

P E T R I
T A T A R E T I
P A R I S I E N S I S,
Scotistæ Subtilissimi,
IN V N I V E R S A M P H I L O S O P H I A M.
Opera Omnia,

I N T R E S P A R T E S D I S T R I B U T A.

I N Q U A R V M P R I M A , S V M M V L A E P E T R I H I S P A N I
Commentarijs, & Expositionib; acutissimis exactè pertractantur.

Opus profectò omnibus sapientiaz studio degitis ad integrum, & facilem
totius Philosophici cursus perfectionem assequendam,
non viile minùs, quam necessarium.

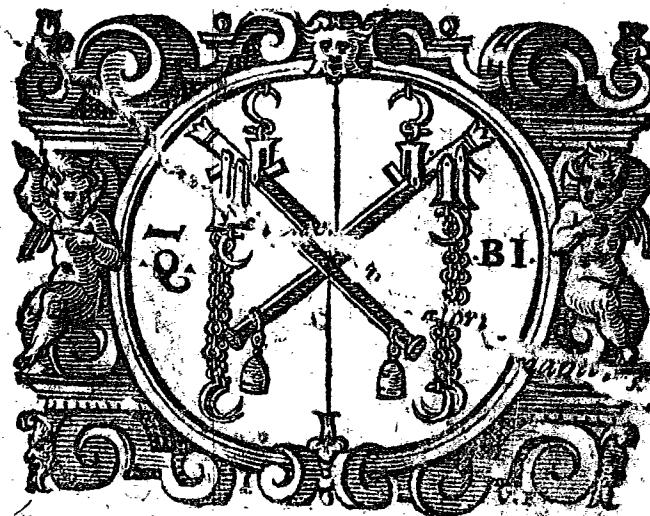
*Triplici Indice, Dubiorum, Sophismatum, & rerum memoria dignarum
locupletissimo adornatum.*

Ad Reuerendiss. Patrem, & Dom. Colendiss.

P. B E R N A R D I N U M A M O N T E C A L V O
Generalem totius S E R A P H I C I O R D I N I S Vicarium,
Procuratoremq. omnigenere virtutum præstantiss.

C V M P R I V I L E G I O

III-
S. 52-

Alexandri x

ur accep

V E N E T I I S, M D C X X I.

Apud Ioan. Baptistam Combum

REVERENDISSIMO
PATRI, ET DOMINO
Colendissimo;
P. B E R N A R D I N O
A M O N T E C A L V O

Vniuerso totius SERAPHICI ORDINIS Vicario;
ciusdem Procuratori integerrimo, Viro omni
scientiarum genere præstantissimo.

Jacobus Sarzina Typographus felicitatem.

Vam elegans, quam gratum omnibus, quam
veritati consonum fuerit dictum illud So-
phoclis, Poeta non minus antiqui, quam ce-
lebris, quo virtutem solam & eternitatis, &
constantia possessionem denotat; & per hanc
Barque te eis in aliis nōcēs mōvā, non solum
te penitus perspicere, in teque ipso, Reueren-
dissime Pater, perspicue probare arbitror; sed ne alterum qui-
dem, in luce licet cœtientem, ignorare puto quempiam. Quod
si quis huius rei manifestius tenenda desiderio tenēbitur, eminen-
tes unde virtutis effectus unica mentis ratione consideret, ni-
hil dicto meo probabilius, nihil virtute glorioſius, & tua Paterni-
tate Reuerendiss. nihil exinde sublimius estimabit, afferet. Quo
habito iudicio, cur ego ad te, tuasq; virtutes tibi ignotus accesser-
e rim non mirabitur: Trahunt enim quemque præclarę virtutis
actiones, nec spectatores dumtaxat; verum & audientes, penitus
que remotos admiratione rapunt; adeo ut illas exalent illi; in

calum efferant; isti admirantur, & colant. Ita ego quamvis ba-
ctenus non illarum spectator fuerim, dudum tamen cupidus ad-
mirator extiti; & interim quid aeterna illi tuarum virtutum
possessioni conferrem: (Virtus enim cum mare sit, ad illud riui-
los procedere necesse est) cogitaui; Nec se offerebat viribus, quod
optatis satisfaceret meis, virtutes deceret tuas: Non enim Phi-
losophi excellentissima me latebat sententia, qua virtutem sola
virtute, & proposito colondam esse admonet; Distuli itaque pro-
positum, non abstuli, donec Petri Tatareti in uniuersam Philo-
sophiam Opera omnia, Regulaq; morales in manus meas, meis
mandanda Typis inciderunt, qua cum tua Religionis (cuius ob-
modestiam laudes prætereo) studiosis familiaria esse intellige-
rem, & tibi accepta esse non dubitarem, tanquam celeberrimi
Philosophi suauissimos fructus Philosopho præstantissimo, & ma-
xime insigni Theologo dicandos esse putau, dicaui. Neque im-
mensas hic Philosophia laudes, cum nota tibi, tuisque sint, aggre-
diuit animus; Nihil præstabilius illa datum mortalium generi
Deorum concessu, neque dandum satis eloquentia Romana Pa-
rens dilucide testatur: Nunquid enim satis de illa dicam, si cum
eodem Authore Philosophiam vita Ducem, virtutis Indagatri-
cem, vitiorum Expultricem, hominum dissipatorum in Societa-
tem Conuocatricem dixero? Quæ Præstantia, vita Regimen, vir-
tutis Indagatio, vitiorum Expulsio, dissipatorum in Societatem
hominum Conuocatio, cui obsecro: Pater Reuerendi. decentius
conuenient, quam tua in his scientijs, partibusq; Excellentia?
Quæ enim Præstantia sublimior, quam clara Religioni, ut eaput
ceteris membris præponi? Quod vita Regimen probatus, quam
Sanctissima Seraphici Patris Regula? Quæ feruentior virtutis
Indagatio, quam singularum doctrinarum in te uno Perfectio?
Quæ acutior vitiorum Expulsio, quam continua charitatis, &
pietatis effectus? Quæ Conuocatio dissipatorum in Societatem
hominum gloriostior, firmiorque, quam illa, quæ tibi subdita ex
tanta varietate una in Orbe Francisci connexa Familia? Dein-
de vero, deestne fortasse meritum, quo Opere non dignus habeas-
ris? Deficitne doctrina, qua celebres? Abestne splendor, quo de-
cores? Num præstantissimi nominis Fama viget, qua illud, ha-
bitens gratiam illo præposito, gratissimum accidat? En te virtute

septum undique; Scientijs ornatum omnibus; Philosophia illustrem, Theologia sublimem, Religione potentem, splendore in illa summum video, visum miror, miratum veneror, & in tanta admiratione, cui te conferam, cum solus sis, non reperio. Sed quid sensim, & sine sensu offerendi animi gratia in tuarum laudum in accessum Oceanum peruehor? Faciles profecto mihi patet aditus, Difficilis clauditur exitus; Tantum meis non conuenit viribus opus; & tua (licet vires mihi suppetarent) id fugit Modestia, & fugit nota omnibus perfectissima Religionis Probitas: mea vice publicè differant actiones, Varia à tuo recta prudenti animo laudes dicant Cœnobia, Dictas referant excellentissimi erectedi populi concionibus, Relata celebrent ad uniuersa Religionis Gloriam, & administrationem res præclarè gesta, queque singulis pene diebus; quid diebus, aio? momentis dicere debui, geruntur publicè, seruantur priuatè. Prædicent, inquam, omnes tua merita, referant honores, nuntient gloriam, Dum ego alia occasione oblata, quam spero & opto, tua Excellentia conuenientiori predicatione ab alijs, relata à multis, nuntiata à plerisque, nota omnibus colenda suscipiam. Interim sit mihi hoc Opus Viri doctissimi Prastantissimo Patri dicatum affectus singularis, perpetua obseruantia, & feruitutis integerima prænuntium, dum tuam ego Virtutem altiores in horas agentem r. dices admirabor: Hanc enim, ut Euripidem sequar tibi potentissima fore arma iudico οὐλον γαρ μέγιστον ἐπεὶ τοῖς βότοις, quibus superatis, quos equo anima in regendis, ornandisque ibi subditis labores sustines, firmioribus in orbe fulcieris columnis, iisque cum diu progressus fueris (quod tibi seruus addictissimus exopto) aeterna felicitate perfrueris.

Venetijs ex Typographia nostra, Anno Dominicæ Incarnationis M D C X X I. xv. Kalendas Aprileis.

TYPOGRAPHVS

CANDIDO LECTORI

, B E N E E S S E .

TN eo semper totus fui, ab eo potissimum tempore, quo huic me bonos Authores euulgandi muneri addicere cœpi, vt quam emendati, & dolati, limative publicam lucem aspicerent; Infelicia certè hæc tempora, quibus multorum incuria nescio quam non paucis Scriptoribus labem' prodolor aspersit; quam noster etiam hic Tataretus pati coactus, ad nostram voluit auxiliarem dexteram conuolare; hunc comiter excipientes, v' oti compotem facere desiderati summoperè nobis cordi fuit. Itaque eum viro multis nominibus commendato, industrio, & diligentilimandum, perpurgandumque, tum pristino nitori integrè restituendum comendauimus; certa spe concepta, fore, vt pro eo, quo semper in rem litterariam fuit propenso animi affectu, id fide integra esset præstiturus; fidem datam solenni pollicitatione ex optatis liberauit, & alium tibi à primo Tataretum, planè nouum, & ex integro (vt aiunt) restitutum, tuis vnicè commodis subseruire cupiens tibi dicatum voluit, & dedicatum. Vale, & conatus nostros æqui bonique consule: Venetijs ex Chalcographia nostra, Anno puerperij Virginis Deiparæ, M DC XXI, X V. Kalendas Aprileis.

INDEX

DVBITATIONVM,

QVÆSTIVNCVLARVMVE

Tum quidem ab Autore in textu, tum verò ab Expositore in commentarijs breuiter, & propositarum, & resolutarum.

A

N modus sciendi	tis	48.h
sit subiectū sum-		
mularum	1.f	
An detur proposi-		
tio realis	10.f	
An dentur complexum signifi-		
cabilia, aduersus Gregorium		
de Arimino in prol. q.1. ibid. e		
Ad equitandum requiritur e-		
quis Parisijs, & Roma ven-		
ditur piper. Ego sum Petrus		
Nullum A, est prædicatum,		
quomodo conuertuntur huius-		
modi propositiones	22	
An omne adiectiuū faciat pro-		
positionem modalem	27.g	
An propositiones de contingente		
specialiter capto, eodem modo		
equipolleant, & opponantur,		
sicut propositiones de contin-		
genti generaliter capto	32.b	
An dentur res, sive naturæ		
communes	33.d	
An termini dicantur univer-		
falia	ibid.e	
An locus sit species quantita-		
An ex puris negatiuis aliquid		
sequatur. Sed solutionem vi-		
dc in logica magna I. Prior.		
quæst. 3. dub. 2.	63.f	
An secundum regulas loci a		
contrarijs arguatur affirma-		
tiuē, vel negatiuē	88.f	
An sit bona consequentia. So-		
ocrates fingit se esse sophi-		
stam, ergo Socrates est sophi-		
sta	95.e	
An mala consequentia sit con-		
sequentia	95.e	
An diffinitio consequentia bo-		
na sit bona	97.f	
An consequentia rectè diuida-		
tur in consequentiam forma-		
lem, & materialem	100.f	
An omnis consequentia sit bo-		
na	102.g	
An quicquid sequitur ad con-		
sequens bona consequentia,		
sequatur ad eius antecedens		
105.d		
An quicquid repugnat conse-		
n-		

Index.

- sequenti, repugnet antecedenti 108.b
An ad impossibile sequatur quodlibet simpliciter 109.g
An necessarium sequatur ad quodlibet 111.b
An à diuersis ad coniuncta valeat consequentia 114.a
An ex possibili sequatur impossibile 115.d
An ex vero sequatur falso. 117.d
An à propositione habente plures causas veritatis ad propositionem habentem pauciores, valeat consequentia 118.f
An a positione consequentis ad positionem antecedentis valeat consequentia 120.b
An ista consequentia valeat. Tu credis præcise, quod aliquis homo decipitur, ergo aliquis homo decipitur 121.d
An ista consequentia valeat. Isti non sunt videntes, ergo iste est videns, & iste non est videns, demonstrato cœco, & vidente 123.e
Iste homo vel asinus currit, huius propositionis subiectū quomodo supponit 130.f
An in ista propositione, homo nō est asinus, & Deus est: Deus distribuatur 134.c
An deceptio, facta ex diuersa relatione fiat secundum aquivocationem &c. 140.a
An similiter restringantur termini in propositione affirmativa, & negativa 152.b
An terminus connotet significatum formale vel materiale 154.f
An omnis, significet, aliquid. 156.g
An, omnis, exigat tria appellata. 157.d
An negatio habeat vim distribuendi, sine confundendi 160.b
An detur distributio affitudinis. & accommoda 161.c
An omnis, possit distribueretur, minum, cui additur pro generibus singulorum, id est, pro speciebus individualiis, &c. 161.e
An omnis, in singulari numero possit teneri collectiū. ibid.b
An omnis, non possit addi termino: nisi talis terminus actue habeat tria significata 162.a
An omnis, sit pars subiecti vel predicati 162.b
Infinita est magnitudo, magnitudo quomodo supponit in hac propositione 167.b
An propositiones exponibiles sint categorica, vel hypothetica 169.g
An universales aquinaleant formaliter uni hypothetica. ibid.f
Termini in propositione exceptiva quomodo supponit 178.f

Index.

- An detur res durans per instantes. 183.f
 An omnis prædicatio eiusdem de seipso sit vera 193.d
 An detur desensus mixtus. 195.c
- An ista sit vera vel falsa. Hec est vera, demonstrando per hoc suā cōtradictoriā 203.b
 An ista sit vera. Hac non est vera, demonstrando seipsum, ibid.e

Index Sophismatum.

- O**Mne cæcum est animal videns. 121.d
 Plures sunt videntes. 127.b
 Secana est terminus discretus. 129.d
 Omnes Apostoli Dei sunt duodecim. 130.g
 Cuiuslibet hominis asinus currit. 135.a
 Omne animal videns omnem asinum, est homo. 136.f
 Omne animal, quod non est homo, est irrationale. ibid.h
 Parisijs, & Roma venditur piper. 138.d
 Aliquod enuntiabile est falsum, & idem necessarium est verum. 143.f
 Omnis homo est animal, & risibile est illud. 145.e
 Aliquis homo est, & omnis homo est ille. ibid.f
 Impossibile potest esse verum. 146.e
 Homo est mortuus. 147.d
 Omne animal fuit in archa.
- Nœ 151.f. 161.h
 Aliud à nigro erit nigrū 153.e
 Socrates est magnus clericus. 155.h
 Omnis homo est, & quodlibet differens ab illo est non homo. 158.e
 Omnis homo, & alius homo sunt. ibid.h
 Omnis homo est omnis homo. 159.b
 Nullus homo est omnis homo. ibid.f
 Nihil videns est aliquid videntis. ibid.s
 Nullum caput habens est aliud caput habens. 160.b
 Ab utroq; istorum enunciatum est verum. ibid.c. 162.g
 Neutrum oculum habens tu potes videre. ibid.g
 Nihil, & chimara sunt fratres. 162.d
 Vterque istorum est homo vel asinus. 163.a
 Totus Socrates est minor Socrate. ibid.c
 Quod-

Index.

- Quodlibet qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale quale ipsum est 164.c
Quotiescumque fuisti Parisijs, totiens fuisti homo 164.f 166.d
Infinita sunt finita 165.d
Quolibet partes continui sunt in continuo 167.d
Non homo predicatur de omni homine 168.b
Quatuor sunt praedicabilia, & non plura ibid.
Nullo homine currente & tu es asinus 169.c
Unicus homo currit 170.b
Tantum verum, & falsum opponuntur 174.b
- Tantum Socrates vel Plato est albus ibid.
Solis tribus sola duo sunt pauciora ibid.e
Possibile est Socratem videre tantum omnem hominem non videntem se ibid.f
In istis scholis incipiunt esse vinti scholares 185.a
Deus est ita bonus sicut Diabolus 190.b
Socrates currit, vel Plato disputata, deinde ponatur ista, &c. 212.b
Socrate sedente, ponatur ista:
Socrates currit, & nulla copalina est tibi posita, &c. ibid.f

MEMO.

MEMORABILIVM,
NOTABILIORMQVE
R E R V M,
QVÆ IN VNIVERSO HOC OPERE
 enucleantur locupletissimus Elenchus.

A		41.d
A Quid significat 193.d	gis, & minus	41.d
Et Ab prepositiones	Accidentia communiter que.	
quomodo faciunt, sup-	86.g.87.c.119.e	
ponere terminos, quibus appo-	Accidentia dictionis duplicita	
nuntur	104.e	
133.h.193.d	Accidentia syllaba quatuor.	
Ab eo, quod res est, vel non est;	109.b	
oratio dicitur vera vel falsa,	Accidentia concreta duas ha-	
quomodo	bent habitudines	34.g
156.h	Accidentium signa quomodo	
Absolutio cōnotationis ubi me-	equivalent alicui complexo,	
lius fit	166.b.167.g	
129.h	Accidētium multiplicatio du-	
Abstractum, & concretum con-	plex	164.b
stituunt idem pradicamen-	Accipere ut quid, & accipere	
tum	ut modum quid	12.f
50.c	A conuertilibus quando va-	
Abstracta ultimātē que	let consequentia	185.g
93.c	Actio, & passio quid, & eorum	
& quales termini	propria	55.h, & inde
125.d	Ad equitandum requiritur e-	
Abstractum si enuncietur de	quis, quomodo cōuertitur hac	
abstracto, ita concretum de	propositio	22.f
concreto	Adiacere dupliciter dicitur,	
ibid.a	28.d	
Accentus quid, quotuplex, &	Adiectiva adiectiū tenta,	
quotupliciter		
108.d.109.b		
Accidens quid, quotuplex, &		
quotupliciter		
39.f, g. 40.c		
113.b.114.a, 164.a		
Accidens cui primō, cui secun-		
dō conuenit		
40.h		
Accidens quomodo suscipit ma-		

Index.

- an sint nomina 7.b
 Adiectuum quodlibet an faciat propositionem modalem, 27.g
 Adiectua an supponant 191.c
 126.d
 A diuisis ad coniuncta, & ecōtra quomodo tenet consequētia 112.h
 Aduerbia multiplicia 27.b
 Aduerbia an supponant 126.g
 Aduerbiū quomodo habet determinare verbū 153.e, 171.c
 Aduerbia similitudinis quomodo faciunt supponere terminos 135.d
 Äqualitas, et inäqualitas quid 50.b
 Äquipollentia quid, quotuplex, et eius régula. 26.a,b,c, & id
 Äquivalentium idem est indicium 169.f
 Äquivocatio quid, & quotuplex 100.e,f
 Äquivoca duplia, & quomodo valent ad cognitionē Prädicamentorum 42.e,f
 Äquivocatio an fiat in dictione 99.g
 Äquivocè p̄dicari quid. 41.b,g
 Äquivocum prius distinguendum, quam definiendum 34.b
 Album fuit Socrates & Socrates fuit albus, differunt 155.e
 Albū dupliciter accipitur 154.g
 Aliud ab, quomodo se habet in propositionibus 186.g
 Aliud est supponere, & aliud locutionem esse veram 131.d
 Alter diuersa significat 162.e
 Alter multipliciter sumitur, 187.g
 Alteratio quid 59.c
 A magis amplio ad minus amplum quomodo tenet consequētia 148.h
 Amor respectu cuius est 81.b
 Amphibologia qd, quotuplex, & quotupliciter unde dicta. 103.c,d, 104. & ubi fit. 99.g
 Ampliatio quid, quotuplex, cuius, à quo, & respectu quorum 146.b, & inde
 Ampliatio dictiones q. 150.e
 Angeli vox an vera vox 4.b
 Anima potentia, & passiones non sunt in secunda specie qualitatis 54.c
 Aīa non est pars integralis 81.b
 Antecedens dupliciter 108.b
 Antecedens formaliter impossibile, formaliter contradictoria includens, infert ambo contradictoria 95.g
 Antecedentis ad consequens quis locus topicus 87.f
 Antreprädicamentum quid, & quotuplex 42.d
 A propositione de Vterque ad propositionem de Isti valet cōsequētia 162.e
 A propositione de infinito, &c. ad aliā de sensu copositio, &c. non valet consequētia 167.e

Ap-

Index.

- A**ppellatio quid, quotuplex, & quomodo differt à significatione, & suppositione 154.b,e
A propositione categorica affirmativa ad propositionem de predicato excluso valet consequentia 170.e
Arguere à magis amplio ad minus amplum, & econtra. A nō distributo ad distributum, & econtra 63.c,b.66.f
Arguere à pluribus determinatis ad unam determinatam quid. 83.a
Argumentum, & argumentatio quid, quotuplex, & quotupliciter 73.a,&b,&inde.
Argumentum, argumentatio, & mediū quā differunt 73.b,h
Argumentum dialecticum in quo fundatur 77.g
Argumentū ab inferiori ad superiorius in quo generc est 119.d
Argumentationes à quo sumunt denominationem 88.f
Ars quid, quotuplex, quotupliciter, cur, & quomodo differt à scientia 2.b.3.c
Assensus, & descensus quid, & quotupliciter 129.c.194.c,d
Assensus ex quibus generatur. 73.e
A superiori ad inferius cum distributione superioris est bona consequentia 190.d
A termino non appellante suā rationem formalem sub di-
- sunctione, non valet consequentia 196.c,d
A termino supponente simpliciter nō p̄t fieri descensus 192.b
A tota conditionali quomodo arguitur 24.c.119.h
A tota disjunctiva cū negatione unius partis ad positionem alterius, valet cōsequentia 94.g
A tota copulativa ad quamlibet eius partem quis locus topicus 87.e
Auditus quid 3.g
Augmentatio quid 59.c
Authoritas quid. 91.f
- B**
- B**is in quo prædicamento est. 164.h
Bis duo fuerunt quatuor, quæ propositio 166.d
Bonū, & malū faciunt tenere multos locos 84.f.86.a.87.a
- C**
- C**aliditatis subiectū quod. 57.b
Caput an sit relatum 52.b
Casus, & coniugata quomodo differunt, cur dicti 92.g.93.d
Casus insolubilium quis 205.d
Categoretica, & syncategoristica vox tripliciter dicitur 6.b
Categorica propositio duplex. 11.g
Causa quid, & quotuplex. 83.b
84.d,e
Causa scientia qua, & quot. i.e
Causa,

Index.

- Causa, & effectus quomodo pos-
 sunt verificari de eodem 58.e
 Causa finali an sequatur effe-
 ctus 85.b,h
 Causa, & non causa in syllogis-
 mo qua 120.h
 Causa veritatis propositionis.
 qua, & quotplex 118.g
 Certum nihil est ita, quin possit
 accipi sub ratione incerti 74.b
 Chimera an sit terminus com-
 munis 131.c
 Christus est homo qua propositio
 19.e
 Combinationes in utiles quo-
 modo peccant 113.h
 Communis res, siue natura an-
 dentur 33.d
 Cōiter accidentia qua 119.c
 Comparatiū, & superlatiū
 quomodo se habent in proposi-
 tionibus 187.h, & inde 88.e
 Compositio, & diuisio sophistica
 quid 105.d. 107.d
 Complexū significabile non da-
 tur, cōtra Greg. de Arim. 10.e
 Complexum duplex 6.b
 Complexo duplex 43.g,h
 Conceptus ultimati an suppo-
 nant 191.d
 Conceptus ultimati quomodo
 significant 5.f.h
 Conceptus duplex 10.c
 Conclusio an sit de essentia syl-
 logismi 62.c
 Conclusio directa, & prædica-
 tio directa non idem 64.e
- Conclusio quid, quotupliciter,
 & quomodo differt a proposi-
 tione, questione, & enuncia-
 tione 73.a,e,h,76.h
 Conclusio omnis quo fit 133.c
 Concretum, & abstractum quo
 differunt 93.a. Et an faciant
 diuersa prædicamenta 50.c
 Condensatio, & rarefactio qua
 species motus 60.c
 Confusio omnis unde prouenit
 133.a
 Coniugata qua dicuntur 77.d
 Cōiugata & casus quomodo dif-
 ferunt & cur ita dicta 92.g.h
 Coniunctio cuius est primo, &
 per se 107.d
 Coniunctiones an supponat 126.g
 Cōsequentia quid, & quotplex
 66.c. 95.e. 99.b
 Consequentiam formari secun-
 dum diuersos locos non incon-
 uenit 87.g
 Consequentia mala an sit con-
 sequentia 96.e
 Consequentia que dicitur esse
 conuersio 21.d
 Consequentia bona definitio an-
 bona 97.f. 109.h
 Consequentia qua vis bona an-
 necessaria 99.a
 Consequentia necessaria unde
 dicta ibid.d
 Consequentia diuisio an sit bo-
 na 100.b
 Cōsequētia necessaria simplici-
 ter est bona cōsequentia 112.#

Con-

Index.

- Cōsequentia eiusdem de eodem qualis est** 117.g. 118.c
Consequētia praeisē tenēs per locum dialecticū, qualis 66.d
Consequens, consequētia, &c. conclusio quomodo differunt: 62.b
Consequens duplīciter 119.f
Contingens, & possiblē idē 30.c
Contrariarū, & contrādictoriarū propositionū cōditiones & leges 16.a.d, 19.g.h. 20.f
Contraria prop̄p̄t̄ones qua, & quomodo duplīciter 20.b
Contarrietas ubi veritati- tur, et quotuplex di-
49.h
Contingens duplīciter 38.b
Contraria dupliciti, & quo- do verificantur de eoden-
58.a,b,f
Contradictoriē, & contrarie op̄- posita qua 58.b,d
Contradic̄tio quid 89.b
Conuersio quotuplex, & quo- plīciter 21.b, & inde 23.c
Conuersio quomodo est enthy- mema 76.g
Conuertentia, & conuertibili- tas differunt 52.c
Copula p̄ncipalis quid 14.h
Copulatio quid 125.b
Copulatum quis terminis 12.d
Copulatīna propositio dupli- ter 24.g
- Copulam absolui à connotatio- ne temporis quid** 130.b
Copula in necessarijs propositio- nibus quando absoluitur à tempore 129.h
Copulatīna affirmativa, ut sit vera vel falsa, possibilis cōtingens, necessaria impossibilis & quō ab ea valeat consequētia, quid requiritur 25.a,b,c
Corpus quid, & quomodo species quantitatis 49.d,e
Corpus est infinitum quomodo intelligitur 166.b
Corruptio quid 59.b. 85.e
Crudum hodie comedisti, & ho- die comedisti crudum diffe- runt 155.f
Cursor, & pugillator duplīciter dicuntur 34.h
Currere duplīciter potest tenēs 101.f

D

- D** Atīsi potest concludere di- rectē, & indirectē 70.h
De, propositio, duo potest dicere 100.b
Deceptio, & decipi quid, & quo- tuplex 98.f. 140.a. 104.a
Definitio quid, & an possit dāri per metaphoram 78.b,e
Definitionis perfecta conditio- nes 3.h
Definitiones secundarum in- tentionum quid includunt 9.f
Definitum debet esse aliquid unum 11.a
De-

Index.

- Definitum potest sumi dupli-
ter** 4.a **eadem oratione quid faciunt
174.c**
Demonstratio duplex 95.c **Deus non est , si ipse ej. immipo-
tens, falsa propositio** 144.b
Denominatio triplicia 43.f **Dialectica quid, unde dicta ,
et quotupliciter sumitur 2. b,
d, et quomodo sola. disputat
de principijs aliarum scientia-
rum** 3.a,b
Denominationi vera quo requiruntur ibid.
Denominatio predicari quid. 41.c,g
Depositio quid 215.a
Descēdere disiunctiū qd 133.c
Descēdere singillatim qd 144.b
**Descessus quotuplex 128.b. 129
a. 137.d. 193.e. 194.e**
**Descessus qualis debet esse 74.g
135.d; 136.g. 194.e. 196.e**
**Descriptio quid, et quotuplici-
ter et quomodo dicitur dari p
accidentalia 79.g. 81.a. 80.d**
Desiderium est rei absentis 81.
Destruere propositionē qd 120.
Determinatio quotuplex 83,b
**Determinatio cum quo magis
construitur** 108.a
**Determinatio, et suum deter-
minabile eodem modo suppo-
nunt** 136.f
**Determinatio, et modus quo-
modo differunt** 27.f
**Deus, Sol, Luna, et huius gene-
ris terminis nō repugnat pra-
dicari de pluribus** 12.b
**Deus est, in qua materia est hu-
iusmodi propositio** 19.a
Deus nō est in p̄dicamēto 44.a
**Deus est, quo maius intelligi
non potest** 65.e
Determinationes dua posita in
ea 174.c
**Dialectica disputatio quō colle-
ctiva contradictionum** 96.b
**Dici de omni , et regulari per-
dici de omni, non idem** 64.g
**Dici de subiecta, et esse in sub-
iecto quid** 44f
Dici de or nullō
Diff. 61.b
**Diff. im-
gran-
rdit**
**Dictiones exclusiae duas, posita
in eadem oratione , faciunt
orationem illam multiplicem**
174.d
**Dictiones reduplicativa que, et
quomodo, et quotupliciter.**
178.g. 179.b
**Differentia est species quomodo
est concedenda** 33.g
**Differentia quid, et quotuplex,
et quomodo dicta 37.c. et inde**
**Differentia quō distinguitur ab
eo, cuius est differentia ibid.**
**Differentia quomodo suscipit
magis, et minus** 41.d
**Differentia substantialis an sit
sub-**

Index.

- H**umanitate quomodo dicimus
 quales 355.g
Hypothetica proposicio qd, unde
 dicta, quoquplex est, & quotu-
 pliciter dicitur 233.d. & inde
Hypothetica proposicio de subje-
 cto mixta & de copula mixta,
 non convertuntur 213.d
Hyperbolica proposicio quomodo
 aequale categorica. 269.h
- I**dem quadrupliciter 134.b, 143
 Idem est poliuria completa, &
 upliciter 143
 varietas ubi verba consequent
 et quoquplex dicitur 202.d
 . b
- itingens dupliciter 143
 rianur in quo
Ignorantia duplex, & 5.aperte
 ter 117.a
Immorelale dupliciter dicitur.
 g. 102.f
- I**mmittare vitaliter potentiam
 quid 127.a
Imposicio quid, & quoquplex.
 213.d
- I**mpossibilitas propositionū un-
 de 202.d
- I**n, prepositio, duo potest dicere
 101.a
- I**ncipit, & definit quas propo-
 sitiones faciunt, quomodo ex-
 ponuntur, & quomodo ab ip-
 sis valeat consequentia 182.e,
- & inde 385.b,f, 186.b,c
Inopportibile dupliciter dicitur
 101.
- I**ndefinita quandoque est ve-
 ra nulla eius singulari exis-
 tence vera. 178.g
- I**ndefinito possunt esse veraque
 tradictoria 183.d
- I**ndividuum quid, & eius pro-
 priates, & iam sit species.
 36.g, 37.a
- I**nductio quid, quoquplex &
 quomodo reducitur ad syllas
 sum 74.c, & inde 75.b
- I**nfirmum quoquplex dicitur
 164.g, 166.f, 186.e
- I**nfinium pondus Socrates po-
 test portare, qua proposicio
 ibidem b
- I**nopinabile quid, & quoquplex
 97.b,e
- I**nstant quadruplex 183.d
- I**nterieatio an supponat 126.g
- I**ntentio duplex 61.f
- I**ntentiones secunda quomodo
 pradicantur de primis 34.f
- I**ntellectus quomodo dicitur invi-
 uare, vel supplere. 74.f, 76.g
- I**nterpretatio nominis quid, quo-
 tuplex & quoquplex 79.h,
 80.d,g, & an idem, quod de-
 finitio quid nominis
- I**nterrogatione una plures re-
 sponsiones dari possunt, at plu-
 ribus non una 123.g
- I**sti, dupliciter sumuntur 62.f
- I**ta multipliciter dicitur 189.g

Index.

I

- L**aborans, participium dupliciter tenetur. 101.c
Lex propositionum quid. 20.a
Linea quid, & quomodo est sine latitudine. 49.b.e
Locus an sit quantitas. 48.b
Locus topicus quid, quotplex, unde sumit denominationem cur dictus, & qua cuiusque conditiones. 76.b, & inde 81.c, 85.a. 120.d
Locus extrinsecus quid, & quotplex 87.b
Loci multi subintelliguntur, qui ad hos reducuntur 78.b, 80.d
Locus sophisticus duplex. 98.g
Logica & subiectum quod 1.f
Logicus quid considerat de terminis. 126.a
Logicus in quantum logicus non est grammaticus, & consimiles propositiones, an sint bona 181.e
Ly quid denotat 191.d

M

- M**agisterium, & dominium quae relationes. 51.d
Maior, & minor extremitas quid 61.f. & inde
Maiori existente particulari in prima figura, & in secunda cur nihil sequitur 63.g, b, 68.b, h
Maius dupliciter sumitur. 90.f
Maius, & minus quid 90.c, 50.a
Maius quid, & quotplex, & quotupliciter 84.b.h

- M**ateria propositionum quotplex, quotupliciter, & qua viius cuiusque propositiones. 18.a, b; & inde 99.h
Maxima quid & eius proprietates, ac differentia 77.a, f
Mediū colores eur dicuntur. 58.f
Medium quid. 73.a
Mediū prima figura quid exigit 62.b
Mediū cur non ingreditur conclusionem 63.b
Medium, argumentum, & argumentatio differunt 73.b
Medius terminus qd 61.f 62.a
Mei, dupliciter sumitur 14.b
Meta quid, & quotupliciter. 97.c. 98.a
Si locum habeat in ijs gibz... 78.b
Si cor, quod estente negativa in secunda, tertia, & prima figura cur nihil sequatur. 63.g
Modalis propositio quid, quotplex cur dicta 27.d, 28.a. & inde.
Modus sciendi quid, & quotplex 1.b
Modus syllogisticus quid, & quotupliciter. 62.e, h, 27.b
Modi secunda, & tertia figura inenidentes, & imperfecti. 68.f. 71.b
Modi directe, & indirecte concludentes 70.b
Modi quomodo, & quid amplians 31.g

Mors

Index:

- Mors quomodo contrariatur vi-*
ta 48.d
Morus quid 49.d. & eius spe-
cies 50.b
Multiplex triplex 99.d
Multiplex phantasticū quid 110
Multum, & paucum quomodo
contrariantur. 50.c
Mutari quid 48.b
Mutatio secundum locum quid
& eius species 59.c
- N**
- N**aturalis potentia, & im-
potentia quid.
Nescium an sequitur na-
quilibet p. fol. 111.b
Necessitas oppositionum un-
de 202.a
Negatio infinitans non recurrat
quantumcum proprieatis. 13
d. 168.g
Negatio extra genu quantum
de ente, & de non ente. 35.f
Negatio presupponit affirmatio-
nem 94.e
Negatio negans non distribuit.
161.b
Negatio in propositionibus rela-
tivis ubi ponenda 14.e
Negatio cuius natura 192.f
Negatio quotplex & quomodo
impeditur 134.b.c
Nemo, quod signum est 162.c
Neuter quid significet, & quo-
modo differt ab uterque. 160.
c. 162.d
Nihil, & nemo mordet se in
- sacco* 15.b C
Nihil quod signum est, & quo-
modo differt à nullo 159.f.
162.c
Nisi, dupliciter, dicitur 175.c
Nisi, quas propositiones facit,
24.h
Nomen quid, & quatuorupliciter
dicitur 6.b.g
Nomina composite figura secu-
dum logicum 7.d.9.h
Nomina substantiva, & adie-
ctiva, quid faciunt in proposi-
tionibus 124.d
Nominis est extremum contra-
dictio 94.d
Non si homo est animal, que
propositio 117.e
Non homo currit : qua proposi-
tio 168.g
Non promitto tibi equum, &
nullum equum tibi promitto,
non sunt idem 137.e
Non promitto tibi equum, ly-
equum quo supponit 195.d
Notitia duplex 10.c
Negatio quid 97.b
Nullum a, est predicatum, quo-
modo conuertitur 22.g
Nullus, & nihil quomodo dif-
ferunt 162.d
Nullus quid significat 159.d
Numerus quid 48.f
Nunc duo potest determinare
105.d
Nunquam, quod signum est
161.g

Index.

O	scriptarum	8.e, 9.a
Obligatio qd, & quot eius species, & quo ei respondendum. 206.b, 209.g, 208.c	Oratio quomodo mensuratur. 48.g, 49.a	
Obligor, promitto, & requiro quomodo supponunt. 137.d	Oratio neque affirmativa, neque negativa qua 89.a	
Obliqua substantiorum, vel adiectiuiorum substantiuiorum supponunt. 126.e	Oratio diuisa, & composita quid, & quomodo significat unum 105.e, h	
Omnis essentia diuina est pater, omnis filius, &c. quo soluitur tale argumentum 64.b	Orationem significare ad placitum, dupliciter 8.h	
Omnis quomodo differt à qui liber, & unusquisque 161.e	Orationis partes 8.6	
Ois quid significat 62.a, 1	P	
Omnis, dupliciter potest teniri 130.h, 189.e, 159.e	Aenitere duplicit 87.g	
Omnis, quando non distribuit totum copulatum 163.c	Paralogismus 14	
Omnis nō, & nullus idē 159.e	Paralog 119.b	
Omne ens est Deus, qua propositio 201.g	Par. plures 122.a	
Omne animal si est rudibile, est asinus, quomodo descenditur sub subiecto huic propositionis 199.e	Parte ma venditur pri modo conuertitur, & resolutur 22.f, 137.f	
Omne animal fuit in arca Noe, an cōcedenda 151.f, 151.h, 167.e	Pars integralis, in quantitate, in modo, in loco, & in tempore quid 81.c, b, d, 82.f, h	
Omnes Apostoli Dei sunt duodecim, quomodo exponitur istiusmodi propositione 189.e	Partes compossibles quomodo dicuntur 115.e	
Opposita propositiones qua 16.a	Participia an sint nomina 7.b	
Opposito quadruplex 57.f, 58.a, 87.b	Participia an supponant 126.g	
Oppositorum idem, quod contradictorium 102.g	Passio, & passibilis qualitas qd, & quomodo differunt 54.c, d	
Oratio mentalis vocalis, &	Passio quo est prdicamentum, & species qualitatis 56.g	
	Pater quid 52.f	
	Pater duo dicit 157.b	
	Pater erit Socrates, quando Socrates	

Index.

- erates non erit pater 155.f. *Predicari in quid & per se pri-*
 Pater manebit Ioannes, quan- mo modo: valem consequentia,
 do Ioannes non manebit pa- sed non e contrario 69.f
 ter ibid. *Predicari in quid & esse de-*
 Patiens, & modus patientis quidditate, differunt ibid.
 differunt 139.f. *Predicari accidentaliter dupli-*
 Per se dupliciter 3.g citer 39.d
 Pertinens quid, & quotplex. 206.g, 207.f
 Petri Hispani laffus, 3.e, 4.h. ipsi. 90.a
 23.b, 27.b, 28.b, 61.b, 191.b. *Prædicati obseruationes* 11.f
 Petitionis principij quid, quo- *Prædicatio eiusdem de seipso,*
 plex: & cur. 117.g, 118.c, 119 qualis 45.d
 poter- *Prædicatio directa, & conclusio-*
 ecessarium, 201.e *recta, non idem* 64.e
 & libet *Prædicatio dupliciter* ibid.
 Possibilitas *Præpositio* *Prædicatum quid* 11.c
 de *oppositionum un-*
 Possibilitas infinita 201.e *Prælibanda in initio cuiusque*
 & itans nos, 207.b *libri, qua* 1.b
 Possibile, & ceteroposse 30.c.c *Præmissam debiliorem sequitur*
 Possibilis propositio, 30.3.d. *conclusio* 63.b 69.h
 Postprædicamentum quid 30.a *Præpositio an supponat* 126.g
 Potest, potens, & possibile quam Prætermultipliciter sumitur,
 vim habent 146.g 175.c & quomodo differt à
 Potentia dupliciter 54.f præterquam.
 Prædicabile quid, quo duplici- Præter quando commutatur in
 ter, & quomodo distinguitur aliud ab 198.d
 ab universalis 32.b, 33.a.f Præteritum fuit futurum, an
 Prædicamentorum libri subie- concedenda 148.a
 ctum, & quem artificem ipsa Prima, & secunda personarum
 spectant 42.b.b propositiones quomodo conuer-
 tuntur 22.f
 Prædicamentis que reponuntur Principia propria scientia du-
 43.b plicia 96.c
 Prædicamenta an diffiniantur Principium generationis du-
 53.g plex 34.b
 Prædicamenta ex ultima quid sunt Privatio imperfecta solum ne-
 56.b b 4 gat

Index.

- gat actum, & quomodo non
 redit ad actum 58.d
Priuatiuè opposita ibid.
Prius quadrupliciter ibid.f
Prius, & posterius quomodo
 faciunt ampliare 149.d
Prolegomena cuiusq; libri que,
 1.b
Promitto, obligor, & requiro
 quomodo supponunt 137.d
Pronomina primitiæ speciei,
 quam propositionem consti-
 tuunt 13.f
Pronomina duplia, & an sup-
 ponant 126.e. 191.c
Pronomina an sint nomina 7.b
Proprio quid, & quo differt à
 proportionabilitate 91.b.g
Propositio quid, quotplex, &
 quotupliciter 9.b. 14.g. 15.e.
 60.e. 61.a
Propositio realis non datur 10.d
Propositiones de secundo, & ter-
 tio adiacente quid, & cur di-
 cta 10.h
Propositiones mixta quantita-
 tis, & qualitatis 11.b. 12.g.
 14.e. 29.c. 61.d. 163.a
Propositio ut sic particularis,
 quid requirit, & eius gradus
 13.a.b
Propositio categorica omnis est
 affirmativa, vel negativa, an
 sit verum 15.d
Propositio negativa, absque hoc
 quod predicatum negetur de
 subiecto, que 14.h
Propositio eiusdem materiae, vel
 mixta qua 18.c.h
Propositio prima, vel secunda
 persona, quomodo conuerterit
 22.f
Propositio de adverbios similitu-
 dinis, vel temporis, vel loci,
 vel quantitatis, vel qualita-
 tis, cuius generis est propositio
 24.e.h
Propositio, in qua ponitur ver-
 bu de genere actionis ad pro-
 positionem, &c. 56.d
Propositio uniuersalis, & de om-
 ni non idem 61.c
Propositio quid requirit ex par-
 re forma 66.c
Propositio dupla, & quid estio, enunciatio
 sive sententia differunt 73.b. 76.h
Præcūrsum, una & eadem potest
 significatio, & iconē 75.e
Propositio dupla, habens unam cau-
 sām veritatis, non sequitur ad
 habentem plures. 75.e
Propositio affirmativa de pra-
 dicato infinito, cur aequipollat.
 89.f
Propositio affirmativa de Fin-
 git, quomodo exponitur 95.f
Propositio impossibilis dupli-
 citate 109.g
Propositiō necessaria duplex 111.h
Propositio vera de praterito quo-
 modo est necessaria 112.a
Propositio habens plures causas
 veritatis 118.d.g
Propositio una, & propositio
 plus

Index.

- plures quid, & quotupliciter *Propositio equivalentia* dupliciter
121.b, 122.b 169.b
- Propositio* quomodo potest dici *Propositio falsificans seipsum* ex.
terminus 124.f *ius generis propositio* ibid.
- Propositiones destrui* quid 120.a *Propositio exclusiva* quid, &
Propositiones repugnantes qua.
102.b *Propositio* quotplex & quo appellanda
potius 170.a. 171.b, & inde
Propositio exceptiva quid, &
quotplex & cuius quantita-
tis 175.b.g
- Propositio particularis*, & inde-
finita quomodo habent eam-
dem causam veritatis, et quo-
modo differunt 133.g
- Propositio exponibilis* cuius ge-
neris propositio 135.b
- Propositio*, in qua, utrumq; po-
nitur prædicamen, non
potest esse vera 153.3.a
- Propositio de subiecto* iuxta sibi
quomodo est simplicis uenienti-
tatis 66.1.d
- Propositio includens* hunc ter-
minum, Infinitum est distin-
guenda 167.b
- Propositio exponibilis*, quid, &
cur dicta ibid.f
- Propositio de subiecto* infinito
cuius quantitatis 168.g
- Propositio de praterito*, & propo-
sitio de futuro, quomodo redu-
cuntur ad unam de presenti
149.a
- Propositio ex terminis amplia-
tiuis* quomodo exponitur ibi.b
- Propositio conditionalis* ex ante-
cedente impossibile est vera 144.c
- Propositio reduplicativa* quid,
quomodo supponit, quomodo
conuertitur quomodo exponi-
tur & plura huiusmodi 179.b
g, 181.f. 182.c
- Propositio de Generatur, de Dif-
fert, de Corrumptur, de Fa-
ctum est, de Fieri, de Ita, & si-
cut, & in qua ponitur ly im-
mediatè* ibid. & 185.g. 186.a
189.a
- Propositio de differt* quid 187.g
- Propositio descendens, et descen-
sa* quid 194.a
- Propositio vocalis, vel scripta*
unde habet veritatē vel fal-
sitatē, necessitatē, possibi-
litatē,

Index.

- sitatem, & impossib. & signi-
 ficare ad placitum 220. e. &
 inde 202. d. e. f.
 Propositio falsificans seipsum, &
 propositio habens reflexionem
 supra se quid, & quotuplex,
 202. f. 203. b
 Propositio dupl. habet signi-
 ficationem 204. e f
 Propositio impossibilis, & neces-
 saria quid, quotuplex, cur, &
 quotupliciter 109. g. 202. e
 207. h. 208. d
 Propositio simpliciter prima,
 qua, & cur 7. e
 Propositionis affirmativa subie-
 ctum, & predicatum quomo-
 do debent supponere pro eodem
 3. d
 Propositio modalis, & de inesse
 quid, & cur dicta 27. d. ea-
 rum qualitas penes quid at-
 tenditur 28. c. h
 Propositiones uniuersales ex
 parte dicti, & particulares
 ex parte modi an opponantur
 32. g
 Propriè dupl. 3. f
 Propriū quid, quotuplex, et quo-
 tripliciter 38. g. 39. d. c. 41. e
 Proprium cui primo conuenit
 40. h
 Puer fuit senex: an concedenda
 148. a
 punctum quid, ubi subiectuè,
 & quomodo cadit indefinitio-
 ne linea 44. e. f. 57. g
- Q**uare unde locus, & q-
 rere maximā, quid 77. g
 Quæstiūm propositionis du-
 ples 14. d. h
 Questio propositio, enunciatio,
 & conclusio differunt 73. h
 76. b
 Questio quid, & quotupliciter
 73. a
 Qualc dupl. 55. g
 Quale quid quandoque inter-
 pretatur hoc aliquid 111. a
 Qualitas propositionū quid 14. d
 Qualitas sensibiles cuius speciei
 54. d
 Qualitates qua contrariantur
 55. e
 Qualia species, modi potius
 opere 53. d
 Qualia non dici denominati
 pl. euenit 55. d
 Qualelibet multipliciter capi-
 tur 166. a
 Qualelibet, quātūlibet quid fa-
 ciunt in propositionibus 187. f
 Qualitas propositionum moda-
 liū penes quid attēditur 28. c
 Quandocumque in quo pradi-
 camento est 164. b
 Quādo quid, quotuplex, & eius
 proprietates 56. b. c
 Quātitas propositionum moda-
 liū penes quid attēditur 29. b
 Quantitas potest habere con-
 trarium 49. b
 Quātitatis quæstiua qua 50. d
 Quan-

Index.

- Q**uantitates diuersorum generum proportionantur ad inuenientem 91.g
Quantumcunq; ē quantum libet quae signa 166.b
Qatuor sunt predicabilia, ē non plura, quomodo 168.b
Qui est privatio imperfecta 58.d
Quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad eius antecedens 67.b
Quicquid remouetur a subiecto maioris, remouetur a quolibet ēc. 65.b
Quantoscunq; quid dicit 110.h
Qilibet hominis asinus currit, quomodo descenditur in hac propositione 197.f
Quonia universaliter qd 157.f
Quoiescunq; quid, ē quod in placiter 111.e.166.v
Qotlibet quod signum 166.f
Qotlibet entia sunt finita, quomodo exponitur ibid.
R
Rarefactio, ē condensatio, qua species motus 60.c
Ratio multipliciter dicitur 72.f
Ratio in se impossibilis, ē ratio in se falsa differunt 19.e
Reciprocum quid 139.f
Redargutio quid 97.a
Reduic unam argumentationem ad aliam, quid 68.f.75.b
Reductio syllogismorum triplex 67.b.68.f.69.b.71.f
Reduplicativa que 178.g
Regulari immediata per actum nullo quid 65.b
Regulari per dicti de omnibus regredi, ci de omni, nō sunt idem 64.g
Relatio quid, ē quotuplex 51.a
Relationes in abstracto an refabantur 51.d
Relations an sit motus 52.c
Relativa multiplicia: quomodo suscipiunt magis, ē minus, quomodo dicuntur ad conuentiam, ē alia huiusmodi considerationes 50.g. ē inde per longum 139.b. ē inde Relativa duplicitate sumi possunt 88.b
Relativa quomodo supponunt 145.b. ē inde 144.e.f
Repugnare idem sibi ipse non inconuenit 102.b
Requirro, promitto, ē obligor quomodo supponunt 137.d
Res quotuplex 156.b. 182.a quomodo ponitur in predicamento 44.b. quō causa veritatis ē falsitatis orationis 59.a
Res cognita quomodo dicuntur uniuersalia 33.e
Res de re an praedicerur 8.a
Restrictio quid, ē quotuplex. 146.b. 150.b. 153.a
Ridere duplicitate 201.e
Risibilitas quid 54.f
Sanctus in celo erit peccator 155.f

Index.

- Signum equinoce dicitur 101.b
 Sciëtia quid quotupliciter, quo
eius causa, & quomodo differt
ab arte 1.d,g,2.f,3.c
 Secare dupliciter potest accipi.
 87.g
 Secunda intentiones in suis de-
finitionibus quid includunt 9.f
 Secunda intentiones nihil vir-
tualiter continent 2.f
 Secunda intentiones quomodo
sunt voices, & quomodo signi-
ficant 5.f,6.e
 Secunda intentiones quomodo
prædicantur de primis 34.f
 Secunda figura syll.regula 66.b
 Secundum, præpositio duo potest
dicere 101.b
 Semper duo potest determinare
 106.a
 Sensus diuisus, & sensus com-
positus 29.a,97.g,105.a
 Si tripliciter sumitur 24.b
 Sicut singulare de singulari, &
plurale de plurali 65.d
 Signa accidentium quomodo po-
tius dicenda 166.b
 Signa collectiva & distribuen-
tia multiplicia 189.d,161.d
 Signa exclusiva q̄ 68.b,170.a
 Signa particularia q̄ 12.h,13.b
 Signa non variantia quantita-
tem propositionis, qua 13.d
 Signa quid sunt 5.g
 Signa uniuersal.multipl. 156.e
 Significare, verum, vel falsum,
quid 10.d
- Significare adiectiùe, vel sub-
stantiùe, quid 124.d
 Significare naturaliter, vel ad
placitum quid 5.e
 Significatio quid, quotplex, &
quomodo differt à suppositione
ibid.b, & 125.b, 154.b, & an
sit causa bonitatis consequen-
tiae 100.c
 Significatio propositionis duplex
 104.e,f,105.b,128.b
 Signum confusum, & non
confusum quid 133.e
 Signum distributuum quali-
tatis quod 164.b
 Signum distributuum nō potest
addi termino singulari 161.b
 Signum uniuersale cur inuen-
tum 106.a
 Signum distribuens pro specie-
bus generum quod 106.a
 Signum uniuersale vel parti-
cularc existens pars subiecti,
vel prædicati, virtus eius ad
quid terminatur 162.b
 Signum, ut sit negativum quid
requirit 106.a
 Silentium quomodo auditur 4.d,e
 Similes quomodo dicimur 55.g
 Similitudo, & dissimilitudo
quid 106.a
 Simpliciter, & secundum quid
sophisticè quid, & quotuplici-
ter 114.d,h
 Simul tripliciter dicitur 59.a
 Singulares propositiones quomo-
do opponuntur 16.g,17.d,31.b
 Solos-

Index.

- Solœcismus quid 97.b
 Solum quid 106.e, 110.f, &
 quorupliciter 170.a
 Solutio argumentorum duplex.
 102.a
 Sonus quid et quotplex 3.e, 4.f
 Sophistica scientia, & sophista,
 dupliciter 95.d,f
 Sophistica disputatio an sit di-
 sputatio 96.h
 Socrates iuuenis fuit disputa-
 turus 153.h
 Socrates & Plato currunt, quo-
 modo supponit hec propositio.
 199.c
 Socrates, vel chimera currit,
 quomodo supponit ibid.e, 131.c
 Species quid, & quotplex, et an
 sit correlatum 35.g, 36.h
 Species specialissima, & species
 sunt alternae quem conceptum
 dicunt ibid.
 Species sola propriè diffinitur.
 38.a
 Species duæ an possint constitue-
 re aliam tertiam 40.g, 41.h
 Species natura prior est proprio
 40.g
 Species quomodo continet genus
 41.d
 Specie numeri, dupliciter di-
 stribuit 166.f
 Subalternarum, & subcontra-
 riarum propositionum condi-
 tiones 13.a, 19.g
 Subalternans, et subalterna, &
 subalternata quomodo diffe-
 riunt ibid.d
 Subalterne propositiones propriè
 non opponuntur 17.h
 Subiectum duo dicit 157.b
 Subiectū, & predicatum quid,
 & quotplex 1.h, 11.c, et inde
 Subiectum est predicatum, an
 sit vera 12.e
 Subiectum disiunctum quomo-
 do supponit 199.d
 Subiectū quo cā est scientia 1.f
 Subiectum logica quod ibid.
 Substantia prior accidentibus,
 & ea prima, & secunda di-
 citur 45.f,g
 Summula quid, cur, & quo-
 upliciter 1.b.c.d
 Superficies quid, & quomodo
 suscepit contraria 49.c.d
 Superiorius quomodo est prius suo
 inferiori 59.g
 Superiori destructo, destruitur
 quotlibet inferius 161.b
 Supponere confusè, & distribu-
 tiue, que dicantur 135.e,f
 Supponibilitas, quomodo cōuer-
 titur cum termino 125.f
 Suppositio quid, quotplex, quo-
 modo differt a significatione,
 & cur inuenta 125.h, & inde
 154.b, 146.b, 191.b
 Suppositio ab usu, & per trans-
 itionem verbi an detur 152.h
 Sui, sibi, se, cur caret nominati-
 o 139.g
 Sunus, a, um, quo supponit 145.n
 Syllogismus quid, quotplex,
 q[uod]ctu-

Index.

- quotupliciter, & eius conditiones 60.h, & inde per longum processum 94.f. 120.d,h
Syllogismus expositorius quis,
 quotplex & qualis 71.b
Syllogismi dialectici principia
 73.d
Syllogismi sophistici diversitates, passiones, causae, & proprietates 94.g, & inde
Syncategorema non est predicamentum 56.f
Syncategorema mixtum pro quibus distribuit 161.g
Syncategoremeta, an supponant
 191.c T
Talis, tantus, tot, totiens,
 totidem, possunt dici relativa, & demonstrativa 142.b
 Tatu, pot determinare duo 106.
 f, & dupliciter sumitur 170.a
Tempus quid 49.d
Terminus qd 60.f, 124.b, quotupliciter, & quotplex ibid.
Terminus communis, singularis, & discretus qd 12.b, 13.g
Terminus cōis quoupliciter, & quot significat 531.b, 103.b
Terminus finitus quanto pro plus
 ribus supponit, tanto &c. 23.a
Terminus quilibet pro quo supponit 34.e
Terminus secunda intentionis,
 quid significat, & quomodo
 predicatur de termino prima
 intentionis 8.g, 41.g
Terminus prima substantia, &
- terminus secunda substantia
 non significat adquate 47.d
Termini cōtrary qua contrarietate sunt contrarij 49.h, 50.e
Termini quomodo faciunt diversa predicamenta ibid.c
Termini significantes actus potentiarum anima, ubi repurgantur 56.e
Terminus syncategorematice tertius non est terminus 81.d
Terminus inferens, & terminus illatus quid 77.b
Terminus, ut supponat quid requirit 126.d, & inde
Terminus vocalis, & scriptus quo significat ad placitū 128.d
Terminus quando dicitur accipi discretè 130.c
Terminus singularis an adimitat signum uniuersale ibid.f
Terminus infinitus, & terminus infinitatus differunt 134.e
Terminus infinitus pro quo supponit 168.b
Terminus ampliatus multiplex, & quis dicitur, & quomodo 146.d, & inde 150.e
Terminus subiectus in propositione de Desinit, quomodo supponit 149.b
Terminus communis duplicem formam habet 152.f
Terminus connotatiuus duplex 154.h,f
Terminus absolutus qui 154.b
Terminus quotupliciter appellatur

PETRI TATARETI^{SCOTISTARVM}

Longè præcipui, in Summulas (vt vocant)
PETRI HISPANI de articulata, sive
per capita expositio admodum
luculenta.

TITVLVS SVMMLARVM.

Incipiunt Summulae de modo sciendi, ad discernendum
notum ab ignoto, & verum à falso.

Art. I.

B

Que in
cuiusli-
bes li.
bris ini-
cio preli-
banda.

De no-
estys, vi,
Scot. in
I. quast.
prol. post
3. argu.
contra
phileso.

Ro cuius de-
claratioⁿe
supponitur
primò, quod
communiter
circa princi-
pium cuius-
libet libri q-
uenda sunt tria. Primò, quid sit
titulus. Secundò, quot sunt cau-
sa^e. Tertiò, quid sit subiectum.
Secundò supponitur pro primo
puncto, quod titulus huius li-
ibri, sive huius scientiæ est iste.
Incipiunt Summulae de modo
sciendi, ad discernendum notum ab
ignoto, & verum à falso. Vnde ti-
tulus est denominatio libri, vel
scientiæ sī oēs, vel aliquas, vel
aliquam suarū causarum. Ut in
præsenti titulo exprimitur cau-
sa finalis, cum dicitur, ad disce-
nendum notum ab ignoto ve-
rum à falso: & efficiens, partia-
lis, & quasi materialis, cum di-
citur, de modo sciendi. Tertiò
supponitur, quod Summulae du-
pliciter accipiuntur, sive propriæ,

Parte Prima.

& impropriæ. Vnde Summulae
propriæ cap*t*a, sunt notitiae in-
dicatiue sive adhæsiue quibus D
adhæremus firmiter sive dubi-
tatione conclusionib*us* demonstra-
tis in haec scientia. Sed Summulae
impropriæ cap*t*a, sunt conclu-
siones vocales, vel scriptæ,
vel cœlum significatae, quibus
habentur tales notitiae ad hæsi-
uæ, seu iudicatiue. Ex hoc se-
quitur, quod Summulae impro-
priæ dicuntur parvus tractatus,
vel conclusiones vocales, vel
scriptæ demonstratae in hoc lib-
ro. Quarto supponitur quod
dicuntur Summulae per quanti-
dam comparationem ad logi-
cam Aristotelis: in qua magis
amplexatur de istis conclu-
sionibus.

SECVNDO sciendū, quæ aliu-
ius scientiæ propriæ sunt tantū Cuiuscū
duæ causarū. Efficiens, & Emalis, quæ sibi
(Quæ scientia est qualitas ani-
mae, & accidens spiritualis, sed tantum
nullum accidens habet mate-
riam aut formam.) Efficiens

A

non

Summūt. Petri Hispani.

non est nisi ipse intellectus, & subiectum illius scientiæ : & hoc maximè in tñra reali, vel intellectus, & aliquid loco obiecti, puta species intelligibilis ipsius fundamenti: non enim videatur, quod scientia, cum non sit nisi notitia, causetur ab aliquo alio, quam ab obiecto, vel aliquid loco obiecti, & potentia. Si quis

Sc. in 1.
d. 3. q. 9
in pro-
pria re-
solutio-
ne.

ergo querat, quot sunt causæ huius scientiæ? Respondeatur duæ, sa. Efficiës, & Finalis. Vn efficiens est ipse intellectus cū subiecto. Causa vero finalis, est duplex; scilicet intrinseca, & extrinseca, vel mediata, & immediata, im- mediata, vel intrinseca (quod idem est) nō est aliud, quā cognitio subiecti illius scientiæ: ut co-

F gnitio modi sciendi, vel syllo gismi est causa finalis immediata huius scientiæ. Sed causa finalis mediata, vel extrinseca (quod idem est), est illud ad qđ ordinat perfecta cognitio subiecti talis scientiæ: ut causa finalis mediata vnius scientiæ est, ut cognitio modo sciendi, ut syllo gismo deleremus ad cognitionem aliorum: ut puta, quod sciamus discernere nouum ab igno-

Scot. q.
3. prolo.
in so. 2.
ar. prin.

to, & verum a falso. Quod autē

communitatē dī, ut subiectū aliquis scientiæ est materia illius scientiæ: & diuisio scientiæ est causa formalis: hoc est mulsum improprie loqui: nam subiectū scientiæ habet magis rationem cause efficiētis, quā materialis;

Art. 3.
Subie-
ctū hu-
mis scien-
tia.

TERTIO sciendū, ut subiectū huius sciæ vr esse modus sciendi: quia illud est subiectum in hac scientia, quod primo & principaliter consideratur in hac scientia, vel saltem ad quod con siderata in hac scientia reducū-

tur: sed modus sciendi est huius modi: igitur. Etsi quis dicat Argumentatio, vel syllogismus principaliiter consideratur in hac scientia, cum totalis processus videatur esse de syllogismo. Respondeatur, quod aliquid potest duplèciter considerari in liqua scientia: Vno mode,

quam subiectum, adæquatum illius scientiæ: & sic ibi consideratur modus sciendi, saltem in suis speciebus. Alio modo, tanquam de p̄incipali contento sub adæquatio subiecto illius scientiæ, & sic bene consideratur sit.

principaliter de syllogismo, tanquam de principali contento sub modo sciendi. Aduerte, quod triplex est modus sciendi. s. diffini- uo, diuisio, & argumentatio: ut videbitur in logica. q. 3. prol. du bit. Aduerte scđo quod modus sciendi potest sic describi: Est qui facit venire de notitia nova ad notiū ignotū: cuius propria passio est, discernere notiū ab igno- to. Aduerte tertio, ut subiectum est duplex: sc. scientiæ realis, & scientiæ rationalis. Subiectum scientiæ realis est, quod primo virtualiter continet omnes veritates necessarias illius scientiæ: cuius est subiectum; Sed subiectū scientiæ rationalis est: quod principaliter primo consideratur in illa scientia, ad quod omnia principaliiter considerata habent attributionem, non continens virtualiter veritates illius scientiæ, cuius est subiectum.

ARGVIT VR sic primo: Nullus modus sciendi est subiectum in hac scientia; ergo modus sciendi nō est subiectum in hac scientia. Tenet et consequentia a sub alterante ad subalternatam.

Scot. in
p. 9.
4. in so.
primi
arg. an-
te oppo-
sit. q.

H Modus
sciendi
triplex.

Scot. in
p. 9.
3. in so.
sponsio-
ne. q.
prima
questio-
nem.

A Secundo sic: Anima est subiectum huius scientia: ergo non modus sciendi. Antecedens patet: quia oīs scientia recipitur in anima: igitur. Tertio sic: Conclusio demonstrata illa videlicet, modus sciendi est faciens scire verum a falso; est subiectum huius scientia: ergo non solū modus sciendi. Antecedens patet: quia omnis scientia est habitus conclusionis, & habetur de aliqua conclusione; ut patet per eius definitionem. Consequentia probatur: quia si

totum esse subiectum adæquatum pars illius totius non est subiectum adæquatum. Ad primum dicitur, negando consequentia: quia committitur fallacia figuræ dictionis, arguendo a suppositione personali ad simplicem. Ad secundum dicitur, quod anima est subiectum intentionis scientia: non tamen attributionis. Ad tertium dicitur quod omnis scientia est conclusio, tanquam scibilis propinquus, non tamen tanquam scibilis remotus.

S V M M V L A R V M P E T R I H I S P A N I

Tractatus Primus.

Uniuersum Aristotelis de interpretatione librum minus breuitate complectens.

Diale-
ctica qd

Dialectica est ars artium, scientia scientiarum, ad omnium methodorum principia viam habens. Sola enim dialectica probabiliter disputat de principijs omnium aliarum scientiarum. Et ideo in acquisitione omnium aliarum scientiarum dialectica dictur esse prior. Id, & dicitur enim dialectica à dico, nē quod est duo, & logos, quod est

quaerit diuinatio, sermo, velatio, & respondentis in sputando. Sed quia disputatione potest haberi nisi mediante sermone, nec sermone nisi mediante voce: nec vox nisi mediante sono, ideo a sono tamquam a communiori inchoandum est.

Supponit primo, quod diale-
ctica caput duplice, uno modo substantiæ, alio modo adiectivæ. Unde dialectica substantiæ caput duplice, uno modo propriæ, & sic

Art. 1.
Diale-
tica du-
plice
capitum

Summul. Petri Hispan.

Est habitus inclinans ad speculationem syllogismi dialectici, & oīum inclusorum in syllogismo dialectico: & sic non capit hic: quia tunc non est nisi una pars, seu unus habitus partialis in logica. Alio modo capitur largè, ut idē est quod logica: & sic est habitus inclinans ad speculacionem modi sciendi, & omnium complexorum inclusorum in eo; cuiusmodi sunt syllogismus demonstratiuus dialecticus, & sophisticus: & sic capitur ibi: ita quod est sēsus: dialectica est ars idest habitus vel sciētia, inclinans ad speculationem modi sciendi. Aduerte tamē q̄ modus sciendi nō continet syllogismū, nec syllogismū demonstratiuum, nec dialecticū, nec sophisticum virtualiter, q̄a est ens rationis, quod nullam notitiam pōt producere: igitur nec virtualiter continere: quia secundā intentiones nihil virtualiter continent. Alio modo capitur dialectica adiectiuē: & tunc est habens aliquem istorum habituū. Et sic non capitur hic: quia falsum est dicere, q̄ habens dialecticam, seu talem hábitum, sit ars: quia tunc Petrus, vel mulier esset ars, cum aliquis istorū possit habere talem hábitum.

Ars. 2.
Ars du-
pliciter
pōt capi

SECUNDŌ sciendū est, quod ars, & sciēti capiuntur dupliciter. Vno modo largè pro aggregatione multorum documentorū, ad unum finem iententiū, idest pro aggregatione multarū notiarum siue habituum de illis documentis, quae ordinantur ad unū ad unum finem cognoscendum. Et sic ars est quoddam commune ad quinque habitus intellectuales: qui sunt sapiētia,

scīa, intellectus, ars, & prudētia. **G**

circa quos non contingit dicere falsum: Etiam ad omnes artes

Artes liberales sunt septem. scilicet Logica, Rhetorica, Grammatica, Arithmetica, Musica, Geometria, & Astrologia.

Quarum tres dicuntur triuiales, quasi ad unum terminum secundum diuersos modos tendentes, scilicet Logica, Rhetorica, & Grammatica, quae versantur circa sermonem. Aliæ quatuor dicuntur quadriuiales, quasi ad unum terminum secundum diuersos modos tendentes scilicet circa quantitatem: nam Arithmetica est circa numerum. Musica est circa numerum sonorum: Geometria circa quantitatem continuam: & Astrologia circa magnitudinem mobilem.

H Et sic capit ars in textu: & conceditur tūc, q̄ dialectica est ars, capiēdo etiā dialecticā pro aggregatione habituum, seu notiarum ordinatarum ad cognitionem subjecti logicae: & non capiēdo dialecticam pro uno habitu simplici vnius conclusionis: quia tunc non est aggregatio multarum notiarum. Alio modo capitur ars propriè, ut distinguitur contra alios habitus intellectuales: & sic est recta ratio rerū a nobis factibiliū i.e. habitus intellectualis, inclinans, & docens nos recte operari circa factibilitatem idest circa materias existentes extra intellectum, & voluntatem: & continet sub se sepiem artes mechanicas, quae in ipsis versibus continentur: Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina. His ars fabrilis connumerari potest. Et dicuntur mechanicas: quia faciunt intellectum mæcliari, seu alienari a

Ars ethica.

Habitus
intellectuales

quinq̄ue
comunne ad quinque habitus
intellectuales: qui sunt sapiētia,

A propria eius operatione. Dicuntur etiam scruiles, quia subseruiunt ad usum, seu commoditatem corporis. Et isto modo dialectica non est ars; quia tunc ars distinguitur contra scientiam.

Art. 3. *Dialectica quā methodus sciētiarum aliārum.*

TERTIO sciendum, quod dialecticam hinc methodū ad principia omnium scientiarū, potest duplicitate intelligi. Vno modo, quod ipsa probet principia cuiuslibet scientiæ: & sic non est intelligendum. Alio modo, quod doceat formare argumentationes ex principijs, & terminis cuiuscumq; scientias; & sic est intelligendum. Ex quo patet, quod methodus non capitur hic propriè; pro breui via, sed capitur pro ipsa scientia. Aduerte, quod sola dialectica probabiliter disputat de principijs omniū scientiarū. i sola dialectica docet for-

B mare argumentationes dialecticas generatiuas opinionis. Ex quo patet, quod ista particula: ad omniū methodorum principia, &c. solum tamen dicitur dialecticæ propriè capta, quæ est una pars logicæ. Et sic patet quod aliter capitut dialectica dicendo, dialectica est ars, & dicendo, sola dialectica probabiliter disputat: quia primo capitut pro logica, & secundo, ut est una pars logicæ. Aduerte secundo, quod ex diffinitione dialecticæ sequitur unum corollarium. s. quod dialectica in acquisitione omnium scientiarū dicitur esse prior. i. in acquisitione completa, & perfecta aliarum scientiarum dialectica debet prius acquiri, cum omnis scientia acquiratur per logicam: quia omnis scientia per demonstrationem acquiritur: sed logica docet modum arguendi &

*Corolla-
rium.*

componendi demonstrationem: igitur. Aduerte, quod quādo dicitur, quod disputatio nō potest haberi nisi per sonum: intelligitur de disputatione vocali, & nō de mentali, & scripta, quæ bene possunt fieri sine sono.. Vnde Disputatio triplex est, disputatio scilicet ratiō trivialis, que componitur ex propositionibus, vocalibus, scriptis: quæ componitur ex propositionibus, scriptis: & mentalis, que componitur ex propositionibus mentalibus.

igitur. Adiuerte, quod quādo dicitur, quod disputatio nō potest haberi nisi per sonum: intelligitur de disputatione vocali, & nō de mentali, & scripta, quæ bene possunt fieri sine sono.. Vnde Disputatio triplex est, disputatio scilicet ratiō trivialis, que componitur ex propositionibus, vocalibus, scriptis: quæ componitur ex propositionibus, scriptis: & mentalis, que componitur ex propositionibus mentalibus.

ARGVITVR primo. Ars & sciētia sunt habitus ab inuicem distincti: igitur nihil idem est ars, & scientia: & per consequēs dialectica non est ars, & scientia. Secundo sic: Metaphysica, & generaliter omnis sciētia realis est nobilior logica, igitur male dicitur, quod dialectica est scientia scientiarum: cum genitiuſ ſe. **D** flexus supra suū nominatiuum singularem dicat excellentiam. Tertio. Diffinitio dialecticæ est nugatoria: ergo non est bona. Antecedens probatur: quia sciētia in illa diffinitione, vel capitur specialiter, vel generaliter. Si specialiter, tunc est nugatio: cum inferius, vel minus cōe additur magis communī sine copula. Vel generaliter: & tunc est etiam nugatio, cum tunc ars, & scientia sint penitus synonyma.

Ad primum dicitur: quod si ars, & scientia capiantur specialiter: tunc ars, & sciētia sunt bene habitus ab inuicem distincti: non tamen si ars, & scientia capiantur generaliter. Ad secundum dicitur, quod ille genitiuſ scientiarum non dicit excellentiam simpliciter logicæ respectu omnium scientiarum in pex-

Summul. Petri Hispan.

fectione; sed in applicatione, seu communitate applicationis. Ad tertiam conceditur, quod illa diffinitio propriè est nugatoria, nec est ibi aliqua figura qua ipam excusat. Vnde quando cunque superius additur immediate inferiori, vel inferiori superiori, ibi est nugatio: ut dicendo: animal homo, homo animal. Ex quo videtur Petrum Hispanum in prima sui propositione defecisse: nisi dicatur quod posuerit, scientia scientiarum ad maiorem expressionem,

Petri Hispan. Error.

Sonus quid.

Sonus est, quicquid ab auditu propriè, & per se percipitur. Dico autem propriè: quia licet homo, vel campana audiatur: hoc non est per se, sed per sonum suum. Sonorum aliis vox, aliis non vox.

Art. I.

PRIMO sciendum pro declaratione textus, quod sonus est quicquid propriè, & per se ab auditu percipitur. Quæ diffinitio debet sic intelligi: Sonus est aliquid sensibile, quod propriè & per se ab auditu percipitur. Ex quo sequitur, quod ibi quicquid non capitur universaliter, sed particulariter vel indefinite: ut tantum valet, sicut aliquid ens, vel aliquid sensibile. Aduerte ulterius, quod propriè, capitur dupliciter. Uno modo, ut idem est quod formaliter: & sic non capitur hic: cum hoc non sit de ratione formalis sua, & percipiatur. Alio modo ut idem est quod adæquatè, & præcisè: & sic capitur hic, ita, quod est sensus: sonus est aliquid sensibile, quod propriè, i. præcisè ab auditu per-

Ly proprie dupliciter.

cipitur. Aduerte etiam, quod per se, capiuntur dupliciter. Vno modo hyperse ut idem est, quod non per accidens, & sic capitur hic. Alio modo, ut idem est quod non per alterum & sic non capitur hic: quia sonus percipitur per alterum, puta per suam speciem. Aduerte tertio, quod auditus est una potentia sensitiva, quæ cognoscit sonos: sicut visus est potentia quæ cognoscit colores. Aduerte quartò quod percipitur, in diffinitione soni esse, quam idem quod cognoscitur: ita, quod est sensus: percipitur ab auditu. i. cognoscitur. Aduerte quintò, quod in definitionibus, ut plurimū primus terminus, qui ponitur post copulam, ponitur loco generis: & residuum ponitur loco differentiæ. Vnde, propriè, ponit ad differentiam sensibilium communū, quæ pluribus sensibus percipiuntur. Per se ponitur ad differentiam per accidens: cuiusmodi sunt substantiae. Ab auditu, ponitur ad differentiam aliorum sensuum proprietum quæ ab alijs potentijs percipiuntur, ut videbitur in libris de anima,

SECUNDО sciendum, quod diffinitio soni est bene posita, quia sibi conueniunt conditio-nes bona definitionis quæ sunt conditores. Prima, quod diffinitio conueniat cuilibet contento sub definitione. Secunda quod diffinitio conueniat soli diffinitio. i. quod diffinitio personaliter sumpta, non prædicetur de aliquo, quin diffinitum de illo prædicitur. Tertio quod diffinitio manifestet diffinitum. Et si quis querat, quid est ibi diffinitum, dicendo, Sonus est quicquid, virum sit ille terminus, sonus, vel res significativa.

Art. 2.

Conditiones definitionis, & signifi- cationes definitionis.

A significata per sonum? Responso detur, qd diffinitum capit pro duplo. citer, uno modo pro illo qd manifestatur per diffinitionem; & si res significata per illum terminum sonus diffinitur. Alio modo capit diffinitum pro illo, de quo predicatur, vel predicari potest diffinatio, & sic dico quod ille terminus sonus diffinitur. Et si dicas diffinitio debet predicari de illo, quod p. ipsam manifestatur. Df quod non oportet, sed sufficit quod predicetur de termino supponente pro illa re.

Sc. in I. Et si queras, non ne res potest predicari de alia re? Dico, quod hoc potest intelligi dupliciter, Vno modo quod ex una re cum alia re fiat vna propositio, in qua res sit subiectum, & predicatum; & sic dico quod non. Alio modo potest intelligi quod vna res concipiatur in ordine ad aliam rem, & sic dico, quod vna res bene predicatur de alia, id est concipitur de alia seu in ordine ad aliam.

Art. 2. TERTIO sciendum, quod divisione soni in qua dicitur; Sonus aliis vox, aliis non vox, est sufficiens; & debet sic intelligi: de numero sonorum aliis est sonus vox, aliis sonus non vox. Unde tres conditiones requiruntur ad bonam divisionem. Prima, quod membra diuidentia sint opposita, i.e. quod non possint de se inuicem predicari mediante isto syncategoremate, formaliter, quamvis aliquando possint de se inuicem predicari realiter, vt intellectus est voluntas realiter, non autem formaliter, & tamen potentia intellectiva diuiditur in intellectum, & voluntatem. Secunda, quod membra divisionis.

Conditiones bona divisionis. Conditio prima, quod membra diuidentia sint opposita, i.e. quod non possint de se inuicem predicari mediante isto syncategoremate, formaliter, quamvis aliquando possint de se inuicem predicari realiter, vt intellectus est voluntas realiter, non autem formaliter, & tamen potentia intellectiva diuiditur in intellectum, & voluntatem. Secunda, quod membra divisionis.

nisi non excedant diuisum, id est, quod membra divisionis diuisent sumpta, non praedicentur de aliquo de quo non praedicerat diuisum. Tertia, quod diuisum non excedat membra divisionis, id est quod diuisum non praedicitur de aliquo de quo non praedicebat diuisum, ex membris diuidentibus constitutum. Vnde divisione est quidam modus sciendi, ut superius visum est; ita quod siquid diuidi (logi caliter loquendo) non est aliud quam a posteriori manifestari, quo ad eius communiatem seu significationem. Vel quando dicitur, quod animal diuiditur per rationale, & irrationaliter id est a posteriori manifestatur eius communitas per rationale, & irrationaliter; & non est intelligendum, quod diuidatur per partes integrales, sicut lignum per frusta,

ARGVITVR primus sic: Omnis bona divisione debet vere & affirmatiue predicari de diffinione: sed diffinizio soni vere, & affirmatiue non praedicatur de sono; quia sonus non est omnieniens; igitur non est, quicquid; igitur diffinizio soni non est bona. Secundus sic: Diffinizio soni conuenit alijs à diffinizio; igitur non est bona. Antecedens patet; quia conuenit silentio, quod non est sonus; igitur Tertius sic: Diffinizio soni non conuenit cuilibet contento sub diffinito; igitur non est bona. Antecedens patet; quia non conuenit isti sono particulari; quia talis sonus praeceps non percipitur ab auditu, cum multi alij soni ab illo percipiuntur ab auditu. Ad primum dicitur, quod

Summul. Petri Hispani.

En definitione soni ly, quicquid non capitur vniuersaliter, vt tam
tum valeat, sicut omne ens: sed
capitur particulariter, vel inde-
finite, vt tantum valeat sicut ali-
quod ens, vel aliquod sensibi-
le: ita quod est sensus: sonus est
quicquid, id est aliquod sensibi-
le. Ad secundum dicitur, quod
silentium percipitur ab auditu
priuatiuè, tanquam carentia so-
ni, & non positiuè. Ad tertium
dicitur, quod ly præcisè potest
determinare ly sensibile: ita
quod sit sensus: iste sonus per-
cipitur ab auditu & non aliis:
& sic est falsa. Alio modo vt de-
terminat ly auditu, ita quod sit
sensus: iste sonus percipitur ab
auditu, & non ab aliqua alia po-
tentia sensitiva: & sic est vera.

Vox qd. Sonus vox est idem, quod ip-
sa vox. Vnde vox est sonus, ab
ore animalis prolatus, natura-
libus instrumentis formatus.

Instrumenta Naturalia instrumenta, qui-
mēna bus vox formatur sunt nouem,
naturalia guttur, lingua, palatum, qua-
vocis q. tuor dētes, & duo labia, versus.

Instrumenta nouem sunt,
Guttur, Lingua, Palatum.
Quattuor & Dentes, & duo
Labra simul.

Sonus non vox, est, qui genera-
tur ex collisione duorum corpo-
rum inanimatorum: vt fragor
Divisio arborum, strepitus pedum. Vo-
ciss. cum alia significativa, alia non
significativa. Vox significativa
est illa, qua auditui nostro ali-
quid representat: ut homo ho-

minem. Vox non significativa G
est illa, qua auditui nostro ni-
hil representat: vt buf. baf.
Vocum significativarum alia
significat naturaliter alia ad
placitum. Vox significativa
naturaliter est illa, qua apud
omnes idem representat: vt ge-
mitus infirmorum, latratus ca-
num. Vox significativa ad pla-
citum est illa, qua ad volunta-
tem primi instituentis aliquid
significat: ut homo hominem,
equus equum.

PRO declaracione tex. suppo- Art. II.
nitur primò, quod sonus
vox, & vox sunt idem. Pro cu-
jus declaratione supponitur.
Primò quod diffinitio soni vo- H
cis, data a Petro Hispano, est in-
sufficiens: quia non conuenit ~~et~~ us au-
omni voci: puta voci factæ ab ~~coris~~ su-
angelo in aliquo corpore, quæ mularū
tamen est vera vox, etiam signi- Sc. jn. 2.
ficativa: quia omnem operatio- d 8.9. i.
nem, quam habet angelus per in. 3. dī
corpus assumptum quantum ad & o.
cognitiones, puta, videndo, au-
diendo, sunt tantum cognitio-
nes intellectivæ, quas intelle-
ctiones potest exprimere, for-
mando verba, & mouendo lin-
guam localitet corporis assum-
pti, & tamen non sit ab ore ani-
malis, cum angelus non sit ani-
mal, neq; corpus, quod assumit.
Sed posset dici, quod vox est so-
nus causatus ab ore animalis,
vel ab aliquo æquivalente me-
diantibus naturalibus instru-
mentis, vel æquivalentibus.

Secundo supponitur quod in-
strumentum.

Tractatus Primus

Astrumenta; supple principalia, & propinquæ, quibus completere, & perfectè regulariter vox formatur, sunt nequæ. s. guttur, Lingua, & sic de alijs. Et dicitur notanter, principia propter pulmonem & arteriam vocalem, quæ requiruntur ad formationem vocis. Dicitur etiā notanter, propinquæ, propter sonos fistularum: qui lieet fiant ab instrumentis naturalibus: non tamen, tanquam ab instrumentis propinquis, sed remotis: quia instrumenta propinquæ illorum sonorum sunt fistula, & illa foramina, & etiam digiti. Dicitur notanter, completere, & perfectè, propter voces, quæ fiunt ab hominibus carentibus dentibus, quorum voces non sunt complete, & perfectæ.

BTERTIÒ supponitur, quod diffinitio soni non vocis, est sic intelligenda: Sonus non vox est sonus causatus ex collisione duorum corporum inanimatorum, vel animotorum, se habentium ad modum inanimatorū, vel unius supplentis vicem duorum, cuiusmodi est sonus factus cum zona. Ex quo sequitur primum, quod nullus sonus tubæ, vel fistulæ, vel organorum, dicitur propriè vox. Secundò sequitur quod sonus Echo non videtur esse sonus vox: quia non fit immediate ab ore animalis, sed ab aliquo alio: & de hoc magis videbitur in 2. de anima cap. 6. dubit. 2.

Art. 2. SECUNDÒ sciendum, quod diuisio vocis est talis. s. vocum alia significatiua, alia non significatiua; quæ debet sic intelligi: de numero vocum alia est vox significatiua, alia est vox non si-

gnificatiua: & est talis diuisio subiecti in accidentia: quia esse significatiuum dicit relationem rationis signi ad signatum: esse vero non significatiuum dicit carentiam illius relationis. Vnde vox significatiua est, quæ nata est representare aliquid, aliud à se; vel sibi simili, vel suo prolatore vel aliqua, vel aliqualiter: nisi fuerit imposita ad significandum suum prolatorem. Ex quo sequuntur multa corollaria. Primum, quod vox non dicitur significatiua, quia actu aliquid representaret: sed sufficiat, quæ nata sit representare. Secundo sequitur, quod signa sicut omnis, nullus sunt voces significatiæ; & tamen nihil representant: sed bene aliqualiter; etiam nomina collectiua non significant propriè aliquid, sed aliqua, vel ut dicunt aliqui, significant collectionem multorum. Tertio sequitur, quod ad hoc, quod vox sit significatiua, requiritur, quod significet aliquid aliud à se; quia si non, tunc omnis vox esset significatiua cum omnis vox significet se. Requiritur etiam, quod significet aliud à prolatore: quia non sic significat suum prolatorem, si si supple illa vox esset imposta ad significandum suum prolatorem. Requiritur etiam quod significet aliud sibi simili, vel aliqua vel aliqualiter. Sequitur ex hoc diffinitio vocis non significatiua; puta, quod vox non significatiua est, quæ non est nata significare aliquid aliud à se; vel sibi simili, vel suo prolatore, vel aliqua, vel aliqualiter.

TERTIO sciendum quod vocum significatiuarum: alia est significatiua

Sc. in 4
d. 1. q. 2
art. 1.
de vocis

Art. 3.

Summūl. Petri Hispan.

Ecclia naturaliter alia ad placitum. Pro cuius declaratione supponitur qd duplex est significare scilicet naturaliter & ad placitum. Vnde significare ad placitum, est, ex impositione vel usu voluntario representare sicut significatum. Sed significare naturaliter est ex conditione, vel proprietate sua naturae aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter representare. Et istud est triplex significare naturaliter propriè communiter, & ex instinctu naturæ. Significare naturaliter propriè, est seipso formaliter aliquid, vel aliqua vel aliqualiter representare: curiusmodi sunt concepius ultimati qui non sunt nisi notitiae actuales rerum. Ex quo sequitur, quod concepius ultimus non significat per aliud conceptum, sed seipso significat. Sed significare naturaliter communiter, est mouere intellectum ad formandum conceptum de seipso. Ex quo sequitur quod omnis res mundi significat naturaliter communiter. Secundò sequitur, quod secundæ intentiones non significant naturaliter communiter, cum non possint mouere intellectum. Sed vox dicitur significare naturaliter ex instinctu naturæ quæ ex natura sua, & non ex impositione nata est id est representare apud omnes: vi gemitus infirmorum, latratus canum: qui apud omnes representant dolorem, vel gaudium.

ARGVITVR primò sicut Subiectum cuiuslibet propositionis aliquid significat; sed hūsi baf- possunt esse subiectum propositionis: ergo aliquid significant.

Secundò sic: Omnis vox re-

præsentat seipsum : ergo omnis vox est significativa. Tertio sici Soli conceptus significant naturaliter. ergo nulla vox significat Sc. in I. naturaliter. Antecedens probatur : quia solum illud significat naturaliter, quod est similitudo rei naturalis; cuiusmodi sunt conceptus ; igitur. Dicitur ad primum, quod non oportet, q̄ omne illud, quod est subiectum alii cuius ppositionis , sit vox significativa: nisi capiendo significare largè, vt se extendit ad significare naturaliter communiter. Ad secundum dicitur: quod bene probat, quod omnis vox significet naturaliter communiter, quod non negamus : sed non probat, quod omnis vox significet ad placitum, & illud negamus.

Ad tertium dicitur: quod bene probat, quod soli conceptus significant naturaliter propriè; sed nō probat, quod soli conceptus significet naturaliter communiter, vel ex instinctu naturali. Aduerte tamen q̄ concepius non ultimati, sicut sunt notitiae actuales vocum, vel scripturarum significatiuarum significant naturaliter ad placitum : Nam significant voces, vel scripturas naturaliter propriè, & significant res præsentatas per voces vel scripturas ad placitum.

*Vocum significatiuarum ad
plucitum alia complexa, alia
incomplexa: complexa, ut ora-
tio: incomplexa, ut nomen, vel
verbum.*

PRO cuius declaratione sup- Art. I.
ponitur. Primo quod vox com- Okan. in
plexa est illa, cui correspondet 1. d. 3. q.
conceptus complexus in anima; 3.
fin.

A siue quæ subordinatur conceptui complexo, qui ab aliquibus dicitur complexus: non quod realiter & formaliter sit compōsitus ex pluribus conceptibus, seu notitijs: sed solum extrinsecè: quia est de obiecto complexo: vel quia æquivaler pluribus vocibus in significando. Ex quo sequitur, quod alicui simplici voci potest correspondere conceptus complexus in mente: ut patet de ista litera A, quæ si imponeretur ad significandum: horum inveniuntur etiam A esse vox complexa: licet non componeatur ex pluribus vocibus: quia hoc non requiritur: sed sufficit, quod sibi corresponeat conceptus complexus. i. quod subordinetur conceptui complexo: quod nihil aliud est, quam significare suum significatum mediante conceptu complexo.

Differētia inter grammaticū & grammatīcū de complexo. Secundò supponitur, quod ad hoc quod aliqua vox dicatur complexa secundum grammaticum: poterit quod sit cōposita ex pluribus vocibus: sed hoc non requiritur secundum logicum: sed sufficit quod subordinetur conceptui complexo.

Tertio supponitur, quod vox incompleta est, cui correspondet conceptus incomplexus, siue quæ subordinatur conceptui incomplexo: ut ista vox, homo.

Complexum duplex. Quartò supponitur, quod duplex est complexum, scilicet distans, & indistans. Distans est complexum propositionale, vel cuius extrema uniuersitatem ad invicem per copulam verbalem. Indistans est complexum non propositionale, vel cuius extrema se habent, sicut determina-

tio, & determinabile, sine tamen copula verbali.

Nomen est vox significativa ad placitum, sine tempore, cuius nulla pars separata aliquid significat, finita, recta. Vox, in ista diffinitione ponitur loco generis. Significativa, ponitur ad differentiam vocis non significativa. Ad placitum, ponitur ad differentiam vocis significantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam verbi, quod significat cum tempore. Cuius nulla pars separata significat aliquid: ponitur ad differentiam orationis, cuius partes separatae aliquid significant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti: quod non est nomen secundum logicum, sed nomen infinitum: ut non homo: non equus. Recta, ponitur ad differentiam nominum obliquorum: ut Catonis Catoni, que non sunt nomina secundum logicum, sed nomina obliqua, vel casus nominum: unde solus rectus secundum logicum dicitur esse nomen.

NOMEN potest capi dupl. citer. Vno modo pro per se significato, seu secundè intentionaliter, & sic est intentionis secunda attributa voci significativa ad placitum, & sic capitur hic: nam quic.

**Nomen
quid.**

Art. i.

Summul. Petri Hispan.

E quicquid principaliter diffinit logicus est secunda intentio.

Sc. i pro- Et si quis dicat: nulla secunda log. q. 2. intentio est vox. Respondetur, arg. con quod verum est, quod nulla se- tra E- cunda intentio est vox secundum prædicationem formalem: tam- gide. E. men bene est vox secundum prædicationem fundamētalem, seu accidentalem; vnde cum di- citur. Nomen est vox: sensus est, nomen est una secunda intentio fundata, seu attributa voci si- gnificatiꝝ ad placitum: & ita secunda intentio potest prædi- cari de ente reali, & econtra. Ex quo sequitur quod ibi propriè non diffinitur nomen vocale, neque scriptum, neq; mentale; sed nomen secundè intentiona- liter captum, quod non est nisi secunda intentio attributa alicui illorum. Et si quis dicat: omne

Sc. in 4. d. 3. q. 1. nomen, vel est nomen vocale, ex quo sequitur quod ibi propriè non diffinitur nomen vocale, neque scriptum, neq; mentale; sed nomen secundè intentiona- liter captum, quod non est nisi secunda intentio attributa alicui illorum. Et si quis dicat: omne

F nomen, vel est nomen vocale, vel scriptum, vel mentale: ergo aliquod illorum ibi diffinitur. Dicitur quod verū est, quod om- ne nomen est mentale, vocale, vel scriptum: capiendo nomen primè intentionaliter, seu pro denominato, sed non capiendo nomen secundè intentionaliter, seu pro per se significato. Alio modo ergo accipitur nomen pri- mè intentionaliter, & sic non est, nisi nomen mentale, voca- le vel scriptum.

Art. 2. Sc. in 1. d. 23. q. 1. SECUNDО sciendum, quod pro maiori declaracione suppo- nitur. Primo, quod duplex est intentio. s. prima, & secunda. Vn- de intentio prima est res cogni- ta, vel cognoscibilis, non causata per actum comparativum nostri intellectus, comparata ad aliud. Sed secunda intentio est respe- cu rationis causatus per actum

comparativum nostri intellectus, vel per actum alterius po- tentiæ collatiæ.

Secundò supponitur, quod Nomen nomen captus tripliciter. Vno triplici- modo large, pro omni illo, quod et capi- potest reddere suppositum ver- tur. bo, siue sumatur materialiter, si- ue personaliter, & sic commu- nis vox potest dici nomen. Se- cundo propriè, pro omni illo, quod significatiꝝ sumptum po- test reddere suppositum verbo personali modi finiti: & sic no- men infinitum est nomen. Ter- tio modo capit nomen pro- priissimè, pro voce finita, & re- cta: cuius partes separatae nihil significant id est quæ non subor- dinantur conceptui complexo. (Vide latius in 1. Periherm. cap. de nomine in fine. 2. not.) quæ significatiꝝ sumpta, potest red- dere suppositum verbo persona- li modi finiti. H

Tertiò supponitur, quod in diffinitione nominis debet in- telligi vox categorematica, ita quod est sensus. Nomen est vox cate- goretica, & per hoc remouē- tur adiectua adiectiuè tenta.

Vnde aliqua vox dicitur cate- goretica tripliciter. Primo modo ratione officij tantum, quæ est im- posita ad significandum aliquid, vel aliqua, siue reddat supposi- tum verbo personali, siue non.

Catego- remati- ca vox triplex.

Secundo modo ratione signi- ficationis tantum, quæ est im- posita ad significandum aliquid, vel aliqua: & cum hoc potest reddere suppositum verbo per- sonali.

A sonali. Et per oppositum aliqua vox dicitur syncategorematica tribus modis, scilicet ratione significationis tantum, ratione officij tantum, & ratione officij & significationis simul.

Arguitur primo sic: Adiectiū adiectiuē tentis cōuenit diffinitio nominis; & tamen non sunt nomina cum non possint reddere suppositum verbo personali modi finiti, & similiter potest argui de participijs adiectiuē tentis.

Secundo sic: Pronomina sunt nomina secundum logicum: & tamen ipsis non cōuenit diffinitio nominis, cū sint pura syncategorematā: ergo diffinitio nominis nō est bona. Tertio sic: Nomina infinita, nomina obliqua possunt reddere suppositum verbo & esse subiectū in pro-

B positionibus: ergo sunt nomina secundum logicum. Ad primum dicitur, quod nomina adiectiva adiectiuē tenta non sunt nomina secundum logicum: quia sunt syncategorematā ratione officij, cum non possint reddere suppositum verbis: & similiter dicatur de participijs: ideo illa est q. i. lib. incongrua, pater filij est essentia, put ly pater accipitur ad arg. Praeterea, participia tamen & adiectiū. Tertia substantiū sumpia sunt bene nomina secundum logicum.

Sc. d. 3. tur de participijs: ideo illa est q. i. lib. incongrua, pater filij est essentia, put ly pater accipitur ad arg. Praeterea, participia tamen & adiectiū. Tertia substantiū sumpia sunt bene nomina secundum logicum.

Obiect. Et si quis dicat, quod participia significant cum tempore. Respondetur, quod significant cum tempore indeterminate, & non determinato: quod aliter exprimitur, participia significant cum tempore limitabili- ter, sed non illimitabiliter.

Ad secundum dicitur, quod pronomina possunt capi dupli-

citer. Vno modo purè pronominabiliter: & sic non sunt nomina secundum logicum: quia sunt pura syncategorematā. Alio modo accipiuntur pro suis relatis, vel demonstratis, & sic sunt bene nomina secundum logicum, & hoc capiendo nomen largè, cum ut sic subordinentur conceptui complexo. Ad tertium dicitur, quod nomen infinitū bene est nomen, capiendo nomen largè: sed non capiendo nomen propriissimè. De nominibus obliquis dicitur, quod bene possunt reddere suppositum verbo impersonali modi infiniti. De nominibus compositę figurę dicitur, quod nō sunt nomina, capiendo nomen propriissimè, cum subordinentur conceptui complexo: sunt tamen bene nomina capiendo nomen largè.

D Verbum est vox significativa ad placitum cum tempore, quid: cuius nulla pars separata aliquid significat, finita, & recta. Cum tempore ponitur ad differentiam nominis, quod significat sine tempore. Finita, ponitur ad differentiam verbi infiniti, ut non currit, non laborat, que non sunt verba secundum dialecticum, sed verba infinita. Recta, ponitur ad differentiam verborum obliquorum, ut currebam, curreri, currevit, currebat, que non sunt verba secundum dialecticum, sed verba obliqua, unde solū verbum presentis temporis indicatiui mo-

Verbum

Summū! Petri Hispan.

E di secundum dialecticū dicitur esse verbum, Reliqua vero verba eiusdem modi, & aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Alio vero particula ponuntur hic eadem ratione, qua ponebantur in diffinitione nominis. Et sciendum est, quod dialepticus ponit tantum duas partes orationis, scilicet nomen, & verbum, alias autem appellat syncategorematicas, id est, cum alijs significatiuas.

Art. I.

F PRIMO sciendum, quod verbum accipitur dupliciter eodem modo sicut nomen, primè intentionaliter, & secundè intentionaliter. Vnde verbum ultra tripliciter accipitur. Unq modo communiter, pro voce, quæ potest esse appositorum in oratione respectu nominis substantiui. Alio modo propriè, pro voce quæ significatiuè sumpta, potest esse appositorum in oratione respectu nominis nominatiui casus. Alio modo propriissimè, & sic est vox simplex, quæ significatiuè sumpta, potest esse appositorum respectu nominis nominatiui casus in propositione simpliciter prima. Vnde propositione simpliciter prima est, quæ componitur ex nomine propriissimè sumpto, & verbo praesentis temporis indicatiui modi, ut Socrat, currit: & diciuntur simpliciter prima pro tanto, quod alias de praeterito, & futuro reducitur ad eam, & non econtra, ad hoc, qd si sunt vera & sic verbum propriissimè captum diffinitur a Petro. H

spano, quæ diffinitio debet sic G intelligi: Verbum est unum intentionale, quod attribuitur vocis categorematicæ, ex officio significatiuæ ad placitum cum tempore determinato, cuius nulla pars separata significat id est cui in mente non correspondet conceptus complexus, finitæ id est sine negatione infinitante, & rectæ, id est præsentis temporis indicatiui modi.

SECVNDO sciendum, qd hoc Art. 26. Verbum, est, quando est præcisè copula, est purum syncategorema id est illud verbum est tertium adiacens, est purum syncategorema, nihil significans: sed tantum denotans unionem prædicati cum subiecto, siue ita sit irre siue non. Sed ipsum verbum, est, secundum adiacens, est quando non ponitur aliud prædictum materiale ab ipso verbo, est, vel a suo participio, & tunc est, partim categorema, & partim syncategorema: quia tunc æquiuale copulæ, & participio. Ex quo sequitur unum satis probabile, quod ly, est, secundum adiacens, non est verbum, capiendo verbum propriissimè: quia est vox complexa, cu subordinetur conceptui complexo de prædicato, & copula. Sequitur secundo, quod solum, est tertium adiacens est verbum, capiendo verbum propriissimè, cum tale solum sit vox incompleta. Sequitur tertio, quod illud, quod est verbum propriissimè sumptu, est purum syncategorema. Si quis dicat: ergo nullum verbum adiectivum est verbum secundum logicum et iustum est suffit. Dico: quod verbum est, capiendo verbum propriissimè

A. prijissimè, cum nullum tale sit vox incompleta: sed complexa quæ correspondet concepiui cōplexo æquivalenti particípio, & copula.

Art. 3. TERTIO sciendum: quod pro maiori declaratiōne supponitur primo quod duo requiruntur ad hoc, quod aliquid verbum dicatur rectum. Primo, quod tale verbum sit iudicatiui modi. Secundo, quod sit præsentis temporis. Ex quo patet, quod verbum dicitur obliquum tripliciter. Vno modo, quia non est indicatiui modi, licet sit præsentis temporis, ut amare. Alio modo: quia non est præsentis temporis: licet sit indicatiui modi, ut amarem. Alio modo, quia non est præsentis temporis neque indicatiui modi, ut amasse. Secundo supponitur, quod verbum infinitum est, quod est compositum ex verbo finito & negatione cadente supra illud verbum ratione participij: ut nō currit: quod tantum vales, si ut est non currēns. Tertiò supponitur, quod verbum, quod est pura copula, non potest infinitari cum sit purum syncategorema.

Ex istis patet quod tantum sunt duæ partes orationis secundum logicum, scilicet nomen, & verbum: quia ille duæ sufficiunt ad constitutionem propositionis categoricæ: etiam solum iste duæ sunt categoricæ ratione officij: atque sunt syncategoreticæ ratione officij: quia significatiū sumptus, non possunt esse suppositum verbi personalis modi finiti, neque ap positum respectu nominis nominatiui casus.

ARGVITVR primo sic. Nullū

nomen significat cū tempore: sed verbum est nomen: igitur non significat cū tempore. Minor probatū: quia verbum potest esse suppositum in oratione, ut dicendo verbum est pars orationis: ergo est nomen.

Secundo sic: Est tertium adiacens, est verbum secundum logicum: & tamen non est vox significativa ad placitum, cum sit purum syncategorema: igitur. Tertio sic: In qualibet propositione affirmativa subjectum & prædicatum debent pro eodem supponere: sed in ista propositione: verbum est vox, ly, verbum, & ly vox, non supponunt pro eodem; nam ly verbum, videtur supponere pro yna secunda intentione, quæ non est vox. Ad primū distinguunt minor vel capiendo verbum materialiter; & sic est verbum; quod verbum est nomen: vel capiendo verbum personaliter, & significatiū: & sic est falsum, quod verbum signom est.

Ad secundū dicitur, quod est, tertium adiacens significat aliquatenus: quod sufficit ad hoc, quod sit vox significativa.

Ad tertium potest dici pro nunc negando illam maiorem. Vel illa regula est vera in prædicatione formalis & quidditatis, sed non in prædicatione fundamentali, cuiusmodi est ista, verbum est vox. Vel potest dici, & farie melius (logicaliter loquendo) ly verbum, supponit pro verbo vocali, connotando unam secundā intentionem sibi attribui; & illud p̄ elicī ex prologo.

Oratio est vox significativa. Oratio ad placitum, suæ partes separata.

Scot. in
quotli.
q. 5. ¶
q. 3. ar-
guendo
contra
Aegido.

Summū Petri Hispan.

Srata aliquid significant, hoc totum ponitur ad differentiam nominis, & verbi, quorum partes separatae nihil significant.

Alia vero particulae ponuntur hic eadem ratione, qua in definitione nominis, & verbi ponebantur.

Orationum alia perfecta, alia imperfecta. Perfecta est illa, qua perfectum sensum generat in animo auditoris: ut homo currit. Imperfecta est illa, qua imperfectum sensum generat in animo auditoris: ut, homo albus. Orationum

Perfectarum alia indicativa: ut homo currit. Alia imperativa: ut, Petrefac ignem. Alia optativa: ut, utinam essem bonus clericus. Alia coniunctiva, ut, si veneris ad me, dabo tibi equum. Alia deprecativa, ut, miserere mei Deus. Harum autem orationum sola indicativa dicitur esse propositione.

Art. I. Supponitur primo, quod oratio sicut alij termini secundum intentionis, capitur dupliciter. Vno modo pro per se significatio, seu pro illo, quod primo, & per se significat: & sic capitur pro intentione secunda attributa orationi vocali, seu voci complexa significativa ad placitum: & sic volunt aliqui, quod sic ibi accipitur, & quod sit praedica-

tio fundamentalis, seu accidentalis, sicut diceretur, nomen est vox. Alio modo accipitur pro denominato, seu pro significato materiali: & sic accipitur pro oratione mentali, vocali, vel scripta: ita quod sicut iste terminus: albus de per se significato significat albedinem; & de significato materiali, & secundario significat omnem rem habentem albedinem: ita quilibet terminus secundae intentionis concretius designatus, seu in concreto de per se significato significat secundam intentionem: & de significato materiali, seu secundario significat illud, cui attribuitur, seu de quo denominatum prædicatur.

Dicitur tamen aliqui & multum probabiliter, quando dicuntur: oratio est vox, ibi iste terminus, oratio diffinitur supponet pro oratione vocali. Aduerte ulterius, quod orationem significare ad placitum, potest intelligi duplicitate. Vno modo ratione suarum partium, & non ex impositione sui, cuiusmodi est oratio vocalis, composita ex pluribus vocibus significatiuis, cuiusmodi est ista oratio, homo est animal: quæ secundum se ratione nunquam fuit imposta ad significandum: sed solùm ratione suarum partium.

Alio modo ex impositione sui, sicut patet de oratione vocali, non composta ex pluribus vocibus significatiuis, cuiusmodi esset ista litera A, si esset imposta ad significandum tantum, quantum significat ista oratio, homo est animal: Ex quo sequitur, quod oratio dicitur significativa ad placitum duplicitate: primo ex impos-

Oratio-
nis di-
uisio.

Art.
Ora
tripla

Sc. in fin
H
mult in
4. di. 3.
q. 1. de
nomine.
Sacra-
mentū.
Sc. I. d.
4. q. 1. ē
sol. arg.
ultimi.
Sc. in 4.
d. 1. q. 3.

Art

A impositione sui , secundo sua
rum partium .

SECVNDO sciendum, q̄ orō

Art. 2. primè intentionaliter capta est
Oratio triplex. s. mentalis, vocalis, &
triplex. scripta. Vnde oratio mentalis
non est aliud, quām concepius
complexus: siue talis conceptus
dicatur complexus: quia in si-
gnificando æquiuale pluribus
vocibus significatiuis, siue com-
ponatur ex plurib:conceptibus.
Sed oratio vocalis est, quā sub-
ordinat orationi mentali. Et si-
militer scripta, quā subordinat
mentali: siue componatur ex
pluribus vocibus, siue non . Et
sic patet, quòd ista particula. s,
enius partes separatæ aliquid si-
gnificat, sic debet intelligi, quā
subordinatur conceptui cōple-
xo. Ex quo sequitur q̄ nomina

B quā sunt compositæ figuræ se-
cundum grammaticum , sunt
orationes secundum logicum.

Sequit vterius , quòd in dif-
initione orationis non ponit
cum tempore : quia multæ sūt
orationes, in quibus nulla Pars
significat cum tempore , vt ho-
mo albus : neque ponit sine
tempore, cum multæ sint ora-
tiones, in quibus partes signifi-
cant cum tempore , & sic si di-
ceretur cum tempore , vel sine
tempore, diffinitio orationis nō
conueniret omni orationi .

Art. 3. TERTIO sciendum, q̄ oratio-
nū alia perfecta, alia imperfe-
cta, quā diuisio sic intelligitur,
de numero orationū, alia perfe-
cta, alia imperfecta. Oratio per-
fecta est, quā perfectum sēsum
generat iu animo auditoris. i.
perfectum conceptum, seu ora-
tionē mentalem ultimatā non
interrogatiuam , in qua nomi-

natiuus reddit suppositum ver-
bo personali modi finiti. Sed o-
ratio imperfecta est, quā imper-
fectum sensum generat in ani-
mo auditoris , id est orationem
mentalem ultimatam interro-
gatiuā, vel in qua nominatiuus
non reddit suppositum verbo
personalí modi finiti. Et sic pa-
tet, quòd per sensum nos nō in-
telligimus aliud , quām propo-
sitionem mentalem. Supponi-
tur vterius , quòd de numero
orationum perfectarum . Alia
est indicatiua , in qua ponit
verbū indicatiui modi, vt Pe-
trus currit . Alia imperatiua, in
qua ponit verbū imperati-
ui modi , vt Petre fac ignem .
Alia optatiua , in qua ponit
verbū optatiui modi , vt uti-
nam essem bonus clericus . Alia
coniunctiua, in qua ponit ver-
bum coniunctiui modi, vi cum D
ventis ad me, dabo tibi equum .
Alia est deprecatiua , que ipor-
tat depreciationem , quā pprī-
fit per verbū imperatiui mo-
di , ideo non differt ab impera-
tiua, nisi ratione depreciationis .
Et subdit textus , quòd sola in-
dicatiua , supple categorica, di-
citur propriè propositio , quòd
aliz non significant, verum, vel
falsum, nisi reducantur ad indi-
catiua. Et dicitur notāter, ca-
tegorica , quia multæ sunt hy-
potethicæ determinatæ veræ , q̄
non sunt indicatiui modi , vt si
asinus volaret , asinus haberet
alas, & sic de alijs .

ARGVITVR sic primò. Si dif-
initio oronis eēt bona, sequere-
tur, quòd ibi diffinietur oratio
pro per se significato , vel pro
denominato, sed nullum illorū
est dicendum, igitur . Pilmò nō

Summul. Petri Hispan.

E pro denominato : quia est quid complexum , cum non sit nisi oratio mētalīs, vocalis, vel scripta. Neque prō per se significato : Nam ibi illud diffinitur, de quo vox significatiua ad placitū , & cetera, quod est diffinitio orationis essentialiter, prædicator: sed non prædicatur de oratione secundē intentionaliter capta, sed magis de oratione pri mē intentionaliter capta : igit. Secundo sic : Multæ sunt orationes, quarum partes separatē nihil significant : igitur diffinitio orationis non est bona. Antecedens patet, nam si ista litera A, imponeretur ad significandum tantum, quantum significat ista oratio, hō est animal : tunc A esset oratio: & tamen eius partes separatē nihil significant . Tertio sic: Illa propositio, vellem esse bonus clericus, est vera: & tamen non est indicatiui modi , sed optatui : igitur male dicitur, quòd sola indicatiua dicitur determinate vera .

Ad primum potest dici, q̄ ibi diffinitur oratio pro p se significato. Et ad improbationem dī, quòd diffinitio orationis dī es-
sentialiter de oratione. Nā in-
diffinitionibus secūdarum in-
tentiorum, vt in plurimum in-
telligit aliquis actus signatus :
vt in ista, oratio est vox, intelli-
gitur, oratio est vna secunda in-
tentio , quæ attribuitur voci si-
gnificatiua: modo ista diffini-
tio sic intellecta prædicatur de
oratione pro denominato acci-
dentaliter. Ad secundum cum
dicitur, qnòd partes orationis
separatæ aliquid significant: de-
bet intelligi, q̄ subordinentur
conceptui complexo. Ad tertium

dicitur: quòd ista oratio, vellem esse bonus clericus, potest capi propriè, vt significat desideriū : & sic propriè non est vera neq̄ falsa. Alio modo potest capi lo-
co istius , ego volo esse bonus clericus : vel loco istius, voluntas mea est esse bonum clericum: & sic ista bene est vera, vel falsa .

Propos
sitio, &
quotu-
plex. H

Propositio est oratio verum,
vel falso significans indi-
cando: ut homo currit . Propo-
sitionum autem alia catego-
rica, alia hypothetica . Cate-
gorica est illa , qua habet sub-
iectum, & predicatum, & co-
pulam, tamquam principales
partes sui: ut homo currit . In
hac enim propositione , homo
est subiectum , currit vero præ-
dicatum: & quod coniungit
unum cum alio est copula : ut
patet resoluendo, homo currit,
id est homo est currens : homo
est subiectum , currens prædi-
catum: & illud verbum , est ,
copulat unum cum altero:
Et dicitur categorica a ca-
tagoriz. zas: quod idem est , Propo-
sitio ca-
tegori-
ca unde
dida.

Allo
fil.

PRO declaratione text⁹ sup-
ponitur . Primo, quòd proposi-
tio capitul⁹ duplicitet. Vno mo-
do propriè, vt idem est quòd
pro alio positio: & sic non capiē
hic: quia solum sic oratio dici-
tur propositio, quæ ponitur in

A silogismo ad inferendum conclusionem. Alio modo capitur latè, ut conuertitur cum enuntiatione & sic capitut hic: ita φ propositio, & enunciatio idem sunt: Secundo supponitur quod propositio capiatur adhuc dupliciter. Uno modo secundè intentionaliter, ut est vna secunda intentionis autibuta per denominationem orationi mentali, vocali, & scriptæ. Alio modo accipitur primè intentionaliter & sic non est aliud, quam propositio mentalis, vocalis & scripta.

De hac materia videlicet in libro primo de laetitia & tristitia. **per ea. ult.** aliqui scilicet quod idem conceptus, quo mediante intelligo hominem esse animal, sit unus actus intelligendi simplex: & dicitur ideo complexus: quia æquivalet duobus conceptibus, puta conceptui hominis, & conceptua animalis, cum uno actu syncategorematico, puta ipsius copula: siue talis conceptus sit formaliter compositus ex pluribus conceptibus, & uno actu, seu termino mentali syncategorematico, qui dicitur actus, & non conceptus: quia non significat aliquid, neque aliqua: ut conceptus, quo cognoscitur Petrum currere, dicitur propositio mentalis. Et per conceptum in propositio intelligimus propriè atum intellectus, significantem naturaliter rem, vel res: ut homo homines: & est duplex, scilicet

cet ultimata, & non ultimata: si **C**icut est duplex terminus mentalis, scilicet ultimatus, & non ultimatus.

Supponitur quarto, quod notitia, seu concepius complexus **Art. 2.** est duplex scilicet apprehensiva, plexa. & adhæsiva. Apprehensiva est, duplex, qua simpliciter apprehenditur aliquod complexum: & talis propriè dicitur propositio mentalis. Sed adhæsiva, seu fudicatiua dicitur, qua iudicatur ita esse, vel non esse: & talis propriè non dicitur propositio mentalis.

SECUNDO sciendum, quod pro maiori declaratione supponitur. Primo quod mediante propositione res mentales concipiuntur in ordine adinuicem: non tamen, quod ex ipsis fiat alia propositio, quæ dicatur propositio realis, quam aliqui ponunt: quia nulla talis est possenda. Et si dicatur, res subiecta: igitur ex ipsis fieri propositio. Dicitur, posito quod non subiectantur neque **D**realiter prædicantur, nisi ad istum sensum, i.e. concipiuntur adinuicem mediante propositione mentali.

Secundo supponitur, quod significare verum, est de significations totali, & propositionali significare esse, quod est: vel fore quod erit: vel fuisse quod fuit: & hoc in affirmativis. Sed in negatiuis significare est, non esse quod non est: vel fore quod non erit: vel non fuisse quod non fuit. Significare falsum, est de significatione totali, & propositionali significare esse quod non est: vel fore quod non erit: vel fuisse quod non fuit; per contrarium dicatur in negatiuis. Ex

Summul. Petri Hispan.

E quo sequuntur aliqua. Primo, quod licet isti termini: verū, & falsum, significant verum, vel falsum: non tamen sunt propositiones: quia non significant significacione propositionali idest non significant sicut vna propositionis: sicut ista, homo est animal: sed tantum ut aliqui termini ad formaliter significandum veritatem aut falsitatem.

Gregorius de aliud significetur per propositionem: illud tamen propriè non dicitur verum, & falsum.

A. Et quando dicitur: propositione significat verum: ergo significatum propositionis seu complexe significabile dicitur verum, vel falsum. Respondetur, negando consequentiam: quia non dicitur significare verum, eo quod significatum sit verū: sed quia significat verè, vel falsè: vel ita esse sicut est: vel nō esse, sicut non est.

Tertio sciendum quod propositione prima sui diuisione dividitur in propositionem categoricam, & hypotheticam. Vnde propositione categorica est illa, quæ explicitè, vel implicitè, formaliter, vel æquivalenter habet subiectum, & prædicatum, & copulam tanquam principales partes sui. Et ponitur explicitè, vel implicitè: propter propositiones de verbis adiectiuis in quibus includitur copula, & etiam propter alias propositiones de, est, secundo adiacente, in quibus includitur prædicatum materiale: ut dicendo, Petrus est: ergo Petrus est ens, capiendo ens participaliter, & ponitur formaliter, vel æquivalenter propter verba exemptæ actionis: ut pluit, tonat etiam

propter verba impersonalia passiuæ vocis, ut legitur, quæ omnia sunt propositiones: quia æquivalent propositionibus, cum subordinentur conceptibus complexis: etiamsi A imponeretur ad significandum tantum, quantum, animal currit: tunc A, esset propositione: quia licet in omnibus istis non ponatur subiectum, copula, & prædicatum formaliter: tamen bene æquivalenter. Supponitur ulterius, quod propositione categorica est duplex. scilicet, secundo adiacente, & de, est, tertio adiacente. Vnde propositione de, est, secundo adiacente est illa, in qua non ponitur aliud prædicatum materiale a suo participio, ut Petrus est, id est, Petrus est ens, & non dicitur de secundo adiacente eo, quod istud verbum est, ponatur in secundo loco: sed quia præter ipsum non ponitur aliud prædicatum materiale a suo participio.

Sed propositione de, est, tertio adiacente, est illa, in qua præter illud verbum est, ponitur aliquid prædicatum materiale, aliud a suo participio: siue ponatur ante copulam: sicut in propositionibus de modo loquendi incōsuetuo: ut homo animal est. Et dicitur de est tertio adiacente: eo quod præter istud verbum, est, & suum participium ponitur aliquid prædicatum materiale,

Scot. in 1. d. 2. qd. 2. in fine solutionis propriæ.

ARGVITVR primo sic: Quod libet diffinitum debet esse aliquid unum: sed propositione non est aliquid unum per se, cum sit aggregatum ex terminis. Nec valet dicere, quod propositione pro per se significato sit aliquid unum: quia illa intentio secunda non est aliquid unum: cuius fun-

A fundamentum non est aliquis vnum : sed fundamentum propositionis non est aliquid vnum , cum sit tota propositio vocalis , mentalis vel scripta . Secundò sic : Ita oratio homo qui est animal , est proposition , cum includat propositionem , scilicet homo est animal : & tamen non significat verum , neque falsum : immo magis generat imperfectum sensum in animo auditoris . Tertio sic . Omnis propositio significat verum vel falsum : sed non omnis significat verum : ergo omnis significat falsum . Consequentia probatur : quia arguendo a tota disiunctiva cum destructione unius partis ad positionem alterius , est semper bona consequentia . Ad primum dicitur , quod verum est de respectu reali ; sed non de respectu rationis : quia relatio rationis potest fundari in quantumcunque distinctis in re : ut relatio baptismi , quæ est rationis fundatur in ablutione passiuæ , & in verbis prolati : sic & in proposito , secunda intentio fundatur in subiecto , prædicato , & copula : cuiusmodi sunt secundæ intentiones . Ad secundum dicitur : quod non est propriè propositio , cum secundum se totam non significet verum , neque falsum . licet bene includat propositionem . Ad tertium dicitur : quod ista propositio , omnis propositio significat verum , vel falsum ; potest esse disiunctiva vel de disiuncto extremo ; Si sit disiunctiva , est falsa , & tunc consequentia est bona ; sed sicut antecedens est falsum ; ita & consequens . Sed si ipsa sit de disiuncto extremo ;

Sc. in 4.
d. 3. q. 1.
in prin-
cip.

tunc ipsa est vera ; Sed tunc non valet consequentia .

Subiectum est illud , de quo Subiectum dicitur : scilicet prædicatum . Prædicatum est quod dicitur de alio , scilicet de subiecto . Propositionum categoriarum nis quid alia uniuersalis : alia particularis : alia indefinita : & alia singularis , Propositio uniuersalis est , illa in qua subiectum terminus communis signo uniuersali determinatus : ut omnis homo currit . Terminus communis est , qui aptus natus est prædicari de pluribus : ut homo de Socrate , & Platone . Signa uniuersalia sunt hac omnis , que nullus , quilibet , neuter , & similia .

Signa
uniuer-
salia

D

SCIENDVM est primo , quod pro declaratione texus supponitur primo , quod diffinitio subiecti sic est intelligenda . Subiectum est de quo explicitè , vel implicitè mediante copula affirmata , vel negata dicitur prædicatum . Sed diffinitio prædicati , sic est intelligenda . Prædicatum est , quod explicitè , vel implicitè mediante copula affirmata , vel negata dicitur de alio ; & ista intelligenda sunt de propositionibus de simplici copula .

Secundo supponitur , quod duplex est subiectum . s. distributio , & enunciationis . Vnde subiectum distributionis est terminus communis distributus , positus a parte subiecti ; ut cuiuslibet hominis oculus est dex-

Subiectum
duplex.

Summul. Petri Hispan.

Eter: ibi ly hominis est subiectum distributionis. Sed subiectum enunciationis est illud, de quo principaliter dicitur prædicatu, scilicet oculus. Tertio supponitur, quod de subiecto propositionis ponuntur aliquæ regulæ. Prima est, qñ in aliqua propositione a parte subiecti ponitur aggregatum ex recto, & obliquo, siue rectus præcedat, siue non, tunc totum aggregatum ex recto, & obliquo est subiectum, vt asinus hominis currit, ibi totum hoc, asinus hominis, est subiectum: **S**cot. in quemadmodum ibi de quolibet proposito. q. ente cuiuslibet contradictionis responso altera pars est vera, & altera falso: vbi in subiecto est duplex distribution, & sub qualibet distributione licet descendere, in qua etiam propositione hoc totum, de quolibet ente cuius libet contradictionis est subiectum. Secunda regula est, quando a parte subiecti ponitur substantium,

F& adiectuum, tunc aggregatum ex illis est subiectum, vt homo albus currit, ibi totum hoc, homo albus est subiectum. Tertia regula est, quando a parte subiecti ponitur, qui, vel quæ, vel quod tunc totum præcedens verbum est subiectum, vt Socr. qui est bonus studet: totum hoc Socr. qui est bonus, est subiectum. Quarta regula est, quando a parte subiecti ponitur solus obliquus, vt hic in fornace est panis: tunc ille solus obliquus non est subiectum, sed debet intelligi alius, scilicet ens. Quarto

Regula est, quod pro prædicato prædictum est, quod post distributionem ponitur, sicut obliquus, ut homo albus currit, sed iam non homo albus, sed homo.

ri. idest lapis est ens in mari, & sic de alijs. G

SECUNDO sciendum, quòd pro declaratione textus supponitur. Primo, quod propositio categorica de simplici subiecto diuiditur in vniuersalem, particularē, indefinitam, & singularē, & est talis diuisio penes quantitatem capiendo quantitatē metaphorice, pro proprietate propositionis, per quam denotatur subiectum sic vel sic accipi. Secundo supponitur, quod duplex est propositio categorica, quædam est de simplici subiecto, vt homo currit, alia de subiecto composito, seu mixto, vt cuiuslibet hominis oculus est dexter. Vnde ibi diuiditur propositio categorica de subiecto simplici, & non composito, nam aliter essent multæ propositiones, quæ non essent alicuius quantitatis, sicut ista: cuiuslibet hominis oculus est dexter, quæ neque est vniuersalis, neque particularis, sed est mixtae quantitatis, scilicet vniuersalis, & indefinita. G

Tertio supponitur, quod diffinitio propositionis vniuersalis sic est intelligenda: in qua explicitè, vel implicitè, formaliter, vel æquivalenter subiicitur terminus communis signo vniuersali non impedito determinatus, vel ab aliquo suppletante. Et ponitur implicitè propter tales propositiones, nihil est in ponte, quilibet currit, in quibus explicitè non subiicitur terminus communis, sed solum implicitè. Dicitur æquivalenter, nam si A, imponetur ad significandum tantum, quantum omnis homo currit, quæc.

A tunc A, esset propositio vniuersalis, & tamen formaliter non haberet terminum communem determinatum signo vniuersali, sed solum æquivalenter. Dicitur notanter non impedito, propter istas propositiones, non omnis homo currit, non nullus homo currit, quæ sunt particulares, quia ibi signum impeditur. Dicitur notanter ab aliquo supplente, vel æquivalente, propter istas propositiones, non homo currit, non quidam homo currit, quæ sunt vniuersales, quamvis non ponatur signum vniuersale, qui aponitur aliquod æquivalens.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod diffinitio termini communis sic est intelligenda, est qui ex modo suæ impositionis, vel significacionis naturalis natus est

B prædicari directè de pluribus, essentialiter distinctis verè, affirmatiè, vniuocè, & diuisim mediante copula non ampliata. Et dicitur notanter ex modo suæ impositionis propter istos terminos Deus, Sol, Luna, quibus non repugnat ex modo suæ impositionis prædicari de pluribus. Dicitur notanter, vel significacionis naturalis, propter terminos communes mentales qui seipsis significant res

Sc. in 1. naturaliter proprie. Dicitur notanter natus propter terminos in prin. scriptos in libris, qui actu non respō. ad prædicantur de pluribus. Dicitur notanter, essentialiter distinctis, propter istum terminum, hæc essentia diuina, qui prædicatur de pluribus realiter distinctis, & tamen non est terminus communis, sed singulæris: quia cuilibet naturæ corre-

spondet vnum singulare, ut deitati hic Deus, aut hæc essentia diuina. Dicitur notanter, verè, affirmatiè, vniuocè, & diuisim, proprios terminos singulares, qui possunt prædicari de pluribus falso, negatiè, æquivece, & coniunctim. Ex isto sequitur, quod omne disiunctum ex aliquibus terminis disiunctis est terminus communis, sicut istud disiunctum Petrus, vel Ioannes, a sinu vel homo; quia quodlibet tale potest prædicari verè de pluribus. Ex quo sequitur, quod differentia est inter disiunctum & copulatum. Nam disiunctum est terminus communis, & copulatum, saltem ex terminis singularibus est terminus singularis: ut istud copulatum, Petrus, & Ioannes. Dicitur notanter, mediante copula non ampliata, quia termini singulares mediante tali copula possunt prædicari de pluribus, ut Socrates imaginatur esse Plato & Petrus imaginatur esse Plato.

D AR G V I T V R Primò sic, Prædicatum nunquam dicitur de subiecto saltem verè: quia illa nunquam est vera, subiectum est prædicatum; ergo diffinitio non est bona.

S E C V N D O sic, illa propositio Petrus, vel homo currit est categorica, & tamen non est vniuersalis, neque particularis, neque indefinita, neque singularis; ergo illa diuisio non est bona.

Tertiò sic: Si terminus communis prædicaretur de pluribus: vel hæc esset in una propositione, vel in pluribus: non in una cum in una sit tantum.

Summul. Petri Hispan.

E vnum subiectum : nec in pluribus : quia quod semel dictum est, amplius resumi non potest.

Sc. in I. Ad primum dicitur, quod subd. 2. q. 3. iectum, & praedicatum possunt in resp. capi duplicitate. Vno modo se ad argu cundem intentionaliter: & sic non menta praedicantur de se in uicem: quia Varro hæc est falsa, secunda intentio nis. id est subiecti est secunda intentio praesupponitur dicati: nisi forte in actu signa diversa: & vt vnum accipitur, ut libus, q. quid, & vnum, ut modus, &

8. tunc illa conceditur, subiectum est praedicatum, capiendo subiectum, ut quid, & praedicatum, ut modus. De hoc vide in prologo praedicabilium in 3. notab. insol. quinti argum. & tunc sensus illius propositionis: subiectum est praedicatum, est iste, terminus subiectum in ista propositione, homo est subiectum habet habitudinem dicentis

P de altero scilicet quod sit praedicatum: & sic praedicatum dicit modum illius termini subiecti: & ita communiter est intentionibus logicalibus. Pro quo est notandum, aliquid accipere, ut modum, est illud accipere, ut habitudinem alicuius, aut ut modum significandi alicuius. Sed accipere aliquid, ut quid, est accipere aliquid, ut aliquid obiectum cognitum in se, & per illam distinctionem clarescit veritas illarum propositionum, plurale est singulare: genus est species: singulare est vniuersale. Alio modo capiuntur primè intentionaliter: & sic vnum bene praedicatur de alio: vt dicendo Petrus est homo. Ad secundum dicitur, quod talis propositio est propriè indefinita: quia totum subiectum est

terminus communis sumptus G sine signo. Dicunt tamen aliqui, quod est mixta quantitatis, puta simul singularis, & indefinita: & quod ibi dividitur propositio categorica de subiecto simplici, & non mixto. Ad tertium dicitur, quod terminus communis praedicatur de pluribus in pluribus propositionibus: & licet unus terminus inse resumiri non possit, tamen bene in suo synonymo.

Propositio particularis est illa, in qua subiectur terminus communis signo particulari determinatus: ut quidem homo currit, Signa particularia sunt hac: quidam, alter, aliquis, & similia. Propositio indefinita est illa, in qua subiectu-

H tur terminus communis sine signo: ut homo currit. Propositio singularis est illa, in qua subiectur terminus discretus, vel terminus communis cum pronome demonstrativo: ut Socrates currit, ille homo currit. Terminus singularis, vel discretus est, qui aptus natus est praedicari de uno solo: ut Socrates de se ipso.

Signa particularia q.

P RO declaratione tex. supponitur primò, quod definitione propositionis particularis sic est intelligenda: est in qua explicitè, vel implicitè formaliter, vel aequivalenter subiectur terminus communis communiter tentus, signo particuliari

A lati particulariter tento, non impedito determinatus, vel aliquo supplente. Vnde iste particularē satis possunt patere ex dictis in propositione vniuersali.

Gradus sali. Secundo supponitur quod duo sunt gradus propositionum rationum particularium. Primus est, in quo ponuntur propositiones in

quibus subiecta supponunt determinatē : vt quidam homo currit : secundus est, in quibus subiectum supponit cōfusē tantum : vt à homo currit, posito,

quod ly A, sit signum cōfusiaum

Signum particuli. Tertiō, supponitur, quod signum particulare est, quod denotat terminum, cui

additur, accipi pro omnibus suis suppositis disjunctiū. Et sunt duplia: quādam sunt pūrē syncategorematica: vt quidam, aliquis: alia sunt partim

B categorematica, & partim syncategorematica: vt aliquid, aliquotiens, aliquando. Quartō supponitur, quod ad hoc, quod aliqua propositione dicatur particularis, aliquæ conditiones requiruntur. Prima, quod terminus communis ponatur a parte subiecti: ideo illa non est particularis, Socrates est aliquis homo. Secunda: quod tale signum teneatur particularis, ideo illa non est particularis, quidam est signum particularē. Tertia, quod tale signum non ponatur inter partes subiecti, sed præponatur toti subiecto: ideo illa non est particularis: asinus alicuius hominis currit.

M. 2. **SECUNDΟ** sciendum est, quod definitio propositionis indefinitæ sic est intelligenda: est propositione categorica in qua

explicitè, vel implicitè, forma-
like, vel æquivalentē, subiecti-
tur terminus communis com-
muniter tentus, vel singularis
communiter tentus sine signo
quantitatuo, & negatione ne-
gante non præcedente. Dicitur
notanter explicitè, vel implicitè,
propter illa verba pluit, to-
nari: quæ faciunt propositionem
indefinitam, cum subordinen-
tur propositionibus mentalibus
indefinitis, vt ista pluit subor-
dinatur isti propositioni men-
tali, natura pluit. Dicitur notan-
ter formaliter, vel æquivalentē,
propter illam literam A, impos-
itam ad significandum tantum,
quantum homo currit, quæ es-
set propositione indefinita. Dici-
tur etiam terminus singularis
communiter tentus: propter
istas propositiones: Socrates est
dictio bisyllaba: Socrates est **D**
ponens vocale: in quibus licet
ponatur terminus singularis:
sunt tamen indefinitæ: quia talis
terminus tenetur communi-
ter. Vnde terminus singularis
dicitur teneri communiter, quā-
do sibi, vt sic tento non repu-
gnat supponere pro pluribus
vniuocē, & diuisim. Dicitur
notanter sine signo quantitatuo,
propter istas propositiones:
solus homo currit: tantum ho-
mo currit, quæ sunt indefinitæ:
quia talia signa non sunt quan-
titatiua, id est non variant quan-
titatem propositionis. Dicitur
notanter, nulla negatione ne-
gante præcedente: quia si po-
neretur negatio, esset vniuer-
salis: vt ista, non homo currit.
Et dicitur notanter negante,
quia negatio infinitans non va-
riat quantitatem propositionis:
vt ista

Summul. Petri Hispan.

E vñista est indefinita; non homo currit: si ly non, sit negatio finitans. Sequitur ex istis, quod illæ sunt indefinitæ, homo est species: animal est genus, cū subiectis earum nō repugnet addi signū vniuersale: vt dicens, omnis homo est species: omne animal est genus, licet non maneat propositiones veræ, quod tamen repugnet subiectis propositionum singularium. Sequitur ex hoc approbabiliter, quod duæ indefinitæ possunt esse veræ contradictiones, vt animal est genus, animal non est genus, sunt contradictiones, sicut illæ duæ indefinitæ, Deus genuit aliū Deum, quæ est falsa, & Deus non genuit alium Deum, quæ est vera, & sua contradictiones.

Art. 3. TERTIO sciendi, quod diffinitio propositionis singularis sic est intelligenda, est illa, in qua explicitè, vel implicitè: formaliter, vel æquivalenter subiectur terminus singularis singulariter tētus, vel terminus communis cum pronomine primitiū speciei determinante totum subiectum. Dicitur notanter singulariter tētus, pp istas propositiones, Socr. est dictio trisyllaba, quæ est indefinita. Vnde terminus singularis dicitur teneri singulariter, quando sibi, vt sic accepto repugnat supponere pro pluribus vniocè, & diuisim.

Dicitur notanter, cum pronomine primitiū speciei, quia si esset deriuatiæ, tunc esset indefinita, vt meus equus currit: noster homo venit. Dicitur notanter determinante totum subiectum, quia si præcisè determinaret vnam partem, tunc non esset singularis, vt istius homi-

nis oculus est dexter. Vnde pro G maiori declaratione supponitur, quod terminus singularis est, cui ex modo suæ impositionis repugnat prædicari de pluribus essentialiter distinctis, diuisim verè, affirmatiuè, & vniuocè, directè, mediante copula non ampliativa. Dicitur notanter ex modo suæ impositionis, propter illos terminos, Mūdus, Sol, Luna, quibus non repugnat prædicari de pluribus. Dicitur notanter, essentialiter distinctis, propter illum terminum hæc essentia, qui prædicatur de pluribus realiter distinctis. Dicitur notanter, diuisim, propter illum terminum isti homines, qui prædicatur de pluribus copulatim. Dicitur notanter verè, & affirmatiuè, vniuocè: nam ille terminus Socrates bene prædicatur de pluribus falsè, negatiuè, & æquiocè.

H

ARGVITVR sic primò. In ista propositione, homo videns quendam asinum currat, subiectur terminus communis signo particulari determinatus, & tamen non est particularis; sed indefinita, ergo diffinitio propositionis particularis non est bona. Secundò sic. In ista propositione, homo est species, subiectur terminus communis sine signo quantitatuo: & tamen non est indefinita, ergo diffinitio propositionis indefinitæ non est bona. Quod non sit indefinita, patet, quia tunc duæ contradictiones essent simul veræ, nam illa propositione: nullus homo est species, quæ esset eius contradictionia, est vera, & etiam illa, homo est species, igitur. Tertiò sic: In illa propositione,

mei

A mei asini interest currere, subiicitur terminus communis mediante pronomine primitiua speciei, & tamen non est singularis, quia subiectum eius praedicatur de pluribus, puta de quolibet meo asino, resoluendo obliquum in rectum. Ad primum dicitur quod oportet, quod tale signum particulare ponatur in principio subiecti, & quod determinet totum subiectum. Ad secundum dicitur, quod illa propositio, homo est species est indefinita, cum subiecto eius non repugnet addi signum uniuersale. Et ad improbationem dicitur, quod illa propositio, nullus homo est species, non est sua contradictoria, cum termini eodem genere suppositionis non supponant, sed eius contradictoria erit magis illa ho-

B mo non est species, neque est inconueniens duas indefinitas, quarum subiecta supponunt simpliciter esse contradictorias. Ad tertium dicitur, quod ly mei capitur dupliciter, scilicet primiue & deriuatiue. Si deriuatiue tunc ipsa est indefinita, vel particularis, & est sensus, alicuius entis, quod est meus asinus, interest currere. Si vero capiatur primiue hoc est dupliciter, nam ly mei potest esse adiectuum ad ly asini, & tunc est sensus: mei qui sum asinus, interest currere, id est ego, qui sum asinus curram, & tunc est singularis vel ly mei regitur a genituo asini ex vi possessionis, & tunc est sensus, asini mei interest currere, & tunc est indefinita, sicut illa, asinus mei currit, asinus hominis currit.

Item oppositionum categoriarum, alia est affirmativa, alia negativa. Affirmativa est illa, in qua predicatum affirmatur diuisio de subiecto: ut homo currit. Negativa est illa, in qua predicatum negatur de subiecto: ut homo non currit. Diuisa propositione tripliciter, sciendum est, quod triplex est quasituum, per quod quarimus de ipsa propositione, scilicet, qua, qualis, & quanta. Qua, querit de substantia propositionis; ideo ad questionem factam per qua, respondendum est categorica, vel hypothetica. Qualis, querit de qualitate propositionis; ideo ad questionem factam per qualis, respondendum est affirmativa vel negativa. Quanta, querit de quantitate, ideo ad interrogationem factam per quantas, respondendum est uniuersalis, vel particularis, vel indefinita, vel singularis: unde versus. Quae ca. vel hyp. qualis ne, vel af. v. quanta par. in fin.

Pro declaratione textus supponitur primò, quod tercia diuisio propositionis quæ est penes qualitatem propositionis, est in affirmatiuam, & negatiuam, quæ qualitas propositionis non est aliud, quam affirmatio, & negatio propositionis. Et aduerte, quod ibi est diuisio propositionis categorice, de simplici copula, sicut ista, homo est ani-

Art. I.

C
Tropos.
sionis et
eg. subi-

Summul. Petri Hispan.

E animal, & non de copula mixta, sicut ista : chymera est, vel nō est. Vnde supponitur secundo, quod sicut sunt aliquæ propositiones mixtæ quantitatis, quæ simul sunt vniuersales, & particulares; ita sunt aliquæ propositiones, quæ sunt mixtæ qualitatis, & affirmatiuè, & negatiuè : vt ista, chymera est, vel, non est : & hoc tenendo quòd ly vel coniugat inter terminos, sicut de rigore logices facit. Ex quo sequuntur aliqua corollaria. Primum, quod non oportet omnes contrarias esse diuersæ qualitatis, supple in genere, id est vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam. Secundò sequitur, quod multæ sunt propositiones categoricæ, quæ non sunt affirmatiuæ, neque negatiuæ, sed simul affirmatiuæ, & negatiuæ: cu-

F iusmodi est ista : quodlibet est, vel non est: quia qua ratione est affirmatiua eadem ratione est, & negatiua. Sequitur tertio, q̄ sicut sunt aliquæ propositiones quæ sunt de subiecto, vel prædicato disiuncto, vel copulato puta in quibus partes subiecti vel prædicati cōiunguntur per conjunctionem distinctiuam, vel copulatiuam : ita sunt aliquæ propositiones de copula disiuncta, vel copulata: vt chymera est, vel non est.

Art. 2. SECUNDÒ sciendum, q̄ propositio affirmatiua est, in qua explicitè, vel implicitè enunciatur prædicatum de subiecto mediante copula principali, vel principaliori parte affirmata: vt homo est animal. Et dicitur notanter explicitè, propter istas propositiones: Petrus currit, Petrus dormit: in quibus explicitè

ponitur copula, & prædicatum. **G** Dicitur etiam notanter implicitè propter istam litterā A: si imponeretur ad significandū tantum, quantum homo currit, solū implicitè, & æquivalenter haberet copulā, & prædicatum. Dī mediante copula principali: p̄p propositiones, in quibus ponitur implicatio: in quibus ponitur copula principalis, & copula minus principalis: vt Socrates, qui non currit, disputat: quæ simpliciter est affirmatiua, cum principalis copula inclusa in ly disputat, nō negetur. Dicitur notanter, vel principaliori parte propter propositiones modales, in quibus multo tiens solūm principalis pars copulæ negatur: vt Socratem possibile est non currere. Vnde copula principalis est, secundum cuius existentiam extrema ordinatur ad inuicem. Sed propo-
H sitio negatiua est, in qua explicitè, vel implicitè enunciatur prædicatum de subiecto mediante copula principali, vel principaliori parte negata. Ex quo sequitur, q̄ multæ sunt propositiones negatiuæ, in quibus prædicatum non negatur de subiecto, vt in p̄positionibus de modo loquendi inconsuetu, vt homo asinus non est: ibi asinus est prædicatum: tamen non negatur de subiecto, sed bene negatiuè enunciatur de subiecto: quod sufficit ad propositionem negatiuam.

TERTIO sciendum, q̄ quæ-
situū propositionis est duplex, **Quæsituū** scilicet principale, quod non, **num p-** positio-
est, nisi res quærens aliquod de **nisi du-**
aliquo, vt anima. Aliud est in-
strumentale, & minus princ-
ipale: quod non est aliud, quam
ter.

A terminus , per quem quæritur de aliqua re: & de isto est hic ad propositum . Pro cuius declaratione supponitur quod ibi nō determinatur de omnibus quæsiuis propositionis , sed solum de his , quæ proportionabiliter se habent ad triplicem diuisio- nem propositionis categoricæ : ita quod sicut triplex est diui- sio propositionis categoricæ : ita sunt tria quæsiua , scilicet ; Quæ , quod quærit de substan- tia propositionis , puta utrum sit categorica , vel hypothetica . Qualis , de qualitate : puta utrum sit affirmatiua , vel negatiua . Quæta de quantitate : puta , utrum sit vniuersalis , particu- laris , indefinita , vel singularis . Ex quo sequitur , quod plura sunt quæsiua propositionis .

B per quæ potest quæri de ipsa propositione scilicet an , ne utrum . Secundo sequitur , q̄ tantum sufficiunt tria quæsiua secundum numerum trium diui- sionum propositionis priùs po- sitarum : & illa tria solum enumerauit Petrus Hispanus . Ter- tio supponitur , q̄ illa tria direc- tè , & per se , & vñitatè quærunt de propositione categorica : licet secundario possint quærrere de propositione hypothetica .

ARGVITVR primo sic . Ista propositio , nihil & nemo mor- dent in sacco se , est categorica & tamen non est affirmatiua , neq; negatiua : igitur diuisio non est bona . Quod non sit affirmatiua , patet , quia ibi ponitur nega- tio in ly nihil . Et quod non sit negatiua , patet : quia ibi ponun- tur duas negationes .

Secundo sic : Ista propositio , quodlibet est vel non est , est ea-

tegorica , & tamen non est affir- matiua , neque negatiua , quia qua ratione diceretur affirmatiua , eadem ratione diceretur negatiua : cum ad partem princi- pale copulæ ponatur negatio . Tertio sic . Ista propositio , ho- mo , qui non currit , mouetur , est affirmatiua : & tamen prædi- catum negatur de subiecto : igi- tur .

Ad primum dicitur : q̄ si ne- gatio inclusa in ly nihil tenetur neganter , & secunda inclusa in ly , nemo , infinitater : tunc est ne- gatiua , & vniuersalis , & tantum valet , sicut nullum existens non homo mordet se in sacco . Vel negatio inclusa in ly , nihil , po- test teneri infinitanter , & secun- da inclusa in ly , nemo , neganter : & tunc est affirmatiua , & indefi- nita , & aquiualeat isti , existens nō homo , & nullus homo mor- dent se in sacco , & eodem modo posset dici de ista : nihil & chy- mera sunt fratres .

Ad secundum dicitur : quod talis propositio non est affirma- tiua , neque negatiua sed est af- firmatiua , & negatiua simul . Et quād dicitur , quod omnis pro- positio categorica est affirmatiua , vel negatiua : debet intelligi de propositione categorica sim- plicis copulæ , & non mixtæ co- pulæ . Ad tertium dicitur : quod licet prædicatum minus principale negetur de subiecto , non tamen prædicatum principale . Dico etiam quod ad proposicio- nem negatiuam non requiritur , quod prædicatum negetur de subiecto : sed sufficit quod enun- cietur de subiecto mediante co- pulæ principali , vel principalio- ri parte negata .

Summul. Petri Hispan.

E Item propositionum categoriarum, quedam participant utroque termino: ut homo est animal, homo non est sub diuisio alia. animal: alia participant unotantum: ut homo currit, homo disputat.

Item propositionum participantium utroque termino alia participant secundum eundem ordinem: ut homo currit, homo non currit: alia verò ordine econuerso: ut homo est animal, animal est homo. Item propositionum utroque termino participantium secundum eundem ordinem: alia sunt contraria, alia sub contraria, alia contradictoria, alia subalterna. Contraria sunt uniuersalis affirmativa, & uniuersalis negativa eiusdem subiecti, & eiusdem praedicati: ut omnis homo currit. nullus homo currit. Contradictoria sunt uniuersalis affirmativa, & particularis negativa, vel uniuersalis negativa, & particularis affirmativa, eiusdem subiecti, & eiusdem praedicati, ut omnis homo currit, quidam homo non currit: nullus homo currit: quidam homo currit.

VIDENDVM est consequē-
ter de oppositionibus, &
legibus propositionum. Pro cu-
iis declaratioē supponitur pri-

mo. **G** tres sūt diuisiones ad habendū perfectam cognitionē de oppositionibus propositionum: Prima est propositionum categoriarum quedam participant utroque termino, quæ si constituantur ex similibus terminis, vel sibi synonymis, ut homo est animal. Qædam altero tantum, quæ sic se habent, quod aliquis terminus vnius est similis alii cui termino alterius, vel sibi synonymus ut homo est animal, homo est asinus. Qædam vero nullo: quæ sic se habent, & nullus terminus vnius est consimilis termino alterius, ut homo est animal: asinus est bipes. Secundo supponitur, & secunda diuisione est ista. Propositionum categoriarum utroque termino participantium, quedam participant ordinem eodē: puta illę, quæ sic se habent, & subiectum, & praedicatum vnius sunt consimilia subiecto, & praedicato alterius: ut homo currit, homo non currit. **H** Qædam verò ordine econuerso: quæ sic se habent, quod subiectum vnius est consimile praedicato alterius, & contra: ut homo est animal, animal est homo. Tertio supponitur, quod tertia diuisione est ista: Propositionū categoriarum utroque termino participantium ordinem eodem, quedam contradictorię, quedam subalternę, & quedam sunt contraria. Quarto supponitur: & ibi nō loquitur de oppositione terminorum, sed solum præcisè propositionum utroque termino participantium ordinem eodem.

Et aduerte, quod propriè propositiones dicuntur oppositæ, quæ non habent propriè esse in eodem.

A eodem simul quo ad assensum, & dissensum: licet bene quo ad apprehensionem.

Opposi-
tionis
cōtradi-
ctoria
cōdīctio-
nēs.

SECUNDΟ sciendum, q̄ pri-
ma species oppositionis propo-
cōtraria sitionum est oppositio contra-
rōdīctio ria. Pro cuius declaratione, est
aduerterēdūm: ad hoc quod ali-
quæ propositiones opponantur
contrarie, aliquæ conditiones
requiruntur. Prima, quod tales
propositiones participent utro-
que termino ordine eodem, &
talis conditio est communis ad
omnes oppositiones: sic quod
nunquam aliquæ propositiones
opponantur, nisi participent
utroque termino ordine eodem.
Secunda conditio, quod sint di-
uersæ qualitatis, scilicet in pro-
positionibus, quæ non sunt de
copula mixta: quia in illis pos-
sunt esse eiusdem qualitatis in
genere, vt omnis homo est, vel
non est animal, omnis homo
non est, vel est animal.

Tertia conditio, quod termini
taliū propositionum sup-
ponant eodem genere supposi-
tionis, & ista est communis ad
omnes oppositiones. defectu cu-
jus istæ non sunt contraria, mo-
odus sciendi est subiectum in lo-
gica, nullus modus sciendi est
subiectum in logica. Quarta cō-
ditio. Quod termini teneantur
vniuocē, ideo istæ non contra-
riātur: omnis canis currit, nul-
lus canis currit. Quinta condi-
tio est, quod termini teneantur
et quæ ampliè, & et quæ strictè in
vna, sicut in alia, ideo istæ non
contrariātur: omnis homo cur-
rit: nullus homo currit: cum
homo in prima teneatur pro
viris, & mulieribus: & in secun-
da pro viris tantum.

Sexta conditio, quod termi-
ni eodem modo appellerent: ideo
istæ duæ nō contrariantur: om-
nis homo venientem cognoscit,
& nullus homo cognoscit
venientem.

Septima conditio est, quod si
in propositione affirmativa po-
natur particularitas, terminus
supponens determinatē vel xō,
fusē iātūm in negativa nō de-
bet ponni particularitas, ideo
istæ nō contrariant omnis homo
est animal: omnis homo ani-
mal nō est. Octava conditio est:
q̄ particularitas in vna sit uni-
versalitas in alia, defectu cuius
istæ nō contrariantur: cuiuslibet
hominis asinus currit, cuiusli-
bet hominis asinus non currit.
Nona cōditio est, quod si in tali
bus propositionibus ponat di-
functū copulatū, vel conditio-
natum, ipsum totum debet di-
stribui in vtraque, vel si solūm
vna pars distribuatur in vna, in
alia negatio, debet ferri ad cō-
junctionē, ideo istæ non cō-
trariantur: omnis homo, vel asin-
us currit, omnis homo, vel asin-
us non currit, cum possint si-
mul esse veræ. De istis, & alijs
conditionibus latius tractatur
in 1. lib. Perj. in 2. tract. q. 1.

Art. 3.

TERTIO sciendum, quod ad
contradicitorias multæ condi-
tiones requiruntur.

Prima est, q̄ terminus distri-
buius in vna nō debet distribui
in alia, vele contra terminus nō
distributus in vna, debet distri-
bui in alia, nisi accipiatur vni-
ca acceptio cum suo deter-
minabili, quia tunc termini
uniformiter se habēt, vt Sogra-
videns omnem hominem cur-
rit, Sogra. videns omnem homi-
nem

Opposi-
tionis
cōtradi-
ctorie
cōdīctio-
nēs.

Summul. Petri Hispan.

Enem non currit. Secunda conditio est: quod si aliquis terminus in una contradictione supponat confusè, & distributiuè respectu termini supponens confusè tantum: tunc talis terminus debet supponere in alia determinata.

Tertia conditio est: quod terminus supponens confusè, & distributiuè respectu termini supponens determinata debet in sua contradictione supponere confusè tantum: ut caput habet omnis homo, nullum caput habet omnis homo.

Quarta eōditio est, quod terminus supponens confusè tantum respectu proprij signi cōfusiui, in sua contradictione debet supponere confusè, & distributiuè distributione incompleta, & imperfecta: ut promitto tibi equum: ego non promitto tibi equum. Et cum hoc multæ aliæ conditiones requiruntur, quæ videbūtur in logica. q.i. tracta. primi Perihermenias.

ARGVITVR Primò. Iste non opponuntur contrariè, cuiuslibet hominis asinus currit, & cuiuslibet hominis asinus non currit, cum possint simul esse veræ: & tamen una est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua: igitur non bene distinguiuntur contrariè. Secūdō sic. Istæ sūt vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua: oīs hō, vel asinus currit: omnis homo, vel asinus non currit: & tamen non sunt contrarie, cum possint simul esse veræ. Tertiò. Iste sunt contradictiones: Socr. currit. Socrates non currit, & tñ non sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua.

Ad primum dicitur: quod plus requiritur. s. quod terminus, qui stat determinata, vel cōfusè in affirmatiua, et confusè, & distributiuè in negatiua: ideo sua contraria est ista: cuiuslibet hominis nullus asinus currit: & sic de alijs.

Ad secundum dicitur, q̄ si in aliqua propositione ponatur disiunctum copulatum, vel conditionatum, & secūda pars nō distribuatur, tunc negatio debet ferri ad coniunctionē: ideo contraria istius: omnis homo, vel asinus currit, est ista: oīs hō non, vel asinus currit. Ad tertium dicitur: quod solùm ibi distinguuntur contradictiones de subiecto communi, & non de subiecto singulari; cuiusmodi sunt istæ Socr. currit, Socrat. non currit.

Subcontraria sunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua: eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati: ut quidam homo currit, & quidam homo non currit. Subalternæ sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis negatiua, eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati. Ut omnis homo currit. Nullus homo currit quidam homo non currit.

Art. I.
Proposi-
tionum
sub con-
traria-
rum cō-
dōnes.

PRIMO sciendum, quod alii quæ conditiones requiruntur ad subcontrarias.
Prima, q̄ participent viroq; termino ordine eodem, i. quod sint

A. Sint de terminis synonymis, subiectum, & praedicatum vnius sint consimilia subiecto, & praedicato alterius: secunda, quod sint diuersarum qualitatū. tercia: quod termini utraroque teneantur vniuersitatem amplē, & eodem modo appellantes: defectu primæ, istæ non sunt subcontrariæ, canis est animal latrabile, canis non est animal latrabile, defectu secundæ, istæ non subcontrariantur: homo est albus, homo non fuit albus: vel iste homo est albus, quidam homo non est albus defecto tertiae, istæ non subcontrariantur: homo cognoscit venientem, homo venientem non cognoscit. quarta conditio est: quod qualibet vniuersalitas in una, sit particularitas in alia; defectu cuius non sunt subcontrariæ, homo omnino animal est, homo non est animal. quinta, quod si in affirmatiua ponatur vniuersalitas, nulla vniuersalitas debet poni in negatiua; defectu cuius istæ non sunt subcontrariæ, aliquo tempore risibile est omnis homo, aliquo tempore nullum risibile est omnis homo, quia sunt simul falsæ.

Art. 2. SECUNDÒ sciendum, quod aliquæ conditiones requiruntur ad hoc, quod propositiones oppositionum participant utroque termino ordine eodem, i.e. sint de terminis synonymis, & subiectū, & praedicatum vnius sint consimilia subiecto, & praedicato alterius. Secunda quod sint eiusdem qualitatis. Tertia, quod termini teneant vniuersitatem amplē, & eodem modo appellantes, ut faciliter potest dari

Tercia Prima.

exemplum, Quarta, quod una habeat plus de vniuersalitate quam alia: ratione cuius inferat aliam in bona consequētia, defectu cuius iste non sunt subalternæ omni tempore risibile est omnis homo, & in aliquo tempore risibile est omnis homo; quia licet prima habeat plura de vniuersalitate, quam secunda, non tamen infert secundam in bona consequētia; cum possit esse vera, & secunda falsa.

TERTIO sciendum, quod quando contradictiones diffinuntur, tunc diffiniuntur contradictiones de subiecto cōi, & non singulari; ideo licet istæ, Socr. currit, Socr. non currit, non sint vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, tamen sunt veræ contradictiones; nam singularis affirmatiua, & singularis negatiua semper contradictione opponuntur. Aduerte ulterius, quod propriè est differētia inter propositionem subalternantem, subalternatam, & subalternam. Propositio subalternans est propositio vniuersalis, seu plus habens de vniuersalitate, quæ infert aliam in bona consequētia. Sed propositio subalternata est propositio particularis, vel indefinita, vel minus habens de vniuersalitate, quæ nata est inferri a subalternante. Sed propositio subalternata dicitur tam propositio subalternans, quam subalternata. Ex quo sequitur, quod omnis propositio subalternata est subalternata, sed non econtra; quia subalternans bene est subalternata sed non est subalternata.

ARGVITVR primò sic;

Dux subcontrariæ nullo modo

Art. 3.

D

Propositio subalternans, subalternata, & subalternata differunt.

C re-

Summul. Petri Hispan.

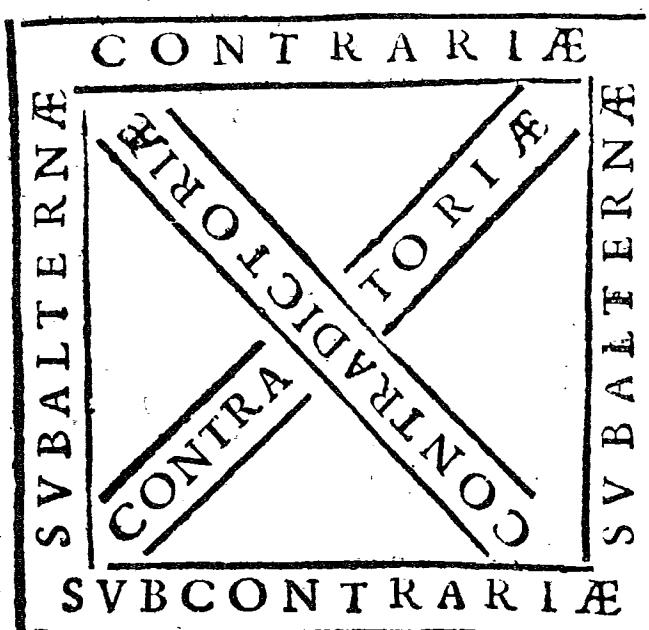
E nem
tio
in

quod sūt aliquæ ppositiones op-
positæ subcontrariæ. Antecedēs
patet: quia si repugnarent, hoc
esset in veritate, vel falsitate: :
nō in veritate, cum possint simul
esse veræ: nec in falsitate, cum
possint simul esse falsæ: ut illæ
duæ, quidam homo omne ani-
mal est: & quidam homo nul-
lum animale est. Secundò sic: Istæ
sunt subcontrariæ in materia
naturali. s. homo est cōicabilis,
homo non est communicabilis,
& sunt simul veræ. De secunda
patet: quia omnes eius singula-
res sunt veræ: igitur illa inde-
finita erit vera. Secundo sic: Sub-
alternæ inferunt se in bona cō-
sequentiâ: ergo non repugnant
ad inuicem, & per consequens
nulla erit oppositio subalterna.
Ad primum dicitur, quod sub-
contrariæ non possunt simul es-
se falsæ. Et ad probationem di-
citur, quod illæ non sunt subcō-
trariæ: q̄a qñ in affirmatiua est

Quilibet homo currit

vniuersalitas, nulla debet esse in **G**
negatiua, ideo subcontraria isti:
quidā hō oē animal est, nō est il-
la, quidam hō nullū aīal est: sed
est illa, quidā hō animal nō est.
Ad sūm dī, q̄ illæ duæ. s. homo
est cōicabilis, hō nō est cōicabi-
lis, non sunt propriè subcontra-
riæ: sed magis contradictoriæ: **I. Per**
sicut visum est in conditionib. **hermis.**
de oppōnibus de istis, hō est spe trax. **z.**
cies, homo non est spēs. Dicitur **q. I. a. 10**
ultra, quod tales indefinitæ non
requirunt ad suam veritatē ali-
quarum singularium, vel alicuius
singularis veritatem. Ex quo
sequit, q̄ aliquid indefinita est ve-
ra, vbi nulla eius singularis est
vera, ut hō est dignissima crea-
tarum. Ad tertium dī q̄ subal-
ternæ propriæ non opponuntur,
nisi capiendo oppositionem lat-
gè, pro repugnantia propōnum
aliquarum in quantitate: ideo **H**
Philosophus de ipsis nullam fe-
cit mentionē i lib. Perihermin.

Nullus homo currit.

Quidam homo currit

Propositionū categoricarum
triplex est materia. s. na-

Quidam homo non currit.

turalis, contingens, & remota.
Naturalis est illa, in qua prædi-

catum

Acatur est de essentia subiecti, vel proprium eius: ut homo est animal, vel homo est rationalis.

Mater-
ria pro-
positio-
nis capi-
tur du-
pliciter.

PRIMO sciendū est, q̄ materia propositionis potest capi duplicitet. Vno modo pōt capi materialiter: & sic per materiam propositionis non intelligitur aliud, quam subiectum, & prædicatum propositionis. Alio modo capitur formaliter: & sic non est aliud, quam habitudo extremonum ad inuicem: ut materia huius propositionis, hō est aīal: non est aliud, q̄ habitudo hōis, & aīal inter se. Pro cuius declaratione supponitur primo,

Forma preposi-
tionis duplex. **p**ōnis: ita ēt est aliqua forma, & est duplex, sc̄. essentialis, & accidentalis. Essentialis est copula. Accidentalis, non est aliud q̄ quantitas, & qualitas p̄pōnis. Ex qua sequitur, q̄ p̄pō categorica satis de inesse est de eadē forma esse

Btali; quia est de eadē copula: sed non quilibet p̄pō categorica est de eadē forma accidentalē: quia vna est affirmativa & alia negativa: alia vniuersalis, alia particularis. Supponit sc̄do q̄ p̄pō p̄priē non est in materia: nam ita est falsa, p̄pō est in materia: sed dēt dici, q̄ p̄pō est de materia, ita q̄ capit ibi, in, p̄ de. Vñ querere aliquā propositionē esse in materia, nō est aliud q̄ querere, de qua habitudine extremonum sit talis propositione, seu de quibus terminis sit talis propositione.

Art. 3.

Mater-
ria pro-
positio-
num tri-
plex.

SECVNDO sciendū q̄ materia propositionū est triplex: vel melius, triplex est materia propositionis: quia in prima materia stat determinate: modo nulla determinata materia propositionū est triplex, sc̄. naturalis,

contingens, & remota. Nam cuiuslibet propositionis extrema sic se habent, quod vñ non poterē, & affirmatiue competere alteri: & sic est materia remota, vel vnum cōpetere potest alteri: & hoc dupliciter: quia vñ cōpetit alteri per se, & sic est materia naturalis: vel accidentaliter, & sic est materia contingēs. Vnde ex istis supradictis sequuntur aliquæ propositiones. Prima est, quod propositio de prædicatione directa, & indirecta sibi correspondens est de eadē materia: & propositio negatiua, & affirmatiua vniuersalis, particularis indefinita, & singularis de consimilibus terminis sunt de eadem materia, ex quo sequitur, quod omnes propositiones oppositiae ad inuicem, sunt in eadem materia; cum omnes tales componantur ex consimilibus terminis. Secundo sequit, quod multæ sunt propositiones in materia naturali, quæ sunt impossibilis: ut ista, omne animale est homo, nullus homo est animal.

Secunda propositio: in quaquā materia est propositio categorica de inesse de præsenti, in eadē materia est propositio de præterito, & futuro, & propositio modalis diuisua de quocunque modo: quia omnes tales constituuntur ex consimilibus terminis.

Quapro-
positio-
nes sine
de eadē
materia

D

Art. 3.
Mater-
ria na-
turalis
proposi-
tionum
quid.

Summul. Petri Hispan.

Eria naturalis, de predicatione directa: sed si debeat diffiniri, ut comprehendat oes propositio-nes, quæ in hac materia reponuntur, debet sic diffiniri: est ha-bitudo extermorum, quorum v-num natum est verificari de alio verè; & affirmatiuè per se pri-mo, vel secundo modo. Ex quo

Dic. *Itus non nullorū.* sequitur falsitas dicētium, quòd solūm in hac materia reponuntur propositiones necessariæ, q-a ista homo non est animal, est in ista materia, & tamen est impos-sibilis. Et pro maiori declara-tione ponuntur aliquæ regulæ.

Quæ pro Prima: omnis propositio, in qua positiō- prædicatur diffinitio de diffini-tionis sint materia finito, vel de inferiori, aut supe-natura-li. sive ad diffinitum est in ista ma-teria.

Secunda regula: quando superius prædicatur de suo in-fe-riori aut econtra, est in ista ma-teria: vt homo est animal, ani-

F male est homo. Tertia regula, qñ differētia, vel propria passio præ-dicatur de eo, cuius est differen-tia, vel propria passio, vel de in-fe-riori, vel superiori, aut econ-tra, est in ista materia. Exemplū de differentia vt homo est ratio-nalis, Petrus est rationalis, ani-male est rationale. Exemplum de propria passione vt homo est ri-sibilis, Socrates est risibilis, ani-male est risibile. Quarta, quando idem prædicatur de eodem, vel synonymum de synonymo, vel conuertibile de conuertibili, sūt in ista materia: vt homo est ho-mo, lapis est petra, Marcus est Tullius.

A R G V I T V R primò sic: Si-eut propositio habet materiam, scilicet subiectum, & prædicatū, ita etiam habet formam, scilicet

copulam, ergo ita debet queri in G qua forma sit aliqua propositio, sicut in qua materia. Secūdo sic: Ista propositio, Socrates est ho-mo, vel asinus, est propositio ca-tegorica, & tamen non est in ali-qua iStarum materiarum: igitur: Tertio sic: Ista propositio est in materia naturali, animal est ho-mo, & tamen prædicatum non est de essentia subiecti, nec pro-prium eius: igitur.

Ad primum dicitur, quòd e-tiam ita potest queri in qua for-ma sit aliqua propositio, sicut in qua materia: licet tamen hoc nō sit ita vītatum. Ad secundum di-citur, quòd sicut sūt aliquæ pro-positiones mixtæ quantitatis aur qualitatis, ita etiam aliquæ sunt propositiones mixtæ materiæ i-dest de dupli materia: vnde regula est, quod propositio de subiecto, vel de prædicato mix-to est in illa materia, sicut pro-ppositio de extremis simplicibus. **H** Ad tertium dicitur: quòd talis non est in materia naturali, ca-piendo materiam naturalem stricte, quemadmodum cepit Pe-trus Hispanus, sed bene capien-do materiam naturalem large, vel potest dici, quòd est in mate-ria naturali indirectè, licet non directè.

Contingens, est illa, in qua prædicatum potest ad esse, & abesse subiecto præter subiecti corruptionem, ut homo est albus, homo non est albus.

Remota est illa, in qua prædicatum non potest conuenire cum subiecto, ut homo est as-i-nus.

A PRIMO sciendum, quod definitio materiæ contingentis sic est intelligenda Materia cōtingens, est habitudo extremorum, quorum alteri non repugnat verè, & affirmatiū acci-dentaliter prædicari de alio. Ex quo sequitur, quòd ista materia differt à materia naturali per hoc, quòd est contingenter, & transmutabiliter prædicari, alia verò essētialiter. Pro cuius

Sect. in declaratione ponuntur aliquæ **2. d. 2. q.** regulæ. Prima, omnis propositio, in qua prædicatur, Est, se-pria re-cùdum adiacens est in ista ma-solutio-nne.

teria: nisi ista Deus est, quæ est in materia naturali secunda regula: omnis illa propositio est in materia contingentis, in qua prædicatur verbum de aliquo subiecto supponēte pro recreata: vt homo comedit, homo bi-bit, homo ridet.

B SECUNDO sciendum, quòd pro maiori declaratione ponuntur adhuc aliquæ regulæ. Prima, omnis illa propositio est in materia contingentis, in qua prædicatur ratio contingens de aliquo vel aliquid de ipsa: cuiusmodi sunt istæ propositiones, homo albus est homo, homo est homo albus, vnde ista propositio, homo albus est homo albus, potest esse falsa, posito, quod nullus homo esset albus, tunc ista esset falsa: homo albus est homo albus: cum subiectū pro nullo supponeret. Et si quis dicat: illa propositio est infalsificabilis, in qua oppositum prædicati infert oppositum subiecti: ista est huiusmodi: igitur.

Vid. Sc. Respondeatur, quòd illa regula **in 4. 4.** non est vniuersaliter vera, puta **8. q. 1.** quando alterum extremum im-

portat in se rationem falsam, C vel rationē in se impossibilem, vel rationem in se contingentem. Secunda regula: omnis illa propositiō est in materia cōtingenti, in qua prædicatur terminus secundæ intentionis determino primæ intentionis: vt homo est species: animal est genus, sed dubium est, vtrum tales possint falsificari. Tertia regula: omnis illa propositio est in materia contingentis, in qua prædicatur concretum accidētis de subiecto, vt homo est albus, homo est quantus.

TERTIO sciēdū, quod diffinitio materiæ remota sic est intelligenda, est habitudo duorum extremonum, sic se habentium, quòd vnum non potest sine noua impositione verè, & affirmatiū prædicari de alio D mediante copula ampliata non ampliata, neque ampliatura. Et dicatur notant̄, non ampliata:

Art. 3.

quia ista est in materia remota, album est nigrum, & tamen vnum potest verificari de alio mediante copula ampliata: vt dicendo, album potest esse nigrum. Ex quo sequitur falsitas aliquorum dicentium omnem propositionem affirmatiūam in materia remota esse falsam. Vnde de ista materia ponuntur aliquæ regulæ, Prima: omnis propositio est in materia remota, in qua termini sunt disparati, vt homo est asinus. Secunda regula: omnis propositio est in ista materia, cuius termini sunt sicut concretum, & abstractum, vt homo est humanitas, album est albedo, vel abstractum de abstracto, vt albedo est nigredo. Tertia regu-

Qua p-
pōnes
sint * **in**
mat-
ria **re-**
mota.

Vi. Sc.
in 1. di.
5. qd. 1.
ante so-
lutiones
arg. in
op.

Summul. Petri Hispani.

Ela, omnis propositio est in ista materia, vbi predicatur, vel subiicitur ratio in se impossibilis: ut chimera est Deus, asinus est Deus, homo irrationalis est homo. Vnde ratio in se impossibilis est, q[uod] implicat in se contradictionem. Ex quo sequit[ur], quod magna d[omi]nia est inter ratione in se impossibile, & ratione in se falsa: nam propositio, in qua predicatur ratio in se falsa, potest esse in materia contingenti; ut Christus est homo; quae in triduo importabat in se rationem falsam, cum humanitas fuisse corrupta.

Sco. 23.
dist. 22.
contra
magi-
stru[m] in
princ.

FARGVITVR primò sic. In ista propositione, Socrates est homo, predicatum potest adesse, & abesse subiecto, & tamen non est in materia contingenti, igitur. Antecedens patet; quia predicatum per proferri sine subiecto, & econtra. Secundo sic, Ista propo est in materia remota, chymæra est chymæra, & in predicatum per verè dici de subiecto; cù nulla sit prior predicatione illa, in qua idem predicatur de seipso. Tertio sic. Ista propo est in materia remota, homo est albedo, & in predicatum potest verè affirmari de subiecto cum albedo possit verè inesse homini. Ad primum d[omi]n[u]m, q[uod] predicatum potest b[ea]tū adesse subiecto capiendo ly adesse, & abesse primè intentionaliter, sed non capiendo secundè intentionaliter. Ad s[ecundu]m d[omi]n[u]m q[uod] ista est falsa, chimera & chymera. Et ad probationē d[omi]n[u]m q[uod] illa regula debet intelligi, quando alterū extreum importat in se rationem impossibilem aut falsam, de quo magis alias videbitur. Ad tertium dicitur, quod licet albedo possit inesse homini, ista

tamen est impossibilis, homo est albedo, & hoc propter repugnantiam modorum significandi & praedicandi.

Lex, siue natura contraria rum talis est: quod si una est vera, reliqua erit falsa, & non econuerso: Possunt enim amba simul esse falsa in materia contingenti: ut omnis homo est albus, nullus homo est albus, In naturali vero materia, & remota semper una est vera, reliqua falsa: ut omnis homo est animal, nullus homo est animal: omnis homo est asinus, nullus homo est asinus.

Lex, siue natura subcontrariarum talis est: quod si una est falsa, reliqua est vera, & non econuerso. Possunt enim amba simul esse vera in contingenti materia; ut quidam homo est albus, quidam homo non est albus. Vnde lex sub contrariarum contrario modo se habet legi contrariarum.

Lex, siue natura contradictioniarum talis est, quod si una est vera, reliqua est falsa, & econuerso. In nulla. n. materia possunt simul esse vere, aut simul falsa: ut omnis homo est animal, quidam homo non est animal. **L**ex, siue natura subalternarum talis est, quod si universalis est vera, particularis erit vera, & non vice versa.

Contra
riarum
proposi-
tionum
condi-
tiones.

Subcon-
traria-
rum pro-
positio-
num le-
ges.

Contra
dictio-
riarum
propo-
nū na-
tura.

Subal-
ternarum
proposi-
tionum
condi-
tiones.

Aeconuerso: potest enim particularis esse vera, sua uniuersali existente falsa: ut omnis homo est albus. Sed si particularis sit falsa, uniuersalis eius erit falsa: & non econuerso.

Art. I. **P**RIMO sciendū, q̄ lex secundum q̄ hic capitur non est aliud, quam regula, per quā cognoscimus, qualiter propositiones oppositæ dicantur se habere in veritate & falsitate. Pro cuius num qd. declaratione supponitur. Primo, quod lex contrariarum talis est, quod impossibile est duas contrarias esse simul veras in quaunque materia. Secundo supponitur, quod aliquæ propositiones dicuntur contrariae dupliciter. Vno modo de lege: alio modo de modo enuncian- di quantitatuo & qualitatuo. Vnde ad hoc, quod aliquæ propositiones sint contrariae de lege, tria sufficiunt. Primo, quod sint categoricæ de inesse. Secundo, quod sint utroque termino participantes ordine eodem. Tertio, quod formaliter repugnant in veritate. Ex quo sequitur, quod omnes propositiones hypotheticæ propriè, non habent legem contrariarum, nec propositiones mixtæ quantitatis, vel qualitatis, neque propositiones modales. Secundo sequitur: quod duæ singulares diuersæ qualitatis habent legem contrariarum, & similiter vna uniuersalis: & alia singularis. Primum patet de istis: omnem equum vider Socrates: nullum equum videt Socrates. Exemplum secundi: omnis asinus est

albus; iste asinus non est albus. **C**TERTIO supponitur, quod duæ contrariae simpliciter de inesse, nunquam possunt simul esse vere: quia tunc duæ contradictoriæ essent simul veræ: quod est impossibile, possunt tamen esse simul falso in materia contingenti: & in materia naturali; quando est prædicatio indirecta; & etiam quando prædicatio est directa; quando tales sunt expoenibiles; vt illæ sunt falsæ: omnis homo præter Socratem est animal: nullus homo præter Socratem est animal. **Lex conponitur:** quod duplex est lex contrariarum, scilicet formalis, & materialis. Formalis, quod si vna est vera: reliqua est falsa: vt bene sequitur, istæ sunt contrariae; & vna est vera: ergo altera est falsa. Sed lex materialis est, quod si vna est falsa reliqua est vera; & dicitur materialis; quia non quilibet talis consequentia est bona.

Art. 2. **S**ECUNDUO sciendum, quod lex sub contrariarum talis est, q̄ nūquam duæ subcontrariae possunt simul esse falsæ: quia tunc duæ contradictoriæ essent simul falsæ. Vnde aliquæ propositiones dicuntur esse subcontrariae dupliciter. Vno modo de lege: alio modo de modo quantitatuo, & qualitatuo. Vnde illæ dicuntur subcontrarie de lege, quæ participant utroque termino ordine eodem; & impossibile est, illas simul esse falsas. Sed illæ opponuntur subcontrariae de modo, quæ participant utroque termino ordine eodem, & ambæ sunt indefinitæ, vel particulares, affirmatiæ vel negatiæ. Ex quo sequitur, quod ista consequentia

Lex conponitur: quod duplex est lex contrariarum, scilicet formalis, & duplex.

Lex sub contrariarum quæ.

Summul. Petri Hispan.

E est bona, istæ sunt sub contrarie, & vna est falsa, ergo altera est vera, & est consequentia formalis. Et aduerte, quod in materia contingentí duæ sub contrarie possunt simul esse veræ, vt quidam homo currit, quidam homo non currit, sed nō in materia naturali, vel remota: saltem de prædicatione directa. Et ꝑ non possint esse simul veræ in materia naturali de prædicatione directa, patet: quia tunc duæ contradictoriæ essent simul veræ. Nam si particularis in materia naturali sit vera ita, & vniuersalis sua, si formetur, cum tales æquiualeant in veritate, & falsitate. Et intelligitur ista lex in propositionibus categoricis simpliciter de subiecto simpli-ci, & non de quantitate, & qualitate mixta.

Art. 3. TERTI! O sciendum, quòd lex contradictiorum talis est, ꝑ non possunt simul esse veræ, neque falsæ: & non potest ista lex probari, cum fundetur in primo principio. Et sunt duplices contradictoriæ, scilicet de lege & de modo quantitatiuo, & qualitatiuo. De lege sunt duæ propositiones utroque termino participantes ordine eodem: quas impossibile est esse simul veras, vel falsas ex quo sequitur, quòd duæ indefinitæ possunt esse contradictoriæ, de lege. Sed contradictoriæ de modo, sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, & econtra vel vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua, vel econtra, utroque termino participantes ordinem eodem. Ex ipsis patet, quòd ista consequentia est bona: istæ sunt duæ cōtradicториæ, & vna est ve-

ra, ergo reliqua est falsa. Etiam G bene sequitur: istæ sunt contradictoriæ & vna est falsa, ergo reliqua erit vera. Sed lex subalternarum talis est quòd possunt simul esse veræ, & etiam simul falsæ, quia si particularis est falsa, vniuersalis erit falsa, si formetur: etiam, si vniuersalis sit vera particularis erit vera, & hoc, si formetur. Vnde de ista dantur duæ regulæ quarum prima est, bene sequitur vniuersalis est vera: ergo particularis est vera, si formetur secunda si particularis est falsa, vniuersalis est falsa, & hoc si formetur: vt si ista sit falsa quidam homo currit, ista erit falsa omnis homo currit.

ARGVITVR primo sic. Istæ sunt cōtrariæ, omnis homo animal est: omnis homo animal nō est, & sunt in materia naturali de prædicatione directa, & tamen sunt simul veræ, igitur male dicitur, quòd duæ contrarie in materia naturali non possunt simul esse veræ. Secundo sic. Iste sunt contradictoriæ, promitto tibi equum: non promitto tibi equum, & tamen sunt simul veræ: quia ista est vera, non promitto tibi equum: quia æquiuale isti, nullum equum tibi promitto, quæ est vera. Tertio sic: Ista est vera: omne animal, quod non est irrationale, est homo: & tamen sua particularis non est vera, & hoc descendendo sub ly, irrationale, nam ista est falsa, omne animal, quod non est hoc irrationale, est homo. Ad pri-mum dicitur, quòd illæ propositiones non sunt contrarie, sed contraria istius, omnis homo animal est, est ista omnis homo nullum animal est. Ad secundum dici-

A dicitur, quod ista propositio, non promitto tibi equum, non aequalet isti, nullum equum tibi promitto: quia ly equum, non supponit eodem in ambabus: quia in prima supponit confusè, & distributiè distributione perfecta, sed in alia supponit distributione imperfecta. Ad tertium dicitur non oportet sic descendere, sed sic, omne animal, quod non est hoc, vel hoc irrationale, est homo.

Item propositionum categoriarum utroque termino participantium ordinem econuerso, triplex est conuersio. s. simplex, per accidens, & per contrapositionem.

Conuersio propriae propositionum triplex.

B simplex est, quando fit de subiecto predicatum, & de predicato subiectum, manete eadem qualitate, & quantitate: & hoc modo conuertitur uniuersalis negativa in seipsum, & particularis affirmativa in seipsum: ut nullus homo est lapis, nullus lapis est homo: quidam homo est animal, quoddam animal est homo.

Art. I. **P**RIMO sciendum, quod iste terminus, conuersio, potest capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, & hoc modopitatur. Idem primo modo capit, cum dicitur: quod malum conuertitur in bonum. Alio modo secundè intentionarum tractus 1. liter, & hoc dupliciter. Vno modo, ut est passio termini, & sic tantum valet, sicut uniuersaliter verificar, quemadmodum dici-

tur, quod isti termini, homo & visibile conuertuntur, id est, uniuersaliter de se inuicem prædicantur, vel verificantur. Alio modo accipitur, ut est passio propositionum, & est duplex, scilicet in oppositam qualitatem, quæ sit in propositionibus de contingenti ad utrumlibet, de quibus alijs videbitur in primo priorum, tractatu 4. Alia est in terminis propositionis, quæ solet sic diffiniri, est mutatio prædicati in subiectum & econtra, quæ sic debet intelligi. Conuersio est duarum propositionum categoriarum, utroque termino participantium ordine econuerso, vnius ad alteram formalis consequentia, ex qua diffinizione sequuntur aliqua corollaria. Primum, quod conuersio est passio propositionum, vel propositionis in ordine ad aliâ. Secundo sequitur, quod hypotheticæ non conuertuntur, sed categoricæ de simplici copula, & de simplici subiecto, quia propositiones de subiecto mixto, vel copula mixta, non propriè conuertuntur. Tertio sequitur, quod consequentia materialis non est conuersio, sed sola consequentia formalis, quæ est consequentia bona, quæ sic est bona, quod quilibet sibi similis in forma etiam est bona.

Art. 2. SECUNDUM sciendū, quod triplex est conuersio, ut patet in textu. Pro cuius declaratione supponitur, quod diffinitio conuersonis simplicis sic est intelligenda. Conuersio simplex est duarum propositionum categoriarum similium qualitatum, & quantitatum utroque termino participantium ordine econuerso

Summul. Petri Hispan.

Verso unius ad alia formalis cōsequētia : & ponitur, formalis cōsequētia, loco generis, & tōrum residuū ponitur ad dñiam cōuerſionis per accidens, & per Cōuerſio contrapositionē. Supponitur seſimplex cundo, quod conuerſio ſimplex curſis di dñ ideo ſimplex, eo qđ fit per ſolā Gta. transpositionem terminorū, remanente eadē qualitate & quātitate, & non qđa non fiat ex pro- positionibus. Tertio supponitur duplex. qđ duplex eſt cōuerſio, s. propria & impropria, ſeu directa, & re- ductiua. Propria eſt, qđ de ſubie- cto conuerſa fit prædicatum cōuerſentis & de prædicato con- verſa fit ſubiectum conuerſentis nihil addendo, & nihil remouēdo : vt homo eſt animal: ergo animal eſt homo. Sed impropria eſt qđ aliquid additur, vel remouetur a parte ſubiecti, vel p̄di- cti: vt nullus hō eſt mulier, ergo nulla mulier eſt aliquis homo.

Art. 3.

TERTIO sciendum, quod secundum conuerſionē ſimplicem cōuerſuntur duo genera pro- positionum. s. vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua. Et debet intelligi de vniuersali ne- gatiua de modo loquendi con- ſueto: quia vniuersalis negatiua de modo loquendi inconſuetu, non conuerſitur ſimpliciter: vt non ſequitur, omnis ſol planeta non eſt: ergo omnis planeta ſol non eſt, cū antecedens poſſit eſſe verum, & conſequens falſum. Debet etiam intelligi de prædi- cato cōi, quia propositions de prædicato ſingulari non ſic con- ſuentur: vt nullum homo eſt brunellus, quæ ſic conuerſitur: ergo brunellus non eſt homo. Debet et intelligi, qđ ex parte p̄dicati nos ponitur aliqd synca-

tego rema: quia tunc in conuer- tēte oportet aliquid addere, vel remoueret nullus homo eſt aīal: ergo nihil, qđ eſt oē aīal, eſt homo. Dēt ēt intelligi de termi- nis rectis: quia de terminis obli- quis aliqđ oportet aliqd addi, vt nullus panis eſt in furno, ergo nullū ens in furno eſt panis. Et aduerte, qđ aliqđ cōditiones req- rūtur ad bene conuerſendū p̄poſitiones. Prima, qđ termini te- neant eque amplē: ideo iſta, qđā mulier fuit meretrix, nō dēt cō- uerti: ergo meretrix fuit mulier: ſed ſic, ergo quod fuit meretrix, eſt vel fuit mulier. Secunda, quod termini ſupponant ſecundū idē genus ſuppositionis. Tertia, qđ termini aliqđ debet resolui, an- tequā conuerſant, vt homo cur- rit, debet resolui, currens eſt hō.

Cōditio
nes pro-
picio-
nā sim-
pliciter
conuerſe-
dārum.

ARGVITVR primo: Non ſe- quitur, nullus homo eſt falsē a- nimal: ergo nullū animal falſē eſt homo: cum aīis ſit verum, & cōsequens falſum: ergo vniuerſalis negatiua non conuerſitur ſimpliciter. Secundo ſic: Non ſe- quitur, domus fit: ergo quod fit, eſt domus: quia antecedens eſt verum, & cōsequens falſum: ergo indefinita affirmatiua nō cō- uertitur ſimpliciter. Tertio ſic: Non ſequitur, mortuum eſt ho- mo, ergo homo eſt mortuus: qđ arguitur à magis amplio ad mi- nūs amplū: igitur. Ad primum reſpondebitur quod non debet ſic conuerſi: ſed ſic debet conuerſi: ergo nihil, quod eſt falsē aīal, eſt homo. Ad ſecundum dicitur, quod non debet ſic conuerſi ſed ſic, ergo quod fit, eſt, vel erit, vel potest eſſe domus. Ad tertium dicitur, quod duobus modis va- lemus: arguere a minūs amplio ad

A ad magis amplū. Vno modo si ne distributione magis ampli, & sic est bona cōsequētia. Alio mō cū distributione magis ampli ēt sic nō valet cōsequentia: vt non sequit, nullū mortuum est hō: ergo nullus homo est mortuus.

Conuer-
sio p ac-
cidens
quid.

Cōuersio per accidens est facere de subiecto prædicatum, & de prædicato subiectū, manente eadem qualitate, sed mutata quātitate, & hoc modo conuertitur vniuersalis affirmatiua in particularē affirmatiuam: & vniuersalis negatiua in particularē negatiuā, ut oīs homo est aīal: ergo quoddā aīal est hō: nullus hō est lapis: ergo quidam

B lapis nō est homo. Conuersio per contrapositionē est facere de subiecto prædicatum, & de prædicato subiectū, manente eadem qualitate & quātitate, sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos: et hoc modo conuertitur vniuersalis affirmatiua in vniuersalē affirmatiuā, & particulari negatiua in seipsum: ut oīs homo est aīal: ergo oē non aīal est non homo: quidā homo non est lapis: ergo quidam non lapis non est non homo versus.

Simpliciter feci, conuertitur ea per acci.

Ast o per contra, sic sit conuersio tota.

Afferit A: negat E: sed uniuersaliter amba.

Afferit I: negat O: sed pax. C
culariter amba.

Et sciendū est, q̄ signū positū in subiecto propositionis, q̄ debet cōuerti, debet ponī supra totum p̄dicatū, & totū reduci ad subiectū in conuertente. Præterea eadē est conuersio ppōnis particulares indefinite, et singularis.

P RIMO sciendū, q̄ diffinitio Art. 1.

cōuersionis p accīs sic est i-
telligenda. Est duarū ppōnū ca-
tegoriarū eiusdē qualitatis, &
diuersa q̄titatis, vtrq; termino
participantū, ordine econuerto
vnius ad alterā formalis conse-
quētia: & dīc conuersio per accīs

eo q̄ ibi mutatur q̄:itas. Et sīm sic di-

hāc conuersione cōvertunt̄ duo ḡna propōnū. L. vniuersalis affir-

matiua, & vniuersalis negatiua. Et

est aduertēdū, q̄ ita duo ḡna nō

sp̄ cōvertunt̄ p accīs in particu-

larē vel indefinitā conuersione

propria, vel directa: sed aliquā op-

portet aliquid addere, vel remoue-

re a parte subiecti, vel p̄dicati: vt

oīs meretrix ent virgo: sic con-

ueſtitur: ergo qđ erit virgo, est,

vel erit meretrix. Similiter de

ista, nullus hō est oē aīal, q̄ debet

sic cōuerti, ergo quoddā ens,

q̄ est oē aīal: non est hō. Vñ pro

maiori declaracione ponunt̄ alii

quæ regulæ. Prima oēs proposi-

tiones de verbis im ptonalibus, p̄ pro-

ſiue actiū vocis, ſiue paſſiū vo-

cis, debet resolui in proposicio-

nes de verbis ptonalib. & obli-

qui debent resolui in r̄ctos, vt

Tēdet animā meā vitæ te. & de-

bet resolui: anima mea habet q̄

diū de vita mea, & habet sic cō-

uerti; ergo quod habet tādiū

Cōuasio
per accī
dens, cur

etā.

D

Regulæ

pro

p̄fūt̄ro-

nib. con-

uestēdis

per accī

dens.

vita.

Summul. Petri Hispan.

E vita mea est anima mea. Similiter campana pulsatur, debet sic resoluti campana pulsatur ab aliquo, & debet sic conuerti, ergo quod pulsatur ab aliquo, est campana. Secunda regula propositiones de obliquis, & verbis personalibus conuertuntur per easdem regulas, sicut propositiones de verbis rectis, ut cuiuslibet hominis, asinus currit, sic conuertitur, ergo currens est asinus hominis. Tertia regula propositiones de verbis prima, & secundæ personarum & de verbis exempli actionis, si ponantur sine supposito expresso, antequam conuertantur debet ostendi suppositum vt pluit, debet resoluti dicendo, natura est pluens, & postea conuerti.

Art. 2. SECUNDO sciendum, qd circa Dubita conuersiones incidit aliquæ difficultates. Prima qualiter conuertatur ista propositio ad equitandum requiritur equus. Responsum. detur, quod non conuertitur in istam, equus requiritur ad equitandum, cum antecedens sit verum, & consequens falsum, sed sic conuertitur, equus possibiliter habetur ad equitandum. Secunda est de conuersione huius propositionis Parisijs, & Romæ venditur piper. Df primo, quod resolutur in ista, in vtroq; istorum locorum venditur piper, & postea sic conuertitur, ergo quod veditur altero istorum locorum, est piper. Tertia est de conuersione propositionum de propositionibus primæ, & secundæ personarum, puta de ista: ergo sum Petrus. Respondetur pro nunc probabiliter, quod conuertuntur a quocunque eodem modo sicut alii, & hoc supponendo, qd an-

cedens, & consequens aliqui G ius bonæ consequentiae fiant a b eodem. Quarta de conuersione istius propositionis nullum A, est prædicatum posito casu qd A, in nulla propositione prædictetur, nō potest dici, quod conuertatur in istam, nullum prædicatum est A quia ibi, A, est prædicatum, & sic cōsequens esset falsum, & antecedens verum. Respondetur, quod cōsequens non est falsum, quia nō est. Et si quis dicat, quod consequens est illud nullum prædicatum est, A. Dicitur, quod non est concedendum tale consequens ponи, quia est regula obligatoria, quod illud, quod repugnat casui, non est admittendum.

T E R T I O sciendum, quod Sc. in d. diffinitio conuersionis per con- 1. q. 2. ē trapositionem sic est intelligen- sol. pe- da. Est duarum propositionum arg. categoricarum, manente eadem H qualitate, & quantitate, sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos, vnius ad aliā consequiam, secundum quā conuertuntur duo genera propositionum. sc. vniuersalis affirmativa, & particularis negativa, vt omnis homo est animal: ergo omne non animal est nō homo. Et aduerte, quod talis conuersione non est consequentia formalis, quia nō sequitur, omnis homo est existens; ergo omne non existens est non homo, cum antecedens sit verum, & conse- Sc. in d. 21. q. quens falsum, quia Antichristus unic. in est non existens, & tamen non sol. vlt. est non homo. Vnde in illa pro- arg. positione, omnis homo est existens, subiectū puta, homo, supponit tantum pro hominibus existentibus, quia taliter supponunt

A ponunt subiecta, qualem suppositionem permittunt sua praedicta. Et aduerso pro regula quod quato terminus finitus pro pluribus supponit, tanto terminus infinitus pro paucioribus supponit, & quanto terminus finitus pro paucioribus supponit, tanto terminus infinitus pro pluribus supponit. Finaliter aduerso, quod Petrus Hispanus ponit duo notabilia Primum quod signum subiecti propositioni conuersæ conuersiois simplicis debet addi, vel æquivalens subiecto conuententis, secundum exigentiam congruitatis. Secundum est, in quo videtur defecisse, qd eadem est conuersio particularis, indefinitæ & singularis: quia de rigore sermonis est falsum: quia ly eadem, diceret identitatem numeralem, & non specificam, & sic est falsa, cum singula-

Defect⁹
Petri
Hisp.
Bris negatiua conuertatur simpliciter, & non particularis, vel indefinita negatiua.

ARG R I T V R primo sic. Ita, neuter istorum est albus, est vniuersalis negatiua, & tamen non conuertitur per accidens: quia tunc conuerteretur in ista, quoddam album non est aliquis istorum quod est falsum, cum de subiecto non fiat praedictum.

Secundo sic: Ista est vniuersalis negatiua: nullus homo est mulier: & tamen non conuertitur per accidens, quia conuerteretur in istam, quædam mulier nō est homo: quæ est falsa. Tertio sic. Ista est particularis negatiua: quædam chymæra nō est homo: & tamen non conuertitur per contrapositionem, quia conuerteretur in illam, quoddam non

homo non est nō chymæra: quod C est falsum, cum antecedens sit verum, & consequens falsum: cum n. chymæra pro nullo supponat, non chymæra supponit pro omnibus. Ad primum dicitur, quod debet sic cōuerti: ergo quoddam album non est homo de numero istorum. Ad secundum dicitur, quod sic debet cōuerti: ergo quædam mulier non est aliquis homo. Ad tertium dicitur, quod bene probat, quod argu conuersio per contrapositionem non est consequentia formalis, & hoc maximè, quando praedictatum est transcendens, secundo quando subiectū pro nullo supponitur, vel quando importat rationem impossibilem, cuiusmodi chymæra: etiam vniuersalis negatiua non formaliter conuertitur in particularem negatiuam de terminis transpositis, licet bene inferat eam.

D

Sequitur de propositione *Propositio hypothetica*. *Propositio hypothetica* est illa, qua habet theticas duas categoricas *propositio quid.* *theses*, tanquam principales partes sui, ut si homo currit, homo mouetur. Et dicitur *hypothetica ab hypos*, quod est *ὑπόθεσις*, quod est *thesis*, quasi *suppositio*, sive *suppositionia locutio*, quia una pars eius supponitur alteri. *Propositio num hypotheticarum* alia *conditionalis*, alia *cōpulativa*, alia *disjunctiva*. *Conditionalis* est illa, in qua coniunguntur *hypothetica* duas categoricas per hanc conditionis junctio.

Summul. Petri Hispan.

Eiunctionem, si, ut si Socr. currit, Socrat. mouetur: & illa categorica, cui immediatè præponitur illa coniunctio, si, dicitur antecedens: reliqua verò consequēs. Ad veritatem conditionalis exigitur, quod antecedens non possit esse verum sine consequente, ut si homo est, animal est: unde omnis conditionalis vera est necessaria: & omnis falsa est impossibilis: Ad falsitatem conditionalis sufficit, quod antecedens possit esse verum, consequente existente falso: ut si homo est, albus est.

Art. 1. **P**RIMO sciendum, quod postquam determinatum est de propositione categorica: consequenter determinandum est de propositione hypothetica. Pro cuius declaratione supponitur, quod propositio hypothetica potest capi dupliciter.

Hypo-
therica
proposi-
tio du-
pliciter
sapitur. Vno modo strictè, & sic diffinīt propositio hypothetica, est, quæ explicitè, vel implicitè, siue mentaliter habet duas propositiones categoricas tanquam partes principales sui, coniunctas per aliquam coniunctionē, vel per aliquid sibi æquivalens: & sic exp̄it Pet. Hisp. Alio modo accipitur largè, quæ diffiniuntur sic: Propositio hypothetica est quæ explicitè vel simpliciter, siue mentaliter habet duas propositiones, vel plures: vel duo complexa proportionabilia duabus propositionibus coniuncta per aliquam coniunctionem, vel per aliquid sibi æquivalens. Di-

citur notanter implicitè: quia ista propositio: magistro legente, pueri proficiunt, est hypothetica, & tamen explicitè non habet plures propositiones, & talis resolutur in unam conditionalem temporalem, vel causalem. Dicitur notanter, duas propositiones, non addendo categoricas: quia multæ sunt propositiones hypotheticæ, in quibus non coniunguntur duæ categoricæ: supple, tanquam principales partes sui: sed aliquando categorica, & hypothetica, ut si homo currit animal currit, & Deus est. Dicitur notanter, vel duo complexa, quia aliqua est hypothetica, quæ nec explicitè nec implicitè componitur ex duabus propositionibus ut ista: si avis volaret, avis haberet alias ciuius partes, non sunt propositiones; cum non sint veræ, neq; falsæ. Dicitur notanter, ratq; principales partes sui ad dñiam propositionis categoricæ, in qua nō coniunguntur due propositiones, tanquam principales partes sui.

SECUNDΟ sciendum, q; propositionis hypotheticę cōter as signantur tres sp̄s, s. conditionalis, copulatiua, & disiunctiuā: non negando tñ, quin sint plures, siue reducantur ad istas, siue non: sicut rationalis, causalis, & expletiva. Pro cuius declaratio-
Art. 2. ne supponitur, q; sicut hypothetica potest capi dupliciter, s. strictè, & largè ita, & conditionalis; unde conditionalis strictè capta, sic diffiniuntur: est q; explicitè, vel implicitè habet duas propositiones categoricas, coniunctas per istam coniunctionem, si, vel per aliquid sibi æquivalens, tanquam partes principales fuit &

A de ista loquitur Petrus Hispa. Sed conditionalis largè sumpta est: in qua explicite, & implicitè coniunguntur duæ propositiones, & cōsideratio complexa proportiona, & affinitate, quibus propositionibus p̄. illam coniunctionē, si, vel per aliquid sibi equivalentēs. Supponitur secūdo, quod conditionalis vera est bona cōsequētia: ideo habet antecedēs: & consequens: ita q̄ illa proposi-
tio cui additur, si, vocatur antecedens: & alia consequēs: capiendo tamē antecedens nominaliter, & non participialiter.

Tertiò supponitur, q̄ ad veritatem conditionalis strictè sumptat, & affirmatiuē: de qua loquitur Petrus Hispa. requiritur, q̄ antecedens non possit esse verū sine consequente: & hoc, si ēb̄ se

B quens formē. Ex quo sequitur, q̄ condōnalis nō est ideo vera: q̄ antecedēs, & cōsequens sint vera: quia stat condōnalem esse verā, cuius tam antecedens, q̄ consequēs sunt impossibilia: vt si hō est asinus, homo est rūdibilis. Secundò, q̄ cōditionalis nō dī eo falsa, quia antecedens sit falsum, vel cōsequens: sed quia antecedens potest esse verum, consequente existente falso.

M. 2.

tri-
pliciter
mitur.

TERTIO sciendū, q̄ ista cōiunctio, si, p̄t capi tripliciter. Vno modo pure condōnaliter, vt si haberē libros libenter studerem. Alio modo promissiūe, vt si veneris ad me; dabo tibi eū quām. Et istis duo bus modis ista coniunctio, si, nō facit condōnalem, propriè dictā, sed tñ largè captā. Tertio modō capiē illatiūe, & tunc denotat, consequēs seq̄ ex antecedēte, vt si asinus volaret, asinus h̄bet alas. Et

aduerte, q̄ quatuor modis solet fieri argumentatio in conditio-
nali. Primo modo, a tota conditio-
nali, a positione antecedētis arguatur
ad positionē consequētis: & tūc in cōdō-
est bona consequētia, vt si ho-
mo currit: animal currit: sed ho-
mo currit: ergo animal currit.
Vnde ponere antecedens, non
est aliud, quām ipsum accipi in
minore, sicut in maiore. Secūdo
modo a destructione consequē-
tis ad destructionem antecedē-
tis, vt si hō currit animal currit
sed nullum animal currit: ergo
nullus homo currit. Vnde de-
struere consequēns, est accipere
suum contradictoriū: & ēt isto
mō est bona consequētia. Ter-
tio mō, a destructione aītis ad
destructionē consequētis, vt si
hō currit, aīal currit: sed nullus
hō currit ergo nullū aīal currit. **D**
Quatto mō, a positione cōsequē-
tis pōnem aītis: vt si hō currit,
aīal currit: sed aīal currit: ergo
homo currit: Et istis duob̄ mo-
dis non est bona consequētia
saltem formalis: licet aliquan-
do possit esse materialis, vt in
terminis conuertilibus.

ARGVITVR primō sic: Ista proposito est hypothetica: Socrates est si albus sicut plato: & tñ non videtur, cuius speciei hypothetice sit. Secundo sic: Ista propositio, si homo currit, aīal currit: & si hō est asinus hō est rūdibilis, est hypothetica, & tñ non habet duas propositiones cate-
goricas, tanquam partes princi-
pales, igitur diffinitio proposi-
tionis hypothetice nō est bona.

Tertiō sic. Ista propositio est conditionalis: si asinus volaret, asinus habet alas, & iñ ibi nō coniunguntur duæ propōnes,

Summul. Petri Hispan.

cum nullum illorum significet verum vel falsum. Ad primum dicitur, quod reducitur ad copulatiā, sicut omnes propositiones de aduerbio similitudinis, t̄pis, loci, quantitatis, & qualitatis. Ad secūdum dicitur, quod bene probat, quod non est propositio hypothetica, specialiter capta: tamē est bene propositio hypothetica largē capta. Ad tertium dicitur concedendo, quod non est cōditionalis, strictè capta, de qua loquitur Petrus Hispan. tamen bene est conditionalis largē capta, vt visum est in notabilibus.

Propositiō copulatiā est illa, in qua coniunguntur duæ categoriā latiua, & qua eius conditio-

F F categoriā per hanc coniunctionem, vel, ut Socrates currit, & Plato disputat. Disiunctiā est illa, in qua coniunguntur duæ categoriā per hanc coniunctionem, vel, ut Socrates currit, vel Plato disputat. Ad veritatem copulatiā exigitur, utramque partem esse veram, ut homo est animal, & Deus est. Ad falsitatem eius sufficit alteram partem esse falsam, ut homo est animal, & equus est lapis. Ad veritatem disiunctiā sufficit, alteram partem esse veram, ut homo est animal, vel equus est lapis. Tamen permittitur, quod veraque sit vera: sed non ita propriè, ut homo est animal, vel equus est hinnibilis. Ad

falsitatem eius exigitur utramque partem esse falsam: ut homo est asinus, vel equus est lapis.

Sim.

PRIMO sciendū, id pposi- Art. 1.
tio copulatiā pōt capi du- Proposi-
pliciter. Vno modo largē, & sic tio copu-
diffinit. Propositio copulatiā latius
est, quæ explicitè, vel implicitè, dupli-
cēt duas propositiones, vel plu- ter.
res, vel duo cōplexa proportio-
nabilia duab. propositionib. cō-
iunctis per istam coniunctionē,
& vel per aliquod sibi æquivalens. Alio modo capit strictè,
& sic diffinitur. Est quæ explicitè,
vel implicitè, hēt duas appo-
sitiones categoricas, coniunctas
per istam coniunctionem, & vel
per aliquod sibi æquivalens: &
isto modo capit Petrus Hispan. H
Et aduerte, quod ad copulatiā
reducitur t̄pali, cuius copula
principalis est aduerbiū tem-
poris, vt Petrus currit. quando
Ioannes disputat & localis, cu-
iū copula principalis est aduer-
biū loci vt Petrus currit, vbi
Ioannes legit: & ad earum veri-
tatiē requirit, quod partes copu-
latiā, ad q̄ reducuntur, sint si-
mul veræ. Vnde sensus huins
Petrus currit, qñ Ioannes dispu-
tat, est iste: Petrus currit in ali-
quo t̄pe, & in illo t̄pe Ioannes
disputat. Aduerte etiam: quod
multæ alia propositiones redu-
cuntur ad copulatiā: puta ista
Socrates est talis, qualis est Pla-
to. Soc. est tantus, quātus est Pla-
to: Socrates currit, sicut Plato
disputat; Et propōnes de, nisi,
dummodo capiatur exceptiū; quia si tenetur illatiū, vt inclu-
dit istam coniunctionē si, & ne-
gatio.

Sc. 2. d.
3. q. 9. ee
4. d. 43.
93.
e
p
ne
lib

A gationem tunc esset conditio-
nalis: ut nemo legit Parisijs, nisi
sit magister, & est sensus, si nul-
lus sit magister, nullus legit Pa-
risijs. Aduerte vterius, q̄ ad ve-
ritatem copulatiꝫ specialiter
capit, & affirmatiꝫ requirit,
quod vtraque pars principalis
eius sit vera. Dicitur notanter,
specialiter capit, quia hoc for-
tē non requiritur ad copulati-
uam, largē captam. Dicitur et,
affirmatiꝫ, quia hoc fortē nō
requiritur ad veritatem copu-
latiꝫ negatiꝫ. Dicitur etiam,
pars principalis, quia minūs
principalis potest esse falsa, vbi
tota copulatiua erit vera: vt
ista, Socrates est asinus, vel Se-
ocrates est homo, & Deus est.

Art. 3. **S**ECUNDΟ sciendū quod ad
Bfalsitatem copulatiꝫ, speciali-
ter capit, & affirmatiꝫ, requi-
ritur, quod vna pars eius princi-
palis sit falsa. Dicitur notanter
affirmatiꝫ, quia ad falsitatem
negatiꝫ hoc non requiritur,
sed magis, quod vna pars eius
sit vera. De qua negatiua est ma-
gna difficultas vtrum æquiuia-
leat disiunctiua affirmatiꝫ de
partib. contradicentib. vel vtrū
sit negatiua similiter. Ad pos-
sibilitatem copulatiꝫ affirmatiꝫ
requiritur, vtramque par-
tem principale esse possibilē, &
compossibilem alteri, & iō non
sufficit q̄ partes sint possibles:
Et ad eius contingentiam suffi-
cit, alteram partem principale
eius esse cōtingentam, eo quod
non repugnet alteri parti: quia
tunc esset impossibilis. Sed ad
eius necessitatē requirit, vtrāq;
partem eius principalem esse
necessariam: Et ad eius impos-
sibilitatem sufficit, eius partes

St. 2. d.
9. q. 9. et
4. d. 43.
9. 3.

Pars Prima.

principales esse incompositib-
iles adinuicē. Et aduertere quod Regula
qua uox sunt regulæ arguendo argueret
a copulatiua. Prima, quod a iota
copulatiua ad quālibet eius pulatiua
partem principalem est bona, conseq[ue]ntia: vt bene sequitur, Socrat. currit, & plato disputat: ergo Socr. currit Secunda regula est: a parte copulatiꝫ affir-
matiꝫ ad totam copulatiuam non valet consequentia: vt non sequitur, Socrates currit. ergo Socrates currit, & Plato disputat. Tertia regula a veritate copulatiꝫ affirmatiꝫ ad ve-
ritatem cuiuslibet partiis eius principalis est bona consequē-
tia: vt bene sequitur, ista est ve-
ra: Petrus currit, & Plato di-
spusat: ergo ista est vera, Plato D
disputat. Quarta regula: a veri-
tate vnius partis copulatiꝫ af-
firmatiꝫ ad veritatem totius copulatiꝫ affirmatiꝫ nō va-
let consequentia: vt non sequi-
tur ista est vera, Petrus currit, ergo ista est vera, Petrus currit & Plato disputat.

TERTIO sciendum, q̄ pro-
positio disiunctiua potest capi
dupliciter: Vno modo largē, &
sic est propositio, in qua expli-
cite, vel implicitè coniunguntur
dua ppositiones, vel duo com-
plexa proportionabilia duabus
ppositionib. p̄ ista cōiunctionē
(vel) vel p̄ aliqd̄ sibi æquiuales,
tanq; partes principales sui. Alio
modo capi stricte, & sic est p̄
positio, in qua explicitè, vel im-
plicitè coniunguntur duas cate-
goricæ per illā coniunctionem
(vel) tanq; ptes principales sui.
Et aduertere, q̄ ad veritatē disiū-
ctiue, strictè captæ, & affirmatiꝫ,
requirit, q̄ vna pars ei⁹ prin-

Art. 3.
**Disiun-
ctiua
dupli-
cer capi-
tur.**

D **ci-**

Summul. Petri Hispani.

Ecipalis sit vera. Et ad eius possibiliterē requirit, quod vna eius pars principalis sit possibilis. Et ad eius necessitatē requiritur, quod vna pars eius principalis sit necessaria; vel quod compōnat ex partibus contradicētib. sibi adinuicē. Sed ad eius impossibilitatem requirit, utramque partem eius principale esse impossibilem. Et ad eius cōtingentiam requiritur, utramque eius partē esse contingentē, nō contradicentes sibi inuicē. Sed ad falsitatem eius requiritur, utramq; partem eius principale esse falsā. Et ad uerte, quod

Regulae de ipsa disiunctiua ponuntur duæ propos. regulæ. Prima est, quod a quā disiūctiua libet parte principali disiunctiua ad toram disiunctiua est bona consequentia: ut bene sequitur. Socrates currit. ergo Socrates currit, vel plato disputat. Secunda regula; a tota disiunctiua cum destructione vnius partis principalis ad positionē alterius est bona consequentia; ut bene sequitur, Socr. est hō, vel Socr. est asinus; sed Socr. nō est asinus; ergo Socr. est hō. Poti poni alia regula, quod a veritate vnius partis principalis disiunctiua ad veritatem totius disiunctiua est bona consequentia; sequit, ista est vera; Petrus currit, ergo ista est vera. Petrus currit, vel Deus est Diabolus; & finaliter propositio debet destrui per suam contradictoriā.

ARGVITVR primò sic; Ista est copulatiua: Petrus currit, q; disputat; & ibi non coniungunt duæ propositiones per istam coniunctionem, & igitur. S. dō sic. Ista propositio est copulativa: Socrat. currit, & Plato di-

sputat, vel asinus currit: & tamen ibi non cōiunguntur duæ categoricæ per istam coniunctionem, & igitur. Tertio sic: Ista propositio est disiunctiua, Petre fac ignem, vel Petre lege: & tñ in ea non coniunguntur duæ propositiones: cum nullū illorū sit verum, vel falsum; igitur. Ad primum dñ, quod quando istud relatum, qui quæ, quod, ponitut inter duas copulas verbales, & refert subiectū, vel prædicatum, vel aliquid, se tenens ex parte subiecti vel prædicati, tunc exponit per &, & ille, & tunc facit copulatiua: sed qñ ponitur inter partes subiecti, vel prædicati tunc non exponitur p & & ille, neq. facit copulatiua vi Socr. qui currit, disputat. Ad sūm dñ quod illa coniunctio, & potest esse copula principalis, & tunc est copulatiua: H vel minus principalis, & tunc est disiunctiua. Et similiter dicatur de omnibus, in quib. ponitur duplex cōiunctio, vel duplex æquivalens. Ad tertium dicit, quod bene probat, quod non est disiunctiua, strictè capta: tñ bñ est disiunctiua, largè capta, vt in patet in 3. notabili:

Sequitur de aquipollentij: Regula
de quib. tales dantur regulae. aquipol
letiaribz
Prima est, q; si alicui signo vniuersali, vel particulari preponatur negatio: aquipolle suo contradictorio; ut iste e-
quipollent; nō oīs homo currit; quidam homo non currit. Se-
cunda regula est; q; si alicui signo vniuersali postponatur negatio; aquipolle suo contra-

Ario : ut ista dua equipollent, oīs homo non currit, nullus homo currit. Tertia regula est, quod si alicui signo universalis, vel particulari proponatur, & post ponatur negatio: equipollat suo subalterno: ut ista dua equipollent, non omnis homo non currit, quidam homo currit: vel nonnullus homo nō currit, quidam hō non currit. Et dicta regulē in his versibus continentur.

Pra contra dic: post contra prepostq. subalter.

Non omnis quidam non: omnis non, quasi nullus.

Nonnullus, quidam: sed nullus non, valet omnis.

Non aliquis nullus: non quidam non, valet omnis.

Non alter neuter: neuter non, præstat uterq.

Ex istis regulis infertur regula, quæ est talis: Si duo signa universalia negativa ponantur in eadē locutione, ita quod unū sit in subiecto, & reliquū in prædicato: primū & equipollat suo contrario per secundam regulam, & secundum suo contradictorio per primam regulam: ut nihil est nihil, & equipollat huic, quodlibet est aliquid: quia per secundam regulam: nihil non, & quodlibet & equipollent: sicut omnis non, & nullus: & per primam regulam, non nihil, & aliquid, & equipol-

lent: sicut nonnullus, & quidam: & sic dua prima sunt equipollentes.

SCIENDVM est primò, quod **æquipollētia** sic diffiniuntur. **Æquipollentia** est duarū propositionum, utrōq. termino participatiū sūm cūdem ordinem, vnius ad aliam formalis consequentia propter negationem præpositam tantum, vel postpositam tñ, vel propositam, & postpositam simul. Pro cuius declaratio-

ne supponitur, quod duplex est **æquipollētia**: seu **æquipollentia** capitū dupliciter. Vno mō pri-

mō intentioniter ut conuenit rebus. quemadmodum dicimus, quod vinum & equipollat blado.

Alio mō capi, vt est passio propositionū. Pro cuius declaratio-

ne est adserendū, qd aliquæ pro positiones dñr æquipollere du-

pliciter. Vno mō in significādo: quia subordinantur vni propo-

nimentali, vel plurib. synonymis & sic propositiones synonymæ

dñr æquipollere: vt Marcus cur-

rit, Tullius currit. Secundo modo in inferendo, & hoc dupliciter,

Vno modo quia inferunt se in-

uicem in cōsequentia materia-

li, & sic istæ dicuntur æquipol-

lere: omnis homo est risibilis:

Æquipollētia **du-**
plex.

D
vi. Scđ.
in I. di.
8. q. 4.

Rogulæ
æquipol-
lētiarū.

Sumul. Petri Hispan.

Editur negatio, & negatione æquipollent illi, cui propositio sine negatione contradicebat. vt nō quilibet homo currit, æquipollit illi, quidam homo non currit.

Ars. 2. **S**ECUNDО sciendum, quòd secunda regula æquipollentiarū talis est, q̄ si alicui signo vniuersali postponatur negō, æquipollit suo contrario. i. datis duabus ppositionib. cōtrarijs, si vni earū postponatur negō immedia- tē post totū distributum a parte subiecti, facit totū aggregatū ex illa negōnem, propōne qui pollere illi, cui propositio pcedens sine tali negatione cōtrariebat: vt quilibet hō nō currit, æquipollit isti, null⁹ hō currit. Dī notāter, immediatē postpo- sita post totū distributū, q̄a si nō poneretur immediatē nō face- ret æquipollere: defectu cūius iste non æquipollent: cuiuslibet hoīs oculus est dexter: & nullus hoīs oculus est dexter: sed opor- tet sic dicere cuiuslibet hoīs nō oculus est dexter. Tertia regu- la æquipollentiarū est talis, q̄ si alicui signo vniuersali, vel par- ticulari pponat negō: & postponat, q̄q̄ pollet suo subalterno. i. datis duabus ppōnib. subalter- nis, si vni earū pponatur negō toti ppositioni, & ēt postponat toti subiecto, cadens supra to- rū sequens, facit totū aggrega- tū ex illis duab. negationib. & illa propositione æquipollere illi ppōni cui talis ppō, cui ad- dūtur negōnes, subalternabat: vt ista ppōnes sunt subalterne: q̄libet hō currit, qdā hō currit: ideo si in vna earum pponatur negō, & postponatur toti subie- cto, facit totū aggregatū ex illis

negationibus, & illa propositio **G**ne æquipollere illi propositio- ni, cui propositio illa sine ne- gationibus subalternabatur.

TERTIO sciēdū q̄ ex predi- ctis regulis quarta regula sequi- tur, q̄ si in aliqua propositione ponantur duo signa negatiua, negāter capta, vñū a parte sub- iecti: & aliud a parte p̄dicati: posita tñ ante copulā: primum æquipollit suo contrario: sñ verò suo contradictorio. i. qdā tunc illa propō, in qua ponunt̄ sic illa duo signa: æquipollit v- ni alteri propōni, in qua cū sub- iecto ponit signū, contrariū si- gno vniuersali negatiuo, & cura p̄dicato signū contradictoriū signo vniuersali negatiuo: vt ista æquipollerēt, nihil, nihil est, & quodlibet est aliquid. Aduer- te, quòd notanter dī, a n̄ copulā, q̄a ista non æquipollerēt: nihil est nihil, & qdā libet est aliquid: quia prima est negatiua, & secūda affirmatiua: licet iñ videtur, q̄ Petrus Hispan. dicat illas esse æquipollens. Et ista regula p̄cētē satis manifesta in qbusdam versibus, positis in textu.

ARGVITVR primò sic: Si plu- res propositiones æquipolle- rent, tunc plures propositiones vni, & eidem contradicerent, sed hoc est falsum, quia vni est iñ vnum contrarium. Scđò sic: Si prima regula esse vera, seque- retur, quòd vna propositio æ- quipolleret suo cōtradictorio, sed hoc est falsum: igitur. Ter- tio sic: Ista non æquipollent, omnis hō est animal, nullus nō hō est animal, cum sit vna vera, & alia falsa, ergo secunda regula est falsa. Ad primum dicitur, q̄ plures propositiones nō æqui- pol-

H
**Contra
auctōrē
Sūmū.**

**Petr
hermi.
Cap. 4.**

& pollentes non contradicunt vni propositioni: tamē plures propositiones & qui pollentes possūt vni contradicere. Ad secundum dicitur, quod solutio patet in notabilibus nam non est intelligēdum, quod contradictorū & qui polleat contradictorio, sed quod aggregatum ex negatione, & propositione & qui ualeat illi, cui propositione sine negatione contradicebat. Ad tertium dicitur, quod non sufficit, quod negatio ponatur immediate post signum, sed oportet, quod ponat post totum subiectum distributum, cadens supra copulam sequentem.

Modus
propositi-
onis
quid.

Modus est adiacens rei determinatio: & habet sive per adiectuum. Sed duplex est adiectuum: quoddam est adiectuum nominis: ut albus, niger, & similia. Aliud est adiectuum verbi: ut aduerbia, Secundum enim Priscianum, aduerbiū est vi verbi adiectiuū. Et ideo duplex est modus: unus nominalis, qui fit per adiectiuū nominis: aliud adverbialis, qui fit per aduerbiū: ut homo currit velociter: Item adverbiorum quadam determinant verbum gratia compositionis: ut ista sex: necessario, contingenter, possibiliter & impossibiliter, vero, & falso. Alia determinant verbum gratia rei verbi: ut fortiter agit, velociter currit. Alia determinant gratia temporis: ut hodie, cras: & alia aduerbia-

Modus
propositi-
onis
duplex.

temporalia. Alia aduerbia C determinant ratione modi. ut aduerbia optandi, hortandi: & sic sumitur multipliciter modus per aduerbia. Sed omissis omnibus alijs solum nunc de illis dicendum est, qui compositionem determinant, ut sunt necessario, contingenter, &c. Cum enim dicitur. homo necessario sedet, significatur, quod compositio sessionis cum homine sit necessaria: sed cum dicitur, homo currit bene, vel velociter: significatur, quod cursus hominis sit velox, vel bonus: et in ista determinatur res verbis: in prima vero compositio: Vnde solum illi modi, qui compositionem determinant: faciunt propositionem modalem: ideo de talibus solummodo hic intendimus. Et sumuntur quandoque predicti modi nominaliter: ut possibile, impossibile, contingens: necessarium, verum, & falsum: quandoque adverbialiter: ut possibiliter, impossibiliter, necessario, contingenter, vero, & falso. Propositio modalis est illa, qua determinatur aliquo istorum sex modorum, possibile, impossibile, contingens, necessarium, verum, & falsum: ut Socratem currere est possibile, & sic

Proposi-
tio mo-
dalitatis qd

Summul. Petri Hispani.

E de alijs. Et in istis modalibus verbum debet subjici, modus autem praedicari: omnes autem aliae propositiones, qua non determinantur per illos sex modos, dicuntur de inesse. Sed adhuc illa propositiones, qua modificantur his modis, vero & falso: ad praesens relinquuntur: quia in illis eodem modo sumuntur oppositio, & equipollentia, sicut in illis de inesse. In illis autem de his quatuor modis, possibile, impossibile, contingens, & necessarium: alio modo sumitur oppositio & equipollentia: ut postea patebit.

F

Art. I.

PRIMO sciendum est, quod diffinitio modi sic est intellegenda. Modus est determinatio significans aliquid vel aliqualiiter per modum adiacentis rei, id est suo determinabili. Vnde per hoc quod dicitur, adiacens remouetur determinatio substantialis, quae propriè non adiacet. Ex quo sequitur, quod determinatio in plus se habet, quam modus, quia substantium potest dici determinatio, & tamen non est modus. Sequit sciendo, quod modus, & adiectuum idem sunt, & quod duplex est adiectuum, scilicet nominis & verbi & ideo duplex est modus, scilicet nominalis, & adverbialis. Ex quo sequitur tertio, quod omne adiectuum dicitur modus, siue ponatur a parte subiecti siue a parte praedicati: siue sit nomine, siue pronome siue participium. Et quia

aliquis dubitaret, postquam omne adiectuum est modus, verum omne adiectuum faciat propositionem modalem. Respondeatur, ponendo aliquas propositiones. Prima. Solum adiectiuū verbi, id est aduerbiū, determinans compositionem praedicati ad subiectum diciut facere propositionem modalem, scilicet possibiliter, impossibiliter necessario, & contingenter.

Secunda propositio: Sola adiectiva istorum aduerbiorum dicuntur facere propositionē modalem, scilicet possibile imposibile, contingens & necesse.

Tertia propositio. Licet sint plures modi facientes propositionem modalem, quā isti quatuor: tamen solum enumerantur isti quatuor: quia sunt magis usitati. Etiam faciunt propositio H̄nes modales & equipollere per aduentum negationis: non autem alij modi, cuiusmodi sunt creditū, opinatū, verū, & falsū.

SECVNDO sciēdū, quod isti modi, possibile, impossibile, contingens, & necesse possunt capi dupliciter. Vno modo prime intentionaliter, & hoc dupliciter:

Art. 2.

V. capiuntur modo categorematicè: & sic turduuntur differētiae entis: & tunc posibile valet tantum sicut res possibilis, & necesse, sicut res necessaria: Secundo modo syncategorematicè. & sic sunt quādam syncategoremiata determinantia copulam ratione compositionis, & tunc dicuntur facere propositionem modalem diuisam. Alio modo capiuntur secundo intentionaliter, & sic sunt differētiae propositionum: & dicuntur facere propositionem modalem compositionem.

Adi-
stiuū du-
plex.

Dubita-
tio.

Ex

A Proposi-
tio mo-
dal is du-
plex.
Ex quo sequitur, quod duplex est propositio modalis, s. compo-
ta, & diuisa. Composita est, in
qua motus subiectur, vel præ-
dicatur: ut possibile est, Socra-
tem currere, & ista non sunt pro-
priè modales, sed de inesse: sed
vocantur modales solùm pro-
pter similitudinem, quam ha-
bent cum modalibus diuisis. Sed
modalis diuisa est propositio ca-
tegotica, in qua modus se tenet
ex parte copulæ, tanquam deter-
minatio eius: ut, homo possibi-
liter est currēs. Et aduerte, quod
in propositionibus modalibus
compositis illud verbum est, si-
ne determinatione dicitur copula:
sed in diuisis semper sumi-
tur cū determinatione: vi quan-
do modus tenetur adverbiali-
ter: tunc est, dicitur esse copula
totalis, & modus determinatio,

B & non est pars copulæ: ut Socr.
possibiliter currit. Sed quando
modus tenetur nominaliter, tūc
aggregatum ex isto verbo est, &
isto infinito, esse, explicitè, vel
Amplichè dicitur esse copula to-
tal is. Sic quod, est, est pars mi-
nus principalis & esse, est pars
principalis: ut Socratem possibi-
le est esse album: aggregatum
ex ly, est, & esse, dicitur esse co-
pula totalis.

Art. 3. TERTIO sciendum quod pro-
positio modalis sic diffinitur à
Pet. Hisp. scilicet est, quæ modi-
ficatur aliquo istorum quatuor
modorum possibile, impossibile
contingens, & necesse. Vnde ad-
uerte, quod ipse solùm diffinit
propositionem modalem com-
positam, quæ non est modalis:
ideo insuffcienter diffinit: &
quod solùm diffiniat, patet in
eius exemplis. Non est etiam di-

Error.
autoris.

cēdum, quod ipse diffiniat pro-
positionem modalem diuisam,
quæ propriè est modalis: quia
ipse exemplificat de vero & fal-
so, quæ non faciunt propositionem
modalem diuisam, sed so-
lūm compositam: ideo insuff-
cienter determinat de modali-
bus: quicquid dicant exposito-
rēs. Sed si diceres, quid ergo est
modalis diuisa, quæ solūm est
modalis? Dico, quod potest **C** Quare
diffiniri, sive describi: Est cuis de **de Socr.**
copula modificata est aliquo **I. d 21.**
modo determinante composi-
tionem prædicati cum subiecto. **& in 2.**
q. 1. a. 9. Ex quo sequitur, quod quando
dicit Pet. Hispan. quod verbum
debet subiecti modus autem præ-
dicari: solūm loquitur de mo-
dali composita. Sequitur secun-
do, quod propositio non dicitur
ideo modalis, quia in ipsa po-
nitur modus simpliciter, sed **D**
quia in ipsa ponitur modus, de-
terminans compositionem præ-
dicati cum subiecto.

ARGUITVR primo sic: Al-
bedo adiacet rei: & tamen non
est modus; ergo diffinitio modi
non est bona. Secundò sic. Nul-
lum subiectum, vel prædicatum
est determinatio copulæ: sed
modus est subiectum, vel prædi-
catum: igitur. Tertiò sic: Nullum
purum categorema potest esse
determinatio copulæ, sed possi-
ble, & impossibile, sunt pura ca-
tegoremata: ergo non possunt
determinare copulam. Ad pri-
mum dicitur quod adiacere po-
test capi dupliciter. Uno modo
primè intentionaliter: ut idem
est quod inhætere, & sic bene
albedo adiacet rei. Alio modo
capitur secundò intentionaliter,
ut tantum valer, sicut significare

Summul. Petri Hispan.

E per modum adiacentis, & sic solum adiectuum adiatet. Ad secundum dī, q̄ possibile, & impossibile, capra secundō intentionaliter, sunt subiectum, vel praedicatum propositionis, & sic faciunt propositionem modalem compositā, sed ipsa capia primō intentionaliter, & syncategorematicē faciunt propositionem modalem diuisam: & sic non subiiciuntur, nec prædicantur. Soluio tertij patet in secundo notabili.

Scindum autem, quod quilibet istorum quatuor modorum quatuor facit propositiones modales: ideo cum modi sint quatuor, quater quatuor erunt propositiones: & sic erunt sexdecim Verbi gratia: iste modus, possibile, si sumatur sine negatione facit unam propositionem modalem: ut Socratem currere est possibile. Si autem sumatur cum negatione, lata ad verbum, facit secundam, ut Socratem non currere, est possibile. Si vero cum negatione, posita ad modum facit tertiam: ut, Socratem currere, non est possibile: sed cum negatione posita ad verbum, & ad modum facit aliam: ut Socrate non currere, non est possibile. Et hoc modo secundū vnu quęq; aliorū modorū sumuntur quatuor propositiones modales?

SCIENDVM est primō, quod art. I. qualitas in modalibus diuisis attenditur eodem modo sicut in categoricis de inesse. s. ex parte

copulæ totalis, vel principalis partis: ita q̄ illa df propriè affirmatiua; in qua nulla negatio, neganter capta, ponitur: vel cuius copula principalis, vel principalior pars copulæ non negat. Sed propositio dī negatiua, in qua totalis copula, vel principalior pars copulæ negatur. Et dī, principalior pars, pp tales propositiones: Socrate possibile est non esse: Socratem possibile est nō currere: in quibus totalis copula non negatur: si principalior pars copulæ negatur. s. infinitius, q̄ est principalior pars: quia ratione eius extrema vniūtatur ad inuicem. Ex quo sequitur, q̄ modus non est pars copulæ, sed solum determinatio copulæ: licet multi dicant oppositum: & debent ista intelligi de propositione modali diuisa, & non composita quæ est mera de inesse. Et si quis querat, quid est propositionis modalis composita? Dī q̄ est, in qua ponitur modus a parte subiecti, vel praedicative sacrificabilis de tota propositione mediante copula non modificata. Et dicitur notanter, de tota propositione, pp istas propositiones: Deum diligere, est bonū: Deū odire, est malum: in quibus ponitur modus a parte praedicati, non tñ sunt modales cōpositæ: quia talis modus non potest verificari de tota propositione.

SECUNDΟ sciendum, quod art. 2. omnes propositiones, in quibus ponitur isti modi, possibile &c. solent omnes distingui secundum sensum compositum & secundum sensum diuisum: licet tamen de rigore sermonis non debeant distingui: nā si modus ponat a parte subiecti, vel praedicati

Art. 2.

Propositiō modalis cōposita.

De qua litera modum.

Error liquoriū.

A tati sunt compositæ : si vero a
 Scis 2. parte copulæ sunt diuisæ. Vnde
 d. 2. q. 9. sensus compositus fit, faciendo
 modum prædicari de tota pro-
 positione, correspôidente dicto,
 vel ecôtra: vt sensus compositus
 istius propositionis, album pos-
 sibile est esse nigrum, est iste, hæc
 propositio, album est nigrum est
 possibilis. Sed ad dandum sen-
 sum diuisum, oportet mutare
 subiectum in illud pronomen
 hoc, supponens pro illo pro quo
 Sc. in 1. supponebat subiectum : & hoc
 d. 4. q. 8. maximè, quando subiectum est
 concretum cōnotatiuum: vt, sen-
 sus diuisus istius propositionis,
 album possibile est esse nigrum,
 est iste : hoc possibile est esse ni-
 grum, vel potest dari per vnam
 copulatiuum : vt, hoc est album,
 & hoc potest esse nigrum.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod
 B quantitas in modalibus diuisis
 tripliciter attenditur. Primo ex
 parte subiecti dicti: & sic id est
 iudicium, sicut de quantitate pro-
 positionum de inesse. Alio mo-
 do ex parte modi: & sic dico,
 quod isti duo modi, necesse, &
 impossibile, se habent circa co-
 pulam sicut, omnis, nullus, cir-
 ca subiectum: nam, necesse, di-
 stribuit copulam pro quolibet
 tempore, importato per ipsam:
 & etiam impossibile: sed cum
 hoc, impossibile includit nega-
 tionem: sed, possibile, & con-
 tingens, faciunt copulam stare
 determinatè pro tempore, im-
 portato per ipsa. Ex quo sequi-
 tur, quod sensus huius proposi-
 tionis, hominem necesse est es-
 se animal, est talis: hominem
 pro quolibet tempore necesse
 est esse animal, & sensus istius,
 hominem possibile est, esse ani-

mal: est iste: hominem pro ali.
 quo tempore possibile est esse ani-
 mal. Tertio attenditur ex parte
 subiecti, & modi simul. Ex quo
 sequitur quod aliqua propositio
 potest dici simul vniuersalis &
 particularis: vt omnem homi-
 nem possibile est currere: ali-
 quando particularis, & vniuer-
 salis simul: vt substantiam ne-
 cessere est esse animal. Sed quid
 de quantitate propositionū mo-
 dalium compositarum? Respon-
 detur, quod ad hoc, φ aliquid
 signū faciat specialiter ad qua-
 titatem modalium composita-
 rum, oportet quod capiatur in
 neutro genere: hæc propositio,
 omnem hominem esse animal,
 est possibile: non est vniuersalis:
 quia sensus eius est, talis propo-
 sitio: omnis homo est animal,
 est possibilis: modo talis est in-
 definita, nam dictum supponit D
 materialiter pro pluribus pro-
 positionibus indefinitis: sed si
 debet fieri vniuersalis, oportet
 addere signū vniuersale in neu-
 tro genere cum ista particula ly-
 bidine, vt omnem hominem esse
 animal est possibile: & est sen-
 sus, omnis talis propositio: om-
 nis homo est animal, est possibi-
 lis, & similiter dicatur de alijs.

AR G V I T V R Primò sic:
 In ista propositione: Socrates
 est possibilis ponitur aliquis
 istorum modorum & tamen
 non est modalis: igitur. Secun-
 do sic: Ista propositio: Socratem
 possibile est currere, est moda-
 lis; & tamen non modificatur ali-
 quo istorum modorum, igitur.
 Tertio sic: In ista propo-
 sitio: omnem hominem currere,
 est possibile, subiectur terminus
 communis, signo vniuersa- li de-

Dubia
tatio.

Summul. Petri Hispan.

Eli determinatus: ergo est vniuersalis: cuius oppositum dictum est: ideo nō est modalis. Ad primum dicitur, quod ille modus nō determinat compositionem praedicationis subiecto, ideo nō est modalis. Ad secundum dicitur, quod illa diffinitio propositionis modalis datur solum de composita, quae non est propriè modalis, sed de inesse. Ad tertium dicitur, quod licet ibi subiectum terminus communis, materialiter tentus, signo vniuersali materialiter tēto, determinatus non in personaliter tēto. Vel potest dici breuiter, q̄ tale signum non determinat totū subiectum, sed solum partem subiecti.

Regula pro aqui pollertia modalium & equipollētiæ quatuor regulis cognoscuntur: quarū pri-
proposi-
tione
moda-
lium.
Est: Cuicunq; dicto affirmatio attribuitur possibile, eidē attribuitur contingens: q̄ ab eodem dicto remouetur impossibile: q̄ ab eius contradictorio op- posito remouetur necesse: ut Socratem currere est possibile: Socratem currere est contingens: Socratem currere nō est impos- sible: Socratem non currere non est necesse. Secunda regula: Cui- cunq; dicto negato attribuitur possi- ble, eidem attribuitur con-tingens: q̄ ab eodem remouetur impossi- bility, q̄ ab eius contradidi- torio op- posito remouetur necesse: ut Socratem non currere est possibile: Socratem non currere non est contingens.

Gest contingens: Socratem non currere nō est impossibile: Socratem currere non est necesse. Tertiā regula est: A quoconq; dicto affirmato remouetur possi- ble: ab eodem remouetur contingens, q̄ eidem attribuitur im- possibile: q̄ eius contradictorio op- posito attribuitur necesse: ut Socratem currere non est possibi- le: Socratem currere non est co- tingens: Socratem currere est impossibile: Socratem non cur- rere est necesse. Quartā regula est: A quoconq; dicto negato re- mouebitur possibile, ab eodē re- mouetur contingens: q̄ eidem attribuitur impossibile; q̄ eius contradidi- torio op- posito. attribui- **H**tur necesse; ut Socratem nō cur- rere, non est possibile: Socratem non currere, non est contingens: Socratem non currere, est impos- sible; Socratem currere est ne- cesse. Istarū autem regularum exempla disponuntur in quatuor lineis, sine ordinibus figura se- quentis, qui possunt per hos ver- sus denotari.

Primus amabimus: eden- lique secundus.

Tertius iliace: purpurea re- liquis.

Destruit, V, totum: sed, A, confirmat utrumque.

Destruit, E, dictum: de- struit, I, Q, modum.

Omne

A Omne necessariat, impossibili
le quasi nullus,

Possibile, quidam, quidam
non, possibile non.

E, dictum negat, I, q. mo-
dum: nihil, A, sed, V, totum.
Omnes autem propositiones, qua-
sunt in prima linea, equipollēt
per primam regulam, & con-
uertuntur inter se; qua verò in
secunda per secundam, qua in
tertia per tertiam; qua in quar-
ta per quartam. Item equipol-
lentia, vel consequentia moda-
lium possunt haberi per hāc re-
gulam. Omnes propositiones de
possibili & impossibili equipol-
lent verbo similiter se habenti,

B & modo dissimiliter; ut Socrā-
tem currere est possibile Socrat.
currere non est impossibile, &
omnes de impossibili & necessa-
rio equipollent, verbo dissimili-
ter se habenti & modo simili-
ter; ut Socr. currere non est im-
possible, & Socratem non cur-
rere, non est necesse, sed omnes
propositiones de possibili, & ne-
cessario equipollent verbo, &
modo dissimiliter se habētibus.
Et intelligitur modus similiter,
aut dissimiliter se habere, quan-
tum ad affirmationem, & ne-
gationem, ut dicatur modus si-

militer se habere, cum affirma-
tur in utraque, vel in utraque
negatur. Dissimiliter autem,
quando affirmatur in una: &
negatur in alia: & eodem mo-
do intelligendum est de verbo,
sicut dictum est de modo. Et
sciendum est, quod in predicta
regula non facimus mentionem
de contingentib[us], eo quod conuer-
titur cum possibili: unde idem
est iudicium de propositionibus
utriusque. Exempla autem hu-
ius querātur in figura disposita
per quatuor ordines: quia ista
regula generalis est ad omnes.

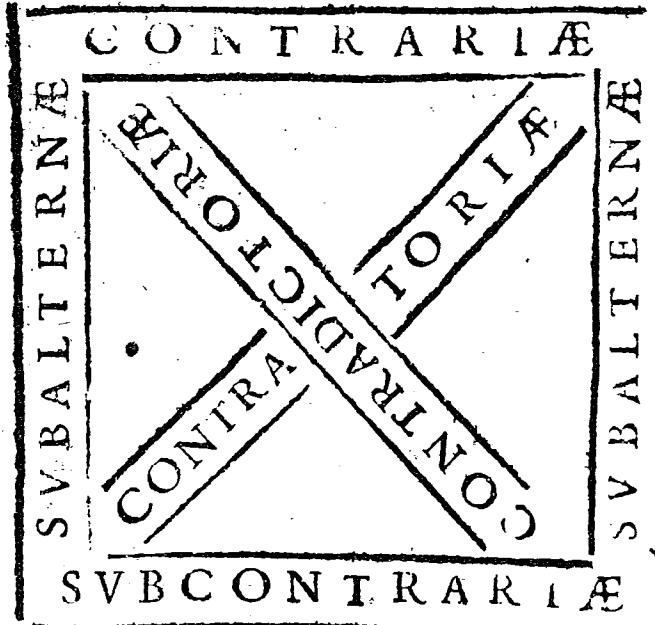
Contin-
gens, &
posibi-
le idē.

SCIENDVM est primo, quod
quatuor sunt dictiones ad co-
gnoscēdum & equipollentias pro-
positionum modalium, scilicet,
Amabimus, Edentuli, Iliace, &
Purpurea. Et sunt quatuor lite-
ræ, quæ dant intelligere istas di-
ctiones, scilicet A, E, I, & V, Un-
de per A intelligitur propositio
de aliquo modo, in qua explici-
tè nulla negatio ponitur. Per E,
intelligitur propositio, in qua
negatio ponitur post modum,
scilicet vel ad infinitum quā-
do modus tenetur nominaliter;
vel ad esse, quando modus tene-
tur adverbialiter. Per I, intel-
ligitur propositio, in qua nega-
tio ponitur ad modum. Per V,
intelligitur propositio, in qua
negatio ponitur post modum;
& ad modum.

D

Summul. Petri Hispan.

Purpurea E Soc. non possibile est currere. Soc. nō cōtingēs est nō currere. Socr. impossibile est nō currere. Socratem necesse currere.	Iliace G Socratē nō possibile est currere. Socr. non cōtingens est currere. Socr. impossibile est currere. Socrat. necesse est non currere.
---	---

F Socr. possibile est currere.
 Socr. contingens est currere.
 Socr. nō impossibile est currere.
 Socr. nō necesse est non currere.

Socr. possibile est non currere.
 Socr. contingens est nō currere.
H Socr. nō impossibile est nō currere.
 Socr. non necesse est currere.

Amabimus.

ADVERTE vltterius, quòd in qualibet prædictatum dictionū ponuntur quatuor vocales. Vnde per primā intelligitur propositio de possibili, per secundā propositio de cōtingenti: per tertiam, propositio de impossibili: per quartā, propositio de necessario: Non q̄ oporteat, quòd illæ propositiones sint semper de possibili, vel contingentibus, vel impossibili, vel necessario: sed q̄ in iphis ponatur modus, possibile, contingens, impossibile, vel necesse. Et debent signari illæ dictiones per digitos: & facere vnā figuram quadrangularē. Vnde per primam syllabā huius dictionis, Amabimus, intelligitur, quòd propositio, in

Edentuli.

qua ponitur iste modus possibili, debet esse sine negatione. Per secundam: quòd propositio, in qua ponitur, contingens nullam debet habere negationem. Per tertiam: quòd in propositione in qua ponitur, impossibile, debet poni negatio ad modum. Per quartam, quòd in propositione, in qua ponitur, necesse, debet poni negatio ad modum, & post modū. Et similiter posset practicari in alijs dictionibus. Aduerte tamen, quòd omnes istæ æquipollentiae dantur de modali diuisa, attendendo æquipollentiam ex parte modi **Nōnnullantum**; licet multi attribuant **lorū** et modalibus compositis, quod tam non est verum.

A SECUNDO sciendum, quod
Art. 2. æquipollentia, quæ communiter dantur in modalibus attenduntur penes quantitatem modi. licet tamen possint attendi penes quantitatem subiecti, & etiam penes quantitatem modi, & subiecti simul. Et aduerte, qd ad hoc, quod aliquæ propositiones æquipolleant, oportet quod subiecta & prædicata eodem modo accipientur, sive uniformiter. Ex quo sequitur quod istæ non æquipollent: oē ens possibile est esse animal, aliquid ens possibile est esse animal: cum una sit vera, & reliqua falsa. Aduerte ulterius quod omnes propositiones modales diuisæ de eadem lineaæ æquipollent, dummodo subiecta & prædicata eodem modo accipientur & hoc attendo æquipollentiam ex parte modi. sed si accipiatur ex parte subiecti tantum, eodem modo accipitur æquipollentia hic, sicut in illis de inesse, dummodo modulus teneatur uniformiter. vt istæ æquipollent, non quilibet homo possibiliter est currens: quidam homo non possibiliter est currens. Sed pro æquipollentia modalium ex parte modi, & subiecti simul ponuntur aliqua regulæ.

Regula Prima: Si in aliqua propositione aliquæ ne præponatur negatio signo & modo, tunc æquipoller unius de signo contradictorio, & modo contradictionis. vt istæ æquipollent: non quilibet homo possibiliter est albus, quidam homo impossibiliter est albus.

Secunda regula: Si in aliqua propositione ponatur negatio post signum & modum, æquipoller unius de signo contrario, &

modo contrario, vel subalterno: C
vt quilibet homo necessario nō currit, æquipoller isti: nullus homo impossibilitates currit. De subalternis potest ponit alia regula, quæ satis facilis est, sicut in illis de inesse.

TERTIO sciendū, quod propositiones modales compositæ in eadem linea, non æquipollent: quia propositiones æquipollentes debent esse eiusdem subiecti & prædicati: sed modales compositæ in eadem linea, non sunt eiusdem subiecti & prædicati: vt patet de istis duabus Socratem currere est possibile: Socratem non currere non est necesse. Nam subiectum in prima est hoc dictum affirmatum, Socratem currere, & prædicatum est ly, possibile, sed subiectum secundæ est hoc dictum negatum, Socratem non currere, & prædicatum est ly, necesse.

Et si quis dicat in istis modalibus compositis vna sequitur ad aliam: vt bene sequitur Socratem currere est possibile, ergo Socratem currere non est impossible, & hoc non sit, nisi per æquipollentias. Respondetur, quales consequentiae fundantur in aliquibus regulis, quarum Prima est talis: Si aliqua propositione est possibilis, ipsa non est impossibilis: & econtra. Secunda est: Si aliqua propositione est possibilis, sua contradictionia non est necessaria. Tertia: Si aliqua propositione est necessaria, sua contradictionia est impossibilis. Quarta est: Si aliqua propositione impossibilis sua contradictionia est necessaria.

ARGVITVR primo sic:
Iste duæ propositiones sunt in
eadem

D.

Instans

Regula
quædā.

Summul. Petri Hispan.

G

Eadem linea, hoīem cō possibi-
le est currere. omnem hominem
impossibile est currere: & tamen
non æquipollent: igitur, secun-
do sic. Istæ non æquipollent, nō
omnis homo possibiliter currit:
quidā homo impossibiliter cur-
rit: & tamen sunt in eadē linea:
igitur. Tertio sic: In istis propo-
sitionibus omnis hō possibiliter
non currit, nullus hō possibili-
ter currit, seruantur oēs condi-
tiones, siue ea, quæ debet obser-
uari in æquipollentis: & tñ non
æquipollent: igitur. Ad primum
dicitur, quòd est defectus: quia
subiecta non tenentur vniiformi-
ter. Ad secundum dicitur, quòd
illæ benè æquipollent, attēden-
do æquipollentiā ex parte sub-
iecti & non ex parte modi. Ad
tertium dicitur: quòd modus nō
tenetur vniiformiter: ideo non
æquipollent.

Diuīsio- Item propositionum moda-
proposi- lium aliae sunt contraria, aliae
tio num subcontraria, aliae contradicto-
ria, aliae subalterna. Vnde quar-
tus ordo, & tertius contrarian-
tur: siue propositiones posita in
tertia & quarta lineis. Primus
ordo & secundus subcontrariā-
tur: primus ordo & tertius con-
tradicunt: et similiter secundus
& quartus: sed primus ordo sub-
alternatur quarto: & similiter
secundus tertio. Vnde versus.

Tertius est quarto semper
contrarius ordo.

Sit tibi linea subcontraria
prima secunda.

Tertius est primo contradicto-

rius ordo.

Pugnat cum quarto, contra-
dicendo secundus.

Prima sub est quarta vice,
particularis habens se.

Hanc habet ad seriem, se le-
ge secunda sequentem.

Artic. I.

Prace-
pia bra
oppositio
H
ne mo-
dalium
diuisi-
rum.

P R I M O sciendum, quòd pro declaratione propositionū modalium supponitur, quòd isti modi, possibile, & impossibile, contingens & necesse, equaliter ampliant terminos p̄cedentes & sequentes pro illo, quod est, vel Potest esse: aliter propositiones de diuersis modis nūquam opponerentur: cum termini deberent teneri vniiformiter. Scđo supponitur quòd de oppositionibus propositionum modalium diuisarum ponuntur aliquæ re-
gulæ: quartum prima est. Propo-
sitiones modales diuisæ de sub-
iectis singularibus, & modis cō-
trarijs opponuntur contrariè se-
cundum formam: seruatis condi-
tionibus requisitis ad contra-
rias: vt Socratem necesse est esse
animal, Socratē impossibile est
esse animal: & de modis contra-
dictorijs opponuntur contradic-
toriè: de modis subcontrarijs,
subcontrariè: & de modis sub-
alternis, subalternè, seruatis cō-
ditionib. requisitis ad tales op-
positiones: Et si quis dicat, duæ
singulares non possunt opponi
contraria: ergo male dictum est,
quòd duæ singulares de subie-
ctis & modis contrarijs oppo-
nuntur contrariè. Respondeūt,
quòd duæ singulares de subie-
ctis singularibus non sunt vni-
versales, tamen de modis bene
possunt opponi cōtrariè: & hoc
se-

Instan.

A secundum formam: quia non possunt simul esse veræ: & similiiter dicatur de alijs.

SECVNDO sciendum, q̄ pro-

Art. 2. positiones modales diuisæ de subiectis commutib & de modis contrarijs opponuntur contrariæ; seruatis cōdicionibus re quisitis ad contrarias, vt om̄nē hominem necesse est esse animal, om̄nem hominem impossibile est esse animal: & de modis cōtradictorijs opponuntur contradictoriæ: & de modis subcontrarijs, subcontrariæ: & de modis subalternis, subalternæ: seruatis conditionib. requisitis ad tales oppositiones. Vnde propositiones modales diuisæ de ter tia, & quarta lineis, opponuntur contrariæ: & de prima & secunda lineis, opponuntur subcontrariæ: & de prima & tertia lineis, opponuntur cōtradictoriæ: & etiam de quarta & secunda: Sed propositiones modales diuisæ de prima, & quarta, & etiam de secunda, & tertia lineis opponuntur subalternæ: seruatis conditionibus requisitis ad tales propositiones de quibus satis visum est.

Superior⁹
Part. 7.
de cō-

Sed restat vna parua difficultas: utrum propositiones de contingenti, specialiter capto, eodem modo æquipolleant & opponantur, sicut propositiones de contingenti, generaliter capto? Respondeatur, quod non; quia contrariæ de contingenti specialiter capto, & subcontrariæ solum opponuntur secundum modum enunciandi, & non secundum formam; quia aliquando sunt simul falsæ, & aliquando simul veræ; vt alijs videbitur in logica dubit. tra-

stat. secundo, Periherm. 2.

T E R T I O sciendum, quod in modalibus compositis eodem modo sumuntur oppositiones, sicut in illis de ines. Modo: ita quod singularis affirmatiæ cōpositiæ contradicit singulari negatiæ, obseruatis conditionibus requisitis ad contradictionem, vt istæ duæ contradicunt: hoc ly, hominem currere est possibile, hoc ly, hominem currere non est possibile, similiter vniuersalis & particularis contradicunt obseruatis conditionibus, vt omne ly hominem currere est possibile, quoddam ly hominem currere non est possibile. Et particularis affirmatiæ, & negatiæ opponuntur subcontrariæ, vt quoddam ly hominem currere est possibile, quoddam ly hominem currere non est possibile. & similiter dicatur de alijs oppositionibus, puta de contrarijs, & subalternis, scilicet, quod vniuersalis affirmatiæ & vniuersalis negatiæ opponuntur contrariæ: & vniuersalis affirmatiæ, & particularis affirmatiæ opponuntur subalternæ seruatis conditionibus requisitis ad tales oppositiones, vt omne ly hominem currere est possibile, nullum ly hominem currere est possibile. Et si quis dicat: quis est sensus huius propositionis: omne ly hominem currere est possibile. Dicitur, quod tali est sensus: omnis talis propositio, hō currit, est possibilis. Et si quis dicat quod est propositio possibilis. Dicitur illa, quæ significatione totali & ppositionali significat, ita esse, sicut possibile est esse.

Obiect.

Proposi-
tio pos-
sibilis

quid.

Argui-

Instan-
tia.

Summul. Petri Hispan.

E. ARGVITVR primò sic: Istæ propositiones, possibile est esse Deum: eñis impossibile est esse Deum, sūt in prima, & tertia lineis: & tamen non opponuntur contradictoriè, cum possint simul esse vere: igitur.

Secundò sic: Istæ duæ, omnē hominem possibile est currere, omnem hominem possibile est non currere, opponuntur contrariè: cum vna sit vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua, & tñ non sunt de tercia, & quarta lineis. Tertiò sic: Istæ duæ, Socratē contingit esse animal, Socratem non contingit esse animal, sunt in prima, & secunda lineis, & tamen non opponuntur subcontrariè cum sint simul falsæ. Ad primum dicitur: quod nō obseruantur cōditiones, requisițæ ad contradictoria: ideo nō opponuntur cō-

tradictoriè. Ad secundum dicitur: quod propositiones vniuersales ex parte dicti, & particulares ex parte modi, non seruant aliquam legem oppositionis, neque econtra cuiusmodi sunt illæ, de quib. fit instantia. Et cùm arguitur: ista est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua. Respondeatur quod verum est ex parte dicti, sed non ex parte modi. Ad tertium dicitur: quod si, concingēs, capiatur generaliter, vt convertiatur cum possibili: tunc illæ duæ opponuntur subcontrariè secundum formā, & non sunt simul falsæ. Sed si contingens accipiatur specialiter pro illo, quod potest esse, & non esse: tunc illæ duæ non sunt in prima & secunda lineis: quia lineæ non sunt ex contingentib; H capto specialiter, sed ex contingentib; capto generaliter.

S V M M V L A R V M

P E T R I H I S P A N I

Tractatus Secundus,

Porphyrianas quinque voces, seu (vt vocant) Prædicabilia summatim comprehendens.

Prædicabile,
et vniuersale
quid.

PRædicabile quandoque summitur proprie, quandoque communiter: & sic dicitur prædicabile, quod de pluribus uniuocè præ-

dicatur, ut homo de Socrate, & Platone, &c. Quandisque summitur communiter: & sic dicitur prædicabile, quod de uno solo, sive de pluribus prædicatur uniuocè.

vel

A vel aquinoce: ut homo de Socrate, vel de Platone. Vnde prædicabile propriè sumptum, & uniuersale idem sicut secundum rem, tamen differunt secundum rationem: quia vniuersale diffinitur per esse in, prædicabile vero per dici de. Est autem prædicabile, quod aptum natum est dici de pluribus. Vniuersale autem quod aptum natum est esse in pluribus. Prædicabile autem propriè sumptum, siue vniuersale diuiditur per genus, speciem, differentiam, propriū, & accidens. Et solum de his hic intendimus.

B

Art. I. PRIMO sciendum, quod postquam determinatum est de propositionibus, & eorum passionibus, consequenter determinandum est de prædicabilibus & vniuersalibus. Pro cuius declaratione supponitur primo, quod duplex est vniuersale sci-
licet in causando ut Deus: & in prædicando, ut homo: de quo solum est hic ad propositum.

Scot. in A.d. 23. Secundo supponitur, quod vniuersale in prædicando potest capi dupliciter. Vno modo pri-
portantem. dis. secundè intentionaliter, seu pro 25. q. 2. per se significato. Vnde vniuersale primo intentionaliter ca-
Sc. in 2. ptum, non est aliud quam aliquid at 2. me cognitum, vel cognoscibile, vt et 2. me vnum in multis, & de multis, sa. q. 1. cui ex natura rei non repugnat sic esse: cuiusmodi sunt signifi-
cata adæquata terminorum cōmuniū. Sed vniuersale secun-

dè intentionaliter capiū, non C est aliud quam quidā respectus rationis causatus per actum cōparatiū intellectus, comparantis aliquid in ordine ad sua inferiora, vt vnum in multis, & de multis: & sic diffinitur in tex- tu: vt quando intellectus cognoscit significatum adæquatum i- stiū termini, homo, in ordine ad sua inferiora: puta ad Petru, Socratem, ex tali cognitione causatur unus respectus ratio- nis, qui vocatur vniuersale. Ex quo sequitur, quod vniuersalia non sunt nisi per intellectum: qualitercumque capiuntur siue primo intentionaliter, siue secūdo intentionaliter: & hoc capiendo vniuersale pro conceptibus obiectualibus.

SECVNDO sciendum, quod D

logicus principaliter conside-
rat de vniuersali, secundè inten-
tionaliter capto, quod est subie-
ctum in hac scientia, & de eius

Art. 2.
Sc. q. 4.
prolog.
Instan-
tia.

speciebus subiectiuis, quæ sunt quinq; vniuersalia. sc. genus spe-
cies, differentia, propriū, & acci-
dens, & minus principaliter de
vniuersali, primè intentionali-
ter capto. Sed restant aliquæ
paruæ difficultates. Prima: vtrū
sint aliquæ naturæ, seu res com-
unes, sicut dicunt aliqui. Di-
citur, quod aliquid esse com-
mune potest intelligi dupli-
citer. Vno modo per realem exi-
stentiam sic. sc. q. sit aliqua res,
qua realiter sit in pluribus, &
nulla est talis, supple creata. A-
lio modo per indifferentiam. prolog.
quia, scilicet quantum est de se
sibi non repugnat esse in mul-
tis licet numquam sic & sic be-
ne ex natura rei sunt tales res
communes. Secunda difficultas:

An dē-
tur res
commu-
nas.

Sc. q. 1.
in 2. d.
3. q. 1.

Summul. Petri Hispan.

E nonne termini dñi vniuersalia in prædicando, cum soli illi ponantur in propositionibus? Respondeatur, quod termini possunt dici vniuersalia in significando, supponendo, & prædicando. Et tale est triplicis, secundum, quod triplicis est terminus, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus: ut est iste terminus, homo, animus, mentalis, vocalis, quam scriptus: sed tēs cognitæ significatæ adquatae per tales terminos dicuntur vniuersalia in esse concepto, seu in esse obiectuali.

Ars. 3.

TERTIO sciendum, quod si vniuersale, & prædicabile accipiuntur secundè intentionaliter, se habent sicut subiectū, & propria passio: sic, quod vniuersale subiectū est: & prædicabile propria passio: quæ semper est eadem cum subiecto. Et aduertere, quod sicut in primis intentionibus, & rebus inueniuntur propriæ passiones, species differentiaz, & genera: ita in secundis intentionibus, inueniuntur propriæ passiones differentiaz, species, & genera: sicut etiam in priuationibus, quæ non sunt entia realia, inuenitur genus, & species: Sed si accipiuntur primè intentionaliter, tunc est idem conceptus obiectualis, vel eadē res cognita, quæ dicitur vniuersalis, & prædicabilis. Aduerte ulterius, quod vniuersale, secundè intentionaliter captum, est genus ad quinque vniuersalia: ita quod illa quinque sunt species vniuersalis. Ex quo sequitur, quod ista sunt concedendæ: genus est species, differentia est species: immo etiam ista est concedenda: species est species, secundum prædicationem deno.

F
Scot. in
I. d. 28.
g. I.

minatiuā: & hoc non est inconveniens. puta, quādo vnum accipitur, vt quid, & aliud vt modus, de quo videt Porphyrium fine pri parte proœmiali in fine not. 2. G
Se. 6. q.
quo. in
fine pri-
parte arg.

AKGVITVR prīmō sic ex natura rei in re inuenitur natura, quæ est sp̄ta nata esse in pluribus: ergo ex naturā rei inueniuntur vniuersalia. Secundō sic: Si vniuersale, primē intentionaliter captum, esset res cognita, vt vna in multis, & de multis: sequeretur, quod res subiectētur, & prædicarentur: quod est falsum: Tertio sic: Termini dñi de pluribus prædicari: ergo termini dñi vniuersalia, & non ipse res cognitæ. Ad primum dicatur, quod ad hoc, quod aliquid dicatur actu vniuersale, duæ conditiones requiruntur. Sco. 2. 26
d. 2. 9. 1 Prima, quod illud sit cōdicibile pluribus. Secunda, quod sit in potentia propinqua, vt dicatur de pluribus: quæ conditio sibi solum conuenit per intellectū. Ad secundam dñi, quod res non subiectuntur, neq; prædicantur, sic, quod ex ipsis sicut propositiones: tamē possunt dici subiecti, vel prædicari: capiendo subiecti, & prædicari, vt id est, quod concipi. Ad tertium dñi, **¶** termini tam mentales, quam vocales, & scripti dicuntur bene vniuersalia in significando, supponendo, & prædicando: sed non in essendo.

Genus dicitur tripliciter: Generis
triplex
acce-
ptio à
genus
Primo modo dicitur genus: ut est collectio multorum, quodammodo se habentium adiniucem; **¶** ad vnum Principium: ut collectio eorum,

A qui sunt de eadem parentela: & descendunt ab uno aucto: ut Romani à Romulo. Secundo modo dicitur genus principium. viiis cuiusque generationis: ut pater, vel patria. Tertio modo dicitur genus, cui supponitur species: & hoc ultimo modo sumitur hic, & diffinitur sic: Genus est, quod prædicatur de pluribus, differentibus species in eo quod quid: ut animal prædicatur de homine, & de equo: quæ species differunt.

Art 1. PRIMO sciendum, quod omne æquiuocum prius est distinguendum, quam diffiniendum. Et quia genus est æquiuocum: ideo prius est distinguendum, quam diffiniendum. Pro cuius declaratione supponitur, quod genus tripliciter accipitur. Primo modo accipitur pro collectione multorum, quodam modo se habentium adiuvicem: & ad unum principium: ut collectio Romanorum dicitur genus. secundo modo dicitur genus principium illius collectio- ni: ut Romulus dicitur genus Romanorum. Et illud principium est duplex, scilicet in producendo, ut pater: & conservando, ut locus. Tertio modo dicitur, cui supponitur species: & de isto est hic ad propositum. Supponitur tertio, quod hic non determinatur de omnibus accepti- bus generum, sed solum de illis, ad quarum similitudinem sumitur genus logicum. Vnde

genus logicum habet simili- C dinem cum genere primo modo dicto: quia sicut genus primo modo dictum, continet multa: ita genus logicum continet mul- tas species. Continet etiam cum genere secundo modo dicto: quia sicut genus secundo modo di- cillum, est principium multorum: ita genus logicum est principium multarum specierum: & hoc quid- ditatuum.

B SECUNDUM sciendum, quod Art. 2. genus sic diffinitur: Est, quod prædicatur de pluribus specie differentibus in quid. In qua dif- finitione per illud relatum, quod intelligitur universale, quod est genus ad quinque uni- versalia, & totum residuum po- nitur ad differentiam illorum vniuersalium: Vnde primo po- nitur, de pluribus, quod capi- tur positiuè, scilicet de multis ad differentiam individui, quod non prædicatur de multis: Se- cundo ponitur de differentibus specie; ad differentiam speciei: quæ non prædicatur de pluri- bus differentibus specie. Ter- tio ponitur, in quid, ad dif- ferentiam differentiæ proprij. & accidentis: quæ prædicantur in quale. Aduerte, quod ibi diffi- nitut genus secundè intentionali- ter captum, & non primè intentionali ter captum; cum nihil sit unum & vniuocum nra- quam genus ad omnia genera; primè intentionali ter captum. Vterius aduerte, quod licet genus secundè intentionali ter captum sit species vniuersalis: tamen in actu signato, qui sit per ista verba dicius prædicatur de plusibus differentibus specie,

de in 1.
d. 8. q 5
alias 3.

Summul. Petri Hispan.

E T E R T I O sciendum, quod

Art. 1. genus, quod hic diffinitur, capi-
tur secundo intentionaliter: de-

Error quo diffinitio eius quidditatiè
multorum prædicatur. Ex quo sequitur fal-
sitas aliquorum dicentium: quod
genus secundo intentionaliter
captum, diffinitur pro genere
primo intentionaliter capto.
Et si quis dicat: ibi diffinitur
illud, pro quo genus supponit:
ut dicendo: genus est quod &c.
sed genus supponit pro prima
intentione: quia omnis terminus
concretius acceptus, sup-
ponitur pro significato materia-
li: sed genus est terminus con-
cretius. Respondeatur, quod
quilibet terminus de bonitate
intellectus potest supponere pro
suo significato: licet aliquan-
do de usu pro alio supponat.

F Et adueite, quod sicut ista est
denominativa, & accidentalis,
animal est genus: ita & ista, ani-

Sc. in 1. animal prædicatur de pluribus:
d. 4. & nam sicut diffinitum prædicatur
in 3. c. de aliquo, & eius diffinitio:
7. q. 3. quia nulla secunda intentio
prædicatur quidditatiè de
primis, sed tantum denominatiuè.

A R G V I T V R primo
sic. Genus est species uniuersali, ergo non prædicatur de
pluribus differentiis specie: cum species solùm prædice-
tur de pluribus, differentiis
numero igitur: Secundo sic:
Si diffinitio generis esset bona:
sequeretur, quod ista es-
sent concedenda: homo est ge-
nus, equus est genus, cum diffe-
rentiis specie: igitur. Tertio
sic: Genus prædicatur in quale;
ergo male dicitur, quod
prædicatur in quid. Antecep-

dens patet: quia coloratum est **G**
genus, & prædicatur in quale:
ut patet dicendo, paries est
coloratus. Ad primum dici-
tur, quod genus prædicari de
pluribus differentiis specie,
potest intelligi dupliciter. Uno
modo in actu exercito: ut dicen-
do, homo est genus, & sic non est
intelligendum. Alio modo in a-
ctu signato, qui fit per ista ver-
ba, dicitur prædicatur, & sic in-
telligitur hic. & per hoc patet
solutio ad secundam rationem.
Ad tertium dicitur, quod con-
creta accidentia possunt ad
duo comparari. Uno modo ad
sua inferiora: & sic prædicantur
in quid: alio modo ad sua
subjecta, & sic prædicantur in
quale.

Ad cognoscendum hoc mem-
brum, de differentiis specie, **H**
oportet scire, quot modis dica-
tur differens. unde tot modis
dicitur differens, quot modis
dicitur idem: Idem autem di-
citur tripliciter scilicet idem ge-
nere, idem specie, idem numero.
Eadem genere sunt, quæcun-
que sub eodem genere continen-
tur: ut homo, & asinus sub
animali, Eadem specie sunt,
quæcunque sub eadem specie
continentur: ut Socrat. & Pla-
to sub homine. Eadem numero di-
citur quadrupliciter, scilicet i-
dem nomine, idem definitione,
idem proprio: & idem accidete.
Eadem nomine sunt: quorum
res est una, nomina vero plura:

A ut Marcus, Tullius. Eadē definitione sūt, quorū unū est diffinitio alterius: ut animal rationale, mortale: est diffinitio hominis. Eadem proprio sunt quorum unum est proprium alterius, ut homo, & risibile. Eadem accidente sunt: quorū unum est accidens alterius: ut Socrates, & albedo, quæ est in ipso Similiter differens dicitur tripliciter, scilicet genere, specie, & numero. Differentia generis sunt, quæ sub diversis generibus continentur, ut hō sub animali: & arbor sub planta, differentia specie sunt, quæcumque sub diversis speciebus continentur: ut Socrates sub homine: & brunelius sub asino.

Differentia numero sunt, quæ faciunt diuersum numerum: ut socrates, & Plato. Illud verò dicitur prædicari in quid, per quod conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quid: ut si quaratur: quid est homo? conuenienter respondeatur, animal: & ideo animal prædicatur in quid de homine. Aliter autem diffinitur sic genus: Genus est, cui supponitur species. Item genus dividitur in genus generalissimum, & genus subalternum. Genus generalissimum est: supra quod non est aliud genus superue-

niens: vel genus generalissimum est, quod cum sit genus, non potest esse species. Et dividitur in decem genera generalissima, quæ sunt decem prædicamenta, scilicet Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Situs: Habitat, Vbi, & Quando, Hac autem decem dicuntur genera generalissima: qui nullum genus habent suprase. Et licet ens sit supra ipsa: tamen non dicitur de ipsis uniuersè sed equinocè. ideo non est genus. De his autem nihil ad præsens dicetur, sed in prædicamentis. Genus, subalternum est, quod cum sit genus, bene potest esse species, ut animal est genus hominis, & equi, & species corporis animali.

PRIMO sciendū, & ac cognoscendum illam particulam, differentibus specie, videndum est quot modis dicatur idē: quia opposita iuxta se posita magis elucentur. Vnde idē dicitur tribus modis, scilicet genere, specie, & numero. Vnde eadem generis sunt: quæ inmediate, & directè continentur sub eodē genere, ut homo, & equus, & per oppositum de differentibus genere dicatur. Eadem specie, sunt, quæ directè continentur sub eadem specie, supple specialissima: ut Socrates, & Plato sub homine, & oppositum dicatur de differentibus specie. *Idem* *n. 4.* Sed idem numero dicitur qua-

Summul. Petri Hispan.

E dūPLICITER, scilicet nomine, definitione, propositione, & accidente: quorum diffinitiones sa-

Scot. in tis patent in textu. Vnde inter
1.d.3.q. istas identitates, maior idēn-
3. & d. tas est identitas numeralis, quę
8. q. 4. vt in pluribus inferit alias idē-
d. i. 2.d. titates: sed major diuersitas est
3.q. 6. diuersitas genetica. Et aduerte,
quod est dīria inter ista: diuer-
sū differens, & non idē. Nā illa
sunt diuersa, quę in conceptu
quidditatiuo non conueniunt,
vt ultimę differentię: sed diffe-
rentia semper in cōceptu quid-
ditatiuo conueniunt: vt Socra-
tes, & Plato: & ista solum dicū-
tur de ente; sed, non idēm dici-

Sc. in 1. tur tam de ente, quam de non
diff. 28. ente, vt chymæra est non idem
q. 1. homini: & tamen nō differt ab
homine: quia negatio extra ge-
nus, sicut non homo, non idem.

F dicitur tam de ente, quam de
non ente.

Art. 2. **SECVNDO** sciendum, quod illud dicitur prædicari in quid, per quod conuenienter respondeatur ad qōnem factā per quid: vt si quaeratur: quid est homo? respondeatur, animal, ideo animal prædicatur in quid de homine: Vnde aduerte, quod quicqđ prædicatur in quid, prædicat per se primo modo: sed non e contra: quia differentię prædi- cantur per se primo modo de speciebus: & non prædicantur in quid, sed in quale. Aduer-

Tradi- cari in te etiā, quod prædicari in quid, quid, & esse de quidditate, non sunt esse de idēm, quia differentię sunt de quidditate specierum: & tamē non prædicantur de speciebus in quid, sed in quale. Aduer- vterius quod omne superius prædicatur in quid de suis infe-

rioribus, siue sit in terminis pri G mæ intentioni, siue secundæ intentionis.

TERTIO sciendum, quod se- cūda diffinitione generis est ista: **Art.** 3. Genus est, cui supponitur spe- cies, quę debet sic intelligi. Ge- nus est vniuersale, sub quo dire- ctè, & immediatè ponitur spe- cies. Et dicitur notanter, dire- ctè, propter differentias, quę ponuntur a latere. Dī etiam no- tāter, immediatè, propter indi- uidua, quę solū mediāte spe- cie ponuntur sub genere. Ex quo sequitur, quod species est proprium correlatiuum, & nō individuum. Et aduerte, qđ ge- nus diuiditur in genus genera- lissimum, & subalternum. Vnde genus generalissimum est, quod cum sit genus, non p̄t esse spe- cies: quia sp̄s h̄t genus supra- se: igitur. sed generalissimum non habet genus supra se, igitur. Ex **H** quo sequitur alia diffinitione ge- neric generalissimi, est, quod nō habet aliud genus superueniens. Et diuiditur in decem prædicamen- ta. s. in substantiam, quanti- tatem, & qualitatem, & sic de alijs: sic. s. quod decem sunt ge- neralissima, ex ponendo gene- ralissimum, negatiuę. Sed genus subalternum est, quod cum sit genus, bene potest esse species subalterna, vt animal respectu corporis est species, & respectu hominis est genus.

ARGVITVR primò sic: Ani- mal, & substantia sunt idem ge- nere: & tamen non continetur sub eodem genere, igitur.

Secundò sic. Genus, & species sunt duæ species: ergo unū non continetur sub alio.

Tertiò sic: Generalissimum

Sc. in 1.
d. 8. q. 3
alias 2.

A est species generis : ergo male dicitur, q generalissimum non potest esse species. Ad primum dicitur, q licet nō continetur sub eodem genere: iū vnum cōtinetur sub alio , quod sufficit. Ad secundum dicitur: q vnum nō ponitur sub alio in actu exercito ; tamen bene in actu signato . Ad tertium dicitur: quod committitur fallacia figuræ distinctionis , arguendo à suppositione simplici ad personalem .

Species
quid.

Species, est qua prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid, In hac.n. diffinitione hoc verbum , prædicatur, dicit aptitudinem, & nō actum. Similiter & in alijs: ut homo prædicatur de Socrate, & Plato, & de alijs particularibus hominibus : qui differunt numero, ut prius patuit. Diffinitur etiam sic species: Species est, qua ponitur sub assignato genere: & de qua genus in eo quod dicitur prædicatur . Et dividitur in speciem specialissimā & subalternam . Specie specialissima est, qua cum sit species, non potest esse genus: ut homo, equus, & similia . Vel est illa, sub qua non est alia inferior species sub se . Specie subalterna est: qua cum sit species, bene potest esse genus . Vnde quacunque sunt inter genus generalissimum, & speciem specialissimam possunt esse genera, & species: ad aliud

tamen, & ad aliud sumpta : C sunt enim genera respectu inferiorum : species vero respectu superiorum: sicut patet in arbore . Ut hoc autem fiat magis planum, sumatur exemplum in unoquoque prædicamento : ut substantia est genus primum, & sub hoc ponitur corpus: & sub corpore, corpus animatum: sub corpore animato, animal: sub animali animal rationale: & sub rationali, homo: & sub homine sunt individua: ut Socrates. ^{Individuū qd.} Individus: & Plato . Individuum est, quod de uno solo prædicatur: ut Socrates de seipso .

P R I M O sciendum , quod consequenter dicendum est de secundo prædicabili, scilicet specie. Vnde species dicitur duobus modis. Uno modo vt est pulchritudo; vi forma rei, & sic non capitur hic . Alio modo pro eo, quod ponitur sub assignato genere: & sic capitur adhuc duplíciter . Uno modo primè intentionaliter: & sic nō est aliud, quam significatum adiquatum alicuius termini communis, ut indifferens est ad multa differentia numero . Alio modo secundè intentionaliter: & sic est respectus rationis , causatus per actum comparatiuum nostri intellectus cōparantis tale significatum adiquatum in ordine ad sua inferiora: & sic capitur hic . Et eius sunt tres diffinitiones . Prima species est, qua prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid: & debet

Art. I.

Sc. in I.

d. 8. g. 3.

alias 2.

Summul. Petri Hispan.

E intelligi quod in illis pluribus plurificetur species secundum naturam. Et debet intelligi in tali definitione, solum ad differentiam generis, quod praedicatur de pluribus differentibus species. Secunda definitione; species est, que ponitur sub assignato genere, supple immediate, & directe. Et ponitur notanter sub assignato genere, i. sub determinato; quia non ponitur sub quoque genere. Tertia definitione; Species, est de qua genus in eo quod quid est praedicatur. Et debent intelligi istae definitiones in actu signato, qui exercetur in primis. Et aduerte quod licet unius rei vel termini non sint plures definitiones quidditatuæ, tamen possunt esse plures per additamentum.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod sicut genus diuiditur in genus generalissimum & genus subalternum, ita species diuiditur in speciem specialissimam, & speciem subalternam, sunt tales divisiones totius in modo in suas partes, sic quod species specialissima, & species subalterna non addunt supra speciem, nisi differentias accidentales. Ex quo sequitur, quod species specialissima, & species subalternata, non dicunt aliquem per se unum conceptum, sed solum per accidens: quia esse fundamentum in natura non habente aliam communem inferiorem, est accidentale secundæ intentioni speciei, igitur istae sunt contingentes, species specialissima est species: Vnde ipsius speciei specialissime sunt duæ definitiones. Prima est quod cum sit species, non potest esse genus; secunda quod cum

sit species, non habet aliam species inferiorem; & diuiditur solum per differentias individuales. Sed species subalterna est, quod cum sit species, potest esse genus, quia diuiditur per differentias formales constituentes species; ut animal per rationale, & irrationale.

TER TIO sciendum, quod Petrus Hispanus incidentaliter determinat de individuo, dicens; Individuum est, quod de uno solo praedicatur; ut Socrates de seipso; & dicitur de uno solo, ad differentiam praedicabilis, quod praedicatur de pluribus. Et aduerte, quod ibi diffinatur individuum secundè intentionaliter captum. Et si quis dicat, individuum secundè intentionaliter captum, praedicatur de pluribus; *Obiect.* puta de hoc individuo, & de illo, ergo male dicitur, quod de uno solo praedicatur. Respondeatur, quod individuum secundè intentionaliter captum, est species; ideo praedicatione exercita praedicatur de pluribus differentibus numero, puta de hoc individuo, & de isto. Sed praedicatione signata & essentialiter solum praedicatur de uno solo. Aduerte quod in definitione individui debent intelligi illæ particulae, quæ ponebantur in definitione termini discreti. Aduerte finaliter quod septem. *Superior* sunt proprietates individuis; *intra-* quibus individuum cognosci- *Etiam de* tur, & distinguitur saltem ex- *proposi-* trinsecè ab alijs, quæ continen- *tione sibi-* tur in istis verbis. *gulari.*

Forma, figura, locus, stirps, no-
men, patria, tempus.

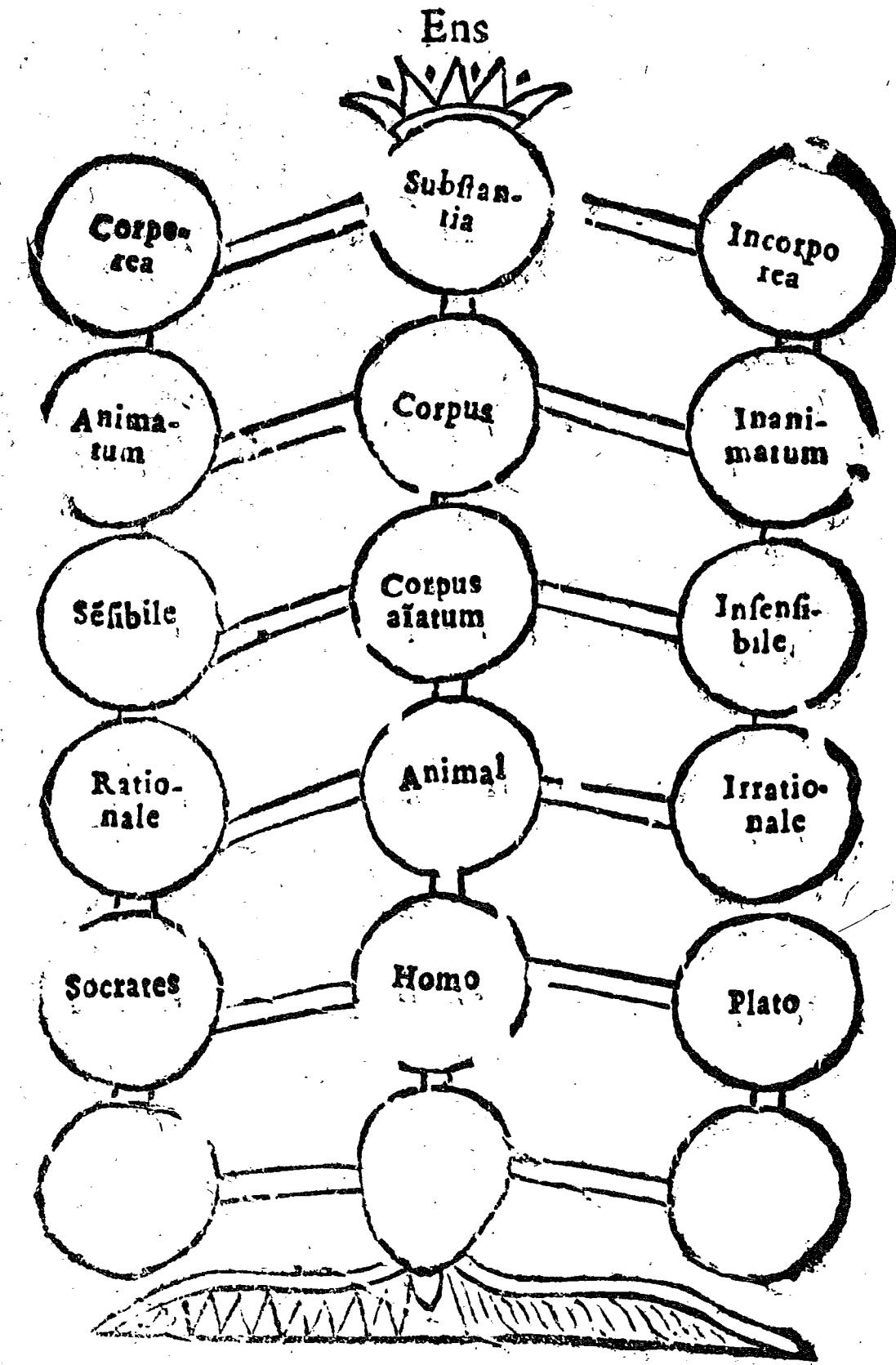
Hec septem propriæ continent omniis homo.

A ARGVITVR primo sic; Species prædicatur de pluribus differentibus specie, vt homo est species asinus est species; ergo malè dicitur, quod solum, prædicatur de pluribus differentibus numero. Secundo sic; Illa, de quibus prædicatur species, solum differunt numero; ergo species non prædicatur de pluribus differentibus numero. Tertio sic; Si individuum, secundè intentionaliter captum, esset species, sequeretur, quod essent plures species vniuersalis, quam quinque, sed hoc est falsum; igitur. Ad primum dicitur, species accidentaliter bene prædicatur de pluribus differentibus specie, sed non quiditatiè. Ad secundum dicitur, quod argumētum bene probat, si ly pluribus teneatur comparatiuè; sed non si teneatur compositiuè. Ad tertium dicitur, negando consequentiam; quia licet individuum sit species, non tamen est species vniuersalis, sed alicuius alterius, nobis in nominati.

Differē. **D**ifferentia dicitur triplicita quid ter: communiter, propriè, & quo- & magis propriè. Communiter duplex. differentia est; qua unum dif-

fert ab altero separabili acci-
dente: ut Socrates sedens differt
a Platone currente. Propriæ
differentia est, qua unum dif-
fert ab altero inseparabili acci-
dente: ut Socrates sumus dif-
fert a Platone aquilo. Differen-
tia magis propria est: qua unū
differt ab altero specifica diffe-
rentia: ut homo per rationale
differt ab equo, & asino. Et dif-
finitur sic: Differentia est, que
prædicatur de pluribus diffe-
rentibus specie in eo quod qua-
le; ut rationale prædicatur de
homine, & de his, que differunt
specie; sumus enim rationales
nos, & dij, ut vult Porphyrius:
sed mortale additum nolis, sc-
parat nos ab illis. Illud autem
dicitur prædicari in quale, per
quod conuenienter respondetur
ad interrogacionem, factam per
quale; ut cum queritur: qualis
est homo; conuenienter respon-
decetur, rationalis; & ideo rati-
onale prædicatur de homine in
quale.

Summul. Petri Hispan.

Aliter sic diffinitur: Differentia est, qua abundat species a genere: ut homo abundat ab animali his differentijs, ratio-

nale, mortale. Et sciendum est, quod eadem differentia est diuisua, & constitutiva, scilicet diuisua generis, & constituti-

A *qua speciei*: ut rationale dividit animal cum differentia sibi opposita. Dicimus enim: animaliū aliud rationale, & aliud irrationale: & ista dua differentia constituunt diuersas species sub animali. Omnis, n. differentia, adueniens generi, constituit speciem: & ideo constitutiva, vel diuisua nominatur; mortale, n. additum super hoc genus, animal, constituit speciem. Et dicit risto. 7. Boetius, quod sola species diffinitur, diffinitio, n. consistit ex genere & differentia; sed sola species habet genus & differentias: & omne illud quod habet genus & differentias, diffinitur.

B PRIMO sciendum, quod post Art. I. quam determinatum est de secundo praedicabili, scilicet de specie, consequenter determinandum est de tertio, scilicet de differentia, dicendo quod differentia caput tripliciter, scilicet communiter, proprie, & magis proprie. Vnde differentia cōis est, qua alterum differit ab altero separabili accidente, vt Socrates albus differt a Platone nigro: & differentia dicitur cōmuniis non per prædicationē, sed secundū usum cōiter loquentium. Differentia propria est, qua alterum differt ab altero inseparabili accidente: vt Socrates simus differt a Platone aquilo: Et dī propria: quia est in usu proprie loquentium. Differentia magis propria est, qua alterū differt ab altero specifica dī: vt rationale, & irrationale. Et dīcitur magis pro-

pria: quia est in usu propriissimè loquentium, i. sapientium, & de ista secundè intentionaliter capta, est hic ad propositum: & diffinitur sic: Est, quæ p̄predicatur de pluribus differentiis specie in eo, quod quale essentiale: & dicitur, essentiale, ad differentiam accidentis, & proprii, quæ p̄predicantur in quale accidentale. Vnde illud dicitur p̄predicari in quale per quod conuenienter respōdetur ad interrogacionem factam per quale: vi si queratur, qualis est homo: conuenienter respondetur, rationalis.

SECUNDO sciendum, quod

Petrus Hispanus solū diffinit differentiā genericā: quæ non facit tertium p̄dicabile, sed differentia, quæ est cōis ad differentiam genericā, & specificā, constituit ictū p̄dicabile, & diffinit sic, vi tertū p̄dicabile; Est, quod p̄dicatur de pluribus in quale essentiale. Vnde duplex est differentia magis propria, s. genericā, & specificā. Genericā est quæ conuenit cum genere, & facit ipsum differre ab omni alio; vi sensibili conuertitur cū animali: & facit ipsum differre ab omni alio. Sed differentia specificā est quæ conuertitur cum specie, & facit eam differre ab omni alio vt rationale & talis sic diffiniuntur. Est, quæ p̄predicatur de pluribus differentiis numero in quale essentiale. Et aduertere, quæ differentia siue genericā, siue specificā est eadem res cū illo, cuius est differentia; licet tñ distinguatur formaliter; vt rationale est idem cū homine; tñ distinguatur formaliter.

TERTIO sciendum, quod aliter diffiniuntur, differentia est

Art. 2.

Differ-
tia mul-
tiplex.

D

Sc. in 1.
d. 8 q. 3.
in 2. d.
3. q. 6.

Art. 3.

qua

Summul. Petri Hispan.

Equa species abundat a genere. i.
S. in 1. qua species actu, & essentialiter
plura continet, quām genus, vt
per rationale homo plus conti-
net actu, & essentialiter, quām
animal, quia differentia, quā dī-
uidit genus, non continetur in
genere actu, sed solum in poten-
tia. i. sicut in magis communis.
Et ad uerte, quod ista diffinitio
conuenit tam differentiae gene-
rica, quām specifica. Aduerte
ultra, quod eadem differentia
est diuisua generis, & constitu-
tiua speciei. i. quod illa differen-
tia, quę cum sua opposita diuidit
genus: illa eadē constituit spe-
ciam, vt rationale cum irratio-
nali diuidit animal, & consti-
tuit hominem.

ARGVITVR primo sic: Diffi-
nitio differentiae non conuenit
differentiae specificae, sicut ratio-
nali: ergo non est bona.

F Secundo sic. Differentia, & illud cuius
est differentia: suū idem vt ho-
mo, & rationale; sed illud, cui est
idem, non prædictur in quale;
ergo neque differentia.

Tertio sic. Quicquid continet
species conuenit & genus, cum
hoc plus; ergo male dicitur, qd
differentia est, qua abundat spe-
cies a genere. Ad primum dici-
tur, quod differentia specifica
non continetur sub differentia
generica, quā ibi diffiniunt, ideo
non oportet, quod diffinitio si-
bi conueniat. Ad secundum ne-
gatur cōsequentia, quia licet sint
idem realiter distinguuntur ta-
men formaliter, quod sufficit.

Ad tertium dicitur, quod ge-
nus in potentia bene plura con-
tinet, quam species, sed non in
actu.

Proprium dicitur quadru-
pliciter. Uno modo dici-
tur proprium: quod conuenit
soli, sed non omni, ut esse gram-
maticum. Secundo modo dici-
tur proprium, quod conuenit
omni, sed non soli, ut esse bipe-
dem. Tertio modo dicitur pro-
prium, quod conuenit omni, &
soli sed non semper; ut canesce-
re in senectute. Quarto modo

dicitur proprium, quod conue-
nit omni, & soli, & semper,
ut risibile inest omni homini,
& soli speciei hominis, & sem-
per: non enim dicitur homo ri-
sibilis eo, quod semper acturi-
deat; sed quia aptus natus est
ad ridendum; & proprium, hoc **H**
modo sumptum; est vrum de
quinque prædicabilibus; & dif-
finitur sic ab Aristotele; Pro-
prium est, quod conuenit omni,
& soli, & semper, & conuer-
sim prædicatur de re; & non in-
dicat quid est esse rei, ut risibi-
le inest homini. Non indicat
quid est esse rei, proprium in
diffinitione proprij, ad differen-
tiā diffinitionis, quā conuer-
sim prædicatur de re, & indi-
cat, quid est esse rei; substantia
animata sensibilis conuertitur
cum animali, & indicat eius
esse; quia omnis diffinitio da-
tur per substantialia; omne
enim superius est de essentia sui

G
Propriū
quid, &
quotu-
plex.

A inferioris. Diffinitio enim diffinitur sic ab Aristotele. Diffinitio est oratio, quid est esse rei significans: proprium autem non indicat quid est esse rei.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod post quam determinatum est de tertio praedicabili: consequenter determinandum esse de quarto, scilicet de proprio. Vnde proprium dicitur quadrupliciter. Primo, quod inest soli, supple, speciei, & non omni, supple, individuali illius speciei: ut esse grammaticum conuenit soli homini, & non omni: & hoc accipiendo grammaticum pro illo, qui habet grammaticam acquisitam per laborem & exercitium. Secundo modo dicitur proprium: quod in est omni, supple individuali, sed non soli speciei: ut esse bipedem, conuenit omni homini, supple perfecto: sed non conuenit soli homini, quia conuenit animalibus: tertio modo dicitur proprium, quod est omni, soli, sed non semper: ut canescere, quod inest omni, soli, sed non semper: & conuenit omni homini supple, viuenti secundum communem cursum naturae, & soli. Et licet multa alia animalia dicantur grisescere, non tamen canescere. Quarto modo dicitur proprium quod inest omni, soli, & semper, ut risibile conuenit omni homini, & soli, & semper: quia siue Socrates sit, siue non sit, semper est risibilis: & de isto est hic ad propositum: & non de alijs.

Art. 2. SECUNDUM sciendum, quod iste terminus, proprium, potest esse terminus primae intentionis, & secundae intentionis. Quando

est terminus primae intentionis tantum significat, quantum hoc complexum res, quae non potest communicari: & sic opponitur communis. Sed quando est terminus secundae intentionis, significat respectum rationis, qui attribuitur, quod ad denominationem alicui cognito, seu significato adaequato termini propriæ passionis, ut risibile, sensibile: & sic est hic ad propositum.

TERTIO sciendum, quod proprium secundo intentionaliter capiuntur, potest dupliciter diffiniri. Uno modo, ut proprium, & sic diffinitur in textu, est quod accidit omni, soli, & semper, & conuersim, id est conuertibiliter praedicatur de r. id est de subiecto, ut risibile conuertibiliter praedicatur de homine.

Art. 3.

Alio modo, ut est quartum praedicabile: ab alijs distinctum & sicut finitur; est quod praedicatur de pluribus accidentialiter intransmutabilitate in eo, quod quale. Vnde per hoc quod dicitur, intramutabilitate differit ab accidente: per hoc quod dicitur in quale, differit a speciei, & genere. Et aduerte, quod, praedicari accidentaliter, potest capi dupliciter: Uno modo, ut distinguitur contra, praedicari essentialiter, & sic ib. capitur. Alio modo, ut distinguatur, contra, praedicari necessario: & sic ibi propriè non accipitur.

ARGVITVR primo: Omne universale debet immediatè praedicari, de pluribus: sed proprium immediatè non praedicatur de pluribus, ut patet de risibili, quod praedicatur de pluribus, mediante specie, igitur. Secundo

Summul. Petri Hispan.

Ecundo sic: Omne vniuersale debet habere al quem proprium modum prædicandi: sed propriū non habet: quia hoc esset prædicari de pluribus differentibus numero, vel specie.

Tertiò sic: Ridere est propriū hominis: & tamen nō facit istud quantum prædicabile: igitur. Ad primum dicitur, quod nō op̄petet vniuersale prædicari de pluribus immediate, licet bene oporteat ipsū prædicari de pluribus. Ad secundum dicitur, quod prædicari de pluribus in quale accidentaliter, & intansimutabiliter, est proprius modus prædicandi proprij. Ad tertium dicitur, quod licet risibile sit propriū hominis, non tamen ridere: sed est eius accidens.

Acci-
dens qd. Accidens est, quod adest, & abest prater subiecti corruptionem, ut album, nigrum: hæc enim possunt adesse, & abesse prater subiecti corruptionem. Aliter diffinitur sic: accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, inest autem rei. Vel sic: Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse, ut album, nigrum, sedere, & huiusmodi. Et de his duabus definitionibus ultimus dicit Aristotel. quod secundam melior est, quam prima:

Nega-
tio co-
gnosci-
sur per
affirma-
tionē 2.
Perib.
in fine
et 4. Me-
taph. 2.
¶ 16.

quia ad cognoscendum pri-
mam oportet scire, quid sit
genus, quid species, quid dif-
ferentia, quid proprium; secun-

da autem per se finita est ad co-
gnoscendum, quid peream di-
catur. Accidentium aliud se-
parabile, aliud inseparabile.

Separabile est illud, quod po-
test separari a subiecto, ut al-
bum, nigrum sedere, & huius-
modi. Inseparabile est, quod non
potest separari a subiecto, ut ni-
gredo in coruo, & albedo in ci-
gno. Non tamen est contra dif-
initionem, qua dicitur: quod

accidens est: quod adest, & ab-
est prater subiecti corruptio-
nem: quia ut vult Porphyrius:
corius potest intelligi albus:
& ethiops nitens candore, pra-
ter subiecti corruptionem. Ac-

cidentium aliud commune, &
aliud proprium: commune, ut
album, nigrum: proprium: ut
albedo Soeratis, similitas Pla-
tonis.

POST QVAM determinatum
est, de quarto prædicabili: cōse-
quenter determinandum est de
quinto, & ultimo, scilicet de ac-
cidente. Vnde accidentis dupli-
citer accipitur, scilicet, primè in-
tentionaliter, & secundè in-
tentionaliter. primè intentionaliter
capitur dupliciter. Uno modo
pro denominato: & sic est forma
qua potest adesse, & abesse, id est
inhærente, & non inhærente sub-
iecto, ut albedo nigredo. Alio
modo formaliter: & sic est te-
spectus formæ inhærentis ad su-
biectum, cui inhæret, & tunc di-
citur denominatiō de nouem

**Cap. de
acciden-**
tes
H

Art. 1.

**Acci-
dens ca-
pitur du-
pliciter**

A prædicamētis, vt albedo est accidentis. Alio modo accipitur secundō intentionaliter: & sic est respectus rationis, qui attribuitur alicui cognito, quod potest adesse, & abesse subiecto: & debet ibi capi, adesse, & adesse, secundē intentionaliter, quēmodū visum est in materia cōtingenti. Vnde illa secunda intentione, non habet solum accidentis reale pro fundamento: sed potest etiam fundari in natura humana Christi.

Sc. in 1.
d. 13. &
in 3. d.
7. q. 1.
Art. 2.

B SECUNDŌ sciēdum, q̄ accidentis, secundē intentionaliter capti, tres sūt diffinitiones. Prima est, q̄ potest adesse, & abesse à subiecto, prater subiecti corruptionē: quē potest exponi dupliciter. Vno modo realiter: & sic est sensus accidentis est forma, quē potest adesse, & abesse, in hātere, & non inhātere subiecto, prater subiecti corruptionem, id est prater hoc, quod propositio exprimens fiat impossibilis. Alio modo exponitur logicaliter: & tunc est sēlus: accidentis est vnum vniuersale, qđ potest affirmatiū, & negatiū enunciari de subiecto, prater hoc, quod propositio fiat impossibilis: secūda diffinitio: Accidens est vniuersale, quod supple respectu sui subiecti non est genus, neque species, neque proprium, &c.

Tertia diffinitio: Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse, & est eadem in sententia cum prima: & potest exponi sicut prima. Vnde in omnibus istis potest diffiniri accidentis in ratione p̄dictabilis, & sic diffinit: Accidens est vniuersale, quod potest p̄dicari de

plurib. accidentaliter & transmutabilitē in eo quod quale.

TERTIO sciendum quod ipsius, accidētis duas sunt diuisiones: Prima accidentium aliud separabile, aliud inseparabile. Separabile est, quod potest per naturā faciliter separari a subiecto, vt albedo, & nigredo. Inseparabile est, quod per naturam, & faciliter non potest separari a subiecto, vt nigredo corni, similitas nasi: Secūda diuisio: accidētium aliud cōe, aliud propriū, i. singulare. Cōe est, quod potest p̄dicari de plurib. vt album, nigrum. Proprium est, quod nō potest p̄dicari de pluribus, vt hoc album, hoc nigrum. Ex quo sequitur, quod ibi capitū, commune, vt distinguitur contra singulare.

D ARGVITVR primō. Combustio est accidentis domus: & tamē non potest adesse, & abesse subiecto, prater subiecti corruptionem: igitur. Secundo sic: Accidens est species vniuersalis: ergo male dicunt, quod accidentis est, quod non est genus, neque species. Tertiō sic: In tertia diffinitione accidentis ponuntur opposita, scilicet inesse, & non inesse: igitur non est bona.

Ad primum dicitur, quod combustio non potest adesse, & inesse capiendo ly adesse, & abesse, primē intentionaliter, sed bene capiendo secundē intentionaliter.

Ad secundum dicitur, quod accidentis secundē intentionaliter captū est bene species vniuersalis, in bene respectu sui de nominati non est genus, neque species.

Ad tertium dicitur, in aliqua diffi-

Summul. Petri Hispan.

E definitione sine aliquo incōueniēti tribus modis possunt ponī opposita. Primo disiunctum, ut propositio est oratio, verum vel falsum significans. Secundo modo copulatum, ut contradicitio est affirmatio, & negatio eiusdem de eodem. Tertio modo mediante aliqua dictione, sub qua non repugnat ipsis conuenire alicui: sunt istae dictiones, potest, & contingit.

Cāta-
tes, &
diuersi-
tates qn
que pra-
dicabi-
lium.

Communere est autem om-
nibus quinque prædicabilibus
de pluribus prædicari. Diffe-
runt autem genus, species:
quoniam genus de plurib. præ-
dicatur, quam species, & quā
alia prædictabilia: & per hoc
differt ab alijs. Differentia au-
tem differt à genere, quidam
genus prædicatur in quid: dif-
ferentia vero in quale. Item
differentia differt à specie, eo
& prædicatur de pluribus spe-
ciebus: species vero non. Simi-
liter differt ab accidente: quia
accidentia suscipiunt magis,
& minus, intensionē & remis-
sionem: differentia vero nō su-
scipit magis: neq; minus. Dif-
fert autem species a genere:
quia genus continet species, &
non continentur ab eis. Species
autem differt à differentia:
quia ex pluribus differentijs
iēne constituitur una species,
ut iste differentia, rationa-
le, mortale, coniunguntur ad

cōstitutionē huius spēi, hō; spe-
cies verò nō cōiungitur speciei,
ut gignat aliā spēm: quadā. n.
particularis equa cūdā par-
ticulari & siro permiscetur ad
muli generationē; sed nō equa,
& asinus in cōi. Species aut
differt a propria; quia species na-
tura prior est proprio, proprium
verò posterius est species. Præ-
terea quorū termini, & diffini-
tiones sunt differētes, ipsa sunt
differentia; ergo species, & pro-
prium sunt differentia. Spe-
cies autem differt ab acciden-
te, quia species prædicatur in
quid; accidens verò in quale,
vel quomodo se habent; species H

et natura prior est accidente,
omne. n. accidens natura poste-
rius est suo subiecto. Proprium
autē differt ab accidente, quia
proprium de uno sola specie præ-
dicatur cuius est propriū acci-
dēs verò de pluribus speciebus:
& accidens primo inest indi-
viduis, & per posterius generi-
bus, & speciebus: non enim di-
citur homo, aut animal cur-
rit: nisi quia Socrat. vel Plato
currat: proprium autem pri-
ma cōuenit speciei, & per spe-
ciem cōuenit individuis. Itē
genus, differentia, species, pro-
prium, equaliter participantur
ab omnibus, de quibus prædi-
cantur, accidens verò non, sed
susci-

A suscipit intensionem, et remissionem. Item genus, differentia, proprium uniuoce praedicantur: accidens autem non pradicatur uniuoce, sed denominatio-

Pradi-
caris v-
niuocè,
guinuo-
nomi
ariua
uid.

nomen, & rationem unam se-
cundum illud nomen sumptā:
ut homo secundum unum no-

men pradicatur de Socrate, &
Platone: ut Socrates est homo,
Plato est homo, & ratio eius
secundum illud nomen est una:
ut animal rationale, mortale:
Et ob hoc ens non potest esse ge-
nus: quia licet secundum unū
nomen pradicetur de pluribus
non tamen secundum unam

B rationem. Ratio enim entis,
secundum quod dicitur de
substantia, est ens per se: secun-
dum autem, quod dicitur de
alijs nouem praedicamentis: est
ens in alio: & sic pradicatur
secundum diuersas rationes:
& ideo non pradicatur uniuo-
ce, sed potius equiuoce, aut
multipliciter. Pradicari autem
equiuoce, est pradicari uno no-
mine, & rationibus diuersis,
secundum illud nomen sum-
ptis: ut canis uno nomine prad-
icatur de cane latribili, si-
dere celesti, & pisce marino:
non autem secundum illud no-
men ratio est eadem omnibus,

sed alia, & alia. Denominati-
ua dicuntur, quacunq; ab ali-
quo solo caso sunt differentia, &
secundum illud nomen habent
appellationem: ut a grāmatica
grammaticus, a fortitudine for-
tis: unde grammaticus, & for-
tis prædicantur de nominatiuēs
ergo, & accidens denominati-
uē dicitur prædicari.

C PRIMO sciēdū, quod post- Art. I.
quam determinatum est de vni-
uersalib. sūm se: consequēter de-
terminandū est de ipsis cōpara-
tiuē, ponēdo aliquas conueniē-
tias, & dīrias eorū. Vnde conue-
niunt oīa prædicabilis in hoc, q
est de plurib. i. de multis prædi-
cari. Sed differunt primō: quia
genus prædicatur de pluribus q
alia. Deinde ponit dīrias ipsius
differētię ab alijs, que satis pa- D
tent in textu. Et quādō dī, quod
accidens suscipit magis, & mi-
nus: & differentia non, debet in Acci-
telli, quod differētia nō susci-
piat magis, & minus respectu il-
lius, cui⁹ est dīria, licet bene pos-
sit suscipere magis, & minus res-
pectu alicuius alterius: ut diffe-
rētia accidentis suscipit magis,
& minus respectu subiecti, sicut
accidens, cuius est differentia,
cum sint idem. Deinde ponitur
differentia speciei ab alijs que
satis patent in textu. Et qñ dī,
quod genus continet specie, &
non eōntia, debet intelligi ea-
dem eōntientia, quia genus cō-
tinet speciem in potētia, & spe-
cies continet genus in actu.
D

SECVNDO sciendum, quod
consequēter ponit differen-
tias p̄prijs ab alijs, dicēs, quod

Art.

Summul. Petri Hispani

Proprium differt ab accidente: quia accidentes predicantur de pluribus differentibus specie, ut album de homine, & boue: proprium vero de una sola specie: ut risibile de solo homine, & debet intelligi de proprio speciei: quia proprium generis bene predicatur de pluribus differentibus specie, unde sicut species habet suas proprias passiones: ita & genera. Deinde ponit differentiam accidentis ab alijs, dicens, quod accidentis bene potest predicari de suis subiectilibus, respectu quorum est accidentis secundum magis, & minus, alia vero non, ut animal non predicatur de homine, boue, & leone secundum magis, & minus.

Art. 3.

F TERTIO sciendu, quod predicari vniuocè est predicari per se, uno nomine, & una ratione: id est uno concepiu objectuali, sumpto secundum illud nomine. Ita quodd illud dicitur predicari vniuocè de aliquibus, quod importat aliquod per se communicabile illis, ut homo predicatur vniuocè de Socrate, & Platone, quia importat aliquid ipsius per se communicabile, puta humanitatem. Ex quo sequitur quod ens dicitur vniuocè de vocem praedicamentis, licet non habeat rationem. i. definitionem, habet tamen conceptum communem ipsis, qui non est aliud, quam ipsa entitas cognita, vel cognoscibilis. Sed predicari vniuocè est predicari uno nomine, & rationibus, i. concepti-

bus diuersis, ita quod illud dicatur predicari aequiuocè, quod non importat aliquid communicabile secundum illud nomen illis de quibus, predicatur, ut canis non importat aliquid communicabile secundum illud nomen canis latrabilis, sideri celesti, & pisci mariho. Sed **Scot. in 1. d. 3.** predicari denominatiuè, est i. d. 3. predicari uno nomine, & una ratione accidentalis cuiusmodi sunt omnia accidentia respectu suorum subiectorum, & omnes termini secundæ intentionis respectu terminorum primæ intentionis:

ARGVITVR primum sic. Predicabilia sunt secundæ intentiones, sed secundæ intentiones non predicant de pluribus, cum soli termini de pluribus praedicentur, igitur. Secundò sic. Secundib[us] est proprium & tamen predicatur de pluribus differentibus specie, igitur, &c. Tertiò sic. Asinus, & equa sunt due distinctæ species, ex quibus generantur tercia, s. mulus, ergo ex duabus speciebus potest fieri una tercia. Ad primum dicitur, quod visu est alijs quid sit dicendum.

Ad secundum dicitur, quod **Supra** proprium speciei de una sola **car. 33.** specie predicatur, tamen pro **H. & in** prium generis, cuiusmodi est **Log.** sensibile, de pluribus speciebus **magna** predicatur. Ad tertium dicitur, **supra** quod ex duabus speciebus ex **proclam** trinsecè, & effectuè potest constitui **Porph.** tertia, non tamen intrinsecè, & formaliter. **q. i. art. 3.**

^{c.}
S V M M V L A R V M
P E T R I H I S P A N I

Tractatus Tertius;

Decem Aristotelis Categorijs con-
cinnè respondens.

A

D, cognoscendum
prædicamenta;
quædam sunt ne-
cessario præmittē-
da: sine quorum
cognitione nequaquam potest ha-
beri cognitio prædicamentorum.

Eorum ergo, quæ dicuntur, quæ-
dam sunt uniuoca, quædā equi-
uoca.

B

Et quædam denominati-
ud; Aequiuoca dicuntur, quorū
nomen solum est commune: Et
ratio substantia secundum illud
nomen, est diuersa: ut animal
significat animal viuum, & a-
nimal pictum: Et nomen eius so-
lum est commune, & secundum
illud nomen ratio substantia est
diuersa. Dicimus enim de leone
picto in pariete: ecce terrible a-
nimal: Et de leone viuōide di-
cimus aequiuoce. Et de statuis
regum dicimus: isti sunt tales
reges: Et de his, qui adhuc re-
gnant, idem dicimus; sumendo
nomen regis aequiuote.

SCIENTVM est primo, quod
postquam in secundo tractatu de-

termīnatū est de vniuersalibus
consequenter in hoc tertio trac-
tatu determinādū est de præ-
dicamentis, cuius subiectum as-
signatur, prædicamentū sub ra-
tione ordinabilitatis, de quo au-
lia magis videbitur in logica
notabili, & quæstio proœmisita.
Et antequam determinetur de
prædicamentis, primo determinan-
dū est de Ante prædicamen-
tis quæ valent ad notitiam præ-
dicamentorum habendam. Vi-
de anteprädicamentū et quod-
dam documentum, valēs imme-
diatē, & a priori ad notitiā præ-
dicamentorum habēdam. Et di-
citur notanter immidiatē, pro-
pter vniuersalia, quæ mediae
valent ad cognitionem prædi-
cameniorum habendam. Dici-
tur etiam notanter, a priori, pro-
pter post prædicamenta, quæ va-
lent ad cognitionem prædi-
mentorum a posteriori. Et ad-
uerte, quod in generali tria sunt
anteprædicamenta, scilicet dif-
finitio, quæ valet ad cognitionē;
siue ad cognoscendū modūm
prædicandi ipsorum prædi-
mentorum de suis inferioribus;
vel de prima substantia Secun-
dum est diuisio, quæ valerad co-
gnoscendam conditionem ee-
rum, quæ reponuntur in prædi-

Summul. Petri Hispan.

Eciamēto, quia omnia talia debēt esse incomplexa. Tertium est regula, quæ valet ad cognoscendū ordinem eorum, quæ repōnuntur in prædicamentis. Sed in speciali sunt septē. scilicet tres diffinitiones, duę diuisiones, & duę regulæ.

S E C V N D O sciendum, quod primum anteprædicamentum in speciali est diffinition æquiuocorum: de qua solum per accidēns ibi determinat: cum solum per accidēns valeat ad cognitionē p̄dicamentorū. Vnde æquiuoca sic diffiniunt. Aequiuoca dicitur i.e. sunt conceptibilia, quorum nomen, i. vox, est cōē, & sī illud nomen ratio, i. conceptus obiectualis, vel formalis, est differens: ita q̄ illa sunt æquiuoca, quæ non conueniunt in aliquo cōceptu obiectuali, importato per illud nomen, i. per illam vocem, per q̄ significantur: ut canis latrabilis, piscis marinus, fidus celeste dicit æquiuoca respectu illius vocis, canis; quia non conueniunt in aliquo conceptu, importato per illam vocem, canis, sed p̄t conuenire in conceptu, importato per aliud homen, ut puta, per substātiā, vel corpus. Ex istis patet, quod ibi accipitur nomen largē, pro voce, & non vt est pars orationis ab alijs distincta: etiā ibi non accipitur ratio pro diffinitione; sed p̄ cōceptu.

T E R T I O sciendum, quod æquiuocas sūt duplicita, s. æquiuoca æquiuocata, & æquiuoca æquiuocantia. Vñ æquiuoca æquiuocata possunt capi dupliciter, s. primo intentionaliter, & sic sūt res significatae per idem nomen diuersis conceptib. i. quæ nō conueniunt in aliquo conceptu, im-

portato p̄ nōmē, p̄ qd signantur: ut canis latrabilis, piscis marinus, & fidus celeste respectu huius vocis, canis. Alio modo secundo intentionaliter, & sic sunt respectus rationis ipsorum rerum cognitarum ad vocem, per quam significantur. Etiam æquiuoca æquiuocatia p̄t capi dupliciter, s. primo intentionaliter: & sic sunt termini, significantes plura diuersis conceptibus, i. qui non significant aliquem cōceptum communicabilem illis, quæ significant: vt canis. Alio modo capiuntur secundo intentionaliter, & sic sunt respectus rationis ipsorum terminorum ad res signatas per ipsas. Aduerit ultra, quod duplex est æquiuocum æquiuocans, s. a casu, & a consilio. A casu est terminus plura eque primo significans diuersis conceptibus: vt canis. Sed a consilio est terminus, plura significans diuersis conceptibus, viuum per prius, & reliquum per posterius: vt homo significat hominem viuum, & hominem pictum: hominem viuum per prius, & hominem pictum per posterius, & similiter posset dici de quolibet termino vocali, significante substantiam.

A R G V I T V R primo sic: Prædicamenta sunt entia realia, ergo de ipsis non est hic determinandum. Secundo sic. Aequiuoca non diffiniuntur: ergo male ponitur diffinitione eorum. Tertio sic: Si iste terminus, homo, esset æquiuocum a consilio, sequeretur, quod ista esset distinguenda, homo currit, cum omnis propositio, in qua ponitur terminus æquiuocus, sit distinguenda. Ad primum dicitur, q̄

Scot. in
I. d. 3.
q. 3.

Art. 3.

Aequiuoca du
plicia.

A p̄dicatione p̄t capi dupli-
citer. Vno modo primè intentiona-
liter, & sic sunt res cognitæ,
seu conceptus cōicabiles, sicut
substantia, q̄ uitas, & de ipsis hic
per se non determinat. Alio mō
secundè intentionaliter, vt sunt
respectus rationis, qui attribuū-
tur talibus rebus cognitiis, & sic
de ipsis hic determinatur. Ad se-
cundū dī, quòd equiuoca e qui-
uocantia, primè intentionaliter
capta non diffiniuntur, tñ benē
equiuoca equiuocata, secundè in-
tentionaliter capita. Ad tertium
dī, quòd qñ in aliqua p̄positio-
ne ponitur terminus equiuocus
a consilio respectu p̄dicationi cō-
uenientis significato principalio-
ri, tunc illa non est distinguēda

B per illam regulam. Qē analo-
Colligum, per se possum, stat pro suo
gitor ex famosiori signato, sed qñ ponit
7. Ma- respectu p̄dicationi, conuenien-
tis significato minus principa-
li, tunc illa est distinguenda, &
hoc propter usum logicorum.

Vniuoca dicuntur, quorum
nomen est commune, & ratio
substantia secundum illud no-
men est eadem: ut hoc nomen,
animal, est commune homini,
bovi, & leoni: & similiter ra-
tio substantia secundum illud
nomen est eadem: ut homo est
animal, bos est animal: & ho-
mo substantia animata sensi-
bilis: bos est substantia anima-
ta sensibilis: & sic nomen est
commune eis, & ratio secun-
dum illud nomen est eadem:
nihil enim aliud est homo, se-
cundum q̄ est animal, q̄ sub-

stantia aīata sensibilis, & si-
militer bos. Denominatio di-
cuntur, quecumq; ab aliquo so-
lo casu sunt differentia, & se-
cundū illud nomen habent ap-
pellationem: ut a grammatica
grammaticus, & a fortitudi-
ne fortis, differunt solo casu, i.
sola cadentia, q̄ est a parte rei:
& secundum illud nomen ha-
bent appellationē. Nomen n. de
nominatiū debet cōicare cum
nomine vniuoco in principio,
& differre in fine: ut a gram-
matica grāmaticus, al albe-
dine albus: Eorum, que dicun-
tur, quedam dicuntur cum
complexione: ut homo currit,
quedam sine complexione, ut
homo, vel currit.

PRIMO sciendum, quòd vni-
uoca sic diffiniuntur. Vniuoca
dicuntur id est sunt conceptib-
ilia, quorum nomen id est vox
est commune, & ratio id est cō-
ceptus secundum illud nomen
est eadem, ut homo, bos, respe-
ctu animalis sunt vniuoca, quia
conueniunt in aliquo concepitu
ipsis cōmunicabili, importato
per illud nomen per quod secu-
dario, & ad quare significatur.

Et sunt duplicita, scilicet vniuo-
ca vniuocata, & vniuoca vniuo-
cantia.

Vnde vniuoca vniuo-
cata possunt capi dupliciter, scilicet
pro denominato, & pro
per se significato. Pro deno-
minato sunt res, secundario
significata per nomen commu-
ne uno concepitu. Sed pro per

C .
De ne-
m̄trasi-
na qua-

Summul. Petri Hispan.

E se signato sunt respectus rationis illarum rerū ad tale nomē. Sed vniuoca vniuocantia sunt termini ad placitum, secundario significantes secundum vnu conceptum: vt homo respectu Petri, & Guillermi. i. quod ille terminus est vniuocus vniuocans, qui significat aliquid pluribus communisicabile.

Art. 2. SECUNDΟ sciendum, quod denominatiua sic diffiniuntur, Denominatiua dicuntur quæcunque i. quæ ab aliquo, id est a suis denominantibus solo casu, id est solis finalibus terminacionibus differunt, & habent appellationem. i. denominations secundum illud nomen, id est secundum nomina abstractorum; vt grammaticus à grammatica, album ab albedine. Ex quo patet, E quod quæcunque, ibi capitul particulariter, & numerus singularis pro numero plurali respectu huius, ab aliquo solo casu.

Denoīa. Et sunt triplicia denominatiua. *qua tri.* Si voce tantum, significatione plicia. tñ, voce & significatione simul,

Voce tñ sunt, quæ conueniunt in principio dictionis cū suis abstractis, & differunt in fine: sed fed nō importante eandem formam: vt studiosus a studio. Sed denominatiua significatione tñ tum sunt, quæ non conueniunt in principio dictionis cum suis abstractis, tamen bene in te significata, vt studiosus a virtute. Sed denominatiua, voce, & significatione simul, sunt, quæ conueniunt in principio dictionis cū suis abstractis, & differunt in fine: & importat tamē formā accidentalem denominatio: & talia diffiniuntur in lexī. Vnde in qualibet denominazione, p-

priè dicta tria repertuntur sci-
licet denominans, quod non est aliud, quam abstractum: denomi-
natum, quod est ipsum cō-
cretum; & denominatū, quod
est subiectum: vt Petrus est al-
bus: albedo est denominans, al-
bus denominatum, & Petrus
est denominatum.

TER T I O sciendum, quod prima diuisio anteprædicamē, talis est ista: Eorum quæ dicun-
tur: id est quæ per vocem expri-
muntur, vel significantur: quæ-
dam dicuntur cum complexio-
ne, vt homo currit: quædam si-
ne complexione, vt homo. Vnde illa dicuntur cum comple-
xione, quæ mediante conceptu
complexo expremuntur: & illa
sine complexione, quæ mediante
conceptu incomplexo expri-
muntur, & est duplex comple-
xio, scilicet distas, & indistans;
de quibus alias visū est. Et ad-
uertere, quod ista diuisio valet
ad cognoscendum ea, quæ sunt
in prædicamento ab illis, quæ
non sunt in prædicamento. Nā
sola entia incomplexa finita, &
limitata ponuntur in prædicamen-
to: vnde per hoc quod dicū-
tur, entia remouentur non entia:
vt chymera. per hoc quod
dicitur, incomplexa, remouen-
tur complexa, quæ non sunt in
prædicamento. Ea si quis dicat:
corpus animatum est quid cō-
plexum, & tamen est in prædi-
camento, igitur. Respondeatur,
quod corpus animatum potest
capi dupliciter. Vno modo vt
representat aliquid complexū;
& sic non est in prædicamento.
Alio modo, vt circum loquitur
nobis aliquid incomplexum,
& sic bene est in prædicamen-

Art. 3.

Supra

c. 6. B.

*Scot. in
1. d. 8. q.*

*3. & in
quocli.*

q. 5.

*Instan-
tia.*

Ato. Et per hoc, quod dicitur, limitatum remouentur transcedentia: per hoc, quod dicitur, finita, remouetur Deus: quia Deus non est in prædicamento.

ARGVITVR primò sic: Bos & homo vniuersitatem in animali, & tamen ratio animalis non est eadem: quia ratio animalis secundum unumquodq; animal est altera, & altera. Secundò sic: **Album**, & nigrum sunt denominatiua: & tamen a nullo denominante solo casu differunt: igitur. Tertiò sic: Si prima diuisio esset bona: sequeretur, quod res reponerentur in prædicamento: quia illa, que dicuntur sine complexione: sunt tres, & sola talia reponuntur in prædicamento: Ad primum dicitur, quod rationem animalis secundum unumquodq; animal esse alteram & alteram, potest intelligi duplickey. Vno modo secundum quod per nomen animalis importatur: & sic negatur, aut secundum quod per nomina specialia animalium importatur; & sic conceditur. Ad secundum dicitur, quod in illa diffinitione numerus singularis debet accipi pro numero plurali. Ad tertium dicitur, quod res ponit in prædicamento, potest intelligi duplickey. Vno modo sic, quod subijciantur & prædicens, ut sic quod ex ipsis fiant propositiones: & sic non reponuntur in prædicamento. Alio modo, quod concipiatur in ratione superioris, & inferioris: & sic bene ponuntur in prædicamento.

Sed priusquam alterum mem-brum diuisionis huius subdivi-satur, distinguendi sunt modi

essendi in: quia necessarij sunt ad sequentem diuisiōnēm cognoscendam, & ad ea, que postea dicentur. Primus igitur modus essendi in, est, quando aliquid dicitur esse in aliquo, sicut pars integralis in suo toto: ut digitus in manu, & paries in domo. Secundus modus essendi in est, sicut totum integrale in suis partibus simul sumptis, ut domus in pariete, tecto, & fundamento. Tertius modus est, sicut species in suo genere: ut homo in animali, vel unumquodque inferius in suo superiori. Quartus modus est, sicut genus in specie: ut animal in homine, vel similiter quodlibet superius in suo inferiori. Quintus modus essendi in, dicitur sicut forma in materia, & iste quintus modus subdividitur: quia quedam est forma substantialis: ut anima est forma substantialis hominis: quedam est forma accidentalis, ut albedo hominis. Et prima barum dicitur propriè esse, in: sicut forma in materia, ut anima in corpore. Alia autem dicitur esse in alio, sicut accidens in subiecto: ut albedo in pariete. Sextus modus essendi in, est, sicut aliquid est in sua causa efficiente: ut regnum in regente. Septimus modus essendi

Summul. Petri Hispan.

Et in est, sicut aliquid est in suo fine: ut virtus in beatitudine. Octauus modus essendi in, dicitur, sicut aliquid est in suo continentem: ut vinum in vase, & locatum in loco. Hos autem octo modos esse in, distinguit Aridicam. stot. 4. Phys. tex. comm. 23. Boesap. de tuis autem assignat nouem: quia subdividit quintum, ut dictum est unde: versus.

In præ-
substā-
tia. *In* sunt pars, totum, species, genus, & calor igni.

Rex in regno, res in fine, loco locatum.

Diuisio-
nem. Eorum quæ sunt, quadam dicuntur de subiecto, in subiecto verò nullo sunt, ut genera, species substætia, & differentia eorum: quæ omnia dicuntur sub-

Dici de subiecto universales extenso nomine substætia: ut homo animal & esse i rationale. Dici de subiecto, pro subiecto ut hic sumitur, est superius dici quid. de inferiori: ut animal dicitur de homine, & homo de Socrate, & color de albedine: & esse in subiecto sumitur, secundum quod accidens est in subiecto. Alia verò neque de subiecto dicuntur, neque in subiecto sunt: ut individua substætia. Alia dicuntur de subiecto, & sunt in subiecto, ut genera & species aliorum nouem predicatorum dicuntur de inferioribus, & sunt in subiecto, sicut accidentis in subiecto: ut

color dicitur de albedine, ut de **G** inferiori, & est in corpore, ut in subiecto. Alia verò in subiecto sunt, & de subiecto nullo dicuntur: ut hac scientia est in anima, ut accidentis in subiecto: sed non dicitur de aliquo inferiori, ut iste color est in corpore, ut in subiecto: & non dicitur de subiecto: omnis. n. color in corpore est. Quando alterum de altero prædicatur, ut de subiecto: quacunq; de eo, quod prædicatur, dicuntur: omnia de subiecto dicuntur, ut Socrates est homo: homo est animal: ergo Socrates est animal. Diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersa sunt species & differentiae: ut animalis & sciætia: quæ sunt diuersa genera. Differentia. n. animalis sunt rationale, irrationaliter dividitur. n. per has differentias, ut animalium aliud rationale, aliud irrationale. Differentia autem scientia sunt naturale, morale: & sermocinale: dividimus enim, sciætiam per has differentias; ut, scientiarum alia naturalis, alia moralis, alia sermocinalis.

PRIMO sciendum, quod ad **A**rt. 10 perfectè cognoscendum secundum diuisionem anteprädicamentalem ponuntur ostio modi essendi in: qui satis patent in textu: ideo ponitur secunda diuisione: Exi, quæ sunt; quadam dicuntur de subiecto.

A subiecto, & in subiecto nullo sunt: ut genera, & species prædicamentū substantiæ. Vnde dici de subiecto est superioris prædicari de suo inferiori. Sed esse in subiecto est esse in alio sicut accidens in subiecto: vel denominatiuè prædicari de subiecto, sicut sunt genera & species prædicamentū accidentis. Alia sunt, q̄ non sunt in subiecto, q̄a non sunt accidentia: neq; dñr de subiecto: q̄a non sunt superiora, sicut individua prædicamenti substantiæ: ut Petrus, Ioannes. Alia sunt, q̄ sunt in subiecto, & de subiecto dñr: ut genera, & species accidentiū. Quædam sunt in subiecto, & de subiecto nullo dñr: ut individua accidentium, ut, hæc albedo, hæc nigredo: & valet ista diuisio ad cognoscendam differentiam eorum, quæ ponuntur in prædicamento substantiæ ab his, quæ ponuntur in prædicamento accidentiis.

Art. 2. SECUNDUO sciendū, q̄ prima regula anteprædicamentalis est ista: Qn alterū de altero dñr &c, quæ debet sic intelligi: qn aliq̄ superioris prædicatur p se de suo inferiori: quicquid essentialiter, vel per se prædicatur de illo superiori, etiam prædicabitur de inferiori, ut, si animal prædicatur de homine, quicquid prædicatur essentialiter, vel per se de animali, etiam prædicabitur de homine. Et dñr notāter, essentialiter, quia non oportet, q̄ quicquid accidentaliter prædicatur de superiori, prædicetur de inferiori, nam genus bene prædicatur de animali, & tñ non prædicatur de homine. Et valet ista regula ad cognoscendum ordinem eorum, quæ ponuntur in uno prædicamento & in alio.

TERTIO sciendum, quod secunda regula anteprædicamentalis est ista: Diuersorum generum, &c, quæ sic est intelligenda: quædam sunt diuersa genera, quorum vnum non continetur sub alio, nec ambo sub uno tertio: tñ illorum generum sunt diuersæ species, & differentiæ: animal & scientia sunt duo genera: quorum vnum non continetur sub alio, nec ambo sub uno tertio: ideo habent diuersas species & differentias. Et dicitur notanter, quorum vnum non continetur sub alio, nec ambo sub uno tertio: quia tunc eorum possent esse eadem species & differentiæ: quia tunc talia genera essent subalternatim posita. Et valet ista regula ad cognoscendum ordinem eorum, quæ ponuntur in distinctis prædicamentis, diuersa enim prædicamenta habent diuersas species & differentias.

Art. 3. ARGVITVR primò sic: Socrates essentialiter prædicatur de seipso; ergo male dicitur, quod non dicitur de subiecto. Secundò sic: Non sequitur homo est animal, animal dividitur per rationale & irrationale: ergo homo dividitur per rationale & irrationale: ergo prima regula non est bona. Tertiò sic: Animal & scientia sunt genera non subalternatim posita: & tamen eorum est eadem differentia, scilicet rationale: ergo secunda regula non est bona. Ad primum dicitur, quod Socrates bene prædicatur de seipso, sed non tanquam de per se inferiori; idco non dicitur de subiecto. Ad secundum dicitur, quod variatur genus suppositionis

Summūl. Petri Hispan.

E gionis in tali argumentatione. Ad tertium dicitur quod rationale non est differentia animalis & scientiae nisi capiendo rationale æquiuocè!

Eorum, quæ secundum nullam complexionem dicuntur: singulum aut significat substantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut ubi, aut quando, aut situm esse, aut habere. Est enim substantia (ut exemplariter dicatur) ut homo, equus: Quantitas, ut bicubicum, tricubitum: Ad aliquid, ut duplum, triplum: qualitas, ut albedo, nigredo: Vbi, ut in loco esse: Quando, ut heri fuisse, cras fore: Situs, ut iacere, sedere: Habere, ut armatum esse, calciatum esse: Agere: ut secare, urere: Pati, ut secari, uriri.

His habitis dicendum est de uno quoque prædicamentorum: Et primo de substantia, cum sit prior alijs prædicamentis.

Substantia autem diuiditur per primam et secundam. Prima substantia est, quæ propriè principaliter, et maximè substare dicitur. Vel prima substantia est: quæ neque in subiecto est: neque de subiecto dicitur: ut aliquis homo: aliquis equus. Secunda substantia sunt

species, in quibus sunt primæ substantia: Et harum specierum genera, ut homo, et animal. Est enim aliquis homo in homine: qui est species: Et homo in animali, quod est genus. Individua substantia dicuntur prima substantia: quia primo substantia alijs. Genera vero et species earum dicuntur secunda substantia: quia secundo substantia alijs: ut aliquis homo dicitur grammaticus: et currens: et animal, et substantia: ergo homo dicitur grammaticus: currens, animal, et substantia. Item ea, quæ dicuntur de subiecto: omnia prædicantur nomine, et ratione: ut homo prædicatur de Socrate et Plato. Eorum vero, quæ sunt in subiecto: in pluribus quidem neque nomen, neque ratio prædicatur de subiecto: ut hac albedo: vel hoc album. In aliquibus autem nomine nihil prohibet prædicari de subiecto rationem vero prædicari de subiecto, est impossibile: ut album prædicatur de subiecto: ratio vero albi numquam de subiecto prædicatur. Item secundarum substantiarum species est magis substantia, quam genus: quia species est propinquior prima substantia, quam genus: Et etiam quia pluribus substatur. Quibusunque n. substatur genus, eisdem substatur species,

7. Mc-
raph. 4.

Art. 2.

Quæ ma-
gis sub-
stantia.

A cies, & cum hoc species substar ipsi generi. Sed species specialissime aequaliter substantia, & equaliter sunt substantia, ut homo, equus, & similia.

Art. 1.

P R I M O sciendum, quod postquam determinatum est de ante praedicationis: consequenter determinandum est de praedicationis, ponendo talem divisionem. Eorum, quae secundum nullam complexionem dicitur, singulum aut significat substantiam, aut quantitatem, &c. ita quod propriè accipitur ibi actus signatus pro exercito: sicut in multis locutionibus: & hoc tenetur, quod res sunt in praedicato, ita quod est sensus: singulum agit significat substantiam, i.e. est substantia. Ex quo sequitur, quod diuisum istius divisionis, est dicibile in complexum, finitum & limitatum. Et si quis dicat, ibi dividitur illud, quod significat substantiam: sed solus terminus est huiusmodi: rigitur. Respōdetur negādo, quod ibi dividatur illud, quod significat substantiam, sed illud, quod est substantia, aut quantitas: quia ibi accipitur actus signatus pro actu exercito.

Art. 2.

S E Q V N D O sciendum, quod substantia diuiditur in primā, & secundā: quia omnis substantia finita, aut est universalis, & sic est secunda substantia: vel particularis, i.e. singularis: & sic est prima, ut aliquis homo, i.e. iste homo. Unde prima substantia est, quae propriè, principaliter & maximè substare dicitur. Et dicitur propriè, ad differentiam accidentium, quae propriè non substare, & dicitur, principaliter, ad

differentiam secundarum: substantiarū, quae principaliter non substare, & dicitur, maximè, i.e. pluribus modis substare, ad diuinam secundarum substantiam. Vel potest sic diffini: videlicet, quae nec est in subiecto, nec de subiecto dicitur: & debet ibi intelligi substantia, ita quod est sensus. Prima substantia est substantia, quae nec est in subiecto, &c. Sed secundæ substantiae sunt genera, & species: in quibus sunt primæ: ut alius homo: iste homo in homine, sicut supple inferius in suo superiori. Unde dicitur de subiecto, est praedicati nominis, & ratione, i.e. affirmatiæ & essentialiter. Unde illa, quae sunt in subiecto, sicut accidentia: & praedicata sunt neque nomine, neque ratione, i.e. essentialiter.

T E R T I O sciendū, quod secundæ Art. 3.

substantiae differunt ad inuicem: quia species est magis substantia quam genus: quia species est propinquior primis substantiis: quia immediate dicitur de ipsis. Secundò, quod pluribus modis substantia species, quam genus, i.e. pluribus modis substantia di subdividit, quam genus: quia substantia accidentibus & cum hoc substantia generi: sed species specialissima & equaliter sunt propinquæ primis, & equaliter substantias & equalibus modis substare. Ex quo patet, quod una substantia non dicitur: magis substantia, eo quod sit subiectum plurium accidentium: quia istic homo esset magis substantia: sed quia pluribus modis substare substantia. Ex quo sequitur secundò, quod inter primas substantias una non est magis substantia, quam alia.

A R G Y T Y R primò sic: Chymæra non est in subiecto, neque de subiecto dicitur: & tamē non est

Qua
magis sub-
stantia.

Summul. Petri Hispan.

E est prima substantia: igitur definitio primæ substantiæ non est bona. Secundò sic: Substantia non suscipit magis, & minus: ergo species non est magis substantia quam genus. Tertiò sic: homo substans pluribus accidentibus, quam equus: ergo species specialissimæ nō æqualiter substans. Ad primum dicitur, q̄ talis diffinitio non datur simpliciter per negationē, sed intelligitur positivum, i. substantia. Ad secundum dicitur, quod patet quid sit dicendum; quia una substantia non dicitur magis substantia, quam alia: eo quod suscipiat magis & minus: sed quia pluribus modis substans substans. Et similiter dicatur ad tertium, scilicet quod non dicitur magis substantia, eo quod substans pluribus accidentibus: sed quia pluribus modis substans substans.

F **Substantia proprietas qualiter & quot.** His visis, dicendum est de cōstatib⁹ & proprietatib⁹ substantia. Cōe est omni substantia in subiecto nō esse: q̄a esse in subiecto competit solum accidenti. Hoc patet in primis substantiis per diffinitionem prima substantia. In secundis autem patet inductione, & syllogismo. Inductione sic: homo non est in subiecto, equus non est in subiecto, neque animal: & sic de singularibus: ergo nulla secunda substantia est in subiecto. Syllogismo sic: nihil eorum, quæ sunt in subiecto, prædicatur nomine, & ratione de subiecto: sed omnis secunda substantia prædicatur

nomine, & ratione de subiecto, ergo nulla secunda substantia est in subiecto. Hoc autem non est proprium substantia: sed etiam differentia competit: & hoc intelligitur de differentiis substantiæ. Nec est instantia de partibus substantia, quæ sunt in suo toto: & ideo videntur esse in subiecto: quia alius est modus essendi in, ut accidens in subiecto, & alius sicut pars est in suo toto, ut prius patuit. Item omnibus secundis substantiis, & differentiis earum cōuenit uniuocè predicari de primis. Hac nōa prædicantur de primis substantiis nomine, & ratione: quare uniuocè prædicantur. Item **H** omnis prima substantia significat hoc aliquid, i. individuum, & unum numero: sed secunda substantia videtur significare hoc aliquid sub appellationis figura: eo quod est in prima substantia, vel est de essentia eius: nō tamē significat hoc aliquid: sed potius quale quid, sine quid commune: non enim illud, quod significatur per secundam substantiam, est unum numero: sicut illud, quod significatur per primam substantiam.

P R I M O sciendū, q̄ conseq̄ter determinandū est de proprietatibus substantiæ. Vnde sex sunt proprietates substantiæ. Prima: cōe est q̄i substantia in subiecto

A non esse, cū hoc solum conueniat accidentibus de primis substantijs patet, quia prima substantia est substantia, quæ nec est in subiecto, nec de subiecto dicitur. De secundis patet inductione, & syllogismo. Inductione sic: equus non est in subiecto: homo nō est in subiecto: & sic de alijs: ergo nulla secunda substantia est in subiecto, syllogismo sic: quia nihil, quod est in subiecto prædicatur nomine, & ratione. i. essentialiter, de illo subiecto: sed secundæ substantiæ prædicantur essentialiter de primis substantijs: igitur nulla secunda substantia est in subiecto. Et aduerte, quod in illa propositione intelligitur essentia quæ est s̄esus: cōde est omnis substantia esse & non esse in subiecto?

Dubitatio. Et si quis dicat ista proprietas conuenit dīijs, substantiæ vis-

B deliciōnali: ergo non conuenit soli substantiæ, quia dīiæ nō sunt substantiæ: ergo non est bona. Rūdetur, quod dīiæ non sunt substantiæ capiendo substantiam strictè, pro omni illo, quod est directè in prædicamento substantiæ, sed bene capiendo substantiam largè, pro oī illo, quod est in prædicamento substantiæ, siue directè siue indirectè, et partes integrales non sunt in toto, sicut in subiecto, sed secundum aliud modum essendi.

Art. 2. **SECUNDΟ** sciendum, quod secunda proprietas substantiæ est ista. Omnid. secundis substantijs, & earum differentijs conuenit uniuocè prædicari de primis, patet, quia secundæ substantiæ prædicantur de primis uno nomine, & una ratione. i. essentialiter, ideo licet differentiæ nō habeat rationem, i. diffinitionem,

tamen essentialiter prædicatur. Et si quis dicat, accidentia prædicantur uno nomine, & una ratione de suis subiectis, quia de quocunque prædicatur diffinatum, & diffinitio: sed accidens prædicatur de subiecto ergo eius diffinitio. Respondeatur, negando consequentiā, quia ibi non accipitur prædicari ratione id est diffinitione: sed ut id ē est, quod essentialiter prædicari.

TERTIO sciendum, quod tertia proprietas substantiæ est ista: Omnis prima substantia significat hoc aliquid, id est terminus primæ substantiæ significat hoc aliquid: i. rem, quæ est una numero, vel sic, omnis prima substantia significat hoc aliquid, id est hoc aliquid, capiendo actum signarum pro actu exercito. Et si quis dicat, terminus secundæ substantiæ significat hoc aliquid, sicut prima substantia, igitur. Respondetur, quod non significat hoc aliquid, licet videatur significare hoc aliquid, propter figuram appellationis, id est propter hoc, quod vocamus secundas substantias sub nominibus primarū substantiarum, sed significat quale quid, id est aliquid communicabile. Ex quo sequitur, quod terminus primæ substantiæ, & secundæ substantia non significat adæquate idem.

ART. V I T V R primo sic. Iste terminus, hō, sed substantia, & tamen est in subiecto, igit prīma proprietas substantiæ nō est bona. Secundo sic. Ista est fallax. Petrus est prima substantia, ergo non conuenit secundis substantijs uniuocè pdicari de primis.

Tertio sic. Prima substantia, non est terminus, ergo nō significat hoc

C **Dubitatio.**

Art. 3.

D

Summul. Petri Hispan.

E hoc aliquid. Consequentia tenet: quia solus terminus significat. Ad primū dicitur, quod iste terminus, homo, non est substantia, sed est terminus substantiae.

Eff. in Dico et, quod aliquid esse in subiecto potest capi duplicitate. Vno modo primo intentioniter: & sic quilibet terminus est in subiecto.

Alio modo secundo intentioniter: ut idem est, quod denominatio prædicari: & sic non quilibet terminus est in subiecto. Ad secundum dicitur, quod secunda substantia capitur duplicitate. Vno modo secundo intentioniter: & sic non potest prædicari de primis: nisi in actu signato. Alio modo primo intentioniter, & sic hene prædictatur de primis. Dicitur ad tertium, quod in ista proprietate substantiae capitur, substantia, pro termino substantię vel actus signatus pro actu exercito.

F Itē substantia, nihil est contrarium: sed hoc non est proprium substantia: quia non conuenit soli substantiae: sed et quantitati, & quibusdam alijs. Itē substantia non suscipit magis, & minus: non enim dico, quod una substantia non magis substaret, quam alia: sed dico, quod unaquaque substantia secundum suum esse non intenditur, neque remittitur: ut album quandoque est magis album, quandoque minus albū: Socra. vero non est magis homo uno tempore, quam in alio tempore: nec magis homo, quam Plato. Item proprium est

substantia, cum sit una, & ea demin numero secundum sui mutationem esse susceptibilem contrariorum: ut idem homo alio quando est albus, aliquando niger: aliquando calidus, aliquando frigidus: aliquando prausus, aliquando studiosus. Neque est instantia de oratione, quia licet hæc eadem oratio: Socrates sedet, aliquando sit vera, aliquando falsa: tamen hoc non est secundum sui mutationem: sed secundum mutationem rei, ut quia Socrat. sedet, vel currit. Et ideo nota, quod verum & falsum sunt in rebus ut in subiecto: & sunt in oratione, ut in signo unde aquiuocatur modus, essendi in, cum dicitur verum, vel falsum esse in rebus & in oratione. Similiter aquiuocatur susceptible, cum dicitur, res est susceptibilis veri, & falsi: & ratio est susceptibilis veri & falsi: sicut aquiuocatur susceptible, cum dicitur: urina est susceptible sanitatis, & animal est susceptible sanitatis: hæc enim suscipit sanitatem; quia significat eam: illud vero quia est subiectum eius: & ita hoc proprium non conuenit orationi: sed soli substantie.

PRIMO sciendū, quod quartā p. Art. 1° prietas substantię est ista. Substantia

A. tiae nihil est contrariū: quia contrarietas est solū inter quatuor qualitates primas: q̄ sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas; sed subē nō sūt hīdī: igit̄. Et si q̄s dicat, i quolibet genere est vna prima contrarietas: subā est genus: igit̄: R̄ndet, q̄ contrarietas cap̄ tripli citer. Vno mō latgē, vt se extendit ad priuatū opposita. Alio mō cōliter, vt est repugnātia duarū dītarū, dividētū aliqd genus: & isto mō pōt inueniri in quolibet ḡne. Alio mō proprie, & sic est inter quatuor, qualitates primas.

Art. 2. SECUNDŌ sciēdū, q̄ quinta proprietas substātiæ est ista. Qd̄ substātia non suscipit magis, nec min⁹: q̄ pōt exponi duplīciter. Vno mō primo intentionaliter; Alio mō scđo intentionaliter. Prīmō intentionaliter sic exponit, substātia nō suscipit magis, i. nō suscipit similes partes pfectionales i eadē loco, & situ neq; min⁹. i. nō de pdit p̄tes pfectionales in eadē loco, & situ: Sed scđo intentionaliter sic intelligit substātia hon suscipit magis, & minus: i. non p̄dicit verē, & affirmatiū mediantib. istis aduerbijs, magis, & min⁹.

Art. 3. TERTIO sciendū, q̄ sexta p̄prietas substātiæ talis est: Maxima è propriū est substātia, cū sit vna, & eadē numero manēt esse susceptiuā contrariotū, i. substātia nata est suscipere contraria, supple, successiuē sm̄ sui mutationē: vt Soer. manens idē numero, sm̄ sui mutationem, suscipit caliditatem, frigiditatem, supple, successiuē. Nōde aliquid mutari, est aliquid aliter se h̄c nūc quām prius. Et si quis dicat: oratio manens vñā, de eadē nu-

mero suscipit contraria: q̄a vna C & eadē numero dī vera, & falsa successiuē. R̄ndetur, q̄ hoc non est propter sui mutationē, sed sm̄ mutationē rei: Ab ea enim q̄ res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa.

ARGVITVR primō sic: Ignis contrariatur aquæ, & mors vitæ: ergo substantiæ est aliquid contrarium. Secundō sic. Species est magis substantia, quām genus: ergo substantia suscipit magis, & minus. Tertiō sic. Superficies secundum sui mutationem suscipit contrario: & ramen non est substantia: igit̄. Ad primum dicitur, quod ignis & aqua bene contrariantur secundum suas qualitates: sed nō secundum suam substantiam. Dicitur ultra, quod mors bene contrariatur vitæ priuatū, sed non positū.

Ad secundum dicitur, quod B solutum est in notabilibus, ubi visum est, qualiter species est magis substantia, quām genus. Ad secundum dicitur, quod superficies bene suscipit contraria, tanquam subiectum immediatum, sed non tanquam subiectum ultimatum & principale.

Quantitatis aliud conti- Quantitas aliud discretum Quan- ^{tas qd̄}
nuum, aliud discretum Quantitas continua est, cuius partes ^{& quo-} duplex.
copulantur ad eundem terminum communem, ut partes linea copulantur ad punctum. Est autem discreta quantitas numerus, oratio. Unde duas sunt species eius: non enim est in numero, aliquis terminus

Summul. Petri Hispan.

E communis, ad quem partes eius copulantur, ut in decem quinque & quinque, aut tria, & septem, ad nullum terminum copulansur: sed semper discreta sunt. Est autem numerus multitudo, ex unitatibus aggregata: similiter in oratione syllaba non copulansur ad aliquem terminum communem: sed una quaque separata est ab alia. Quantitatis autem continua, alia linea, alia superficies alia corpus, alia tempus, alia locus: unde quinque sunt species eius.

Art. I. PRIMO sciēdū, q̄ postquā determinatū est de p̄dīcamēto substantię cōsequenter determinandū est de p̄dīcamēto quantitatis. Cuius diuisio talis est: quantitatis aliud cōtinuum, aliud discretū: in qua diuisione intelligitur, generū subalternorū, ita quod est sensus: generū subalternorum quantitatis, aliud cōtinuum aliud discretum. Vnde quātitas discretă est, cuius partes non copulantur ad aliquem terminum continuatiū illarum partium, sed partes remanent diuisa, & separata, ab inuicem: & est duplex. s. numerus & oratio. Vnde numerus est qui componitur ex plurib, vniitatib, diuisis, & separatis ab inuicem: ita quod iste numerus non inuenitur nisi in reb. continua diuisis, & separatis ab inuicem: nam in qualibet re continua, & separata ab alia inueniuntur vnu accidens, quod vocatur unitas

accidentalis: & ex talibus cōponitur numerus p̄dīcamēti, quantitatis: qui mensurat tales res continuas.

Art. II. SECUNDO sciēdū, quod oratio, quæ est species quantitatis discretæ, est, quæ componitur ex mensuris mensurantib, syllabas alicuius dictionis, vel vocis: ita quod in qualibet syllaba vocis inuenitur vna mensura, ex qua cum alia, vel alia componitur vna quātitas discreta: quæ vocatur oratio. Ex quo patet, quod nō capitur hic oratio pro oratione mētali, vocali, vel scripta: ideo aduertere, quod licet syllaba vocis extrinsecè mensuratur per tempus: tamen intrinsecè mensuratur per propriam eius mensuram, quæ sibi in eis, sicut accidens subiecto.

Art. III. TERTIO sciēdū, quod quantitas continua est, cuius partes H copulantur ad aliquē terminū, qui est principium continuatiū partium ad inuicē. Et eius sunt quinq; species: quarū tres sunt permanētes, s. linea, superficiens & corpus: & duæ successiue. s. ipsi, & motus: qui intelligitur per tempus. Et si quis dicat, locus est species quātitatis, vt patet in textu. Respondetur, quod locus non est aliud a superficie concava alicuius rei, continentis aliquam rem, vt superficies poti continentis vi-

nū. Et ad Arist. qui ponebat locum esse speciem quantitatis, senti. c. dicitur, quod loquebatur secundum mentem antiquorum. In p̄dīcamēto sic. In diuisione quantitatis ponitur incongruitas: dicendo, quantitatis aliud cōtinuum, aliud discretum: ergo non est bona.

Secun.

A Secundo sic. Si numerus cōponeretur ex multis vnitatib. sequeretur quod idem accidens numero esset in diuersis subiectis: quod est falsum.

Tertio sic: Oratio est species qualitatis: ergo non est quantitas discreta. Ad primū dicitur, quod ly aliud non refert ly quantitatis: sed refert genus subalternum. Ad secundum dicitur, quod nō est inconueniēs accidens discretum, cuiusmodi est numerus esse in diuersis subiectis secundum suas partes. Ad tertium dicitur, quod oratio, vt est species quantitatis discreta: nō est qualitas: quia non est ipsa vox, nec cōceptus, nec scriptura: sed est mensura, qua intrinsecè mensurantur literæ, & syllabæ.

Quod autem linea sit quantitas continua, patet: quia partes eius copulantur ad aliquem terminum communem, puta ad punctum. Et partes superficiei ad lineam: partes corporis ad superficiem: partes autē temporis ad nunc, ut prateritum, & futurum ad præsens: partes autem loci ad eundem terminum copulantur, ad quem corporis particula.

PRIMO sciendum, quod linea est longitudo sine latitudine, & profunditate, cuius extremitates sunt duo puncta: ita quod licet linea non sit sine latitudine: tamē in eius ratione nō includit latitudinē, supple pō-

situē. Vnde puncta sunt quædam indivisibilia, per quæ continentur partes lineæ ad inuicem, sic quod punctum principiat & terminat lineā: ita quod principium, & terminus lineæ est punctus.

SECVNDO sciendum, quod **Art. 2.** superficies est longitudo cum latitudine, & sine profunditate: cuius extremitates sunt duæ **Super.** lineæ: ita quod sicut punctum **ficies** continuat partes lineæ ad inuicem: ita linea continuat partes superficiei ad inuicem & etiam est principium, & finis, superficiei: sic videlicet quod partes superficiei copulantur ad lineā, **Sco. vbi;** sicut ad terminum: & est continuatiua partiū superficii ad inuicem. Sed corpus est longitudo cum latitudine, & profunditate: cuius extremitate sunt duæ **sup.** superficies: ita quod superficies se habet ad corpus, sicut linea ad superficiem: & etiam superficies est continuatiua partiū corporis ad inuicem: & est principium, & finis corporis.

TERTIO sciendum, quod locus non est species essentialiter distincta à superficie, vt iam visum est: restat videre de tempore, & motu. Vnde tempus est **Art. 2.** mensura motus secundū prius, **Sco. ii.** & posterius. i. mensura motus, secundum partem priorem, & posteriorem. Sed motus est actus mobilis, in quantum mobile, i. est forma accidentalis, per quam aliquid formaliter dicitur moueri, & est subiectuē in principio mobili: & omnes istæ quantitates mensurant intrinsecè illa, in quibus sunt subiectuē; licet aliquę possint aliqua alia mensurare extrinsecè.

Corpus quid.

D

Art. 2.

Quid

sit tempus, & motus.

4. vbi

101. 3.

phy. 6.

Art. I.
Quid
so
li-
ceas.

co. 1.2
I. 2.9

Pas Prima.

G A R.

Summūl. Petri Hispan.

E ARGVITVR primò sic: Linea non est sine latitudine; ergo male dicitur, quod est longitudo sine altitudine. Secundò sic: Corpus est species substantiæ: ergo non est species quantitatis. Tertiò sic. Si pñctum esset aliquid indiuisibile, non videtur in quo esset subiectuè igitur.

Ad primum dicunt, qđ licet linea realiter non sit sine latitudine, tamen in eius ratione positivè non includitur latitudo.

Ad secundum dicitur, quod corpus capitur tripliciter. Uno modo, ut est pars essentialis. Alio modo, ut est prædicatum superius ad animal, & istis duobus modis est in prædicamento substantiæ. Tertio modo capitur corpus pro tria dimensione, scilicet pro longitudine, latitudine, & profunditate: & sic est species quantitatis.

Ad tertium patet solutio. Dicendum tamen quod illa indiuisibilia, quæ sunt termini aliorum accidentium, non sunt in subiecto adæquato, sed sunt in illo subiecto, ubi est linea, quia est accidens.

*H*is visis est dicendum de communitatibus quantitatis.

Prima communitas est: quantitati nihil est contrarium: ut bicubito tricubito, vel superficie nihil est contrarium: quia contrarietas primo inest qualitatibus, non omnibus, sed quibusdam: quantitas autem non est qualitas: quare sequitur, quod contrarietas non est in quantitate. Item quanti-

tas non suscipit magis neque minus: Non enim una linea est magis linea, quam alia: nec numerus ternarius est magis numerus quam binarius: & sic de alijs. Item proprium est quantitati, secundum eam à quale vel in à quale dici, ut unus numerus est equalis, vel in à qualis alteri numeri, & unum corpus est à quale, vel in à quale alteri, & una linea est equalis, vel in à qualis alteri linea.

PRIMO sciendum, quod pri-
ma proprietas quantitatis est
ista: Quantitati nihil est contra-
rium, & hoc capiendo contra-
rietatem proprie.

Cuius ratio est: quia contrarietas, proprie dicta, solum est inter quatuor qualitates pri-
mas, vel inter terminos signifi-
cantes, vel connotantes tales
qualitates, sed quantitas nō est
talis qualitas igitur.

Et dicitur notanter, contra-
rietas proprie dicta, quia con-
trarietas, quæ est de imperfe-
cto ad perfectum, vel quæ est
inter duas differentias, vel in-
ter habitum, & priuationem potest
bene conuenire quantita-
ti. Et si quis dicat, nonne ter-
mini sunt etiam contrarij Dico
quod sic, contrarietate logica-
li: videlicet illi termini, qui si-
gnificant vel connotant for-
mas contrarias, ut isti termini Sc. infor-
ni calidum, & frigidum: Vnde mili in
communiter ita est, quod illud, 4. di. 1.
quod conuenit signatio: attis 9. 30.

Obiecto

bui-

A huius signo, ut sit sensus propositionis, album & nigrum sunt termini contrarij, i.e. signa formarum contrariarum: Vnde termini contrarij sunt, qui verè & affirmatiuè possunt verificari de aliquo singulare, singuliter teneto, & vniuoce, & hoc successiuè conportādo vel significādo qualitates contrarias.

SECVNDO sciendū; & secunda proprietas quantitatis est, q̄aquantitas non suscipit magis, neq; minus, quæ proprietas potest dupliciter exponi; sicut patuit in prædicamento substantiæ. Aduerte tamen q̄a differentia est inter suscipere maius, & minus & suscipere magis & minus, quia suscipere maius aut minus, est suscipere maiorem, vel minorem extēsionem: & sic

B quantitas bene potest suscipere maius & minus. Sed suscipere magis & minus est suscipere ma-

Sc. in 1. iorem vel minorem intentionē.
d. 20. & **6. quest.** Aduerte vlt̄a, quod tertia proprietas quantitatis est ista. Próprium est quantitati, secundum eam æquale, vel inæquale dici, i.e. æqualitas vel inæqualitas, quæ sunt relationes, nūnquam fundantur, nisi in quantitate: & hoc

Scot. in Ex quo sequitur, quod
quæst. ly sm̄y non dicit habitudinem
causæ formalis, sed fundamēti.

gō. 6. in Vnde æqualitas est retū differentiū eadem quantitas, scilicet in specie, & non in numero: & ideo est in rebua creatis, & de quantitate accidentali, non, alias est falsum.

Aequa- Sed inæqualitas est retū dif-
litas & ferentiū diversa quantitas se-
in aqua cūdum maiorem, vel minorem
alias qd extēsionem.

TERTIO sciendū, q̄a quantitas est abstractum, qđ p̄dicator de **Art. 3;** omnibus abstractis p̄dicamēti, quantitaris, & quantum, categoricæ capiū, p̄dicatur de omnibus concretis, nō quod concretum & abstractum faciat duo p̄dicamenta, sed unum. Et si quis arguat concretum, & abstractum habent diuersos modos p̄dicandi, ergo faciunt diuersa p̄dicamenta. Respondefut, quod licet concretum & abstractum habeant diuersos modos p̄dicandi accidentales, non tamen essentiales & formales. Vel pot̄ dici, quod termini diēuntur facere diuersa p̄dicamenta, quia habent diuersa significata formalia. Secundus tenet, quod probabiliter p̄dicamenta distinguuntur per rationes formales & non necessariae realitatē.

Et aduette, q̄a huius p̄dicamenti sunt quinque quesitiū in sol. scilicet quantum syncategore, argumenticè sumptu ad quod respondebitur, bipedale, tripedale; secundum est quantitas ad quod respondebitur, bipedaliter, tripedaliter, tertium quod, ad quod respondebitur quatuor, quinque, sex, decem, &c. quartum est quotiens, ad quod infidetur bis, vel quater, quintum est quotidius, ad quod respondebitur duobus annis, vel tribus annis, & sic de alijs.

ARGVITVR primò contraria primam proprietatem. Multum & paucum sunt contraria, tamen sunt in prædicamento quantitatis, igitur quantitati est aliquid contrarium.

Secundo sic. Una quantitas est maior quam alias, ergo quantitas suscipit magis & minus.

Summūl. Pettī Hispani.

E Tertio sic: secundum virtutem dicimur *æquales* vel *inæquales*: ergo non est proprium quantitati, secundum eam *æquale*, vel *inæquale* dici. Ad primū dicitur, quod benè probat, quod sunt contraria contrarietate communiter capta; sed non proprie capta: quia tales termini, scilicet multum, & paucum, non significant, neque connotant formas contrarias. Vel potest ad rigorem responderi, negando assumptum: quia supponit, quod termini proprie contrariantur: quod non est verum, nisi ex consequenti: quia significant, vel connotant formas contrarias.

F AD secundum dicitur, quod bene probat, quod quantitas suscipit maius, & minus. Ad tertium dicitur, quod secundum virtutem non dicimur *æquales*, vel *inæquales*: nisi capiendo *æqualitatem*, vel *inæqualitatem* largè: quia proprie secundum virtutem dicimur *similes*: tamē secundum Scot. quilibet essentia potest considerari, ut quid, ut quale, & ut quantum: & sic omnes tres relationes, puta, idētitatem, similitudinem, & *æqualitatem* fundare, vel earum opposita potest.

In quo lib. g. 6.
& in 4.
d. 6. q. 10.

R Relati-
ua qua,
& quo-
uplicia
Ad aliquid vero talia dicuntur, quacunque hic ipsum, quod sunt, aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud: ut duplum dimidiū duplum, & dimidiū dupli dimidiū: pater filij pater: filius patris filius: & maius mi-

nore maius: & minius maiore minus: vel sub habitudine alterius casus: ut similis simili similis: vicinus vicino vicinus. Relatiuorum tres sunt species: quadam dicuntur secundum *equiparantiam* ut quacunque eodem nomine dicuntur: ut similis simili similis: & *æqualis æquali æqualis*: & vicinus vicino vicinus. Alia secundum *superpositionem* dicuntur, ut duplum, triplum: quia ipsa superponuntur alijs: sicut dominus seruo superponitur. Alia vero secundum *suppositionem*: ut seruus domino supponitur, & filius patri, & dimidiū duplo.

P O S T Q V A M determinatum est de secundo prædicamento, consequenter determinat auctor noster de tertio, scilicet de prædicamento relationis, seu ad aliquid dicēs: Ad aliquid vero talia dicuntur, quacunque hoc ipsum, quod sunt, aliorum dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud: quæ diffinitio sic est intelligenda. Ad aliquid vero talia dicuntur, id est relativa sunt, quæcumque, id est quæ hoc ipsum, quod sunt, id est secundum eorum esse: aliorum dicuntur id est ad aliud referuntur sub habitudine genitiui casus, vel cuiuscunque alterius casus: ut pater filij pater: vel referuntur secundum aliud esse: ut scientia scibilis scientia. Ex quo sequitur, quod 3. & ibi

H

Art. 10

Sc. quod
li. quod
ibi

A ibi diffiniuntur relatiuatum se-
4. d. 6. cundum esse, quām secundum
9. 10. & dīci. Vnde relativa secundum
d. 14. esse sunt, quā de principaliori
g. i. significatio important relationē:
vt pater, & filius. Sed relativa se-
cundum dici sunt, quā de signi-

Sc. g. 2. ficate minus principali impor-
guolsb. tant relationem sibi annexam:
ut scientia, & virtus. Aduerte
quod ly, ad aliquid, accipitur, vt
est vna dictio simplex indecli-
nabilis.

Art. 2. SECUNDQ sciendum, quod
Sc. in 3. duplex est relatio, scilicet ratio-
d. 17. nis: & est, quā sit per actum cō-
paratiuum intellectus: vt sunt

Sc. in 4. secundæ intentiones, sed relatio
d. 13. realis est duplex, scilicet aptitu-
dinalis, & actualis. Aptitudi-
nalis est, quā non requirit ter-
minum actu existere, sed so-

B lumen in aptitudine cuiusmodi
sunt omnes propriæ passiones,
omnes aptitudines, & omnes
inclinationes, & tales sunt in
illo prædicamento reductiū,

in quo sunt illa, quorum sunt

Vide propriæ passiones. Sed relatio
Mag.. actualis est duplex, scilicet in-
strū for- trinsecus adueniens, & extrin-
malita- secus adueniens. Intrinsecus
sum c. 1 adueniens est quā necessario
ponitur, positis extremis, in
quacunque etiā distantia po-
nuntur: vt similitudo, pater-
nitas, & qualitas. Extrinsecus
adueniens est, quā necessario
non ponitur, positis extremis,
sed requiritur debita approxi-
matio extremorum: cuiusmodi
sunt sex ultima prædicamenta,
scilicet actio, passio, vbi, situs, &
habitus.

T E R T I O sciendum, quod
Art. 3. triplicia sunt relativa, scilicet
& equiparantia, supra positionis,

& suppositionis. Relativa æ. C
quiparantia sunt, quorum fun. Scop. in
damentum, & terminus sunt quolib.
eiusdem rationis, supple fun. q. 6. &
dandi: vt simile, dissimile, æ. in 1. d.
quale, inæquale. Sed relati- 2. in sol.
ua suprapositionis sunt, quo- prin. ar
rum fundamentum habet do- gu. ante
minum supra fundamentum oppo. &
sui correlatiū: vt pater, & d. 28.
dominus. Relativa supposi-
tionis sunt, quorum funda-
mentum habet inferioritatem
supra fundamentū sui corre-
latiū in dominio: vt filius:
quod ita relatio fundatur in **Sc. in 1.**
aliquo, quod habet inferiori- d. 30. q.
tatem in dominio respectu fun-
damenti sui correlatiū, scili-
cet patris. Vnde relatiū
ad aliud refertur & ad aliud
terminatur: terminatur enim
ad fundamenū sui correlatiū,
sed refertur ad suum corre-
tiū: vt pater refertur ad fi-
lium, & terminatur ad funda-
mentum filiationis. **D**

A R G V I T V R primo sic:
Ad aliquid est quid comple-
xum: ergo non est tertium
prædicamentum. Secundo sic:
Paternitas est relatio: & ta-
men non refertur ad aliud:
igitur. Tertio sic: Dominus,
& magister sunt relativa: quo-
rum fundamenū habet do-
minum supra fundamentū
sui correlatiū: & tamen non
sunt relativa suprapositionis:
igitur. Ad primum dicitur, quod
solutio patet in textu: nam ad
aliquid, vt est quid comple-
xum, non est prædicamentum.
Ad secundum dicitur, quod re-
lations in abstracto propriè no
referuntur, sed sunt rationes re-
fendit.

Summul. Petri Hispan.

A Ad tertius dicitur quod dominiū, Art. 1. & magisterium propriè sunt relationes rationis, factæ per actū comparatiū voluntatis de quibus non est hic ad propositum.

Proprie Post hæc sequuntur commun-
ratus re nitates relationis. Prima est:
latiuo- rum. quod contrarietas inest rela-
tioni, ut virtus est contraria
vitio: cum utrumque eorum
sit ad aliquid: hor autem non
conuenit omni relationi: du-
plo enim nihil est contrarium,
neque triplo. Item relatiua su-
scipiunt magis, & minus: ut
simile dicitur magis, & mi-
nus simile: & similiter ina-
quale: sed hoc non conuenit om-
nibus relationib;
B duplum enim non dicitur magis, & minus
duplum: neque triplum, neque
pater. Item relatiua dicun-
tur ad conuentiam: ut pa-
ter filij pater, filius patris fi-
lius. Item relatiua sunt simul
natura: simul enim sunt du-
plum, & dimidium: pater &
filius. Item relatiua posita se-
ponunt, & perempta se peri-
munt: ut si duplum est, dimi-
dium est; & econtra: & si du-
plum non est, dimidium non
est, & econtra.

PRIMO sciendū, quod prima
pprietas relatiuorum est: quod
ad aliquid est contrarium: ut vir-
tus contrariatur vitio: & non est
Propria in aliquo modo ppri:

quia non conuenit oībus relati-
uis, vt duplo nihil est contrarium
sed solum conuenit relatiis se-
cundum dicitur: et non conuenit
solis relatiis: quia conuenit qua-
litati, Vnde nullo relatiua secun-
dum esse habet contrarium, cū
non sint qualitates primæ: sed
solum relatiua secundū dici:
& hoc secundum esse abolutū,
& significatum principale eo-
rum, & non secundum esse re-
spectuum & connaturatuum.

SECUNDÖ sciendū, quod se-
cunda proprietas relatiuorum est
ista. Relatiua suscipiunt magis,
& minus: ut simile dicitur ma-
gis & minus simile: sed hoc non
est sibi proprium in aliquo mo-
do proprij: quia non conuenit
omnibus: ut duplum non dici-
tur magis & minus duplū: neq;
soli conuenit: quia conuenit qua-
litati. Et potest exponi talis pp-
rietas dupliciter, scilicet pri-
mo intentionaliter, & secundo
intentionaliter, ut visum est in
prædicamento substantiæ.

Vterius aduerte quod relatiua
non suscipiunt magis, & minus:
nisi relatione suorum fun-
damentorum quibus attribuū-
tur: ita quod si fundamenta non
suscipiunt magis & minus, nec
ipsa relatiua.

TERTIO sciendum, ppertia
proprietas relatiuorum est: pp-
relatiua dicuntur ad conuentē-
tiā, i.e. referuntur ad inuicem se-
cundum mutuam depēdentiā:
sic ppvū prædicatur de seipso,
mediante obliquo sui correlati-
ui: ut pater filij pater: & intelli-
gitur ista pprietas de relatiis
primi, & secundi modi: que fun-
dantur super vñum, & potentiam
actiūam, & passiūam, & non
intelli-

C

Art. 2.

D

Art. 3.

A intelligitur modus, qui fundatur super mensuram & mensuratum; tales non referuntur mutuo, & hoc realiter loquendo. Illud latius declarabitur notab.

In 23. **Sc. in 1.** **d. 30.** **g. quotlib.** **q. 13.** 2. super capit. de Aliquid. Sed quarta proprietas est, quod relatiua sunt simul natura i., simal actualiter existentia, i. si unum est, reliquum est ita quod impossibile est patrem esse sine filio; & hoc capiendo patrem, & filium formaliter, & non pro denominato. Illa expositio est Scoti dicentis, unam relationem dis-

quiparentiae esse priorem altera natura, & hoc perfectionis; sed simul quo ad existentiam: Sed quod communiter dicitur, quod sint simul naturali intelligentia, non videtur esse verum; quia

In 30. **di. 1.** **&** **S. meta.** **g. 11. 12.** **J. 3. 14.** **B** & terminū, & accidit, quod terminus minus iterū referatur; igit, &c. ARGVITVR primo. Contraria sunt formæ absolutæ, id est qualitates primæ; sed relatiua non sunt huiusmodi; igitur.

Secundò sic; Ad illud, quod suscipit magis & minus, potest esse per se motus; sed ad relationem non est per se motus igitur. Tertiò sic; Homo & risibile dicuntur ad conuentientiam; & tamen non sunt relatiua, igitur. Ad primum dicitur, quod licet relatiua secundum esse non sint formæ absolutæ; tamen bene relatiua secundum dici, quo ad significatum principale. Ad secundum dicitur, quod sicut relatiua suscipiunt magis & minus, ratione suorum fundamentorum: ita ad ipsa potest esse motus, ratione suorum fundamentorum, & secundariò.

Ad tertium dicitur, quod homo & risibile conuertuntur ad inuicem; ideo habent conuertibilitatem: sed propriè non habent conuentientiam: quia homo non praedicatur de seipso mediante obliquo ipsius risibilis.

C

Sc. in 1. **d. 30.** **&** **in 4. de** **13. q. 1.**

Item alia diffinitio relatiuorum talis est. Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse est ad aliud quodam modo se habere: Et hac diffinitio est propria relatiuorum. Item proprium est relatiuorum, quod si quis diffinitè nouerit unum relatiuorum, diffinitè noscet reliquum, ut si diffinitè nouerit, quid sit duplum, diffinitè noscet id, cuius est duplum. Necesse est enim in utrumque rationibus veriusque uti.

Relatiuorum secundodefinitio.

D

PRIMO sciendum, quod secunda diffinitio relatiuorum est ista. Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse quod sunt, aliorū dicuntur quodammodo se habere, i. illa sunt relatiua, quæ secundum proprium esse eorum respectivè se habent ad aliud sub habitu alicuius obliqui: ut pater filij pater; nihil enim est relatio, quam habitudo alicuius ad alium; & qui intelligit patrem, non co-intelligendo filium; habet opposita contradictionia in intellectu. Ex quo sequitur, quod ibi solùm diffiniuntur relatiua secundum esse; quæ sunt relatiua speciali-

Art. 1.

Scot. in quest. q. 3.

Summul. Petri Hispan.

E ter capta & non relatiua secundum dici, quæ secundum suum proprium esse non respectuè se habent ad aliud : ut scientia & virtus.

Art. 2. SECUND O sciendum, quod ex ista diffinitione sequitur alia proprietas relatiuorum, quod si quis diffinitiuè cognoverit vnum relatiuum, diffinitè cognoscet & reliquum; non quod vnum ponatur in diffinitione alterius : sed quia vnum diffinitur per suum fundamentum, & per terminum, seu per fundamentum sui correlatiui, ut pater est animal, quod genuit aliud animal, sibi simile in natura : & filius est animal genitum ab alio animali, sibi simili in natura. Ex quo sequitur, quod relatiuum habet duplceil dependentiam, scilicet

*Se. in 1.
p. 30. &
in 3. d.
8.*

Facet ad suum terminum, & ad suum fundamentum : & ideo non potest esse sine eis. Sequitur secundo, quod ista diffinitione, quæ communiter datur, quod pater est res habens filium ; non est bona.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod in isto prædicamento solùm responduntur relationes reales actuales intrinsecus aduenientes, & aptitudines huius prædicamenti. Vnde ad relationem realem sufficit, quod extrema sunt relatiua realiter distincta, & quod proueniant ex natura extremitatum : ut pater, & filius. Et dicitur notanter, quod sufficiunt illa tria : quia non necessario requiruntur : nam aliquæ sunt relationes reales, quæ compatiunturse in eadem natura a numero : ut mouentis ad motum. Et si quis querat, quod

est proprium quæsituum huius G prædicamenti. Dicitur, quod suppletur per hoc complexum, quomodo se habet hoc ad aliud, *Sc. in d.* & illa sunt in isto prædicamento, per quæ respondemus ad tale quæsituum : cuiusmodi sunt pater, & filius.

ARGVITVR primo: Pars secundum suum totum esse est ad aliud, scilicet ad totum: & tamē nō est relatiuum : quia aliquando est substantia : igitur.

Secundò sic : Caput se habet relatiue ad aliud, & tamen non est relatiuum, sed substantia : igitur. Tertio sic : Aliquis potest habere diffinitionem vnius relatiui, non habendo diffinitionem sui correlatiui: ergo male dicitur, quod si quis diffinitè cognoverit vnum relatiuum, diffinitè cognoscet reliquum. Ad primum dicitur, quod H totum, & pars possunt capi dupliciter. Vno modo formaliter, & pro per se significato, & sic sunt relatiua. Alio modo pro denominato; & sic dico, quod partes aliquando sunt bene substantiæ.

Ad secundum dicatur, quod caput non dicitur propriè ad aliud: sed magis dicitur alicuius putæ animalis : vel potest, dici, quod caput est relatiuum secundum dici, & non secundum esse. Dicitur ad tertium, quod ibi proprietas nō vult habere quod si quis definitè cognoverit vnu relatiuum, immediatè cognoscet aliud, sed quod faciliter aliud possit cognosci.

Qualitas est, secundum quam quales esse dicimur : ut se-

A secundum albedinem dicimus albi: & secundum iustitiam Qualitas quid iusti. Qualitatis quatuor sunt & eius species. Prima est habitus & species. dispositio. Differt autem habitus a dispositione: quia habitus permanentior est & diuturnior: ut sunt virtutes & scientia. Scientia enim difficilimè est mobilis, nisi forte grandis permutatio fiat, vel ab aggritidine, vel ab aliquo huinsmodi circa scientem. Similiter de virtute: iustitia enim vel castitas non citò de facili permuntantur: Dispositiones vero dicuntur: quæ de facili permuntantur, vt calor, frigiditas, & gritudo, sanitas. Vnde habitus possunt dici dispositiones, & non econuerso. Illi enim, qui habitum habent, quodammodo sunt dispositi, vel melius, vel eius ad ea, quæ habent: dispositiones autem non sunt habitus: vnde habitus potest sic diffiniri: *Habitus est qualitas, difficilimè mobilis.*

Art. I.

P R I M O sciendum, quòd, postquam determinatum est de prædicamento ad aliquid: consequenter determinandum est de prædicamento qualitatis, diffiniendo ipsam qualitatem. Qualitas est, secundum quam quales esse dicimus, quæ expnendo primo intentionaliter, sic intelligitur, qualitas est forma accidentalis, secundum quam

aliquid dicitur esse quale, supple quali accidentalē, & specialiter cagio, vt distinguatur contra prædicari in quantum, & in quowm, & contra prædicari aliorum prædicamentorum. Ex quo sequitur, quòd ibi ista propositio, secundum, dicit circumstantiam causæ formalis, sic quòd nos sumus quales formaliter qualitate: sicut formaliter sumus albi albedine:

S E C U N D O sciendum, quòd ipsius qualitatis sunt quatuor species, seu modi, scilicet habitus & dispositio, naturalis potentia, vel impotentia, passio, & passibilis qualitas, forma, & circa hoc aliquid constans figura. Et aduerterè, quòd ibi capiuntur species largè, vt se extendat admodum: ita quòd quando dicitur, sunt quatuor **D** species qualitatis, intelligitur, id est quatuor sunt modi ipsius qualitatis: quia magis sunt modi, quam species: cum idem possit ponit in diuersis illis modis, sicut probat Scotus q. sen. qualitatent. distinct. 6. q. 10. de chara-
stere, de hoc vide latius mai-
orem logicam in fine notabil... cendi,
cap. de qualitate. Ex quo se-
quitur, quòd ibi non est diui-
sio generis in suas species: sed
alicuius communis in suos mo-
dos: ita quòd illa quatuor sunt
quatuor modi accidentales qua-
litatis, sumpti ex diuersis ha-
bitudinibus ad subiectum,
vel ad aliquid aliud: & non
sunt species: quia impossibi-
le est duas species unius ge-
neris in abstracto prædicari
de aliquo: sed sic est, quòd
habitus & dispositio, natura-

Summul. Petri Hispani.

E. Iis potentia & impotentia, passio & passibilis qualitas prædicantur de eodem, puta de colore, vel sanitate, ergo.

Aff. 3. TERTIO sciendū, quod prima species, seu modus qualitatis est habitus & dispositio; quæ duplicitate ad inuitem differtur; primo: quia habitus est qualitas de difficulti mobilis a subiecto, & dispositio de facili mobilis; secundo: quia habitus disponit

S. 1. ubi subiectum ad perfecte operandum, sed dispositio ad imperfekte operandum. Et si quis dicat:

Dubius. dispositio est superius ad habitum; ergo non facit unam speciem, vel medium cum habitu. Respondetur, qd dispositio potest capi duplicitate. Uno modo largè, pro omni qualitate, quæ disponit subiectum ad aliquid operandum, siue perfecte, siue

F. imperfecte; & sic bene est superius ad habitum. Alio modo caputur stricte, pro qualitate disponente subiectum ad imperfecte operandum: & sic facit unam speciem, vel medium cum habitu. Vnde omnis qualitas, quæ disponit subiectum ad aliquid operandum siue perfecte, siue imperfecte, siue a natura, siue non, est in ista specie qualitatis, seu in hoc modo qualitatis. Ex quo sequitur quod omnes scientiae, omnes artes, omnes virtutes, &

Sc. in 1. d. 3. q. 6. omnes artus potentiarū, & omnes species tam intelligibiles, quam sensibiles sunt in ista specie; quia ipsis conuenit iste modulus, qui est disponere subiectum ad aliquid operandum.

ARGV (TVR primo sic: Prædicamentum non diffinitur, cum non habeat genus, & differentiam; ergo male ibi diffinitur

qualitas. Secundo sic: secundum rationale dicimus quales, & tamen rationale non est qualitas; igitur. Tertio sic: secundum quodlibet accidens dicimus quales; & tamen quodlibet accidens non est qualitas; igitur.

Ad primū dicitur, quod prædicamenta non diffiniuntur propriè diffinitione quidditatiua: cum non habeant differentias constitutivas; licet bene diffiniuntur diffinitionibus descripsiis. Ad secundum dicitur, quod secundum rationale dicimur quales essentialiter, non tamen accidentaliter.

Ad tertium dicitur, quod licet secundum quodlibet accidens dicamus quales, capiendo, quale, largè; non tamen capiendo, quale, propriè, ut dicitur à qualitate, vel ut habet proprium modum prædicandi, distinctum ab alijs.

Secunda species qualitatis est naturalis potentia, vel impotentia aliquid facile faciendo, vel patiendi, ut sanatus dicitur, qui habet naturalem potentiam, ut nihil ab aliquibus accidentibus & gritudinem inferentibus, patiatur: & agrotatus dicitur, qui habet naturalem impotentiam aliquid patiendi; durum autem dicitur habere naturalem potentiam resistendi sectioni: & molle naturalem impotentiam, quia citò secatur. Cursores enim, & pugillatores dicuntur simul de ista specie: non quia

Sc. in 1.
d. 3. q. 3.
& inde
8. q. 3.

Mit. I.

A quia exerceant actus suos : sed quia habent naturalem potentiam hoc faciendi . Tertia species qualitatis est passio , & passibilis qualitas , ut illæ qualitates , quæ efficiunt in sensibus passiones , ut in gusto dulcedo , amaritudo , & similia . Et etiam illæ qualitates sunt in hac specie , quæ ab aliquibus passionibus generantur , vel facile , vel difficile mobilibus , & permanentibus ; sive enim nigredo ab aliqua passione naturali generatur , sive ab aegritudine , vel ab astu , qualitas passibilis dicitur . Quarta species qualitatis est forma , & circa hoc aliquid constans figura , ut dispositio corporis , ut triangulatio : quadrangulatio , rotunditas , curvitas , rectitudo .

Art. I. PRIMO sciendum , quod secunda species , seu modus qualitatis est naturalis potentia vel impotentia . Vnde naturalis potentia non est , nisi quædā habilitas , seu qualitas inexistens rei a natura , per quam ipsa potens est ad exercendum suas operationes & ad resistendum suis contrarijs . Sed naturalis impotentia est inexistens rei a natura , per quam ipsa impotens est ad exercendum suas operationes : ita quod omnis qualitas , per quam aliquid naturaliter est potens , vel impotens ad exercendum suas operationes : habet istū modum qualitatis : sicut est habilitas , &

inabilitas . Ex quo sequitur , C quod neque propriæ passiones , neque potentiaz animæ , neque interiores , neque exteiiores sunt propriæ in ista specie qualitatis .

Art. 2.

SECVNDO sciendum , quod tertia species qualitatis , seu modus est passio , & passibilis qualitas : & differunt dupliciter ad inuicem .

Primo , quia passio importat qualitatem citò transeuntem : ut rubedo proueniens ex verecundia . Sed passibilis qualitas importat qualitatem sub esse permanenti , ut rubedo proueniens a natura .

Secundo differunt ; quia passio non denominat subiectum simpliciter i. vniuersaliter , sed solum pro aliquo tempore ; sed passibilis qualitas denominat subiectum simpliciter , idest vniuersaliter . Vnde passio , ut hic sumitur , est qualitas citò transiens , inferens passionem , vel illata a passione ; ut rubedo proueniens ex verecundia .

Sed passibilis qualitas est qualitas , inferens passionem , vel illata a passione , habens esse permanentis . Vnde omnis qualitas , quæ infert passionem subiecto , vel quæ illata est a passione , habet modum huius speciei . Vnde in ista specie reponuntur omnes qualitates sensibiles , vñ omnis color , omnis sonus , omnis sapor , omnis color , caliditas , frigiditas , humiditas , & siccitas .

TERTIO sciendum , quod quartæ species qualitatis est forma , & figura , non capiendo formam pro altera parte compositi , sicut est anima ; sed capiendo

Art. 3.

Summul. Petri Hispan.

E piendo formam pro figura: quia idem est forma, & figura, vt hic sumitur forma. Figura tamen potest capi dupliciter.

Vno modo pro quantitate terminata: & tunc diffinitur: figura est, quæ termino, vel terminis clauditur.

Alio modo accipitur pro dispositione, vel clausione qualitatis: quæ certè non est aliud, quam ordo partium ad totum locum, vel ad partes loci: quia In 4.d.
1.q.1. vt dicit Scot: domus extra aut nihil est ultra ens naturale, aut multo est imperfectior, quam domus in mente: & paulò post dicit, quod domus non mouet intellectum ad cognitionē sui, sed à re naturali ad cognoscendum ordinem partium: qui dicit artificiale, seu figuram ultra ens naturale.

F Et aduerte, quod sub isto modo qualitatis ponuntur omnes figuræ iam naturales, quam artificiales. Vnde illud dicitur habere istum modum qualitatis, quod est dispositio partium totius ad partes loci.

ARGVITVR primo sic: Risi-
bilitas est naturalis potentia, &
non est qualitas, igitur.

Secundo sic. Potentia respec-
tivè se habet ad actum: ergo
est in prædicamento ad aliquid,
& non in isto prædicamento.
Tertio sic. Figura est quantitas;
ergo male dicitur, quod est qua-
litas.

Ad primum dicitur, quod ri-
sibilitas non est potentia, sed est
quidam respectus aptitudinalis
ad risum.

Ad secundum dicitur, quod po-
tentia capiatur duplicitate. Vno
modo pro per se significato;

& sic est respectus, seu ordo ad aliquem actum, & tunc est in prædicamento ad ali- G
quid. Hac di-
clarè ha-
bet.

Alio modo capitur pro deno-
minato: & tunc est in prædicamen-
to substantiæ propriæ: po- d. 17.
test etiam capi pro habilitate,
vel facilitate, quæ inest rei a na-
tura, per quam aliquid est po-
tens ad exercendum suas opera-
tiones, & tunc est in secunda
specie qualitatis.

Ad tertium dicitur, quod fi-
gura non est quantitas, sed est
ordo partium ad partes loci.

Qualia verò dicuntur, qua-
secundum hæc denominatiæ Quali-
dicuntur, vel quomodolibet qua &
aliter ab his: ut a grammati- quo upli-
ca grammaticus: a iustitia cia.

H
Vel quacunque dicuntur ab aliqua qualitate non deno-
nominatiæ: eo quod nomen non est impositum ipsi qualiti-
tati: ut cursor, & pugillator.
Et nota, quod cursor, & pu-
gillator dicuntur duplicitate.
Vno modo dicuntur cursor,
& pugillator ab arte currendi,
& pugillandi: & sic sunt in prima specie qualitatis:
quia istæ artes sunt habitus.

Alio modo dicitur cursor, non
quod habeat artem currendi:
sed quia habet naturalem po-
tentiam ad actum currendi
& pugillator, non quod ha-
beat artem pugillandi: sed
quia

Qua-
tatis
prieta-
tes.

A quia habet naturalem potentiam ad actum pugnandi. Et isto modo dicuntur qualia ab ipsis naturalibus potentijs, sed non denominatiuè, eo quòd non mind non sunt imposita ipsis naturalibus potentijs, a quibus dicuntur qualia. Et sic cursor, & pugillator sunt in secunda specie qualitatis. Alia autem dicuntur qualia non denominatiuè: quando nomen est impositum qualitati, secundum quam dicitur quale: sed eam non participant secundum illud nomen: ut studiosus a virtute: & sic sunt tres modi sumendi quale qualitate. Est autem contraria in qualitate, vt albedo contrariatur nigredini: iustitia iniustitia: hoc autem non est proprium qualitati: quia non conuenit omni qualiti: figura enim non habet aliquid contrarium, neque aliquis medius color: ut rubeo, albedo. Et sciendum, quòd si unum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale: vt iustitia est qualitas: ergo iniustitia: iustum est quale. ergo iniustum. Item qualitas sustinet magis & minus. Dicitur enim iustum magis, & minus iustum: & albus, & grammaticus: sed hoc non est proprium qualitatis: quia quadratum non suscipit magis, neque minus, neque circulus, neque quadrangulatio, neque circulatio. Item proprium est qualitati, secundum eam simile, vel dissimile dici: ut albus albo similis dicitur: & iustus iusto: albus nigro dissimilis dicitur.

Arti. I.

PRIMO sciendum, quod definitio qualium sic est intelligenda. Qualia dicuntur, id est sunt, secundum quæ hæc, id est, secundum qualitatem, vel abstracta, denominatiuè dicuntur, vt albus ab albedine, nigrum à nigredine.

Et aduerte, quod duobus modis contingit, qualia non dici denominatiuè, supple proprietate, quæ est secundum vocem, & significationem simul.

Primo quando illi qualitati non est nomen impositum, vt cursor & pugillator, quando sunt in secunda specie qualitatis. Secundo modo, quando concretum & abstractum non conueniunt in principio vocis, vt studiosus a virtute.

Arti. 2.

SECVNDO sciendum, quod prima proprietas qualitatis est ista: Qualitati est aliquid contrarium, vt iustitiae contrariatur iniustitia, & caliditati fragilitas: sed non est propria quarto modo; quia non conuenit omnibus qualitatibus, vt qualitatibus quartæ speciei, quia triangulo nihil est contrarium, neque qualitatibus secundæ speciei: nec pri-

Summul. Petri Hispan.

Em̄, nisi capiatur contrarietas largè. Ex quo sequitur, quòd sole qualitates tertiaræ speciei contrariantur: capiendo contrarietatem propriè: quæ est solum inter quatuor qualitates primas. Vide latius declaratū in maiori logica capit. de qualitate nota. 4. ex quo sequitur ulterius, quod si unum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale id est si unū fuerit in prædicamento qualitatis, eriam reliquum.

Art. 3. TERTIO sciendum, q̄ secunda proprietas qualitatis est ista. Qualitas suscipit magis & minus: ut aliquid dicitur magis, vel minus album: & potest exponi duplicitate. S primo int̄erinaliter & secundo, vt vijsum est supra in quinta proprietate substantiæ. Sed tertia proprietas qualitatis est: proprium est qualitatū secundum eam simile, vel dissimile dici, vt secundum albedinem aliquid dicitur simile: & debet capi ly. secundum, vt dicit circumstantiam, vel habitudinē fundamenti: ita quod est sensus: quod quidquid dicitur simile, vel dissimile, dicitur tale secundum qualitatem supple fundamentaliter: & debet accipi simile, & dissimile, vt dicunt aptitudinem, & non actum. Vnde similitudo est rerum differentium.

Scot. in quot. 9. 6. i pri. questio- nis. **in** mentaliter: & debet accipi simile, & dissimile, vt dicunt aptitudinem, & non actum. Vnde similitudo est rerum differentium eadē qualitas, supple in specie, & etiam protest intelligi in numero: accipiendo qualitatem communiter. Sed dissimilitudo est rerum differentium diuersa qualitas, supple in specie specia- lissima.

ARGVITVR primo sic. Quæle est prima quæstiuum huius prædicamenti: ergo nō est prædicamentum. Segundo sic: Secun-

dum humanitatem dicimus si- miles, & tamen non est quali- tas: igitur. Tertio sic. Secundum similitudinem dicimus similes: ergo non secundum qualitates. **D**e pro- positiō- nib. am- phibolo- gicis, vi- de Scot. in q. d. II. q. 1. in solu- 1. arg.

Ad primum dicitur, quòd quale capitur duplicitate. Uno modo syncategorematice: & sic est bēne quæstiuum. Alio modo cate- goretice: sic est prædicamen- tum: Ad secundum dicitur, quòd licet secundum humanitatem dicamus similes: capiendo simi- litudinem largè, non tamē pro- priè. Ad tertium dicitur, quod licet secundum similitudinem formaliter dicamus similes; ta- men secundum qualitatem fun- damentaliter dicimus similes.

Actio est, secundum quam H in id, quod subiicitur, agere di- cimur: ut secans aliquid dici- tur agere in eo, quod secat: vñ de secatio est actio, & secundum sectionem agit secans in eo, quod secat: & percussio est actio. Proprium actionis est, ex se inferre passionem. Recipiunt autem agere, & pati contrarietatem; calefacere enim est contrarium ei, quod est frigidum facere: & delectari est cotrarium ei, quod est tristari. Recipiunt agere, & pati magis & minus: caleface- re enim magis & minus dicitur: & calefieri dicitur magis, & minus: & similiter delecta- ri, & tristari.

Passio est effectus, illatioque actionis; vt calefieri infertur quid & ex

A ex calefacere, & efficitur. **P**ro-
prietatis ^{pr}iu*m* autem passionis est primo
inferri ex actione. Item passio
non est in agente, sed in patien-
te. De reliquis vero quae prius
dicta, sunt modo sufficientia.

QVÆ S E Q VV N T V R
de alijs quatuor prædi-
camentis, non sunt data
a Petro Hispano.

Quando
quid,
Q Vando est, quod est adia-
quatuor-
centia t̄pis in re t̄pali-
plex, & derelinquitur. ut hodie esse,
eius pro trasfore. Item duplex est qua-
pria.

Bado. s. simplex, & compōsum:
sicut duplex est t̄ps. Item tres
sunt proprietates **Quando**. Pri-
ma est, q̄, quando, non susci-
pit magis neque minus. Secun-
da est, q̄, quando, nihil est con-
trarium. Tertia est, q̄, quando,
est in omni illo, quod incipit esse
intempore.

Mu. I. PRIMO sciēdum, q̄ postquā
determinatum est de quatuor
primis prædicamentis: conse-
quenter determinandum est de
sex ultimis: quæ non sunt, nisi
respectus extrinsecus adueniē-
tes. Vnde diffinitio actionis sic
est intelligenda: Actio est respe-
ctus ipsius agentis ad passum,
q. 13. 9. quo agens dī formaliter agens.
Et dicitur notanter, formaliter
quia effectuē agens dicitur be-
ne, agere aliquo alio modo: vt
ignis effectuē dicitur agere ca-

jore: sed formaliter dicitur age-
re actione.

Sed diffinitio passionis est sic
intelligenda: Passio est respectus
extrinsecus ipsius patientis ad
agens; vt calefieri, v. i. Ex quo Sc. in I.
sequitur, quod termini signifi-
cantes actus potentiarum ait, v. i. &
non sunt in istis prædicamentis, d. 3. 9. o.
quia non important respectus, g. o. 13. o.
sed qualitates: sub modo ramen-
g grammatical actionis, vel pas-
sionis: vt videre, &c.

SECUNDO sciendū, quod Art. 2.
prima proprietas actionis est:
quod proprium est actioni ex le, id est, ipsa mediate inferre pa-
ssione: & hoc exponendo primo
intentionaliter: sed logicaliter
exponitur sic: quod a proposi-
tione, in qua ponitur verbum
de genere actionis, ad proposi-
tionem, in qua ponitur verbum Regu'la,
de genere passionis, est bona D
consequentia, vt bene sequitur,
ignis calefacit aquam: ergo
aqua calefit ab igne.

Secunda proprietas: agere &
pati suscipiunt contrarietatem:
vt calefacere contrariatur huic,
quod est frigefacere & calefieri
huic, quod est frigefieri.

Tertia proprietas actio susci-
pit magis, & minus: calefacere
dī magis, & minus calefacere:
& debent intelligi iste proprie-
ties non primo, sed solum me-
diane qualitate, quā connotat.
Sed ipsius passionis sunt duas pro-
prietates. Prima, proprium est
passioni inferri ex actione: vt
calefieri mediante caleficere,
Secunda proprietas: passio non
est in agente, sed in paciente.

TERTIO sciēdum, quod dif-
finitio de, quādo, sic est intelli-
genda: **Quando** est respectus
extrinsecus.

Summus. Petri Hispan.

Extrinsecus rei temporalis ad tempus, vel ad aliquid temporis. Ex quo sequitur, quod ibi non diffiniatur: quodam praedicamentum, sed quoniam passuum: quod est species eius. Unde. Quoniam est duplex, sc. actuum, & passuum.

Sc. in i. istorum est praedicamentum: sed d. 8. q. 3 quoniam commune ad ista duo, forte, quod non habet alias species: & ipsius, quoniam sunt duae proprietates. Prima quod non habet contrarium: ut hodie nihil est contrarium. Secunda est, quod quoniam non suscipit magis & minus, ut hodie non dicitur magis, quodam, quam cras: & sic de alijs. Et eius genera suppletur per ista: esse, fore, fuisse: sed species suppletur per ista: in hora, in die, in anno: & individua per ista, in hac hora, in hac die: & omnia illa sunt in isto praedicamento, per quae convenienter responderetur ad interrogationem factam per quodam, ut cras, hodie.

ARGVITVR primò: Cottaria non possunt simul verificari de eodem, sed calefacere, & frigifacere verificantur de eodem, puta de aqua tepida: igitur. Secundò sic. Passio est species qualitatis, ergo non est unum praedicamentum. Tertio sic. Nullum syncategorema est praedicamentum, sed quando, est syncategorema, igitur.

Ad primū dicitur, quod contraria quantum ad gradus intensos non possunt de eodem verificari: tamen bene quantum ad gradus remissos.

Ad secundum dicitur, quod passio aequiuocè est praedicamentum, & species qualitatis. Ad

tertium dicitur: quod licet quodam, G ut est unum quæstuum, sit syncategorema: non tamen ut est unum praedicamentum.

Vbi est circumscrip̄io cor. **U**bi quodam poris locati, a loci circumscrip̄ione procedens: ut in ecclesia esse, in foro esse. Et dividuntur ubi: quia quoddam est, ubi, simplex: & est illud, quod a simplici loco procedit, ut est locus punctorum. Et quoddam est ubi, compositum: & est illud, quod a loco composite procedit. Proprietates, ubi, sunt duæ. Prima est, quod, ubi, nihil est contrarium. Secunda est, quod, ubi non, suscipit magis neque minus: hoc est, ubi, non recipit intensionem, & remissionem. **H**

Positio est quidam partium **P**ositio quidam situs, & generationis ordinatio eius proprietas: ut sessio, statio, & sic de priuatis. Item tres sunt proprietates positionis. Prima est: quod positio, non habet contrarium. Secunda est, quod, positio, non suscipit magis, neque minus. Tertia est, proprium est positioni, substantia proxime assistere.

Habitus est corporum, & eorum, qua circa corpus sunt, adiacentia: ut tunicatum est tui quod, loricatum esse. Et sunt tres & eius proprietates eius. Prima est, proprium quod, habitus, suscipit magis & mi-

A Et minus: ut eques est armator peditae. Secunda est, quod habitus non habet contrarium. Tertia est, quod habitus semper est in pluribus. s. in habente, & in habito.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod definitio vbi est sic intelligenda: Scot. in Vbi, supple passuum est respectus quodlibet. Etus extrinsecus ipsius rei locata ad locum. i. ad superficiem corporis continentis ipsum. Ex quo q. II. & in 4. d. sequitur: quod ibi non diffinitur Vbi, quod est praedicamentum: sed vbi passuum. Ex quo sequitur, quod duplex est Vbi. s. actuum, & passuum. Vbi actuum est respectus ipsius loci ad rem locatam: sed Vbi passuum est respectus rei locatae ad locum: & nullum istorum est praedicamentum Vbi, sed Vbi commune ad utrumque.

B Et aduerte, quod eius proprietates sunt bene positae in textu: nam vbi suscipit magis, & minus, & non habet contrarium. Vnde genera subalterna eius sunt, sursum deorsum: species sunt in domo, in camera; in diuidua sunt, in hac domo, in hac camera: & quæstiuum huius prædicamenti, est Vbi, syncategemate captum.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod diffinitio situs, vel positionis sic est intelligenda. Situs est respectus partium totius ad partes loci: & eius sunt duæ proprietates. Primo situs non habet contrarium: quia hoc maximè esset sedere, & stare: sed hoc non: quia eadem ratione moueri contrariaretur ad ly, stare, quod est impossibile: quia tantum unum est contra-

rium. Secunda proprietas. Sius C non suscipit magis, neque minus: ut aliquis non dicitur magis, vel minus iacere: & eius genera subalterna sunt positio innata, & positio acquisita: situatio sursum, situari deorsum, & eius species sunt, stare, sedere, & individua sunt stare Socratis, & sedere Platonis, & eius quæstiuum est, quomodo est hoc situatum?

T E R T I O sciendum, quod definitio habitus est sic intelligenda. Habitus est respectus extrinsecus eorum, quæ sunt circa corpus, ad ipsum corpus, ita quod tunica applicatur corpori, ad ipsum corpus est respectus extrinsecus, qui vocat Habitus praedicamentum, & eius sunt duæ proprietates. Prima, habitus suscipit magis, & minus, ut aliquis dicitur magis, & minus armatus. Secunda proprietas, quod habitus non habet contrarium, capiendo propriè contrarialem, & eius genera subalterna sunt habitus partis, & habitus totius, & armatum esse, vestitum esse sunt species specialissimæ, & individua sunt armatio Socratis, armatio Platonis, & eius quæstiuum est, quomodo est hoc habituatum.

ARGVITVR primo sic. Vbi est, unum syncategorema quæstiuum prædicamenti Vbi, ergo non est unum prædicamentum. Secundo sic, Positio est differentia quantitatis, ergo non est prædicamentum, distinctum ab alijs. Tertiò sic, Habitus est species qualitatis, ergo non est unum prædicamentum, distinctum ab alijs. Ad primum dicitur, quod Vbi potest capi

Summul. Petri Hispan.

E dupliciter: uno modo syncategorematicè: & sic est unum qualitatum praedicamenti Vbi. Alio modo capitur categoriematicè, & sic est unum praedicamentum.

Ad secundum dī, q̄ positiō potest capi dupliciter: uno modo pro ordine seu respectu partium totius ad ipsum totum: & sic est differentia occidentalis quantitatis. Alio modo potest capi pro respectu partium totius ad partes loci: & sic est prædicamentum. Ad tertium dicitur, quod Habitus capitur dupliciter, uno modo pro qualitate, de difficulti mobilia subiecto: & sic est species qualitatis. Alio modo pro respectu eorum, que sunt circa corpus ad ipsum corpus: & sic est ultimum prædicamentum.

F Dicitur autem alterum al-

Oppositiō quoadupl. & teri opponi quadrupliciter.

Oppositorum enim quadam sunt relatives: ut pater, & filius, duplum & dimidium. Quadam sunt priuatiū opposita: ut priuatio, & habitus, visus, & cæcitas, auditus, & surditas: Alia sunt contrariē opposita: ut album, & nigrum. Alia sunt contradictoriē opposita: ut sedere, non sedere. Qua autem sunt relatives opposita, dictum est in capitulo de Relatione. Contraria sunt, quæcunq; sub eodem genere possita, maximè a se inuicem distant, mutuo se expellunt: & idem susceptibili virissim in-

sunt: à quo mutuo se expellunt: nisi alterum in sit à natura, ut albedo in cygno: & nigredo in cornu, & Æthiope: caliditas aut nō est in igne, ut accidēs in subiecto, immò ut substantiale in eo: cuius est substantiale, sicut sunt quadā, qua cadūt in diffinitionē alicuius nō secūdū prædicationē: sed potius ut principiū: ut punctus in diffinitione lineæ, unitas in diffinitione numeri: & isti modus essendi, in continetur sub quarto modo. secūdū quē unaquaq; pars diffinitionis est in suo diffinitione: & sc̄ ignis non est subiectum caliditatis, sed materia ignis est subiectum eius: h.c.n. susceptibili est caliditatis, & frigiditatis. Vnde caliditas est in materia ignis. ut in subiecto: in igne vero non ut in subiecto: sed ut substantiale in eo, cuius est substantiale. Priuatiū opposita sunt, q̄ habet fieri circa idem subiectū ordine irregressibili, & ē tempore determinato a natura. Ordine irregressibili dico, quia ab habitu in priuationem deuenire possibile est: sed non econuerso: impossibile. n̄ est a priuatione in habitū regresſū fieri, ut visus, & cæcitas habent fieri circa oculum: a visu aut deuenire in cæcitatem possibile est: sed non econuerso.

A PRIMO sciendum, quod postquam determinatum est de praedicationis: hic consequenter determinandum est de postpraedicatione mentis. Vnde postpraedicationem quid. Ium est quoddam documētum, valens ad habendam a posteriori prædicamentorum cognitionem, & sunt quinque, scilicet oppositio, Prius, Simul, Motus, & Habeere. Et prius determinandum est de oppositione, non quidem complexa, sed incompleta, & eius sunt quatuor species, scilicet Cœlativa, contraria, priuativa, & Cōtradictoria. Vnde oppositio relativa est repugnancia relativi ad correlativum; quæ de eodem, & respectu eiusdem verificari non possunt: ut pater, & filius, **B** Ille bene respectu diuersorum. Ex quo sequitur, quod non omnino relatum, & correlatum dicitur. Sc. in 1. d. 3. q. 9. opponuntur relativè, sed solum quæ de eodem respectu eiusdem verificari non possunt.

Contra-
dia du-
plicia.
Art. 1. SECVNDO sciendum, quod diffinitio: Contrariorum est sic intelligenda: Contraria sunt quæ sub eodem genere posita sunt & maximè differunt, & natura sunt successivè inesse eidem subiecto, nisi alterum illorum insit a natura, a quo nata sunt semper expellere. Et dicitur notanter, nisi alterum illorum insit a natura, quia si alterum insit a natura, non oportet, quod naturaliter possint se expellere, licet tamen sint semper nata se expellere, ideo non est magna necessitas ponere illam particulam, nisi alterum insit a natura. Et sunt duplia, scilicet media, & immediata. Media, inter quæ mediat aliquid eiusdem generis cum extremis, & necesse est supple alterum istorum naturaliter inesse suo susceptibili, licet non mediat, ut non est necesse hominem esse album, vel nigrum.

grum, inter quæ mediat tubeū, & multi alij colores. Sed immēdiata sunt, inter quæ non mediat aliquid eiusdem generis, ut inter sanum, & pigrum non mediat aliquid eiusdem generis cum extremis, & necesse est supple alterum istorum naturaliter inesse suo susceptibili, licet non mediat, ut non est necesse hominem esse album, vel nigrum.

TERTIO sciendum, quod Pri-
uatiuè opposita sunt, quæ ha-
bent fieri circa idem subiectum
ordine ingressibili, & tempo-
re determinato a natura, ut vi-
sus, & cæcitas. Et dicitur no-
tanter, circa idem subiectum, Sc. in 4. d. 43.
ideo visus, & surditas non sunt
priuatiuè opposita: quia non ha-
bent fieri circa idem subiectum.
Et dicitur notanter, ordine it-
gressibili, propter priuationē
imperfectam, quæ solum negat
actum, & non dispositionem ad
actum, ut quies respectu mo-
tus. Et a tali bene potest fieri re-
gressus, sed non a perfecta priua-
tione, quæ negat actum, & dis-
positionem ad actum. ut cæci-
tas. Dicitur notanter, tempore
determinato a natura, quia
catulus ante nonum diem non
dicitur neque cæcus, neque vi-
dens, quia non habet tempus de-
terminatum. Sed contradicto-
ria sunt, quæ opponyunt secun-
dum affirmationem, & negatio-
nem, ut homo, non homo, & ip-
sa absolute sumpta, non possunt
verificari de aliquo, supple co-
pulatim, quia disiunctiuè de
quolibet conceptibili possunt
verificari.

ARGVITVR primo sic: Cau-
sa, & effectus sunt relativè op-
positi.

Summul. Petri Hispani.

E posita, & tamen respectu eiusdem possunt verificari de eodem. Secundo sic, Rubedo verificatur de aliquo, ergo & contraria, Consequentia patet, quia medijs colores componuntur ex extremis coloribus, ergo ubi erit medius color, & extrema etiam. Tertio sic. Album, & non album sunt Contradictoria, & tamen disiunctum ex ipsis non verificatur de quolibet, quia illa non est vera, homo per se est albus, vel non albus. Ad primum dicitur, quod licet causa, & effectus secundum diuersa genera causarum possint de aliquo verificari respectu eiusdem, non tamen secundum idem genus causæ.

Scot. in I.d. 15. Ad secundum dicitur, quod medijs colores non dicuntur ideo medijs, eo quod

E componantur ex extremis coloribus, sed quia habent maiorem conuenientiam cum extremis, quam extrema inter se.

Scot. in I.d. 2.9. Ad tertium dicitur, quod licet

4. & d. 4.9. I. Contradictoria, absolute capta, non possint verificari, neque falsificari de eodem; tamen benem sumpta cum aliqua determinacione, ut cum ista determinatio ne, per se, vel necessario.

Prius quatuor citer: primo modo, & propriè aliquid dicitur prius altero secundum tempus: prout aliquis dicitur senior, & antiquior altero: sicut homo habens triginta annos dicitur prior homine, habente viginti annos. Secundo modo aliquid dicitur prius, à quo non con-

ueritur subsistendi consequentia: ut unum est prius duobus. Dubius enim existentibus mox consequens est unum esse: ut si duo sunt, unum est: & non econverso. Tertio modo dicitur prius secundum ordinem quendam: ut in disciplinis principia priora sunt conclusionibus: & in grammatica litera sunt priores syllabis: & in oratione proœmium est prius narratione. Quartomodo prius dicitur, quod melius est, & honorabilius. Consueverunt enim plurimi homines honorabiles, & magis dilectos apud se, dicere priores. Prater hos quatuor modos, iam dictos, est unus alter modulus prioris. Eorum, scilicet, quæ conuertuntur secundum essendi consequentiam, & alterum est quodammodo causa alterius: & hoc modo aliquid dicitur prius altero natura: ut res est causa veritatis orationis, de se factæ: ut hominem currere conuertitur cum hac oratione, homo currit. Et si hominem currere sit verum, hac est veræ, homo currit, & econverso. Res autem est causa veritatis orationis, de se factæ, & non econtra, Ab eo enim, quod res est, vel non est,

A. oratio dicitur vera, vel falsa: ergo hac res boninem currere.

Simul prior est hanc oratione, homo cur- tripli rit. Simul dicitur tribus mo- ter dici dis. Primo modo dicuntur si- sur.

mul, quorum generatio est in eodem tempore: & neutrum est prius, neque posterius: & bac dicuntur simul tempore. Se- cundo modo dicuntur simul, quaecunque convertuntur, & neutrum est causa alterius: si- cut qualibet relativa: ut du- plum, & dimidium: pater & filius: & sic de alijs. Tertio mo- do dicuntur simul, qua aequali-

B. liter coniuidunt aliquod ge- nus, ut homo, equus, leo, & sic de alijs. qua coniuidunt hoc genus animal, & simi- liter differentia diuidentes aliquid genus, dicuntur si- mul, ut rationale, irratio- nale, & sic de alijs. Isti au- tem duo ultimi modi dicun- tur simul natura, primus au- tem modus dicitur simul tem-

Motus pore. Motus sex sunt species, species, scilicet generatio, corruptio, & quid unaqua augmentatio, diminutio, alte- que ca- ratio, & secundum locum sum.

mutatio. Generatio est pro- gressio de non esse ad esse. Co- ruptio est progressio ab esse ad non esse. Augmen- tatio est praexistentis quanti- tatis maioramentum. Di-

minutio est praexistentis quan- titatis minoramentum. Al- teratio est mutatio de con- traria qualitate in contra- riā qualitatē, vel in me- diam: ut cum aliqua per- mutatur ab albedine in ni- gredinem, vel in medios colores. Motus secundum locum est mutatio de uno loco in alterum. Motus au- tem secundum locum sex sunt species, sive differentia:

scilicet ante, retro, sursum, deorsum, dextrum, & sinistrum.

Ad omnes autem has par- tes fit motus. Habere

D. dicitur multis modis: Pri- mo modo dicitur habere ali- quam qualitatem, ut discipli- nam, aut virtutem. Secundo

modo dicitur habere quanti- tatem, uti magnitudinem:

ut bicubitum: tricubitum.

Tertio modo dicitur habe- re ea, qua circa corpus sunt adiacentia: ut vestimentum,

& tunicam: Aut circa mem- brum, ut in manu anulum.

Et habitus isto tertio mo- do sumptus, est unum de

decem predicamentis: &

diffinitur sic: Habitus est

corporum, & eorum, qua

circa corpus sunt, adiacen- tia: ut est armatio, vel ca- ligatio, & similiter fingantur

Habere
quot mo-
dis di-
catur.

Summul. Petri Hispan.

Enarrata in alijs secundum ad iacentiam illam: hac enim dicuntur habere; illa vero haberi. Quarto modo dicitur habere sicut continens contentum: ut lagena vinum; aut modius grana tritici. Sexto modo dicitur habere possessionem: ut domum, aut agrum. Septimo modo dicitur habere uxorem: Et de hoc modo dicit Aristoteles, quod iste modus est alienus in eo, quod est habere, propter hoc, quod vir habens uxorem, etiam habetur ab ea: vinculum enim matrimonij indissolubiliter ligat utrumque. Et dicit, quod forte alijs modi apparebunt in eo, quod est habere; sed qui consueverunt dici penè omnes enumerati sunt.

P R I M O sciendum, quod secundum postprædicamentum est, Prior, & valet ad cognoscendum qualiter genus, species, & individuum se habent secundum prius, & posterius. Et eius sunt quinque modi. Primus modus est prius tempore, cum duratio unius præcedit durationem alterius. Secundus modus est prius natura, à quo non conuerterit subsistendi consequentia, a cuius antecedente de est secundo adiacente, ad consequens de est secundo adiacente non valet consequentia, vt non sequitur animal est, ergo homo est, adeo animal est prius natura ho-

mine, & quodlibet superius suo G inferiori. Tertius modus est prius ordine, a quo secundum debitum ordinem sit incepio, secundum quem modum partes præcedunt rotu, & literæ syllabas. Quartus modus est prius honore qui præferritur alteri in honore. Quintus modus est prius natura, vel causa, à quo conuerterit subsistendi consequentia, ut unum est d. 13. q. causa alterius, & illud quod est 1. alias causa alterius, est prius natura, legitur ut ita esse in re, & propositio ve- d. 12. q. 1 ra, conuertuntur: & unum est in sol. 2. causa alterius, scilicet ita esse in argume- re. Et aduerte, quod per Prior principi- intelligitur Posterior, cum sint opposita, & dicitur tot modis si- cut prius.

S E C U N D O sciendum, quod tertium postprædicamentum H est Simul, quod valet ad cognoscendum unam proprietatem ad aliquid. Et dicitur tripliciter, scilicet generatione, quo- Scot. in quel. q. rum duratio unius non præce- 4. & in dit, neque præcessit durationem 1. d. 28. alterius: Secundo modo natu- g. 3. & ra, a quo conuerterit subsistendi consequentia, & unum nō est unica, d. 7. q. causa alterius, vt relativa, & d. 21 sua correlativa. Tertio modo quæ oppositæ natura diuisionis, quæ oppositæ modo diuidit aliquod totum, vt duæ differentiæ diuidentes aliquod genus, vt rationale, & irrational. Sed quartum postprædicamentum est, Motus, qui valet ad cognoscendum sex tam proprietatem substantiarum, & eius sunt sex species, & hoc capiendo motum largè pro omnmutatione, sive successiva, sive instantanea, & istæ species pa- tent in textu.

TER-

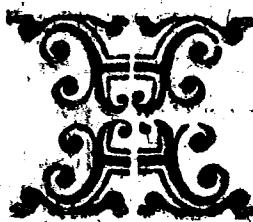
Vide Sc. in 2. d. 3. q. 2.

AT TERTIO sciendum, quod quintum post praedicamentum est, Habere, quod valet ad cognoscendum qualiter habitus est species qualitatis & qualiter est praedicamentum ultimum, & qualiter est post praedicamen-
tum. Et dicitur septem modis. Primo modo dicitur habere af-
fectum, i. qualitatem. Secundo modo dicitur, habere quantum, id est quantitatem. Tertio modo dicitur habere vestimentum, i. tunicam, vel pileum. Quarto modo dicitur habere membrum, ut caput, vel pedem. Quinto modo dicitur habere continentum, ut lagena habet vinum. Sexto modo dicitur habere possessionem, ut agnum, vel pratum. Septimo modo dicitur habere vxorem, & iste modus est alienissimus, quia sicut vir habet vxorem, ita vxor habet virum. Et aduerte, quod isti modi reduciuntur in illo praedicamento, in quo sunt habita, etiam ibi non reponuntur omnes modi habere, sed solum illi, qui valent ad cognitionem praedicamentorum haben-
dam.

ARGVITVR sic. Non sequi-

tur ita est in re, ergo propositio est vera: quia potest ita esse in re: & tamen nullae sit proposi-
cio. Secundo sic: condensatio, ra-
refactio sunt motus, ergo exunt plures species, quam sex. Tertiò sic: Habitus est praedicamentū; ergo non est post praedicamen-
tum. Ad primum dicitur, quod licet non sequatur, ita est in re: ergo propositio formaliter est vera: tamē bene sequitur, ita est in re: ergo propositio formaliter, vel obiectivè est vera id est causa, quare propositio potest esse vera.

Ad secundū dicitur quod con-
densatio, & rarefactio intelli-
guntur per augmentationem, &
diminutionem. Vel dico, quod sunt
motus locales; ergo non distin-
guuntur contra loci mutationem,
immo sunt motus locales. Ad
tertium dicitur, quod habitus Sc. in 4.
capitur dupliciter. Uno modo dis. in 5.
generaliter, ut comprehēdit sub
se omnes modos habitus; & sic
est post praedicamentum. Alio
modo specialiter pro uno modo
habendi, & sic bene est praedica-
mentum ultimum, vel etiam
species qualitatis.

S V M M V L A R V M^G

P E T R I H I S P A N I

Tractatus Quartus,

Refolutorios priores Aristotelis optimè
redolens.

Propositio est oratio af-
firmativa, vel ne-
gativa alicuius de
aliquo, vel alicuius
ab aliquo. Termi-
nus est, in quem resolutur
propositio, ut in subiectum, &
in praedicatum. Dici de om-
ni est, quando nihil est sumere
omni, et sub subiecto, de quo non dica-
dici de tur praedicatum, ut omnis ho-
nus nullus currit hic cursus praedica-
tur de homine, & nihil est su-
mere sub homine, de quo non
dicatur cursus. Dici de nullo
est, quando nihil est sumere sub
subiecto, & quo non remoueatur
praedicatum, ut nullus homo
currit, hic cursus remouetur ab
omni homine, & nihil est sume-
re sub homine, à quo non remo-
ueatur cursus.

Art. I.

ISTE est tractatus quartus, in
quo videndum est de forma-
tione syllogismorum categori-
corum: cuius subiectum dicitur
esse syllogismus simpliciter di-

ctus, id est non contractus ad Subiectum hunc
aliquam materiam, id est ad ne- cessitatem, cuiusmodi est syllo- gismus demonstratius: vel ad probabilitatem, cuiusmodi est syllogismus dialecticus: & eius passio est, concludere vniuersaliiter, & particulariter affirmatiue, vel negatiue. Et si Instan- quis dicat: syllogismus sim- pliciter est quid complexum, H ergo non est subiectum hujus scientie. Respondeatur, quod syllogismus potest capi dupli- citer. Vno modo pro per se si- gnificato, seu secundo intentionali- ter, & sic est quid incomple- xum: quia est vnum intentionale, quod attribuitur syllogis- mo categorico mentali, vocali, vel scriptio. Alio modo potest ca- pi pro denominato, seu primo intentionali- ter: & sic non est aliud, quod in syllogismus men- talis, vocalis, vel scriptus, & sic est bene quid complexum: & sic non est subiectum in hac scientia.

SECVNDO sciendum, Art. II
quod diffinitio propositionis sic est intelligenda: Propositio suple, categorica simplicis qualita- tis, est oratio, in qua forma- liter, vel aequivalenter vnitus pradi-

A prædicatum materiale cum subiecto mediante copula verbali affirmativa, vel negativa. Ex qua definitione sequitur quædam diuisio propositionis categoricæ simplicis qualitatis scilicet quod propositionum categoriarum simplicis qualitatis quædam est affirmativa, & quædam negativa: ut visum est in

ver. 14. primo tractatu. Et dicitur notanter, categorica ad remouendam hypotheticam: de qua non est hic ad propositum, cum non possit esse pars syllogismi categorici, de quo est hic ad propositum, & dicitur qualitatis simplicis ad remouendam propositionem mixtae qualitatis. Sed definitio termini est sic intelligenda: Terminus est, in quem propositio categorica nata est resoluta, tanquam in subiectum,

B & prædicatum. Et capitur ibi terminus, pro omni illo, quod significatiū sumptum potest esse subiectum vel prædicatum propositionis, siue sit complexum, vel incomplexum: & non capitur hic largè pro omni illo, quod non est propositio: quia tunc copulā esset terminus.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod duplex est dici de omni, scilicet dici de dicti de omni prioristicum, & posterioristicum. Vnde dici de omni prioristicum est, quando nihil est sumere sub suo subiecto, de quo non denotetur dicendum, siue vere, siue falso, ut omnis homo est albus. Sed dici de omni posterioristicum est, quando nihil est sumere sub subiecto, de quo vere non dicatur prædicatum pro qualibet differentia temporis: ut homo est

animal. Vnde aduerte ad hoc, q̄ aliqua propositio sit de omni prioristico, requiritur, quod sub subiecto fiat distributio tam in termino, quam extra terminū. Ex quo sequitur, quod propositio vniuersalis in plus se habet, quam propositio de omni. Aduerte etiam, quod sicut duplex est dici de omni: ita etiam duplex est dici de nullo. si prioristicum & posterioristicum. Aduerte etiam, quod ad hoc, quod sit bonus syllogismus categoricus de medio communi, requiritur, quod altera præmissarū sit de omni, vel de nullis; & nō sufficit, q̄ sit vniuersalis. Et per hoc solvuntur multi paralogismi.

ARGVITVR primò. *Vide r. Prior. c. 2. dub. 2.* Ita propositio, Socrates est vel non est asinus est propositio; & tamen definitio propositionis sibi non conuenit; igitur. Secundo sic. Si definitio termini esset bona sequeretur, quod nullus esset terminus syncategorematicus, cū in nullū talem resolueretur propositio; sed hoc est falsum. Terziò sic; Si hoc esset verum, sequeretur, q̄ propositio solum componeretur ex subiecto & prædicato, cum propositio componatur solum ex illis, in quæ resolvitur. Ad primum dicitur, quod talis propositio est de duplice qualitate, de qua non datur definitio. Ad secundum dicitur: quod nullus terminus syncategorematice tenitus, est terminus; nisi capiendo terminum, largè pro omni illo, quod non est propositio. Ad tertium dicitur: quod propositio bene resoluitur in copulam, sed non tanquam in subiectum, & prædicatum.

Summul. Petri Hispan.

**Syllogis-
mus qdā** Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis & concessis, necesse est aliud accidere per ea, quæ posita sunt, & concessa: ut omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia: hoc totum est oratio, in qua quibusdam positis. s. duabus præmissis, necesse est aliud accidere, scilicet conclusionem. Omnis autem syllogismus constat ex tribus terminis, & duabus propositionibus: quarum propositionū prima vocatur maior, secunda minor. Ex tribus autem terminis non possunt fieri duas propositiones, nisi alter illorum terminorum sumatur bis: Et tunc ille terminus bis sumptus, aut subjicitur in una, & predicitur in alia, & sic est prima figura: aut predicitur in utraque, & sic est secunda figura, aut subjicitur in utraque, & sic est tertia figura. Horum autem terminorum alter vocatur medium, alter major extremitas, alter vero minor extremitas. Medium est terminus bis sumptus ante conclusionem. Maior extremitas est terminus sumptus in maiori propositione cum medio. Minor extremitas est terminus, sumptus in minori propositione cum medio.

**syllogis-
mus.**

PRIMO sciendum, quod dif-
finitio syllogismi sic est intelli-
genda: Syllogismus est oratio,
supple hypothetica, rationalis
vel conditionalis &c. vt si omne
animal est substantia: & homo
est animal, homo est substantia.
In qua quibusdam positis, i. dua-
bus præmissis dispositis in mo-
do, & figura. Et ponitur, necesse
est aliud accidere, i. aliud sequi
scilicet conclusionem, quia con-
clusio in bona consequentia est
necessaria p ea, quæ posita sunt
idest propter præmissas sic dis-
positas. Ex quo sequitur, q in
ista diffinitione ly necesse capi-
tur secundæ intentionaliter, &
tantum valet, sicut consequen-
tia bona & necessaria, & nō ca-
pitur primæ intentionaliter, &
syncategorematice: quia cōclu-
sio contingenter sequitur ad præ-
missas, cū possit poni & non po-
ni. Sequitur etiam, q in diffini-
tione syllogismi non debet poni
cōcessis, quia siue præmissæ sint
veræ, siue false nihil faciunt ad
syllogismum simpliciter dictum
qui ibi diffinuntur.

SECVNDO sciendum, quod
in diffinitione syllogismi poni-
tur oratio loco generis. Et ponit-
ur, in qua quibusdam positis,
ad differentiam omnium conse-
quentiarum, in quibus non po-
nuntur duæ præmissæ, dispositæ
in modo & figura. Ponitur etiā
ad differentiam fallaciarum, in
quibus præmissæ non bene di-
sponuntur. Et aduerte, quod syl-
logismus categoricus, de quo est
hic ad propositum: potest fieri
dupliciter, scilicet per coniunc-
tionem rationalem: & tunc syl-
logismus dicitur propositio ra-
tionalis; vt omnis homo currit;

Petrus

G

Arc. I.

H

Conclu-
sia seq-
tur ex
præmis-
sis.

Arc. II.

A Petrus est homo, ergo Petrus currit, vel sit per istam coniunctionem, si ut si omne animal currit & Petrus est animal, Petrus currit, & iuncte dicitur propositio conditionalis: cum ibi coniungantur duæ, vel plures propositiones per istam coniunctionem, ita tanquam per copulam principalem, illatiue tenet, non negatam.

Art. 3. **TERTIO** sciendum, in quilibet syllogismo sunt tres termini, & tres propositiones, termini sunt maior extremitas, & minor extremitas, & medium. Medium est terminus, bis sumptus ante conclusionem: ita quod medium nunquam debet poniri in conclusione, aliter non erit bonus syllogismus. Sed maior extremitas est terminus, sumptus in maiore propositione cum medio. Sed minor extremitas est terminus, sumptus in minori propositione cum medio. Sed tres propositiones sunt maior, minor, & conclusio: maior est prima propositio: minor secunda: tertia est conclusio, quæ ponit post notam illationis. Ex quo sequitur, quod propriè consequens in plus se habet, quam conclusio: quia omnis propositione, quæ ponitur post notam illationis, dicitur consequens, sed illa, quæ ponitur post notam illationis in syllogismo: dicitur consequens propriè conclusio. Sequitur secundum, quod est differentia inter quæ consequens, & consequentiam, quia consequentia est habitudo consecutionis antecedentis ad consequens: sed consequens est propositio, posita post notam illationis.

ARGVITVR primò, Diffinītio syllogismi conuenit, Indu-

ctioni, quia Inductio est oratio, in qua quibusdam positis, aliud de necessitate accidit, ergo non est bona. Secundò sic. Conclusio contingenter sequitur ex premisis, quia formato antecedente, potest formari, vel non formari conclusio. Tertio sic. Syllogismus, qui est ex terminis synonymis, est bonus syllogismus: & tñ conclusio non est alia à præmissis: igitur. Ad primum dicitur quod talia, quæ ponuntur in Inductione, non sunt disposita, sicut sunt illa, quæ ponuntur in syllogismo. Ad secundum dicitur quod, necesse, in definitione syllogismi non capitur primo intentionaliter, & syncategoremate, sed capitur secundo intentionaliter: ut idem est, quod consequentia bona & necessaria. Ad tertium dicitur, quod licet in syllogismo ex synonymis conclusio non sit alia a qualibet præmissarum: tamen est alia ab antecedente, & hoc significatio ne rotali.

Ad syllogismum autem exigitur modus & figura. Figura est ordinatio triū terminorum secundum subiectiōnēm, & prædicationēm. Hac autem ordinatio fit tribus modis: ut dictum est prius, & secundum hoc tres sunt figurae. Prima figura est, quando medium subiectur in una propositione, & prædicatur in alia: ut omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo, omnis homo est substantia. Secunda figura est, quando medium prædicatur in utraque ut omnis

Figura syllogistica quid.

Summul. Petri Hispan.

E omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Tertia figura est, quando medium subiicitur in utraque: ut omnis homo est animal: omnis homo est substantia, ergo quadam substantia est animal. Versus:

Sub pra. prima, secunda pra.
bis, tertia bis sub.

Modus Modus est ordinatio duarum syllogis- propositionum in debita qual- morum tate, & quantitate. Debita qua- quid.

litas est, quod si una sit negati- ua, reliqua erit affirmativa.

Debita quantitas est, quod si una est particularis, reliqua erit uniuersalis. Vnde tales

Regula Fiantur regulae uniuersales ad quamlibet figuram: Ex puris genera- particularibus, indefinitis, & singularibus nihil sequitur.

Vnde oportet alteram præmis- sarum esse uniuersalem. Item ex puris negatiis nihil sequitur. Vnde oportet alteram præmissarum esse affirmativam. Item si aliqua præmissarum fuerit particularis, conclusio erit particularis & non econtra. Itē si aliqua præmissarum fuerit negativa, conclusio erit negativa. Item medium nunquam debet ponni in conclusione.

Ait. I. PRIMO sciendum, quod duo sunt principia formalia syllo- gismi, scilicet modus, & figura. Et ad-

uertere, quod in definitione figura G ponitur, ordinatio, loco gene- ris: & ponitur triū terminorum, ad differētiam modi, qui est ordi- natio duarū propositionum. Vnde cōiter ponuntur tres figu- rae: quæ differunt inter se secun- dum diuersam ordinationem triū terminorum, scilicet medijs, & extremitatum. Nam in prima fi- gura termini sic ordinantur, qd̄ medium subiicitur in maiori & prædicatur in minori, sed in se- cunda figura medium prædicatur tam in maiori, quam in mi- nori: & in tertia medijs subiiciuntur in maiori, quam in mi- nori. Vtrum autem sit ponenda: magna quarta figura, aliás videbitur. sup pri- Adueretur tamen, ad hoc quod ma- pio aliquid sit medium primæ figu- rum tra- ræ non oportet, quod sit subie- ctum, nec pars subiecti majoris propositi: sed sufficit quod H ponatur in maiori propositi- a parte subiecti: oportet tamen quod sit prædicatum in minori propositi: ut omnem hominem videt Socrates: Plato est homo, ergo Platonem videt So- crates, ibi ly, hominem, est me- dium: & tamen non est subie- ctum: sed est pars prædicati ma- joris, licet tamen ponatur a par- te subiecti majoris.

SECVNDO sciendum, quod modo capitur dupliciter. Vno modo proordinatione duarum propositionum in debita qualitate, & quantitate; & sic diffini- tur in textu. Et tunc Barbara, & Baralipon nō sunt modi distin- citi. Alio modo capitur pro ordi- natione duarum propositionū, & conclusionis in debita qua- litate, & quantitate: & sic Bar- bara, & Baralipon differunt. Vnde

A Vnde debita quantitas est, quod una præmissarum sit vniuersalis: & debita qualitas est, quod una præmissarum sit affirmativa. Ex quo sequitur quod sunt quinque regulæ generales ad omnes figuræ.

Prima, quod ex partibus particularibus, indefinitis, & singularibus non valet syllogismus de medio communi, cuius ratio est, quia ex vero sequeretur falsum, sic arguendo: quoddam animal est equus, homo est equus: in aliquibus tamen casibus potest valere: de quibus alias videbitur.

In logica magna. 1. Prior.

Trac. 2. dub. 2.

Ibid.

B.

Tertia regula. Quid si aliqua præmissarum sit particularis, conclusio debet esse particularis: alia arguitur a non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis: nisi foris subiectum conclusionis in antecedente distribueretur: quia tunc possit valere consequentia: vt bene sequitur: homo est Socrates, nullus homo est alius: ergo nullus asinus est Socratus. Quarta regula, Quid si aliqua præmissarum fuerit negativa, conclusio debet esse negativa: nisi illa sit de contingentib[us] non necessario: ex qua bene sequitur affirmativa.

Quinta regula, est, quod medium habens officium medijs, non debet intrare conclusionem: nam officium medijs est, quod vniatur cum extremitatibus in præmissis: sed hoc non po-

test fieri in conclusione: igitur.

*Ad bo-
milia et aliae conditiones requiri-
runtur ad hoc, quod fiat bonus
syllogismus.*

Prima quod non ponitur aliquis terminus æquiuocus: vt non sequitur omnis canis currit: sydus celeste est canis: ergo sydus celeste currit.

Secunda quod non arguatur à magis amplio ad minus amplum: exemplum non sequitur nullum mortuum est viuens, aliquis homo est mortuus: ergo aliquis homo non est viuens. Tertia est, quod non arguatur a minus amplio ad magis amplū: exemplum, vt non sequitur nihil quod est viuens, est mortuū: Plato est viuens: ergo plato non est mortuus. Quarta, quod non arguatur a non distributo ad distributum: ideo non sequitur, omnis homo animal non est. Petrus est homo; ergo Petrus non est animal.

Quinta est, quod non varietur genus suppositionis, vt non sequitur, nullus syllogismus est subiectum in hac scientia: syllogismus simpliciter est syllogismus; ergo syllogismus simpliciter non est subiectum in hac scientia.

Sexta est, quod prædicatum minoris non sit in plus, quam subiectum distributionis minoris: defectu cuius non sequitur: cuiuslibet contradictionis altera pars est falsa, propositio vera est altera pars contradictionis, ergo propositio vera est falsa. Septima: conditio, est caendum ne in minore, vel in conclusione ponatur aliqua deinceps.

Summul. Petri Hispan.

A determinatio: nisi fuerit posita in maiore: & hoc si se teneat ex parte prædicati: ideo non sequitur: omnis homo est albus: Socrates est per se homo: ergo Socrates est per se albus.

ARG VITVR primo sic: Iste syllogismus est bonus: omnis homo est animal, nullum animal est lapis; ergo nullus lapis est homo: & tamen non est in aliqua trium figurarum: ergo sunt plures figuræ, quam tres. Secundo sic: Ex negatiis de contingentibus sit bonus syllogismus: ergo male dicitur, quod ex puris negatiis nihil sequitur.

Tertio sic: Minore negativa de contingentibus, sequitur affirmativa: ergo non oportet quod si altera præmissarum fuerit negativa, quod conclusio sit negativa. Ad primum dicitur, quod syllogismus est in quarta figura: de qua magis videbitur in logica. Ad secundum dicitur, quod ex puris negatiis bene sequitur conclusio in aliquibus casibus. Ad tertium patet solutio in secundo notabili.

Prima figura nouem habet modos. Primi quatuor modi concludunt directè: reliqui vero quoque concludunt indirectè. Directè concludere est maiorem extremitatem prædicari de minori in conclusione, Indirectè concludere est minorem extremitatem prædicari de maiore in conclusione, Nota duas regulas, quarum prima tantum conuenit prima figura, quo ad quatuor primos mo-

dos, & secunda, quo ad omnes. C Secunda etiam conuenit tantum prima figura, quo ad eius quatuor primos modos; & tertia figura quo ad omnes. Prima regula est: maiore existente particulari, nihil sequitur. Secunda regula talis est: minore existente negativa, nihil sequitur.

PRIMO sciendum q̄ hic determinandum est de qualibet figura in speciali. Et primo determinandum est de prima, & de eius modis: de qua ponuntur duæ regulæ. Prima est, q̄ minore existente negativa in prima figura, nihil sequitur: quia argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis: quia in maiore non distribueretur: quia oportet maiorem esse affirmativam: & tam in conclusione distribueretur: quia tunc conclusio esset negativa: quia si aliqua præmissarum fuerit negativa conclusio erit negativa: Secunda regula, maiore existente particulari in prima figura, nihil sequitur: quia cuiuslibet boni syllogismi, supple de medio communis, medium debet distribui: qd tam non facere: quia vel hoc essent in maiori, vel in minori, non in maiori, cum maior sit particularis: nec minori, quia esset prædicatum propositionis affirmativa, cum minor per primam regulam non possit esse negativa. Et debent intelligi tales regulæ, quod nihil sequitur, supple gratia formæ, quia gratia

A materia, id est gratia habitudinis terminorum aliquid bene potest sequi.

Art. 2. SECUNDΟ sciendū, q̄ capiendo modum pro ordinatio-ne p̄missatum, & conclusio-nis simul: nouē sunt modi pri-mæ figuræ, s. Barbara, Celarent, Darij, &c. qui distinguuntur pe-nes diuersam dispone p̄missarum, & conclusionis: penes v-niusale, vel particulare affir-matiuum, vel negatiuum, Et aduerte, q̄ quatuor istorū mo-dorū, s. Barbara, Cellarent, Da-rij, & Ferio, dicuntur concludere directe, & alijs indirecte. Vnde diffinītio de directe concludere sic est intelligēda, est quā-do maior extremitas, vel pars majoris extremitatis est p̄di-catum, vel pars p̄dicati: vel se tenet ex parte p̄dicati: & mi-nore extremitas, vel pars mino-ris extremitatis est subiectum, vel se tenet ex parte subiecti co-clusione. Exēplum de ultimam particula: vt cuiuslibet hominis asinus currit: Socrates est homo ergo Socratis asinus currit: ibi totum hoc asinus currit, seu asinus currēs, est maior extremitas, & tamen non p̄dicatur in conclusione, nec totum hoc se tenet à parte p̄dicati: sed so-lum vna pars, scilicet currit, vel currēs, similiter iste generius, Socratis; qui est minor extremitas, se tenet a parte subiecti in conclusione; & tamen non est subiectum.

TERTIO sciendum. q̄ diffini-tio huius, quod est concludere indirecte, est sic intelligēda. Quādo minor extremitas est p̄dicatum, vel se tenet a par-te p̄dicati: & maior extre-

tas, vel pars eius se tenet a par-te subiecti. Exemplum, vbi mi-nor extremitas se tenet a par-te p̄dicati, & cum hoc est p̄di-catum, vt omne animal est sub-stantia: omnis homo est animal: ergo quēdam substantia est ho-mo, ibi, homo, q̄ est minor ex-tremitas, se tenet à parte p̄di-cati, & cum hoc est p̄dicatum. Exemplum, vbi minor ex-tremitas se tenet a parte p̄di-cati: tamen non est p̄dicatum, sed est pars p̄dicati, vt om-nem hominem videt Plato, So-crates est homo, ergo Plato vi-det Socratem. Exemplum, vbi so-lum pars minoris extremitati-s se tenet à parte p̄dicati: vt omnis albedo est color: So-crates habet albedinem: ergo colorem habet Socrates.

ARGVITVR primū sic: Bar-barā & Baralipion habent eā-dem dispositionē p̄missatu: ergo nō sunt modi distincti ab iniicem. Secundū sic: Aliqua-do maior extremitas est so-lum pars p̄dicati vel se tenet a par-te p̄dicati: ergo male diffinie-batur. Tertiū sic. Omnis homo est animal: substantia est homo: ergo si substantia est animal: ma-jor extremitas p̄dicatur de-minori extremitate, & tamen non concluditur directe. cum sit p̄dicatio indirecta: igitur Ad primum: patet solutio in secundo notabili;

Ad secundū dicitur, quod p̄di-catio capitur dupliciter. Uno modo vt id ē est, quod p̄dicā-tu: & sic nō capitur hic. Alio modo, vt id ē est, quod se tenetur a parte p̄dicati: sine sit p̄di-catum, siue non, & sic accep-tur hic. Ad tertium dicitur quod

Summul. Petri Hispan.

quod aliter conclusio dicitur directa, & aliter predicationis, quia conclusio dicitur directa, eo quod maior extremitas, vel pars maioris extremitas predicatur, vel se tenet a parte predicationis. s. predicationis dicitur directa, eo quod superius predicatur de inferiori.

Modus
prima
figura.

Barbara, primus modus, constat ex duabus universalibus affirmatiis, universalis affirmatiuam directe concludentibus, ut omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Celarent, secundus modus constat ex maiore universalis negativa, & minore universalis affirmativa, universalis negativam directe concludentibus, ut nullum animal est lapis: omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis.

Art. I.

PRIMO sciendum, quod primus modus, prima figura est Barbara, qui constat ex maiore universalis affirmativa, & minore universalis affirmativa, universalis affirmatiuam directe concludentibus, ut omne animal est substantia: omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia: & est bonus syllogismus, quia immediate regulari per dici de omni. Vnde aliquem syllogismum immediate regulari per dici de omni, non est aliud, quam de ipso verificari ista maximam, seu istud principium. Quicquid dicit de subiecto di-

tributo in majori, dicitur de quolibet contento sub ipso in conclusione, vel saltem denotatur dici de eo.

Ex quo patet quod non est idem dici de omni, & syllogismus regulari per dici de omni. Et aduerte quod iste terminus, Barbara, importat unam secundam intentionem, quae attribuitur argumentationi mentali, vocali, vel scripta, cuius praemissa sunt universalis affirmatiuæ, universalis affirmatiuam directe concludentes, & de significato materiali, & secundario importat aliam argumentationem esse sic dispositam: ita quod omnes argumentationes sic dispositæ sunt in Barbara. Vnde aliquam argumentationem esse in Barbara, non est aliud, quam ipsam esse dispositam, secundum quod ille modus Barbara requirit.

SECUNDUM sciendum, quod ad hoc, quod Barbara sic bonus syllogismus, requiritur, quod praemissa sint de omni: sic videlicet, quod sub subiectis earum fiat distributio completa, & perfecta: quæ sit tam in termino, quam extra terminum; tam in numero, quam extra numerum. Et per hoc soluitur istud argumentum: omnis essentia diuinæ est pater: omnis filius in diuinis est essentia, ergo omnis filius in diuinis est pater. Vnde si maior sit de omni, & si subiectum distribuat distributione completa, & perfecta, est bonus syllogismus, scilicet, quia sicut conclusio est falsa, ita & maior si autem non sit de omni, non est bonus syllogismus. Et per idem soluitur istud argumentum: utrumque animal est asinus: utrumque

G

H

Art. 2.

que

A que homo est aīal, ergo vīerque homo est aīinus. Rūdet, quōd non est in Barbara, cum, subiectum maioris nō distribuat distributione cōpleta, & perfecta. Et per idē potest solui tale argumētum, oīs propositio vera, vel falsa, est falsa, sed omnis propositio est vera, vel falsa; ergo omnis propositio est falsa, unde sic solent solui, nā maior potest esse vna disiūctua, & sic est falsa, & sic non sit in Barbara, vel potest esse vna categorica de disiūctō subiecto & hoc duplīciter, quia vel totū disiunctū distribuitur, & tunc est bonus syllogismus, vel solūm prima pars distribuitur, & tunc nō est bonus syllogismus, cum predicatu minoris in plus se habeat, quām terminus distributionis maioris.

B *Art. 3.* TERTIO scīdum, quōd secūdus modus primæ figuræ est Celarent, qui cōstat ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directè concludentibus, vt, nullum animal est lapis, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis, & quōd talis modus sit bonus, patet, quia immediaē regulat per dici de nullo, ergo est bonus syllogismus. Vnde syllogismū immediaē regulari per dici de nullo, non est aliud, quām ipsū manifestari illud principium, vel maximam, quicquid removetur a subiecto maioris denotatur remoueri a quolibet contento sub eo in conclusione, & de alijs particulis dicatur, sicut in Barbara. Et si quis dicat, non sequitur, nullum dextrum est sinistrū, cuius liber hominis

oculus est dexter: ergo nullius hominis oculus est finis; prmissæ sunt veræ, & conclusio est falsa: igitur Celarent non est bonus modus. Item non sequitur, angulus tuconus valet solidum, scīs ducatus valet tuonū, ergo nullus ducatus valet solidum. Ad primū dicitur, quōd arguitur a non distributo ad distributū: quia oculus in minore non distribuitur; & tamē distributū cōclusionē. Ad se cūndum dicitur, quōd predicatū minoris in plus se habet, quām subiectum distributionis maioris, quia subiectum maioris est præcisē turonus; & predicatum minoris est totū hoc, valens turonum.

C ARGVITVR primò sic; Omnia animalia sūt rationalia, vel irrationalia; sed omnis homo, & equus sūt animalia, ergo oīs homo, & equus sunt rationalia, vel irrationalia; cōclusio est falsa, & prmissæ sunt veræ: quia ista est vera: oī animal est rationale, vel irrationalē: ergo & ista, oīa animalia sunt rationalia, vel irrationalia: qā sicut singulare de singulari, & plurale de plurali. Secūdò sic. Nō sequitur, oīs propositio si est vera est vera: sed omnis propositio vniuersalis est propō si est vera, ergo omnis propositio vniuersalis est vera, & ī arguit in barbara, igitur. Tertiò sic. Non sequitur in Celarent, nullum aīal dum dormit vigilat: omnis homo est animal, dum dormit, ergo nullus homo vigilat. Ad prium dicitur, qā sicut conclusio est falsa, ita & altera prmissarum, maior. Et ad probationē dī, quōd non est vniuersaliter

Obje-
tio. non sequitur, nullum dextrum est sinistrū, cuius liber hominis

Summul. Petri Hispan.

E vera: immo in multis deficit.
S. in 1. Nam non sequitur, Deus est,
d. 2. q. 3. quo maius intelligi non potest:
in solu. ergo dicitur sūt quibus maiora in-
2. argu. telligi nō pāt: quia plurale in-
princ. ī cludit rationem inse impossibi-
solut. 2. lē. in qua nihil dicitur possibi-
litas: Ad secundum dicitur, q
eis. maior pot est hypothetica, &
sic non est in Barbara: vel potest
esse de conditionato subiecto:
& hoc dupliciter: quia vel so-
luni ly, propositio distribuitur,
& non ly, vera: & tunc non be-
ne arguitur, cum prædicatum
minoris in plus se habeat, quā
subiectum distributionis maio-
ris: vel totum distribuitur: &
tunc maior est falsa: quia tunc
est sensus: de quoquā verum
est dicere, quod est propositio,
si est vera, de illo verum est di-
cere: quod est vera: & illud est
falsum, igitur. Ad tertium di-
citur, vel quod distinguitur ma-
ior: quia vel est hypothetica tē-
potalis: & sic non bene argui-
tur: vel potest esse vna categori-
ca de subiecto temporali: & sic
maior est falsa: & est sensus ide-
nullo, de quo verum est dicere,
quod est homo, dum dormit,
verum est dicere, quod vigilat.

Darij, tertius modus con-
stat ex maiore uniuersali af-
firmativa, & minore particu-
lari affirmativa: particula-
rem affirmativam directe con-
cludentibus: ut omne animal
est substantia: quidam homo
est animal: ergo quidam ho-
mo est substantia. Ferio, quar-
tus modus constans ex maiore
uniuersali negativa, & mino-

re particulari affirmativa, par-
ticularem negatiuam directe
concludentibus: ut nullum
animal est lapis, quidam homo
est animal: ergo quidam homo
non est lapis.

P R I M O sciendum, quod
duo sūt modi particulares pri-
mæ figuræ, directe concluden-
tes, scilicet Darij, & Ferio. Un-
de Darij est modus constans ex
maiori uniuersali affirmativa,
& minor particolare affirmativa,
particularem affirmativam
directe concludentibus: ut om-
ne animal est substantia: quidam
homo est animal: ergo quidam
homo est substantia: & est bon-
us modus, & etiā: quia im-
mediate regulatur per dici de
omni, sicut Barbara. Et si quis

dicat: non sequitur, omnes mo-
di primæ figuræ sunt nouem:
Darij, & Ferio sūt modi primæ
figuræ: ergo Darij & Ferio sunt
nouem, item non sequitur, omne
individuum alicuius speciei
est a sinus: Socrates est individu-
um alicuius speciei: ergo So-
crates est a sinus. Ad primum di-
citur, q si ly, omnes capiatur
distributione maior est falsa? &
tunc est bonus syllogismus: sed
si capiatur collectiue, maior est
vera: & non est bonus syllogismus:
cum ibi arguitur ex pa-
ris particularibus. Ad aliud dicitur,
q de ipsa est duplex modus di-
cendi: quidam dicitur: q maior est
falsa: quia sensus eius est: q om-
ne individuum cuiuslibet sp̄ei est
a sinus: & sunt illi qui dicitur: q ad
distributionem recti sequuntur
distributione obliqui. Alij dicitur: q
obliquus non distribuitur: ideo-

Art. 1.

Dubito.

H.

*Co
gue
for
lis,*

A maior est vera, sed non sit bonus syllogismus: quia prædicatum minoris in plus se habet, quam subiectū distributionis maioris.

Art. 2. SECUNDΟ sciendum, quod Ferio est modus constans ex maiore vniuersali negatiua, & particulari affirmatiua minore, particularem negatiuam direcūtē cōcludentibus: ut nullum animal est lapis: quidam homo est animal: ergo quidam homo non est lapis: & est bonus modus, & euīdens: quia immedia- tē regulatur per dicti de nullo, sicut Celarent.

Obiect. Et si quis dicat, non sequitur, nullus syllogismus est subiectum in hac scientia: sed syllogismus simpliciter est syllogismus: ergo syllogismus simpliciter non est subiectum in hac scientia. Item non sequitur omnis propositione vera non est: ista propositione homo est animal, est propositione: ergo ista propositione, homo est animal, non est vera. Ad primum dicitur, quod ibi est variatio generis suppositionis: nam ly, syllogismus simpliciter, in minori supponit personaliter: tamē in conclusione supponit simpliciter. Ad aliud dicitur, quod non sequitur, quia ibi arguitur, a non distributo ad distributum: quia ly, vera, in maiori non distribuitur, & tamē in cōclusionē distribuitur, quia sequitur negationem.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod quatuor primi modi sunt consequentiae formales. Pro cuius declaracione est aduertendū, quod consequentia formalis est consequentia bona, quæ sic est bona, quod quilibet similis in forma est bona. Sed consequentia materialis est, quæ sic est bona,

quod nō quilibet sibi similis in C forma est bona. Et ad cognoscere mater- dum quæ consequentiae sint e- rialis iūsdem formæ: aduerte quod se- quunt, quæ se tenent ex parte for- mæ propositionis, scilicet qualitas, qua- titas, copula, numerus termino- rū, sius, ordo, & numerus syn- categorematum, & etiā amplia- tio, propter primum propositione affirmatiua, & negatiua nō sunt eiūsdem formæ, propter secun- dum, propositione vniuersalis, & particularis non sunt eiūsdem formæ, propter tertium. istæ non sunt eiūsdem formæ, homo est albus, & homo fuit albus, propter quarum consequentiae, Celarent, & de Cesare, non sunt eiūsdem formæ, propter quintum istæ non sunt eiūsdem D formæ, hominem impossibile est currere, & hominem necesse est currere & propter sextum istæ non sunt eiūsdem formæ, homo est albus, homo est gene- randus, & omnia ista faciunt ad variationem formæ consequen- tiae. Et quo sequitur, quod nul- la consequentia præcisè tenens per locum dialecticum, est for- malis consequentia, addunca- men aliqui modum perferendi communitatē, & singularita- tem terminorum.

ARGVITVR primo: sic Quæ- cunque conclusio, quæ potest concludi in Darij, potest etiam concludi in Barbara, ergo frustra ponit Darij. Secundo sic. Non sequitur, omnis propositione si est necessaria, est vera, ista propo- sitione, homo est alius, est propo- sitione si est necessaria, ergo est ve- ra. Tercio sic. In Ferio arguitur a distributo ad non distribu- tum, ergo in Ferio non est bona.

Conse-
quentia
materialis est, quæ sic est bona,

Summul. Petri Hispani.

E consequentia. Antecedens patet, quia medium in maiori supponit confusè, & distributiè, & in minori supponit determinatè. Ad primum dicitur, quod consequentia non valet, quia aliàs probaret quod non essent ponendæ secunda, nec tertia figura, cum illa, quæ concluduntur in secunda, & tertia figuris, possint concludi in prima. Ad secundum dicitur, sicut dictum est in primo notabili. Ad tertium dicitur, quod non omnis argumentatio a distributo ad non distributum impedit bonitatem consequentiæ, sed solùm distributio, quæ se tenet ex parte extremitatū, sed non ex parte medijs.

B aralipon, quintus modus constat ex duabus uniuersali bus affirmatiis, particularem affirmatiuam indirectè concludentibus: ut omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo quadam substantia est homo. Et reducitur ad primum modum prima figura per conversionem conclusio- nis per accidens. Celantes, sextus modus constat ex maiore uniuersali negatiua, & minore uniuersali affirmatiua, uniuersalem negatiuam indirectè cocludentibus. ut nullum animal est lapis: omnis homo est animal: ergo nullus lapis est homo. Et reducitur ad secun dum modum prima figura consequentia conuersa simpliciter.

D abitis, septimus modus constat ex maiore uniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirectè concludentibus: ut omne animal est substantia: quidam homo est animal, ergo quadam substantia est homo. Et reducitur ad tertium modum prima figura conuersa simpliciter. Fapesmo octauus modus constat ex maiore uniuersali affirmatiua, & minore uniuersali negatiua, particularem negatiuam indirectè concludentibus: ut omne animal est substantia: nullus lapis est animal, ergo quadam substantia non est lapis. Et reducitur ad quartum modum prima figura, maiore conuersa per accidens, & minore simpliciter, & per transpositionem præmissarum. Frisemorū nonus modus constat ex maiore particulaři affirmatiua, & minore uniuersali negatiua, particularem negatiuam indirectè concludentibus: ut quoddam animal est substantia: nullus lapis est animal, ergo quadam substantia non est lapis: & reducitur iste modus ad quartum modum prima figura, maiore, & minore conuersis simpliciter: & per transpositionem præmissarum.

A PRIMO sciendum, quod
Art. I. primus modus indirecte concludens est Baralipton constans ex durabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, & reducirur ad Barbara cum sit modus imperfectus, & ineuidens quia immediaet non regulatur per dici de omni, quia illud, quod dicitur de medio in maiori, non dicitur de minore extremitate in conclusione ideo reducitur ad Barbara hoc modo, quia ad præmissas de Baralipton sequuntur præmissæ de Barbara, cum sint eadem, & ad conclusionem de Barbara sequitur per conuersionem per accidens particularis affirmatiua, ergo ad præmissas de Baralipton se-

B quitur particularis affirmatiua, quia quicquid sequitur ad **Regul.** consequens bonæ consequentiæ, sequitur ad eius antecedens.

Error **quorundam.** Ex quo sequitur falsitas illorum, qui dicebant quod Baralipton reducebatur ad Barbaram, conclusionem de Baralipton **Triplex** conuersa per accidens. Admodum reuerte, quod triplex est modus reducendi syllogismos imperfectus ad perfectos, scilicet per Conuersionem, per transpositionem præmissarum, & per Impossibile, & sunt quatuor literæ ista denotantes scilicet S, per quam ostenditur, quod modus reducitur per conuersionem simplicem alicuius præmissæ, vel conclusionis, per P, ostenditur, quod modus reducitur per conuersionem per accidens alicuius præmissæ, vel conclusionis, per M, quod fiat transpositio præ-

missarum, per C, positum alibi, quām in principio, ostenditur, quod fiat reductio per impossibile.

SECUNDO sciendum, quod

Art. 2.

celantes est modus, constans ex vniuersali negatiua maiore, vniuersali affirmatiua minore, vniuersalem negatiuam indirecte concludentibus, & reducitur ad Celarent, per conuersionem simplicem conclusionis de Celarent, non quod de Celantes fiat Celarent, quia eodem modo de Celarent fieret Celantes. sed est probare Celantes efficere formalem consequentiam per Celarent, & hoc per conuersionem simplicem conclusionis de Celarent & fit hoc modo. Nam ad præmissas de Celantes sequuntur præmissæ de Celarent, & ad præmissas de Celarent sequitur conclusio de Celarent, & ad conclusionem de Celarent, sequitur conclusio de Celantes per conuersionem simplicem, ergo talis conclusio etiam sequitur ad præmissas de Celantes, quia quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur ad eius antecedens. Sed Dabitis est modus constans ex maiore vniuersali affirmatiua, minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, & reducitur ad Darij per conuersionem conclusionis de Darij simpliciter, nam ad præmissas de dabitis formaliter sequuntur præmissæ de Darij, quia sunt eadem præmissæ, & ad conclusionem de Darij formaliter sequitur conclusio de Dabitis, ergo de primo ad

Regula

Summul. Petri Hispan.

E vltimū ad præmissas de Dabitis sequit conclusio de Dabitis.

T E R T I O sciendum, quod Fapesmo reducitur ad Ferio p conuersionem majoris de Fapesmo per accidens, & minoris simpliciter, & per transpositionem præmissarum. nam ad præmissas de Fapesmo formaliter sequuntur præmissæ de Ferio: quia ad maiorem de Fapesmo per conuersionem per accidens sequitur minor de Ferio: & ad minorem de Fapesmo per conuersionem simplicem sequitur maior: & ad præmissas de Ferio sequitur cōclusio de Fapesmo: quæ est eadem, sicut illa de Ferio: ergo de primo ad vltimum ad præmissas de Fapesmo sequitur conclusio de Fapesmo. Sed Frisemorum vltimus modus reducit ad Ferio per conuersionem simplicem ambarum præmissarum de Frisemorum, & per transpositionem earum: nam ad præmissas de Frisemorum formaliter sequuntur præmissæ de Ferio: & ad maiorem de Frisemorum sequitur minor de Ferio per conuersionem simplicem: & ad minorem sequitur maior de Ferio, etiam per conuersionem simplicem, & ad præmissas de Ferio sequitur conclusio de Frisemorum, cum sit eadem cū conclusione de Ferio: ergo de primo ad vltimum ad præmissas de Frisemorum sequitur conclusio de Frisemorum.

A R G V I T V R primò: Non sequitur, omne animal substantia non est: omnis homo est animal: ergo nulla substantia est homo: & tamen arguitur in Celantes; igitur. Secun-

dò sic: Non sequitur, omne cūr-
rens est animus: omnis homo
est cūrrens: ergo quidam animus
est homo: cum conclusio sit
impossibilis, & præmissæ sint
possibiles: & tamen arguitur
in Baraliptron. Tertiò sic: Non
sequitur, omne natum est. Adā
est natus: ergo Adam est. Ad
primum dicitur, quod ibi at-
guitur a non distributo ad di-
stributum: ideo non est in Cel-
lantes. Ad secundum dicitur,
quod syllogismus est bonus: &
quando dicitur & conclusio est
impossibilis, conceditur, & etiā
dico, & totū antecedens, quod
est vna copulatiua, cōposita ex
maiore & minore est possibile:
cum hoc tamen stat, quod tam
maior, quam minor sūt propo-
sitiones possibiles. Ad tertium
dicitur, & nō sequitur, quia am-
bæ præmissæ sunt veræ & con-
clusio est falsa, & defectus est
quia, natum, in maiori stat re-
strictè pro natis, qui sunt: & in
minori indifferenter, pro natis,
qui sūt, & fuerunt: & etiam ibi
arguitur à magis amplio ad mi-
nus amplum: nā, Adam, in mi-
nori stat pro præsentibus, &
prateritis, & in conclusione so-
lum stat pro præsentibus.

Sequitur secunda figura, Secunda
cuius tales dantur regula. figura
In secunda figura maiore
existente particulari, nihil se-
quitur. Item in secunda fi-
gura ex puris affirmatiuis ni-
hil sequitur. In secunda figu-
ra semper concluditur negati-
vè. Secunda figura quatuor
habet modos. Casare pri-
mus

Amus modus constat ex maiore uniuersali negatiua, & minore uniuersali affirmativa uniuersalem negatiuam directe concludentibus: ut nullus lapis est animal: omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis. Et reducitur iste modus ad secundum modum prima figura, maiore conuersa simpliciter.

Art. I.

PRIMO sciendum est, quod postquam determinatum est de prima figura, & eius modis: consequenter determinandum est de secunda figura in qua medium praedicitur in utraque scilicet in maiore, & in minore: & de ipsa dantur tres regulæ. Prima: maiore existente particuliari in secunda figura, nihil sequitur; quia tunc argueretur à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis; quia in minori non distribuatur, & tamen in conclusione distribueretur cum esset praedicatum propositionis negatiæ: etiam essent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Et debet intelligi ista regula, dummodo conclusio non sit de modo loquendi inconsueta; & dummodo concludatur directè; quia si concluderetur indirectè, tunc bene sequeretur, vt patet de Friesmorum, qui possunt fieri in secunda figura; unde si concludatur conclusio dummodo loquendi inconsuetio, bene sequitur; quia tunc non arguitur à non distributo ad distributum. Debet etiam intelligi, dummodo medium non sin-

gularizetur, vel distribuantur vel in minori non sumatur cum relativus idemtitatis, quia tunc illis modis bene sequitur, maiore existente particulari; & hoc quando argueretur ex puris affirmatiuis ut videbuntur exempla immediae in sequenti notaibili de illis tribus particulariis:

SECUNDÒ sciendum, quod secunda regula talis est; quod ex puris affirmatiuis in secunda figura nihil sequitur; quia tunc medium in nulla præmissarum distribueretur, cum esset praedicatum propositionis affirmatiæ. Et debet intelligi ista regula, dummodo medium non distribuatur; quia si distribueretur, tunc bene sequeretur; vt sic arguendo; omnis homo est omne animal; omne rorisibile est animal; ergo omne rorisibile est homo. Et debet intelligi dummodo medium non singularizetur; quia tunc bene sequeretur, cum esset syllogismus expiatorius; vt sic arguendo animal est Socrates; omnis homo est Socrates; ergo omnis homo est animal. Debet etiam intelligi, dummodo medium non sumatur cum relativus idemtitatis in minori; quia tunc bene sequeretur, vt sic arguendo; omnis homo est animal; omnis asinus est idem animal; ergo omnis asinus est homo. Tertia regula est, in secunda figura semper conclusio negatiæ; quia in secunda figura semper altera præmissarum debet esse negatiua; quia in ea ex puris affirmatiuis nihil sequitur; modo si aliqua præmissarum fuerit negatiua, conclusio debet esse negatiua. Et debet sic

Art. 2.

D

Summul. Petri Hispan.

E intelligi ista regula, dummodo mediū non distribuat, vel singularizetur, vel sumatur in minore cum relatio identitatis: quia tunc in secunda figura bene sequitur conclusio affirmativa ex puris affirmatiuis.

Art. 3. **T E R T I O** sciendum, quòd quatuor sunt modi secundæ figuræ directè concludentes: quorum, Cæsare est primus constans ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmativa, vniuersalem negatiuam directè concludentibus: & reducitur ad Celarent maiore de Cæsare conuersa simpliciter: Nam ad præmissas de Cæsare per conuerionem maioris simpliciter sequuntur præmissæ de Celarent, & ad præmissas de Celarent sequitur conclusio de Celarent: & ad conclusionem de Celarent

Fsequitur conclusio de Cæsare: ergo de primo ad ultimum ad præmissas de Cæsare sequitur conclusio de Cæsare. Et adverte, quòd modi secundæ figuræ sunt imperfecti, & inevidentes: eo quòd nullus regulatur per dici de omni vel per dici de nullo: cum illud, quod prædicatur in maiori, non prædicetur in conclusione: ideo reducuntur ad modos primæ figuræ, tanquam ad modos euidentes. Unde aliquem modum reduci ad aliud non est de uno facere aliud: sed est consequentiam, vel inevidentiam vnius ostendere per cōsequentiam, vel euidentiam alterius: reducitur ad Fatio per impossibile, accipiendo contradictorium conclusonis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppositum alterius præmissæ.

Modi 2. **figura imperfecti.**

Ex quo sequitur: quòd aliquem modum reduci per impossibile non est aliud, quàm ex opposito contrario, vel contradictorio conclusionis cum altera præmissarum inferre oppositum alterius præmissæ; & est utilis ad ostendendum bonitatem consequentiæ; sed non euidentiam. Ex quo sequitur, quòd omnes modi trium figurarum possunt reduci isto modo per impossibile.

A R G V I T V R primò sic: Bene sequitur: quoddam animal non est asinus: omne ruddibile est asinus: ergo quoddam animal non est ruddibile, & tam arguitur maiore existente particuliari igitur. Secundò sic: Non sequitur, nulla propositio est vera, quando est falsa: omnis propositio impossibilis est falsa: ergo nulla propositio impossibilis est propositio: & tam arguitur in Cæsare: igitur. Tertiò sic. Non sequitur, nulla propositio affirmativa est negativa: cuiuslibet contradictionis altera pars est negativa, ergo nullius contradictionis altera pars est affirmativa, &c. Ad primum dicitur, quòd maiore existente particuliari in secunda figura bene sequitur, si indirectè concludatur. Ad secundum dicitur, quòd non bene arguitur in Cæsare; cum medium in plus habeat in maiore, quàm in minore. Ad tertium dicitur, quòd ibi arguitur non distributo ad distributum, ideo debet sic concludi; ergo cuiuslibet contradictionis altera pars non est affirmativa.

A Camestres, secundus modus, constat ex maiore uniuersali affirmativa, & minore uniuersali negativa, uniuersalem negatiuam directe concludentibus, ut omnis homo est animal: nullus lapis est animal: ergo nullus lapis est homo: & reducitur iste modus ad secundum modum prima figura, minore, & conclusione conuersa simpli- citer, & per transpositionem premissarum. Festino, tertius modus, constat ex maiore uniuersali negativa, & minore particu- laris affirmativa, particularis negatiuam directe concluden- tibus: ut nullus lapis est animal: quidem homo est animal: ergo quidam homo non est lapis: & reducitur isto modus ad quartum modum prima figura, maiore conuersa simpli- citer, Baroco, quartus modus, constat ex maiore uniuersali af- firmativa, & minore particu- laris negativa, particularis negatiuam directe concluden- tibus: ut omnis homo est animal: quidam lapis non est animal, ergo quidam lapis non est ho- mo: & reducitur ad primum modum prima figura per im- possibile. Reducere autem per im- possibile, est ex opposito conclu- sionis cum altera premissarum inferre oppositum alterius pro-

missa. Sumatur enim oppo- tum conclusionis, scilicet ista propositio, omnis lapis est homo, cum maiora huius quarti, scilicet cum ista, omnis homo est ani- mal, sic arguetur: omnis homo est animal: omnis lapis est ho- mo: ergo omnis lapis est ani- mal. Sequitur de tercia figu- ra, curus tales dantur negata.

B In tertia figura, minore existet Regu- te negativa, nihil sequitur. la, & Item in tertia figura conclusio medietas debet esse particularis. Tertia figura sex habet modos. Dara- pti, primus modus, constat ex uniuersali affirmativa maiore, & uniuersali affirmativa mi- nore, particularis affirmati- uam concludentibus directe: ut, omnis homo est substantia: omnis homo est animal: ergo quoddam animal est substan- tia: & reducitur ad tertium modum prima figura, minore, conuersa per accidens. Fela- pron, secundus modus, constat ex uniuersali negativa maiore, & uniuersali affirmativa mi- nore, particularis negatiuam directe concludentibus, ut, nul- lus homo est lapis: omnis homo est animal: ergo quoddam ani- mal non est lapis: & reduci- tur ad quartum modum prima figura, minore conuersa per ac- cidens.

Summul. Petri Hispan.

E. PRIMO sciendum, quod,

Art. 1. Camestres, qui constat ex maiore vniuersali affirmatiua & minore vniuersali negatiua, vniuersalem negatiuam directe concludentibus, reducitur ad Celarent per conuercionem simplicem minoris de Camestres, & transpositionem præmissarum, & per conuercionem simplicem conclusionis de Celarent: nam ad præmissas de Camestres sequuntur præmissæ de Celarent, conuertendo minorem de Camestres per conuercionem simplicem, & transponendo præmissas: & ad præmissas de Celarent, sequitur conclusio de Celarent: & ad conclusionem de Celarent per conuercionem simplicem, sequitur conclusio de Camestres: ergo de primo ad ultimum ad præmissas de Camestres sequitur conclusio de Camestres: debet etiam reduci ad Datij per impossibile capiendo contradictionem conclusionis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppositum alterius præmissæ. Sed Festino, qui constat ex vniuersali negatiua maiore, & minore particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, reducitur ad Ferio, minore conuersa simpliciter: cuius practica est sicut in alijs: sed per impossibile reducitur ad Celarent, practicando etiam sicut in alijs. Sed Baroco, qui constat ex vniuersali affirmatiua maiore, & minore particulari negatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, solùm reducitur per impossibile ad Barbara, quæ reductio per impossibile est sicut in alijs: ad ostendendum

bonitatem alicuius consequentiæ.

G. SECUNDО sciendum, quod Art. 2.

postquam determinatum est de secunda figura, hic consequenter determinandum est de tertia figura, in qua medium subiectum in utraque. Et eius dantur duæ regulæ speciales. Prima: minore existente negatiua in tertia figura nihil sequitur: quia tunc argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, quæ non distribuitur in maiori: cum oportere maiorem esse affirmatiuam; quia ex puris negatiuis nihil sequitur; & tamen in conclusione bene distribueretur; cum esset prædicatum propositionis negatiuæ, nam oportet conclusionem esse negatiuam, per unam regulam generalem,

si aliqua præmissarum fuerit negatiua, conclusio debet esse

H. negatiua. Etiam essent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Et debet intelligi ista regula, dummodo caueatur, quod non arguatur a non distributo ad distributum, quia tunc bene sequeretur, concludendo conclusionem de modo loquendi inconsueto. Secunda regula in tertia figura, semper concluditur particulariter, quia alias argueretur a non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis, quæ in minori præmissa non distribuitur, quia est prædicatum propositionis affirmatiuæ per primam regulam, & tamen in conclusione bene distribueretur; cum esset subiectum propositionis vniuersalis. Et debet intelligi ista regula, dummodo minor

A minor extremitas non distribuatur in minori.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod textiz figurz sex sunt modi, scilicet Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Brocardo & Ferison. Vnde Darapti est modus constans ex ambabus universalibus affirmatiuis, particularenu affirmatiuam directe concludentibus: cuius exemplum patet sat in textu: & reducitur ad Darij, minore conuersa per accidens: nam ad præmissas de Darapti sequuntur præmissæ de Darij, minore conuersa per accidens: & ad præmissas de Darij, sequitur conclusio de Darij, quæ est eadem cum conclusione de Darapti: ergo de primo ad ultimum ad præmissas de Darapti sequitur conclusio de Darapti: sed per impossibile redu-

B citur ad Celarent, capiendo contradictionem conclusionis pro maiore, & minorem pro minore, inferendo oppositum alterius præmissæ. Et aduerte, quod ad bene arguendum in Darapti, oportet cauere, quod præcisè subiectum distributionis maioris sit totum subiectum minoris, & nihil aliud: ideo non sequitur cuiuslibet hominis oculus est dexter: cuiuslibet hominis oculus est sinister: ergo sinistrum est dextrum. Sed Felapton reducitur ad Ferio, minore conuersa per accidens, faciendo sicut in alijs, sed per impossibile reducitur ad Barbara eodem modo, sicut Darapti.

ARGVITVR primo sic. Non sequitur, nulla albedo est nigredo: omnis homo natus est suscipere nigredinem: ergo nullus homo natus est suscipere albe-

dinem. Secundo sic. In Camestres arguitur a non distributo ad distributum, cum medium in maiore non distribuatur, & tamen distribuietur in minore: igitur. Tertio sic. Non sequitur in Darapti, cuiuslibet hominis est asinus: cuiuslibet hominis est equus: ergo equus est asinus: cum præmissæ in aliquo casu sint veræ, & conclusio impossibilis. Ad primum dicitur, quod non arguitur in Cesare, quia variaatur habitudo abstracti in habituocem conseruati: etiam in plus se habet prædicatum in minoris, quam medium.

Ad secundum dicitur, quod in Camestres non est inconveniens arguere a non distributo ad distributum in præmissis ex parte medij, licet bene in conclusione ex parte extremitatum: ideo non valet argumen-

D tium. Ad tertium dicitur, quod non bene arguitur in Darapti, eo quod illud, quod est subiectum distributionis in maiori, non est totale subiectum minoris: sed sic debebemus arguere cuiuslibet hominis est asinus, omnis homo est equus, ergo alicuius equi est asinus.

Disamis, tertius modus, constat ex particulari affirmativa maiore, & universalis affirmativa minore, particula- reu affirmatiuam directe concludentibus: ut quid non homo est substantia: omnis homo est animal: ergo quoddam animal est substantia; & reduci- tur

Summul. Petri Hispan.

Etur ad tertium modum prima figura, maiore, & conclusione conuersis simpliciter, & per transpositionem premissarum. Datisi, quartus modus, constat ex universalis affirmativa maiore, & particulari affirmativa minore, particularem affirmatiuam directe conclydentiibus ut omnis homo est substantia: quidam homo est animal: ergo quoddam animal est substantia: & reducitur iste modulus ad tertium modum prima figura, minore conuersa simpliciter. Brocardo, quintus modulus, constat ex maiore particulari negativa, & minore uni-

Fuersali affirmativa, particularem negatiuam directe conclusi-
dentibus ut quidam homo non
est lapis, omnis homo est ani-
mal: ergo quoddam animal non
est lapis: & reducitur ad pri-
mum modum figura per impos-
sibile: sumatur enim oppositum
cōtradictoriūm cōclusionis cum
altera præmissarum: & infera-
tur oppositum alterius præmis-
sa: ut omne animal est lapis:
omnis homo est animal: ergo
omnis homo est lapis: Hac enim
conclusio, facta per impossibile
in primo modo prima figura,
contradicit maiori quinti, sci-
licet tertia figura. Ferison sex-
tus modus, constat ex maiore,

universalis negationis, & minore particulari affirmativa, particularem negationem directe concludentibus ut nullus homo est lapis: quidam homo est animal: ergo quoddam animal non est lapis. Et reducitur ad quartum modum prima figura, minore conuersa simpliciter.

PRIMO sciendum, quod Dis-
amis tertius modus, reducitur
ad Dati, maiore & conclusione
conuersis simpliciter, & per trā-
spositionem p̄missarum cuius
practica est satis clare; sed per
impossibile reducitur ad Cela-
rent, capiendo oppositum con-
tradictorium conclusionis pro
maiore & minorem pro mino-
re, inferendo oppositum alte-
rius p̄missæ scilicet maioris. **H.**
Et aduerte, quod ad hoc, quod
fiat bonus syllogismus in Dis-
amis, requiritur quod præcisè,
subiectum distributionis mino-
ris sit totum, subiectum enun-
ciationis maioris; ideo non
sequitur; alicuius propositionis
subiectum, cuiuslibet pro-
positionis est prædicatum; **s**
ergo prædicatum est substan-
tia.

Sed Datisi reducitur ad Darij,
minore cōuersa simpliciter; cu-
ius practica satis patet. Et ad-
uerte, quòd Datisi potest cōclu-
dere indirectè, sicut directè; quia Regula
omnis modus, cuius conclusio
potest conuerti simpliciter, po-
test concludere tam directè,
quam indirectè, sed per impos-
sibile reducitur ad Ferio eodem
modo, sicut alijs tertiaz figuræ.

Sed

Tractatus quartus.

71

A Sed Bocardo solum per impossibile reducitur ab Barbara, faciendo sicut in alijs modis tertiae figuræ.

Art. 2. SECUNDUS sciendum, quod Ferison reducitur ad Ferio, minore conuenientia simplicitate: cuius practica paretur sicut de alijs: sed per impossibile reducitur ad Darij, accipiendo oppositum contradictoriū conclusionis proximare, & minorem proximare, inferendo oppositum minoris, quemadmodum sit in omnibus modis tertiae figuræ. Et est aduertendum, quod isti syllogismi tertiae figuræ possunt etiam probari per syllogismum expositorium. Vnde syllogismus expositorius est, cuius medium est singulare, singulariter & uniuocè tenum: ut Socrates est homo: Socrates est animal; ergo animal est homo. Et potest sic practicari: nam ad præmissas de Darapti sequuntur præmissæ syllogismi expositorij: ut ad ista omnis homo est animal: sequitur ista, iste homo est animal; & ad istam omnis homo est substantia, sequitur ista, iste homo est substantia, ad quas sequitur ista, substantia est animal: quæ est conclusio de Darapti: & faciliter posset practicari in alijs modis, vt videbitur in logica primo Priorum tractatu secundo, cap. 4. quæstione prima, articulo 4.

Syllog. expositorius Qd & quo-
plex.

B. homo: Socrates est animal; ergo animal est homo. Et potest sic practicari: nam ad præmissas de Darapti sequuntur præmissæ syllogismi expositorij: ut ad ista omnis homo est animal: sequitur ista, iste homo est animal; & ad istam omnis homo est substantia, sequitur ista, iste homo est substantia, ad quas sequitur ista, substantia est animal: quæ est conclusio de Darapti: & faciliter posset practicari in alijs modis, vt videbitur in logica primo Priorum tractatu secundo, cap. 4. quæstione prima, articulo 4.

Art. 3. TERTIUS sciendū, quod syllogismus expositorius est duplex, scilicet affirmatiuus, & negatiuus. Affirmatiuus est, cuius ambæ præmissæ sunt affirmatiuæ: Negatiuus est cuius altera præmissarum est negatiua, & est conclusio. Et licet aliquis syl-

logismus sit negatiuus: tamen C quilibet syllogismus est propositiō hypothetica affirmatiua, nisi copula principalis negetur scilicet ergo Aduerte, quod ad Condē hoc quod sit bonus syllogismus tiones expositorius, siue affirmatiuus, syllog. siue negatiuus: tros conditiones. Exposi- requiriuntur.

Prima est, quod medium sit terminus singularis singulariter & uniuocè tenus: defectus cuius ibi non est bonus syllogismo expositorius: iste homo vel asinus est asinus, iste homo vel asinus est homo: ergo homo est asinus: quia solum pars distincti singularizatur: sed si totum singularizetur, & uniuocè caperetur, tunc bene sequetur; sed sicut conclusio est falsa, ita aliqua præmissarum. Secunda conditio est, quod medium in altera præmissarum sit totale extrellum, defectu cuius non sequitur: istius hominis est oculus dexter: istius hominis oculus est sinister: ergo sinistrum est dextrum.

Tertia tandem cōditio, quod a præmissa affirmatiua, in qua ponitur terminus singularis sequatur una de omni, & a præmissa negatiua sequatur una de nullo: defectu cuius non sequitur, ista essentia diuina est pater: ista essentia diuina est filius: ergo filius est pater.

A R G V I T V R primo sic: Non sequitur, quendam hominem, animal non videt: omnem hominem videt equus: ergo equus non est animal. Secundo sic: Nulla propositio, quia est falsa, est propositio: quædam propositio est propositio, quia est falsa;

Summul. Petri Hispan.

E falsa, ergo quædam propositio falsa non est Propositio. Tertio sic: non sequitur, Socrates est animal. Socrates non est asinus, ergo asinus nō est animal & tamen est syllogismus expositorius, igitur. Ad primum dicitur, quod arguitur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis. Ad secundum dicitur, quod potest concedi totum, nam si conclusio sit falsa, altera premis- saria erit falsa, & hoc si lyquia, coniugat inter terminos. Ad tertium dicitur, quod non debet arguitur expositoriè, quia atque a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, qd est det fugi, sicut in alijs syllogismis.

Regula
pro re du-
ctione

E

syllogis-
morū.

Syllogismorum concluden-
tium particularem negatiuam
indirecte, tales dantur regula.
Nullus syllogismus, concludens
particularē negatiuam indirec-
te, potest ēt concludere directe,
Et concludens directe, potest cō-
cludere indirecte, Item prima
figura concludit omnia genera
propositionum. scilicet uniuersale, par-
ticularem, affirmatiuā, Et ne-
gatiuā. Si dā figura concludit
particularē negatiuam, Et uni-
uersalem negatiuā. Tertia con-
cludit particularem affirmati-
uam Et negatiuam. versus.

Barbara, Celarent, Darij. Fe-
rio, Baralipton.

Celantes, Dabitis, Fapesmo,
Frisesomorum.

Cesare: camestres, Festino,
Baroco, Darapti.

Felapton, Disamis, Datiss G
Brocardo, Ferison.

In his quatuor versibus praedictis sunt decem & nouem di-
ctiones, decem & nouem modis
deseruientes. Ita, q per primam
dictionem intelligitur primus
modus prima figura: Et per se-
cundam secundus modus, Et
Vnde, primi duo versus deser-
uiunt omnibus modis prima fi-
gura. Tertiis vero versus prater
ultimam eius dictionem, deser-
uit modis secunda figura: ita
quod prima dictio deseruit pri-
mo modo, Et secunda secundo
modo: Et sic de alijs. Ultima ve-
ro dictio tertij versus cum alijs
dictionibus quarti versus, deser-
uit modis tercia figura. Scien-
dum: quod per vocales, scilicet H
A, E, I, Et O, intelliguntur qua-
tuor genera propositionum: ita,
quod per hanc vocalē, A, intelli-
gitur uniuersalis affirmatiua:
Et per, E, uniuersalis negati-
ua: Et per, I, particularis affir-
matiua: Et per, O, particularis
negatiua.

Et in qualibet dictione sunt
tres syllaba: Et aliud residuum
est superfluum: nisi M: ut po-
stea pacebit. Et per primam il-
larum syllabarum intelligitur
maior propositio: Et per secun-
dam minor: Et per tertiam con-
clusio. Verbi gratia: prima dic-

A ctio, s. Barbara: hēt trē syllabas: in quarū qualibet ponitur A, & p. A: ter positiū significatur q̄ primus modus prima figura constat ex duab. propositiib. universalib. affirmatiis: tertiā versalem affirmatiā convaluerit. Et in intelligitur de alijs dictionib. scām vocales ibi positas: Et sciendū est, quod quattuor dictiones primi versus incipiunt ab his consonantib. B.C.D. & F. & p. oēs alia dictiones sequentes: & per hic intelligendum est, q̄ oēs, quae incipiūt per dictionem inchoatam per B: debent reduci ad primum modum prima figura: & oēs, que incipiunt per dictionem inchoatam per C: ad scām: & per D: ad tertium: & per E: ad quartum. Item ubiq̄ que ponitur S: in illa dictione significatur, quod propositio intellecta per vocalem immedia- tē praecedentem, debet converti simpliciter: & propositio intellecta per vocalem immedia- tē praecedentem istam litteram P, debet converti per accidens: ubiq̄ ponitur M, debet fieri transpositio in prmissis: Est. n. transpositio in prmissis facere de maiore minorem, & econuerso: & ubiq̄ que ponitur C, significatur, q̄ modus intellectus per illam

dictionem, in qua ponitus debet reduci per impossibile. Vn de versus.

Simpliciter vult, S, verti, P, vero per acci.

M vult transponi: C, per impossibile duci.

Seruit maiorem, variatq; secundam minorem.

Tertia maiorem variat, seruatq; minorem.

Sed quia Arist. in priorib. Li. c. 3 ostendit coniugationes, in quibus non sequitur conclusio ex prmissis esse inutiles per intentionem terminorum, in quibus non tenet huiusmodi coniugatio; ideo utilis est inuentio talit̄ terminorū; ubiq̄que et fiat, D inutilis coniugatio, contrare- gulas syllogismorum prius assi- gnatas; accipiendo igitur sunt duo termini diuersi, s. duas spe- cies sub uno genere, differētia, vel proprio, vel accidente; ut hō, asinus, aqua, vel duo termi- ni, quorum alter de altero prae- dicetur, siue convertibiliter si- ue non, cū extraneo utriusq; ut hō risibile, lapis; vel hō, aīal, lapis; vel accipendi sunt duo termini, quorum alter de alte- ro prediceatur siue convertibi- liter, siue non, cū superiore ad utrumq; ut homo, risibile, sub- stantia; vel homo, animal sub- stantia; per hanc enim regu- lam

Summul. Petri Hispan.

Elam disiunctiuam, cuicunque generi applicetur, siue substanzia, siue quantitati, siue alicui aliorum, semper inneniuntur termini, per quos inutilis coniugatio demonstrabitur non tenere: Et tales terminos appellantur *terminos Arist. in prioribus terminos, pra. Et in quibus non. Et nota, quod innenire terminos, in quibus non, est acceptis tribus terminis, facere coniugationem, in qua premissa sunt vera, Et conclusio falsa: manente eadem qualitate, Et quantitate propositum: verbi gratia hic est inutilis coniugatio: nullus homo*

est asinus: nullus lapis est homo: ergo nullus lapis est asinus: Et sunt termini, in quibus sic. Contra hanc inutilem coniugationem accipiuntur termini, in quibus non, per secundum membrum regula, homo, risibile, asinus: arguitur sive nullus asinus est homo: nullum risibile est asinus: ergo nullum risibile est homo: ecce premissae sunt verae, Et conclusio est falsa, manente eadem qualitate, Et quantitate propositionum in utraque coniugatione, Et utrobique manente eadem figura.

S V M M V L A R V M P E T R I H I S P A N I

Tractatus Quintus,

Aristotelis Topicen ad amissim attingens.

R<sup>o quo
duplici
ver su-
muntur.</sup>

R

scriptio: ut hic, Vniuoca di-
cuntur, quorum nomen est com-
mune, Et ratio substantiae se-
cundum illud nomen est ea-
dem. Secundo modo est que-

dam virtus anima. Tertio mo-
do idem est, quod oratio osten-
dendo aliquid, sicut sunt pro-
positiones vel rationes dispu-
tantium. Alio modo idem
est, quod forma materialis, ut
in cultello ferrum est materia,
dispositio vero industria in-
ferro, est forma. Alio modo
idem est, quod essentia com-
munis

A munis, pradicabilis de plurib.
vt essentia generis, vel speciei,
vel differentia. Alio modo idē
est, q̄ medium, inferens con-
clusionem: & hoc modo sumi-
tur ratio in diffinitione argu-
menti, quæ talis est. Argumen-
tum est ratio, rei dubia faciens
fidem: id est modum probans
conclusionem: conclusio enim
debet confirmari per argumen-
tum. Est autem conclusio argu-
menta vel argumentis probata
propositio: sed antequam pro-
betur tunc est dubitabilis: &
est quæstio. Quæstio sic diffini-
tur: Quæstio est dubitabilis pro-
positio. Medium est, quod ha-
bet duo extrema. Argumenta-
tio est argumenti per oratio-
nem explicatio: i. oratio expli-
cans argumentum. Differt au-
tem argumentum a medio, &
ab argumentatione: quia me-
dium dicitur eo, quod habet
duo extrema. Argumentum
autem addit supra medium
virtutem probandi conclusio-
nem: unde ad hoc, quod sit
argumentum: exigitur quod
sit medium, & habeat vir-
tutem probandi conclusionem.
Argumentatio autem dici-
tur totalis oratio composita
ex premissis, & conclusione:
& in illa manifestatur vir-
tus argumenti; aliquando, n.

Conclu-
sio q.d.Quæ-
stio q.d.B
Mediu-
quid
Argu-
menta-
tio quid

tota oratio potest inferre uni-
uersalem affirmatiuam: ali-
quando, non nisi particularem
affirmatiuam: aliquando uni-
uersalem negatiuam: ali-
quando particularem negati-
uam: & sic manifestatur to-
ta virtus argumenti: cum o-
stendit supra quam conclusio-
nem possit ipsum argumentum:
& supra quam non possit: quod
quidem fit in argumentatione
ut prius patuit.

I Ncipit quintus tractatus, in
quo determinatur de lo-
gis dialecticis, non quod locus
dialecticus sit subiectum huius
tractatus: sed est syllogismus
dialecticus, cuius, passio sup-
pletur per hoc complexum,
generatum opinionis. Et eius
sunt duplia principia, scilicet ma-
terialia, & regulativa. Mate-
rialia sunt propositiones dia-
lecticæ, & earum termini. Sed
regulativa sunt loci dialecti-
ci, id est maxima dialecticæ;
sed quia argumentum diffini-
tur per rationem, dicendo ar-
gumentum est ratio, rei dubia
faciens fidem. ideo videndum
est de aquiuocatione huius ter-
mini, ratio, qui sex modis acci-
pitur, ut patet in tekiu: sed sex-
to modo accipitur pro diffini-
tione argumenti, puta qua-
tantum valet, sicut medium,
vel antecedens alicuius con-
sequentiæ, vel alicuius pro-
cessus argumentatiui. Ex quo
sequitur, quod diffinitio argu-
menti sic intelligitur. Argumen-
tum est ratio, id est medium,

Summul. Petri Hispan.

E siue antecedens alicuius consequentiae, facies fidem de re dubia. i. decius notitia generatur fides. i. verus assensus de conclusione, quæ prius erat dubia: ex cuius notitia, & notitia adhesiva bonitatis consequentiæ generatur verus assensus. Ex quo patet, q̄ non capitur hic fides pro notitia firma alicuius propositionis, generata ex sola auctoritate dicentis: sed capitur ibi fides pro assensu conclusio- nis, siue si generatus per rationem, siue per auctoritatem.

Art. 2o. SECUNDÒ sciendū, quod cōclusio capitur dupliciter. Vno modo large, pro omni propositione, illata ex antecedente in bona consequētia, siue illata sit vera, siue falsa, & sic capitur, cum dicitur: in omni syllogismo est conclusio, & sic non caputur hic. Alio modo capiuntur pro omni propositione vel oratione illata, ex aliqua præmissa, vel aliquibus præmissis, ipsam probante vel probantibus: & sic capitur hinc & debet sic intelligi diffinitio. Conclusio est oratio illata ex aliqua præmissa, vel aliquibus præmissis: ipsam probante vel probantibus. Similiter qđ capitut dupliciter.

Qđ du pliciter capitur. Vno modo largè, pro omni propositione, sumpta cū signo interrogatiuo, siue illa propositione sit vera, siue falsa, siue probabilis, siue nō, quemadmodum est ibi quæstio virū quodlibet est, vel non est: & sic non capitut hic. Alio modo capiuntur pro propositione dubia sumpta cum signo dubitatis, siue quæstiuo: quæ per argumentationem potest fieri euidentis, & manifesta, & sic capitur hic, & debet sic intelligi eius

diffinitio. Quæstio est dubitabilis propositione cum signo dubitationis, & quæstiuo propositionato: nata fieti euidentis per aliquem processum.

TERTIO sciendum, quod argumentatio tripliciter accipiē. *Art. 3o* Vno modo largè, pro omni propositione formata ad modum consequentiæ: siue talis consequētia sit bona, siue non. Alio modo capitur strictè, pro omni oratione, formata ad modū cōsequentiæ bonæ, siue in tali consequētia aīs sit probatiū cōsequētis, siue non. Alio modo capitur strictissimè pro oī oratione formata ad modum consequentiæ bonæ, cuius aīs est probatiū consequētis. Ad uerie ultra, qđ dīa est inter argumentum, medium, & argumentationē: unde capiendo medium pro totale antecedente medium in plus se habet, quam argumentum, quia dicitur tam de argumento probatio, quam de non probatio: sed argumentum solū dicitur de antecedente probatio: & sic omne argumentum est medium, sed non est contra, sed argumentum differt ab argumentatione, sicut pars a toto, quia argumentatio est oratio composita ex antecedente, & consequente: sed argumentum est solū antecedens. Aduerte etiam, quod quæstio, propositione, enuntiatio, & conclusio differunt, nam oratio dicitur enuntiatio, eo quod est vera, vel falsa, sed dicitur quæstio, quia est dubia sumpta cum signo quæstiuo sed dicitur conclusio, p̄t est illata ex aliqua præmissa, vel præmissis, ipsam probante, vel probantibus, sed dicitur proposi-

*Argu-
menta-
tiō acci-
pitur
triplici-
ter.*

*Argu-
mentum
mediū
H
tr. argu-
menta-
tio dif-
firunt*

*Qđ pro-
positio,
enunci-
atio, &
conclu-
sio dif-
ferunt*

fiō:

A scilicet quia ponitur in præmissis

Quasi ad probandum, vel infundendum
pro alio conclusionem aliquam.
positio.

ARGVITVR primo sic: diffinitio argumenti non conuenit oī contento sub diffinito, cum non conueniat argumento sophistico: Si argumentū potest fieri de re certa, puta de ista, Deus est, ergo non facit fidem de te dubia. **Sc. i pri-**

mo d. 2. **cundo.** Diffinitio conclusionis

noī conuenit isti syllogismo, oī lapis est equus, omnis homo est lapis, ergo omnis homo est equus, quia non probatut argumen-

tatio, vel argumentis? Tertio sic. Ibi est quæstio: Verum homo currit, & tamen non est propositio, cum non significat verum, neque falsum, igitur. Ad primum dñ, quod argumentum sophisti cum, vel argumentum procedes

B ex falsis, non continetur sub ar-

gumento, quod ibi diffinitur. Ad aliam partem dicitur, q̄ non est aliquid ita certum, quin pos-

sit accipi sub ratione certissimis;

& tunc potest fieri argumentum.

Ad secundum dicitur, q̄ conclu-

sio illius syllogismi non est con-

clusio, nisi capiendo conclusio-

nem largè, & non strictè, quem-

admodum capitū hic. Ad ter-

Quæst. **dupliciter** tium dñ, q̄ quæstio capitū du-

pliciter. Vno modo pro aggredi-

ter capi gato ex propositione, & signo

quæstiuo, & sic non est propo-

sitione nec significat verum, neque

falsum. Alio modo capitū pro

propositione, cui addiuit signū

quæstiuum, & sic bene est pro-

positio, vel proportionabile

propositioni.

Argu-
mētā-
tionis **sunt species**, scilicet **syllogis-**
mus, **inductio**, **enthymema**, &

exemplum. **Diffinitio autem** **C**
syllogismi dicta est prius.

Inductio est a singularibus **In-**
sufficienter enumerati, **ad v-**
elatō, **niuersale progressio**: **vt**, **Sō-**
crates currit, **Plato currit**, &
sic de alijs, **ergo omnis homo**
currit.

PRIMO scidum, quod argumentationis quatuor sunt species, scilicet, syllogismus, induc-
tio, enthymema, & exemplum. **Art. de-**
Exsequis dicas hinc est aliqua
species argumentationis, omnis
homo est lapis, ergo quidam la-
pis est homo, & tamen non est
aliqua istarum specierum, cum
antecedens non sit probatum
consequentis, igitur. **Respondeat**, D
quod argumentatio potest capi
dupliciter. **Vno modo stricte**, men-
pro omni bona consequentia,
cuius antecedens est probatum plic
conclusionis, & sic dico, quod copi
ista quatuor, prout antecedentia
sunt probativa conclusionis,
sunt species argumentationis,
immo tunc nulla consequen-
tia est species argumentationis,
nisi antecedens sit probatum
conclusionis. **Alio modo** capi-
tur largè, pro omni bona con-
sequentia, siue eius antecedens
sit probatum conclusionis, si-
ue non, & sic species eius supe-
sta quatuor, siue antecedentia,
sunt probativa conclusionis, si-
ue non. **Et similiter** potest di-
stingui qualibet illarum specie-
rum, ut inductio potest capi du-
pliciter. **Vno modo**, vt est bona
consequentia, & eius antecedens
sit probatum conclusionis,
& contingit sub argumenta-

Summl. Petri Hispan.

A tione, strictè sumpta. Alio modo capitur largè, pro bona consequentia, siue antecedēs sit probatiū conclusionis consequentis, siue non, & sic est species argumentationis, largè capite, & non specialiter: & similiter dicitetur de alijs.

Art. 2. SECUNDО sciendum, quod postquam syllogismus fuit sufficienter diffinitus: ideo nunc diffinitior inductio, sed discendo: Inductio est progressio, id est progressus a singulatibus, id est ab inferioribus ad uniuersale, id est, ad superiorius. Et potest capi dupliciter, scilicet largè, & strictè. Large, est consequentia illativa uniuersalis ex sua singulari, vel suis singulatibus cum ista additione, & sic de alijs, vel non sunt plura. Sed strictè, est argumentatio probativa propositionis uniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus, mediante iuuamine intellectus. Vnde intellectus dicitur iuuans, vel supplete, quando in nullo singulari percipit instantiam: nec habet rationem, quare in aliquo singulari sit instantia: & tamen ex hoc, quod intellectus cognoscit, quod aliquæ singulares sunt veræ, concedit uniuersalem: ex eo quod intellectus cognoscit, quod iste ignis est calidus, & ille est calidus, & non videt instantiam: concedit istam: omnis ignis est calidus. Et adverte, quod inductio potest formaliter dupliciter. Vno modo inferendo uniuersalem ex singulatibus sine explicatione istius particulæ, & sic de alijs: vel aliquius alterius æquivalentis, & de tali dico, quod nulla talis

sub ratione inductionis est bona consequentia; sed si sit bona, hoc est ratione alicius alterius. Alio modo potest fieri induc̄tio, inferendo uniuersalem ex sua singulari, vel suis singulatibus cum additione illius particulæ, & sic de alijs, vel non sunt plura, & sic est bona consequentia, quia quic nullia reperiuntur instantia.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod inductio sit opposito modo ad descendum: nam descensus est ab uniuersali ad singulatia: ut omnis homo currit: ergo Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs. Aduerte, quod inductio potest fieri dupliciter. Vno modo a singulatibus in supponendo, & significando simul. ut Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit: & sic inductio non est consequentia formalis: quia in forma est dabilis instantia: ut non sequitur, Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit: & tamen seruat simili forma, cum non fiat nisi variatio terminorum superioris, & inferioris, qui non se tenent ex parte formæ consequentiarum. Alio modo fit a singulatibus in supponendo tantum, & non in significando: ut iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit: & sic est bona consequentia formalis: quia in tali forma non est dabilis instantia. Et si dicatur: ibi seruat talis forma, iste homo currit, iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit. Respondeatur, quod non sunt eiusdem formæ: quia sit variatio numeri terminorum

*Induc̄tio contraria-
tur de-
scensu.*

*Scot. in
I. d. 3. q.
q. ar. 2.*

Object.

A nōrum, qui numerus terminorum se tēnet ex parte formæ, nam in prima consequētia sunt tantum duo termini computādo terminos synonymous pro vno & eodem, & in secunda sunt tres termini non synonymous.

A R G V I T V R primò sic: Enthymema reducitur ad syllogismum; ergo non est species distincta à syllogismo.

Secundò sic. Inductio potest reduci ad syllogismum, ergo non videtur differre a syllogismo. Tertiò sic. Ibi arguitur a singularibus ad uniuersale dicendo, iste homo, vel asinus est rudibilis, iste homo, vel asinus est rudibilis & sic de alijs, ergo omnis homo, vel asinus est rudibilis, & tamen non est inducetio, cum antecedens sit verum, & consequens falso. igitur.

B Ad primum dicitur, negando consequentiam, quia unam argumentationem reduci ad aliā, non est ipsam fieri aliam, sed est ipsam probari per aliam argumentationem perfectiorem. Ad secundum dicitur eodem modo.

Aduerte tamen, quod inducetio reducitur ad syllogismum, accipiendo singulatia promedio, & praedicatum conclusioonis pro maiore extremitate, & subiectum pro minori extremitate, ut Socrates currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit, sic reducitur, omne quod est Socrates, vel Plato currit, omnis homo est Socrates vel Plato; ergo omnis homo currit. Ad tertium dicitur, quod non debet sic argui, sed sic, ille, qui est homo, vel asinus, est rudibilis, demon-

strando Socratem, ille qui est homo, vel asinus, est rudibilis, demonstrando Platonem, & sic de alijs. Vel potest dici quod non arguitur a singulis, quia totale subiectum illarum singularium non singularizatur, sed si singularizatur & teneatur uniuoce, iuncicut consequens est falso, ita & antecedens.

Enthymema est syllogismus imperfectus, id est oratio, in qua non omnibus premissis, positis infertur festinata conclusio; ut omne animal currit, ergo omnis homo currit. In hacenim argumentatione includitur hac propositio; omnis homo est animal, quia si ponetur, perfectus esset syllogismus. Aristoteles sic diffinit in finitum enthydema. Enthymema est ex ictibus, & signis: icos idem est quod propositio probabilis. Signum, ut hic sumitur, idem est quod demonstrativa, seu necessaria propositio, vel probabilitis: & hoc in inferendo. Signum, ut hic sumitur, dicit necessitatem illationis. icos autem dicit probabilitatem ipsius propositionis in se. secundum quam probabilitatem propositio dicitur esse vera. unde licet in enthydmetare est tantum una propositio inferens. Et

Summul. Petri Hispan.

E alia illata: tamen secundum q̄ propositio inferens appetet omnibus esse vera, vel pluribus, sic dicitur icos: quia sic iam esset probabilis: ut quilibet diligit diligenter se secundum autem q̄ ipsa infert conclusionem de necessitate: sic est signum: Et sic ea dem propositio est icos, Et signū: secundum aliud, Et aliud. Si quis obijciat, quod enthymema debeat sic diffiniri: Enthymema est ex icote, Et signo: cum tantum sit una propositio inferens, que est icos, Et signum secundum diversa: Ad hoc sic dicendum est, quod licet sit una propositio inferens actu: tamen habet in se virtutem duarum propositionum: quia habet in se utritudem propriam, Et illius, que sub intelligitur: Et sic est una secundum substantiam, Et due secundum virtutem: Et ideo dicitur in plurali numero ex icotibus, Et signis, Et non ex icote,

Instans.

E Enthy. **E** signo. Sciendum est, quod enthymema debet reduci ad syllogisnum. In enthymemate enim sunt tres termini, sicut in syllogismo: Et duo illorum sunt in conclusione, Et sunt maior extremitas, Et minor extremitas: alius autem non ponitur in conclusione, Et est medium. Illarum autem extremitatum altera sumitur his, Et altera

semel. Et extremitate enqua-
G tum semel sumpta, Et ex medio fiat una propositio secundum e-
xigentiam modi, Et figura: Et sic habetur syllogismus. Verbi gratia in hoc enthymemate: omne animal currit, ergo omnis homo currit: homo, Et currit sunt dua extremitates, Et animal est medium: sed illa extre-
mitas, scilicet homo. Sumpta est tantum semel: ex ipsa ergo, Et ex medio fieri una propositio: scilicet omnis homo est animal: Et tunc erit perfectus syllogismus sic: omne animal currit: omnis homo est animal: ergo omnis ho-
mo currit. Exemplum est, quan-
H Exem-
do unum particulare probatur per aliud, propter aliquod simile, repertum in ipsis: ut Par-
isienses pugnare contra Rhoto-
magenses, malum est: ergo Tu-
ronenses pugnare contra Picta-
uienses, malum est: quia utro-
bique est pugnare affines contra
affines.

H

Exem-
plū q.d.

PRIMO sciendum pro decla-
ratione enthymematis, quod en-
thyema capitul tripliciter. V-
no modo large, pro omni argu-
mentatione, in qua ex una pro-
positione, vel pluribus non syl-
logisticē ordinatis, inferitur co-
sequēs, & sic capitul, cū dicitur,
quod omnis argumentatio est
syllogistica, vel enthymematica.
Allo modo capitul stricte, pro
omni

Allo modo

Enthy-
mema
capitul
triplici
ter.

A omni argumentatione non syllogistica, nec inductiva, nec exemplari, in qua ex una propositione, vel pluribus non syllogisticè ordinatis, inferitur cōsequens: & sic capitur cum dicitur, quod omnis argumentatio est syllogismus, inducțio, enthymema, vel exemplū: & hoc modo conuersiones, & argumentationes, quæ sunt in hypotheticis; dicuntur enthymerata. Alio modo capitur strictissimè, pro argumentatione, in qua ex una sola propositione categorica, in antecedenti expressa, inferitur conclusio: cui propositio si aliqua præmissa addatur, erit bonus syllogismus: & sic caput Petrus Hispanus: cuius descriptio debet exponi illo modo prædicto: & illo modo capiendo enthymerata, conuersiones, & argumentationes in hypotheticis non sunt enthymerata: cum non reducanur ad syllogismum, addendo unam præmissam.

Art. 2. SECUNDО sciendum, quod enthymera reducitur ad syllogismum, sicut imperfectum ad perfectum. Pro cuius declaracione est aduertēdum quod enthymerata, quæ ex pluribus propositionibus inferunt cōsequens non reducuntur ad syllogismum: sed bene illa, quæ ex una sola propositione expressa inferunt conclusionem. Unde enthymera reduci ad syllogismum, non est aliud, quam antecedenti enthymeratis addere aliquam propositionem, virtute cuius antecedens de necessitate infert cōsequens, quod de necessitate non semper sequitur ad antecedens enthymer-

matis. Et ad cognoscendum, quæ præmissa deficit aduerte, quod si ille terminus, qui est prædicatum in conclusione, ponatur in antecedente, deficit minor; sed si ille terminus, qui est subiectum consequentis, ponatur in antecedente, deficit maior. exemplum priuū: homo est visibilis; ergo animal rationale est visibile, exemplum secundi: homo est visibilis; ergo homo est animal rationale: deficit in prima minor; hoc animal rationale est homo: in secunda illa major, omne visibile est animal rationale. Sed ad cognoscendum, ad quam figuram reducatur: videndum est, si aliud, quod prædicatur in conclusione: ponatur a parte subiecti in antecedente, & sic, tunc reducitur ad secundam figuram. Sed si prædicatum conclusionis ponatur, in antecedente a parte prædicati, tunc si medium non prædiceatur in propositione, quæ additur, debet reduci ad primam figuram: si subiectum, ad tertiam figuram.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod exemplum potest capi dupliter. Uno modo largè: & sic potest describi. Est argumentatio, in qua inferitur conclusio propter similitudinem, reperiunt res significatas per terminos antecedentij, & consequentis: siue antecedens, siue consequens sint propositiones universales, vel particulares: ut omnes Scotti sunt boni homines armorum; ergo & Angli: quia verique sunt bene exercitati. Alio modo capitur strictè: & sic est argumentatio, probativa conclusionis particularis ex alia

Exemplum
particulare
capitur du-
pliciter.

Summula Petri Hispan.

E propositione particulari, vel ex alijs propositionibus particularibus propter aliquam similitudinem repertam inter res significatas per terminos antecedentis, & consequentis; & sic capitur largè, particulare, ut se extēdit ad particularem, indefinitam & singularem. Et aduerte, quod exemplum non est bona consequentia, nec probativa, nisi in antecedente, & consequente exprimatur terminus similitudinis: ut, hic non est bonum exemplum. Rothomagenses sunt diuites, ergo Burgenses sunt diuites, quia non exprimitur terminus similitudinis quare antecedens est verum, puta, propter portum maris. Et reducitur ad syllogismum, accipiendo terminum importantem similitudinem pro medio; & prædicatum cōclusionis pro maiori extremitate; & subiectum pro minori extremitate, & tunc inferitur conclusio exempli; ut, Burgenses sunt diuites, ergo & Rothomagenses, quia viriq; habent portum maris, & reducitur sic, omnes habentes portum maris, sunt diuites: Burgenses habent portum maris; ergo Burgenses sunt diuites.

ARGVITVR primo sic: Conuersio est enthymema, & tamen non est syllogismus imperfectus, igitur. Secundò sic. Ibi est exemplum, Socrates est risibilis, ergo Plato est risibilis, quia vterq; est homo, & tamen ibi non arguitur ab uno particulari ad aliud, igitur. Tertiò sic. Ad probationem conclusio-
nis non solum requiritur notitia antecedentis, sed etiā requiri-
tur notitia bonitatis conse-

quentiæ: sed in exemplo non est G bona consequentia, ergo per exemplum nihil potest probari. Ad primum dicitur, q̄ conuersio est bene enthymema largè & stricte; sed non capiendo enthymema strictissimè & propriissimè. Ad secundum dicitur, quod bene arguitur a particuli-
ri, capiendo largè. Dicitur ulterius, quod licet exemplum non sit consequentia necessaria, tamen bene est consequentia probativa; & hoc sufficit. Ad tertium dicitur, quod licet in exemplo non sit bona cōsequentia quantum est de se, tamen bene virtute intellectus, supplementis vicem bonitatis consequentiaz.

Quia autem argumentum per locum confirmatur: ideo danda est diffinitio loci: prout locus hic sumitur. Locus est se-
des argumenti, vel id, a quo ad proposita questionem conueniens trahitur argumentum.

Quid autem sit quæstio, dictum est. Et sciendum, quod propositio, quæstio, conclusio, & enun-
ciatio secundum substantiam idem sunt. Differunt autem secundū orationes: diuersas enim habent rationes sive diffinitio-
nes, ut prius patuit: secundum enim quod dubitabilis est, est quæstio: prout vero iam probata est per argumentum: est con-
clusio: prout vero ponitur pro alio in premissis, est propositio; quia propositio dicitur secun-
dum,

H Locus
dialecti
cus qđo

Propo-
sitione,
quæ-
stio,con-
clusio
quo dif-
ferant.

Adum, q̄ est in praemissis ad probandum conclusionem. Enunciatio autem est, secundum quod significat esse, vel nō esse, ut, Socrates currit, Socrates non currit: Habitudo definitione loci sequitur divisione ipsius loci. Locus autem dividitur in locum Maxima, & in locum differentiationem maximam.

Locus
dialetti
corū di-
uisio.

Locus
maxi-
ma.

Maxima est proposicio, qua non est altera prior, neq; notior, ut, omne totum maius est sua parte. Item de quocunque predicitur divisione, & diffinitio: Et de quocunque predicatur species de eodem predicatur genus.

Bonus differentia maximè, est illud, quo una maxima differt ab alia, ut ista maxima: de quocunque predicatur species, & genus: & de quocunq; predicatur divisione & diffinitio, differunt per terminos ex quibus componuntur. Una n. componitur ex genere, & specie. Altera ex definitione, & diffinitio; unde isti termini simplices dicuntur differentia maximè. Est sciendū, quod tam locus maxima, quam locus differentia maximè diciuntur locus: quia uterque confert firmatatem, & robur argumento. Unde proportionabiliter sumitur hic locus ad locum in rebus naturalibus; quia sicut ille

seruat res omnes inesse: sic similiter hic locus confirmat argumentum. Item locus difference maximè dividitur per locum intrinsecum, extrinsecum,

Locus
intrin-
secus.

& medium. Locus intrinsecus est, quando sumitur argumentum ab his, qua sunt de substantia rei, ut in definitione, ut se dicatur; animal rationale mortale currit, ergo homo currit.

Locus
extrin-
secus.

Locus extrinsecus est, quando sumitur argumentum ab his, que omnino separata sunt a substantia rei, ut ab oppositis, ut si qua-

raturrum Socrates sit albus, & probetur: Socrates non est niger, ergo Socrates est albus.

Locus
medius.

Locus medius est, quando sumitur argumentum ab his, que partim conueniunt cū terminis, in questione positis: & partim differunt ab eis: sicut uniuocatio & denomi-

nativa: quae dicuntur coniugata: ut si quaratur, recta iustitia sit bona?

D& probetur sic, iustum est bonum: ergo iustitia est bona.

PRIMO sciendum est; quod divisione loci data in textu, sic est intelligenda. Locus est sedes argumenti: id est oratio confirmativa argumenti dialetici vel est habitudo terminorum ratione cuius talis oratio habet veritatem. Unde per hoc, quod dicitur oratio confirmativa, tangitur locus maxima: per hoc, quod dicitur, vel habitudo terminorum, a tangi-

AII. I.

Summul. Petri Hispan.

E tangitur locus differentia maximè. Ex quo sequitur, quod capitur hic locus, & sedes secundò intentionaliter, pro loco, & sede logicali, & non primò intentionaliter. Et est duplex locus. si locus maxima & locus differentia maximè. Vnde maxima, est propositio per se nota, qua non est altera prior, neque notior, supple constituta ex consimilibus terminis vel eisdem: vt omne totum est maius sua parte. Sed locus maxima est regula, siue propositio per se nota, cōfirmatiua consequentiaz dialecticæ: vt ista propositio: de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinatum, est cōfirmatiua huius consequentiaz dialecticæ: Petrus est animal rationale: ergo Petrus est homo. Et dicitur notanter, confirmatiua consequentiaz dialecticæ, propter alias maximas: quæ non sunt confirmatiua dialectica: vt ista: omne totum est maius sua parte: quæ bene dicitur maxima, sed non dicitur locus maxima.

Art. 2. SECUNDÒ sciendum, quod locus differentia maximè est illud, per quod una maxima dialectica differt ab alia id est locus differentia maximè est terminus, vel habitudo terminorum, ex quibus componitur maxima, seu locus maxima. Ex quo sequitur, quod una maxima differt ab alia per suos terminos, vt ista maxima: de quocunque prædicatur diffinitio, prædicatur diffinatum: differt ab illa, de quocunque prædicatur species, & genus: per suos terminos, vel per habitudinem suorum terminorum. Ex quo patet, qualem differentiam habeant

inter se locus maxima, & locus differentia maximè. Patet etiā, quid sit querere, vnde locus: Nam querere vnde locus; non est aliud querere, quām querere quæ habitudo est termini inferentis ad terminum illatum. Et solet respōderi per terminos secundæ intentionis, verificabiles de termino inferente, & de termino illato: puta a diffinito ad diffinitionē: a specie ad genus. Et querere maximam, non est aliud querere, quām querere propositionem regulatiuā consequentiaz dialecticæ. Ex quo patet quod argumentum dialecticum implicitè fundatur in loco differentia maximè, sed explicitè fundatur in loco maxima.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod locus differentia maximè, dividitur per locum intrinsecum, extrinsecum, & medium. Vnde diffinitio loci intrinseci sic intelligenda est, quando terminus inferens, & terminus illatus idem important conuertibiliter, vel non conuertibiliter, & unum est in alio secundum aliquem modum essendi in. Vnde in quolibet loco est terminus inferens, & terminus illatus. Vnde terminus inferens est terminus positus in antecedente, & non in consequente: sed terminus illatus est terminus positus in consequente, & nō in antecedente. Sed locus extrinsecus est, quando terminus inferens, & terminus illatus non idem important conuertibiliter, vel non conuertibiliter: neque unum est in alio secundum aliquem modum essendi in. Sed locus medius est quando terminus inferens, & terminus illatus partim conueniunt,

A niunt, & partim differunt: vel se habent sicut membra diuidentia. Et de omnibus istis patet in suis locis.

ARGVITVR primo sic: Nulla bona diffinitio debet dari per metaphoram: sed diffinitio loci datur per metaphoram, scilicet per sedem, quæ metaphorice accipitur: igitur non est bona diffinitio. Secundò sic: Si diffinitio loci esset bona, sequeretur, quod isti duo termini, homo, & animal essent loci; cum ab illis trahatur conueniens argumentum, scilicet ab inferiori ad superius: sed hoc falsum: nam vel essent locus maxima, vel differentia maximè, non maxima, quia ex ipsis non constituitur maxima: nec locus differentia maximè: cum per ipsos una maxima non differat ab alia. Tertiò sic: Omnis locus differentia maximè est habitudo; sed habitudo non est terminus, igitur malè dicitur, quod locus differentia maximè est terminus, per quos una maxima differt ab alia. Ad primum dicitur, quod licet diffinitio stat per metaphoram, non reducta ad propriam locutionem non sit bona: iam si reducatur ad propriam locutionem, erit bona.

Ad secundam dicitur: quod licet ab illis sumatur argumentum, tanquam ab illis, ex quibus constituitur argumentum, non tamen sumitur argumentum ab illis, tanquam a terminis verificabilibus, de termino inferente, & a termino illato: ex quibus constituitur maxima. Ad tertium dī, q̄ loci sunt habitudines formaliter: sed fundamentaliter, vel originaliter sunt ipsi termini.

Item locus intrinsecus dicitur per locum à substantia, & per locum a concomitantibus substantiam. Locus à substantia est, quando sumitur argumentum ab his, quæ sunt de substantia terminorum, in questione positorum. Et ille locus dividitur per locum a diffinitione, & à descriptione, & à nominis interpretatione. Diffinitio est oratio, indicans quid sit id. est esse rei per essentialia. Locus a diffinitione est habitudo diffinitionis ad diffinitionem. & continet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo subiiciendo diffinitionem affirmatiū: ut animal rationale currit: ergo homo currit. **D** Locus a diffini-
tione.
Maxima: quicquid pradicatur de diffinitione: & de diffinito. Secundò predicando diffinitionem affirmatiū: ut Socrates est animal rationale mortale: ergo Socrates est homo. Maxima: de quocunque pradicatur diffinitio: & diffinitum. Tertiò subiiciendo diffinitionem negatiū: ut animal rationale mortale non currit: ergo homo non currit. Maxima: quicquid removetur a diffinitione, etiam removetur à diffinito. Quartò predicando diffinitionem negatiū: ut lapis non est ani- mal

Summul. Petri Hispan.

Gmal rationale mortale: ergo lapis non est homo. Maxima: a quocunque remouetur diffinitio: & diffinitum.

Locus à diffinito. Locus a diffinito, est habitudo ipsius ad suam diffinitionem. Et continet quatuor argumenta, quatuor maximas, sicut locus a diffinitione. Primo subiiciendo diffinitum affirmatiū, ut homo currit: ergo animal rationale mortale currit. Maxima: quicquid prædicatur de diffinito, & etiam de diffinitione.

Secundū prædicando diffinitum affirmatiū: ut Socrates est homo: ergo Socrates est animal rationale, mortale. Maxima; de quocunque prædicatur diffinitum, & diffinitio.

Tertiū subiiciendo diffinitum negatiū, ut, homo non currit, ergo animal rationale mortale non currit. Maxima, quicquid remouetur diffinito, & etiam a diffinitione. Quartū prædicando diffinitum negatiū ut, lapis non est homo; ergo lapis non est animal rationale, mortale. Maxima: a quocunque remouetur diffinitum, etiam diffinitio. Est sciendum, quod locus semper debet denominari a termino

no inferente, & non ab illato, ut quando diffinitio, & inferens, est locus a diffinitione. Quando vero diffinitum est inferens, est locus a diffinito.

Art. I PRIMÙ sciendum est, quod locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & a concomitantibus substantiam. Unde locus a substantia est quando terminus inferens, & terminus illatus idem importat conuertibiliter. Sed locus a concomitantibus substantia est quando terminus inferens, & terminus illatus idem importans sed non conuertibiliter, vel unum denotant esse in alio, secundum aliquem modum essendi in. Et aduerte, quod sicut locus differentia maxime diuiditur, ita debet diuidi locus maxima. Sed quia eius diuisio satis intelligitur per diuisionem loci differentia maxime: ideo non ponitur eius diuisio. Unde locus a substantia diuiditur per locum a diffinitione, a descriptione, & a nominis interpretatione.

HEt aduerte, quod per locum a diffinitione intelligitur locus a diffinito: & ad eum reducitur locus a synonymis; & locus a differentia ad speciem, & contra; & per locum a descriptione intelligitur locus a descrip-
tione, ad quem reducitur locus a propriâ passione ad subiectum, & contra; & per locum a nominis interpretatione intelligitur locus ab interpretato, & ad eum reducitur locus ab expo-
nen.

Art. 2
Aqua-
denor-
etur-
cus.

Obie-

0

A

A hentibus ad expositam, & similiter ad exposita ad exponentes: non quod p̄d dicantur conuertibiliter de se inuicem: sed quia idem significant, quantum ad veritatem & falsitatem.

Art. 2. SECUNDUM sciendum, quod locus non solum denominatur a termino inferente, sed etiam a termino illato: aliter tamen & aliter: nam denominatur a termino inferente, tanquam a termino a quo: & a termino illato tanquam a termino ad quem.

Obiect. Et si quis dicas: si hoc esset verum sequeretur, quod faciendo istud argumentum, homo currit ergo animal currat debemus dicere, quod est locus ab homine ad animal, sed hoc est falsum: igitur locus non denominatur a termino inferente, & a termino illato.

B Dico quod licet non denominetur a termino inferente & a termino illo: tamen bene denominatur per terminum, qui manifestat habitudinem termini inferentis ad terminum illatum, & contra, qui terminus est verificabilis de termino inferente, ut dicendo, a specie ad genus. Et si quis iterum dicat: si hoc esset verum, sequeretur, quod quilibet locus esset locus a relatuis, cum termini, per quos dominantur argumenta dialectica, sint relativa opposita: sicut diffinitum & diffinitio, species & genus. Respondet negando consequentiam: quia licet illa formaliter, & propter se significato capto, sint relativa opposita: non tamen pro denominato capta.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod diffinitio ibi capit stricte, pro diffinitione quidditativa; quae est

oratio, explicans quid sit esse C rei per essentiales, ut animal rationale est diffinitio hominis, manifestas entitatem hominis. Vnde locus a diffinitione est habitudo diffinitionis ad diffinitum cuiusmodi est locus sumptus ab habitudine ipsius diffinitionis ad diffinitum, ratione cuius tenet illa consequentia: & habet quatuor argumenta, & quatuor maximas.

Primum est, quod diffinitio praedicitur affirmatiue. Secundum est quod diffinitio praedicitur negatiue. Tertiū est quod subiicitur affirmatiue. Quartū quod subiicitur negatiue. Prima maxima est ista: de quocunque praedicatur diffinitio, & diffinitum. Secunda, a quocunque remouetur diffinitio, & diffinitum. Tertia quicquid praedicatur de diffinitione, & de diffinito. Quarta quicquid remouetur a diffinitione, & a diffinito. Exempla illorum satis patent in text.

Ex quo sequitur, quod ille locus tenet tam constructivæ, quam destruktivæ, id est affirmatiue, & negatiue. duabus tamen conditionibus obseruatis Prima est quod tam diffinitio, quam diffinitum teneantur personaliter, ideo non sequitur: animal rationale est diffinitio, ergo homo est diffinitio. Secunda conditio est, quod diffinitio, & diffinitum non accipiuntur cum dictione, importante actum interiorum animæ, ideo non sequitur: ego ignoro, Platonem esse animal rationale, ergo ignoro Platonem esse hominem. Et similiter dicatur sub modo de loco à diffinito ad diffinitionem, puta ponen-

Summul. Petri Hispan.

E do quatuor argumenta, & quatuor maximas.

ARGVITVR primo sic. Locus a definitione est termini, per quos una maxima differt ab alia: ergo male dicitur, quod est habitudo diffinitionis ad diffinitum.

Secundo sic: Non sequitur, animal rationale est quid complexum: ergo homo est quid complexum: & tamen arguitur a definitione ad diffinitum: igitur.

Tertio sic: Maximæ locorum a diffinito ad diffinitionem non differunt a maximis locorum a diffinitione ad diffinitum. quia componuntur ex eisdem, vel cōsimilibus terminis: ergo neque argumenta consequentiae earū.

Ad primum dicitur, quod licet locus materialiter sit termini, per quos una maxima differt ab alia: tamen formaliter est habitudo illorum terminorum, scilicet termini inferentis ad terminum illatum. Vel potest dici, quod locus non est habitudo termini inferentis ad terminum illatum: sed est sumptus ab habitudine tali ratione cuius tenet illa consequentia.

Ad secundum dicitur, quod non bene arguitur, ut visum est in 3. notabus.

Ad tertium dicitur: quod illæ maximæ differunt inter se, nam in omnibus talibus debet intelligi inferente, & illata: ut sit sē-sus: quicquid prædicatur de diffinitione inferente, prædicatur de diffinito illato.

Descri- Descriptio est oratio, signi-
ptio Qd. ficens offerei per accidentalia:
ut animal risibile est descriptio

hominis, vel sic: Descriptio est G

oratio constans ex genere, &

proprio: ut animal risibile. Lo-

Locus a

descriptione, est habitudo descrip-

tionis ad descriptum. Et p-

continet quatuor argumenta,

& quatuor maximas, sicut lo-

cus a diffinitione: & forman-

tur hic eodem modo argumen-

ta, & maxima, sicut ibi: nisi

quod ibi ponatur diffinitio, &

diffinitum, hic vero descriptio,

& descriptum. Interpretatio

est duplex: quadam est enim

qua non convertitur cum inter-

pretato suo: ut latens pedem,

est interpretatio huius nominis,

lapis. Alia est, qua convertitur H

cum interpretato suo: ut ama-

tor sapientia, est interpretatio

huius nomini, philosophus. Et

hoc modo sumitur hic, & diffi-

nitur sic: Interpretatio est oce-

positio unius nominis minus pro-

ti, per aliud nomen magis no-

tum, vel per integrum oratio-

nem. Locus a nominis interpre-

tatione est habitudo interpre-

tionis ad interpretatum: Et g

continet tot argumenta: & tot

maximas, sicut locus a diffini-

tione. Primo subiiciendo inter-

pretationem affirmatiuè, ut a-

mator sapientia currit: ergo

philosophus currit: Maximæ:

quicquid prædicatur de inter-

pretatione: & de interpretata.

Vel

Locus a
etymolo-
gia.

Loco-

com-
rib.
stan

Loco-

To-
mu-

Ric

A Vel fit a parte predicati: ut Soc. est amator sapientia, ergo est philosophus. Maxima; de quo-
cunq; predicatur interpretatio: & interpretatum. Negati-
vè sic a parte subiecti: ut a-
mator sapientia non currit: er-
go philosophus non currit. Ma-
xima: quicquid remonetur ab
interpretatione, & et ab in-
terpretato. A parte predicati:
Sic Socr. non est amator sapien-
tiae, ergo non est philosophus.
Maxima; a quocunq; remone-
tur interpretatio, & etiam in-
terpretatum. Et eodem modo
intelligitur de interpretato, si-
cuit de definitione. Sequitur de-

B Locus a locis a concomitantib. substan-
tia. que sunt, quando sumi-
tur argumentum ab his qua
consequuntur terminos in qua-
stione positos. Et dividitur;
quia aliud est locus a toto,
alius a parte, aliis a causa,
alius ab effectu, aliis a gene-
ratione, aliis a corruptione,
alius ab usib. aliis a commu-
niter accidentibus. Locus a toto
divideatur, sicut ipsum totum.

Locus a
toto.

Totum multi-
plex: aliud totum universale, aliud totum integrale;
aliud totum ex quantitate al-
liud totum in modo, aliud totum
in loco, aliud totum in tpe. Et
secundum hoc multiplex est lo-
cus a toto; quia aliis est locus

a toto uniuersali, aliis a toto C
integrali, & sic de alijs. Et si-
militer dividitur locus a tpe.
Totum uniuersale, ut hic su-
mitur, est qualiter superius
substantiale, sumptum ad suum
inferius in linea predicamen-
tali, ut animal ad hominem;
& homo ad Socratis pars sub-
iectiva dicitur quodlibet inse-
rius, sub toto uniuersali sum-
ptum. Locus a toto uniuersali,
sive a genere, est habitudo ip-
sis totius uniuersalis ad suam nimirum
partem subiectivam, sive ad sali-
fum speciem; & est semper
destructum predicando rotum;
ut lapis non est animal; ergo
lapis non est homo. Maxima,
a quocunque remonetur genus,
sive totum uniuersale, ab eon-
dem remonetur species, sive
pars subiectiva.

PRIMO sciendum, quod de- Art. I.
scriptio est ratio, constans ex
genere, & proprio, ut animal ri-
fibile. Ideo dicitur commu-
nitet, quod datur per acciden-
tia non quidem per acciden-
tia individui sed per acciden-
tia speciei, que sunt propriæ
passiones: ideo dignatur acci- Sc. i. i.
dentalia: quia non sunt de quid met. q.
ditate speciei. Unde locus a de- 1. & q.
scriptione est habitudo descri- 3. prolo.
ptionis ad descriptum, ad scri- & in q.
sum prius darum. Sed locus a d. q. q.
descripto est habitudo descri- 2.
pti ad descriptionem.

Et

Summul. Petri Hispan.

Et ipsorum sunt quatuor argumenta, & quatuor maximæ, sicut in loco a definitione, & loco a definitio: & debent servari illæ duas conditiones quæ in loco a definitione requiruntur. Et ad istos locos reducitur locus a specie ad suam propriam passionem: per quem etiam intelligitur locus ab individuis ad passionem, ut Petrus currit ergo visibile currit.

Art. 2. *Interpretatio potest capi dupliciter, dupli- ger, su- matur.* **SECVNDO** sciendū, q̄ interpretatio potest capi dupliciter. **V**no modo impropriè, & largè: pro derivatione alicuius dictio- nis ab alia dictione, vel oratione secum conueniente in littera vel syllaba. Et triplex est, s.littera- lis syllabalis, & dictionalis. Li- teralis, qñ litteræ exponuntur per dictiones: vt Deus interpreta- tur, dans æternam vitam suis.

Syllabalis, qñ syllabæ exponun- tur per dictiones, vt lapis, inter- pretatur, iædens pedem. Dictio- nalis, quando dictio exponitur per dictiōnēm: & de illa non est hic ad propositum. Alio modo capitur propriè: & sic interpre- tatio est oratio explicans con- uertibiliter & synonyme, quo- modo, & qualiter quid per no- men significetur implicitè, & il- lo modo, philosophus interpre- tatur amator sapientiæ, & de illa est hic ad propositum: & secū- dum eam resumitur locus ab in- terpretatione ad interpretationem & continet quatuor argumēta, & quatuor maximas: sicut loc- cus a definitione ad definitiū & per ipsum intelligitur locus ab interpretatione, & etiam ab ex- ponente ad expositionem, & econtra: de quibus videbitur in expo- nibilib. Et aduerte, q̄ interpre-

tatio, propriè dicta, non videatur G differre a definitione, quid no- minis.

TERTIO sciendum, quod dif- finitio loci a concomitantibus substantiam, sic est intelligen- da: videlicet, quando terminus inferens, & terminus illatus ident important non conqueri- biliter, & vnum est verificabile de alio secundum aliquem mo- dum essendi int. Et illorum lo- corum aliis est locus a toto, aliis a parte, aliis a causa, aliis ab effectu, aliis a generatione, aliis a corruptione, aliis ab usibus, & aliis a communiter accidentibus.

Sed locus a toto diuiditur, si- cut totum. Vnde totum diuidi- tur in totum uniuersale, totum integrale, totum in quantitate, totum in modo, totum in loco

& totum in tempore. Vnde to- tum uniuersale est superius es- sentiale respectu sui inferioris, q. 1. **Sc. li. 2.** **diss. 2.** **H**ic homo respectu Petri: animal respectu hominis: sic de alijs. Vnde locus a toto uniuersali ad suam partem est habitudo ip- sius uniuersalis ad suam partē. Et tenet negatiū, ponendo pro priè ipsum totum uniuersale in predicatione, vt lapis non est ani- mal: ergo lapis non est homo. Maxima: a quocunque remoue- tur totum uniuersale, ab eo dē & pars eius, ita q̄ in tali loco totū semper debet distribui, id est nō sequitur: animal non currit, ergo homo non currit: Dicunt etiam aliqui, quod potest tenere affirmatiū, dum tamen totum distribuiatur, & ponatur con- stantia partis: vt, omne animal currit, & homo est: ergo homo currit,

A ARGVITVR primò sic, Descriptio nō habet dēscriptionē, ergo non diffinitur, quia aliās esset processas in infinitum. Secundo sic. Non sequitur iustus est amator sapientiæ, ergo iustus est philosophus, ergo locus ab interpretatione non est bonus. Tertiò sic, Bene sequitur, ens est ergo Deus est, ergo locus a superiori ad inferius tenet affirmatiū. Ad primum dicitur quod descriptio capitulū duplicit. Vno modo prime intentionaliter, & sic non diffinitur, cum sit quid complexū. Alio modo secundæ intentionaliter sic bene diffinit. Ad secundum dicitur quod iustus ideo non est philosophus, quia nō amat sapientiam, sed bene desiderat eam. Nam amor est respe-

B Etu habiti, & desiderium est respectu absentis ideo sicut antecedens est falsum, ita & consequens. Ad tertium dicitur, quod bene sequitur, non ratione habitudinis superioris ad inferius, sed magis ratione habitudinis effectus ad causā. Similiter dicatur de isto, numerus est, ergo numerus binarius est, qui non tenet ratione habitudinis superioris, & inferioris, sed ratione totius integralis ad suā partem.

Locus a specie, siue a specie subiecti, parte subiectua est habitudo ipsius ad genus, siue ad suum totum uniuersale: & est semper constructius: & tenet duo argumenta. & duas maximas. Primo subiectiendo speciem affirmatiū:

Pars Prima.

ut homo currit: ergo animal C currit. Maxima: quicquid prædicatur de specie, siue parte subiectua, hoc etiam prædicatur de genere, siue de toto uniuersali. Secundo prædicando speciem affirmatiū: ut Socrates est homo: ergo Socrates est animal. Maxima de quocunque prædicatur species, siue pars subiectua, de eodem prædicatur genus, siue totum uniuersale. Totum integrale est quod est compostum ex partibus, habentibus quantitatem & pars eius dicitur pars integralis. Pars integralis est, qua cum alijs partibus constituit totum. Locus D a toto integrali, est habitudo totius integralis ad suam partem: & est constructius semper: ut domus est: ergo paries est. Maxima: posito toto integrali, ponitur, & qualibet eius pars. Locus a parte in- Locus a tegrali est habitudo ipsius ad parte in suum totum: & est semper destruciū: ut paries non est: ergo domus non est. Maxima: destructa parte integrali, destruitur & suum totum. Totum in quantitate est uniuersale, sumptum uniuersaliter: ut omnis homo, nullus homo.

Pars in quantitate est quod-

L liber

Summul. Petri Hispan.

Locus à toto in quantitate sumpcio. Locus à toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partem: & est constructivus, & destructivus. Constructivus sic: omnis homo currit: ergo Socrates currit. Maxima: quicquid pradicatur de toto in quantitate, & etiam de qualibet eius parte. Vel sic: si uniuersalis est vera, qualibet eius particularis erit vera. Destructivus sic: nullus homo currit, ergo Socrates non currit. Maxima: quicquid remouetur à toto in quantitate, & à qualibet eius parte. Vel sic: si uniuersalis est falsa, qualibet eius particularis erit falsa.

Act. II.

PRIMO sciendum, quod locus a parte subiectua ad suum totum, seu ab inferiori ad superius, quod idem est, sic diffinatur: est habitudo partis subiectuae ad suum totum, ut Socrates currit: ergo homo currit. Et teneat affirmatię, dummodo totum non distribuatur: id eo non sequitur, homo differt ab anima: ergo differt ab anima: Erram non sequitur, Socrates incipit esse albus: ergo incipit esse coloratus: quia in istis totum uniuersale distribuitur propter negationem, inclusam in ly, differt, & in ly, incipit, & propter proprietates illorum terminorum. Sed pateret ali-

Dubita-
tio.

quis, verum iste locus tenet de-
structiue: id est negative. Re-
spondetur quod sic, duabus cō-
ditionibus obseruatis. Prima
est, quod ponatur constantia
partis. Secunda est, quod totum
non distribuat: propter pri-
mam non sequitur, Adam non
currit: ergo homo non currit:
quia antecedens potest esse ve-
rum; consequente existens fal-
so: propter secundam non se-
quitur, Socrates non est asinus: er-
go Socrates non est animal: Vd. Sc
quia ibi animal, quod est totum in 2. di
uniuersale distribuitur. Et de-
bent dari maxime secundum
exigentiam argumentorum: vt
quicquid affirmatur de inferio-
ri, & de superiori: vel quicquid
verè negatur ab inferiori, & à
superiori.

SECVNDO sciendum; A, 2, 3.
quod totum integrum commū-
niter sic diffinatur: Est, quod
constat ex partibus, quantita-
tem habētibus: Ex qua diffini-
tione sequitur, quod partes non
habentes quantitatem, non sunt
partes integrales, sicut anima.
Aliter tamen potest diffiniri.
Est, quod constat, id est consti-
tuitur ex suis partibus: nam nū-
meius est totum integrum: & ta-
men eius partes non habent
quantitatem. Vnde locus a to-
to integrali est habitudo totius
integralis ad suam partem, & te-
net solum constructiue, respe-
ctu huius verbi, est, secundum
adiacens, & respectu partis
principalis, ut bene sequitur:
domus est, ergo paries est, sed
non sequitur, domus est, ergo
fenestra est: quia fenestra non
est pars principalis domus. Te-
net etiam respectu prædicato-
rum

A sum necessario consequentium, est secundum adiacens: ut bene sequitur domus est aliquid: ergo paries est aliquid. Et maxima est talis. Posito toto integrali, ponitur eius pars principialis. Sed locus a parte integrali est habitudo partis integralis ad suum totum integrale: & tenet destrutiuem, ut paries non est, ergo domus non est & hoc dum modo capiatur pars principialis.

Art. 3.

T E R T I O sciendum, quod totum in quantitate est terminus communis, distributus per signum uniuersale. Sed pars in quantitate est terminus communis, sumptus sine signo uniuersali, vel inferius ad illum terminum: ut omnis homo: ly,

B homo est totum in quantitate: quia sibi additur signum uniuersale, & ipse sumptus sine signo, dicitur pars in quantitate, vel eius inferius: ut Socrates, Petrus, & sic de alijs. Vnde locus a toto in quantitate tenet affirmatiuem, & negatiuem, affirmatiuem, ut omnis homo currit, ergo Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs. Et dicit aliquis, quod debet poni constantia partis: ut sic arguendo, omnis homo currit, & Socrates est, ergo Socrates currit. Sed hoc non videtur esse muliūm necesse, cum non debeat inferri, nisi pro qua toto in quantitate supponit. Ex istis videntur sequi, quod locus a toto in quantitate, & a toto uniuersali non differunt: quia in loco a toto uniuersali toto uniuersale debet distribui: sicut in loco a toto in quantitate, licet bene locus a parte in quantita-

Corolla
tium.

te, & a parte subiectua differant. Et dico, quod auctores non faciunt mentionem de istis duobus locis, eo quod sint distincti, sed quia loci a partibus illorum differunt.

ARGVITVR primo sic, Non sequitur, ignis calefacit hominem, ergo ignis facit hominem, & tamen arguitur ab inferiori ad superiorius affirmatiue igitur.

S E C U N D O sic, Locus debet desuminari a termino inferente secundum habitudinem, quam habet ad terminum illatum: sed arguendo sic, domus est, ergo paries est, ibi ille terminus, domus est terminus inferens, & non est totum integrale respectu termini illati, igitur.

T E R T I O sic, Non sequitur omnis homo est unus homo, Catharina est homo, ergo Catharina est unus homo, cum antecedens sit verum, & consequens falsum. Ad primum dicitur, quod si arguitur debitè, nam in antecedente hominem, includit istam præpositionem in, & non includit ipsam in consequente. Vnde sensus antecedentis est, quod ignis producit caliditatem in homine, similiter diceretur de illo, Socrates existens Patriss, est videns Patriss, ergo est agens Patriss. Ad secundum dicitur, quod licet terminus inferens non sit totum integrale termini illati, tamen illud, pro quo supponit, est totum integrale respectu illius, pro quo supponit terminus illatus. Ad tertium dicitur, quod bene sequitur, sed sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

Summul. Petri Hispan.

E Locus a partibus in quantitate, est habitudo omnium partium in quantitate, simul sumptarum, ad suum totum: & tenet constructiū, & destruciū. Constructiū sic: Socrates currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. Maxima: quicquid predicitur de partibus in quantitate, simul sumptis, & de suo toto. Destruciū sic: Socrates non currit, Plato non currit, & sic de alijs, ergo nullus homo currit. Maxima: quicquid remouetur a partibus in quantitate simul sumptis, & ab eius toto: vel si qualibet singularis **F** non est vera, sua vniuersalis non erit vera. Totum in modo est vniuersale sumptum sine determinatione: ut homo. Pars in modo est vniuersale sumptum cum determinatione, non diminuente: ut homo est albus. Et eodem modo sumitur argumentum in hoc loco, sicut in loco a genere ad speciem. Totum in loco, est dictio, comprehendens omnem locum aduerbialiter, ut ubique, nusquam. Pars in loco est, dictio comprehendens aliquem locum aduerbialiter: ut ibi, hic. Locus a toto in loco est habitudo ipsius ad suam partem: & tenet constructiū, & destruciū.

ù. Constructiū sic: Deus est **G** ubique: ergo Deus est hic. Maxima: cuicumque competit totum in loco, & qualibet eius pars. Destruciū sic: Cesar est nusquam: ergo non est hic. Maxima: quicquid remouetur a toto in loco, & a qualibet eius parte, Locus a parte in loco, est habitudo ipsius ad suum totum: & est semper de loco, Locus in loco, ergo non est ubique. Maxima: cuicumque non competit pars in loco, nec eius totum, Totum in tempore est, & dictio, comprehendens omne tempus aduerbialiter: ut semper, numquam. Pars in tempore, est dictio, comprehendens aliquod tempus aduerbialiter, ut nunc, heri, cras, exempla autem sumuntur hic, sicut a toto in loco.

Art. I.
PRIMO sciendum, quod locus a partibus totius in quantitate, est habitudo ipsarum partium in quantitate ad suum totum, & tenet tam constructiū, quam destruciū: duabus conditionibus obseruatis. Prima conditio est, quod partes sufficienter enumerentur cum illa particula, & sic de alijs, vel non sunt plura. Secunda conditio est, quod non arguatur a pluribus determinatis ad unam determinatam, ut non sequitur, caput habet

A Socrates, caput habet Plato, & sic de alijs, ergo caput habet omnis homo. Vnde arguere a pluribus determinatis ad unam

Quando renet lo c^o a par tibus to eius quā gitate. determinatam, est arguere ab antecedente, in quo terminus communis supponit determinatè respectu partium in quantitate ad consequens, in quo terminus communis supponat determinatè respectu totius in quantitate, sed oportet tunc posse relativum identitatis in antecedente ut caput, habet Plato, idem caput habet Socrates, & sic de alijs, ergo caput habet omnis homo, sed sicut consequens est falsum, ita & antecedens. Et tenet per illam maximam, quicquid dicitur de partibus totius in quantitate, & de toto, tenet etiam

B destruciue illis duabus conditionibus obseruatis, tenet per istam maximam, quicquid negatur de partibus totius in quantitate, & de toto in quantitate.

SECVNDO sciendum, quod totum in modo est terminus communis sumptus sine determinatione, vel sumptus cum paucioribus determinationib. Et pars in modo, est terminus communis, sumptus cum determinatione, vel ampliori determinatione, ut homo albus respectu de ly, homo. Vnde

Determinatio quinqueplex est. Deter- minatio, scilicet distrahens, quæ facit terminum stare pro significato minus principali, ut pictus respectu de ly, homo. Alio est alienans, quæ facit, quod terminus pro nullo suorum significatorum supponit,

vt irrationale respectu de ly homo. Alia est, determinatio diminuens, quæ facit terminum stare secundum partem minorem, ut secundum dentes. Alia est amplians, quæ facit terminum stare ultra existentiam copulæ de præsenti, & respectu istatum non tenent isti loci. Alia est determinatio restringens, quæ facit terminum stare pro paucioribus, quam si sibi non adderetur, ut albus, niger, & solùm respectu istius tenent isti loci. Vnde locus a toto in modo ad suam partem tenet constructiue, & destruciue, posita constantia partis, & dummodo totum distribuatur, ut nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit. Sed locus a parte in modo tenet constructiue, dummodo totum in modo non distribuatur, ut bene sequitur, homo albus est, & homo albus non currit, ergo homo non currit. Et ibi videtur sequi, quod isti loci non differunt a loco a toto vniuersali ad suam partem, & a parte subiectua ad suum totum.

TERTIO sciendum, quod totum in loco est terminus, comprehendens omnem locum, ut ubique, nusquam, sed pars in loco est terminus comprehedens unum locum, ut alicubi, & proportionabiliter dicatur de toto in tempore, & eius pate.

Summul. Petri Hispan.

E te. Vnde locus à toto in loco, est habitudo ipsius ad suam partem, & tenet tam destructiuem,

Locus a quām constructiū. Constructi
toto in uè tenet tribus conditionibus
loco quā obseruatis. Prima est quòd to-
do re-
nas,
tum in loco distribuatur: defe-
ctu cuius non sequitur, Socrates
est alicubi: ergo Socrates est
hic. Secunda conditio est: quòd
ponatur constantia partis in lo-
co: ideo non sequitur: Socrates
est ubique: ergo Socrates est Pa-
risijs: cum antecedens possit es-
se verum sine consequente, si
Parisijs destrueretur. Tertia
conditio est, quòd non arguatur
cum his verbis, incipit, & desi-
nit, ideo non sequitur: Socrates
incipit esse vdiue: ergo incipit
esse hic. Et proportionabiliter
dicatur de loco a toto in tempo-
re: sed negatiū tenet, prima cō-
ditione obseruata, scilicet, quòd
arguatur cum distributione to-
tius in loco. Sed locus a parte

Locus a totius in loco tenet destructiū
parte to-
duabus conditionibus obserua-
sili: in
loco quā
fenesas.
tum tenet destructiū
duabus conditionibus obserua-
tijs. Prima, quòd arguatur cum
distributione, ideo bene se-
quitur, Petrus non est hic: ergo non
est alicubi. Secunda, quòd argua-
tur cum constantia partis: & si-
militer dicatur de loco a parte
in tempore.

ARGVITVR primo sic: Non
sequitur, Socrates est Socra-
tes, Plato est Plato, & sic de
alijs: ergo omnis homo in
omnis homo. Secundo sic.
Non sequitur, Plato est obi-
que: ergo Plato est Parisijs.
& tamen, arguitur a toto in
loco: igitur. Tertio sic. Non
sequitur, imago est homo pi-
ctus; ergo imago est homo; &

tamen arguitur, per locum, G
à parte in modo: igitur. Ad
primum dicitur, quòd non
bene arguitur: quia oportet
cætera manere paria: i-
deo deberet sic argui, Socra-
tes est omnis homo, Plato
est omnis homo: & sic de
alijs, ergo omnis, homo est
omnis homo. Pro quo poni-
tur talis regula: quod quan-
do in aliqua propositione po-
nuntur duo termini, suppa-
nentes distributiū distributione
sigillata: tunc prius de-
bet fieri inductio ad omnia sup-
posita primi termini: & sec-
undus debet manere idem;
& postea cum uno supposito
primi termini, distributi de-
bet fieri inductio ad omnia
supposita secundi termini di-
tributi: vt Socrates est om-
ni homo, Plato est omnis ho-
mo, & sic de alijs: ergo iste
homo est iste homo, & iste
idem homo est iste homo, & il-
le idem homo, & sic de alijs:
ergo omnis homo est omnis
homo. Ad secundum dicitur,
quòd non arguitur debitè, quia
debet poni constantia partis
in loco. Vel potest dici, sicut di-
ctum est in loco a toto in quan-
titate. Ad tertium diciunt, quòd
male arguitur, quia arguitur
cum determinacione distrahe-
re.

Regula

Sup. ca.
82. B.

Causa est, ad cuius esse se-
quitur aliud secundum natu-
ram. Et dividitur in causam
materialē, formalē, efficien-
tem, & finalem. Causa efficiens
est,

Causa
quid &
quotu-
plex.

A est, à qua primò fit motus ad hoc, quod fiat aliquid: ut dominicator est primus mouens, & operans ut fiat domus: &

Locus à faber, ut fiat cultellus. Locus à causa & causa efficiente est habitudo ipsius causa efficientis ad suū effectum: & est constructivus, & destructivus. Constructivus sic: dominicatore est bonus; ergo dominus est bona. Maxima: si causa efficiens est bona, ipsum quod fit, bonum est, Destructivus sic: dominicator non est bonus, ergo dominus non est bona. Maxima: cuius causa efficiens non est bona, ipsum quod fit, non est bonum: & econverso: tenet locus ab effectu ad causam efficiemtē. Materia est, ex qua sum alio aliquid fit. Et est duplex: quedam enim est permanens, & quadam transiens, permanens: ut in cultello ferrum. Transiens: ut in pane farina, & aqua, & diffinitur etiam sic materia: Materia est, qua Locus à tantum est in potentia. Locus à causa materiali, est habitudinalis, do ipsius ad suum effectum: & est constructivus: & destructivus. Constructivus sic: ferrum est: ergo arma ferrea possunt esse. Maxima, posita causa materiali, possibile est eius effectus ponis. Destructivus sic: ferrum non est: ergo arma ferrea non

possunt esse. Maxima: remota causa materiali permanente, remouetur, & eius effectus, Locus ab effectu cause materialis tenet constructionem, sic: arma ferrea sunt, ergo ferrum est. Maxima: posito effectu causa materialis transiuntis tenet constructionem: ut vitrum, vel panis est: ergo filix, vel farina fuit. Materia enim transiens Genus non manet, sed transfertur in aliam materiam. Maxima: posito effectu materia transiuntis, necesse est ipsam materiam prafuisse.

P R I M O scendum, quod consequenter determinandum est de locis a causa ad effectum, & econtra. Vnde causa est, ad cuius esse sequitur aliud secundum naturam. Et non caput hic, sequitur, pro consecutione logitali, sed pro consecutione, quæ est secundum naturam: sic videlicet quod illud sequitur ad aliud hoc modo secundum naturam: quia secundum naturam est posterius. Et debet in ista, diffinitione intelligi, vel ad eius intentionem, propter causam finalē, quæ non habet esse reale, sed solum habet esse secundum intentionem: ideo diffinitio sic est intelligenda: Causa est, ad cuius esse, vel intentionem eius sequitur aliud, id est effectus. Et quatuor sunt causæ: duæ intrinsecæ, scilicet materialis, & formalis: quæ non sunt nisi materia, & forma rei:

Art. 19

Suumul. Petri Hispan.

E & sunt duę extrinsecę. s. efficięs, & finalis. Vnde causa efficiens est, a qua primò fit motus in esse, supple, reali. Est est duplex, scilicet positiva, & priuativa. Positiva est, a qua dependet alius effectus in esse fieri, vēcō seruari. Priuativa est, quę positiuē nihil influit ad effectum, sed ipsa remota non sequitur effectus. Et positiva est duplex, scilicet in potentia, & in actu: vt dominicator dicitur causa domus in potentia: quia habet artem ad faciendum domum: & in actu vt dominicans: qui iam actu facit domum.

Arit. SECUNDО sciendum, quòd locus a causa efficiente ad suum effectum & econtra, tenet respectu istorum prædicatorum est, fit, vel erit bonum: vel malum, & hoc secundum exigentiam, vel habitudinem causæ ad effectum: nam si sit causa in potentia, arguitur respectu huius verbi potest, positi in consequente; si verò sit causa in actu arguitur respectu huius verbi, fit, vel erit exemplum, vt dominicator est, ergo domus potest esse: dominicans est, ergo domus fit, vel erit: dominicator est bonus: ergo domus potest esse bona. Negatiuē, vt dominicans non est; ergo domus non fit: sed non sequitur dominicator non est, ergo domus non est, vel non potest esse, & proportionabilitę dicitur de loco ab effectu ad causam efficientem. Aduerte tamen, quòd quando arguitur respectu istorum prædicatorum, bonum, & malum, requiruntur aliquæ conditiones. Prima quòd bonum, & malum in antecedente dicant bonitatem causę efficien-

tis, & in consequente bonitatem effectus, & non bonitatem motalem. Secunda conditio, quod dominicator operetur secundum artem meliori modo, quo poterit. Tertia conditio, quod non sit malitia ex parte materiæ. Quarta conditio, quod causa non habeat aliquod impedimentum.

T E R T I O sciendum, quòd **Art. 3** materia sic diffinitur: Materia est, ex qua cum alio aliquid fit, id est totum compositum. Pro cuius declaratione est aduentum, quod materia capitur duplicitè. Uno modo largè, pro omni illo, ex quo aliquid fit, siue illud sit pars illius, siue non, & sic dicimus, quòd ferrum est materia cultelli, & lapi des domus, & sic capitur materia in istis locis. Alio modo **H** capitur materia strictè, pro omni illo, ex quo cum aliquo, i. cum forma substantiali, fit aliquid, scilicet totum compositum. Et iterum duplex est materia, scilicet permanens, & transiens. **Transiens** est quę postquam res est facta, non amplius manet nomen eius, vt farina dicitur materia transiens panis, quia postquam panis est factus, non potest esse farina, & illa non est propriè materia. Sed permanens est, quę postquam ex ea aliquid factum est, retinet nomen & manet, vt ferrum dicitur materia cultelli: quia postquā cultellus est factus, adhuc remanet ferrum. Et aduerte, quòd locus a materia ad effectum, seu a nomine materiæ ad nomen effectus, debet fieri secundum exigentiam, & habitudinem ipsius materiæ ad effectum. Nam in **matez**

A materia transeunte fit respectu istius verbi, fuit, vel potest, exēplum: ut farina non fuit: ergo panis non est, vel sic farina est: ergo panis potest esse. Sed in materia permanente fit respectu huius verbi potest, vel fuit, exēplum: ut ferrum est: ergo cultellus potest esse. Et proportionabiliter dicatur de loco ab effectu ad causam.

A R G V I T V R primò sic. Finis est causa, & tamen ad eius esse non sequitur aliud: igitur.

Secundò sic; Locus debet denominari a termino inferente secundum habitudinem, quam habet ad terminum illatum; sed dicendo, domus est bona; ergo dominicator est, vel fuit bonus; terminus inferens non est causa

B termini illati; igitur.
S. c. in 1. Tertio sic; Si diffinitio materiae esset bona; sequeretur quod dicitur in resolutio. ligna, ex quibus fit ignis, essent quae. materia ignis; sed hoc est falsum agit us. Ad primum dicitur quod dicit ad esse finis non sequatur effectus, tamen bene ad eius intentionem, seu cognitionem, & amorem. Ad secundum dicitur, quod dicit in tali loco terminus inferens non sit causa termini illati; tamen illud, pro quo supponit terminus in factis est causa illius, pro quo supponit terminus illatus, & hoc sufficit. Vel potest dici, quod tales loci possunt denominari a nomine causa ad nomen effectus.

Ad tertium dicitur, quod ligna sunt materia ignis, capiendo materiam largè, sed non capiendo materiam proprie, & strictè.

C Forma est, qua dat esse rei, & conservat rem in esse. Locus a causa formalis est habitudo ipsius causæ formalis ad suum effectum: & tenet constructiū, & destruciū. Constructiū sic: albedo est, ergo album est. Maxima: posita causa formalis, ponitur & eius effectus. Destructiū sic; albedo non est, ergo album non est. Maxima: remotacausa formalis, remouetur & eius effectus. Econtra vero est de effectu causa formalis.

D Finis est, gratia cuius aliquid sit. Locus a causa finali est habitudo ipsius ad suum effectum: & est constructiū, & destruciū. Constructiū sic: beatitudo est bona: ergo virtus est bona: Maxima: cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Destructiū sic: pœna non est bona: ergo peccatum non est bonum. Maxima: cuius causa est mala, ipsum quoque malum est. Econuerso autem est de loco ab effectu causa finalis. Generatio est progressio a non esse ad esse. Locus a generatione est habitudo ipsius generationis ad suum generatum: & est constructiū, & destruciū. Constructiū tenet sic: generatione domus est bona; ergo domus est bona. Maxima cuius

C Locus a causa formalis.

Locus a causa finali.

Locus a generatione.

Summul. Petri Hispan.

Cuius generatio est bona, ipsum quoque bonum est. **D**estructiū sic: generatio latronum est mala: ergo latro est malus. **M**axima: cuius generatio est mala, ipsum quoque generatum malum est. Econuerso autem de loco a generato. **C**orruptio est progressio ab esse ad non esse. **L**ocus a corruptione est habitudo corruptionis ad corruptum: est constructius, & destructius. **C**onstructiū sic: corruptio Antichristi est bona: ergo Antichristus est malus. **M**axima: cuius corruptio est bona, ipsum corruptum malum est. **D**estructiū sic: corruptio domus est mala: ergo domus est bona. **M**axima: cuius corruptio mala est, ipsum quoque bonum est, & econuerso est de loco a corrupto:

Art. I. **P**RIMO sciendum est: quod forma est, quæ dat esse rei, & ipsam conseruat in esse: & debet sic intelligi. Forma est, quæ dat esse rei, supple formaliter, & intrinsecè, & per hoc differt a causa materiali, quæ dat esse materialiter, & ipsam conseruat in esse. Et differt a causa efficiente, & finali, supple partculari, quæ non conseruant rem in esse. Et est duplex scilicet substantialis, & accidentalis. Substantialis est, quæ dat esse substantiale, seu simpliciter: ut anima. Accidentalis est, quæ dat

esse accidentale, seu secundum G quid: ut albedo nigredo: & propriè secundum illam sumitur locus a causa formalis, qui sit propriè inter abstractum, & cōcretum: puta abstractū dicitur causa formalis, saltē in denominando. Vnde locus a causa formalis, seu a nomine cause formalis tenet affirmatiū, & negatiū. Affirmatiū duabus conditionibus obseruatis: prima est, quod circa causam formalem, non sit factum miraculum: secunda, quod sit sufficiens denominare subiectum: ut sic arguedo: albedo, circa quam non est factum miraculum sufficiens denominare subiectum, est: ergo album est. Negatiū sic: ut albedo non est: ergo album non est. Sed locus ab effectu cause formalis, seu à nomine effectus causa formalis, tenet etiam dupliciter. Videlicet affirmatiū: ut album est: ergo albedo est. Et negatiū tenet duabus conditionibus obseruatis. Prima est, quod non sit factum miraculum. Secunda, quod causa formalis sit sufficiens denominare subiectum: ut bene sequitur, album non est, ergo albedo, circa quam non est factum miraculum, & est sufficiens denominare subiectum, non est: & solum tenent isti loci respectu verbi, est, secundi adiacentis.

SECUNDUO sciendum, quod finis est gratia, cuius sit aliquid finis enim in intentione mouet efficiens, ut producat aliquid: sed effectus cause finalis est medium ordinatum ad huiusmodi finem: ut felicitas dicitur finis hominis: & media ordinata ad felicitatem dicuntur effectus, ut vir-

Art. II.

A virtutes, & bona operationes. Vnde locus à causa finali ad suū effectum, & econtra solum tenet respectu istorum prædicatorum, bonum, & malum, & tenet affirmatiuē, & negatiuē. Affirmatiuē: vt felicitas est bona: ergo virtus est bona: & hoc quando non potest haberi sine illo effectu: quia si posset esse non sequeretus; vt non sequitur, creator est bonus: ergo homo est bonus.

Maxima; cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Negatiuē sic: damnatio non est bona, ergo peccatum nō est bonum. Maxima: cuius finis non est bonus, ipsum quoque non est bonum.

Sed ab effectu ad causam finalem tenet affirmatiuē, & negatiuē. Affirmatiuē: vt virtus est bona: ergo felicitas est bona, & hoc quando effectus non potest esse sine causa: vt creatura est bona, ergo creator est bonus. Negatiuē sic: peccatum non est bonum, ergo damnatio non est bona: & hoc debet intelligi propriè: dūmodo arguatur ab effectu per se id est sine quo talis finis non potest acquiri: quia si arguatur ab effectu per accidens, sine quo talis finis potest acquiri: non valeret, vt non sequitur inebriatio non est bona: ergo sanitas non est bona.

Art. 3.

T E R T I O sciendum, quod generatio est progressio. i. mutatio de non esse ad esse: & corruptio est progressio. i. mutatio de esse ad non esse. Et sic patet, q̄ non capitur hic progressio, pro motu locali: sed metaphorice pro mutatione: patet etiā, quod capitur hic generatio largè, pro

acquisitione rei, siue illa res sit C substantialis, siue accidentalis. Et aduertere quod locus à generatione ad genitum, & econtra, tenet respectu illorum prædicatorum, bonum, & malum, & tenet etiam affirmatiuē, quām negatiuē: vt generatio domus est bona: ergo domus est, vel erit bona.

Maxima: cuius generatio est bona, ipsum quoque bonum est. Negatiuē sic: vt generatio vitij non est bona: ergo vitium nō est bonum. Et probabiliter dicatur de loco a genito ad generationem: vt domus est bona: ergo generatio est, vel fuit bona.

Similiter dicat de loco a corruptione ad corruptū, commutando bonum, & malum: exemplum, vt mors Christi fuit mala ergo Christus fuit bonus. Maxima: cuius corruptio est mala; ipsum quoque bonum est. Negatiuē sic, mors Christi non fuit bona, ergo Christus nō fuit malus & similiter dicatur de loco a corruptio ad corruptionem. Et aduertere, quod bonum & malū, non capiuntur pro bono, & malo naturæ, seu modi generationis, vel corruptionis, sed capiuntur pro bono, & malo finis, sic quod generatio illius est bona, qui consequitur finem, ad quem generatio ordinatur.

A R G V I T V R primo sic. Non sequitur albedo est, ergo paries est & tamen arguitur per locum a causa formalis ad suum effectū, quia albedo est forma, qua paries dicitur albus. Secundo sic. Non sequitur medicina laxativa est bona; ergo sanitas est bona; cum antecedens possit esse verum sine consequente, & tamen

Summul. Petri Hispan.

Et tamen arguitur per locū a causa finali ad effectum. Tertio sic : Non sequitur mors Christi fuit bona, quia per eam redempti sumus : ergo Christus fuit malus ; & tamē arguitur per locum a corruptione, igitur. Ad primum dicitur , quod indebet arguitur ; quia talis locus solum sit inter concretum, & abstractum.

Ad secundum dicitur , quod in tali loco debet argui secundum exigentiam finis ad effectum & contra , vt si finis non sit simul cum efficiente, debet argui respectu futuri . sic, medicina est bona, ergo sanitas est, vel erit bona. Ad tertium dicitur , quod licet mors Christi fuerit bona, quo ad nos; tamen fuit mala, quo ad ipsum ; quia fuit destruēta ipsius Christi.

F
Vsus qd. *Vsus, vt hic sumitur, est operatio rei, sive exercitium ipsius : vt equitare est operatio equi: & secare securis. Locus ab usibus est habitudo ipsius operationis ad id, cuius est operatio, sive usus. Et est constructivus & destruētivus. Constructiū sic: equitare est bonū: ergo equus est bonus. Maxima: cuius usus bonus est, ipsum quoque bonum est. Destructiū sic: occidere hominem malum est: ergo occisor est malus. Maxima: cuius usus malus est, ipsum quoque. Vstatum malum est: contra est de loco ab usicato. Communiter accidentia sunt*

G
duplicia: quadam enim sunt, quae aliquando se consequuntur, & aliquando non: ut comes & ad alter: & ab his non sumitur locus dialecticus, sed sophisticus. Alia sunt, quorum unū semper sequitur ad aliud: ut pœnitere sequitur ad deliquisse: & ab his sumitur locus dialecticus, & tenet constructiū & destruciū. Constructiū sic: istum pœnitet: ergo deliquit, Maxima: si communiter accidentium posterius inest, & primum infuit. Destructiū sic: iste non deliquit: ergo eum non pœnitet. Maxima: si communiter accidentium prius non inest, & posterius non inerit.

H

PRIMO sciendum, quod usus (vt hic capitul) est operatio, ad quam res aliqua per se ordinatur, vt equitare dicitur operatio equi, secare enim dicitur operatio securis, & illud, quod ordinatur per se ad tales operationes, vocatur usitatum, vt equus dicitur usitatum de equitare, & securis de secare. Et si quis dicat, secare est ita bene & melius ab homine secante, sicut a securi, ergo homo dicit ita bene usitatum sicut securis. Respondeatur negando consequentiam; quia homo non per se ordinatur ad tales operationes, sicut securis; ideo non dicitur ita bene usitatum; non enim est de ratione hominis, quod diuidat ligna; sed per accidens ad hoc ordinatur,

Art. XI

Instan-
tia.

Atur, sed securis de sua ratione, & natura ad ligni diuisionem est ordinata, quia propter hoc est adiuenta: ergo dicitur per se ad hoc ordinata, non autē homo. Vnde locus ab usibus est habitudo ipsius usus ad usitatum, & tenet affirmatiū, & negatiū, respectu istorum prædicatorum, bonum & malum, vt equitare est bonum; ergo equus est bonus.

Maxima: cuius usus est bonus, ipsum quoque bonum est. Negatiū, vt equitare non est bonum; ergo equus non est bonus. Maxima: cuius usus non est bonus, ipsum quoque nō est bonum. Et similiter tenet locus ab usitato ad usum: scilicet affirmatiū, & negatiū. Et aduerte quod ille locus dicitur ab usibus in numero plurali, eo q[uod] vnius usitati possunt esse plures usus, & non q[uod] terminus inferens sit pluralis numeri. Exemplum, vt equus ordinatur ad ambulandum, & per ambulandum vias faciliter, et ordinantur ad dominū liberandū in bello, ubi dicta ret ratio, esse fugiēdū ex hostiū manibus, tunc n. interdum sine equo fugere non posset. Item ad melius bellandum, & devincēdum hostes, & sicutisti usus sunt boni, ita usitatum est bonū in ordine ad istum usum, non autem in ordine ad alium usum malum, vt aliqui utuntur equis ad vanam gloriam, vel ad rapiendum bona aliorum, tunc enim sicut usus est malus, ita & equus in ordine ad illum usum potest dici malus, ita quod talis non est usus per se usitatus, sed per se eius usus est ad equitandum ordinatū, & illud in se est

bonum, licet ex voluntate equitantis aliquando sit malum. C

SECUNDΟ sciendum, quod duplia sunt communiter accidentia, quædam sunt, quæ solum aliquando, & non semper, nec vt plurimum se consequuntur: vt magnum esse, forte esse, & in ipsis sumitur locus sophisticus. Alia sunt: quæ semper, & vt plurimum se consequuntur, vt pœnitere, & peccare, &

in ipsis sumitur locus dialecticus. Et adhuc duplia sunt, quia quædam sunt quæ sequuntur pro eodem tempore, vt interpositio terræ diametraliter inter solem, & lunam est ecclipsis lunæ, & in ipsis arguitur respectu eiusdem copulæ. Aliæ sunt, quæ se consequuntur pro diversis temporibus, vt penitere, & peccare, & in ipsis non arguitur respectu eiusdem copulæ. Vnde locus a communiter accidentibus est habitudo vnius communiter accidentium ad reliquum, & tenet affirmatiū, & negatiū.

Affirmatiū, vt Petrum pœnitet, ergo peccavit. Negatiū, vt Petrus non peccauit, ergo non pœnitet. Et aduerte, quod quando arguitur affirmatiū, debet accipi posterius pro termino inferente, ut illum pœnitet ergo peccauit, igitur ly, pœnitet est posterius, & tamen est terminus inferens, & quando arguit negatiū, dicitur prius pro termino inferente, ut peccare prius, quam penitere, sic arguendo ille non peccavit, ergo illum non pœnitet, & non dolet de peccato facto, quia non est possibile, quod pœnitat, si non peccaverit. Sicut non

*Art. 2.
Accidēs
commu-
ne du-
plex.*

poteſt

Summaul. Petri Hispan.

E potest quis gaudere, se non cecidit. Art. 3. disce in peccatum carnis si cecidit. Sc. in 4. TERTIO sciendū, quod multid. 1. q. ti loci ad istos locos reducuntur, ut dicunt aliquid logici. Dicunt enim, quod consequentia, qua arguitur a tota copulatiā ad quālibet eius partē seorsum, intelligitur per locum a toto in quantitate, & ad ipsum reducitur. Et consequentia, qua arguitur a parte disiunctivā ad totam disiunctiā reduciatur ad locum a parte subiectiā ad totum universale: sed hoc non videtur esse rerum.

Primo, quia tales loci non sunt consequentiæ formales: illæ autem consequentiæ sunt formales consequentiæ. Item in talib. locis terminus inferens nunquam ponitur in consequente, quod

F tamē fit in illis consequentijs: sed consequentia, quæ fit toto collectivo ad suam partē, reducitur, seu intelligitur per locum à toto integrali ad suam partem: & tenet eodē modo, scilicet respectu illius verbi, est secundi adiacentis, & respectu partis principalis: ut bene sequitur exercitus est: ergo homo est: sed non sequitur exercitus est: ergo equus est. Et si quis dicat de locis, qui sunt ab antecedente ad consequens. Respondeatur, quod non distinguuntur ab alijs locis.

ARG VITVR primo: Secare est finis securis: ergo sic arguendo secare est bonum: ergo securis est bona: erit locus a causa finali ad suum effectum. Secundo sic: Non sequitur, Deum pœnituit: ergo Deus peccauit. Tertio sic: Plures sunt loci a concomitantibus substantiam, quam enumerari sunt: ergo illa diui-

sio non est bona. Ad primum dicitur, quod secare potest considerari dupliciter. Uno modo, ut est in intentione agentis, & sic potest dici finis: Alio modo, ut est operatio actualis ipsius securis: & sic dicitur usus. Dico etiā, quod non habeo pro inconvenienti aliquam consequentiam formari secundum diuersos locos. Ad secundum dicitur, quod pœnitere potest capi dupliciter. d. 4. q. 5 Uno modo largè, ut id ē est, quod art. 3. displicentiam habere vel se habere per modum displicantiae: & sic dicitur, Deum pœnituit. Alio modo strictè: ut est habere displicantiam propter peccatum: & sic Deum non pœnituit. Ad tertium dicitur, quod si sint alij loci, reducuntur ad illos, vel per illos intelliguntur.

H Sequitur de locis extrinsecis: quid autem sit locus extrinsecus, dictum est prius. Loco-

Sup. cap
te 77. c.

rum autem extrinsecorum a. Loci ex lius est ab oppositis, alius a maiori, alius a minori, alius a simili, alius a proportione, alius a transumptione, alius ab au-

trinsec
qui, &
quot.

ctoritate. Item oppositorum Spes op- quatuor sunt species, scilicet positio- relatio, contrarietas, priuatio, nis 4.

& contradic̄tio. Relatiū oppo- sita sunt, quorum alterum si- ne altero non potest esse. Locus

Locus a relatiis.

a relatis est habitudo unius relativorum ad aliud. Et est constructius & destructius, Constructius sic: pater est: ergo filius est: & filius est: ergo

A pater est. Maxima: posito uno relatiuorum, necessario ponitur & reliquum. Destructiū sic: pater non est: ergo filius non est, & econverso. Maxima. Remoto uno relatiuorum, remouetur & reliquum.

Locus a relatiūne oppositīs removetur & reliquum. Locus vero a relatiūne oppositīs tenet solum distractiū sic: Socrates est pater Platonis: ergo non est filius eius. Contrarietas est contrariorum oppositio: ut albi & nigri. Contrariorum quādam sunt mediatae: ut album & nigrum, inter quā sunt medij colorē. Quadam verò im-

B Locus a contrariis est habitudo vnius contrariae oppositīs: ut sanum & agrum circa animal. Locus a contrariis mediata: ut sanum & agrum circa animal. Constructiū sic: hoc animal est sanum: ergo non est agrum. Maxima: posito uno contrariorum, remouetur reliquum. De-

structiū tenet tantum in contrariis immediatis cum constan-

tia subiecti: ut hoc animal non est sanum: ergo est agrum. Maxi-

ma: Remoto uno contrariorum

Supra ponitur reliquum, subiecto ma-

nente: quā aut sunt priuatiūne opposita, dictum est prius.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod con-

sequenter determinandum est de locis extrinsecis: Vnde locus extrinsecus est quādo terminus

infelix, & illatus idem importa-
tant, nec unum denotatur esse
in alio secundum aliquem mo-
dum essendi, & sunt septem, scilicet ab oppositis, a maiori, a mi-
nori, a simili, a proportione, a
transsumptione, & ab auctoritate.
Vnde locus ab oppositis di-
uiditur secundum, quod sunt
opposita scilicet relatiua: con-
traria, priuatiua, & contradicto-
ria: inter quā primū dicendum
est de loco a relatiūne oppositīs.
Vni relatiūa sunt, quorum totum
esse est ad aliud, i. habent habi-
tudinem ad aliud ut pater: & fi-
lius. Vnde locus a relatiuis, est
habitudo vnius relatiui ad reli-
quum: & tenet affirmatiūe, &
negatiūe respectu istius verbi,
est, secundi adiacentis, vel ter-
tiij adiacentis: & respectu alicu-
iū transcedentis: ut si pater D
est, filius est, si pater non est, fi-
lius non est.

Maxima: posito uno relatiuorum, ponitur, & reliquum: vel
destructo uno relatiuorum, de-
struitur, & reliquum: vnde pro
loco a relatiūne oppositīs ponit
talis regula: si vnu relatiūne op-
positorum vere affirmetur de
aliquo singulari, singulariter, & Sc. in 1.
vniocē tento; tunc alterū de- d. 3. q. 7
bet vere negari ab eodem, vt
Petrus est pater Platonis: ergo
non est filius eius.

SECUNDO sciendum, quod Art. 2.
contraria sunt duplia: media-
ta, & immediata. Immediata
sunt, quorum necesse est alterū
in esse suo proprio susceptibili:
ut sanum & agrum respectu a-
nimatis. Sed mediata sunt, quo-
rum non est necesse alterū
in esse suo proprio susceptibili:
ut album & nigrum. Vnde pro
loco

Summul. Petri Hispan.

L. loco a contrarijs ponuntur aliqua regulæ.

Prima est, quod ab affirmatione vnius contrariorum de aliquo subiecto ad negationem alterius de eodem subiecto valeat consequentia: dummodo ad datur ista particula, in qualibet parte temporis praesentis, si sit copula praesentis: si prateriti, posteriti: si futuri, futuri: ut Socrates in qualibet temporis praesentis parte est albus: ergo non est niger, & quod debeat ponи ista particula, patet, quia non sequitur, Socrates fuit albuss ergo non niger: dato quod heri fuerit albus, & pridie fuit niger.

Secunda regula: a negatione vnius contrariorum immediatorum ab aliquo subiecto ad affirmationem alterius de eodem subiecto, est bona consequentia: ponendo constantiam subiecti: ut bene sequitur, Socrates est, & non est sanus: ergo est xiger. Notanter dicitur contrariorum immediatorum, quia in contrarijs mediatis non valeat; ut non sequitur, Socrates est, & non est niger; ergo est albus: & secundum illas regulas sumitur locus a contrarijs tam mediatis, quam immediatis.

Arti. 3. TERTIO sciendum, quod dubium est, an secundum illas regulas arguatur affirmatiue, vel negatiue, si arguendo: Socrates est albus: ergo non est niger. Respondetur probabiliter, quod magis videtur arguere negatiue, quam affirmatiue: quia argumentationes videntur accipere denominationem a consequente. Et aduerte, quod locus a contrarijs potest fieri adhuc uno alio modo, quam prius fuerit di-

ctum, ponendo plura contraria tam in antecedente, quam in consequente. Pro quo ponitur talis regula: si unum extremum vnius contrarietatis sit verificabile de extremo alterius contrarietatis, & reliquum de reliquo est iustitia est virtus; ergo iniustitia est vitium, & tenet tribus conditionibus obseruatis. Prima est, quod arguatur in praedicationis perse, id non sequitur, album est dulce, ergo nigrum est amarum. Secunda, quod ambo extrema vnius contrarietatis non contineantur sub uno extremo alterius contrarietatis: defectu cuius non sequitur, liberalitas est vitium. ergo prodigalitas est virtus. Tertia, quod vbiq; sit idem genus oppositionis, scilicet extremitate ad extremitatem, meij ad medium: defectu cuius non sequitur, illiberalitas est defectus, ergo liberalitas est superabundantia. Et alij addunt aliam conditionem, puta, quod ponatur constantia subiecti, sed hoc non est necesse, cum arguitur in praedicationis perse.

ARGUITVR primò secundum ista relativa, pater & filius sumitur locus à relativa. ergo non sumitur locus a relativa oppositis. Secundo sic. Non sequitur: omnis homo est virius. ergo nullus homo est mortuus; & tamen arguitur ab affirmatione vnius contrarij ad negationem alterius, igitur. Tertio sic. Non sequitur, hæc oratio homo albus, non est negativa, ergo est affirmativa, cū antecedens sit verum, & consequens falsum. Ad primum dicitur, quod relativa possunt capi duplickey. Vno modo secundum conuenienter.

Auenientiam, quā habent adin-
uicem, & sic non sumitur locus
a relatiis. Alio modo pro re-
pugnantia, quam habent de eo-
dem respectu eiusdem, & sic su-
mitur locus a relatiōē opposi-
tis. Nam relatiōē opposita sūt,
quæ non possunt verificari de
eodem respectu eiusdem. Ad se-
cundum dicitur, q̄ indebitē ar-
guitur quia arguitur a min⁹ am-
plio ad magis amplum. Ad ter-
tium dicitur, quod non bene ar-
guitur, quia non arguitur respe-
ctu proprij susceptibilis, quia ta-
lis oratio, hō albus, non est nata
esse affirmativa, nec negativa.

*Quae autem sunt priuatiūē
opposita, dictum est prius, lo-*
*Locus à cūs a priuatiūē oppositis est
priuatiūē habitndo priuationis ad habi-*

*B*utum, vel habitus ad priuatiūē
oppo-
sitis.
nem, Et tenet constructiūē, ut
iste est videns, ergo non est
cæcus, vel est cæcus, ergo non
est videns. Maxima: posito
uno priuatiūē oppositorum cir-
ca aliquod subiectum, ab eo-
dem remouetur reliquum. De-
structiūē non tenet, nisi cum
constantia subiecti, & cum tem-
pore determinato a natura:
catulus enim non dicitur vi-
dens, neq; cæcus ante nonum
diem. Et puer non dicitur
edentulus ante tempus deter-
minatum a natura. Contradi-

*Locus a cōtra-
dictoriē oppo-
sis.*
ctio est oppositio, cuius secun-
dum se non est dare medium.

Locus a contradictoriē oppo-

Pars Prima.

tis est habitudo unius contra-
dictoriē appositorum ad reli-
quum, ut Socratem sedere, est
verum, ergo Socratem non sede-
re, est falsum. Maxima: si unū
conadictiorum est verum,
reliquum erit falsum.

P R I M O scindendum, quod
pro lāco à priuatiūē oppositis
ponuntur aliquæ regulæ. Pri-
ma est, ab affirmatione vnius
priuatiūē oppositorum de aliis
quo subiecto ad negationem al-
terius de eodem subiecto hoc
addito in qualibet parte tēpou-
ris, valet consequentia, vt Socra-
tes, in qualibet parte temporis
præsentis est vidēs, ergo Socra-
tes nō est cæcus in qualibet par-
te tēporis p̄fūtis, & similiter fiat
in alijs copulis. Est tñ aduenē-
dū q̄ si arguamus per istum lo-
cum, & p̄ locum a contrarijs ex-
p̄pōnibus modalibus, debemus
cavere, ne modus negetur: ideo
non sequit̄ Socrates possibiliter
est videns, ergo Socrates nō pos-
sibiliter est cæcus, sed sic, ergo
Socrates possibiliter non est cæ-
cus. Secunda regula, negōe vni
priuatiūē oppositorum ad affir-
mationē alterius posita constâ-
tia subiecti susceptibilis, & tē-
pore determinato a natura, va-
let cōsequentia, vt bene sequit̄
Socrates nō est videns, & natus
est vidēc, & habet ips⁹ determi-
natū, ergo est cæcus. & hoc
maxime in numero singulari,
quia in numero plurali non se-
quitur, non enim sequitur, isti
non sunt videntes, & nati sunt
vidēc & habent tempus deter-
minatum, ergo sunt cæci, quia
antecedens potest esse verum

M fine

Summul. Petri Hispan.

E sine consequente posito, quod vnuſ ſit cæcus & aliud videns.

SECUNDQ̄ sciendum, quod

Art. 2. pro loco a contradictorijs po-
Sc. li. I. nunt aliquæ regulæ. Prima quod d. 28. q. 3. ã negatione vnius contradic-
3. ī ſol. torum de aliquo ſubiecto ad arg. 1.

affirmationem alterius eft bona conſequentia. vt Socrates nō eft hō homo: ergo Socrates eft homo. Et ſi quis dicat, non ſequitur, chymera non eft homo: ergo chymera eft nō homo: quia antecedens eft verum, & conſequens falſum: cum ſubiectum conſequens pro nullo ſupponat in propositione affirmativa: etiam arguitur a propositione habemus plures cauſas veritatis ad propositionem habētem rātum vnam cauſam veritatis: iō non bene arguitur. Pro omnib.

Regula. istis dicuntur quod propositio af-
firmativa de prädicato infinito eodem modo dicitur vera, ſicut propositio negatiua de prädicato finito, & habet tot cauſas veritatis: ideo ab vna ad aliam etiam valet conſequentia. Ca- uendum eft tamen, quod quād arguitur ab affirmativa ad negatiua: quod arguitur in propositionibus de inesse, & quod ratione prädicatum infinitetur, & quod copulæ in antecedentia addatur ita particula, in qualibet parte temporis präſentis p̄iæteriti vel futuri, & hoc ſecundum exigentiam copulæ.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod qñ arguitur a negatiua ad affirma- tiua, ſubiecto manente eodem, & prädicato variato penes fini- tum, & infinitum: valet conſequentia: dummodo totale prädi- catum infinitetur: & quod ſubie- ctum, vel prädicatum antece-

dentis, non ſupponat confusè G

tantum: vt bene ſequitur, om- Sc. li. i
nis homo non eft iustus: ergo d. 4. q. 1
omnis homo eft non iustus. Dī & in d.
notantur, dummodo totale prä- 8. q. 2.
dicatum infinitetur, ideo non in ſolu.
sequitur, homo non eft lignum ar. 1.
album. ergo homo eft lignum
non album. Dicitur dummodo
non ponatur aliquis terminus Sc. in 3:
ſupponens cōfusè tantum, ideo d. 3. q.
non ſequitur: cuiuslibet homi- 1. queſi
nis asinus non eft asinus: ergo in fine
cuiuslibet hominis asinus eft atē ſolū
non asinus: cuim antecedens ſit de aper-
verum, & conſequens falſum, & ratione iā
quod antecedens ſit verum, pa- nuæ.
pet: quia iſta eft vera, cuiuslibet
hominis omnis asinus, asinus
non eft: ergo illa cuiuslibet ho-
minis asinus non eft asinus: cū
ſint eiusdem qualitatis, ex cōſi-
milibus terminis, eodem modo H
ſupponentiibus:

ARGVITVR primò ſic: Non ſequitur: animal intellectua So- cratis mouetur: ergo anima intellectua Socratis non quiescit: & tamen arguitur per locum a priuatiuē oppositis: igitur. Ante cedeus probatur: quia posito, φ
matus Socratis moueat, & pes eius quiescat. tunc antecedens eft verum, & conſequens falſū.

Secundò ſic: Non ſequitur: iſti duo non ſunt videntes, de- monſtrando cæcum, & viden- tem: ergo iſti duo ſunt cæci, & tamē arguitur per locum a priuatiuē oppositis: igitur. Terciò ſic. Non ſequitur: A homo non eft homo: ergo A homo eft non homo: cuim antecedens ſit verū, & conſequens falſum: & tamen arguitur per locum a contradictorijs: igitur. Ad primum dī φ non ſequitur: animal Socratis que-

A quiescit in pede; ergo anima Socratis quiescit; bene tamen sequitur secundum Scot. quiescit hic; ergo quiescit; mouetur hic; ergo mouetur; non tamē sequit, quiescit; ergo non mouetur; sed est ignorantia elenchi; unde ponitur a Scot. talis regula, q̄ prædicata affirmatiua simpliciter sumpta, sequuntur ex seipsis cū determinatione non diminuente. Ad s̄m dicitur, q̄ talis locus non tenet in numero plurali, ut visum est in texti. Ad tertium dī, quod non bene arguitur, cū subiectum supponat confusè tantum: modo dictum est, quod cauendum est, quod quando arguitur a negatiua ad affirmatiuam, variato prædicajo penes finium & infinitum ne subiectum supponat confusè ianum.

B Sunt autem alia opposita, qua dicuntur disparata: que nō sunt opposita secundum aliquod genus prædicta oppositionis: sed sunt diversa: ut homo, & asinus & a talibus sumitur sic argumentum: Socrates est homo, ergo non est asinus. Maxima: de quo cumque dicitur unum disparatorum abstractiū, ab illo eodem remouetur, & reliquum. Dicitur notanter, abstractiū, quia si concretiū sumerentur, tunc non sequeretur: quia non sequitur, hoc est album: ergo non est quantum: sed bene sequitur, hoc est albedo: ergo non est quantitas. Maius: ut h̄c sumitur, est quod supra ponitur alicui in potētia,

& virtute. Minus est, quod ei C Locus, a maiori est Locus, ad maioris habitudo ipsius maioris ad minus: & est semper destruktus: ut rex non potest expugnare castrum ergo nec miles. Maxima: si id, quod magis videtur inesse, non inest: nec id, quod minus videtur inesse, inerit. Locus a Locus a minori est habitudo minoris ad minori maius, & est semper costructus, ut miles potest expugnare castrum: ergo & rex. Maxima: si id, quod minus videtur inesse, inest: & id quod magis videtur inesse, inerit.

Similitudo est rerū differentiū eadem qualitas. Locus à simile est habitudo unius similiū ad reliquum: & tenet constructiū: & destruktus. Constructiū sit: sicut risibile inest hōi: ita hinnibile inest equo: sed risibile inest homini, ut propriū: ergo hinnibile inest & equo, ut propriū. Maxima: de similibus idem est iudicium. Destruktiū, sic: sicut risibile inest homini: ita hinnibile inest equo: sed risibile non inest homini, ut genus: ergo nec hinnibila inest equo, ut genus. Maxima: de similibus idem est iudicium.

PRIMO sciendū, quod disparata, qua intelliguntur per opposita sic diffiniuntur: sunt qua non possunt verificari de se inuicem, ut homo, & asinus. Unde

Art. I.

Summūl. Petri Hispan.

E pto loco a disparatis ponitur talis regula. Ab affirmatione vni⁹ disparatorum de aliquo subiecto ad negationem alterius, est bona consequentia: vt bene sequitur: Socrates est homo; ergo Socr. non est asinus, & debet intelligi ista regula in abstractis, & concretis praedicamenti substantiæ, quia in concretis accidētiū non oportet quod valeat, vt non sequitur, lac est album, ergo non est dulce, cum antecedens possit esse verum sine consequente, sed bene sequitur in abstractis, vt albedo est dulcedo, ergo nō est nigredo. Ex quo sequitur, quod faciendo istum locum a disparatis, oportet ponere disparata a parte praedicati, & non a parte subiecti, ideo non sequitur, albedo est qualitas, ergo nigredo non est qualitas; & hoc quando praedicatum non singularizatur, quia tūc bene sequeretur: vt albedo est hæc qualitas, ergo dulcedo non est hæc qualitas.

Art. 2.
Maius
capitur
duplici-
e 87.

SECUNDO sciendum, q̄ maius capitur dupliciter. Vno mō pro fortiori, & minus pro debilitate, & sic non capiuntur hic: Alio modo capitur maius pro illo, quod habet maiorem apparentiam inessendi alicui subiecto, & minus pro illo, q̄ habet minorem apparentiam inessendi subiecto, vt debellare castrum habet maiorem apparentiam essendi, quam debellare ciuitatem, ceteris paribus, & debellare prouinciam habet minorem apparentiam essendi, quam debellare castrum. Vnde locus a maiori tenet destructiū tripliciter. Primo modo comparando vnum praedicatum duobus subiectis,

vt rex non pōt debellare castrū: ergo neq; miles. Secundo modo cōparando duo praedicata vni subiecto, vt rex non pōt debellare castrum: ergo neque prouincia. Tertio comparando plura praedicata pluribus subiectis, vt rex non potest debellare castrum, ergo miles non potest debellare totam prouinciam. Sed locus a minori tenet affirmatiū tripliciter. Vno modo comparando vnum praedicatum ad duo subiecta. Ut miles potest debellare castrum, ergo & rex. Secundo comparando duo praedicata vni subiecto, vt rex potest debellare ciuitatem, ergo & castrum. Tertio comparando plura praedicata pluribus subiectis, vt miles potest debellare prouinciam, ergo rex potest debellare castrum, & maximè omnium istorum satris patent in textu.

TERTIO sciendum, quod similitudo potest capi dupliciter. Vno modo pro conuenientia aliquius rei cum alia re in qualitate, & sic dicitur, q̄ similitudo est rerum differentium eadem qualitas. Alio modo capitur prototíli apparetia verificationis aliquius praedicati, de aliquo subiecto: & sic capitur hic similitudo. Vnde locus a simili tenet affirmatiū, & negatiū: & hoc tripliciter. Primo modo comparando vnum praedicatum pluribus subiectis, vt bene sequitur, sicut Socrati inest risibile, ita Platonii inest risibile, sed Socrati inest vt proprium, ergo Platonii inest vt proprium. Secundo comparando duo praedicata vni subiecto, vt sicut homini inest risibile, ita & flebile, sed risibile inest homini, vt propriū, ergo & fle-

*Arti. 3.
Sc. q. 6.
quot. &
in 4. d.
6. q. 10.
in 3. ra-
tione cō
tra Tho
mam.*

bile.

A bile. Tertiò comparando duo prædicata duobus subiectis, ut sicut risibile inest homini, ita hinnibile in est equo, sed risibile in est homini, ut proptium, ergo hinnibile in est equo, ut proprium, & tot modis tenet negatiuè, cuius exempla satis patent per alia, sed maxima omnium istorum est ista, de similibus simile est iudicium.

B ARGVITVR primò sic: Non sequitur Socrates est homo, ergo Socrates non est sciens, & iñ arguitur per locum a disparatis, igitur. Secundò sic arguitur. Non sequitur, rex nō potest portare pondus centum librarum, ergo neque miles, & tamen arguitur per locum a maiori igitur. Tertiò sic, sicut se habet negatiua ad negatiuam, ita affirmatiua ad affirmatiuam. Sed vniuersalis negatiua infert vniuersalem negatiuam in conuersione simplici, ergo vniuersalis affirmatiua inferr vniuersalem affirmatiuam in conuersione simplici, & tamen arguitur per locum a simili, igitur. Ad primū dicitur, quòd non bene arguitur per concretum accidentis.

Ad secundum dicitur, quòd magis arguitur per locum a minori, quam a maiori, ideo non bene sequitur. Ad tertium dicitur, quod non bene arguitur, quia non arguitur ea parte, qua sunt similia, sed ea parte, qua sunt dissimilia, quod summe caueri debet.

Proportio est rerum differen-
tium eadem habitudo. Locus
ratio quid a proportione est habitudo v-
& locus ab ea nius proportionabilium ad reli-
sumpus quum: ut sicut se habet rector

nauis ad nauem: ita se habet re-
ctor scholarium ad scholas: sed
in nauis regenda eligendus est
rector non Socrate, sed arte: er-
go in scholis regendis eligendus
est rector non Socrate, sed ar-
te. Maxima: de proportionali-
bus idem est iudicium. Differit
autem iste locus a loco a simi-
li, quia in loco a simili sumitur
comparatio secundum simili-
tudine inherentia: ut sicut ri-
sibile in est homini: ita hinni-
bile in est equo. In loco autem
a proportione non attenditur si-
militudo inherentia, sed com-
paratio habitudinis: ut sicut se
habet rector naus ad nauem,
ita se habet rector scholarum **D**
ad scholas.

Transumptio est duplex:
quædā, n. est quædo dictio, vel
oratio unum significam transsu-
mitur ad significandum aliud
propter similitudinem aliquam
in eis repartam: ut hæc dictio,
ridere, transsumitur ad signifi-
candum florere, cum dicitur pratū
ridet. Similiter oratio transsu-
mitur cum dicitur littus ara-
tar. i. opera perdītur, sicut sc-
let dici, cum quis in vanum
laborat: Et hæc transumptio
pertinet ad sophisticum. Alia
est, quando nomen magis no-
tum sumitur pro nomine mi-
nus noto, ut si debeat 'pro-

Trans-
sumpto-
quid.

Summul. Petri Hispan.

bari, quod philosophus non inuidet: & fiat transsumptio ad hoc nomen sapiens: & ista trāssum-

Locus a ptio pertinet ad dialecticum. Locus a transsumptione est habitudo transsumptionis ad transsumptum: ut, sapiens non inuidet: ergo philosophus non inuidet. Maxima: quicquid alicui conuenit sub nomine magis noto: eidem conuenit sub nomine minùs noto. Differt autem iste locus a loco a nominis interpretatione: quia in loco a nominis interpretatione accipitur diffinitio, sive expositio nominis:

ut si exponatur hoc nomen, philosophus, per hoc, quod est amator sapientiae. In loco autem a transsumptione non accipitur expositio, sive descriptione nominis: sed pro uno nomine minùs noto accipitur aliud nomen magis notum, per quod faciliter potest probari propositum. Auctoritas, ut hic sumitur, est iudicium sapientis in sua scientia, unde iste locus solet denominari à rei iudicio. Locus ab auctoritate est habitudo auctoritatis ad illud, quod per eam probatur: & tenet constructiū solum, ut astronomus dicit, cœlum esse volubile, ergo cœlum est volubile. Maxima, unicuique experto in sua scientia credendum est.

Locus
ab auto-
ritate.

PRIMO sciendum, quod G differentia est inter proportionem, & proportionabilitatem, Art. 1. quia proportio est habitudo vnius quantitatis ad aliam, existentis eiusdem generis, ut habitudo vnius adduo. Et dicuntur notanter, existentis eiusdem generis, quia quantitates diuersorum generum non proportionantur ad inuicem; 6. & in 4.d. 6. q. ut linea, & numerus. Sed proportionabilitas est habitudo, vel similitudo vnius proportionis ad aliam: quæ vocatur ab aliquibus proportio proportionis, vt nautæ ad nauem est proportio, & doctoris ad scholas regendas: sed habitudo, vel similitudo illarum proportionatum vocatur proportionabilitas. Ex quo sequitur, quod iste locus propriè debet dici a proportionabilitate: & tenet affirmatiæ, & negatiæ, dummodo arguatur, quo ad illa, in quibus est similitudo, & proportio, vt sicut se habet nauta ad nauem regendam: ita doctor ad scholas regendas, sed ad nauem regendam debet eligi natura expertus in arte: ergo ad scholas regendas debet eligi doctor expertus in arte. Et dicuntur notanter, dummodo arguatur, quo ad illa, in quibus est proportio, quia aliter non sequeretur: vt non sequitur, sicut se habet nauta ad nauem regendam, ita doctor ad scholas regendas, sed nauta ad nauem regendam indiget remis: ergo doctor ad scholas regendas indiget remis, & similiter posset argui negatiæ. Et aduerte, quod iste locus

Alus se habet ad locum a simili, sicut inferius ad suum superius sic quod omnis locus a proportione est locus a simili, sed non econtra.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod Vide Sc. per locum supra dictum intelligib. i. dicitur alius locus, qui vocatur 36. i. sol. locus a transmutata proportione, qui sit a comparatione primi ad tertium, & secundi ad quartum propriar comparationem primi ad secundum, & tertij ad quartum in proportionabilitate, ut, sicut se habet unum ad duo; ita quatuor ad octo: quia utroque est proportio dupla: ergo transmutando proportionem, sicut se habet unum ad quatuor, ita duo ad octo, quia utroque est proportio quadrupla. Et aduerte, quod iste locus propriè tenet in

B proportionibus quantitatis tam numerorum, quam magnitudinum. Etiam videtur secundum aliquos, quod teneat in

Sc. in 4. proportionabilibus oppositio-

d. 43. g. num, vel proportionum: &

de hoc magis videbitur in lo-

gica, sed in alijs modis non

tenet, ut, non sequitur, sicut se

Vide 2. habet corpus ad hoc corpus, perih. in ita locus ad hunc locum, ergo fine.

transmutando proportionem, sicut se habet corpus ad locum: ita hoc corpus ad hunc locum: sed corpus non potest esse sine loco: ergo hoc corpus non potest esse sine hoc loco.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod transumptio potest capi duplicitate. Uno modo, ut est acceptio nominis, vel orationis, habentis significatum principale pro significato minus prin-

cipali, propter aliquam similitudinem, inter illa repertam: ut si florete acciperetur pro ride re: & sic non est hic ad proposi tum. Alio modo capiunt, ut est acceptio nominis magis noti pro nomine minus noto, ipsis supponentibus pro eodem: ut capiendo sapiens, loco huius nominis philosophus, & sic sumitur hic. Unde locus a transsumptione est habendo nominis magis noti a nomen minus notum: & tenet affirmatiue, & negatiue, eodem modo sicut locus ab interpretatione: ut sapiens currit, ergo philosophus currit negatiue, ut sapiens non currit; ergo philosophus non currit, Maxima: quicquid dicitur de nomine magis noto, etiam de nomine minus noto; etiam quicquid remouetur a nomine magis noto & a nomine minus noto. Et aduerte, quod iste locus non est ex insecus, cum terminus inferens, & terminus illatus supponant pro eodem. Sed pro loco ab auctoritate est aduertendum, quod auctoritas non est aliud, quam iudicium sapientis experti in aliqua scientia: & de pertinentibus ad suam scientiam: & tenet tantum affirmatiue. Exemplum, ut Aristot. dicit esse decem praedicamenta: ergo decem sunt praedicamenta, Maxima: cuicunque experto in sua scientia credendum est: & ad istum locum reducitur locus a communis fama: ut communis fama dicit hoc: ergo sic est. Et aduerte ultra, quod iste locus non est propriè efficax, nisi auctoritas sit ab illa, qui non potest mentiri sicut Deus.

Summul. Petri Hispan.

E ARGVITVR primo sic: Non sequitur: sicut se habet illa propositio nullus homo est animal: ad istam, nullum animal est homo, sic se habet illa, aliquid animal non est homo: ad istam aliquis homo non est animal: sed prima infert secundam per conuersionem: ergo tertia infert quartam per conuersiōnem. Secundo sic: Locus a transsumptione est locus intrinsecus, cum terminus inferens, & terminus illatus supponant pro eodem: ergo male dicitur, quod est locus extrinsecus. Tertio sic: Quilibet creatura potest dicere falsum: ergo potest mentiri, & deficere in auctoritatibus: & per consequens locus ab auctoritate non tenet ab auctoritate, dicta a creatura. Ad primum dicitur, quod ibi non arguitur ea parte quatales propositiones habent proportionem ad inuicem, sed ea parte, qua, non conueniunt; etiam locus à proportione solū tenet in proportione quantitativa, scilicet magnitudinis, & numerorum: & non in proportione propositionum, saltem in conuertendo vel opponendo.

Sco. ubi supra. Ad secundum dicitur, quod locus a transsumptione est locus intrinsecus: & intelligitur per locum ab interpretatione: & de ipso male determinauit

Error Petri Hispanus ponendo ipsos Pet. His inter locos extrinsecos. Ad tertium dicitur, quod argumenta, quæ fiunt ab auctoritate creatrix, non sunt multum efficacia virtute illius auctoritatis, sunt tamen, aliqualiter probatia, quod sufficit.

Quid autem sit locus medijs, **G** dictum est prius. Locus a conjugatis, alijs a casibus, & alijs a diuisione. Coniugata, & casus differunt sic: quia uniuocum, siue principale, siue abstractum, quod idem est, dicitur cōjugatum cum suo denominatiō: ut iustitia, & iustum, albedo & album. Casus autem dicuntur ea, quæ cadunt a principali: ut iustum, & iuste a iustitia. Et differentiam hanc assignat Arist. in secundo Topicorum, Locus a coniugatis, Locus a est habitudo unius coniugatorum ad reliquum: ut iustitia est bona: ergo iustum est bonum. Maxima: quicquid conuenit **H** unius coniugatorum, conuenit & reliquo: & si unum coniugatorum inest, inest & reliquo. Locus a casibus est habitudo **Locus a** unius casum ad reliquum: ut casibus iustum est bonum: ergo quod iuste fit, benē fit. Maxima: quod unica sui conuenit & reliquo: & econverso: sumitur argumentum a casibus, & a coniugatis.

PRIMO sciendum, q̄ conse-
quenter determinandum est de locis medijs, q̄ sunt tres. sc̄ a cō-
iugatis, a casibus, & a diuisione.
Vnde coniugata sunt cōcretum,
& eius abstractum: ut albedo &
album. Et dicuntur coniugata;
quia de per se significato idē im-
portant:

A portant: aliter tamen & aliter:
Sc. in 1. quia cōcretum importat formā
d.5.q.4. sub actuali inhärenzia ad subiectum; sed abstractum sic nō importat formam, siquidem abstractum denotat; quia concreta, & abstractum idem significant; differunt tamen in modo significandi. Vnde locus a conjugatis est habitudo vnius coniugatorum ad reliquum, & tenet tam constructiū, quam destructiū virtute illius regulæ. Si abstractum enuncietur de abstracto; ita concreta de concreto, & e contra; & hoc in prædicationibus essentialibus; quia non sequitur, album est dulce; ergo albedo est dulcedo. Et aduerte, q̄ iste locus nunquam debet fieri respectu vnius prædicati, sed respectu plurimi; ideo non sequitur, album est coloratum; ergo

B albedo est colorata; Et si quis dicat cōtra; quia bene sequitur, iustum est bonum, ergo iustitia est bona, & tamen arguitur respectu vnius prædicati. Dicitur, q̄ bona accipitur loco abstracti scilicet bonitatis. Et aduerte etiā, quod debet intelligi: dummodo nō sit factum miraculum circa formam abstracti; & quod sit sufficiens denominare subiectum; quia iunc non oportet illum loeum valere; quia concreta importat formā sub actuali inhärenzia ad subiectum; ideo concreta nunquam debet ponni, nisi forma ipsum importata actualiter inhäret subiecto.

Ar. 2. **SECVNDO** sciendum, quod quando arguitur per istum locum affirmatiū, cauendum est, quod non arguatur in ultimā abstractis; ideo non sequitur, homo est animal, ergo humani-

tas est animalitas. Vnde ultimā abstractum est, quod abstractum est a supposito proprio, vt *d.5.q.1.* humanitas, & animalitas, & sic in soli alijs, & illa ultimā abstracta, nunquam possunt de aliquo verificari, nisi forte de seipsis. Cauendum est etiam, q̄ quando arguitur negatiū per illum locum, puta, a negatione abstracti de abstracto, quod arguatur in abstractis per se; ideo non sequitur, albedo non est dulcedo: ergo album non est dulce. Sed quando arguitur à negatione concreti de concreto, ad negationem abstracti de abstracto, tenet in omnibus concretis, siue talia concreta sint per se, siue nō, vt bene sequitur, album non est dulce, ergo albedo non est dulcedo.

TERTI O sciendum, quod *Ar. 3.* casus dicuntur nomen adiectivum & suum adverbium, vt iustum, & iuste; & dicuntur casus, quia ambo cadunt ab abstracto. Vnde locus a casibus est habitudo vnius casus ad reliquum, & tenet affirmatiū, & negatiū. Affirmatiū, vt iustum est bonum, ergo quod iuste fit, bene fit, & solum tenet in prædicationibus essentialibus, ideo non sequitur, album est dulce, ergo quod albē fit, dulciter fit. Negatiū vt iustum non est vitiosum; ergo quod iuste fit, non vitiosē fit; Et aduerte, q̄ quando fit negatiū, debet fieri intent illa quæ nūquam de se inducere verificari possunt, & dicitur ille locus a casibus in numero plurali, quia in antecedente ponuntur plures casus.

ARGVITVR primo sic. Non sequitur, album est coloratum,

Summul. Petri Hispan.

E^x sum : ergo albedo est colorata : & tamen arguitur per locum a coniugatis : igitur . Secundo sic : Non sequitur , albedo est color : ergo album est coloratum : posito quod albedo sit separata a subiecto : quia tunc antecedens est verum , & consequens falsum . Tertio sic : Non sequitur , iustus est liberalis : ergo quod iuste fit , liberaliter fit , quia pater potest extrahere pecunias iuste a filio : & tamen hoc non fit liberaliter . Ad primum dicitur quod non bene arguitur : quia arguitur respectu unius praedicati : & tamen deberet argui respectu diuersorum . Ad secundum dicitur quod talis locus intelligitur dummodo circa formam abstracti non sit factum miraculum : & quod ipsa sit sufficiens dominare subiectum : ideo quando arguitur in antecedente , debent propriè additales conditiones . Ad tertium dicitur , quod non bene arguitur per locum a casibus , quia talis locus solum tenet in concretis , & aduerbijs per se .

Dⁱuisio multi-
pliciter. Diuisio alia fit per negationem , ut Socrates est homo , aut non homo : sed non est non homo : ergo est homo . Maxima : si aliqua duo conuidant aliquod tertium , posito uno , remouetur alterum . Alia autem fit non per negationem : & hæc fit sex modis : tribus per se , & tribus per accidens . Prima diuisio per se est generis in species : ut animalium aliud homo , aliud brutum . Secunda est totius in-

tegralis in suas partes ut dominus alia pars est paries alia te-ctum , alia fundamentum . Ter-tia vero est vocis in significa-ta : ut canis alius latrabilis , alius piscis marinus , alius ca-leste signum . Diuisiōnū vero per accidens prima est subiecti in accidentia : ut animalium aliud sanum aliud agrum . Secunda diuisio est accidentis in subiecta : ut sanorum aliud bru-tum : aliud homo . Tertia est antecedentis in antecedentia : ut sanorum aliud calidum , aliud frigidum : locus a diuisione est habitudo unius conditum ad reliquum : ut , si Socrates est animal , aut est ani-mal rationale , aut irrationa-le : sed non est irrationale : ergo rationale . Maxima : posito uno membroru diuidentium in ali-quo subiecto : remouetur reli-quum : & similiter in qualibet aliæ diuisione .

PRIMO sciendum , quod diuisio potest capi dupliciter . Vno modo pro reali separatione par-tis a parte : quemadmodum li-gnum diuiditur : & sic propriè non capitur hic . Alio modo ac-cipitur pro acceptione aliquo-rum quæ adæquate & a poste-riori manifestant aliud , quo ad eius potestatem , seu communi-tatem : & sic capitur hic . Et est duplex : quædam est , quæ datur per negationem : ut animalium aliud

Art. 1.

Dⁱuisio
dupli-
citer.
ter capi-
tur.

Art. 2.

Regula.

A aliud homo, aliud non homo : Sc. in 2. & illa est semper bimembris, & d. 3. q. 6. datur per immediata. Alia est insolut. diuisio, quæ datur per affirmatio-
arg. 1. ntem: vt animalium aliud ho-
mo, aliud brutum : & illam non
oportet esse bimembrem semi-
per: nec dari per opposita, nec
per immediata. Et diuiditur in
diuisione per se, & per accidens.
Per se est triplex: quædam est ge-
neris in suas species, vt anima-
lum aliud homo, aliud brutum,
& ad istam reducitur diuisio ge-
neris in suas differentias: & di-
uisio speciei in individua. Alia
est totius integralis in suas par-
tes: vt domus diuiditur in paries
item, tectum, &c. Et ad istam re-
ducitur diuisio totius essentialis
in suas partes, vt homo diuidi-
tur per corpus, & animam. Alia
est diuisio vocis in sua significa-
ta: vt canū alias latrabilis, alias
piscis marinus, alias sydus cœ-
leste: & illa dicitur diuisio equi-
uoci in sua aquiuocata. Sed di-
uisio per accidens est triplex,
scilicet subiecti in sua acciden-
tia, vt animatum aliud album,
aliud nigrum. Alia est diuisio
accidentis in subiecta, vt albo-
rum aliud bos, aliud equus. Alia
est diuisio accidentis in acciden-
tia, vt alborum aliud dulce, a-
liud amarum.

Art. 2. SECUNDUM sciendum, quod
locus a diuisione est habitudo
vnius diuidetum ad reliquum,
& tenet constructiue, & destruc-
tiue: Pro cuius declarazione
Regula, ponuntur aliquæ regulæ. Pri-
ma, ab affirmatione diuisi de a-
liquo subiecto cū negatione alterius
membri de eodem subiecto, vel omnium, demptio uno,
ad affirmationem alterius est bo-

na consequentia, vt Socrates est
animal, & non est irrationalis:
ergo est rationalis. Et dicitur
notanter, vel omnium dempto
uno, quia quando diuisum ha-
bet plura membra, quam duo:
tunc non sequitur ab affirmatio-
ne diuisi, & negatione ynius
membri ad affirmationem alterius,
vt non sequitur, sol est cau-
sa caloris, & non est causa for-
malis, ergo est causa materialis.
Maxima, si diuisum affirmetur
de aliquo subiecto, & vnum vel
omnia, dempto uno, negentur
de eodem; tunc aliud affirma-
tur de eodem.

TER TIO sciendum. quod secunda regula est ista, ab affir-
matione aliquins membra de eodem subiecto, ad negationem alterius membra, vel aliquorum membrorum, est bona conse-
quentia: dummodo membra diuidentia non coincidunt ad inuicem, vt Socrates est, & est ra-
tionalis, ergo non est irrationalis. Et dicitur notanter, dum-
modo in membra diuidentia non coincidunt, quia tunc non se-
queretur, vt non sequitur, felici-
tas humana est bona, & est de-
lectabilis, ergo non est hone-
sta, nam illa membra, hone-
stum, & delectabile, quæ diui-
dunt bonum possunt coincidere
ad inuicem.

ARGVITVR primo sic: Ens
non diuiditur per non ens, ergo
nulla diuisio datur per negatio-
nem, quia in tali alterum extre-
mum est non ens, cum sit extre-
mum contradictionis. Secundo
sic: Nulla consequentia forma-
lis tenet per aliquem locum dia-
lecticum, sed illa est formalis,
omne animal est rationale, vel
irra-

Summul. Petri Hispan.

E irrationale, sed Socrates est animal, & non est irrationalis, ergo est rationalis. Tertio sic : sequitur, Socrates est coloratus & non est niger: ergo est albus.

Ad primum dicitur, quod talis negatio, quæ est alterum membris, dicitur negatio præsupponens affirmationem, ut cum dicitur, animalium aliud homo, aliud non homo, sensus est, animalium aliud animal, quod est homo aliud animal, quod est non homo.

Ad secundum respondetur, G quod locus a diuisione est locus dialecticus, & dico quod illa consequentia est formalis, & non fundata in loco a diuisione, sed in illa regula; a tota diuinctiua cum negatione ynius partis ad positionem alterius, est bona consequentia.

Ad tertium dicitur, quod illa diuisione non est bona, quia oportet negare omnia membra demptio uno, si diuisione habeat plura membra diuidentia.

S V M M V L A R V M P E T R I H I S P A N I

F

Tractatus Sextus,

H

Aristotelis Libellum de sophisticis redargutionibus breuiter perstringens.

Syllogis-
morum
nume-
rus, &
defini-
tio.

Syllogismus alius est demonstratiuus, alius dialecticus, alius sophisticus, sive litigiosus. Syllogismus demonstratiuus est, qui ex primis, veris, & immediatis est syllogizatus: aut ex talibus, per qua aliqua prima, & vera principium sive cognitionis sumperint. Dialecticus ex probabilitibus est syllogizatus Sophisticus (ut diffinitur ab Aristot. in elenchis) est, qui apparel est

se syllogismus, & non est: aut qui est syllogismus: sed non est conueniens rei.

PRIMO sciendum, quod post quam determinatum est de syllogismo dialectico, & locis dialecticis, hic consequenter in isto sexto tractatu determinandum est de syllogismo sophisticō, qui est subiectum huius scientiæ, & eius propria passio, est generatiuum assensus falsi, vel erroris. Et si quis dicat, fallaciae sunt subiectum huius scientiæ, cum talis scientia denominetur a falsa.

Art. I.

Lib. I.
Cap. I.

Re-

A *Instan.* Respondetur, q̄ non sequitur, vnde fallacia nō est subiectum, sed est bene confirmatiuā syllogismi sophistici, sicut locus est confirmatiuā argumenti dialektici: & utilitas huius scientiæ est, cognoscere defectus syllogismorum sophisticorum. Vnde syllogismus sophisticus est, qui est appārens, & non existens, appārens, supple, bonus, vel probatiuū; & non existens, supple talis, qualis apparet. Et aduer-te, quod in quolibet syllogismo sophistico, siue elencho duæ sunt causæ, scilicet causa appa-rentiæ, & causa defectus. Causa apparentiæ est obseruatio aliœnius conditionis, vel aliquarum conditionum, requisitiæ, vel requisitarum ad verum elen-chum.

B Sed causa defectus est nō ob-seruatio omnium conditionum, requisitarum ad verum elen-chum. Et est triplex syllogismus sophisticus scilicet peccās in ma-teria tantum: peccans in forma tantum: & peccans in materia, & in forma simul. Peccās in for-ma tantum est, qui non disponi-tur in modo, & figura. Sed peccans in materia tantum est, cuius altera præmissarum est falsa, vel cuius antecedens non est probatiuum consequentis. Sed peccans in materia, & for-ma simul est, qui non disponi-tur in modo, & figura: & cum hoc altera præmissarum est fal-sa, vel cuius antecedens non est probatiuum cōsequentis: dum modo in talibus sit apparentia, siue similitudo veri elenchi.

Art. 2. SECUNDŌ sciendū, qđ præ-ter syllogismum dialecticum ac sophisticum, qui sunt syllogis-

mī, contracti: est vñus alius con-tractus, qui dicitur syllogismus demonstratiuus: & est qui ex primis, veris, & immediatis est syllogizatus; aut ex talibus, quæ per aliqua prima vera princi-pium suæ cognitionis sum pse-runt. Et in illa diffinitione da-Demonstratio. s. propter quid, & potissima: duplex. & est illa, quæ procedit ex pri-mis, veris & immediatis. i. cuius præmissæ sunt veræ, & imme-diatæ. De hac materia vide lati-nus in I. Poster. cap. I. nota 2. q. I. Alia est demonstratio nō po-tissima: cuius præmissæ possunt ostendi per Præmissas veras, & immediatas. Exemplum primi: vt omne animal rationale est ri-sibile, omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est ri-sibile. Exemplum secundi: Dvt omnis homo est ri-sibile, Pe-trus est homo: ergo Petrus est ri-sibile.

TER TIO sciendū, quod scien-tia, quæ habetur in isto tracta-tu vocatur scientia sophistica. Et si quis dicat: ergo non est ve-Sc̄a so-phistica. Art. 3.

Respondeatur, q̄ scientia so-phistica potest capi dupliciter. modis Vno modo pro habitu conclu-sionis, acquisito per usum argu-mētationis sophisticæ: cuiusmo-di effet habitus huius cōclusio-nis, oē sanum est aīal, vrina est sana, ergo vrina est animal, & sic non est vera scientia. Alio mo-do capitur pro habitu conclu-sionis, per demonstrationem ac-quisito: in qua conclusione de-monstratur passio syllogismi so-phistici de syllogismo sophisti-co: & talis est vera scientia: & docet formare argumētationes so-

Summul. Petri Hispan.

E sophisticas & eas debite solue-
Dubita re. Circa hoc quæritur: virū be-
ne s-sequatur. Socrates fingit se
esse sophistam: ergo Socrates est
sophista. Et videtur quod sic: qa
benie sequitur, Socrates fingit se
esse sophistam, ergo ostendit se
esse talem, qualis non est; ergo
est sophista: quia sophista est vir
copiosus in sapientia apparen-
te, & non existente. Pro solu-
Conse- - ne supponit primo, quid sit
quentia consequentia.
quid.

Vnde consequentia est habi-
tudo consecutionis anteceden-
tis ad consequens. Et notanter
dicitur, habitudo consecutio-
nis, ad differentiam habitudinis
quæ est ex natura rei, & habitu-
dotalis consecutionis est quan-
do est impossibile ita esse, sicut
per antecedēs significatur: quin-
Sophi- - ta sit, sicut per consequens signi-
stica du - ficatur. Supponit ulterius,
pliciter - quod sophista potest capi dupli-
cupia. citer. Vno modo pro illo, qui ha-
bet artem sophisticam, & sic nō
sequitur. Alio modo idem est,
appatens, & non existens, &
iunc dico, q̄ illa propositio, So-
crates fingit se esse sophistam
communicando cum sophistis
implicat contradictionem, puta
quod sit sophista, & q̄ non sit so-
phista: nam propositiones affir-
matiue de Fingit, exponuntur per
vnā propositionem affirmari-
uam de, Apparet, & per vnā pro-
positionem negatiuam: vt So-
crates fingit, se esse sophistam, id est
apparet esse sophista, & non est
sophista. Et iunc dico, quod con-
sequentia est bona, quia ex an-
tecedente formaliter impossibi-
le, includente fortialiter duo
contradictoria, sequuntur for-
maliter per consequentiam in-

trinsecam ambo extrema con-
tradictionis.

ARGVITVR primo sic: Syllo-
gismus sophisticus non est syl-
logismus: ergo non est appetens
syllogismus, consequentia patet
per locum aperte in modo ad
suum totum.

Secundo sic: Syllogismus so-
phisticus est generatiuus dece-
ptionis: ergo de ipso non est sci-
entia: & per consequens nō est su-
biectum huius scientiæ. Tertio
sic: Scientia sophisticæ nō est ve-
ra scientia, sed solum apprensio,
ergo frustra hic determinatur
de ea. Ad primum dicitur, quod
malè arguitur, quia arguitur à
determinatione diminuēte. Ad
secundum dicitur, quod licet ge-
neratiuum deceptionis sit pas-
sio syllogi: nisi sophistici, non ta-
men propter homine sequitur, H
quin de ipso possit haberi scien-
tia, tanquam de scibili remoto.
Ad tertium patet solutio in ter-
tio notabili.

Disputatio est actus syllogi-
sticus unius ad alterum, ad a-
liquod propositum ostendendum
Sc.in 1. Disputationis quatuor sunt spe-
cies, scilicet doctrinalis, diale-
ctica, tentativa, & sophisti-
ca. **d.8. qd.** Disputatio doctrinalis est
qua syllogizat ex proprijs prin-
cipijs uniuscuiusque discipli-
nae, & non ex his, qua viden-
tur respondenti. Et huins di-
spitationis instrumentum est
syllogismus demonstrativus.
vlt. Disputatio dialectica est, qua
ex probabilibus syllogizat: &

Disputa-
tio quid
& quo-
duplex.

Aest collectiva contra dictiorum : & eius instrumentum est syllogismus dialecticus. Tentativa vero disputatio est, quæ syllogizat ex his, quæ videntur respondenti : & necesse est eum scire, qui se simulat habere scientiam. Huius autem disputationis instrumentum est syllogismus tentatiuus. Syllogismus tentatiuus est, qui procedit ex his, quæ videntur respondenti. Disputatio sophistica est, quæ procedit ex his, quæ videntur probabilia, & non sunt. Huius autem disputationis instrumentum est syllogismus sophisticus.

B PRIMO sciendum quod disputatio est actus syllogisticus vnius ad alterum formaliter, vel æquivalenter ad aliquod propositum, i.e. ad aliquem finem ostendendū. Et p̄t capi dupliciter. Vno modo largè, & sic tunc diffinitur. Est actus argumentatiuus, & probatiuus vel apparēter probatiuus vnius ad alterū, ad aliquem finem ostendēdum: & sic disputatio sophistica bene est disputatio. Alio modo capitūr stricte & tunc est actus argumentatiuus, & probatiuus vnius ad alterum ad aliquem finem ostendendum, & sic habet tantum tres species, scilicet doctrinalem, dialecticam, tentatiuam: sed species primo modo sunt quatuor, scilicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, & sophistica, siue litigio-

sa; quia sunt tot disputationes, C quæ sunt fines intenti ab oppONENTE, sed solū sunt quatuor fines, quia vel apponens intendit generare sciam in rñdente: & sic est doctrinalis, vel opinionem, & sic est dialectica, vel habere experimentum de scientia respondentis, & sic est tentativa, vel vanam gloriam in hoc quod ducat respondentem ad metam, & sic est sophistica.

SECVNDO sciendum, quod pro declaratione disputationis Arti. 2. doctrinalis, in qua dicitur, quod procedit ex proprijs principijs alicuius scientie.

Aduerte quod propria principia alicuius scientie sunt duplia, s. complexa ut premissæ, propria & incomplexa, & sunt tria, scilicet principia licet subiectum attributionis illius scientie diffinitio, & propria passio eius, ex quibus componuntur præmissæ, quæ dicuntur principia cōplexa, ideo principia incomplexa huius scientie sunt syllogismus sophisticus, diffinitor, & propria passio eius, sed præmissæ compositæ ex illis sunt principia complexa. Vnde finis disputationis doctrinalis est, generare scientiam, & finis dialecticæ est generare opinionem. Et dicitur collectiva contradictionum, quia per ipsam potest concludi utraque pars contradictionis, nisi sit impossibilis, sed finis tentative est habere experientiam de scientia respondentis, ideo ipsa procedit ex illis, quæ videntur esse probabilia respondenti. Et aduerte, quod non est inconueniens, quod aliqua disputatio dicatur doctrinalis & tentativa, secundum tamen diuer-

puta
quid
quo-
plex.

Dispu-
tatio du-
pliciter
capitur.

Summul. Petri Hispan.

E diuersos fines. Ex quo patet, quod disputationes dicuntur differere per suos fines.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod consequenter mouetur talis difficultas: an mala consequentia sit consequentia. Et arguitur quod sic: mala consequentia haber antecedens & consequens, & notam illationis: ergo est consequentia. Item omnis argumentatio est consequentia: mala consequentia est argumentatio ergo mala consequentia, est consequentia.

In oppositum arguitur quia mala argumentatio non est argumentatio; ergo neque mala consequentia est consequentia. Antecedens probatur: quia mala argumentatio non habet necessariam illationem consequentis ex antecedente. Pro declaratione ponuntur aliquæ propositiones. Prima; consequentia dicitur de bona consequentia, & mala; sicut homo dicitur de homine viuo, & homine pusto, scilicet æquiuocè & quiuocazione a cōfilio; ideo ista est vera de rigore sermonis, omnis consequentia est bona, quia consequentia in subiecto stat pro cōsequentijs bonis.

Secunda propositio; sicut illa non est concedenda; homo pustus est homo; ita ista non est concedenda consequentia mala est consequentia. Tertia propositio; habitudo necessaria illationis antecedentis ad consequens, quæ formaliter est cōsequentia, nō fit ab intellectu inferente vnum ab alio; sed prouenit ex eo, q̄ in impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per cō-

quens significatur. Ad rationes; G ad primam dico, quod cōsequētia mala habet antecedens, & consequēs, & notam illationis; sed nō habet consequens illius antecedentis, quod requiritur ad consequētiā. Ad secundā dicitur, quod mala consequētia propriè non est argumentatio & sicut non est argumentatio, sic non est consequentia.

ARGVITVR primò sic. Multæ sunt disputationes, quæ non sunt actus syllogistici, sicut sunt disputationes entymematicæ. Secundò sic; Disputatio sophistica non est disputatio; cum non sit actus probatiūs; igitur. Tertiò; nulla disputatio infert cōtradictoria; ergo mala dicitur, quod disputatio dialectica est collectiua contradictionum. Ad primum dicitur, quod ibi capitū actus syllogisticus largè, pro actu argumentatiū. Ad secundum dicitur, quod disputatio sophistica non est disputatio, capiendo disputationem stristè, & propriè; sed bene capiendo disputationem largè. Ad tertium dicitur, quod disputatio dialectica non dicitur, ideo collectiua contradictionum, eo quod infert contradictionia, vel quia generet opinionem de duob. contradictionijs: sed quia duo contradictionia saltē possibilia possunt dialectice probati.

Syllogismus sophisticus ordinatur ad quinque metas: Sylla sophilli cuius quinq; metas ordinatur. que sunt redargutio, falsum, inopinabile, solacismus, & nugatio. Est autē meta inconueniens quoddam, ad quod opposi-

Apponens sophista nititur vide-reducere respondentem. Redar-gutio est prænegati concessio, vel præconcessi negatio in ea-dem disputatione, vel argumen-tatione facta: unde nisi vi ar-gumentationis hoc quis faciat, non propter hoc erit redargu-tus: similiter nec in diuersis di-sputationibus. Falsum (ut hic sumitur) est manifestè falsū: nā si sophista ducat respon-den-tem ad falsum occultum, non propter hoc assequitur finem suum. Inopinabile est quod est contra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè sapien-tum, ut matrem non diligere

B filium: Solœcismus est vitium in cōtextu partium orationis, contra regulas artis grammatica factū: ut vir mea. Nugatio est unius, & eiusdem ex ea-dem parte inutilis repetitio: ut homo hō currit. Dico autem ex eadem parte: quia si in diuersis partib. idem repetatur, non es-set nugatio: ut homo est homo, risibile est risibile. Dico autem inutilis repetitio; quia si idem repetatur ad maiorem expres-sionem laudis, affectionis, vel vituperij, non esset nugatio; ut Deus Deus meus; latro latro, quò vadis. Iſti autem quin-que fines ulterius ordinantur ad unum finem principalem;

qui est apparenſ sapientia, & non existens. Sophista autem nō ducit ad istos fines suum respon-dentem, niſi per eos deu-niat ad ultimū finem principa-lem, qui est apparenſ sapientia. Et cum quilibet dēt premedita-ri suum finem: ideo determina-tio finium dēt præcedere p de-terminationem fallaciarum.

P R I M O sciendum, quod meta potest capi, dupliciter. Vno modo propriè, & sic non est aliud, quam finis vel termi-nus alieuius spaci, & sic non ca-pitur hic. Alio modo capiunt transspaciū: & sic nō est aliud quam inconueniens, ad quod opponens sophista nititur vi-deri ducere suum respondentes dato quod non dueat, quia op-onens sophista vult magis vide-ri, quam esse. Et sunt quinque metæ, scilicet meta redargutionis, meta falsi, meta inopinabilis, meta nugationis, & meta so-lœcismi. Unde meta redargu-tionis est præconcessi negatio, vel prænegati concessio vi ar-gumentationis, & in eadē dispu-tatione Dicitur notanter, vi ar-gumentationis, quia si concederet idem, & negare non vi ar-gumentationis, nō dicaretur es-se in meta. Dicitur etiam notan-ter in eadē disputatione, quia si hoc esset in diuersis, tūc non duceretur ad metam. Sed meta falsi est cōcessio alieuius mani-festè falsi, ut concedere, quod ignis nō est calidus. Et dī notan-ter, manifestè falsi, q̄a si esset fal-si occulti, non esset in meta falsi.

Art. I.

Mura
dupli-
ter.

D

Summul. Petri Hispan.

SECVNDO sciendum,

Art. 2. quod meta inopinabilis est concessio alicuius, qd est contra opinionem sapientum, vel famosorum vel aliquorum in aliqua scientia expertorum, vel vulgarium, vel illorum de quorum secta est respodens.

In opinabile quadrumplex. Ex quo sequitur, quod quadruplex est inopinabile: quoddam est contra opinionem sapientum: ut dicere, quod Deo non est exhibenda reverentia: aliud contra opinionem expertorum: in scientia: ut dicere, consequentiam in aliam esse bonam, aliud est contra opinionem vulgarium: ut dicere regem non esse felicem alud est, quod est contra opinionem illius, quem insequitur respondens. Sed meta nagationis est alicuius orationis superfluae concessio vi argumentationis, &c.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod consequenter mouetur talis difficultas. Vtrum diffinitio consequentiae bona sit bona: in qua dicitur consequentia bona est cuius impossibile est ita esse, sicut per sensus significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur. Et videtur quod non, quia ibi est consequentia bona. Socrates currit: etgo hoc currit, & tamen possibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, dum non est ita, sicut per consequens significatur, posito casu, quod nullus hoc currat. In oppositum arguitur per operes logicos, sic diffinientes consequentiam bonam. Pro solutione ponunt aliquae propositiones. Prima, consequentia bona est

qua qualitercumque per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur, impossibile est, esse patet, quia demonstrata quacumque consequentia bona, haec est impossibilis, hoc est, & illud non est, demonstrando per ly, hoc, significatum antecedentis, & per illud significatum consequentis, & per hoc soluit ratio ante oppositum. Ita, quod dicitur, possibile est ita esse, sicut per accensus significatur, dum non est ita, sicut per consequens significatur: potest capi talis propositio in sensu cōposito, vel in sensu diuiso. Sensus diuisus est in aliquo tempore non est ita, sensib. sicut significatur per consequens, in quo tempore possibile est ita esse, sicut significatur per antecedens: & sic est. Sed sensus cōpositus est ille, haec est impossibilis, hoc est, & illud non est, demonstrando per ly, hoc, significatum antecedentis, & per illud significatum consequentis, & sic minor est falsa. Secunda proposicio, diffinitio bonae consequentiae debet capi in sensu compositionis, & non in sensu diuiso, quia alias non est bona.

ARGVITVR primò sic. Si diffinitio metae esset bona, vel diffiniretur meta redargutionis, vel falsi, vel aliqua mali alia, sed nullum illorum est dicendum, igitur, quia tunc non conuenitet, nisi meae redargutionis. Secundò sic, Meta non loqui, est meta, ergo videtur, quod sint plures, quam prædictæ. Tertio sic. Meta apparentia est meta, etgo erunt plures metæ. Ad primum dicitur, quod hic diffinitur meta, quæ est cōmunitatis, seu superiorius ad alias quin.

A quinque metas : & non diffini-
tur ad æquatè aliqua illatum.
Ad secundum dicitur, quod me-
ta non loqui, est meta: sed non
est distincta ab alijs: unde q non
loquitur, diciur duci ad illum
metam, ad quam ducetur si
loqueretur. Ad tertium dicitur
ponendo aliquas propositiones.
Prima: meta apparens est, quan-
do aliquis videtur duci ad ali-
quam quinque metarum, licet
tamen non ducatur. Secunda pro-
positio: meta apparens, & non
exstens non est meta: ergo re-
spondens non potest ad talem
duci, cum non sit in eius po-
testate facere, quod assilentes non
crederent.

Falla-
ria quid
et quo-
dupl. B Fallacia est idoneitas deci-
piendi, faciens credere de ente
quod sit non ens: & de non ente
q sit ens, mediante fantastica
visione. Fallacie sunt xiiij qua-
rum sex sunt in dictione, & viij.
extra dictiōnem. In dictione
sunt, aquinocatio, amphibologia,
compositio, diuisio, accentus,
& figura dictiōnis. Et viij. ex-
tra dictiōnem sunt accidens, se-
cundum quid ad simpliciter, i-
gnorantia elenchi, petitio prin-
cipi, consequens, non causa, ut
causa, secundum plures interro-
gationes, ut unam. Quod autē

In lib. Sunt sex in dictione, probat Ari-
Elench. sicut et inductione, & syllogi-
smo: Inductione: Aequinocatio
fit aliquo istorum sex modorum:
amphibologia fit aliquo istorum

sex modorum, & sic de alijs: er- C
go omnis fallacia inductione fit
aliquo istorum sex modorum.
Syllogismo sicut omnis deceptio fa-
cta ex eo, quod eisdem dictio-
bus, vel orationibus non idem
significamus, fit aliquo istorum
sex modorum: sed omnis falla-
cia in dictione fit ex eo, quod eis-
dem dictiōnibus, vel orationi-
bus non idem significamus: ergo
omnis fallacia in dictione fit a-
liquo istorum sex modorum. Iste
syllogismus est in primo modo
prima figura. Probatio maioris,
omnis multiplicitas dictiōnis
fit aliquo istorum sex modorum:
sed omnis deceptio facta ex eo,
quod eisdem dictiōnibus vel ora-
tionibus non idem significamus,
sic ex multiplicitate dictiōnis,
vel orationis: ergo om-
nis deceptio facta ex eo, quod eis-
dem dictiōnibus vel orationi-
bus non idem significamus, sic
aliquo istorum sex modorum: et
bac fuit maior. Probatio mino-
ris: omnis multiplicitas dictiō-
nis fit ex eo, quod eisdem dictiō-
nibus vel orationibus non idem
significamus: sed omnis fallacia
in dictione fit ex multiplicitate
dictiōnis, vel orationis: ergo om-
nis fallacia in dictione fit ex eo,
quod eisibet dictiōnibus, vel ora-
tionib. non idem significamus: &
bac fuit minor: & isti duos syl-

Summul. Petri Hispan.

E logismi sunt in primo modo pri-
ma figura.

Art. 1. PRIMO sciēdūm, quod falla-
cia capitur dupliciter. Vno mo-
Falla-do actiūe, & sic cōmuniter diffi-
cīa du-
nitur, quod est idoneitas deci-
pliciter piēdi, faciens credere de nō en-
gāpitur. te, q̄ sit ens, & de ente q̄ sit non
ens, mediante phantastica visio-
ne. Et debet sic intelligi. Falla-
cia est idoneitas i. habilitas, seu
promptitudo, per quam oppo-
nens est prōptus ad faciendum,
quod videatur respondentē de
syllogismo apparenti, quod sit
bonus syllogismus, mediante
phantastica visione, id est appre-
hensione alicuius apparentis, &
non existentis. Alio modo ca-
pitur passiue, & sic diffinitur:

Farte sophistica per artem sophi-
sticam. Pro cuius declaratiōne
est aduentum, quod deceptio
est assensus falsi, & dissensus veri. Ex quo patet, quod aliquid di-
titur decipi dupliciter scilicet
assentiendo falso, & dissentien-
do vero. Et aduerterie secundo, q̄
fallacia quandoque est assensus
huius scilicet quando hæ p̄-
missæ probant conclusionem: &
etiam est assensus conclusionis
falsa, & quandoque duo assen-
sus, scilicet, quando p̄missæ
apparenter probant conclusio-
nem, & etiam assensus conclu-
sionis falsæ, vt si aliqua conclu-
sio alicuius paralogismi est fal-
sa, & p̄missæ apparenter pro-
bant conclusionem illam, tunc
homo deciperetur assentiendo,
quod illæ p̄missæ probarent
conclusionem, & etiam assen-
tiendo tali conclusioni,

SECVNDO sc̄ iendūm, quod G
sicut consequiæ dialecticæ fi-
mantur p̄ duos locos scilicet per
locum maxima, & per locū dif-
ferentia maxime: ita consequiæ
sophisticæ: Ex quo sequitur,
q̄ duplex est locus sophisticus, si
maxima, & differentia maxime. Art. 2.
Locus maxima, est p̄positio fal-
sa, qua probantur consequiæ
sophisticæ: ut dictio actualiter
vna habet tantū vnum significa-
tum. Sed locus dīa maxime est
illud, quo vna maxima sophisti-
ca differt ab alia: sicut sunt ter-
mini, vel habitudo terminorū:
ut sunt isti termini, dictio actuali-
ter vnum. Et iste locus differen-
tia maxime potest nominari per
ipsamet fallacias, puta per fal-
laciā æquiuocationis, & am-
phibologiæ, & sic de alijs. Et ad-
uerte, quod fallacia ultra acce- H
ptiones positas in primo notabi-
li, accipit adhuc vno mō. s. pro
ipsamē argumentatione sophi-
stica, ita q̄ quando dicitur, nego
consequiā quia committit
fallaciā id est argumentatio-
nem scilicet sophisticam pec-
cantem secundum talem falla-
ciā. **Falla-**
cia ali-
cer fu-
mitur.

Art. 3. TERTIO sciēdūm, quod
fallacia dividitur per fallaciā
in dīctione, & extra dīctionem.
Vnde fallacia in dīctione est,
quæ sumit causam apparentiæ
ex parte dīctionis, vel oratio-
nis: & sic sunt sex scilicet falla-
cia æquiuocationis, amphibo-
logiæ, compositionis, divisionis,
accētus, & figuræ dīctionis. Sed
fallacia extra dīctionem est, quæ
sumit causam apparentiæ ex par-
te rei significatiæ, & sunt septem
vt patet in textu. Circa hoc que- Quæst.
sunt

A ritur, utrum omnis consequentia bona sit necessaria. Et ut quod non, quia nulla consequentia est necessaria, & aliqua est bona ergo non omnis consequentia bona est necessaria. Major probatur, quia nullam consequentiam impossibile est non esse ergo nulla consequentia est necessaria. Pro solutione est aduertendum, quod aliquid ponuntum duplicum consequentiam scilicet, consequentiā simplicē, & consequentiā bonā, ut nunc, & est illa, cuius impossibile est ita esse, sicut per antecedēs significatur, quin ita sit sicut per consequens significatur, rebus statibus ut nunc, se talis non videtur esse consequentia, ideo ponitur alia diuisio, & consequentiārum quædam est conditionalis, alia rationali, & alia causalīs. Vnde

B conditionalis est quæ præcisē assumit sequelam consequētis ex antecedente secundum significatiōnem totālē, sed rationalis præter sequelam cōsequentis ex antecedēte assumit ita esse sicut significatur tā per antecedēs, quā per consequēps. Ex quo sequitur, quod rationalis pot est esse bona consequentia, & falsa propositiō ut asinus volat, ergo asinus habet alias. Sed causalis p̄ter omnia illa assumit, quod ita esse sicut significatur per antecedens, sit causa essendi, sicut significatur per consequens, iō aliqua causalis potest esse bona consequentia, & falsa propositiō. Aduerte vīra, quod consequentia non dicitur necessaria eo, quod necessariō sit, sed quia consequens necessariō sequitur ad antecedens, capiendo ly, necessario, secundō intentionali-

ter ita quod sit sensus, consequens sequitur ad antecedens in consequentia bona, & necessaria. Vel potest dici necessaria, quia impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur.

A. R. G. V. I. T. V. R. primo sic. Fallacia non est nisi argumentatio sophistica, ergo male dicitur, quod est idoneitas decipienda. Secundō sic. Impossibile est non ens esse ens, ergo impossibile est credere de non ente, quod sit ens. Tertiō sic: Omnis fallacia sit per dictiones, vel orationes: ergo nulla est fallacia extra dictiōnem. Ad primum dicitur, quod fallacia præter idoneitatē & deceptionē accipitur pro argumentatione sophistica: Ad secundū dicitur, quod nō capiatur ibi non ens simpliciter, sed capiatur non ens pro syllogismo apparenti: ita quod fallacia est, per quā credimus de malo syllogismo, quod si bonus syllogis. Ad tertium dicitur, quod fallacia non dicuntur extra dictiōnem, eo quod sunt sine dictiōnibus, sed quia sumunt causam apparentiā non ex parte dictiōnis, sed ex parte rei.

Conse-
quentia
multi-
plex.

Conse-
quentia
necessa-
ria cur-
sic di-
sa.

Sciendum autem quod (ut
vult Alexan. in commento su-
pra librum elenchorum) tri-
plex est multiplex. Aliud est bus mo-
enim multiplex actuale, aliud dis dicō
potentiale, & aliud phantasti-
cum. Multiplex actuale est,
quando dictio, vel oratio ea-
dem secundum substantiam,

Mul-
ti-
plex er-
dis dicō
tur.

Summul. Petri Hispan.

Et secundum modum proferendi diuersa significat: dictio, ut in aquinocatione, ut canis: oratio, ut in amphibologia; ut liber Aristotelis: Multiplex potentiale, est quando dictio, vel oratio eadem secundum substantiam: diuersa tamen secundum modum proferendi, diuersa significat: dictio, ut in accentu, ut populus: cuius prima syllaba potest esse brevis, vel longa: Et secundum hoc diuersa significat: gens. Po oratio, ut in compositione, vel pulus ar divisione: ut quicquid viuit, bor.

Fuisa: Et prout est comparsa: ut postea patet, De multiplico phantastico videbitur in fallacia figura dictiones. Et quia multiplex actuale veriori modo est multiplex, quam potentiale: Et potentiale, quam phantasticum: ideo primo dicendum est de fallacijs facientibus multiplex actuale, quam de alijs: Et postea de potentiali, Et ultimo de phantastico. Vnde primo dicendum est de aquinocatione, Et amphibologia, quam de alijs fallacijs in dictione: quia in aquinocatione, Et amphibologia est multiplex actuale: Et per consequens eadem dictio: vel oratio secundum substantiam, Et secundum modum proferen-

di: in alijs autem non. In istis enim plus est de identitate, quam de alijs. Item adhuc prius dicendum est de aquinocatione, quam de amphibologia: quia aquinocationis fit in dictione: amphibologia vero in oratione: dictio autem prior est oratione. Sciendum Falla- est, quod fallacia dupliciter su- cia du- mitur: quam doque enim fallacia pliciter idem est, quod causa decipiendi, accipi- et quandoq; idem est, q; deceptio facta ex illa causa, Et hoc primo modo sumitur hic fallacia.

PRIMO sciendū, q; oīs fallacia saltem in dictione fit secundum aliquod multiplex: ideo est ad uerendum, q; triplex est multiplex. s. actuale, potentiale, & phantasticum: Vnde multiplex actuale est dictio, vel oratio eadem in materia, & forma habens diuersas significaciones, vel diuersos sensus. Exemplum de dictione, ut canis: de oratione, vt, iniicios vellem me accipere. Vnde materia dictiones non est aliud, quam literæ, & syllabæ, & orationis sunt dictiones: sed forma eorum non est nisi modus proferendi, scribendi, vel ordinandi, maximè in oratione. Sed multiplex potentiale est dictio, vel oratio eadem in materia, & diuersa in forma: habens diuersos sensus, & significaciones. Exemplum de dictione, vt pendere: nā quando media est breuis, significat dare pñam; sed quando est longa, significat pñam pati. Exemplum de oratione: vt quicquid viuit, sepe est, que habet diuersos

Art. I.

H

Q
iu

A s̄ modos proferendi & pausandi: idco habet diuersos sensus: quia potest fieri pauſa post ly, viuit, vt dicēdo, quicquid vivit semper est: & pōt fieri pauſa, post ly semper vt docendo, quicquid viuit, semper, est.

Art. 3. **SECVNDO** sciendum quod multiplex phantasticum est dicitio vel oratio, tantum vnum significans: cui iamē ex phantasia considerantis attribuitur sibi alia significatio, seu aliis sensus propter similitudinē, quam habet cūm alia dictione: vt, Pappa habet tātūm vnam significatiōnem; sed propter similitudinem, quam habet cūm musa, sibi attribuitur alia significatio. Ex quo sequitur; qđ omnis fallacia, salte in dictione habet fieri secundum aliquod multiplex: quia quilibet talis habet fieri mediatis dictionibus ad placitum significantibus, & nō mediantebus conceptibus vltimatis; & tota causa est: quia in conceptibus vltimatis non est aliquod multiplex, seu dictio, vel oratio plura significans.

TERTIO sciendum, qđ circa prædicta mouetur talis difficultas; utrum cōsequentia bona bene diuidatur in coplentiam materialem, & formalem. Et videtur qđ non: quia nulla est consequentia formalis, igitur. Antecedens patet; quia nulla consequentia tenet in omnibus terminis consimili forma arguendi, quia in nulla cōsequentia mundi ponuntur omnes termini, ergo nulla tenet in omnibus terminis. Item omnis cōsequentia fit ratione significationis, igitur omnis cōsequentia est materialis. Antecedens probatur; quia in

qualibet consequentia bona re-
qui ritur, qđ impossibile sit, ita as-
seri, sicut per antecedēs signifi-
cato quā in ita sit, sicut per conse-
quentis significatoris, igitur omnis
consequentia fit ratione signifi-
cationis. **P**ro soluzione est ad-
uertendū qđ (vt alias visum est.)
diffinitio consequentiae forma-
lis, ut communiter dissimilatur de-
rigore sermonis. Non est bona
consequentia; sed aliter debet
dissimilari, vt visum est; visum est
etiam quā se reuēt ex parte for-
mæ cōsequentiæ; & per hoc sol-
uitur prima ratio. Ad aliam cō-
quod significatio nullo modo est
causa bonitatis cōsequentiæ for-
malis, cum sias in omnibus ter-
minis, quamcumq; significatio-
nem illi termini habeant; immo si tales cōsequentiæ possent
esse sine modo significationis,
non minus essent bona.

DARGVIT VR primo sic; di-
ctio debet subordinari cōceptui
mentali; sed nullis est cōceptus
mentalis factem vltimatos; qui
sit multiplex; qđ quilibet talis sit
naturalis similitudo vnius rei.
Secundo sic; Nulla dictio plura
significat, igitur. Antecedens patet;
quia vel significaret illa co-
pulariū, vel disjunctiū; sed hoc
est falsum: quia tunc nulla ora-
tio, in qua ponetur talis dictio
est distinguida; cum ipsa es-
set simpliciter vera vel falsa.
Tertio sic. Vnius signi est cānum
vnum significatiū, igitur vna dictio
tm vnum significat. Ad primum
dī qđ nō quilibet dictio subor-
dinatur vni cōceptui, sed plurimi-
bus, cuiusmodi est dictio zqui-
uocā. Ad secundū dī, qđ dictio z-
qui uocā importat sua significata
disjunctū, & nō copulariū, vel

Sup. car.
66. c.

Art. 3.

**Quasi-
sum.**

Summūl. Petri Hispan.

Edīfūctiū, sic valēt & oratio in qua ponitū, nō subordinatur mentali copulariū, vel dīfūctiū, sed plurib⁹ mentalib⁹, categoricis, dīfūctim captis. Ad tertium dicitur, quod vnius signi formaliter capti, est ratiū vnum significatū; sed non oportet, quod vnius signi materialiter capti, sit tantum vnum significatum, vel fundamentaliter.

Aequi-
uocatio
quid.

Aequiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem secundum substantiam, & modum preferendi, ut in hoc nomine, canis. Sciendum est, q̄ in qualibet fallacia est duplex causa, sc. causa apparentia, & causa defectus.

Causa apparentia in qualibet fallacia est s̄ qua mouet ad credendum id, quod non est credendum. Causa defectus est, quā ostendit creditum esse falsum. Causa apparentia in aequiuocatione est vritas dictionis eiusdem secundum substantiam & secundum modum preferendi, diuersa significatis. Causa defectus siue falsitatis est diuersitas significatorū: vritas. n. præd. Ita in aequiuocatione mouet ad credendum, quod non est s. unitatem significandi: diuersitas autē ostendit creditum esse falsum. Aequiuocationis tres sunt modi: sed primo videndum est, quid sit fallacia aequiuocationis. Vnde fallacia aequiuocationis est deceptio proueniens ex eo, quod aliqua di-

ctio manens una secundum substantiam, & secundum modum preferendi, diuersa significat. Fallacia & uocatio-

nis q̄. Primus autem modus prouenit ex significacione, vel consignifi-

catione dictionis. Ex significaciōne sic paralogizatur: omnis

canis curio & sydus coeleste est

canis: ergo sydus coeleste cur-

rit; Solutio: utraque præmissar-

rum est duplex, quia hoc no-

men, canis, est multiplex, equi-

uocē significans animal latrat-

bile, sydus coeleste, & pīscē ma-

rinum: & sic maior uno modo

est vera, & alio modo falsa: &

similiter minor. Vel sic: omne

expediens est bonum: malum est

expediens: ergo malum est bo-

nūm. Solutio: expediens dicuntur aequiuocē. Uno modo idem

est, quod bonū. Alio modo idem

est, quād necessarium, quod ac-

cidit in minus malum, quod o-

portet fieri ad evitandum ma-

ius malum. Vnde utraque præ-

missarum est duplex: quid uno

modo est vera: alio modo est

falsa. Ex consignificatione pa-

ralogizatur sic: iste pannus est

de Anglia: Anglia est terra:

ergo iste pannus est de terra:

non sequitur: quia prima est du-

plex ex eo, quod hac propositio,

de potest dicere circunstantiam

causa materialis: & sic est fal-

sa: vel potest dicere locū, & ori-

ginem,

ginetur. Et sic est vera. Vel sic: in quocunq; est agritudo, ipsum est animal: sed in humorum in adaequatione est agritudo: ergo humorum in adaequatio est animal. Prima est duplex: quia hec propositio, id potest dicere causam efficiem esse. Et sic est falsa: vel causam formalem, sive subjectum, in quo est. Et sic est vera: similiter dicendum est de minori. Vel sic: proprium est quantitatise secundum eam simile, vel dissimile dici: sed secundum similitudinem dicitur alius similis, vel dissimilis: ergo similitudo, vel dissimilitudo sunt qualitates: quod falsum est immo sunt relationes. Prima est duplex, eo quod hanc propositio, secundum potest dicere circumstantiam causa efficientis: Et sic est vera: quia due qualitates eiusdem speciei faciunt unam similitudinem: Et sic qualitas est causa efficiens similitudinis: si autem dicat circumstantiam cause formalis, sic est falsa: quia qualitas non est causa formalis similitudinis: Et econverso dicendum est de minori. Similiter, omne sanum est animal: urina est sana: ergo urina est animal: utraq; pramissarum est duplex: quia, sanum dicitur de animali, ut de subiecto: Et de urina, ut de signate, vel in dicante: de cibo, ut de efficiete: de dieta, ut de conseruante: Et sic alio, Et alio modo sanitas ad bac comparatur. Et secundum hos habet diversas significations. Ex significacione sic paralogizatur: quicunq; sanabatur sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est; minor est duplex, eo quod hoc participantium, laborans, potest dicere presentis tempus, Et sic est vera, Et tunc est sensus, laborans nunc sanabatur, si auctem dicat praeteritum, sic est falsa, Et sic est sensus, laborans tunc sanabatur, Et econverso dicendum est de conclusione, laborans enim aquinum est ad laborantem nunc, Et ad laborantem tunc. Et eodem modo est hic, quicunque surgebat, stat, sed ens surgebat, ergo sedens stat, Et eodem modo respondendum est, sicut fuit responsum ad alium paralogismū. Alio modo potest fieri econverso, quando dictio potest teneri materialiter, vel consignificatiū, sicut hic, Deus est ubique, ubiq; est aduerbum ergo Deus est aduerbum. Dicendum est, quod prima est duplex, eo quod haec dictio, ubique, potest teneri materialiter, vel consignificatiū, sicut materialiter, sic est falsa, si significatiū, sic est vera, sed non sequitur conclusio. Secundus modus

Summūl. Petri Hispan.

Et modus aquiuocationis prouenit ex trāsumptione dictionis. Vnus de transsumptio (ut hic sumitur) est acceptio dictionis significatis unum ex impositione ad significantum aliud per similitudinem. Et secundum istum modum sic formatur paralogismus: quicquid ridet, habet os: pratum ridet: ergo pratum habet os. Prima est duplex, eo quod hoc verbum, ridet, potest tenari propriè, & ex impositione vel transsumptiuè: si propriè, sic est vera, & non sequitur conclusio: si transsumptiuè, sic est falsa; & sic sequitur conclusio. Hoc non verbum, ridere est aquiuocum ad ridere, & ad florere: quia ridere significat ex prima impositione risus ab ore emittere: florere enim significat per quādam transumptionem: florere enim, & ridere quandam similitudinem habent, quia utrobius denotatur gaudium: & ideo ridere transsumitur ad florere: ut vult Arist. ideo sumunt s aliqui similitudinem trāsferunt: Quicquid currit, habet pedes. Sequana currit: ergo Sequana habet pedes: utraque premissarum est duplex: quia hoc verbum, currit, vel tenetur propriè, vel transsumptiuè: currere enim & labi assignatur in velocitate motus: secundum quod,

currit, sumitur propriè, sic maior est vera, & minor falsa: si transsumptiuè, tunc est conuerso. Tertius modus prouenit, ex eo, quod aliqua dictio plura significat composita: separata vero unum solum: ut hec dictio, immortale, uno modo dicitur, quasi non potens mori: alio modo dicitur, quasi potens non mori. Et secundum hoc sic formatur paralogismus: omne immortale est perpetuum: sed omne potens non mori, est immortale: ergo omne potens non mori est perpetuum: utraque premissarum est duplex, cum hoc nomen immortale sit aquiuocum: ut dictum est. Item omne incorruptibile est perpetuum: sed omne potens non corrumphi est incorruptibile: ergo omne potens non corrumphi est perpetuum: utraque premissarum est duplex: eo quod incorruptibile, uno modo idem est, quod non potens corrumphi: & sic incorruptibile est perpetuum: & sic maior est vera, & minor falsa: alio modo idem est, quod potens non corrumphi, ut primus homo potuit non corrumphi: & in hoc sensu maior est falsa, & minor vera. Et sic solvendi sunt paralogismi aquiuocationis per distinctionem paralogismorum secundum aquiuocationis

A cationem, ut prius patuit: Recta solutio est manifestatio syllogismi falsi, & propter quid est falsus: Et hoc contingit duplum: scilicet distinguendo, vel aliquam premissarum interiendo: Secundo modo respondendum est ad omnes peccantes in materia; Et ad omnes orationes in utroque peccantes, respondendum est utroque modo scilicet distinguendo, & aliquam premissarum interiendo, non secundum idem, sed secundum diuersa.

quod significatum eius sit tantum unum, sed causa defectus est pluralitas significatorum: & ex parte eius sic diffinitur: est deceptio proueniens ex pluralitate significatorum unius dictoris. Et aduerte, quod si ista fallacia debet diffiniri, oportet quod diffinatur tam ex parte causae apparentiae, quam ex parte causae defectus: ut fallacia equiuocatio est deceptio, proueniens ex identitate dictoris, diuersa significantis: vel ex pluralitate significatorum eiusdem dictoris, & eius sunt tres modi, ut consequenter videbitur.

Art. 2.

SECVNDO sciendum, quod primus modus huius fallaciarum est, quando dictio principaliter plura significat, sic quod in una praemissa accipitur pro uno significato, & in alia, vel in conclusione pro alio: ut omnis equus est irrationalis: iudex est equus: ergo iudex est irrationalis. Similiter qui cuncti discunt sunt ignari: scientes discunt, ergo scientes sunt ignari. Soluntur isti paralogismi, negando consequentiam: quia dictio equum accipitur in ipsis. Nam in maiore primi argumenti ly equus, accipitur pro animali, & in minori pro iusto, & recto; similiter, discunt in maiori accipitur, ut idem est, quod recipere doctrinam: & in minori, ut idem est, quod dare doctrinam. Et aduerte, quod etiam dictiones minima principales sunt equum: sicut propositiones secundum, quod denotant aliam, & aliam habitudinem: ut, quicquid est de Anglia, est de terra: ille pannus est de Anglia, ergo ille pannus est de

Art. 1. PRIMO sciendum, quod equiuocatio est multiplicitas dictoris eiusdem, secundum substantiam & modum profendi diuersa significantis id est, quando dictio una plura significat equum: ut illa dictio canis: vel potest dici quod equiuocatio non est nisi acceptio termini equuci pro diuersis significatis, mediantibus diuersis conceptibus totalibus, & non synonymis: & est duplex, scilicet a casu, & a coasilio, ut alias visum est in ante praedicamentis. Vnde fallacia equiuocatio nis est idoneitas, id est promptitudo, vel habilitas decipienti proueniens ex identitate dictoris, diuersa significantis: vel est deceptio proueniens ex identitate dictoris, diuersa significantis: ita quod causa apparentiae eius est identitas dictoris, diuersa significantis: nam credimus quod sicut dictio est una,

Sup. car.
42. G.Sc. in I.
d. 5. q. 2.
de lyde,
habet.

Summul. Petri Hispan.

E de terra; similiter quicquid est in hoc corpore est aqua; sed color est in hoc corpore: ergo color est aqua. Soluuntur, negantur.

Sed in dico consequiam: quia illæ prægnol. q. positiones accipiuntur in maiori. in sol. & in minori secundū aliam, artic. 4. & aliam habitudinem. Sed secundus modus prouenit ex eo, trax. ar quod dictio significat vnu principi. principi. & aliud transsumptum seu minus principaliter significat animal habens sanitatem, & minus principaliter significat signum sanitatis; & ideo sic paralogizatur; omne sanum est animal: urina est sana; ergo urina est animal. Soluitur, negando consequiam; nam sanguis aliter accipitur in maiori, & minori.

Art. 3.

TERTIO sciendum, quod tertius modus huius fallaciae est:

F qñ dictio per se sumpta vnum significat, & sumpta cū alia plura significat: ut mortale significat potens mori; sed quando ponunt cum in dicendo immortale, tunc duo significat, nam velly, in, negata estum tantum;

Sed in d. 28. q. 2. in sol. 1. q. Et in d. 19. q. 2. in, negata estum tantum, sicut potens non mori; vel negat astum & potentiam simul; & sic valet tantum, sicut non potens mori; & secundum hoc sic paralogizatur; omne immortale est perpetuum, potens non mori est immortale; ergo potens nō mori est perpetuum. Soluitur, distinguedo maiorem eo quod ly,

in in maiori potest negare astum & potentiam; & sic maior est vera, & minor falsa; vel potest negare astum tantum, & tunc maior est falsa, & minor vera; vel potest solvi negando conle-

quentiam; quia, immortale, & qui uocè accipitur in maiori, & in minori. Circa hoc quartū;

vrum omnis consequentia sit bona; cuius ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis. Et arguitur, qd non; quia ibi est bona consequentia, chymæra est, ergo nulla chymæra est; & tamen ex opposito consequens non infertur oppositum antecedentis, cum sit idem cum antecedente. Pro solutione ponuntur, aliquæ propositiones. Prima est, quod per oppositum intelligitur contradictorium. Secunda propositio est, non ex cuiuslibet bonæ consequentiæ contradictriorum consequentis infertur oppositum antecedentis; quia multæ sunt bonæ consequentiæ, quarum contradictionia consequentia nō sunt. Tertia propositio: nulla consequentia est bona, nisi consequentia, qua arguitur ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis, sit bona. Quarta propositio: ex cuiuslibet bonæ consequentiæ contradictriorum consequentis potest inferri oppositum antecedentis. Quinta propositio: cuiuslibet bonæ consequentiæ contradictionium consequentis repugnat antecedenti. Vnde propositiones dicuntur repugnare, quæ sic se habent, quod impossibile est ita esse, sicut per vnam adæquatè significatur, quin ita sit, sicut per aliam adæquatè significatur. Ex quo sequitur, quod non est inconueniens idem repugnare sibi ipsi. Sexta propositio est; ex cuiuslibet bonæ syllogismi contradictriorum conclusio, cum altera præmissarum infet-

A inferitur oppositum alterius premissæ. Septima propositio; quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur ad eius antecedens. Octaua propositio: quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens.

ARG VITVR primo sic. Ita vox, homo, plura significat: ergo est dictio æquiuoca. Secundo sic. Ita propositio, omnis canis currit, est simpliciter neganda, cum ly, causis distribuatur pro omni supposito: ergo non est distinguenda. Tertio sic. Iste paralogismus fit secundum æquiuocationem: quicunque sanabatur, sanus est: laborans sanabatur, ergo laborans sanus est: & tamen non fit secundum aliquem trium modorum: igitur. Ad primum dicitur quod ille terminus, homo, & quilibet terminus communis duo significat, vnum de significato primo, & adæquato, puta humanitatem, & aliud de significato secundario, & inadæquato puta Socratem. Petrum, sed non significat illa æquiuocè. Ad secundum dicitur quod ly canis, bene distribuitur pro omnibus suis suppositis, sed non distribuitur una distributione, sed pluribus. Ad tertium dicitur, quod de hoc est difficultas: dicunt aliqui, quod sit secundum primum modum æquiuocationis, & quod primus modus sit etiam, quando arguitur a magis ampio ad minus amplius. Alij dicunt, quod non est paralogismus in dictione, quia potest habere causam apparentiam extra dictiōnēm, puta in mēse, & dicunt, quod est paralogismus accidentis.

C *Amphibologia est multiplicitas orōnis eiusdem, scđm substantiam & scđm modum proferendi diuersa significantis. Fallacia autem amphibologia est deceptio, proueniens ex identitate orationis eiusdem scđm substantiam & scđm modum proferendi diuersa significantis. Causa apparentiae est identitas orationis eiusdem secundum substantiam, & secundum modum proferendi. Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi, quod est dubium, & bole sententia, quasi dubia sententia. Amphibologia tres sunt modi. Primus modus prouenit ex eo, qd aliqua orō principaliter plura significat, vt liber Aristotelis. Hac enim oratio est duplex Vno modo idem est, quod liber, editus ab Aristot. Alio modo idem est, quod liber possitus ab Aristot. Et formatur sic paralogismus, quicquid est Aristot. possidetur ab Aristotel. iste liber est Aristot. ergo possidetur ab Arist. utraque præmissarum est duplex, vt dictum est! Secundus modus amphibologia prouenit ex transsumptione orationis. Transsumptio autem orationis est, quando oratio propriè significans vnum transsumetur ad significandum aliud*

Amphi bologia quid, ec qua ei fallacia

D

Amphi bologia tres mo di.

E

Trans- sūptio & quid.

Summul. Petri Hispani.

E propter aliquā similitudinē re-
pertam in ipsis, littus aratur,
transmititur ad operā perdi. Et
formatur paralogismus: quic-
quid aratur, aratro scinditur:
littus aratur, quando indoci-
lis docetur: ergo quando indoci-
lis docetur littus aratro scin-
ditur. Minor est duplex: quia
littus arari significat propriet-
ram scindi: transmititur autem
ad operam perdi: & est simili-
tudo in hoc, qd qui littus arat, o-
perā perdit, & fustra laborat.
Tertius modus amphibologia p-
uenit ex eo, quod aliqua orō cō-
posita plura significat: separata
vero unum solum: ut seculum
F seit: hæc n. oratio est duplex: si-
gnificat n. quod aliquis sciat sa-
culū; vel quod seculum habeat
scientiam de aliquo: & ideo ista
oratio est duplex ex eo, quod ver-
bum, sciāt, potest ordinari cum
hoc, quod est seculum, a parte
antē, & sic est vera, & sic non
sequitur conclusio: vel a par-
te post, & sic est falsa: & sic se-
quitur conclusio. Similiter,
quicquid scit, hoc scit: quia
hæc dictio, hoc, supponere potest
huius verbo, scit, vel apponere.
Similiter his: quoscunque vel-
lem me accipere, vellem, quod
acciperent me: pugnantes velbē
me accipere: ergo vellem, quod
pugnantes acciperent me: ma-

ior est duplex, quia hæc dictio, G
me potest ordinari cum isto ver-
bo accipere a parte antē, & sic
est vera, & non sequitur conclus-
io, vel a parte post, & sic est fal-
sa, & sequitur conclusio. Simi-
liter ista dictio, pugnates, potest
supponere, vel apponere. Simili-
ter hic, quicquid videt aliquis,
hoc videt: columnam aliquis
videt: ergo columna videt: ma-
ior est duplex, ut dictum est in
alijs. Similiter hic: quicunque
sunt episcopi, sunt sacerdotes: a-
sini sunt episcopi: ergo asini sunt
sacerdotes: Vt rāque præmisso-
rum est duplex, ex eo quod hæc
dictio, episcopi, potest esse nomi-
natiui casus, vel genitiui, Quod H
autē deceptio facta ex diuersi-
tate casus, faciat amphibolo-
giā, patet, quia casus datus est
dictioni ad hoc, ut ordinetur cū
alia dictione. Sed ordinatio di-
ctionis cum dictione facit am-
phibologiam, & non equiuoca-
tionem: hoc enim patet ab Ari-
stotele formante paralogismos In libo
amphibologie secundum diuer-
sitatem casus, & non equiuoca-
tionis Sciendum est, quod Ari-
stoteles ponit tres modos cōs equiuocationis. & amphibolo-
giā. Primus modus est, quando
dictio vel oratio plura principa-
liter significat: dictio, ut ca-
nis: oratio, ut liber Aristote-
lis.

A lis. Secundus modus est, quando sic soliti sumus dicere scđm transsumptionē. Transumptio in dictione: ut ridere: in orōne, vt, littus aratur. Tertius modus est, quando cōpositum plura significat, separatim verō unum solum. Exemplum in aquiuocatione: ut in his dictiōnibus immortale incorruptibile. Exemplum in amphibologia: ut in ista oratione, sacram scit. In omnib. mīstis cōpositum plura significat: separatim vero unum solum.

Quaritur de distinctione istorum trium modorum tōium: quorum prius est, quantum ad aquiuocationē, quādo unum nō men principaliter plura significat. Secundus prouenit ex transsumptione. Tertius est, quando unam nōmen cōpositum plura significat, simplex uero unum solum, ut, immortale, incorruptibile: Et hoc totum verum. Sed tūc obijcitur:

Obiect. deceptio proueniens ex consignificatione dictio nō continetur sub aliquo istorum trium modorum in aquiuocatione; verbi gratia, sicut in hoc syllogismo: quicunq. sanabatur sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est: non continetur sub tertio modo: quia laborans non est dictio cōposi-

ti: nec sub scđo: quia hac dictio laborans non tenetur transsumptionē, nec sub primo: quia primus pro venit ex principali significatione: sed hac dictio, laborans, non significat principali ter p̄s: sed ex consequenti per accidentia: ergo illa deceptio facta in consignificatione, non est sub aliquo istorum triū modorum. Solutio: deceptio, facta ex consignificatione dictio nis, continetur sub primo modo aquiuocationis: Ad hac, quād obijcitur, q̄ primus modus prouenit ex principali significatione, dicendum est, q̄ principali significatio appellatur hic, quicquid ex eadem impōne importatur p̄ dictiōnem: sed ex ea de impōne significat q̄libet dictio significationē, & sua acci dētia. Ille. n. quia imposuit hoc nōmē, lapis, ad significādū lapidem, sub tali genere, sub tali numero imposuit: & sic rad. m impōne imposuit impostor: q̄a hac dictio, laborans, importat suū significatum, & cōsignificātū, & sic de alijs. Vel dicendū est, q̄ principali significatio ponit in primo modo aquiuocationis, & amphibologia, ad remēdū trāsumptionē in eis: quia transumptio significatur p̄ dictiōnē nō principaliter: ut ridere non principaliter significat

Summa. Petri Hispani.

Quæsto.
est flores; sed transsumptiuè, per quandam, similitudinem: & hec dictio, laborans, significat præsens tempus, & præteritum imperfectum. Item queritur, quare deceptio facta ex quibusdam accidentibus, facit equiuocationem, & ex quibusdam amphibologiam. Solutio: dico quod quadam sunt accidentia, quæ consequuntur dictiōnēm non absolute, sed prout est ordinabilis cum aliis dictiōnēs: sicut casus, numerus ordinantur per dictiōnes adiuvicem per talia accidentia, Male. n. diceretur, hoīes currit! quia ibi non est debitus numerus, nec debitus casus: & deceptio ex talibus accidentibus est deceptio in orōne, & sic est amphibologia; & non in equiuocatione. Sed sunt alia accidentia absoluta, quæ consequuntur dictiōnēm per se, ut tempus, & genus, & per talia accidentia non ordinantur dictiōnes adiuvicem: quia sicut bene dicitur, homo currit: ita bene dicitur, homo currebat. Vnde licet tempus varietur, manent tamen eadem construcciō, & ideo non construuntur mediante tempore, & sic deceptio ex talib. accidentib. fit in dictiōne, & ita in equiuocatione, & non in amphibologia.

PRIMO sciendum est, quod G amphibologia capit dupliciter. Art. 1. Vno modo largè, p omni orōne hñte sensum dubium. Alio modo Amphibologia capit strictè pro omni orōne hñte sensum dubium, proueniens ex multiplicitate actuali orōnis multiplicis, & non dictiōnis æquiuocæ: & sic capitur hic. & pot sic diffiniri: Amphibologia est multiplicitas orationis amphibologicæ eadem in materia & forma, habens diuersos sensus, vel diuersa signifata, non prouenientes ex multiplicitate dictiōnis æquiuocæ. Vnde fallacia amphibologiarum est idoneitas decipiendi, proueniens ex idoneitate orōnis, diuersa, vel diuersos sensus habentis. Passuè et pot diffiniri, sicut fallacia æquiuocationis. Vnde cā apparentiæ eius est idētitas ^H actualis orationis multiplicis: sed causa defectus est multiplicitas sensuum, illi orationis correspondentium, nō ex parte dictiōnis æquiuocæ: sed ex parte orationis multiplicis.

SECVNDO sciendū, quod ipsius fallaciæ amphibologiarum sunt tres modi, sicut ipsius fallaciæ æquiuocationis. Primus prouenit ex eo, quod aliqua oratio que primò plures sensus habet, sic ut in una p̄missarū accipiat p̄ uno, & in alia, vel in cōclusione p̄ alio, & scđm istū modū sic paralogizatur: quoscūque velle me accipere, velle quod acciperent me; sed inimicos me velle accipere: ergo velle quod inimici acciperet me. Vnde dictus paralogismus soluit per hoc quod ly, me, in viraq; p̄missarum constructur ante, vel post: vel in una a parte ante; & in alia a par-

A a parte post: vnde qñ construit a parte ante, sensus est de quibuscumq; vellem me accipere, vellem quod acciperent me: & sic maior est falsa: si a parte post: tunc minor est falsa: & est sensus, inimicos, vellem me accipere. i. de inimicis velle, quod acciperent me, & tunc istis duob⁹ modis consequētia est bona: sed si tertium, puta quod in una cōstruatur a parte ante, & in alia a parte post, non valet consequētia, sed cōmititur fallacia amphibologiæ. Secundus modus prouenit ex eo, quod aliqua oratio significat plura, vel habet plures sensus, vnum primo, & principaliter, & aliud minus principaliter, sive attributiū, & in una præmissarum capitur pro significato principali, & in alia, seu in conclusione, pro significato minus principali: & secundum istum modum sic paralogizatur. Quicunq; haurita quas cribro, est iuxta aquas: sed scholatis sine libro haurit aquas cribro: ergo scholaris sine libro est iuxta aquas. Modus soluendi est, distinguendo istam, haurit aquas cribro, quia vel capitur in minore, & in maiore eodem modo, & sic bene sequitur, sed sicut conclusio est falsa ita aliqua præmissarum, vel non capiendo eodem modo in utraque. s. in maiori, & minori, & tunc non sequitur, sed cōmititur ista fallacia.

TERTIO sciendū, quod tertius modus huius fallaciæ prouenit ex eo, quod aliqua oratio, per se sumpta, vnu significat: sed iuncta cum alia, hēc diuersas significaciones: ut hæc oratio, hoc videt, hēc in vnam significa-

Part Prima.

tionem, s. hæc res videt, sed iuncta isti, quicquid aliquis videt, hoc videt, habet diuersas significaciones. Vnde ly, hoc, potest teneri dupliciter. Vno modo in nominatiuo casu, & sic est sensus, qcquid aliquis videt, hoc videt. i. quancunque rē aliquis videt, illa res videt: vel potest teneri in accusatiuo casu, & sic est sensus, quamcunq; rem aliquis videt, illam rem videt. Et secundum hoc sic paralogizat: quicquid aliquis videt, hoc videt: parietem aliquis videt, ergo paries videt. Modus soluendi est; distinguendo illam, hoc videt; qaly hoc potest teneri in nominatiuo casu, vel accusatiuo vt ysum est.

Circa hoc queritur, vtrum illa regula, in quo dicitur; quod quicquid sequitur ad consequens bona consequentiæ sequitur ad eius antecedens; sit bona. Et arguitur quod non, quia non sequitur, ad omnem propositionem esse veram, sequitur aliquam propositionem esse veram, & ad aliquam propositionem esse veram, sequitur hominem esse asinum, quia ad illam esse veram, tu es asinus, sequitur te esse asinum, ergo ad omnem propositionem esse veram, sequitur te esse asinum. Respondetur, quod regula est bona, & ad rationem dicatur, quod maior est vera tam in sensu composito quam in sensu diuiso, & minor in sensu composito est falsa, sed in sensu diuiso est vera, sed tunc non sequitur conclusio. Vnde sensus compositus minoris est ille ad talem propositionem, aliqua propositio est vera, sequitur te

Quæsum.

D

Respon-
sio.

N esse

Summul. Petri Hispan.

Esse asinum, sed sensum diuisus est, ad aliquam propositionem, puta ad istam, tu es asinus, sequitur te esse asinum.

A R G V I T V R primò sic; In multis fallacijs est dubia sententia; ergo fallacia amphibologiaz non est distincta ab alijs. Secundo sic. Secundum multipliciterem huius orationis, epi sunt asini, sit fallacia amphibologiaz, sic paralogizando, quicunque sunt epi, sunt hoies, asini sunt epi; ergo asini sunt hoies; & in prouenit ex parte dictionis. s. de ly, epi. Tertio sic. Ois oratio unum significat. s. compositionem praedicati cum subiecto, ergo si nullu sit fallacia amphibologiae. Ad priuum dñ. Q amphibologia pot capi dupliciter. Vno modo largè. Alio modo stri-

Fctè, ut visu est in primo, notab. Ad s̄m dñ, q talis multiplicitas no prouenit ex parte de ly, episcopi secundum se, sed ex parte illius termini, episcopi, in ordine ad alios terminos. Ad tertium dicitur, quod oratio non significat compositionem praedicati cum subiecto; sed bene verum est, quod talis compositio denotatur per illud verbum, est.

**Falla-
cia fa-
cientes
multi-
plex po-
tēiale** • **S**equitur de fallacijs, facientib. multiplex potēiale: s. de compositione, diuisione, & plex po- accētu: & prius de compositione, q de alijs: quia paralogismi sunt efficaciores scđm compositionem ad finem sophisticum: qui est apparenſ sapientia, & non existens: & ideo prius dicendum est de compo-

sitione, quā de alijs. **Compositio** est eorum, quæ debent diuidi, falsi unio. Diuisione vero est eorum, quæ debent componi, falsa diuisione.

**Falla-
cia co-
ponis.** Fallacia compositionis est idoneitas decipiendi, prouen-

vnius, & eiusdem, secundum.

materiam, & scđm situm ma-

gis debitum partib. in oratione

positis. Causa apparentia huius

fallaciae est oratio diuisa, ha-

bens identitatem in materia

cum oratione composita. Causa fal-

sitatis, siue defectus est diuer-

sitas sensus compositi a diuisa.

Notandum, quid quando ora-

tio est vera in sensu diuiso, &

faſsi in sensu composito, tunc

est fallacia compositionis. Dici-

tur tamen oratio composita;

quando determinatio determina-

vit illud determinabile, quod

magis apta nata est determini-

nare: & similiter dicitur oratio

composita, quando dictionis

ordinantur secundum situm

magis debitum. Et dicitur

oratio diuisa, quando deter-

minans determinat illud de-

terminabile, quod non est ma-

gis apta nata determinare:

vel quando dictiones ordinan-

tur secundum situm mini-

mē debitum. Vnde sumitur

haec oratio gratia exempli:

q̄t̄c̄quid v̄uit, semper est: tñ

esta

A ista oratione sunt duo determinata. scilicet hoc verbum, vivit, et hoc verbum, est, et est una determinatio: scilicet semper, si ergo haec determinatio: scilicet semper, determinat hoc verbum est, quod ponitur a parte praedicati, sic dicitur oratio composita, quia tunc determinatio determinat determinabile, quod magis apta nata est determinare: quia illud verbum, est, ponitur in situ determinato, scilicet in predicato. Si autem determinat hoc verbum, vivit, sic dicitur diuisa: quia determinat illud determinabile, quod est minus apta nata determinare: quia illud verbum, vivit, non ponitur in situ determinato ipsius verbi: et tunc dictiones ordinantur secundum statum minus debitum. Istius fallacia duo sunt modi. Primus modus prouenit ex eo, quod aliquid dictum potest supponere pro se toto, vel pro parte sui. Et secundum istum modum paralogizatur sic: quicumque possibile est ambulare, possibile est, quod ipse ambulet: sedentem possibile est ambulare: ergo possibile est quod sedens ambulet. Ad hoc dicendum est, quod minor est duplex: quia si hoc dictum sedentem ambulare, supponat pro se toto huic predicato, est possibile, id est sedens sedendo potest ambulare:

tunc haec composita est falsa, sicut etiam est impossibile dicere quod sedens ambulet. Si autem istud dictum supponat pro parte sui: tunc est diuisa, et vera, et non sequitur conclusio: et est sensus: sedentem possibile est ambulare id est sedens nunc, haec potentiam, ut postea ambulet. Et similiter, quemcumque possibile est scribere, possibile est, quod ipse scribat: non scribentem scribere est possibile: ergo possibile, est quod non scribens scribat. Dicendum est ad istum paralogismum, sicut ad primum. Sed modus prouenit ex eo, quod aliqua determinatio potest referre diuersa: et penes istum modum paralogizatur sic: quicunque literas scit nunc, didicst eas: sed iste antiquus grammaticus scit literas: ergo nunc didicit eas. Dicendū, quod maior est duplex: quia haec determinatio, nunc, potest determinare hoc verbum didicit: et sic est composita, et falsa, et sequitur conclusio: vel potest determinare hoc verbum, scit: et sic est diuisa, et vera, et tunc sequitur conclusio. Similiter hic, quod unum solum potest ferre, plura potest ferre: sed quod potest non plura ferre, potest unum ferre: ergo quod potest non plura ferre, potest plura ferre. Dicendum, quod maior est du-

Summul. Petri Hispan.

Eplex: quia hæc determinatio, solum, potest determinare hoc uerbum potest, & sic maior est falsa, & composita: & est sensus, qd illud, quod potest ferre unum cum alio potest ferre plura: vel potest determinare hoc verbum, ferre, & est sensus verus, & posatio diuisa vera, sub hoc sensu, quod potest iam ferre unum solum, & ferre non plura, potest plura ferre. Similiter: tu scis. tantum tres hoīes currere, posito casu, qd sex currant, & nescias de tribus hæc est duplex, quia hæc dictio, tantum, potest determinare hoc verbum scis, vel currere: si dete: iinat hoc verbum

Fcurrere, sic est composita, & falsa: si scis, tunc est diuisa, & vera: & paralogizatur sic: tu scis, tantum tres hoīes currere: posito casu qd sex currat: sed quicquid scitur, est verum: ergo tantum tres hoīes currere, verū est: maior est duplex, ut iam dictū est.

Falla- De fallacia diuisionis. Quid sit **ei** diuisiō, dictum est prius. Falla-
sionis. **C**ia diuisionis est idoneitas decipiendi, proueniens ex eo, quod oratio aliqua composita est vera, & diuisa falsa: uia, & ea-
dem manens secundum mate-
riam, differēs secundum formā
diuersa significat: que creditur
esse vera in sēsu diuiso: eo quod
veritatem hæc in sensu composi-

to. Causa apparentia huius fal-
lacia est oratio composita, ha-
bens identitatem in materia
cum oratione diuisa, vel causa
apparentia est identitas oratio-
nis eiusdem secundum substanciam & scđm situm, minus de-
bitū. Causa defectus est diuer-
sitas sensus diuisi a sensu com-
posito, Istius fallacia duo sunt
modi. Primus modus prouenit
ex eo, quod aliqua coniunctio po-
test copulare inter terminos, vel
inter propositiones: & scđm isti
modi paralogizatur sic. Qua-
cunque sunt duo & tria, sunt
duo, & sunt tria: quinque sunt
duo, & quinque sunt tria. Ad **H**
hoc dicendum est, qd minor est
duplex, quia hæc coniunctio, &
potest coniūgere, & copulare in-
ter terios vel inter propositiones:
si inter terios, sic est vera compo-
sita: & est sensus, duo & tria,
simil iuncta: faciunt quinque:
si inter propositiones, sic est fal-
sa, & diuisa: & est sensus, quod
duo sunt quinque persona, &
quod tria sunt quinque perso-
nae, quod est falsum. Similiter
est hic, qua cunque sunt duo &
tria, sunt paria & imparia:
quinque sunt duo & tria: er-
go quinque sunt paria, & im-
paria Dicendum est, quod mi-
nor est duplex: quia ibi potest
esse

A esse copulatio inter terminos: **C** *sus est: sed oculo vidisti hunc percussum: ergo oculo percussus est.* Dicendum est, quod minor est duplex: quia iste ablativus, oculo potest determinare hoc participium percussū: **E** *sic est diuisa ē falsa: ē est sensus, tu vidisti huc percussum oculo: ē sic sequitur cōclusio: vel p̄t determinare hoc verbū, vidiisti, ē sic est cōposita ē vera: ē tūc est sensus: tu vidisti cum oculo hunc percussum, sed tunc non sequitur conclusio.*

B *omne animal vel est sanum, vel est agrum: vel sic: oīs substantia est corporea vel incorporea: vel sic: oīs linea est recta, vel curva: unde omnes istae sunt veræ, quando coniunctio coniungit inter terminos, ē sunt compositæ: sed sunt falsæ quādo coniunctio coniungit inter orationes, & propositiones; et diuisæ quia coniunctio per se, ē primò est coniunctiva partium orationis: ex cōsequenti ipsa coniungit orationē cum oratione. Secundus modus huius fallacia diuisionis prouenit ex eo, quod aliquia determinatio p̄t referri ad diuersa: ut hic: quo vidisti hunc percussum, percus-*

Primò sciēdum est, quod post *Art. I.* quā determinatū est de fallacijs, quæ siūt scdm multiplex actuale consequenter determinandū **D** est de fallacijs, quæ siūt secundum multiplex potentiale. Et prima de fallacia compōnis, & diuisionis. Vnde cōpositio, secundum q̄ fit fallacia cōpositionis, est diuidendorum acceptio secūdum vniōnem eorū ad inuicem, secundum q̄ faciunt sensum falsum, quæ si acciperētur secundum eorum diuisionem, facerent sensum verū. Sed diuisione est componendorum separatio: hoc est, quod ibi est diuisione, quando termini accipiuntur secundum separationem, quam habent ad inuicem, sīm quam faciunt sensum falsum, qui si acciperent sīm eorum vniōnem, facerent sensum verū. Vñ fallacia compōnis est idoneitas decipiēdi, proueniēs ex identitate orationis cōpositæ falsæ, & diuisæ veræ, id est fallacia cōpositionis siūt, quan-

Summul. Petri Hispan.

Edo arguitur a sensu diuiso vero ad compositum falsum.

Causa apparentia est idoneitas orationis compositae cum diuisa, sed causa defectus est diuersitas sensuum orationis compositae cum diuisa.

Sed fallacia diuisionis est identitas decipiendi, proueniens ex identitate orationis diuisae falsae, & compositae verae hoc est fallacia diuisionis committitur, quando arguitur a sensu composito vero, ad sensum diuisum falsum.

Causa apparentia est identitas orationis diuisae cum cōposita, sed causa defectus est diuersitas sensuum illarum orationū, scilicet compositae & diuisae.

Ait. 2. SECUNDΟ sciendum, quod ipsius fallaciæ compositionis, & diuisionis possunt assignari tres modi.

Vide Scot. in 3.d. 21, et d. 39, & 4. alibi sa-
pe. orationem compositam, & diuisam, in quibus ponuntur mo-
di verificabiles de tota proposi-
tione, ut sunt possibile, impos-
sibile, &c.

Vnde quando tales modi se tenent ex parte subjecti, vel pre-
dicati, faciunt compositam; sed quando se tenent ex parte copulae, faciunt diuisam, ut sedentem
possibile est ambulare.

Et tunc est fallacia compositionis, quando arguitur a diuisa vera ad compositam falsam, & diuisionis, quando arguitur a composita vera ad diuisam. Exemplum primi, ut sic arguen-
do, quemcunq; possibile est am-
bulare, possibile est ut ambulet
sedentem possibile est ambula-
re, ergo possibile est, quod sed-
ens ambulet, ibi arguitur a di-
uisa vera ad compositam falsam.

GEt ad faciendum fallaciam diuisionis ponatur impossibile loco de possibile, ut quemcunque impossibile est ambulare, impossibile est quod ambulet, sed impossibile est sedentem ambula-
re, ergo sedentem impossibile est esse ambulantem.

Modus soluendi est, negando consequentiam, quia committitur fallacia diuisionis, arguendo a sensu composito vero ad sensum diuisum falsum. Vel pos-
test solui, distinguendo præmis-
tas, in quibus ponitur modus penes sensum compositum, &
diuisum.

Secundus modus fit penes orationem compositam, vel diuisam, in qua ponitur coniunctio, vel aduerbiū, potens facere propositionem categoricā, vel hy-
potheticam. **H**

Vnde si faciat categoricam, est composita, si hypotheticam, est diuisa, ut quæcumque sunt duo & tria, sunt paria, & imparia, sed quinque sunt duo & tria, ergo quinque sunt paria & im-
paria, potest solui distinguendo præmissam, in qua ponitur co-
niunctio.

Vnde est regula generalis, qd quandoquaque aliqua coniunctio, vel equiualens (sicut aduerbiū) ponitur inter terminos, tunc illa potest distingui secundum istum modum: quia vel po-
test coniungere inter terminos, & tunc est categorica; vel inter propositiones, & sic est hypothe-
tica, & hoc sit propter assistētes, ne videatur duci respondens ad illam fallaciam.

TERTIO sciendū, qd tertius modus fit penes orationē com-
positam, vel diuisam, in qua po-
nitur **Art. 3.**

Anitur dictio, quæ potest construi cum multis constructilibus: cum hoc tamen magis convenienter cum uno, quam cum cum alio. Unde si construatur cum illo, cum quo magis convenienter debet construi, facit sensum compositum: sed si cum illo, cum quo minus convenienter debet construi, facit sensum diuisum. Unde determinatio magis convenienter construuntur cum determinabili praecedente, quam sequente, & cum propinquiori, quam cum longiori: ut quicquid viuit semper est si ly, semper, construatur cum ly, viuit, facit sensum compositum: sed si cum ly, est, facit sensum diuisum. Ex quo sequitur, quod ille modus debet solui per distinctionem illius præmissæ, in qua ponitur talis dictio, quæ potest construi cum multis constructilibus.

Bangd. quid re-pugnat conseque-ti, repu-gnet an-eciden-ti. Circa hoc quæritur: virum illa regula generalis: in qua dicitur, quod quicquid repugnat consequenti, repugnat antecedenti, sit vera. Et videtur quod non, quia animal est consequens ad hominem: & tamen sibi repugnat esse speciem specia-llissimam & tamen non repugnat homini; igitur. Respondeatur, quod regula est vera. Et pro solutione est aduertendum, quod antecedens capitur dupliciter. Uno modo pro termino inferente, & con sequens pro termino illato; & sic non capitur in illa regula. Alio modo capitur pro propositione, quæ antecedit, & consequens pro propositione, quæ sequitur, & sic capitur in regula.

ARGVITVR primo sic: Istæ fallaciæ non sunt secundum aliquod multiplex: ergo non sunt in dictione. Antecedens patet, quia sunt penes orationem composi-

tam, & diuisam, sed tales non habent diuersos sensus, quia composita non habent, nisi sensum compositum, & diuisa diuisum. Secundo sic. Istæ fallaciæ non sunt in dictione; quia non sumunt causam apparentiam ex parte dictioris, sed orationis. Tertio sic: Istæ fallaciæ habent eandem causam apparentiam cum identitate orationis: ergo non distinguuntur. Ad primum dicitur, quod composita habent unum unum sensum & etiam diuisas ideo de rigore sermonis nulla talis est distinguenda, dicuntur tamen multiplices, quia capiuntur in sensu cōposito & diuiso, ne quis videatur redargui ab assistentibus. Ad secundum dicitur, quod quādō dicitur fallaciæ in dictione, ly dictione, capitur largè, ut se extēdit ad orationem. Ad tertium dicitur, quod non est eadem causa apparentiæ; rā causa apparentiæ fallaciæ compositionis est identitas orationis compositioniæ cum diuisa, sed causa apparentiæ fallaciæ diuisiæ est identitas orationis diuisæ cum composita.

Sequitur de fallacia accentus. Accentus est certa lex, vel regula ad eleuandum, vel deprimendum syllabam uniuscuiusque dictio: iste accentus diuiditur in accentum grauem, acutum, & circumflexum.

Grauus est qui deprimitur in fine. **Acutus** accentus est, qui in fine eleuatur, vel acuitur. **Circumflexus** est, qui acuitur, & deprimitur simul: vel circumflexus est, qui procedit ab

Falla-cia ac-centus.

Summul. Petri Hispan.

Primo, & procedit in actum, & finaliter tendit in imum: ut Hierusalem. Fallacia accentus est idoneitas decipiendi, procedens ex multiplicitate dictionis eiusdem secundum substantiam, diversè secundum modum proferendi diversa significantis. Causa apparentia huius fallacia est unitas dictionis secundum materiam, vel substantiam solum. Causa defectus est diversitas significatorum. Iste fallacia duo sunt modi. Primus modus prouenit ex eo, quod aliqua dictio potest proferri diversis accentibus ut hic omnis populus est arbor: gens est populus: ergo gens est arbor: Dicendum est, quod maior est duplex: quia prima syllaba huius dictionis populus potest proferri longa: & sic est vera, & non sequitur conclusio: vel potest esse brevis, & sic est falsa, & sequitur conclusio. Similiter hic: omnis ara est in templo: stabulum pororum est ara: ergo stabulum pororum est in templo. Dicendum hic sicut prius. Similiter hic, quicquid amatur, hamo capitur: mulier amatur: ergo mulier hamo capitur. Dicendum est quod maior est duplex: eo quod hac dictio, amatur, potest proferri cum aspiratione, vel sine aspiratione: si primo modo, sic est vera, & non sequitur conclusio: si secundo modo, sic est falsa, & sequitur conclusio: vel sic: quoscunq; viros iustum est pendere, dignum est peram pati: sed iustos viros iustum est pendere: ergo iustos viros dignum est peram pati: unde utraque præmissarum est duplex, eo quod hoc dictio, pendere, potest proferri media longa, vel media brevi. Secundus modus prouenit ex eo, quod aliqua vox potest esse dictio, vel oratio: ut hic, tu es, qui es: sed quies est requies: ergo tu es requies. Dicendum est, quod maior est duplex, eo quod quies, potest esse dictio: vel oratio: si sit dictio: tunc est falsa, & sequitur conclusio; si sit oratio sic est vera, & non sequitur conclusio. Similiter hic; quicquid fecit Deus inuitè, fecit Deus coactè: sed Deus fecit vinum inuite: ergo Deus fecit vīnum coactè. Dicendum est, quod maior est duplex eo quod, inuitè, potest esse oratio, vel dictio; si dictio, sic est vera, & non sequitur conclusio; vel potest esse oratio; & sic est falsa, & sequitur conclusio. Similiter hic: quicunq; habet dilectionem supernam, habet dilectionem Dei; usurarius habet dilectionem supernam: ergo usurarius habet dilectionem Dei. Dicendum, quod hæc

A hæc dictio, supernam, potest capi dupliciter. Vno modo, ut est dictio: & sic minor est falsa, & sequitur conclusio. Alio modo potest esse oratio: & sic est vera, & non sequitur conclusio. Similiter hic; Metuo longas praeunte nocte Lidia dormis; unde hæc dictio, metuo, potest esse dictio, vel oratio.

Art. I.
Quatuor
acciden-
tia syl-
labas.

B PRIMO sciendum, quod quatuor sunt accidentia syllabæ scilicet tempus, aspiratio, numerus literarum & accentus; & penes tria scilicet tempus, aspirationem, & accentum potest fieri fallacia. Aduerteratamen quod accentus potest capi dupliciter. Vno modo strietè; & sic est modulatio vocis penes elevationem, vel depressionem in diversis eius partibus. Alio modo capitur largè ut non distinguitur contra alia tria accidentia; & sic est modus significatiuus proferendi, vel scribendi dictionem incomplexam. Dicitur notanter, significatiuus, propter elevationem, vel depressionem dictionum in cantu, vel melodia; nam talis non dicitur accenius. Dicitur notanter, dictionem incomplexam, propter compositionem & diuisiōnem. Vnde fallacia accenius est idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate materiali dictionis diversæ secundum modum proferendi, diuersa significantis. Causa apparentia est identitas dictionis in materia; sed causa,

defectus est possibilitas significationum.

SECVNDO sciendum, quod istius fallaciæ communiter assignantur duo modi.

Art. 2.

Primus prouenit ex eo, quod aliqua dictio potest regi secundum diuersos accentus; ut omnis populus est arbor; gens est populus; ergo gens est arbor. Similiter quemcumque dignum est pendere, dignum est pœnam pati: sed iustum datum est pendere; ergo iustum datum est pœnam pati. Similiter omne in alium est pomum; prauum est malum & ergo prauum est pomum. Modus soluendi est, primo ad primum distinguendo de ly, populus, nam prima de populus, potest esse brevis, vel longa in utraque præmissarum, vel in conclusione; & sic non committitur fallacia aliqua; vel in una, potest esse brevis, & in alia longa; & sic committitur hæc fallacia. Similiter dicatur de media de pendere, nam si sit brevis, significat dare pœnam; si longa, significat sustinere pœnam. Similiter dicatur de prima, de malum, nam quando est longa, idem est, quod pomum; & quando est brevis, idem est quod prauum. Et ad illum modum reducitur modus proueniens ex variatione aspirationis; ut quicquid amat, hamo capit; Petrus amat: ergo Petrus hamo capit. Soluitur per distinctionem præmissarum; nam, vel ly, amat, in utraque scribitur cum aspiratione, vel sine aspiratione: & sic non committitur fallacia, vel in una cum aspiratione,

Summul. Petri Hispan.

Fione, & in alia sine aspiratione: & sic cōiter hæc fallacia. Vnde hamare scriptū cū aspiratione, significat capere pisces cum hamo: i.cū tali instrumento: sed sine aspiratione idē est. qd̄ diligo.

TERTIO sciendū, qd̄ secūdus modus huius fallaciæ prouenit ex eo, qd̄ aliqua vox materialiter pōt esse dictio, vel oratio: vt qes, supernā, inuite. Vnde quies, pōt esse nō vel oratio cōposita ex illo relatio, qui, & illo verbo; es; similiter inuitē pōt esse adverbium significans idē, qd̄ coactē: vel potest esse oratio cōposita ex illa præpositione, in, & ablativo, vite, quæ significat im sicut in vinea: etiā supernā, potest esse oratio composita ex præpositione, super, & illo accusatiuo; nam, & tunc valet im, sicut super pecunia: vel pōt esse dictio, &

Ftunc valet im, sicut cælestem: & secundū hoc potest sic paralogizari: Quicquid Deus facit inuitē, facit coactē: sed Deus facit racemos inuite: ergo racemos facit coactē. Modus soluendi est, distinguendo de ly, inuite, quia vel in vtraq; præmissarum accipiatur, vt vna dictio, vel vt vna oratio: & sic non est fallacia: vel in vna vt dictio, & in alia vt oratio: & sic cōmittitur hæc fallacia: similiter dicat de alijs. Ad uerte etiā, quod fallacia pō fieri ex diuersa accentuatione di qionis penes eleuationem, vel depressionem, vt si dñs ironice dicat ieruo suo, o quā bonus famulus es tu & si seruis inferat; ergo de beo bene præmiari: tunc cōmittitur hæc fallacia. Ex quo sequitur quod possunt assignari tres modi huius fallaciæ.

Circa hoc queritur: vtrum ad

impossibile sequatur quodlibet G simpliciter.

An ad
impossi-
bile se-
guatur
quodlib-
et sim-
pliciter.

Et videtur quod nō: quia non sequitur: Deus nō est: ergo Deus est: quia in qualibet bona cōse-quentia debet esse habitudo re- rum significatarum per antece-dens & cōsequens: sed nulla est talis habitudo, igitur. Pro r̄nicio-ne est aduertendū, qd̄ aliqua pro-positione dicitur esse impossibi-lis dupliciter, s. formaliter, sicut copulativa cōposita ex partibus cōtradicētibus: vt Socrates currit, & Socrates nō currit: alia est impossibilis materialiter, id est, ratione habitudinis termino-rum: vt homo est asinus.

Tunc ponitur propositio: om-nis consequentia, cuius antece-dens est propositio impossibi-lis, siue formaliter siue materia-liter, est bona.

Et ad rationē dī, qd̄ non opor-tet ad bonam consequentiam qd̄ sit habitudo rerū significatarū: sed sufficit, qd̄ sit habitudo ante-cedentis ad cōsequens: sic video-licet, qd̄ impossibile est ita esse, sicut per antecedēs significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur; hoc est qd̄ dicit Sco. qd̄ per consequentiā extrinsecam possunt sequi contradictionia, & quodlibet; vt hic per diffinitio-nem consequentię: quia talis est habitudo, qd̄ impossibile est, hoc esse verū, siue illo consequente.

In 1.d.
II. q.2.

ARGVITVR primo sic. Non est aliqua fallacia penes accidē-tia literę; ergo nō debet fieri. pē-nes accidentia syllabæ. Secundo sic. Si esset fallacia accentus ma-ximè esset sic arguendo: oē ma-lum est pomum: peccatum est ma-lum: ergo peccatum est pomum: sed hoc non, quia ibi est fallacia qui-

Ax quiuocationis : igitur . Tertio sic . Superna aliter scribitur , qñ est dictio , & qñ est oratio : igitur non est eadem dictio secundum materiā . Ad primum dī , negando consequētiā : quia non est simile de accidētib⁹ syllabæ & literæ . Ad secundū dī , qđ malum non pōt facere fallaciam x quiuocationis , qđ non significat diuersè secundū materiā , formā , & modū proferēdi . Ad tertium dī qđ bene probat , qđ superna , nō facit fallaciā accētus in scripto : sed non probat , quod nō faciat fallaciam accentus in voce .

Falla-
cia figu-
ra di-
ctionis . Sequitur de fallacia figura dictionis . Fallacia figura dictionis ultimo ponitur inter fallacias in dictione : quia facit multiplex phantasticum . Figura . n . est , qua termino , vel terminis , clauditur : termino : ut circulus : terminis : ut triāgulus quadrangulus . Et si similitudinarie fallacia figura dictionis est similitudo dictionis cum dictione penes finalē terminationem in parte , non idem significante : & facit multiplex phantasticum .

BEst autem multiplex phantasticum , quādo aliqua dictio significat unum , & videtur significare aliud pp similitudinem , qđ habet in parte cum alia dictione : ut videre significat passionē , & videtur significare actionē , propter hoc , quād est simile huic verbo , agere . Causa apparentia huīs fallacia est similitudo di-

ctionis in parte cum alia dictio-
ne non idem significante . Cau-
sa defectus huius fallacia est di-
uersitas eorum , qua videntur
esse similia .

Ista autē similitudo fit tri-
bus modis , s . voce , significatio-
ne , & suppositione : & secundum
hoc tres sunt modi huius falla-
cia . Primus modus prouenit ex
simili terminacione dictionis cū
alia dictione ; ut qualiscunq; est
musa , talis est poeta : sed musa

est fœminini generis : ergo poe-
ta est fœminini generis . Dicen-
dum , quād non sequitur , quād
si aliquas sint eiusdem termina-
tionis , quod sint propter ea eius-
dem generis . Similiter hic :

Dom-
inis aqua est humida : fluius
est aqua : ergo fluius est humili-
da : dicendum , quād non oportet , quād si fluius sit aqua , qđ
ergo quicquid dicatur de aqua ,
quād hoc etiam dicatur de flu-
vio sub eadem terminacione :
vel sic , omnis homo est albus :
mulier est homo : ergo mulier
est albus : Vnde in omnibus
predictis paralogismis masculi-
num interpretatur femininū :
aut si formetur sic paralogis-
mus : musa & poeta similiter
terminantur : sed musa est fe-
minini generis : ergo & poeta :
tunc non est ibi fallacia figura
dictionis : sed fallacio conse-
quentis .

Summul. Petri Hispan.

Equentis a communiter acciden-
tibus, ut postea patebit. Secun-
dus modus prouenit ex muta-
tione unius prædicamenti in
aliud: vel quando una species
unius prædicamenti mutatur
in aliam speciem: ut hic: quic-
quid heri emisti, hodie come-
disti: carnes crudas heri emi-
sti: ergo carnes crudas hodie
comedisti. Dicendum, quod non
sequitur: quia, quicquid,
dicit rem de prædicamento sub-
stantie: crudum dicit rem de
prædicamento qualitatis: &
sic proceditur de uno prædicam-
ento in alio. Similiter hic:
quicquid heri vidisti, hodie vi-
Fdes: sed vidisti heri album:
ergo album hodie vides. Di-
cendum, quod non sequitur, quia
album significat per modum qua-
litatis: quicquid vero dicit rem
de prædicamento substantie. Si-
militer: d^r tibi solum dena-
rium, sed solum denarium non
habeo: ergo do tibi, quod non
habeo. Dicendum, quod hac di-
ctio, solum, dicit relationem, quia
ut habetur in secundo Elencho-
rum, solum dicitur, quasi non
cum alio: & hac dictio, quod,
dicit substantiam, & sic pro-
cedit a relatione ad substantiam.
Similiter est hic: aliquis dat
cito equum: sed non habet cito
equum: ergo aliquis dat cito,

quod non habet. Dicendum, q
non sequitur: quia, citò, dicit
modum actus, siue qualitatem,
& quod dicit substantiam, &
sic proceditur a qualitate ad
substantiam. Similiter hic sic
proceditur ab una specie unius
prædicamenti ad aliā: ut quan-
tosunque digitos heri habuisti,
hodie habes: decem digitos he-
ri habuisti: ergo decem digitos
hodie habes, posito, quod unum
amiseris. Dicendum, quod non
sequitur: quia hac dictio,
quantoque, dicit quantitatem
continuum: & hac di-
ctio decem, dicit quantitatem
discretam. Tertius modus pro-
uenit ex diversa suppositione **H**
termini: ut, homo est species:
ergo aliquis homo est species. Et
hic: homo est dignissima crea-
turarum: ergo aliquis homo est
dignissima creaturarum: hic
est processus a simplici suppo-
sitione ad personalem. Simi-
liter hic: omnis homo est ani-
mal: ergo omnis homo est hoc
animal: Similiter hic: ani-
mal est Socrates, animal est
Plato, & sic de alijs, ergo ani-
mal est omnis homo, hic fit
processus a pluribus determi-
natis ad unam determinatam,
& iste modus solet appellari
uniuersus, quia ille terminus,
animal, uniuersus, & aqua-
liter.

A liter sic se habet ad omnia supposita: unde in qualibet præmissarum supponit pro uno, in conclusione vero pro pluribus & sic variatur eius suppositio. Et intelligendum est, quod in prædictis quale quid interpretatur hoc aliquid, id est commune vel uniuersale interpretatur singulare: si enim animal est hoc aliquid, tunc sic arguitur, animal est Socrates animal est Plato, & sic de alijs, ergo animal est omnis homo, est bonum argumentum, sicut hic Socrates currit, Plato currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit. Similiter hic non sequitur, quando fit pro-

B cessus ab immobili suppositione ad mobilem, ut omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal, & sic de alijs. Hos tres

In lib. Elenc. modos ponit Arist. dicens, quod figura dictioonis fit, quando interpretatur non idem, vel diuersum, ut masculinum, femininum, vel neutrum, vel econuerso, & rursus quid interpretatur quale, vel quantum, iterum quo ad commune interpretatur singulare vel hoc aliquid.

Art. I. PRIMO sciendum, quod finaliter determinandum est de fallacia figure dictioonis inter fallacias in dictione. Et aducite, quod hic non capitur, dictio, stricte sed largè pio omni signo ad placatum instituto, sive sit dictio

simplex, sive oratio. Aducite C ultra, quod fallacia figura dictioonis non est aliud, quam similitudo vnius dictioonis cum alia, ipsis differentibus in materia, capiendo semper largè dictioinem. Aducite ultra, quod fallacia figura dictioonis est idoneitas decipiendi, proueniens ex similitudine dictioonis cū dictione in parte, non idem significante. Causa apparentia est similitudo dictioonis cum dictioinem, propter quam creditur, quod illæ dictiones conueniant in significato, vel in modo significandi, vel aliqua proprietate. Causa defectus est dissimilitudo significatorum, vel consignificationū illarum dictionum: & eius cetera assignantur tres modi. Primus est credendo, quod dictiones, vel propositiones similes in voce, vel in scripto habeat similes significationes, vel modos significandi, vel proprietates: exē plū de dictione, vi, musa est feminini generis: ergo & Papa, verberare est agere: ergo sentire est agere. Exemplum de oratione, ut cuiuslibet contradictionis altera pars est vera, ergo altera pars cuiuslibet contradictionis est vera. Modus respondendi ad omnes paralogismos est negando consequentiam, quia non debet propter similitudine dictionum, vel propositionum, in voce, vel scripto inferre similitudinem in significatione, vel modo significandi, vel proprietate.

Art. 2. SECUNDUM sciendum, quod secundus modus huius fallacia est, quando sub termino distributivo vnius prædicamenti subsumitur terminus alterius prædica.

Summul. Petri Hispan.

Edicamenti: ut, quicquid heri emisti, hodie comedisti: sed crudum heri emisti: ergo crudum hodie comedisti: similiter: quotiescumque fuisti Parisijs fuisti homo: sed ibis fuisti Parisijs: ergo ibis fuisti homo. Primus soluitur, negando consequentiam: quia sub termino distributuo substantiae subsumitur terminus praedicamenti qualitatis: sed secundus soluitur, negando consequentiā: quia sub termino praedicamenti, quā, sumitur terminus praedicamenti quantitatis. Vnde ly, quotiescumq; aliquā est distributiuū praedicamenti qā, valens īm̄ sicut qācūque: aliquā est distributiuū quantitatis discretæ, denotans interruptionem ipsius: & tunc non esset aliqua fallacia: sed maior esset falsa. Est etiam ille modus, quād sub termino distributuo vnius praedicamenti, vnius speciei, sub sumitur terminus eiusdem praedicamenti, licet alterius speciei: ut quanto scunque dicitos heri habuisti, hodie habes: decem dicitos heri habuisti: ergo decem dicitos hodie habes: posito casu, quod perdidēris vnu soluiur negando consequentiā: quia sub termino quantitatis continua subsumitur terminus quantitatis discretæ.

Finius praedicamenti, vnius speciei, sub sumitur terminus eiusdem praedicamenti, licet alterius speciei: ut quanto scunque dicitos heri habuisti, hodie habes: decem dicitos heri habuisti: ergo decem dicitos hodie habes: posito casu, quod perdidēris vnu soluiur negando consequentiā: quia sub termino quantitatis continua subsumitur terminus quantitatis discretæ.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod cōsequēter ponitur tertius modulus huius fallacię, qui prouenit ex varia mutatione suppositiōnis, & hoc contingit tripliciter. Primo qā variatur genus suppositionis: puta quando arguitur a simplici ad personalē, vel econtra, vel a materiali ad personalem, vel econtra: ut, nullus homo est species: homo est homo: ergo homo non est species. Se-

cundo contingit, qā arguitur a suppositione confusa tātū ad terminatam, vel discretam, manente eodem signo confusio: ut omnis homo est animal: ergo animal est omnis homo. Tertio prouenit arguendo a pluribus determinatis ad unam determinatam: ut caput habet Socrates, caput habet Plato & sic dealijs: ergo caput habet omnis homo: Quid autem sit arguere a plurib. determinatis ad unam determinatam, visum est in locis. Etoēs isti paralogismi soluntur negando consequentiā, quia variatur suppositio, vel arguitur a plurib. determinatis ad unam determinatam. Et aduerte, q̄ ille modus posset intelligi per primum: licet fortè non ita manifeste. Vnde dicitur in textu, quod hæc fallacia sit, quotiescumque interpretatur, quale **H** quid, esse hoc aliquid: de quo videlicet Scot. Circa hoc queritur: vnu necessarium sequitur ad quodlibet. Et arguitur, quod nō: quia non sequitur Petrus currit, ergo Petrus nō fuit Romæ, dato quod non fuerit: & tamen consequēs est propositio necessaria cum sit propositio de praterito vera.

Respondeatur ponendo aliquas propositiones.

Prima: duplex est propositio necessaria scilicet secundum materiam & formam. Secundum formam est disiunctiva cōposita ex partibus contradicentibus: ut Socrates currit, vel Socrates non currit. Secundum materiam est necessaria ratione habitudinis terminorum: ut homo est animal: Et talis est duplex, scilicet necessaria similiter: ut homo est animal, &

Suprā
cār. 83.

In quaſo
quotiā.
q. 5. in
fi. primi
arce.

Quaſt.

A necessaria sūt quid, ut sunt propositiones de præterito veræ; & tales nō oportet sequi ad quod libet. Secūda propositio, omnis consequentia cuius consequens est propositio necessaria secundum formam vel secundum materiam, quæ est necessaria simpliciter, est bona consequentia.

ARGVIT VR primō sic; Nulla est fallacia figuræ orationis, ergo nulla est fallacia figuræ dictionis, cum non videatur major ratio devnā, quam de alia, cum orationes habeant ita bene similitudinem, sicut dictiones. Secundo sic. Fallacia figuræ dictionis sumit causā defectus ex parte significatorum. ergo nō est fallacia in dictione. Tertio sic. Fallacia figuræ dictionis non est in dictione. ergo male assignatur.

Antecedens patet, quia non fit secundum aliquod multiplex, quia hoc esset secundum multiplex phantasticum, quod non est verum multiplex, sed apparen-

Ad primū dicitur quod quando dicitur fallacia figuræ dictionis, ibi capitū dictione largè pro omni signo ad placitum significante. Ad scđm, negatur consequentia, quia fallacia non capiunt suas denominations, vel distinctiones ex parte cause defectus, sed ex parte cause apparetia. Ad tertium dicitur, quod fallacia figuræ dictionis est in dictione, & sit secundum multiplex phantasticū, quia licet non sit verum multiplex, est tamen multiplex apparen-, quod sufficit. Vnde quando dicitur, quod triplex est multiplex, ibi capi-

tur multiplex, largè siue sit verum, siue apparen-

Falla-
cia ex-
tra di-
ctionē.

Sequitur de fallacijs extra dictionem: quæ sunt septē: s. accidens, secundum quid ad simpliciter, ignorantia etenchi, petitio principij, consequens, non causa ut causa, secundum plures interrogatio-nes ut vñā. Differunt ista fallacia a fallacijs in dictione, quia fallacia in dictione habent causam apparetia ex parte vocis: sed fallacijs extra dictionē habent causam apparetia, & defectus ex parte rei, & non ex parte vocis: Et propter hoc dicuntur extra dictio-
D Falla-
nē. Inter hās primo dicendum ea ac-
est de fallacia accidentis. Vñā cīdētis:
de accidens (prout hic sumi-
tur) idem est, quod extraneum
in parte idē, & in parte diuer-
sum: ut hic: hō est spēs: Socra-
est hō: ergo Socr. est spēs: hō. n.
est in parte idem cum species,
s. quando accipitur prore uni-
uersali: & in parte est diuer-
sum a specie, scilicet quando
sumitur pro suppositis.

Notandum, quod in fal-
acia accidentis sunt ista tria: si-
accidens, res subiecta, & attri-
butum. Exemplum: ut homo
est species: Socr. est homo: er-
go Socrat. est species, hoc me-
diuum, homo, est accidens, &

minor

Summul. Petri Hispan.

E minor extremitas est res subiecta, & maior extremitas est attributum. Cā apparentia est convenientia aliquorum duorum in aliquo tertio, scđm partem; siue est partialis identitas aliquorum duorum. Cā defectus est diuersitas eorundem. Huius fallacia tres sunt modi. Primus modus prouenit ex eo, qđ aliquid vere p̄dicatur de aliquo subiecto, & p̄p hoc creditur dici de accidente eius, a quo est diuersum, vel quando aliquid primo attribuitur rei subiecta in pr̄missis, & postea attribuitur eius accidenti in conclusione, ut hic homo est species. Socr. est homo: ergo Socr. est species.

F Dicendum, qđ non ualeat, quia ille terius species, qui est attributum, assignatur inesse Socrati, qui est res subiecta eo, qđ dicitur de hoīe, qđ est p̄ accidens. Similiter hic, āl est genus, homo est āl, ergo hō est genus. Similiter hic, omne ās est naturale, statua est ās, ergo statua est naturalis, nō sequitur quia naturale vere p̄dicatur de āre, & p̄p hoc attribuitur in conclusione statua, quod non est verum. Similiter hic, cognosco Coriscum, Coriscus est ueniens, ergo cognosco uenientem. Dicendum, quod non oportet quod si cognoscus Coriscum scđm se,

quod propter hoc cognoscas sub illo accidente quod est ueniens. Scđs modus prouenit ex particulari identitate aliquorū duorum in aliquo tertio, vel quando aliquod communū predicitur de aliquib. dñob. cū quibus est in parte idem, & in parte diuersū, & proper hoc illa duo creduntur esse eadem inter se, ut hic, Socr. est homo, Plato est homo, ergo Socr. est Plato. Similiter hic, homo est, animal, equus est animal, ergo equus est homo. Dicendum est, quod non oportet, qđ si aliqua duo conueniant in aliquo tertio, quod p̄p hoc conueniant inter se. Tertiū modus prouenit, quando ex duob. aliquib. diuisim sumptis male infertur aliquā coniunctū secundum accidens, uiste est albus, & est monachus, ergo est albus monachus. Similiter hic, iste canis est pater, & est tuus, ergo est pater tuus, non sequitur, quia licet illa conueniant in aliquibus secundū partem, tamen secundum partem aliam differunt, & secundum, quod non licet inferre ex diuisis coniunctum (ut habetur in secundo per hermeticas) quando predicantur diuersa accidentia, sibi inuicem per accidens conuenientia, si cut album esse monachum. Si-

Cap. 30

militer

A militer quando duo prædicantur, quorū secundū intelligitur in primo; ut uniuersale in sua s. etiō: ut iste est hō, & est al. ergo est bō animal: quia al. intelligit̄ in hōe sicut albū in hōe albo. Sed in oībus alijs licet ex diuisis inferre cōiunctum. Unde notandum est, q̄ quando aliquam diiso acciden-
tia prædicantur de aliquo, quo-
rum primum in subiecto est per
alterum, & non per se: ex tali-
bus, diuisim captis, non licet in
ferre coniunctū: vel econtra ut
iste est albū, & est monachus:
ergo est albū monachus: nam
albedo non est in subiecto secun-
dū habitum. Similiter ex cō-
iunctis non licet inferre diui-
sum, quādo illa, que coniungū-
tur, diminuit de rōne alterius:
ut iste homo est mortuus: ergo
est hō & est mortuus. In oībus
aut̄ alijs licet ex coniunctis in-
ferre diuisum: sed illud ulti-
mū argumentū facit fallaciā
secūdū qd ad simpliciter. Acci-
dēs sic diffinitur ab Arist. Acci-
dens est: quod est extraneum in
parte idē, & in parte diuersū.
Secundum accidens vero fiunt
paralogismi, quādo idē simili-
ter fuerit assignatum inesse rei
subiecta, & accidenti: ut hō est
species: Socrates est hō: ergo So-
crates est species: homo. n. secū-

dū, quād sibi cōuenit esse specie: C
aliter capitur a modo, per quem
convenit Socrati, & Platonis,
quia cōuenit ei esse speciem;
ut essentia quadam cōspicibilis
cōcubiles de pluribus: & prout est
in pluribus, sic est in Socrati, &
Platone, &c. sic Socratis est res su-
biecta: homo vero accidens. &
specie: significatur utriq; cō-
esse. Unde accidens non sumi-
tur hic, qd diffinitur a Porphy-
rio, sed est dictum est: si in
alio cōsiderib; est in talia a-

P O I S T Q U A M d e t e r m i n a-
tū est de fallacijs in dictione. Art. I.
quæ sumunt causam apparentiæ
ex parte dictionis; cōsequenter
determinadū est de fallacijs D
extra dictionem, quæ sumunt
causam apparentiæ ex parte rei E
significatiæ, vel quæ possunt fieri
per concepius ultimatos na-
turaliter significatiess; & sunt se-
ptem: sicut patet in textu. Primi
mo vidēdū est de fallacia ac-
cidētis. Pro cuius declaratiō-
ne est aduertendū, qd in fallacia
accidentis non capitur accidēs,
ut distinguunt contra substanti-
am, nec prout est vñ prædi-
cabile, sed capitur pro medio; i.
ita, quād in fallacia accidentis
sumunt scilicet medium, quod
dicitur accidēs ex eo, quād ali-
quāndo in syllogismo dicitur
accidere: i. prædicari de aliqua
extremitatu; secūdū est res
subiecta, quæ est minor extre-
mitas; tertium est attributum,
quod est maiōr extremitas; quād
dicitur attributum, eo quād
attribuitur extremitati; de qua-

Summul. Petri Hispan.

In I. d.
2.7.7.

Per in conclusione prædicatur. unde fallacia accidentis est idoneitas decipiendi, prouenies ex eo, quod propter coniunctionem extremitatum cum medio in præmissis creditur illas extremitates coniungi inter se in conclusione. Et ideo dicit Sc. quod quodammodo inferitur maior identitas extremitatum inter se in conclusione, quam fuerat in præmissis cum medio, tunc committitur fallacia accidentis; Vel, puenies ex eo, quod propter diuisionem extremitatum, vel aliquid extremitatis cum medio, creditur illas extremitates diuidi inter se in conclusione. Causa apparentia huius fallaciz in paralogismis affirmatiuis est, ut ipso extremitatum cum medio in præmissis indebitè ordinatis, sed causa defectus est separatio illarū ex-

Fextremitatū inter se. Sed in paralogismis negatiuis causa apparentia est separatio extremitatum cū medio in præmissis indebitè ordinatis, sed causa defectus est, ut ipso illarū extremitatū inter se, vel cū aliquo alio tertio.

Arti. 2. **S**ECUND O sciendum, quod tres sunt modi generales huius fallaciz. Primus prouenit ex eo, quod credimus, quod sicut extremitates coniunguntur cum medio, quod coniungantur integrse in conclusione, & secundum istum modum peccat omnes paralogismi, qui concludunt conclusionem affirmatiuam, ut animal est homo: asinus est animal: ergo asinus est homo. Soluitur negando consequentiam: quia, arguitur ex puris particularibus affirmatiuis. Etiam omnis homo est animal: omnis asinus est animal:

ergo omnis asinus est homo; soluitur negando consequentiam: quia arguitur ex puris affirmatiuis in secunda figura: & similiter dicatur de alijs paralogismis. Secundus modus fit credendo, quod propter diuisionem extremitatum cum medio in præmissis, etiā debeant diuidi in conclusione: ita quod iste modus se extendit ad paralogismos negatiuos, ita quod omnis paralogismus negatiuus, qui est indebitè dispositus, fit secundum istam fallaciam: & secundum istum modum: ut arguendo ex puris negatiuis, etiā minore negatiua in prima, & tercia figuris: ut nullus homo est color: nulla albedo est homo: ergo nulla albedo est color: soluitur negando consequentiam: quia arguitur ex puris negatiuis: ideo omnes paralogismi, qui vocantur combinationes inutiles, in quibus concluditur conclusio negatiua, peccant secundum istum modum, & in quibus concluditur conclusio affirmatiua secundum primum modum.

TERTIO sciendum, quod tertius modus huius fallaciz committitur ex eo, quod aliqua extrema diuissim coniunguntur cū aliquo medio in præmissis, propter, quod creditur, quod ipsa de eodem tertio coniunctum prædicitur in conclusione, ut Socrates est albus, & est monachus. ergo est albus monachus: ita quod quando arguitur à diuisis ad coniuncta indebitè, vel a coniunctis ad diuisa etiam indebitè, sit ille tertius modus. Circa hoc queritur, utrum con-

Arti. 3.

sequen-

A sequentia, qua arguitur à diuisis
An va. ad coniuncta valeat. Responde-
leat cō- tū quod est bona, tribus condi-
sequen- tionibus obseruat̄. Prima est,
tia a di quod diuisa sc̄ habeant sicut de-
uisis ad terminatio, & determinabile:
coniun- ideo non sequitur: Socrates est
cta. ambulans. & est musicus: ergo
est ambulans musicus. Secunda,
quod determinatio non capia-
tur & quiuocē: seu quod non va-
rietur appellatio: ideo non se-
quitur: ille canis est pater, & est
tuus: ergo est pater tuus. Tertia
est, quod non fiat negatio: ideo
non sequitur, Socrates est ho-
mo, & est bipes: ergo est homo
bipes. Etiam requiruntur ali-
qua ad arguendum à coniunctis
ad diuisa. Prin̄a, quod non sit
repugnantia in adiecto. id est,
quod non sit determinatio alio-
B nans: ut non sequitur: Adam est
homo mortuus: ergo est homo,
& est mortuus. Secunda, quod
talis determinatio non sit am-
pliatiua: ideo non sequitur: chi-
mera est ens imaginabile: ergo
est ens, & est imaginabile. Ter-
tia, quod non varietur appellatio: seu, quod determinatio non
capiatur & quiuocē: ideo non se-
quitur, Socrates est bonus faber:
ergo est bonus, & faber. Quarta,
quod nullus terminus sit & qui-
uocē: ideo non sequitur, homo
est canis latrabilis, ergo homo
est canis, & latrabilis.

ARGVITVR primo sic: Nulla est fallacia substantia: ergo nulla est fallacia accidentis: Se-
condo sic: Ista fallacia sit per pa-
ralogismos, in quibus ponun-
tur termini ad placitum signifi-
cari: ergo non est extra dictio-
nem. Tertio sic. Ista consequen-
tia: iste est albus, & est mona-

chus: ergo est albus monachus: C
peccat secundum fallaciā figu-
ra dictionis: eo, quod habet si-
militudinem in voce, & in scri-
pto: ergo non peccat secundum
istam fallaciam. Ad primum di-
citur, negando consequentiam:
quia non capitū ibi, accidens,
ut distinguitur contra subjectū.

Ad secundum dicitur negan-
do consequentiam: quia non di-
cuntur fallacie extra dictioñem
eo, quod non fiat per dictioñem,
sed quia non sumunt causam ap-
parentiam ex parte dictionis: sed
ex parte rei significare.

Ad tertium dicitur, negando
consequentiam: quia non est in
conueniens, eundem paralogis-
mum peccare secundum plures
fallacias; immo peccare secun-
dum fallaciam in dictione, &
extra dictioñem.

Sequitur de fallacia secun- Falla-
dum quid ad simpliciter. Dia- cia secū
dum secundum quid appellat̄ dū quid
tur hic determinatio diminuē ad sim-
deratione, vel de esse; tū adiu-
gitur: ut cum dico, homo mor-
tuus: mortuus enim diminuit
de ratione hominis. Dictū sim-
pliciter appellatur, aliqua non
diminutum: ut homo! Fallacia
secundum quid ad simpliciter
est idoneitas decipiendi proue-
niens ex apparenti conuenien-
tia dicti secundum quid ad di-
ctum simpliciter. Causa appa-
rentia huius fallacie est conve-
nientia huius dicti, quod est se-
cundum quid ad illud, quod est

Sunimul. Petri Hispan.

simpliciter & econuerso. Causa falsitatis est diversitas significatorum. Fit autem haec fallacia tot modis, quot modis contingit addere alicui determinationem diminuentem. Primo modo secundum partem in modo: ut ille est homo mortuus: ergo est homo: non sequitur, quia mortuum diminuit de ratione hominis. Et hic: chimara est ens opinabile, ergo chimara est ens: non sequitur, quia opinabile diminuit de ratione huius, quod est esse. Secundo modo secundum partem integralem: ut athiops est albus secundum determines: ergo est albus. Tertio modo in his, quae sunt ad aliquid ut, diuitiae non sunt bona male venti: ergo diuitiae non sunt bona non sequitur: licet enim diuitiae comparata ad aliquid non sint bona: tamen in se sunt bona. Quarto modo in his, quae secundum locum sunt: ut bonum est mactare patrem in triballis: ergo bonum est mactare patrem suum: vel sic, bonum est uti diaeta in locis agrotiis: ergo bonum est uti diaeta. Quinto modo in his, quae sunt secundum tempus: ut, bonum est ieunare in quadragesima: ergo bonum est ieunare. Vel sic: expedit alicui mederi, quando agrotat: ergo ex-

pedit alicui mederi: non sequitur: quia licet expediat mederi, secundum quid: non tamam simpliciter. Scendum est autem, quod in istis incipiendum est ad contradictionem: ut, se aliquis respondens dicat, quod non expedit mederi: & oppositio assumat, quod expedit, quando agrotat, non contradicit ei: sed stat in fallacia secundum quid ad simpliciter. Et sciendum, quod eadem est fallacia, si ex eo, quod est secundum quid, inferatur simpliciter, & econuerso, & intelligendum est, quod ista fallacia, quando fit ab esse secundum quid, ut in pluribus fit affirmatio: sed quando fit a dicto simpliciter, ut in pluribus arguitur negatio.

H

Art. I.
Secun-
dū quid
duplici-
ter.

PRIMUS sciendum quod dictum secundum quid, potest capi dupliciter. Vno modo largè & sic est terminus, sumptus cum aliquo addito, vel maiori addito respectu sui ipsius sumptus sine addito, vel pauciori addito: ut, ly homo albus respectu de ly, homo. Sed dictum simpliciter largè captum, est terminus sumptus sine addito, vel minori addito: ut ly homo respectu de ly homo albus: & sic non est ad propositum, Alio modo capitur dictum secundum quid strictè, de quo est hic ad propositum: & sic est terminus sumptus cum determinate distahente, diminuente,

vel

Sc
d.
sol
tio
pi
ma

A vel alienante, vel pro maiori addito respectu sui ipsius sumptus sine tali determinatione, vel minori determinatione, ut homo pictus respectu de ly, honio, & de istis determinationibus vi-

C. sum est in loco a toto in modo; sed dictum simpliciter strictè captum, est terminus sumptus sine determinatione, vel pauciori determinatione respectu sui ipsius sumpti cum determinazione distrahente, ampliante, diminuente, vel alienante. Vnde fallacia a secundum quid ad simpliciter est idoneitas decipienda, proueniens ex apparenti inclusione dicti simpliciter in dicto secundum quid: sed causa apparentia est apparet inclusio dicti simpliciter in dicto secundum quid, propter quam credimus, quod dictum simpliciter se quitur ad dictum secundum quid: sed causa defectus est non sufficiens inclusio illorum dictorum inter se.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod ipsius fallaciæ sunt duo modi. Primus est, arguendo a dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & sic multis modis. Primo, arguendo a dicto secundum quid ad dictum simpliciter cum determinatione ampliante, ut chymæra est ens imaginabile: ergo est ens. Secundo arguendo cum determinatione distraliente, ut imago est homo pictus: ergo imago est homo. Tertio argumentatione cum determinatione diminuente, non determinante maiorem partem, vel non determinante sibi certam partem, quia non esset determinatio dominans. Exemplum: ut, Socrates est albus secundum dentes:

ergo Socrates est albus, vellem esse in luto cum contum scutis: ergo vellem esse in luto. Fit est, quando arguitur cum determinatione, potente plura determinante diuisim, ut iste est bonus faber: ergo est bonus. Et modus soluendi paralogismos est negare consequiam dicudo, quod arguitur a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Secundus modus est, arguendo a dicto simpliciter ad dictum secundum quid: ut Socrates non est homo: ergo non est homo pictus, & debet solum fieri iste modus negatiæ, & hic magis propriæ, sicut locus a toto in modo ad suam partem, ut imago non est homo: ergo non est homo pictus, & potest fieri modus iste, sicut primus modus, exempla suis patere possunt ex supradictis C in alio modo.

TERTIO sciendum, quod circa hoc queritur, utrum ex possibili possit sequi impossibile in bona consequentia. Evidetur quod sic sic arguendo: omnne currens est asinus, omnis homo est currens: ergo omnis homo est asinus: antecedens est possibile, consequens impossibile: igitur. Et quod antecedens sit possibile, patet: quia totum non est aliud, quam suas partes; hoc etiam videatur sufficere ad possibilitatem copulatiæ. Pro huius solutione ponuntur aliquæ propositiones. Prima propositio: quæstio quærit de impossibili simpliciter, & non secundum quid: quia ad possibile bene potest sequi in possibile secundum quid, ut tu fuisti heri Romæ: ergo tunc non fuisti Parisijs: posito quod

Summul. Petri Hispan.

Et tu non fueris Romæ, & quod tu fueris Parisijs: antecedens est possibile, & consequens impossibile secundū quid. Secunda p̄positio: ad possibile nunquā tēquit impossibile simpliciter. Et ad rationē dicitur, quod antecedens est impossibile, quia est vna tota copulatiua cuius partes sūt incōpossibles adinuicem: ideo ipsa est impossibilis, & cum di-

Scot. in 2. d. 2. q. 9.
citur, ad possibilitatē copulatiua sufficit partes esse possibles: negatur, sed requirit partes esse compossibles: Vnde partes dicuntur esse compossibles, que sic se habent, quod dum ita est, sicut significatur per vnam esse, possibile est ita esse, sicut significatur per aliam, & hoc in sensu composito, ut hæc est possibiliis, hoc est, & istud est: demonstrando per ly hoc significatum vnius propositionis, & ly istud significatum alterius propositionis, & dicuntur compossibles, quia de ipsis existentibus verificatur possibile.

A R G V I T V R: primò sic: Nō est aliqua fallacia a simpliciter ad secundum quid: ergo nō est aliqua fallacia a secundū quid ad simpliciter. Secundò sic: Paralogismi fallaciæ secundum quid ad simpliciter non distinguuntur contra paralogismos fallaciæ figuræ dictionis: nam sic arguendo, homo est homo pictus: ergo homo est homo: committitur fallacia figuræ dictionis, credendo illam consequiam esse bonam propriet similitudinem, quam habet cum ista: homo est homo albus: ergo homo est homo. Tertiò sic: Bene sequitur; Socrates est simus secundū nasum, ergo est simus,

& tamen arguitur a dicto secū-
dum quid ad dictū simpliciter;
igitur. Ad primū dicitur, quod
sicut est fallacia a secundū quid
ad simpliciter, ita etiam a dicto
simpliciter ad dictum secundū
quid, quæ sufficienter intelligi-
tur per primā; ideo non fuit ne-
cessē eam enumerare. Ad secū-
dum dicitur, quod non est incō-
ueniēs aliquos paralogismos sie
ri secundū fallaciā figuræ dictio-
nis, & sc̄m fallaciā a secundū
quid ad simpliciter, propter di-
uersas causas apparentiæ. Ad ter-
tium dicitur, quod bene argui-
tur à dicto secundum quid ad
simpliciter, capiendo, secundū
quid, largè, & non proprie.

*Elenchus est syllogismus cō-
tradictorius unius et eiusdem,
non nominis tantum, nec etiā H
rei tantum, sed nominis, &
rei simul: non synonymi, sed
eiusdem, & ex his, quæ data
sunt de necessitate, non connu-
merato eo, quod erat in princi-
pio, ad idem secundum idem
similiter, & in eodem tempo-
re. Elenchus est syllogismus
contradictorius, id est syllogismus
concludens contradictoriā
propositionis data à re-
spondente. In diffinitione E-
lenchi quadam ponuntur ra-
tione syllogismi: ut, ex his, que
data sunt, ex necessitate acci-
dere, per quod remouetur fal-
lacia accidentis, & ponitur,
non connumerato eo, quod
erat*

A erat in principio, per quod removetur petitio principij: ut postea patet. Alia ponuntur ratione contradictionis: ut, unius, & eiusdem. i. unius subiecti, & unius praedicati. Vnde nisi esset idem subiectum, & idem praedicatum, non esset contradictione: ut ethiops non est niger: ethiops est niger secundum dentes: ex quo non est idem praedicatum ideo non est contradictione: & similiter hic, nullus homo mortuus currit: & quidam homo currit: non est contradictione: quia non est ibi idem subiectum. Item, secundum idem, ad idem, similiter, & in eodem tempore ponuntur ratione contradictionis.

B et contra istas quatuor partes peccat haec fallacia, qua dicitur ignorantia clenchi, secundum quod est una de tredecim fallacijs. Alio modo accipitur generaliter, & tunc sic diffinitur. Ignorantia clenchi est unus defectus generalis, ad quem reducuntur omnes aliae fallacia, ostendendo quo peccent contra istas particululas: ut postea patet.

Ista. n. particula, non non tantum, nec rei tantum, sed non & rei simul, non synonymi, & sic de alijs, ponuntur ratione syllogismi, & ratione contradictionis: quia ista exigunt quod nomine sit unum, & res una, & quod non sit nomen synonymum. Vnde non est ibi con-

tradictio: Marcus currit, et Tu! lius non currit: nec est ibi syllogismus: ois gladius scindit, quodam instrumentum est ensis, ergo quoddam instrumentum scidit. Fallacia ignorantia clenchi est idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti observatione particularium definitionis elemos, quae conueniunt ratione contradictionis tantum, s. ad idem, secundum idem, similiter, in eodem tempore. Cā apparentia huius fallacia, est connivenientia dictorum secundum quid, ad dicta simpliciter. Cā falsitas est diuersitas eorundem. Vnde huius fallacia quatuor sunt modi. Primus est contra hanc particulam, ad idem, ut duo sunt duplex unius, & non sunt duplex trium, ergo sunt duplex, & non duplex, & in utraq; præmissarum non sumitur duplex ad idem: & ideo non sequitur. Secundus modus peccat contra illam particulam, secundum idem, ut hoc est duplex illi secundum latitudinem: & non est duplex secundum longitudinem: ergo est duplex, & non duplex: non sequitur: quia duplex non sumitur secundum idem, licet sumatur respectu eiusdem. Tertius modus peccat contra illam particulam, similiter, ut homo est species: nullus homo est species, ergo idem est species, & non

Falla-
cia igno-
rantia
clenchi.

Sistimul Petri Hispan.

- E** species: non sequitur; quia ibi non est contradictionis in premisis: quia esse terminus homo, non supponit similiter: quia in una sumitur pro suis inferioribus, in alia vero non, sed pro se toto, vel pro sua forma. Quartus modus peccat contra hanc particularam in eodem tempore: ut manus mea est clausa in hoc instanti, & non est clausa in hoc instanti: ergo est clausa, & non clausa: non sequitur: quia non est in eodem tempore. Differt autem haec fallacia a fallacia secundum quid ad simpliciter: quia in illa est processus ab uno, secundum quid sumpto, ad unum sumptum simpliciter: ut hoc est duplum secundum longitudinem: ergo est duplum: in ista vero est processus a duobus, secundum quid sumptis, ad duo sumpta simpliciter, ut hoc est duplum illi secundum longitudinem, & non secundum latitudinem: ergo est duplum & non duplum.
- F** H Sc. in q.
dist. 10
q. 4. sumptum simpliciter: ut hoc est duplum secundum longitudinem: ergo est duplum: in ista vero est processus a duobus, secundum quid sumptis, ad duo sumpta simpliciter, ut hoc est duplum illi secundum longitudinem, & non secundum latitudinem: ergo est duplum & non duplum.

Art. I. PRIMO sciendū, quod elenchus est argumentatio probativa conclusionis contradictionis, vel contrariae positioni respondentis. Ex quo sequitur, quod ad elenchum tres conditiones requiruntur. Prima quod sit argumentatio, ideo mala consequentia non est elenchus. Secunda, quod sit probativa; ideo syllo-

Cōditio-
nes E-
lench.

gismi, & consequētē procedentes per premissas falsas, vel ex minus notis non sunt elenchi. Tertia conditio, quod sit probativa conclusionis contrariae, vel contradictionis positioni respondentis. Ex quo sequitur quod ad verum elenchum requiruntur omnes conditiones requisita ad veram argumentationem; quae sunt, quod sit unius, & eiusdem, non nominis tantum, nec rei tantum, sed nominis, & rei simul; & eiusdem ex his, quae dicta sunt de necessitate accidere, & per primas cōditiones remouentur omnes fallaciae in dictione quae non sunt respectu eiusdem nominis, & rei simul. Similiter ad verum elenchum requiruntur omnes conditiones requisita ad argumentationem probativam, non cōnumerando illa, quae sunt in principio i.e. in antecedente, seu quod non arguatur in synonymis, neque ex falsis, neque ex minus notis. Similiter requiriuntur conditiones requisita ad veram contradictionem; quae sunt quatuor, scilicet ad idem, secundum idem, similiter & in eodem tempore; & omnes illae cōditiones exprimitur in definitione, que solet poni de elencho. Elenchus est syllogismus probativus contradictionis unius, & eiusdem, non nominis tantum, nec rei tantum, sed nominis, & rei simul non synonymi, sed ex his, que dicta sunt; de necessitate accidere, non cōnumerando quod erat in principio, ad idem, secundum idem, similiter, & in eodem tempore.

Art. 2^a SECVNDO sciendum, quod ignorantia elenchi potest capi dupliciter. Uno modo largè pro

om-

A omni omissione alicuius conditionis, requisite ad verum syllogismum probatiuum, & ad veram contradictionem. Alio modo capitulū strictè, pro omissione aliquius particulæ, seu conditionis requisite ad veram contradictionem. Et similiter fallacia ignorantiae elenchi potest capi dupliciter. Uno modo largè, & sic est idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti obseruatione omnium conditionum, requisitum ad verū elenchum. scilicet ad argumentationem probatiuum, & contradictionem, & sic non est fallacia distincta ab alijs, sed est omnes alias fallaciae, & sic non capitur hic. Alio modo capitulū strictè: & sic est idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti obseruatione quatuor particularum, seu conditionum, re quisitarum ad veram contradictionē: propriez quam apparentiam credimus, quod discursus sit bonus, & probatiuus, & non est: Causa apparentiæ est apparentiæ obseruatio illarum quatuor conditionum, sed causa deficiens est omissione illarum conditionum, vel unius illarum conditionum, & sic est fallacia distincta ab alijs, & secundum illas quatuor particulæ, seu conditiones sunt eius quatuor modi. Prinus fit ex eo, quod non arguitur ad idem, ut aer est supraterram, & non est supra cælum: ergo est supra, & non supra. Secundus fit ex eo, quod non arguitur secundum idem, ut Socrates videt secundum oculum, & non videt secundum aures: ergo videt, & non videt.

T E R T I O sciendum, quod tertius modus fit ex eo, q̄ non

arguitur similiter; vt iste homo est individuum; & homo non est individuum: ergo homo est individuum, & non est individuum. Quartus modus fit ex eo, quod non arguitur prius eodem tempore, ut Socrates currit pro media parte unius horæ, & non in alia dimidiat parte: ergo currit & non currit. Modus solvendionis istos patalogismos est, negando consequentiam; quia sit fallacia ignorantiae elenchi, omittendo aliquam conditionem requisitam ad veram contradictionem. Circa hoc quæritur; virum ex vero sequitur falsum in bona consequentia. Et videtur, quod sic: nam ita consequentia est bona, non si homo est animal, homo est asinus, & tamen antecedens est verum, & consequens falsum; igitur. Et q̄ si bona consequentia patet: quia sua contradictoria est mala consequentia; igitur ipsa est bona consequentia. Pro responsione ponuntur aliquæ propositiones. Prima: ex vero potest sequi falsum: quia ex eo, quod est, vel potest esse verum, potest sequi falsum. Secunda propositio: ex vero non sequitur falsum, nisi conceatur, quod una & eadem propositio vocalis possit esse simul vera, & falsa: sicut dicetur de ista: non Deus est. Nam si ly, non, si negatio negans, est falsa: si autem negatio infinitas est vera, & tunc posset concedi ex vero sequi falsum. hoc tenendo, cum idem sequatur ad idem, & tunc concedatur ex uno multiplici: non tamen in sensu, in quo est verum, sequitur falsum. Ad rationem dicitur, quod antecedens non est verum

An ex
vero se-
quatur
falsum.

Summul. Petri Hispan.

Ecum sit negatiua æquivalens il-
li, nullus homo est animal: Vel
potest dici, sicut dicunt aliqui,
q[uod] negatio nō cadit supra totum
sequens, & tune dicunt, q[uod] con-
ditionalis vera negatiua non est
bona consequentia: sed solum
significat, quod sua opposita est
bona consequentia.

ARGVITVR primo sic: Falla-
cia ignorantiae elenchi est com-
munis omnibus fallacijs, igitur
non est distincta ab alijs.

Secundo sic: Nulla est fallacia
ignorantie syllogismi: ergo nul-
la debet esse fallacia ignorantiae
elenchi cum nō videatur maior
ratio de uno, quam de alio: cum
ita bene contingat omittere cō-
ditiones syllogismi, sicut condi-
tiones contradictionis. Tertio,
sic: Ille, qui ignorat elenchum,
non decipitur circa elenchum:
ergo nulla est fallacia elenchi.

Ad primū patet solutio in se-
cundo notabili. Ad secundum dī,
q[uod] multæ sunt fallaciae ignora-
ntiae syllogismi: q[uod] licet non no-
minatur tali nomine, tamē no-
minantur alio nomine, saltem
una, quæ vocatur fallacia acci-
dantis: quæ peccat contra con-
ditiones boni syllogismi. Ad
tertium dicitur, quod duplex est
ignorantia, scilicet negationis,
& secundum talem nulla est fal-
lacia: alia est prauæ dispositio-
nis: & est assensus propositionis
falsæ præsupponēs aliquam no-
titiam: & secundum talem com-
mittitur ista fallacia.

Petitio-
pricipij.

Ptere id, quod est in prin-
cipio: est quando conclu-
sio, que debet probari: sumitur
in præmissis, cum ergo idem sub

eodem nomine, non potest seip- G
sum probare, ut homo currit: ergo homo currit in talibus enim
non est petitio principij, sed ta-
lis argumentatio est ridiculosa:
nec cadit sub arte, nec est peti-
tio huius, quod est in principio.
Aliud est enim petere princi-
pium, & petere illud, quod erat
in principio. Quia petere prin-
cipium est, quando petitur, idem
sub eodem nomine: ut homo cur-
rit. Et isto modo nulla est fal-
lacia: quia non continetur sub
aliqua specie argumentationis,
nec secundum veritatem: nec
secundum apparentiam: sed ta-
lis petitio principij peccat con-
tra syllogismum, simpliciter di- H
ctum. Sed petere illud, quod
est in principio, est quando idem
petitur sub diuerso nomine, ut
animal rationale currit: ergo
homo currit, vel sic: Petere il-
lud, quod est in principio: est
quando minus notum sumitur
ad probationem magis noti. Cau-
sa apparentie huius fallaciae,
est diuersitas conclusionis cum
præmissis. Causa falsitatis est
diuersitas eorundem. Petitur
autem illud, quod est in prin-
cipio quinque modis: ut patet per
octauum Topicorum. Primo
modo, quando diffinitum peti-
tur in diffinitione, & econtra:
ut si dubitaretur, utrum homo

A currat, vel non currat, stat argu-
mētum: animal rationale sur-
rit: ergo homo currit: nulla est
ibi probatio: quia quando alte-
rum dubitatur, necesse est alte-
rum dubitari, & ita si sumatur
unū ad probādum aliud, pec-
catum est. Secundus modus est,
quādo particulare petit in uni-
uersali: ut nullus homo currit:
ergo Socr. non currit: vel, si ali-
quis debeat probare, quōd om-
nium contrariorum est eadem
disciplina, & assumat, omnium
oppositorum est eadem discipli-
na: hic petitur conclusio in prae-
missis. Tertius modus est, quan-
do uniuersale petitur in parti-
cularibus: ut, si aliquis debeat
probare, quōd omnium opposito-
rum est eadem disciplina, & su-
mat istam: omnium contradic-
toriorum, contrariorum, & sic
de alijs, est eadem disciplina: er-
go omnium oppositorū est eadem
disciplina: vel sic: Socrates cur-
rit, Plato currit, & sic de alijs:
ergo omnis homo currit. Quar-
tus modus est, quando coniunctum
petitur in diuisis, vel ecō-
tra, ut si aliquis debeat proba-
re, quōd medicina est discipli-
na sani & agri, & dicatur sic,
medicina est disciplina sani, &
medicina est disciplina agri: er-
go medicina est disciplina sani,
& agri. Quintus modus est,

quando unū relatiuorum pe- C
titur in alio, vt, si quis debeat
probare, quōd Socrates sit pater
Platonis, probet sic: Plato est
filius Socratis: ergo Socrates est
pater Platonis: non sequitur:
quia hoc assumitur, quod est pro-
bandum; Sciendum est, quōd
hac fallacia non impedit syllo-
gismum inferētem, sed proban-
tem, & ita fallacia compositio-
nis peccat contra syllogismum
dialecticum, inquantum dia-
lecticus est.

PRIMO sciendum, quōd pe- Art. I.
titio principij est duplex, scilicet
statim, & non statim. Statim est
acceptio alicuius propositionis
ad probādam seipsum; vt Petrus D
currit: ergo Petrus currit, & se-
cūdum talem nulla sumitur fal-
lacia: quia nulla est apparentia,
quōd idem probet seipsum: ni-
hil tñ euidentius infert aliud,
quam idem seipsum: ideo talis
consequentia est euidentissima.
Sed petitio principij non statim
est acceptio alicuius propositi-
onis ad probandum aliam pro-
positionem, quē notam, vel ma-
gis notam, vt, omne animal ra-
tionale currit: ergo Petrus cur-
rit. Vnde fallacia petitionis prin-
cipij est idoneitas decipiendi,
proueniens ex apparenti proba-
bilitate consequentis ex antece-
dente. Sed causa apparentiæ est
apparens probabilitas conse-
quentis ex antecedente, propter
quam credimus, quōd antece-
dens sit notius consequente.
Causa vero adiectus est; præ-
mis-

Summul. Petri Hispani.

E missas, vel antecedens non est notius, vel notiores consequentes.

Art. 2.

SECVNDO sciendum, quod ipsius fallaciæ propriè sunt tres modi. Primus prouenit ex eo, quod maior non est notior consequente, ut omne habens materiam, est corruptibile: asinus est habens materiam: ergo asinus est corruptibilis; maior ibi non est notior consequente, cum multi dicant, cœcum habere materiam, & esse incorruptibile. Secundus modus prouenit ex eo, quod minor non est notior conclusione, ut, quicquid multiplicat suas species, est visibile; sed lux multiplicat suas species: ergo lux est visibilis. Tertius modus prouenit ex eo, quod antecedens, seu nulla præmissarum est notior consequente: ut illud

F animal, quod inter alia anima-
lia haber nobilissimam figuram
est nobilis, homo est huiusmo-
di: ergo homo est animal nobili-
lis. Modus soluendi omnes
istos paralogismos est, dicendo
quod petitur principium: quia
conclusio non probatur per præ-
missas, & non negando conse-
quentiam:

Art. 3.

Quæst.

TERTIQ sciendum, quod circa hoc queritur: utrum con-
sequentia sit bona, in qua argui-
tur à propositione, habentie
plures causas veritatis ad pro-
positionem habentem pauciores
causas veritatis. Et videtur
quod sic: nam bene sequitur, nō
Socrates currit, & Plato dispu-
tat: ergo Plato disputat, vel So-
crates currit, & tamen arguitur
a propositione habente plures
causas veritatis: nam negativa
habet plures causas veritatis,

quād affirmatiua. Pro respon-
sione ponuntur aliquæ proposi-
tiones. Prima; causa veritatis a-
licuis propositionis (ut ad pro-
positū sufficit) est illud, ad quod
sequitur ita esse, sicut significa-
tur per illam propositionem si-
gnificatione formalē. Ex quo se-
quitur, quod propositio habet
tot causas veritatis, quot habet
propositiones, ad quas potest Corolla
debitè sequi: Ex quo sequitur, Sc. in 1.
di. 2. q.
quod propositio indefinita de
termino communi non distri-
buto habet plures causas verita-
tis, quam propositio de termino
communi distributo; ut, illa ho-
mo currit, habet tot causas veri-
tatis, quot sunt supposita homi-
nis; sed ista omnis homo currit,
habet tantum unam causam ve-
ritatis, scilicet, quod omnes sin-
gulares eius sunt vera. Secun-
da propositio, propositio nega- H
tiua habet duas causas verita-
tis, scilicet quod subiectum pro-
nullo supponit, & quod subiec-
tum & predicatum non suppo-
nit pro eodem. Tertia propo-
sitio: omnes propositiones infe-
rentes se ad inuicem, habent æ-
quales causas veritatis. Ex quo
sequitur, quod affirmatiua ali-
quando habet tot causas verita-
tis, sicut negatiua, & maximè in
hypotheticis & in propositioni-
bus de predicatis infinitis, & per
hoc soluitur ratio. Addo quar-
tam propositionem, q ex pro-
positione habente plures causas
veritatis, non sequitur formaliter
alii habens pauciores cau-
sas veritatis: quia tunc posset ex
vero sequi falsum, secludendo
ab antecedente unam rationem
veritatis, sicut tunc antecedens
habuit duas, & consequens unam
causam

A causam veritatis sequeretur ex vero falso: si cur dicit Stot. quod ex falso non sequitur falsius, nec ex impossibili impossibilius; & hoc extensiū laquendos ita hic dicitur eodem modo.

In 1. d.
8. q. 4.

ARGVITVR primo sic: Non est aliqua fallacia petitionis finis; ergo non est aliqua fallacia petitionis principij. Secundo; Vbi non est causa apparentia, ibi non est fallacia; sed in petitione principij non est causa apparentia; quia non apparet quod idē possit probare scipsum. Tertio sic: Paralogismi, in quib. est petitio principij, non peccant in materia, neque in forma: igitur. Quod non peccent in forma, motum est; & quod non in materia, patet: quia præmissæ non sunt falsæ. Ad primum dicitur, B quod principiū ibi capitulat, gè pro consequente, quod interdit probare opponentem; & dicitur, principium, quia principaliter intenditur ab反对ente: & illud etiam diripiuntur: quia est principiū intentum ab opponentem; ideo ista fallacia potest dici fallacia finis. Ad secundum dicitur, quod bene probat, quod secundum petitionem principij statim non sumitur fallacia, sed non probat de petitione principij non statim. Ad tertium dicitur, quod paralogismi non dicuntur solum peccare in materia, eo quod altera præmissarum vel ambæ præmissæ sint falsæ; sed etiam quia antecedens non probat consequiam.

Sc. in i.
d. 8. qu.
ultim.

Falla-
cia cose-
quentis.

De fallacia cosequentis dicē-
dam est. Scđm consequens fiunt
paralogismi, eo, q̄ credimus con-
sequentiā converti, qua non

convertiūr. Fallacia conseque- C
tis est idoneitas detipiendi pro-
ueniens ex apparentia consequen-
tis conversa, qua non conuer-
tur. Causa apparentia huius fal-
lacia est coquientia unius
consequentia vera ad aliam nō
veram. Causa falsitatis est di-
uersitas eorumdem. Et sciendū,
quod tenet argumentum à pos-
tione antecedentis ad positionē
consequentis. Huius fallacia
tres sunt modi. Primus modus
est, quando arguitur à destruc-
ctione antecedentis ad destructionem
consequentis: ut si homo
est, animal est: ergo si homo non
est, animal non est: vel à positione
consequentis ad positionem an- D
tecedentis: ut si mel est, rubeum
est: ergo si rubeum est, mel est.
Ad istum. n. modum reducūtur
omnes præmissæ argumentationes
ab inferiori ad superiorius destruc-
tiuē. Vnde quotiescumque fit
processus ab inferiori ad supe-
rius cum distributione superio-
ris: ut, omnis homo currit: ergo
omne animal currit: ibi cōmit-
titur ista fallacia: vel nullus
homo currit: ergo nullum ani-
mal currit. Secundus modus so-
let poni ab inductioni indu-
ctione singularium: ut, Socrates
est animal, & econuerso: Plato est
animal, & econuerso: ergo omnis ho-
mo est animal, & econuerso: bic
en-

Summul. Petri Hispan.

E enumerantur omnes singulares illius, omnis homo est animal, et non huius, omne animal est homo, qui significantur per compositionem huius, q̄ est econuerso ad hanc: c̄is homo est animal. Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicuntur communiter accidentia, quae se aliquando consequuntur, & aliquando non: ut ille est corruptus; ergo est adulter. Similiter hic: musa, & poeta similiter terminantur: sed musa est feminini generis: ergo & poeta: non sequitur: quia identitas generis, ex exterminatione aliquando sequuntur, & aliquando non: eo, quod non est in omnibus, sed

F Obiect. in aliquibus. Si aliquis dicat, quod in hoc ultimo tertio modo non tenet econverso, unde ibi non est consequentia. Dicendum est ergo, quod secundum quosdam sumitur consequentia communiter ad consequentiam necessariam: & probabilem: & in ipsis non sumitur consequentia necessaria, sed probabilis: taliter autem ordinantur isti modi ab Aristoteles isto modo ordinato.

In I. E. PRIMO sciendum, quod Art. 1. sequens potest capi duplicitur. Vno modo largè & sic consequēt. sequēs est propositio, quae denotatur sequi ex alia mediante nō ḡes dūta illationis, sive debilitate sequapliciter, tunc sive non. Alio modo capitur

propriè & sic est propositio, quę debilitate sequitur ex alia mediante nota illationis: Vnde ad fallacia consequentis semper sunt duas consequentiæ; quarum prima est bona, & secunda mala: creditur tamen converti cum prima, propriè quod creditur esse bona sicut prima. Vnde fallacia consequentis est idoneitas decipiendi, prouenientis ex apparenti convertibilitate secundæ consequentiæ cū prima, propter quod creditur secundæ consequentia esse bona. Ex quo sequitur quod causa apparentiæ huius fallacia est apparentis convertibilitas secundæ consequentiæ cum prima: sed causa defectus est non convertibilitas illarū ad inuicem. Et aduerte, quod illa fallacia dicitur melius fallacia consequentis, quā antecedentis: quia paralogismus causans fallaciā, est deceptorius: modo deceptio nō latet ita in antecedente, sicut in consequente. Ex quo patet, quod non debet ponī aliqua fallacia antecedentis.

SECUNDŌ sciendum, quod a tota conditionali quatuor modis possimus arguere, ut alias visū est. Primo a positione antecedentis ad pōnē cōsequentis: vt si homo currit, animal currit: sed homo currit; ergo animal currit, & iuncte debilitate argit Secundo a destructione antitis ad destructionē cōsequentis: vt si homo currit, animal currit: sed nullus homo currit: ergo nullū animal currit. & sic indebitate arguitur, & cōmittitur primus modus huius fallacia. Tertio destructione consequentis ad destructionem antecedentis: vt si homo currit, animal currit: sed nullum animal currit: ergo nullus homo.

A homo currit: & iunc debite arguitur. Quarto a positione cōsequentis ad positionē antecedētis, ut si homo currit, animal currit; sed animal currit: ergo hō currit: & iunc indebitē arguit,

& committitur secūdus modus

Sc. in 1. huius fallaciæ. Et quo sequitur, d. 21. & quod duo sunt modi generales 30. à sol. huius fallaciæ, & tamē plures. *ratiōnis* Et aduerte, quod destruere aliquām propositionem non est aliud, quam contradictorium illius assumere, sed ponere aliquām propositionem non est aliud, quam ipsam resumeres sine aliquām variatione. Et modus soluendi illos paralogismos est, negando consequentiam: quia cōmittitur fallacia cōsequētis.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod circa hoc quæritur, utrum consequentia, quia arguitur à positione antecedentis ad positionē consequētis: sit bona consequētia. Et videtur, quod non: quia non sequitur, nō si homo currit, asinus currit; sed homo currit: ergo asinus currit: & tamen arguitur à positione antecedentis ad positionē consequētis: igitur. Pro solutione est aduertendum, q̄ illa consequētia, qua arguitur à positione antecedentis ad positionē consequētis in conditionali, intelligit in affixatiua cōditionali: & nō in negatiua. De negatiua tamē est diversitas: nā dicunt aliqui, quod negatio in tali negatiua solū negat coniunctionē principalem: ita, quod quando dicitur, non si homo currit, asinus currit: sensus est, non sequitur, quod si homo currit, asinus currit: & tamē est alia opinio, qua tenet, quod negatio negat omnes copulas

sequentes, & ista est rationabilior: ita q̄ quando dicitur: non si homo currit, asinus currit: sensus est: si nullus homo currit, nullus asinus currit.

A R G V I T V R primò sic:

Non est ponēda aliqua fallacia antecedētis: ergo neque consequētis. Secundò sic: Fallacia debet denominari a termino inferente, sicut locus dialecticus: ergo magis debet dici fallacia antecedētis, quam consequētis. Tertio sic: Omnis fallacia est fallacia consequētis: ergo non est distincta ab alijs. Antecedēs probatur: quia fallacia consequētis non est nisi deceptio, sed deceptio habetur a consequente: igitur. Ad primum D

patet solutio in primo notabili. Ad secundum dicitur, quod nō est simile de argumentis dialecticis, & sophysticis: nā sophistica denominatur a termino illato, vbi dialectica denominatur a termino inferente. Ad tertium dicitur, quod talis fallacia non dicitur præcisè fallacia cōsequētis: eo, quod deceptio causetur ex consequente, sed quia creditur secunda consequentia conuerti cum prima, quæ tamen non conuertitur.

Sequitur de fallacia secundum non causam, ut causam; ad cuius evidentiam sciendum est, quod duplex est syllogismus, scilicet ostensiūs, & ad impossibile. Ostensiūs est, qui habet unam solam conclusionē. Syllogismus vero ad impossibile est, quando aliquid syllogisticè ducitur ad impossibile:

Nō causa
sa ut
causa.

Syllogis
mus du
plex.

Summul. Petri Hispan.

E & propter hoc interimitur aliqua præmissarū, quæ erit causa illius impossibilis. Vnde iste syllogismus semper hæc duas conclusiones, ut cum dicitur, est ne hoc asinus: hoc concessu: Contra, nullus asinus est animal rōnale mortale. homo est asinus: ergo homo non est animal rōnale mortale: sed hoc est possibile: ergo & ista, homo est asinus: & ille syllogismus est in quarto modo prima figura. Sciendum est enim, q[uod] nō causa semper fit in syllogismis ad impossibile. Fallacia autem secundum non causam, ut causam, fit, quando nō causa ponitur, ut causa:

F & propter hoc apparet sequi impossibile: et illud, quod apparet esse causa, interimitur: ut si quaratur, est ne Brunellus. ^{hō}: quo concessu: Contra, nullus asinus est animal rationale mortale, sed homo est asinus; & Brunellus est homo: ergo homo non est animal rationale mortale: hoc autem est impossibile: ergo Brunellus non est homo. In hac enim dicta argumentatione est non causa, ut causa: quia interimitur id, quod apparet esse causa, & nō est, f. Brunellus est homo: causa apparentia huius fallacia est cōuenientia huius, quod apparet esse causa, et non est cum eo, quod est causa

Causa falsitatis, est diversitas corūdem: tale. n. exemplum ponit Aristot. huius fallacia: sunt ne anima, & vita idem? quo cōcessu: Cōtra, mors & vita sunt contraria, sed mors est corruptio: ergo vita est generatio, et per consequens vivere est generari: sed hoc est impossibile,

In 1. E.
lēnch.
c. 3,

quia quicquid vivit, non generatur, sed generatū est: ergo anima, & vita non sunt idem.

Hæc conclusio peccat secundum non causam, ut causam: ex hoc. n. q[uod] anima & vita sunt idem, non sequitur impossibile: & ita non debet interimi: mors & vita sunt contraria:

quia in omnibus his id, quod non est causa, apparet esse causa: quia communicat in terminis cum aliis propositionibus, ex quibus sequitur impossibile. Existit patet quod ista

Corol.
larītē.

fallacia non fit in syllogismo ostensiō; ut omnis homo currit, Socrates est homo, & sol est in cancro; ergo Socrates currit. Hic non est fallacia non causa: ut causa; quia hac proposicio: Sol est in cancro, non est causa, neque apparet esse causa, sicut apparet in syllogismo ad impossibile.

PRIMO sciendum, quod Art. I. causa in syllogismo diciur esse præmissa, faciens aliquid ad il-

latio-

A lationem conclusionis; quia remota, non sequitur conclusio. Sed non causa est præmissa nihil faciens ad conclusionem: qua remota non minus sequitur conclusio, apparet tamen aliquid facere: vt omnis asinus est rudibilis: omne animal est asinus: omnis homo est animal: ergo homo est asinus. Præmissa causa est, omne animal est asinus, sed præmissa non causa est, omnis asinus est rudibilis: quia ipsa remota, non minus sequitur conclusio. Vnde fallacia secundum non causam ut causam, est idoneitas decipiendi proueniens ex eo, quod præmissa non causa apparet facere ad illationem conclusionis: propter quod creditur, quod sicut conclusio est falsa ita, & illa præmissa non causa.

B Causa apparentia, est apparen's illatuitas illius non causa ad conclusionem: propter quod creditur, quod sicut conclusio est falsa, ita & illa non causa. Causa defectus est, non illatuitas illius ad conclusionem.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod ad faciendum paralogismos huius fallaciæ, oportet facere dyp processus. Primus est syllogisticus, vel apparenter, vel verè. Secundus, qui fit inferendo falsitatem non causa ex falsitate conclusionis: ideo ferè fiunt sicut syllogismi ad impossibile. Vnde huius fallaciæ tres sunt modi: secundum quod præmissa non causa potest tripliciter conuenire cum conclusione. Primus fit, quando præmissa non causa conuenit in subiecto cum conclusione: vt omnis asinus est rudibilis, omne animal est equus, omnis asinus est

animal: ergo omnis asinus est. **C** equus: conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista, omnis asinus est rudibilis. Secundus modus prouenit ex eo, quod præmissa non causa, conuenit cū conclusione in prædicato, vt omne animal rationale est homo, aliquis asinus est rationalis, aliquod rationale est homo, ergo aliquis asinus est homo: conclusio est falsa: ergo altera præmissarum, & non nisi illa, aliquod rationale est homo. Tertius modo prouenit ex eo, quod præmissa non causa conuenit cum conclusione subiecto, & prædicato, vt nullum insensituum est animal, aliquis homo est insensitius, & aliquod animal non est homo: ergo aliquis homo non est **D**. animal, conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista, vt apparet, aliquod animal non est homo. Etiam ista fallacia fit, quando quis infert aliquam conclusionem falsam ex una sola propositione tanquam causa conclusionis; quæ tamen non est causa: vt Sto: habet sic arguendo: actus virtutis stat cū potentia formalis: ergo sol potest ealqfacere se: dicitur, quod ibi est fallacia non causa, ut causa, &c. Modus soluendi est, dicendo quod committitur ista fallacia: quia intermitur præmissa non causa loco præmissæ cause.

TERTIO sciendum, quod circa hoc queritur: virum ista consequentia sit bona: tu credis præcisè, quod aliquis homo decipitur; ergo aliquis homo decipitur. Quod non probatur: quia aliquo casu possibiliter,

Summūl. Petri Hispani.

Ecēdēs pōtēs ēsē verūm sīne
consequētēs ergo pōsito, quōd
nullus aliū à tē decipiātur, tūc
āns ēst verūm, & cōsequēns fal-
sum: quia contradiictōrum eius
ēst verūm. sīq; nullus homo de-
cipit, quia nullus aliū à tē
dicipit, & tu non deciperis;
quia tu credis prēcisē, sicut ēst
in re. In oppositū arguitur;
quia oppositū consequēntis
non statūm antecedēte; igitur.
Ad rationēm respondētur, quōd
casus non ēst admittendus, quo
ad secundām partēm. s. quōd tu
credis prēcisē, quōd aliquis ho-
mo decipiātur; quia credēdo
quōd aliquis homo decipiātur,
credis, quōd aliquis homo cre-
dit aliquid vel aliquid; sed
credēdo quōd aliquis homo
credat aliquid, vel aliquid; sed
tu non credis prēcisē, quōd ali-
Fquis homo decipiātur; ergo de
primo ad ultimū; si tu credis
prēcisē, quod aliquis decipiāt,
tu credis prēcisē, quōd homo
non decipiātur.

ARGVITVR primō sic. Non
est aliqua fallacia secundum nō
effectū, vt effectū, ergo nul-
la est fallacia secundum nō cau-
sam, vt causam. Secundō sic; Om-
nis fallacia est fallacia secundum
non causam, vt causam: ergo nō
est distincta ab alijs. Antecedēs
probatur: quia in omni fallacia
antecedēs apparet inferre, seu
probare conclusionem, & tamē
non probat: igitur. Tertio sic:
Paralogismi qui sūt secundum
illam fallaciā, non peccant;
igitur. Antecedēs probatur,
quia tales sunt syllogizati. Ad
primum dicitur, quod potest
esse aliqua fallacia secundum
non effectū, vt effectū, licet

non nominetur tali nomine, ta-
men quālibet potest illō nomi-
ne nominari, ex eo, quōd ali-
quis credit, quōd conclusio sit
effectus p̄missarū, & tamē
non ēst. Ad secundū dicitur:
quōd capiēdo nō causam largē;
pro quo cuncte antecedēte, q̄
apparet esse causa illatiua vel
probatiua conclusionis, & tamē
nō probat: tunc quālibet falla-
cia possit dici fallacia secundum
non causam, vt causam, sed non
capiēdo nō causam strictē. Ad
tertiū potest dici; quōd sunt syl-
logizati quantum ad formā, nō
tamē quantum ad materiā. Vel
potest dict, quōd tales paralogis-
mi completiū quantū ad suum
processum sunt syllogizati.

Propositio plures, est illa in
qua plura prædicantur de
pluribus. Ut Socrates, & Plato
currunt, & disputāt. Vel plu-
ra de uno, ut Socrates currit,
& disputat. Vel unum de plu-
ribus; ut est ne hic, & hic ho-
mo, demonstrato Socrate, & Bru-
nello; Propositio autem una est;

*Propo-
plies
quid.*

in qua unum prædicatur de u-
no; & hoc quadrupliciter: siue
unum numero, ut homo est ri-
bilius; siue unum specie, ut So-
crates est homo; siue unum ge-
nere, ut Socrates est animal; si-
ue unum secundum prius, &
posterioris: ut homo est ens,
animal est sanum: siue præ-
dicantur plura, ex quibus fit
unum: ut homo est animal ra-
tionale mortale. Secundum plu-

*Propo-
tio una
quid.*

Ares interrogationes sunt paralogismi: quando ad interrogacionem plures datur una responsio. Causa apparentia huius fallacie est unitas interrogacionis complexae. Causa falsitatis, est pluralitas ipsius. Duo sunt modi huius fallacie. Primus modus est, quando plura in singulari numero subjiciuntur, vel predicanter: ut hic, est ne hic, & hic homo, demonstratio Socrate, & Brunello? si dicatur sicut ergo Brunellus est homo: si non, ergo Socrates non est homo: non bene enim respondit, qui facit respondionem unam ad interrogationem plures: sed

B debet respondere: verum est, pro uno, & falsum pro reliquo: Secundus modus est, quando plura in plurali numero subjiciuntur, vel predicanter: ut sunt ne ista bona vel non bona, demonstratis bono, & non bono? si dicit bona, ergo bonum est malum: si non bona, ergo bonum non est bonum: debuisset enim respondere: bonum est bonum, & malum est malum. Si autem concedat aliquis homo dari definitiones simili modo in singulari, & in plurali: ut eum esse aptum natum videre, & non videt, & caca sunt apta nata videre, & non videnti non effugiet redangeri: demon-

strato uno taceo, & altero videntes & dicuntur sic: sunt ne illa caca vel non caca: si caca ergo illud est cacum, demonstratio uno vidente: non enim dicebat illum esse cacum, & illum esse videntem: sed dabat unam responsem, eo quod concessit, qd similis daretur diffinitio in singulari numero, & in plurali.

Post hanc autem reducende sunt omnes fallacie ad ignorantiam elenchi. Reducere autem omnes omnes ad ignorantiam elenchi: fallacia est ostendere, qualiter qualibet ad igne fallacia peccat contra aliquam Elenchi particulariam, in definitione elenchi positam: aut ratione syllogismi, aut contradictionis: sicut enim differentia adueniens generi; constituit speciem, ita ratio contradictionis, adueniens syllogismo, constituit elenchum. Vnde quicquid est in elenco, aut est in eo ratione contradictionis, aut ratione syllogismi. Dicit enim Aristoteles, quod dividendum est omnes syllogismos i. Elench. c. 6. esse, & apparentes, & elenchos: aut omnes reducendum est, ad ignorantiam elenchi. Aequinotatio, & amphibologia, & figura dictiois reducuntur ad ignorantiam Elenchi, eo quod duplex esse impedit, syllogismus, & contradictionem. Compositio, divisionis, accentus, reducuntur ad Q 2 igno-

Summul. Petri Hispan.

E ignorantiam elenchi: in eo quod non est oratio eadem: vel idem non men, sed differens, oportet autem hoc scilicet nomen, & rationem esse eadem, quemadmodum & rem: si debeat esse Elechus. Qui vero secundum accidentis sunt, manifesti sunt diffinito syllogismo: quia sunt contra particulā in diffinitione elenchi positam. s. necesse est aliud accidere per ea, quae posita sunt, & concessa. Et secundum hanc fallaciā: quae est secundum accidentis: artifices, & sciētes sape ab inscijs redargūntur, facientib. syllogismos contra sapientes: nam secundum accidentis faciunt syllogismos apparentes.

F Qui vero sunt secundum quid ad simpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi: quoniam de eodem non est affirmatio, & negatio: ut thiops est albus secundum dentes: ergo est albus. Manifesti sunt autem syllogismi, qui prius dicti sunt, & quales nuncupentur. Qui vero sunt secundum id, quod petitur in principio, & non causam ut causam, peccant manifestè contra diffinitionem syllogismi: quia in syllogismo oportet sequi aliud de necessitate, quod non erat in principio, & sic oportet, quod premissa sint causa conclusionis syllogismi. Qui vero secundum consequens, reducuntur sicut &

illi, qui sunt secundum acci-
dens. Qui vero secundum plu-
res interrogations ut unam re-
ducuntur eo: quod peccant con-
tra unitatem propositionis: ibi
enim non sumitur propositio u-
na, & per consequens nec propo-
sitio: nam eadem est diffinitio
unius rci, & rei: ut hominis, &
unius hominis: simile autem est
in alijs. Vnde propositio una, u-
num de uno affirmat: sed non
est ita in propositione plures: in
qua prædicantur plura de uno,
vel unum de pluribus, & pro-
pter hoc peccant contra unita-
tem propositionis. Itē omnes fal-
lacia in dictione, & secundum
quid, ad simpliciter, reducuntur **H**
ad ignorantiam elenchi, eo quod
peccant contra contradictionem.
Omnes autem fallacia extra
dictiōnem reducuntur in hoc,
quod peccant contra diffinitio-
nem syllogismi.

P R I M O sciendum, quod si-
cut propositio diuiditur in pro-
positionem unam, & propositionem
plures: ita, & interro-
gatio. Vnde propositio dicitur
una duplicitate. Uno modo pro-
priè, siue strictè, in qua enun-
ciatur unus terminus simplex, **Art. I.**
singularis numeri, vniuocè ten-
dupliciter de termino simplici, singu-
latis numeri, vniuocè tenti: ut
Socrates est Socrates. Alio modo
largè, pro propositione in qua p-
dicantur plura de uno, vel unum
de

A de pluribus, vel plura de pluribus explicitè vel implicitè. & hoc coniunctim per istam partitum. Et, vel per equivalentem. Etiam propositione dicitur plures duplicitè. **T** Vno modo propriè, & est in qua predicatur vnum de pluribus, vel plura de uno, vel plura de pluribus explicitè vel implicitè. Et hoc inconiunctim. Alio modo capitur largè, pro propositione in qua predicatur vnum ad pluribus, vel plura de uno, vel plura de pluribus, siue coniunctim, siue inconiunctim: & hoc modo habet quinque modos: **P**rimus: quando in ea predicatur vnu de pluribus, vel plura de uno; vel plura de pluribus implicitè, & inconiunctim. **E**t huius, ut canis currit. **S**econdus, est quando in ea predigatur vnum de pluribus, vel plura de pluribus explicitè, & inconiunctim, ut Socrates est albus, niger. & secundum illos duos modos, propriè, non sit illa fallacia, neq; debet dari vna responsio, sed magis debet distingui. **T**ertius fit, quando plura predicantur de uno, vel vnum de pluribus inconiunctim per modum determinationis, & determinabilis, ut Socrates est homo albus. **Q**uartus fit quando plura predicantur de uno, vel vnum de pluribus, & hoc coniunctim, ut Socrates est homo albus & iustus. **Q**uintus modus fit, quando predicatur terminus numeri pluralis, vel subjicitur. Et ad istos tres modos potest dari vna responsio: quia sunt propositio vna, vel propter assistentes potest dari duplex responso: ut demonstrato uno cæco, & uno vidente; si queratur, vtrum isti

sint cæci, vel videntes? Respondeatur: quod ille est cæcus, demonstrato cæco, & ille est videntes, demonstrato vidente.

SECUNDQ sciendum, quod ista fallacia est idoneitas decipiendi prouochiē ex similitudine interrogatiois plures, cum interrogacione vna. Causa apparentis est similitudo interrogatiois plures cum interrogacione vna, propter quam creditur, quod sicut ad interrogacionem vnam datur vna responsio: ita ad interrogationem plures. Causa defectus, est dissimilitudo eamdem, & eius possunt esse tresmodi. **P**rimus, quando in interrogacione subjiciuntur plura, vel predicantur plura coniunctim, & in singulari, ut est ne Socrates, vel Brunellus. **H**oc si detur vna responso affirmativa, dicendo quod sic, tunc vere infert: ergo Brunellus est homo; si dicat quod non, apparenter inferitur: ergo Socrates non est homo. **S**econdo modus prouicit, quando in interrogacione subjiciuntur plura, vel predicantur plura in plurali numero, & coniunctim, ut si demonstretur unus cæcus, & unus videntes, & queratur, sunt ne isti cæci, aut videntes? si dicatur, sunt videntes, tunc inferitur: ergo cæcus est videntes; si dicatur, quod sunt cæci, tunc inferitur: ergo videntes est cæcus, si dicatur quod non, tunc apparenter inferitur: ergo videntes non sunt videntes. Modus soluendi, est respondendo duabus responsionibus.

TERTIO sciendum, quod tertius modus huius fallacie fit penes definitionem, ut ista definitio est bona, cæcum est ani-

Summul. Petri Hispan. Tract sextus.

E mal non videns tunc taliter, qua
liter natum est videre, si creda-
tur, quod tunc cęca bene diffi-
ciantur, dicendo, cęca sunt ani-
malia non videntia tunc taliter,
qualiter nata sunt videre, com-
mittitur iste modus: sed debet
dici, cęca sūt animalia, quorum
neutrū videt tunc taliter, qua-

Quæst.

Vide quæritur, utrum valeat ista con-
sequens in sequentia, isti non sunt viden-
tes: ergo iste non est videns, &
q. 2. & iste non est videns, demonstra-
d. 28. q. to cęco, & vidente. Et videtur
2. pro quod sic: quia ppositio de istis
huius- ex qualet copulatiꝝ, saltē si ca-
modi: pitur diuisiuè. In oppositum ar-
conse- gultur: nam antecedens est ve-
gueris. rum, & consequens falsum: quia
videns non est non videns. Vn-

F de demonstratio cęco, & viden-
te, verū est dicere, quod illa duo
non sunt videntes: quia sunt vi-
dentes, vel non videntes, sed nō
sunt videntes: ergo sunt non vi-
dentes, & ultra sunt non viden-
tes: ergo non sunt videntes: ab
affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato
finito: Tunc dico, quod illa pro-
positio, isti non sunt videntes,
ex qualet disiunctiꝝ & nega-
tiꝝ, cum sua contradictoria ex
qualet copulatiꝝ, & affir-
matiꝝ.

A R G V I T V R primò sic:
Non est aliqua fallacia secundū

plures responsones: ergo nē. **G**
que secundum plures interrogatiōnes: Secundō sic: Talis falla-
cia si pendiōnes ad placitum
significare: ergo non est extra
dictionem. Terciò sic: Ista falla-
cia, & quam iſi fallaciꝝ extra
dictionem sumunt causam appa-
rentiꝝ ex parte distinctionū;
ergo sunt in dictione. Ad pri-
mum dicitur, quod non est simi-
le: nam possunt bene dari plu-
res responsones vni interrogatiōni
propter maiorem eviden-
tiam, & tamen nō contingit da-
re unam responsonem ad inter-
rogationes plures. Ad secun-
dum negatur consequentia, sed
oportet addere: sit per dictio-
nes, & non potest fieri, nisi per
dictiones ad placitum significa-
tes: ergo in dictione. Ad tertium **H**
dicitur, quod fallaciꝝ extra di-
ctionem sumunt causam appa-
rentiꝝ ex parte rei significatiꝝ,
vel intentionis, seu conceptus
sic videlicet, quod si videat sumi ex parte vocis, hoc non est
nisi mediante re significata, vel
intentione, seu conceptu, ideo
tales fallaciꝝ possunt bene fieri
sine dictiōibus, quemadmodū
non possunt fieri fallaciꝝ in di-
ctione: quia nunquam possunt
fieri, nisi in dictiōibus, neque
sumunt suam causam apparen-
tiꝝ, nisi mediante dictiōibus di-
ctiōbus, vel in ipsis dictiōibus,

S V M M V L A R V M^o
P E T R I H I S P A N I

Tractatus Septimus.

Qui de suppositionibus inscribitur.

Diuino **F**orum, que dicuntur, quae-
dam dicuntur cum com-
plexione: ut homo cur-
rit, quadam vero sine complexio-
ne, ut homo: quia est terminus
incomplexus. Terminus (ut hic
sumitur) est vox significans uni-
uersale, vel particulare, ut ho-
mo, vel Socrates. Terminorum
B autem incomplexorum unus-
quisq; aut significat substantiam,
aut qualitatem, aut quantita-
tem, aut ad aliquid, aut agere,
aut pati, aut ubi, aut quando, aut
sicut, aut habitum. Significa-
tio (ut hic sumitur) est rei per
vocem secundum placitum re-
presentatio, quare cum unius
res, aut sit uniuersalis, aut par-
ticularis, oportet dictiones non
significantes uniuersale, vel par-
ticulare, non significare aliquid,
Et sic non essent termini, (ut
hic sumitur terminus) ut signa
uniuersalia, vel particularia.
Significationum alia est rei sub-
stantia, Et hoc fit per nomen
substantium, ut homo. Alia

est rei adiectiva: Et hoc fit per
nomen adiectivum, vel per aver-
bum, ut currit, vel albus, que
non est propriè significatio ful-
stantia, vel adiectiva, sed si-
gnificat aliquid substantiae
vel adiective. Et significare
aliquid adiective, vel substanc-
tiae, sunt modi vocum: quae
adiectivatio, et substantiatio
sunt componentes modi, et dif-
ferentiae rerum, quae signifi-
cantur. Nomina vero substantia
dicuntur supponere, sed nomi-
na adiectiva, vel verba dicun-
tur copulare.

Is sic est tractatus parvorum lo-
gicalium: in quo determi-
nandum, est de passionibus ter-
minorum: & communiter ali-
gnantur quinque, scilicet supponibi-
litas, ampliabilitas, restringibi-
litas, appellabilitas, distribuibi-
litas, & exponibilitas. Et dicun-
tur passiones termini, quia soli
termino conuenient: ideo sub-
iectu istius tractatus est terminus:
Nam illud est subiectu aliquius scientiarum, cui conuenient
ad quaerendam passiones, quae in illa

Summul. Petri Hispan.

Passio-
nes ter-
minorū
sex.

Escientia tractatur; sed terminus est huiusmodi: igitur, & hoc capiendo, terminum secundo intentionale, ut diffiniens tractatū in quarto tractatu, in quo dicebatur. Terminus est, in quē resolutur propositio, ut in subiectū, & prædicatum. Posset tñ aliquis dicere, q̄ ille passiones non conveniunt omni termino: ideo est aduertendum, q̄ terminus potest capi tripliciter.

Termi-
nus tri-
pliciter
capitur.

Vno modo pro omni illo, quod potest esse copula: vel extēmū propositionis categoricē, vel determinatio extēmi, vel capulæ. Et isto modo una propositio potest dici terminus: quia potest esse extēmū propositionis: vt, hæc est vera, homo carit; est propositio ibi totū hoc homo currit, est subiectum. Alio modo accipitur pro omni illo, quod non est comple-

Fxum orationale: sive sit categorica, sive sit syncategorema, & isto modo signa, & negationes possunt dici terminus, & istis duobus modis non capitur hic. Alio modo capit, scilicet, pro omni illo, qđ significatiū sumpiū ex sua significatione, quam actu habet, potest esse subiectū, vel prædicatum propositionis, & sic ibi propriè capit terminus: quando dicitur, quod est subiectum huius tractatus: quia tali conueniunt passiones supradictæ. Et licet iste tractatus dicatur tractatus suppositionū, ampliationum &c. non est intelligendum, quod suppositio, vel ampliatio sint subiectum, sed magis sunt proprietates accidentiales subiecti huius tractatus scilicet ipsius termini.

Termi-
ni tripli-
ces.

SECVNDO sciendū, quōd triplices sunt termini: menta-

les, vocales, & scripti. **Vocales** G sunt qui ab auditu corporali p̄cipi possunt, & ex istis fiunt propositiones vocales, & tales significant ad placitū, & subordinantur in significando terminis mentalibus, propriè dictis: ita quod illa, quę naturaliter primò significantur per terminos mentales, propriè dictos, significātur secundario ad placitum per huiusmodi terminos vocales. **Termini scripti** sunt termini ad placitum instituti, quos oculo corporali videre possumus: & ex istis fiunt propositiones scriptæ: & eodem modo se habēt ad terminos mentales ultimatos, sicut termini vocales. **Terminalles** sunt duplices, scilicet in 4. d. propriè dicti, seu ultimati qui naturaliter significant res, quas sol. argo termini vocales, vel scripti ad placitum significant; & tales H propriè non sunt nisi notitia actualis rerum: vt notitia actualis lapidis diceretur huiusmodi conceptus. Alij sunt impropriè dicti, seu non ultimati, qui naturaliter significant terminos vocales, vel scriptos; & cum hoc significant ad placitum illa, quę termini vocales, vel scripti ad placitum significant; vt notitia huius vocis significatiū homo, significat naturaliter illam vocem, homo, & ad placitum illā, quę significat iste terminus homo, ad placitū: & de istis sat visum est in primo tractatu, & etiam de propositione mentali. Item terminorum quidam sunt secundæ intentionis, & quidam primæ intentionis. Terminus primæ intentionis est, qui significat rem, non causatam, per actum comparatum: no- d. 3. q. 1. Car. 3. Grinde. Sc. in 2. d. 3. q. 1. tri

A stri intellectus. Sed terminus secundæ intentionis est, qui significat secundam intentionem, qui non est, nisi respectus rationis, causatus per actum comparativum nostri intellectus: cuiusmodi sunt omnes termini logicales & grammaticales. Item terminorum ad placitum significantium, quidam est absolutus, et alijs est connotatus.

Vnde terminus absolutus est terminus, qui nihil connotat: ut sunt termini prædicamenti substantiae, ut *homo*. Sed connotatus est, qui ultra illud pro quo supponit: aliquid importat sub habitudine essentia- lii vel accidentali: ut *albus*, *nigrus* & haber duplex significatum, scilicet formale, & materiale. Materiale est illud, pro quo supponit. Formale est illud, quod connotat talis terminus: ut *albus* supponit pro re *alba*, & connotat albedinem, seu connotat ipsam rem habore albedinem.

B art. 3. T E R T I O sciendum, quod adhuc terminorum ad placitum significantium quidam sunt categorematici, quidam syncategorematici, & quidam partim syncategorematici, & partim categorematici, qui dicuntur mixti. Categorematici sunt duplices s. ratione significationis, qui significant aliquid, vel aliqua ex institutione. Alij sunt categorematici ratione officij, qui significatiue sumpti, possunt esse subiectum, vel prædicatum, vel pars subiecti, vel prædicati, vel copula, vel pars copulæ, ut *homo*, *animal*. Etiam syncate- gorematici sunt duplices scili-

cet ratione significationis, qui impositi sunt ad significandum non aliquid, vel aliqua, sed aliquiter i. modū accipiendi terminum in propositione; ut omnis nullus. Alij sunt ratione officij, qui significatiue sumpti possunt esse subiectum, copula, vel prædicatum: nec pars subiecti, prædicati, vel copulæ. Et dicitur nostrarer, significatiue sumpti, quia si sumarentur materialiter, possent esse subiectum, vel prædicatum. Sed terminus mixtus est, q. impositus est ad significandum aliquid, vel aliqua, & aliqualitet: vel cuius mēte correspondet aggregatum ex categorematico, & syncategorema- tico: ut nihil. Et aduerte quod ultimā abstracta dicuntur ter- mini partim categorematici, & d. i. q. 5. partim syncategorematici; quē post ar- admōdum humanitas, animali- tas: nam humanitas, includit il- Ioachē lud syncategorema per se primo & in 1. modo, vel necessariō, quando d. 5. q. 1. enim dicitur, humanitas currit in causis sensus est, humanitas per se pri- logicas mo modo currit, quod est fal- post ra- sum: nam cursus per se primo, tiones modo non conuenit humanita- magi- ti. Et sic patet, quod de talibus stri. abstractis nihil potest prædicari nisi quod conuenit ipsis in pri- mo modo dividendi per se. Cir- ca istud queritur de hoc sophis- Sophis- mate: omne cæcum est animal ma. videns: posito casu, quod sint duo cæca, & non plura: quorum vnum videat Socrates, & reli- quum. Plato, & nullus sit, quin videat illa duo: Tunc probatur sic sophisma: illud cæcum est animal videns, & illud cæcum est animal videns, & nō sunt plura.

Summul. Petri Hispan.

E cæca: ergo omne cæcum est animal videns. In oppositum arguitur: omne cæcum est animal videns: ergo omnis res cæca est animal videns. Ratione consequentia: quia ly, cæcum, supponit pro re, cum sit adiectiuum. Respondeatur, quod ly, cæcum, potest esse nominatiui casus, vel accusatiui casus: si sit nominatiui casus, sophisma est falsum: si sit accusatiui, sophisma est verum: & est sensus: quod omnem rem cæcam est animal videns: & ibi animal supponit confusamentum.

A R G V I T V R primo sic: Supponibilitas non conuenit cum termino, cum multi sint termini, qui non possunt supponere: ergo terminus non est subiectum huius tractatus. Secundo sic: Si esset aliquis terminus syncategorematicus, sequeretur quod aliquis terminus esset significatiuus, qui nihil significaret: sed hoc est falsum: igitur, Tertio sic. Idem terminus potest dici categorematicus, & syncategorematicus: ergo illa diuisio germini non est bona. Antecedens probatur: quia si adiectiuum teneatur pure adiectiuem, est terminus syncategorematicus & substantiuem, est categorematicus. Ad primum dicitur; quod supponibilitas conuenit cum termino, propriè capto: puta cum termino, qui significatiuè sumptus; potest esse subiectum, vel praedicatum propositionis. Ad secundum dicitur, concedendo totum argumentum: quia ad terminum esse significatiuum non requiritur, quod significet ali-

quid: sed sufficit quod significet **G** aliqualiter. Ad tertium dicitur, quod non est inconveniens eundem terminum esse categorematicum & syncategorematicum secundum diuersas acceptiones.

Suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo. Differunt autem suppositio & significatio; quia significatio fit per impositionem vocis ad significandum rem:

Suppositio est acceptio termini, iam significantis rem, pro aliquo: ut cum dicitur, homo currit: iste terminus, homo tenetur stare pro Socrate, Platone, &c. sic de alijs. Unde significatio prior est suppositione, & in hoc differunt: quia significatio est vocis: suppositio vero est termini, iam compositi ex voce, & significazione: ergo supponere, & significare non sunt idem, sed differunt per locum a conjugatis. Item significatio est signi ad signatum: suppositio vero est supponentis ad suppositum: ergo suppositio non est significatio. Copulatio est acceptio termini adiectui pro aliquo.

P R I M O sciendum, quod **Art. I.** suppositio sic diffinitur: Suppositio est acceptio termini in

A propositione, nati accipi pro aliquo, vel aliquibus, de quo, vel de quibus talis terminus natus est verificari, mediante copula talis propositionis. Vnde in hac definitione ponitur suppositio, pro diffinito, & ponitur, acceptio loco generis, non quod sit verum genus, sed magis causa: nam suppositio causatur mediante acceptione termini pro aliquo, vel aliquibus. Dicitur

Sce. in notanter in propositione, quia I. d. 21. termini extra propositionem,

sinf. q. non supponunt logicus enim considerat proprietates, & habitudines, quae praecise conueniunt terminis in ordine ad aliud, & aliud praedicatum. Si autem accipiatur suppositio pro significatione termini, pro quo significato natus est accipi: conceditur, quod possit supponere

B extra propositionem, sed illud non est propria logicalis, nec proprie loqui de suppositione. Dicitur notanter nati accipi: quia ad hoc quod termini supponat, non oportet quod actu pro aliquo accipiatur: sed sufficit quod finit nati accipi. i. quod sint in potestate propinquia, ut accipientur, pro aliquo, vel aliquibus. Et si opereretur quod termini, in libris scriptis, circa quos nullus advertit, qui sunt partes propositionis scriptae, supponuntur. Dicitur notanter, pro aliquo, propter terminos singulares: vel aliquibus, propter terminos communes, vel terminos collectivos, qui supponunt pro pluribus. Dicitur notanter, de quo, vel de quibus, id est de cuius significati pronomine, vel quorum significatorum pronominibus, vel nomine adaequate significante rem,

pro qua supponit, quod debet sic intelligi: ad hoc quod terminus supponat pro aliquo non requiritur, quod verificetur de illo, pro quo supponitur: quia terminus non verificatur de se: sed sufficit quod verificetur de pronomine demonstrante illam rem, vel pronominoibus demonstrantibus illas res, vel de nomine significante adaequatè illud, pro quo supponitur: ut ens, quod non est demonstratum, currat subiectum supponit pro aliquare non demonstrata, & volo quod sit lapis, tunc illud subiectum non potest verificari de lapide, neque de pronomine demonstrante lapidem, quia tunc falsificaret propositionem, ut dicendo, hoc est ens, quod non est demonstratum, sed debet sic dici, lapis est ens, quod est demonstratum. Dicitur notanter, mediante copula, quod debet sic intelligi, mediante copula talis propositionis, vel mediante copula, respectu cuius termini teneantur aequè amplè, & aequè strictè, ut creans necessario est Deus, sic debet ostendi, hoc possibiliter est creans, non sic, hoc necessario est creans: quia tunc propositione esset falsa.

SECUNDΟ sciendum, Art. 2. quod terminus, qui debet supponere saltem personaliter, vel simpliciter, debet significare aliquid: vel aliqua. Ex quo sequitur, quod terminus significans praecise aliqualiter, non potest supponere personaliter. Unde si terminus sit nomen, oportet, quod significet aliquid, vel aliqua substantiæ. Ex quo sequitur, quod adiectiva, adiectivæ tenet, non supponunt: nomi-

Summul. Petri Hispan.

E na tamen obliqua substantiuorum, vel adiectiuorum substantiuorum supponunt, & verificatur de illis, pro quibus supponunt mediante recto: & si careant recto, supplendus est talis rectus. Sed quereret aliquis:

Dubita^{tio}. quid dicendum est de pronomi-
nibus? Dicitur quod pronomi-
na sunt duplia, quædam sunt
primitiæ speciei, & quædam
deriuatiæ. De primitiis dicitur
quod si ponatur sine relatis,
vel demonstratis, supponunt: vt
ego curro, ly ego supponit, &
sic verificatur, hoc est ego: ille
disputat, ly ille supponit, & sic
verificatur: hoc est ille, & simi-
liter de alijs. Sed quando sumi-
tur cum relatis, vel demonstrati-
ris, non supponunt: quia tunc
sunt pura syncategorematum, vt
ego Petrus curro, ly ego nō sup-

Fponit: Petrus disputat, & ille Pe-
trus legit, ly ille non supponit,
& sic de alijs dicatur. Sed de deriuatiis dicitur, quod semper
supponunt, siue sumantur cum
relatis, vel demonstratis, siue
non; aliter tamen & aliter: nam
quando sumuntur sine relatis vel
demonstratis, supponunt pro re
possessa, vt hoc est meum, hoc
est tuum: tam ly meum, quam
ly tuum, supponunt pro re pos-
sessa, sed quando sumuntur cum
relatis vel demonstratis, tunc
supponunt pro possesso, vel
sainte referunt, vel demonstrant
possessorem, vt meus asinus cur-
rit: ly meus supponit pro posses-
sore, scilicet pro me, & debet
verificari per suū primitium,
siue in recto, siue in obliquo, vt
asinus mei currit. De verbis di-
citur, quod supponunt, vt ego
curro, legere est agere. Simi-

liter participia sumpta sine sub-
stantiis: supponunt, vt sum he-
gens. Sed de adverbis dicatur,
quod adverbia purè catego-
rata habentia significata de eo-
rum pronominibus verificabili-
ta, supponunt, vt hodie, heret
illuc, & alia debent verificari
secundum nominis substantias
vt hodie secundum istud com-
plexum, hodierna dies. Sed de
coniunctionibus dicitur, quod
nulla coniunctio coniunctiona-
liter capta, supponit. Sed de pre-
positione dicitur, quod aliqua
prepositiones supponunt & ali-
que nō, vt ante, sine, ea squalib[us] sup-
ponit, & debet verificari penite-
pus. Sed de interiectionibus, di-
citur, q[uod] interiectionis
aliter capta, bene supponit, vt
dicendo, v[er]e tibi, ly v[er]e supp[on]it. H
nit, & similiter de multis alijs.

T E R T I O sciendum, quod Arti. 3.
termini extra propositionem
non supponunt: quia supposi. Supposi-
tio est inuenta ad inquitendum tio ad
veritatem vel falsitatem proposi. quid re-
fitionum, modo talis inquisitia pertinet.
non potest fieri, nisi in proposi-
tione. Sed si quis dicat, aliquis Instan-
terminus supponit extra illam tio.
propositionem, Petius currit,
ergo extra propositionem. Neg-
gatur consequientia: quia ly ex-
tra facit terminum sequentem
supponere confusè & distribu-
tiuè, vt ego sum extra domum.
Et si quis dicat, nonne illa est
vera, terminus potest supponere
extra propositionem? dicitur
quod potest capi dupliciter.
Vno modo in sensu composito,
& sic est falsa & est sensus, haec
est possibilis terminus extra pro-
positionem supponit. Alio mō
in sensu diuiso, & sic est vera
& est

A & est sensus, terminus extra propositionem positus potest supponere, & hoc si ponatur in propositione. Ex quo sequitur, quod differentia est inter significacionem, & suppositionem: nam significatio conuenit termino tam in propositiones quam extra propositionem; sed non suppositio. Vnde significatio non est nisi respectus rationis signi ad signatum: Sed Significare est instrumentaliter representare aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter potentia cognitiva eam vitaliter immutando. Vnde vitaliter immutare potentiam, est eam percipi, ut immutare. Supponere est accipere pro aliquo in ordine ad aliud. Circa hoc queritur de hoc sophismate, plures sunt non videntes quam videntes: posito casu, quod sint decem: quorum novem sunt videntes, & alter cecus.

Sc. in 4. ad 1. q. 4.

Sophis- ma.

B Quod sit verum, probatur: quia illi decem non sunt videntes: et ego sunt non videntes: & ultra sunt non videntes; ergo plures sunt non videntes, quam videntes. In oppositum arguitur: quia inueniuntur sunt videntes, & tamen unus cecus, ergo plures sunt videntes, quam non videntes. Respondet ad sophisma quod est verum: puta quod plures sunt non videntes, quam uidentes. Et ad improbationem dicitur, quod male concluditur; sed deberet sic concludi: ergo plures sunt videntes, quam ceci.

ARGITVR primo: In illa propositione, homo non est a simus: homo supponit pro hominе, & tamen non potest verificari de pronomine, demonstrante hominem mediante copula talis propositionis; quia

non sequitur, hoc non est homo, demonstrando hominem. Secundo sic: In illa propositione, homo est pictus: ibi, homo, supponit pro imagine, & tamen non potest verificari de pronomine, demonstrante imaginem. Tertio sic: In ista propositione, creans necessario est Deus; ibi ly creans supponit pro Deo: & tamen non potest verificari de pro nomine, demonstrante Deum. Ad primū dicitur, quod terminus semper debet verificari mediante copula affirmata, & non negata. Ad secundum dicitur: quod in tali propositione ly, homo, supponit tam pro significato principali, quam minus principali: ideo est distinguenda, ut alias visum est, dicunt tamen aliqui, & quod præcise supponit pro imagine, & nunc debet sic verificari, hoc est homo pictus addendo illi termino, homo, ut uniformiter teneatur. Ad tertium dicitur, quod patet solutio in primo notabili.

SVppositionum alia communis, alia discreta. Suppositionis communis est, qua fit per terminum communem: ut homo, animal. Discreta est, qua fit per terminum discretum, ut Socrates: vel per terminum communem cum pronomine demonstrativo: ut iste homo, qui est terminus discretus. Item suppositionum communium alia naturalis, alia accidentalis. Suppositionis naturalis est acceptio termini

Supr.
car. 43.
A. B.

Summul. Petri Hispan.

E cōmūnis p̄ omnib⁹ his, pro alia est termini cōmūnis in su- G
quib⁹. aptū natū est participari: biecto positi: ut homo est species:
ut iste terminus, homo, per se sū- ibi iste terminus, homo, habet
ptus, supponit pro omnib⁹. homini simplicem suppositionē: quia so-
bus qui sunt, qui erunt, & qui lum supponit pro natura speciei
fuerunt. Accidētalis suppositio, Alia est termini cōis in p̄dica-
est acceptio termini communis to propositionis affirmativa: ut
pro omnib⁹ his p̄ quib⁹. exigit suū omnis homo est animal: ibi ille
adūctum: ut homo currit: hic terminus, animal in p̄dicato
iste terminus homo supponit pro positus, simplicem habet supposi-
omnib⁹. hominibus presentibus tionē: quia solum supponitur pro
cum dicitur, hō fuit, vel homo natura generis. Alia est termini
currit, supponit pro p̄teritis: & communis positi post dictionem
cum dicitur, homo erit, vel ho- exceptiū: ut oē aīal p̄ter ho-
mo rurret: supponit pro futuris: minem est irrationale: ibi iste
ē sic habet diuersas suppositio- terminus, hominem, simplicē ha-
nes secundum diuersitatem eo- bct suppositionem: quia non licet
rum, quæ ei adiunguntur. fieri descensum sub ipso: unde nō
sequitur: omne aīal p̄ter homi- H

Accidentalium suppositionū alia simplex, alia personalis. Suppositio accidentalis sim- plex: est acceptio termini com- munis pro re uniuersali, signi- ficata per ipsum terminum: ve cum dicitur, homo est species, animal est genus: ibi iste ter- minus, homo, supponit pro homi- ne in communi, & non pro ali- quo inferiori, & iste terminus animal, supponit pro animali in communi, & non pro ali- quo inferiori, & similiter di- cendum est de quolibet termi- no communi, ut risibile, est proprium, rationale est diffe- rentia, album est accidens. I- tem suppositionum simplicium

beret

Aberet suppositionem, sic fieret descensus sub ipso, & esset falsa. Nulla n. particularis disciplina est omnium contrariorum: medicina enim non est omnium contrariorum, sed solum sani, & agri: grammatica non est omnium contrariorum, sed solum congrui, & incongrui: logica verit, & falsi, & sic de alijs.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod post quām determinatum est de suppositione diffinitiū, nunc consequenter determinandum est de ea diuisiū. Vnde suppositionum alia est mixta, alia non mixta. Suppositio mixta, est acceptio termini communis complexi: cuius una pars supponit alio genere suppositionis, quam alia: vt dicendo, iste terminus, homo, est dictio bisyllaba: ibi, terminus, supponit personaliter & homo materialiter. Potest tamen aliquando fieri suppositio mixta, quando qualibet pars termini complexi supponit eodem genere suppositionis, & tunc sic definitur. Est acceptio termini complexi, qui ultra acceptiōē suarum partium non accipitur unica acceptione, vt cuiuslibet hominis a finis currit. Ex quo sequitur, aliquis terminus non dicitur isto modo supponere mixtum: quia partes supponunt alio, & alio genere suppositionis, sed quia terminus complexus ultra acceptiōē partium non accipitur unica acceptione. Vnde regula est, qd quandounque determinatio praecedit determinabile; si signum prae-

Termini
mixti
supponens
eius
dis-

dens non si eiusdem casus cum determinabili, tunc talis terminus supponit mixtum, vt patet in exemplo prius dicto. Sed suppositio non mixta, est acceptio termini incomplexi sine complexi, cuius una pars non accipitur aliter, quā alia, vt homo currit. **Suppositio mixta** est triplex, scilicet materialis, simplex, & personalis. Vnde suppositio materialis est acceptio termini pro suo significato non ultimatis secundū conceptū, secundū quem nō accipitur ultimata. Pro quo est aduerendum, quod duplex est significatū, scilicet ultimatū, & nō ultimatū. Vnde significatū ultimatū, est illud, qd ultimata significatur per terminum significatū ad placitū, ultimata, vel naturaliter p̄priè. Sed significatū non ultimatū est ipsem terminus, vel alias sibi similis in voce, vel in scripto, vel æquivalens in p̄mete. Ex quo sequitur Qd terminus vocalis vel scriptus dicitur significare ad placitū duplīciter. Vno mō ultimata; alio mō nō ultimata. Ultimata significat illud, ad qd est impositū ad significandū, sed terminus vocalis dicit significare ad placitū, nō ultimata scriptū, sibi synonymū, & scriptus dicit significare nō ultimata vocē sibi synonymam. P̄t etiā dici significare nō ultimata acceptū ultimatū, mediāte quo terminus vocalis, vel scriptus significat suum significatum.

Art. 2. SECUNDO sciendū, qd suppositio materialis est duplex, scilicet discreta, & cōis. Discreta est acceptio termini in p̄pone, materialiter supponētis sumpti cū p̄noīe demonstratiōē p̄mitivā spēi, vt hoc lī nō est diū disyllabas;

Summul. Petri Hispan.

Et syllababiblly hō supponit materialiter, & discretē. Sed cōis est acceptio termini in propositione, materialiter supponēti, sine signo singularizante sumpti. Et est duplex. s. determinata, & cōfusa. Determinata est acceptio termini in propositione materialiter, & communiter; sub quo gratia formæ potest fieri descensus subiectiuus, vt Socrates est dicitio dissyllaba. Sed confusa est duplex, scilicet confusa tantum, & confusa, & distributiva. Confusa tantum est acceptio termini in propositione, materialiter, & communiter supponētis, sub quo gratia formæ potest fieri de scensus copulatus, vel disiūctus; vt omne nomen est libo homo: ibi libo honio supponit materialiter confusè tantum. Sed confusa, & distributiva est acceptio termini in propositione, materialiter, & communiter supponētis, sub quo gratia formæ potest fieri descensus copulatiuus, vt omne libo homo est nomen: ibi, homo, supponit cōfusè, & distributiū materialiter. Sed suppositione simplex est acceptio termini in propositione pro suo significato primario, & ad æquato respectu prædicati vel subiecti ponentis differentiam inter superius, & inferius; vt homo est species, homo conuertitur cum risibili; ibi, homo, supponit simpliciter, & est duplex. s. communis, & discreta. Communis, est acceptio termini communis in propositione pro suo significato primario vel ad æquato; vt homo est species. Discreta, est acceptio termini discreti pro suo significato respectu prædicati, ponentis differentiam in-

ter ipsū, & superius; vt Socrates. G. est individuum. Ex quo sequitur falsitas illorū qui dicunt, quod Error subiecta istarum propositionū: multiorū homo est dignissima creaturārum; bos est utilissimus aratro, supponunt simplicitet; quod falsum est; sed supponunt personaliter, & de rigore sermonis sunt falsæ. Et de ista propositione Regulas ponuntur aliquæ regulæ. Prima; nullus terminus suppositionis simplicitet, potest inferre suum superius, neque suum inferius; vt, non sequitur: homo conuertitur cum risibili: ergo Socrates conuertitur cum risibili: sed communis fallacia figuræ dictio. Secunda regula: nullus terminus communis, sumptus in numero plurali, vel cum signo vniuersali, vel particulari, vel singularizante supponit simpliciter: ideo subiecta istarum propositionum non supponunt simpliciter: homines sunt species: nullo homo est species omnis homo est species: aliquis homo est species: nullus modus sciendi est subiectum in logica: sed supponunt personaliter. R.

S. li. I.
d. 4. g. 2.

TER TIO sciendum, quod pro declaratione suppositionis, est aduertendum, qđ duplex est descensus: s. diuisiuus, & arguitius: Diuisiuus, qui fit per divisionem, vt dicendo, animalium, aliud rationale, aliud irrationale. Sed descensus arguitius est consequentia formalis, in qua arguitur ab aliquo termino, communiter sumpto ad ejus inferiora virtute suppositionis, cæteris tamen terminis tam categoricis, quam syncategoricis manentibus: & debet fieri talis descensus per inferio-

Art. 31

Descensus duplex.

A. In supponendo: de quibus alias visum est in quinto tractatu. Et iste descensus arguitius est quadruplex. scilicet copulatius, copulatus, disiunctius, & disiunctus. Copulatius est, quando in descendendo infertur una copulativa, composita est singularibus termini, sub quo fit descendens; ut omnis homo currit, ergo iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs. Sed descendens copulatus est, quo in descendendo infertur una categoria de extremo populo, composita ex omnibus singularibus termini, sub quo fit descendens, ut nullus caput habet omnis homo; ergo nullum caput habet iste homo; & iste homo, & sic de alijs. Sed descendens disiunctus est, quo in descendendo infertur una disiunctiva, composita ex omnibus singularibus termini, sub quo fit descendens, ut homo currit; ergo iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs, pro hoc descendens vide Scov qd. i. prolog.

Descensus disiunctus est, quo in descendendo infertur una categorica de extremo disiuncto, composita ex omnibus singularibus termini, sub quo fit descendens, ut omnis homo est animal; ergo omnis homo est hoc, vel hoc, vel hoc animal, & sic de alijs. Et est duplex descensus. scilicet sufficiens, & insufficiens. Vnde ad descensum sufficientem tres conditiones requiruntur. Prima, quod enumerentur omnia singula-
ria, secunda quod fiat materialiter, qualiter debet fieri, Vnde sic debet fieri, sub termino: supponente confusè, & distributivè fit descendens copulatius, & sub termino

Pars Prima.

supponente confusè tatum ratione signi confusui generalis fit descensus disiunctus, vel copulatus, sed sub termino supponente determinate fit descensus disiunctius. Tertia cōditio quod econtrafactio valeat ascensus, defecetu cuius ibi non est bonus descensus, omnis homo currit, ergo iste homo currit, vel iste homo currit, quia ascensus non infert vniuersalem, non enim sequitur; iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs; ergo omnis homo currit. Vnde ascensus est consequentia, qua arguitur ab inferioribus in supponendo ad superius. Sed defecetus insufficientis est, qui caret vna illatum conditionem, & debet seruari in descensu, quod ponatur constantia subiecti, maxime in contingentibus. Circa hoc queritur de hoc sophismate; Sequana est terminus discretus. Probatur; quia Sequana est nomen proprium; ergo est terminus discretus. Improbatur sic, nulla aqua est terminus discretus. Sequana est aqua; ergo sequana non est terminus discretus. Ite nullus terminus communis est discretus, sed Sequana est terminus communis; ergo non est terminus discretus. Minor probatur: quia sophismata est vna propositione indefinita; ergo subiectum est terminus communis. Ad sophisma respondetur, quod ipsum est verum, Ad primam improbationem negatur consequentia: committitur enim fallacia figura dictionis variādo suppositionē. Ad secundam dicitur, quod Sequana est terminus communis, si materialiter accipiatur, & discretus, si personaliter, & si-

Descen-
sus du-
plex.

Ascen-
sus qd.

D. Saphif.
ma.

R. gat-

Summul. Petri Hispan.

E significatiū accipiatur.

ARGVITVR primò sic: Subiectum huius propositionis: Petrus currit est propositio; supponit materialiter: & tñ non est acceptio termini: Igitur. Secundò sic: Subiectum huius proponis, ens, est dictio monosyllaba, supponit materialiter: & tñ accipit p inferioribus ad ens: quia iste termin⁹ ens, est inferius ad ens. Tertiò sic: Subiectū huius proponis, homo est dignissima creaturarū, supponit simpliciter: & tñ nō accipitur respectu prædicati, ponētis differentiam inter superiorius, & inferiorius: igitur. Ad primū dī quod ibi est acceptio termini, capiendo terminū largè, vt se extendit ad oē illud, qđ pōt esse extremum propositionis: Ad secundum dī, quod licet ens accipiatur pro suis inferioribus: non tamen secundum conceptum ultimatū, sed secundum conceptum non ultimum. Dī ad tertium, negando, quod subiectum illius propositionis supponat simpliciter, sed supponit personaliter, & est falsa.

Personalis aut̄ suppositio est acceptio termini cōis pro suis inferioribus, vt cū dicitur, homo currit, iste terminus; homo supponit pro suis inferioribus.

Art. I. PRIMO sciendum, quod suppositio personalis est acceptio termini in propositione p̄ suo significato primario, vel significatis suis secundarijs, vel p̄ suo significato materiali, respectu prædicati non ponentis differentiam inter superiorius, & inferiorius. Et dī notāter, pro suo significato primario: nā quilibet termi-

nus cōis vniuersus hēt duplex significatū s. primariū, & secūdariū: vnde iste terminus hō, de significato primario significat humanitatē: & de significato secundario significat Socratē, Petru, & sic de alijs. Et est talis suppositio duplex s. communis, & discreta. Cōis est acceptio termini cōis, cōiter tenti in propositione p̄ significato primario, vel significatis secundarij: vt hō currit; hō est animal. Sed discreta est acceptio termini discreti, vel cōmunijs, discretē tētij in propositione pro suo significato, respectu prædicati non ponētis differentiam inter ipsū, & suū superiorius: vt Socrates currit: Socrates est hō. Et aduerte, quod aliqui præter istas suppositiones ponunt suppositionē naturale, propter propositiones necessaria, sed propter hoc non est ponenda, nam veritas talium propositionum necessariarū æquē potest salvari per suppositionem personalē, sicut per naturalem. Vnde est aduentū, quod copula in propositionibus necessarijs absoluatur à tempore; ideo à subiectum, quā prædicatū in ipsis stant indifferenter, pro praesentibus, præteritis, & futuris, ut homo est animal. Adam est aīal: tā subiectum, quā prædicatum supponunt indifferenter p̄ presentibus, præteritis, & futuris. Et si quis petat, quare melius fit talis absolutio cōnotationis in propōnibus necessarijs, qđ cōtingentib. Dicitur, quod hoc est propter necessariam habitudinem extremonum adinuicem: habent enim termini propositionum necessariarum tale habitudinem conuenientiā: vnde

G. Sc. in 1.
d. 4.9.1.
iñ si.

Suppo-
persone
lis du-
plex.

Supposi-
tio natu-
ralis an-
dotus.

Quaſt

A ad compositionem extremorum talium propositionum necessario sequitur conformitas, seu veritas talis propositionis ad terminos: ideo quandoque; extrema talium propositionum conponuntur ad intuitum, propositiones constitutae ex ipsis, sunt verae, & hoc est quod dicunt, quod ad veritatem talium propositionum necessariarum non requiritur, quod extrema supponant pro aliquo existente; sed sufficit quod supponant pro aliquo cognito: ideo quandoque; intellectus conponit istam propositionem, hoc est animal: Ad hoc est hoc semper talis propositione est vera. Et aduerte, quod copulae absoluæ connotatione temporis, nihil aliud est, quam ipsum absoluæ suo effectu, qui est facere stare terminum pro presentibus: & talem absolutionem connotationis potest habere copula in suppositione personali: ideo non est necesse ponere suppositionem naturalem.

B SECUNDUM DISCENDUIM, quod pro declaratione suppositionis personalis discrete ponitur talis regula: Omnis terminus supponens, siue materialiter, siue simpliciter, siue personaliter discrete tenetur, supponit discrete: quia si terminus non teneretur discrete, licet esset singularis, tunc non supponeretur discrete: ut dicendo: Socrates est terminus discretus, ibi ille terminus, Socrates, licet sit singularis, non tamen supponit discrete. Vnde terminus dicitur accipi discrete, quia accipitur taliter, quod ratione talis acceptiois sibi repugnat supponere pro pluribus diuisim, & uniuersale, vel pro aliquo communabili pluribus. Vnde multis mo-

dis potest: tenuique tenet, id est scribere. Primo, quando est non. Terminus proprium, significatiue sumus multum: ut Socrates currit. Secundum, tripliciter, quando est terminus communis sumus sumptius cum pronominis tur dinne demonstratio primitiæ specie scirete: ut, iste homo currit. Et dicitur notandum, primitiæ specie, quia si esset terminus, non supponeretur discrete: ut unus animalis currit. Tertio, quando est terminus communis, restringitur per nomen proprium, vel per aliquid, supponens vicem eius: ut ens, quod est Socrates, currit. Quarto, quando sunt plures termini singulares, singulatim tenti: ut Socrates, Platon, Cicero, curunt: et curunt. Hoc supponit discrete. Quinto modo: quando talis terminus est pronomen primitiæ speciei, sumptum sine substantio, ut ego curro. Ex his patet, quod subiectum huius propositionis, ens, quod est Socrates, currit, supponit, discrete: quia illi subiecto repugnat ex modo sua significatiue supponere pro pluribus, ratione illius termini, Socrates, qui significatiue sumptus non potest supponere pro pluribus. Et si quis arguat, iste terminus, ens, qui est principali pars illius complexi, est terminus communis, & potest supponere pro pluribus: ergo tale subiectum non supponit discrete. Respondetur, negando consequentiam; non enim sequitur; principali pars subiecti est terminus communis; ergo ratione subiectum supponit communiter. Et si quis iterum dicat, istæ sunt uniuersales, omnine ens, quod est Socrates, currit.

Art. 2.

Regul.

Instan-

Summul. Petri Hispan.

Ennullum ens, quod est Socrates, currit: ergo subiecta sunt termini communes, & per eōsequens non repugnat ei supponere pro pluribus. Respōdetur negando, quod tales sunt vniuersales, sed sunt similiēter singulares: licet tamen habeant modum, & figuram propositionis vniuersalis.

Art. 3. **E**t si quis iterum repliceret: quia termino singulari, singulariter capto, non potest congruē addi signū vniuersale: ergo ista non erunt congruae: omne ens, quod est Socrates, currit: & nullū ens, quod est Socrates currit. Respōdetur, qđ termino singulari incompleto, & singulariter testo, non potest congruē addi signū vniuersale: tamen bene termino singulari completo, cuius vnapars est terminus communis.

Obie-
ciss. **F** de suppositione huius subiecti: iste homo, vel asinus currit: est difficultas: tamen breuiter respōdetur, quod vel illud pronominis, iste, demonstrat totū subiectum, & sic supponit discretē, & tunc talis propositio est singularis: & est sensus, iste existens homo, vel asinus, currit: vel demonstrat solam primam partem subiecti: & tunc dicitur, quod totū subiectum supponit communiter: & tunc est propositio metē indefinita, non obstante, quod prima pars supponat discrete: nam subiectum istius propositionis: Socrates, vel Plato currit supponit cōiter: & in quilibet pars supponit discretē. Et si quis dicat, quare subiectū primū nō supponit suppositione mixta cūna pars supponat discretē, & alia cōiter? Respōdetur, qđ ratio est: quia totū subiectū potest ca-

pi vnicā acceptione alia à suis partibus: ideo dicitur facere vñā suppositionem: sed subiectum huius: Socrates, & Plato currūt, supponit discretē: quia ex modo sua acceptiois repugnat sibi supponere, pro pluribus. Circa hoc queritur de hoc sophisma Sophist. 24. omnes Apostoli Dei sunt duo decim. Et quod sit verum, probatur: qđ maximus numerus Apostolorum est numerus duodenarius; ergo omnes Apostoli Dei sunt duodecim. Improbatur, quia cōtradicitorum huius est istud: non omnes Apostoli Dei sunt duodecim: sed illa est vera, quia æquivalēt isti; aliq. Apostoli Dei non sunt duodecim. Respondeatur, quod ly omnes potest tenēri duplicitē. Vao modo distributiū; & tunc denotat prædicatum propositionis verificari de quolibet, de quo subiectum est verificabile in numero plurali: & tunc singulares eius sunt istae; isti Apostoli Dei, puta Petrus, & Paulus sunt duodecim. Alio modo tenetur collectiuē: & tunc denotat, quod prædicatum conuenit omnibus simul sumptis, & nulli seorsum, & tunc talis propositio est vera, & est indefinita: & toti subiecto non repugnat prædicari de pluribus; nam si eras adhuc essent tres Apostoli, ista esset vera, quindecim Apostoli sunt Apostoli Dei. Et adjuverte, quod quando ly omnes, tenetur collectiuē, facit terminum sequentem supponere confuse tantū, sub quo debet fieri descensus copulatus, vt sub isto subiecto, Apostoli Dei, debet sic descendit; ergo isti Apostoli Dei, & isti Apostoli Dei, & sic de alijs, sunt duodecim. Dicitur et-

Ago ad sophisma, quod si lyōēs teneat collectiuē, sophisma est verum: si distributiue, sophisma est falsum. Et ad rationē dicitur, quod illi bene æquipollent, si omnes, capiatur distributiue, & ambae sunt false: sed si teneatur collectiuē, non æquipollent.

A R G V I T V R - priūdō: In ista propositione, homo currit: ibi, homo, supponit discretē, & tamen non est acceptio termini discreti: igitur. Antecedens patet: quia sibi repugnat ex modo sue significationis supponere p̄ pluribus: quia sibi repugnat supponere pro duobus lapidibus. Secundō sic: Dicēdo, chymæra currit, ibi est acceptio termini cōis, communiter tenti, & tamen non supponit cōter: igitur. Testiō sic: Subiectum huius propositionis, homo rūdibilis currit, tenetur discretē, cū sibi repugnet supponere pro pluribus ratione talis acceptiois, tñ nō supponit discretē: igitur.

Ad primum dicitur, qđ iste terminus repugnat, facit terminū sequentei rectum ab eo supponere confusē, & distributiue: ideo nō sequit̄, repugnat supponere pro duobus: ergo p̄ pluribus: quia tunc arguitur ab inferiori ad superius cum distributione superioris. Ad secundum dicitur, quod aliquis terminus dicitur communis duplicitē, Vno modo in significādo: quia iste terminus est significatiuus plūtium vniuocē, & diuisim, & sic chymæra est bene terminus communis: quia ex modo sua im positionis sibi non repugnat, significare impossibilia plura. Alio modo in supponēdo: quia sibi ex modo sua significationis

nō repugnat supponere pro pluribus, & sic non est terminus communis. Ad tertium dicitur, quod tali subiecto ex modo sua significationis repugnat supponere pro pluribus: quia significat rem taliter esse, qualiter impossibile est esse.

CItem personalium suppositiōnum alia est determinata, alia confusa. Determinata suppositio est acceptio termini communis, indefinite sumpti, vel cum signo particulari determinati, ut homo currit, vel aliquis homo currit. Et dicitur utraq; illarum determinata: quia licet in utraq; starū iste terminus, homo, supponat pro homine: tam currente, quam non currente: tamen pro uno solo homine currente vera dicitur. Et quia aliud est supponere, & aliud est locutionē esse veram pro aliquo, vel falsam: igitur in predictis, (ut dictum est) iste terminus, homo, supponit pro omni homine, tam currente, quam nō currente: licet reddat locutionem veram pro currente solo. Quod autem in utraque starum sit determinata suppositio, patet: quia cum dicitur: animal est Socrates, vel animal est Plato, & sic de alijs: ergo animal est omnis homo, ibi est fallacia figuræ dictiois, a pluribus determinatis ad unam determinatam.

**Sub di-
uisio sup-
positio-
num.**

Summul. Petri Hispan.

Et ideo iste terminus, animal
indefinitè positus, habet deter-
minatam suppositionem; & si-
militer cum signo particulari.

Confusa suppō est acceptio ter-
mini cōis pro pluribus mediāte
signo uniuersali; vt cū dicitur:
oīs homo est aīal; ibi, iste termi-
nus, hō, supponit pro pluribus, me-
diāte signo uniuersali: qā sup-
ponit pro quolibet suo supposito.

Itē suppōnum confusarum alia
est confusa necessitate signi, vel
modi, & alia necessitate rei: vt

cum dicitur, oīs homo est aīal;
ibi iste terminus, homo, mediāte
signo uniuersali confunditur, si-

ne distribuitur pro quolibet sup-
posito, & iste terminus aīal, à
parte predicati positus, confun-

ditur necessitate rei. Et cum u-
nusquisquis homo suam habeat
essentiam: ideo hoc verbum, est,

necessitate rei tenetur pro tot es-
sentijs, pro quot hominibus tene-
tur iste terminus, homo, & cum

unicuiq; homini insit sua dia-
litas: ideo iste terminus, aīal,
necessitate rei tenetur pro tot a-

nimalibus, pro quot hōibus iste
terminus, hō, & pro quot essen-
tijs hoc verbū, est, unde iste ter-
minus, hō, debet supponere con-

fusè, mobiliter, & distributiue:
sed confusè, & distributiue te-

netur, qui tenetur pro omni ho-
mine: mobiliter vero, quia licet

fieri descensum sub eo pro quoli-
bet suo supposito: ut omnis homo
est animal: ergo Socrates est ani-
mal; sed iste terminus animal,
debet confundi immobiliter, qā
non licet fieri descensum sub eo:
ut omnis homo est animal: ibi
enim fit processus à simplici sup-
positione ad personalem, sicut
hic, homo est dignissima crea-
turarum: ergo hic homo, vel a-
liquis homo: vel rosa est pul-
cherrimus florū: ergo aliquæ
rosa. Sed differunt in hoc: quia
in istis est simplex suppositio
ex parte subjecti, in illa vero
ex parte predicati: licet videa-
tur oppositum esse, quod superius
dictū est, quod in hac propōne,
omnis homo est animal: iste ter-
minus, animal, in predicato po-
situs, simplicem habet supposi-
tionem, cum prius dicitur, quod
habet confusam. Ad hoc dicen-
dum est secundum quosdam, q
quia genus predicatur de plu-
ribus differentiis specie, iste
terminus, animal, quando tene-
tur pro ipso in communī, quod
est genus, sic habet simplicem
suppositionem. Secundum autē,
quod ipsa natura communis ip-
sius generis multiplicatur per
supposita hominis, sic dicitur ha-
bere confusam suppositionem,
non mobiliter, sed immobiliter.
Suppositio autem confusa im-
mobili

A mobiliter potest stare cum simplici, non secundum idem, sed secundum diversa, ut dictum est. Vnde secundum hoc dicendum est, quod suppositio confusa mobiliter, non potest simul esse cum simplici: nec secundum idem, nec secundum diversa, ut dictum est. Sed ego credo impossibile esse, terminum communem in predicato positum, habere simplicem suppositionem, & confundi mobiliter, vel immobiliter: signo universalis existente in subjecto affirmatio: ut omnis homo est animal, & sic de alijs consimilibus: quia Cap. de specie. ut vult Porphyrius: omne quod

B predicatur de aliquo, aut est maius eo, aut est aequalis ei, de quo predicatur: & intendit de predicatione per se: sed in hac propositione, omnis homo est animal, est predicatio per se, & non predicatur aequaliter: ergo maius; non accidentale: ergo substantiale, vel essentiale; ergo genus vel differentia: non differentia: ergo genus: sed natura generis multiplicata mobiliter, vel immobiliter, non est genus: ergo cum dicitur omnis homo est animal, cum ibi predictetur genus, non esset possibile, terminum communem multiplicari mobiliter vel immobiliter: quia significaret na-

turam generis, quia iam actus non esset genus: sicut si homo confundetur mobiliter vel immobiliter, iam non esset species. Item hoc idem videtur per Aristotelem in primo Topicorum Cap. 2: dicentem: quod omne, quod alicio predicatur, aut predicatur conuersim de eo, aut non: si conuersim est diffinitio, vel proprietas. Si autem non conuersim predicatur de re, aut cadit in diffinitionem rei, aut non: si non, tunc est accidens, si cadit in diffinitionem rei: aut est genus: aut differentia: non differentia: ergo genus. Et intendit Aristoteles quod ibi sit recta predication, & species subiectatur secundum se, vel multiplicetur, sed in hac propositione, homo est animal, est recta predication, & subiectur homo, & non aequaliter predicatur, neque accidens: ergo genus. Quare non est possibile, terminum communem in predicato positum, confundi mobiliter, vel immobiliter. Item totum universale: quod est genus, & totum in quantitate ex opposito se habent: Sed totum in quantitate est duplex: quoddam est totum in quantitate completum: ut ubique confundatur terminus communis mobiliter: ut omnis homo est

Summul. Petri Hispan.

¶ animal : Aliud est totum in quantitate incompletum & diminutum : ut ubicunque confunditur terminus communis immobiliter , & multiplicatur terminus communis simpliciter : ergo si impossibile est , totum in quantitate esse genus , in quantum huiusmodi , non erit impossibile terminum communem in predicato positum , confundi mobiliter , vel immobiliter , ut dicatur . Item comparatio illa , secundum quam inferiora reducuntur ad superiora , opposita est comparationi , secundum quam superiora reducuntur ad sua inferiora : sed secundum primam sumitur commune in ratione communis : sed secundum secundam sumitur commune multiplicatum , siue confusum . Cum ergo terminus communis , ut sic , sit in ratione generis , non est possibile ipsum multiplicari , in quantum huiusmodi . Et haec quatuor argumenta sunt concedenda . Causa autem , propter quam mouebantur : facilis est ad soluendum , quatenus est una : quia cum dicitur : omnis homo est animal , cum unicuique homini respondeat sua animalitas , siue sua essentia , cum non possit esse ho-

mo , quin sit animal ; ideo differunt , quod iste terminus , animal , tenetur pro tot animalibus , pro quo hominibus homo . Quod autem in illo argumento nulla sit apparentia , patet , quia cum dicitur : omnis homo est albus , necesse est , quod tot animalitates intelligentur in subiecto , quod sunt homines , in quibus tenetur homo : Vnde nihil est dicere , quod habet illas animalitates a predicato , cum ibi predicitur album . Vnde dicendum , quod homo (logicè loquendo , non naturaliter) ex animali & rationali componitur : ideo de se habet illarum animalium multiplicationem . Vnde cum dico sic : omnis homo est albus nullo modo habet illas animalitates a predicato , cum ibi predicitur albus : ut dictum est : sic autem est in proposito : cum ibi predicitur genus de specie : ut omnis homo est animal . In hac enim propositione subiectur homo , in quo intelligitur multitudo illarum animalium : & predictur hoc genus animal , quod nullo modo confunditur mobiliter vel immobiliter : sed stat ibi pro natura , siue pro essentia ipsius generis communis de pluribus praedicabilis : unde animal

A malpredicatur. Et animal intelligitur in subiecto, sicut hic: omne animal rationale est animal. Similiter dico, quod hoc verbum, est, non confunditur mobiliter, vel immobiliter: quia quod animal esset, vel existeret in hoc homine, hoc habet subiectum de se, antequam in propositione subiectum predicato essentiali, vel accidentali. Et propter hoc destruimus quandam divisionem factam: scilicet confusarum suppositionum, alia est confusa necessitate, alia est confusa necessitate, et sine signi: dicimus namquod omnis confusio sit necessitate signi vel modi: ut cum dicitur, omne animal rationale est animal: iste terminus, animal, in subiecto positus, tenetur necessitate signi pro omni animali, quod est homo. Similiter hic, omnis homo est animal: iste terminus, homo, tenetur pro omni homine. Et non solum pro homine, sed etiam pro omni animali, quod est homo: Et ideo est intelliguntur animalitates, quot humanitatis, naturaliter soquendo: quia eadem est humanitas in quolibet individuo hominis secundum viam logicorum: Et non secundum viam naturae! sic homo in communione idem est. Vnde quod

fit hac animalitas, vel illa, hoc est ratione materia. In via enim naturae humanitas mea differt ab humanitate tua per se: Et anima mea, per quam causatur humanitas mea in me, alia est ab anima tua, per quam causatur anima tua in te. Et propter hoc signum confundit hominem: non tamen confundit animal in communione, sed animal contractum ad hominem per suas differentias. Vnde sequitur, quod omnis conclusio fit necessitate signi, vel modi:

P.R.I.M.O sciendum, quod Art. 3. suppositio determinata est acceptio termini in propositione pro suo significato vel suis significatis secundariis, seu inferioribus disiunctiue, i. sub quo potest fieri descensus, per propositionem disiunctiuam. Vnde descendere disiunctiue sub aliquo termino, non est aliud, quam ex propositione, in qua ponitur terminus, supponens determinate, inferre propositionem disiunctiuam, in qua ponitur singularia contenta sub termino supponente determinate. Vnde pro declaratione istius propositionis ponantur aliquæ regulæ, Regula Prima: omnis terminus communis, communiter tentus, supra quem non cadit signum confusum: non impedium supponit determinate: ut homo currit, quidam homo currit. Dicitur notanter, communiter tentus, quia

Summul. Petri Hispan.

E quia si teneretur discretè, non supponeret determinatè: vt iste homo currit. Dicitur etiam notanter supra quem nō cadit signum confusum, quia tunc talis terminus non supponeret determinatè. Vnde signum confusum est signum faciens terminum sequentem, cui additur; supponere confusè tñ, vel cōfusè, & distributiuè, vt sunt ista signa: oīs, nullus, nō tñ p̄xter: sed illud dicitur signum non confusum, quod non facit terminum sequentem supponere confusè tñ vel cōfusè, & distributiuè; vt aliquis, alter, quidam, reliquus. Secunda regula: subiectum propositionis indefinitæ: cui non p̄ponitur aliqd syncategorema si supponat, supponit determinate, reductiue, & non proprie. Et dicitur notanter, si supponat pp tales propositiones, chimæra cūstis, hincocerus disputat: quæ sunt indefinitæ, & tñ subiecta non supponunt determinate. Dicitur notanter, cui non p̄ponitur aliquod syncategorema, propter tales propositiones, omnem equum videt homo, & tantum homo currit: quæ sunt indefinitæ: & tamen subiecta eatum non supponunt determinate, sed confuse tantum. Dicitur notanter reductiue, & non proprie: quia terminus communis importat sua significata secundaria, seu inferiora indistinctim; ergo si debeat accipi copulatiue vel disjunctiue, hoc est per aliquod signum, limitans intellectum ad sic accipiendo terminum, & nullum ponitur signum in propositione indefinita, cuius subiectum supponat determinate, igitur. Sed subiectum propositionis particularis supponit de-

terminate proprie; & quia eadem est causa veritatis propositionis particularis, & indefinitæ: quia eidem propositioni opponuntur: & hoc maxime ratione suppositionis terminorum: ideo suppositio subiecti indefinitæ reducitur ad suppositionem subiecti particularis. Ex isto sequitur differentia inter propositionem indefinitam, & particulariem. Nam subiectum particularis supponit determinate proprie: subiectum indefinitæ, cui nō p̄supponitur aliquid syncategorema, supponit determinate reductiue.

G

Corollari
rium.

SECUNDÒ sciendum, quod suppositio confusa diuiditur in confusam distributiuam, & confusam tñ. Vnde suppositio personalis confusa & distributua, est acceptio termini communis, communiter tenti pro omnibus suis significatis secundarijs vel inferioribus copulatiue; vt omnis homo currit: ibi iste terminus, homo, supponit confuse & distributiuem. Pro cuius declaracione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: omnis terminus communis, communiter tentus, supponens materialiter, vel personaliter, cui immediate additur signum uniuersale affirmatiuum, non impeditum, & syncategorematice sumptuum; supponit confuse & distributiuem: vt oīs homo currit. Dicitur notanter, cui immediate additur signum, quia si adderetur solum mediate: tunc talis non supponeret confuse & distributiuem, sed magis confuse tantum: vt cuiuslibet hominis asinus currit, ly asinus supponit confuse tantum. Dicitur notanter, non impeditum: quia si im-

Art. 2.

H

Regula.

pedi-

A pediretur per negationem, vel per aliquid equivalens; tunc talis terminus non supponeret confuse & distributiuē, vt non omnis homo currit: ibi, homo, non supponit confuse, & distributiuē, sed determinate. Dicitur nota-
ter, syncategorematice cap-
tum, & quia si non tenetur syncategorematice, sed materia-
liter; tunc talis terminus non sup-
poneret confuse & distributiuē,
vt omnīshomo est totū in qua-
ntitate fībi ille terminus, homo,
non supponit confuse & distri-
butiuē. Secunda regula; quālibet
terminus supponens communiter,
sequēs negationem, negan-
tem, vel signum negatiūm, po-
situm supra ipsum dūmodo non
impeditatur, & significatiue ac-
cipiatur, supponit confuse & di-
tributiuē. Dicitur nota-
ter, positum supra terminū, quia
si negatio non feratur supra ter-
minūm; tūc talis terminus non
supponeret confuse & distribu-
tiue; vt homo, qui non currit,
est animal, ibi ly, animal, non
distribuitur: quia negatio non
cadit supra ipsum. Dicitur nota-
ter, dummodo non impedia-
tur, quia si impediretur, non fa-
ceret terminū stare confuse &
distributiuē. Et aduertere, quod
negatio potest impediti multis
modis. Primo per aliam nega-
tionem: vt non homo non est
animal; secundo per signum di-
tributiūm, vel per aliquid
equivalens, vt nullus homo est
omne animal, etiam per termi-
nos includentes negationem;
sicut sunt comparatiui, & super-
latiui; etiam impeditur per si-
gnūm speciale confusiuū, vt
non promitto tibi equum: ly

equum non supponit distributi-
ue, distributione completa; li-
cet bene incompleta. Et aduer-
te, quod duplex est negatio sci-
licet negatio negans, & infini-
tans. Negans est, quā negat co-
pulam, & denotat divisionem
prædicati a subiecto, & distribuit
omnem terminū sequentem,
sive mediatum, sive immedia-
tum. Sed negatio infinitans so-
lum fertur supra subiectum vel
prædicatum, & solum distribuit
terminū, cui immedie ad-
ditur, & est semper pars subie-
cti, cui additur. Et si quis quā-
rat, an in ista propositio, homo
non est asinus, & Deus est Deus,
distribuatur. Pro solutione po-
nuntur aliquā propositiones.
Prima: negatio nominalis po-
sita in principio propositionis
hypotheticā, solum negat co-
pulam primā categoricā, & neq D
negat secundā categoricā;
vt nullus homo currit, & Deus
est, ly nullus solum cadit supra
primā copulam, & super ex-
trema, pertinentia ad illam co-
pulam. Secunda propositio: ne-
gatio negans adverbialis, po-
sita in principio propositionis
hypotheticā, negat omnes co-
pulas sequentes, & distribuit
terminos pertinentes ad illas
copulas: vt non homo currit, &
Deus est: ibi Deus supponit di-
tributiuē: quia equivalet isti
nullus Deus est. Tertia propo-
sitio: negatio negans adverbialiter,
nō posita in principio pro-
positionis hypotheticā, sed im-
mediate ante copulam; solum
negat illam copulam, & extre-
ma illius copulā, vnde in ista
propositio, homo non est as-
inus, & Deus est: ly, non, non cat-
dita.

Neg-
atio du-
plex.Dubi-
tatio.Nega-
tio im-
peditur
multi-
pli-
citer.

Summul. Petri Hispan.

E dit, nisi supra primam copulam: ideo Deus non distribuitur.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod pro maiorideclaratio ne ponuntur aliquæ regulae.

Regula. Prima: terminus infinitatus communiter tentus, supponit confuse, & distributiu e: vt. non homo currit: ibi, ly homo supponit con-

Infini- fuse, & distributiu e. Vnde dif-

ferentia est inter terminum in-

fini- finitum, & terminum infinita-

tatū dif- tum, nam terminus infinitus est

ferunt. aggregatum ex termino finito,

& negatione infinitante: vt non

homo, sed terminus infinitatus

est terminus, cui additur nega-

tio infinitans: vt non homo:

ibi, homo, dicitur terminus in-

finiteatus: & talis communiter

tentus, supponit confuse, & dis-

distributiu e, nisi impediatur: quia

si impidiretur, non supponeret

F confuse, & distributiu e; vt di-

cendo: nihilquod est non ho-

mo, currit: ibi, homo non sup-

ponit distributiu e; quia non li-

cit fieri descensum copulatiuum

sub eo. Et si quis dicat: dicen-

do, non homo currit, ibi, ho-

mo, infinitatur: & tamen non sup-

ponit confuse: & distributiu e;

quia sub eo non potest fieri

descensus copulatiuum; quia

hic non est bonus descensus:

non homo currit; ergo non iste

homo currit, & non iste homo

currit; quia descensus debet es-

se superioris ad inferiora; hic

autem arguitur ab inferiori ad

superiora; quia ly, non iste ho-

mo est superior ad ly non ho-

mo, cum de pluribus prædice-

tur. Respondetur quod ly ho-

mo supponit confuse, & dis-

distributiu e; & quod sub eo potest

fieri descensus, & quando at-

guitur, ibi arguitur ab inferiori ad superiorius: dicitur, q; compa-

rando, nō homo, ad torum hoc;

non iste homo, arguitur ab in-

feriori ad superiorius; sed compa-

rando, homo, ad ly iste homo;

arguitur a superiori ad inferi-

orius. Secunda regula s; quilibet

terminus supponens com-

muniter materialiter, vel perso-

naliter, sequens comparatiuum

comparatiue tentum, rectus ab

eo ex vi cōparationis; & etiam

terminus sequeſſis superli-*H*tiuum

superlatiue tentum, rectus ab

eo ex vi cōparationis. dum-

modo non impidiatur: suppo-

nit confuse, & distributiu e; vt

Socrates est fortior homine: So-

crates est fortissimus hominū;

tam ly homine quam ly homi-

nū supponit confuse, & distri-

butiue. Dicitur notanter, se-

quēs, quia si talis terminus non

sequeretur comparatiuum, vel

superlatiuum, tunc non suppo-

neret confuse, & distributiu e;

vt asinus est homine fortior:

ibi, homine non supponit con-

fuse, & distributiu e. Dicitur no-

tanter, rectus a comparatiuo-

vel superlatiuo ex vi compara-

tionis, quia si non segeret ex

vi cōparationis, non suppo-

neret confuse, & distributiu e. vt

Socrates est fortior manu leone:

ibi ly, manu, non supponit con-

fuse, & distributiu e. Dicitur no-

tanter, dummodo non impedi-

atur, quia si impidiretur, nō sup-

poneret confuse, & distributiu e;

vt musca est fortior omni ani-

malu: ibi ly animali nō suppo-

nit confuse, & distributiu e. ideo

ista est vera, musca est fortior

omni animali; vbi ista est falsa

musca est fortior animali. Cir-

A ea hoc queritur de hoc sophisme: cuiuslibet hominis asinus currit, posito casu, quod quilibet homo habeat duos asinos: unum eurrentem, & alium quiete-
rem. Quod si verum, probatur: quia istius hominis asinus currit, & istius hominis asinus currit, & sic de aliis: ergo cuiuslibet hominis asinus currit. Improbatur sic: Alicuius hominis asinus non currit: ergo sophisma est falsum. Consequentia tenet per legem contradictiarum: Secundo sig: cuiuslibet hominis asinus non currit: ergo sophisma est falsum. Antecedens patet inductiū: & tamen consequentia per legem contrariarum. Tertio sic: Ista est vera: nullus hominis asinus currit: ergo ista est falsa, cuiuslibet hominis asinus currit. Antecedens patet inductive: & consequentia probatur per legem contrariarum. Respondeatur ad sophisma quod est verum. Ad primam improbationem dicitur quod istae non sunt contradictoria: quia ille terminus, asinus, remanet indistributus in utraque: modo regula est, quod omnis terminus distribuibilis in una contradictionem non distributus, debet distribui in alia: dummodo talis terminus non sit acceptus vna acceptione cum sua determinatione, vt visum est in capitulo de contradictionibus. Ad secundam dicitur, quod non sunt contradictoria, sed sic oportet dare: cuiuslibet hominis nullus asinus currit. Ad tertiam dicitur, quod ista est falsa, nullius hominis asinus currit: quia ibi ly, asinus, distribuitur: & debet sic induci: ergo istius

**Sophis-
mā.**

Regul.

**Su. car.
36. D.**

hominis iste asinus non currit: & istiusmet hominis iste asinus non currit.

A R G V I T V R primo sc. In ista propositione, Omni tempore animal omnis homo est: ly, tempore sequitur immediate signum vniuersale, & tamen non supponit confuse & distributive: quia sub eo non potest fieri descensus copulatiū: quia illa est falsa: isto tempore animal omnis homo est. Secundo sic in ista: omnis sol lucet: ly sol, sequitur immediate signum vniuersale affirmatiū: non impeditum: & tamen non supponit confuse, & distributive: quia sub eo non licet fieri descensus copulatiū, cum non habeat supposita, Tertio sic: In ista propositione, nullum caput habet omnis homo: non videtur qualiter supponat praedicatum. Primo non supponit confuse & distributive: quia supra ipsum cadunt duo signa distribuentia; nec confusū: nec determinata, cum sub eo non licet fieri descensus disiunctus, neque disiunctus. Ad primum dicitur, quod ad hoc, quod sub tali termino, tempore fiat descensus, debet primo resoluti in istam: omni tempore omnis homo est animal; nam in descensu cœquendum est, quod termini in descendētibus, sub quibus non sit descensus, teneantur uniformiter, sicut in descensu. Ad secundum dicitur, quod licet non fiat descensus sub ly, sol, hoc tamen sibi non repugnat ratione suæ significationis, quod sufficit. Ad tertium dicitur, quod tale praedicatum supponit confuse tantum, & sub eo debet

Summul. Petri Hispan.

Ebet fieri descēsus copulatus: vnde nō oportet quod semper sub termino supponente confusè tantum fiat descensus disiunctius, sed potest fieri copulatus.

Sequitur de suppositione personali.

Art. 1.

Regul.

PRIMO sciendum, quod pro maiori declaratione suppositionis personalis, confusæ, & distributiuæ ponuntur aliquæ regulæ, quarum prima est: quod omnis terminus communis communiter tenitus, supponens materialiter, vel personaliter, sequens terminum includentem negationem explicitè, vel implicitè, dummodo ille terminus, non impediatur, & cum eo constitutus supponit confusæ, & distributiuæ;

Fuit iste caret visu: ibi iste ablatius, visu; supponit confusæ, & distributiuæ ratione illius dictio-
nis, caret: similiter, rudibilitas repugnat homini: ibi, homini, supponit confusæ, & distributiuæ: similiter isti termini: priuatus, spoliatus, cæcus, ignoro, nescio, nego, vel eorum similes faciunt terminum sequentem, cum eis constructum supponere confusæ, & distributiuæ, dummodo non impediatur per aliquid signum.

Secunda regula, quod terminus sequens istam dictiōnem, extra, vel istam dictiōnem, si-
ne, immediaṭe per modum ca-
sualis illius propositionis, dum-
modo non impediatur: suppo-
nit confusæ, & distributiuæ: vt
iste est extra domum: ibi ly-
dum supponit confusæ, & di-
tributiuæ. Tertia regula: ter-
minus communis existens pre-

dicatum propositionis exclusi-
uæ supponit confusæ, & distribu-
tiuæ: dummodo nō impediatur:
vt tantum animal est homo: ibi
ly homo supponit confusæ, & di-
tributiuæ, & subiectum suppo-
nit confusæ tantum, puta ly ani-
mal. Ex quo sequitur, quod illud
signum tantum agit in subiec-
tum, & prædicatum, saltem in-
strumentaliter: alia tamen, &
alia ratione. Et si quis dicat: ly *Iustans*
animal in exponentibus non
supponit confusæ tantum: ergo
neque in ipsa exponibilis. Ne-
gatur consequentia: & cum pro-
batur, quia termini in propositionib-
us æquivalentibus debet
supponer eodem modo: dicit-
ur, quod verum est in æquiva-
lentiis in significando, sed nō
in propositionibus æquivalen-
tibus in inferendo: cuiusmodi **H**
sunt propositiones exponibilis, &
suæ exponentes. Ex quo se-
quitur, quod propositiones expon-
ibilis non sunt hypotheticæ,
sed categoricæ. Quarta regula:
aduerbia similitudinis: vt, ita,
sic, sicut, & sic de alijs faciūt ter-
minos sequentes supponibiles,
& distributibiles supponere con-
fusæ, & distributiuæ: & hoc si talis
terminus sequatur immedia-
te, & regatur a tali aduerbio in
ratione comparationis. *vi.* So-
cates est ita albus, sicut asinus;
ibi ly asinus supponit confusæ,
& distributiuæ.

SECUNDO sciendum, quod
iste dictiones differunt, differens,
& diversum, & cōsimiles, inclu-
dentes in se negationem, faciūt
ablatios sequentes rectos ab
eis mediante ista præpositione,
vel, ab, distributibiles, suppo-
nentes, non impeditos, suppo-
nentes.

G

Art. 2.

A nere confusè, & distributiè: ut Socrēs differt ab asino: ly asino ibi supponit confusè, & distributiè. Et notanter ponuntur iste particula, puta quod ponatur post, & quod regatur ab eis mediante prepositione, a vel ab, supponentes distribuibiles: quia si non seruarentur, talis regula non esset vera. Secunda regula: aggregatum ex recto, & obliquo, sequens immediate signum vniuersale non praecedente obliquo, supponit confusè, & distributiè; vt quilibet asinus hominis currit. Vnde omnes logici conueniunt in hoc quod corruptum aggregatum supponit confusè, & distributiè: sed de ly hominibus, discipiuntur, nam dicunt aliqui, quod de ly hominibus supponit confusè, & distributiè, ut ratiō dicilicet quod supponit confusè, & distributiè: & ad huc isti duo diversificatur quia dicunt aliqui quod supponit distributiè simpliciter ita, quod salis oppositio, quilibet etiam homo currit, & quilibet asinus currit: quia ibi ly asinus resstringit per ly hominibus, & quia ly hominibus restringitur per ly asinus, ad standum praeceps: pro hominibus habentibus asinos. Et ex ista regula sequitur alia regula, quod determinatio, & suū determinabile, eodem modo supponunt: vt omnis homo albus erit: ibi totum hoc homo albus supponit confusè, & distributiè. Tertia regula: terminus, supra quem cadit dictio exceptiva supponibilis, & distribuibilis supponit confusè, & distributiè: dummodo virtus dictio

nis exceptiæ non impeditur per aliquam negationem: vt omnino animal prater hominem est irrationalis, ibi ly hominem, supponit confusè, & distributiè. Quarta regula: terminus, supra quem cadit dictio reduplicativa, supponibilis, & distribuibilis, supponit confusè, & distributiè: dummodo virtus dictio reduplicativa, non impeditur, vt omnis homo in quantum animal irrationalis est visibilis, ibi ly animal rationale supponit confusè, & distributiè.

OTE R. T. O. sciendum, quod Art. 2.
suppositione confusa tantum, est acceptio termini communis in propositione pro omnibus suis suppositis disiunctum vel copulatum: Et dicitur notante dicitur unum vel copulatum; quia sub termino supponentem confusum tantum, aliquando sit descensus D
disiunctus: v. o. n. homo est animal; sub ly animal sit descendens disiunctus, & saliquando descendens copulatus: vt nullum caput habet omnis homo: suply homo sit descendens copulatus: & aliquando nullus sit descendens propter appellationem: vt cognosco venientem: ly convenientem supponit confuse tantum; & sub coproprio non sit descendens. Et aduette quod de ea ponuntur aliquæ regulae. Prima: cuiuslibet propositionis vniuersalis affirmatiæ, si praedicatum supponat, supponit confuse tantum, nisi am pediatur; vt omnis homo est animal. Secunda regula: subiectum propositionis exclusivæ affirmatiæ, communiter cagnum, & non impeditum, supponit confuse tantum; vt canum homo

S. 2. 1. p. 1.

Regula

Summul. Petri Hispan.

E homo est animal: homo supponit confuse tantum. Et aduerte, quod dicunt aliqui, quod ista regula intelligit, dummodo talis oppositio exponatur gratia alienatus: quia si exponeretur gratia pluralitatis, tunc supponeretur determinate tantum: ut tantum quidem sunt praedicabilia: ibi ly quinque, supponit determinate. Tertia regula: omnis terminus supponens communiter, sequens mediate signum uniuersale affirmatum, non impeditum cadens supra copulam propositionis, supponit confuse tantum: ut omni tempore homo currit; ibi, homo, supponit confuse tantum: & hoc debet intelligi, ut dicunt aliqui: nisi talis terminus sit determinatio posita in eodem extremitate cum termino distributo: quia si tunc supponeretur confuse distributum: ut quilibet asinus hominis currit, sed de hoc iam satis visum est. Et dicitur rotanter, cadens supra eandem copulam; quia si non caderet, non supponeretur confuse tantum, ut Socres videns omnem equum, est currans; ibi ly currans, non supponit confuse tantum, sed determinate.

**Sophis-
ma.** Circa hoc queritur de hoc sophismate; omne animal videns omnem asinum est homo; posito casu, quod solum sint tres asini in mundo, quos quilibet homo videat, & solum homo videat illos tres asinos, & quilibet asinus videat seipsum; tunc probatur, quod sit verum; quia sua contradictione est falsa; igitur est verum.

Improbatur sic; quia si esset verum, sequeretur, quod sub illo termino, asinu, qui supponit co-

fuse, & distributum; posset fieri Q descendens copulatus, sed hoc est falso, igitur. Minor probatur; quia tunc descendentes essent falsa, ubi descensa esset vera; quia descendentes sunt istae, omne animal videns hunc asinum est homo; & omne animal videns hunc asinus est homo, sed omnes istae sunt falsae; quia asinus est videns hunc asinum, & tamen non est homo. Respondeat, quod sophisma erit verum; & dicitur, quod male descendit. Vnde notandum est, quandocunque fit descensus, debet cauere, quod termini, sub quibus non descendit, accipiatur pro tot in descendentibus, sicut in descensa, ideo dico, quod debet sic descendere, omne animal videns omnem asinum, & hunc asinum est homo, & omne animal videns omnem asinum, & hunc asinum est homo, & sic de alijs; & per hoc etiam solvit simile sophisma; omne animal, quod non est homo, est irrationale; sed debet sic descendere sub ly, homo, omne animal, quod non est homo, & iste homo, est irrationale; similiter debet descendere sub ly ente in ista propone, omni differens ab ente, non est; sic etiam debet descendere sub termino, posito post dictiōnē exceptiā, & dictiōnē reduplicatiū: ut omne animal præter hominem est irrationale, sub ly hominem debet sic descendere; etiam dicendo, omnis homo in quantum rationalis, est risibilis; sub ly rationalis debet sic descendere.

ARGVITVR primè sic; In ista propositione, homo non est animal; animal supponit co-fuse

H
G

*Sophis-
ma.*

A fusè, & distributiè & tamè sub eo non licet fieri descensus copulatius: quia descendentes essent veræ, & descensa falsa. Secundò sic; Ita est vniuersalis, omnis homo, vel animus currit, & tamen subiectum eius non supponit cōfusè, & distributiè igitur. Tertiò sic. In ista propositione: Socrates qui non est animus, est currens: ly currens sequitur negationē: & tamen non supponit confusè, & distributiè: igitur. Ad primum dicitur, quod sic debet descendere: ergo homo, & idem homo non est hoc animal, & sic de alijs, & sic una descendantium erit falsa.

Ad secundum dicitur, q̄ multotiens patuit solutio. Ad tertium dicitur, q̄ illa regula debet intelligi, dummodo illi termini pertineant ad eandem copulam, supra quem cadit negatio.

B De suppositione confusa tantum.

Art. I. PRIMO sciendum, quod pro maiori declaracioni suppositionis confusa tantum ponuntur adhuc aliquæ regulæ. Prima: terminus cōmuni sumpius cōmuniter, sequens dictiōne importantem actum animæ intiorem, restus a tali dictione, in quem transit actus importans per talem dictiōnē, supponit, confusa tantum, dummodo in tali dictione non includatur negatio, ut cognosco, desidero, appeto, intelligo, scio, cōtemno: etiā eorum participia. Et dicitur notanter, sequens, quia si procedat, non oportet, quod supponat confusa tantum, ut hominem cognosco: ly hominem non supponit confusa tantum. Dicitur

Regula,

Pars Prima.

notanter, dictiōne iūpoltante C actum intiorem animæ, quia dictiones importantes actu sensus exterioris non facilius ratione sequentur supponere confusa tantum in video lapide: ibi, aut p̄dem, nō supponit confusa tantum, sed determinate. Dicunt notanter, restus à tali dictione, in quam transit actus, quia si nō regeretur à tali dictione, tunc non supponeret confusa tantum, vt cognosco hominem intellectu, ibi, intellectu, non supponit confusa tantum, sed determinate: quia supra eū non transit actus huius verbī, scio. Dicitur notanter, dummodo talis dictio non includat negationē: quia tunc non supponeret confusa tantum, sed cōfusè, & distributiè propter negationem inclusam in tali dictione, ut ignoror lectiōnem. Aduerte etiam, quod ista tria verba, s. promitto, obligor, & requiro, faciunt terminos se- D quentes communixer sumptios, Promitto rectos ab ipsis, supponere cōfusè tantum, ut promitto tibi gor, & Quidam equum: ad equitatum requiriatur equus: abie equum, & equus supponunt confusa tantum.

Aduerte ultra, q̄ tales casus res etià talibus dictiōnibus, & etiā prioribus importantibus actū, intiorem animæ, in suis contradictionijs supponunt cōfusè, & distributiè, distributione incompleta. Unde ille terminus dicitur supponere distributiè distributione incompleta, qui sic se habet, quod remoto signo distributione, supponit confusa tantum ratione signi specialis confusum, & sub tali potest restare fieri descensus mixtus e s. mixtus. Unde descensus mixtus est, qui fit

Summul. Petri Hispan.

Per fit partim copulatiuē & partim disiunctiuē ; ut bis non bibi vinum : ergo non bis bibi hoc vinum , vel hoc vinum , vel hoc vinum . Ex quo sequitur , quod non est idem dice-

Corol. **tarium,** re : ergo non promitto tibi equum & nullum equum tibi promitto ; quia una est vera , & alia falsa . neque termini supponunt uniformiter : nam in ista : nullum equum tibi promitto : ly equum supponit confusē , & distributionē distributionē completa , & est vera : nam si signum distributiuū remoueatur , ly equum supponit determinatiē sed in ista : ergo non promitto tibi equum : ly equum supponit distributionē distributionē incompleta : quia si signum distributiuū remoueatur , puta ly non , supponit confusē tantū rationē signi specialis confusioi , quod impedit , ne negatio distribuat distributionē completa .

Artic.
S E C V N D O sciendum , quod secunda regula talis est : terminus supponens communiter , sequens copulatum ex terminis de prædicamento ubi & prædicamento quando , supponit confusē tantū : nisi impediatur , & hoc , si in tali copulato illa coniunctio , etiam , teneatur diuisiū , & non complexiū . Et ratio huius regulæ est : quia tunc talis propositio est resolvibilis in copulatiuā , vt Parisijs , & Roma vendit piper : resolvitur in istam , Parisijs vendit piper , & Roma vendit piper . Advertè etiam , quod non solum copulatum istorum prædicamentorum , facit terminum se-

quentem supponere ; copulatum tantum , sed etiam copulatum ex terminis cuiuscunque prædicamenti , vt homo currit , & animal est animal : ibi animal supponit cōfusē tantū : dummodo ly , & capiatur diuisiū : nam si staret complexiū , tunc non supponeret confusē tantū , sed magis determinatiē & esset falsa . Tertia regula : terminus communis communiter tenitus supponens , sequens nomen adiectiuū numerale , vel aduerbiū numerale in eadem propositione , rectus à verbo à parte post , determinato per tale aduerbiū vel nomen numerale ex vi transitionis , dummodo coniunctio inclusa in istis numeribus capiatur diuisiū , supponit confusē tantū : vt bis cantauī missam ter bibi a qua : triplex est materia propositionum , duplex est suppositio : omnes isti termini supponunt confusē tantū : puta tam ly missam , quam ly aquam , quam ly materia , & suppositio . Et dicitur notanter , sequens , quia si præcederet , non supponeret confusē tantū . Dicitur etiā rectus , quia si non regeneretur à tali verbo mediante rati aduerbiū , vel adiectiuō non supponeret cōfusē tantū , vt Socrates , qui bis bibit vinum , est animal : ibi ly animal non supponit confusē tantū , sed determinatiē . Dicitur notanter ex vi transitionis : quia si non regeneretur ex vi transitionis , tunc non supponeret confusē tantū , vt bis cantauī missam gratia Dei : ibi ly gratia non supponit confusē tantū , sed determinatiē .

A Dicimus notanter dummodo, talis dictio includat coniunctionem, quae tenetur diuisione, & non complexione; quia si teneatur complexione, non oportet, quod supponeret etiam confusè tantum. Et ratio huius regulæ est: quia tales propositiones æquivalēt vni hypotheticæ copulatiæ, compositæ ex duabus categoricis: qui non possunt verificari, pro una, & eadem re. **Quarta regula:** omnis terminus æquivalens orationi compositæ ex signo universalis affirmatiuæ, & termino communis, facit terminum sequentem supponere confusè tantum, ut ubique semper, infinitum, æternum, ut semper fuit homo: ibi, homo, supponit confusè tantum; ab æterno fuit mundus, ibi mundus, supponit confusè tantum.

B

Art. 3. **T E R T I O** sciendum, quod quinta regula talis est: terminus communis communiter tenet, sequens, obligor, vel eius, participium redditus ab ipso supponit confusè tantum, ut ego sum obligatus in aliqua hora, dicere missam: ibi, hora, supponit confusè tantum. **Sexta regula:** quando paria signa distributiva feruntur super eundem terminum communiter tenetum, quorum quoelibet ipsum distribueret, reddito reliquo indebet deposito reliquo, talis supponit confusè tantum, vel determinatè. Et dicitur notanter, quando signa sunt Paria: quia si essent imparia, iungo non poteret, ut nonnullus homo non est animal; ibi, animal, distributum: dicitur notanter, distributiva, quia de alijs non poter-

tet. Dicitur notanter, dummodo, ferantur super eundem terminum: quia si non ferantur, tunc non oportet, ut omnis homo est, omne animal, ibi, animal, distributum. Dicitur notanter, communiter, contenit & supponit, quia si non teneatur communiter, & non supponeret, iungo non oportet. Et aduersus, quod si talia signa sint in propositione particuliari, indebet, vel singulare, tunc in plurimi terminis. Supra, quem ferunt illa duo signa; supponit determinate, ut Socrates non est omnis homo; ly homo, supponit determinate, sed si hoc in propositione videlicet sibi, tunc supponit confusè tantum; ut nullus homo est omne animal, ibi, ly, animal supponit confusè tantum: Debet ergo, **D** regula intelligi, dummodo, alterum signatum non sive signum restrictionis, & distributionis, alias non poteret ut nullum animal videns omnem hominem currit, ly, hominem distributione; quia ly omnem est signum distributionis, & restrictionis simul. Circa hoc queritur de hoc sophismate Parisijs, & Romæ, Sophisma venditur piger. Probatur, quia explicationes eius sunt vere, scilicet iste, Parisijs, venditur piper, & Romæ venditur piper; ergo sophisma est verum. In oppositum arguitur: quia ista est vera: nullum piper venditur Parisijs, & Romæ; ergo sophisma falsum: patet consequentia per legem contradictionis, item conuertens sophismatis est falsa: ergo, & ipsum sophisma. Antecedens patet, quia conuertens est ipsa: piper venditur Parisijs, & Romæ. Re-

Summul. Petri Hispan.

E spondetur, quod sophisma est Paulo verum, & ly piper supponit cōsuperius fusè ratiūm, ut visum est in re-
c. 137. E gulis suppositionum. Ad ratio-
nes. Ad primam dicitur, quod illa non est sua contradictoria, sed ista Parisijs, & Romæ non vēnditū piper. Et dicunt ali-
qui, quod ly piper, nō distribui-
tur: quia negatio impeditur per illud copulatum, & uniformi-
ter dicunt de omnibus terminis respectu signorum specialium confusiōrum, sed isti destruunt duas regulas logicales. Prima: quod terminus distribuibilis, sequēs negationē, distribuitur: nec videtur impediri per illud copulatum, neque per alia signa confusiua, cum talia non habeant vim distribuendi. Secunda regula, quam destruunt, quod terminus distribuibilis non distibutus in una contradictoria-
rum, debet distribui in alia, nisi sit determinatio vñica acceptio
ne accepta. Ideo aliter dicitur, quod ly piper distribuitur distributione incompleta, de qua in-
ferius videbitur Tractatu de Descensu. Ad secundam dicitur, quod illa non est sua conuertēs sed ista: piper venditū Parisijs vel Romæ: quia terminus importans multitudinem copulatiū in conuersa proposi-
tione, debet in conuertente dicere illam multitudinem dis-
functiū.

Regul. Itē pau-
lo supe-
rīus ea.
137. D. A R G V I T V R primo sicut Subiectū huius propositionis: Socrates vel chymæra currunt, supponit; & tamen non vide-
tur quomodo supponat: non discrete, quia subiectum te-
metur communiter: nec com-
muniter, quia subiectum sup-

ponit pro vno solo scilicet pro G Socrate. Secundo sic: Subiectum propositionis indefinitæ, debet supponere determinatè, sed ex-
clusiva affirmatiā de termino cōmuni, cōmunititer tēto, est indefinita: igitur. Tertio sic, Ista est incongrua, homo, & asinus est animal: ergo animal nō supponit confusè tantum. Ante-
dens patet: quia duo singularia, coniuncta per coniunctionem copulatiū, æquivalent vni plurali. Ad primum dicitur, po-
nendo talem regulam: Omne di-
fiunctum, cuius partes præcisè: non accipiuntur pro eodem sin-
gulari, supponit communiter, vt Socrates, vel Petrus currit: So-
crates, vel chymæra cantat, &c. Et dicitur notāter, cuius partes non accipiuntur pro eodem sin-
gulari, quia tunc non suppose-
ret communiter, sed discretè, vt Socrates, vel hoc album currit, demonstrando ipsum et Socra-
tem, sed copulatum ex termi-
nis singularibus, semper suppo-
nit discretè, vt Socrates, & Pla-
to currunt, sed copulatum ex
termino singulari, & termino cōmuni, supponit com-
muniter, vt Socrates, & homo
currunt: ibi supponit com-
muniter pro Socrate, & Plato-
ne: & etiam pro Socrate, & Ci-
cerone, &c. Et per hoc patet so-
lutiō ad rationem, cum ar-
guebatur, subiectum suppo-
nit pro vno solo; dicitur, quod verum est; ergo supponit discre-
tè; negatur consequentia; quia ex modo suæ impositionis, vel modi significandi non repu-
gnat sibi supponere pro pluri-
bus. Ad secundum dicitur, quod ista est falsa, omne subiectum,

Regula

H

pro

A propositionis indefinitè supponit determinatè: nā ista est indefinita, omnem equum videt homo, & tamen subiectum non supponit determinatè, sed confusè tantum. etiam exclusua affirmativa est indefinita: & tamē subiectum non supponit determinatè, sed confusè tantum, ut

visum est. Dicitur ad tertium negando, quòd dicta locutio sit incongrua, & hoc capiendo ly, Et diuisiù: & ad dictum cōmune quòd duo singularia, coniuncta per istam coniunctionem, & aquivalent plurali, verum est si ly, & capiatur complexè, & non si capiatur diuisiù.

S V M M V L A R V M P E T R I H I S P A N I

Tractatus octauus.

Qui de Relatiis inscribitur.

B R

Relati-
num du-
pliciter

Eratium est duplex: uno modo relatiuum est, cuius esse est ad aliud quodammodo se habere: & sic relatiuum est unum de decem Prædicamentis. Aliud est relatiuum, quod est antelata rei recordatiuum: quod cap de ut vult Priscianus in maiori Relatiis. suo volumine: Relatio est antelata rei recordatio, ut Socrates currit, q. mouetur: ibi hoc relatiuum, qui, facit recordationem sive relationem de Socrate, qui est res antelata. Omissis autem relatiis secundum primū modum, de relatiis secundo modo hic intendimus, Relatiorum autem quadam sunt relativa substantia, ut qui, ille, & similia. Quadam vero sunt relati-

ua accidentis: ut talis, qualis, Dantus quantus. Relatiuum quoniam substantia est, quod refert eadem rem in numero cum se, antecedente: ut quis ille, quem relatiorum substantia quadam sunt relativa diversitatis: ut alius. Et est illud, quod refert eandem rem in numero, & supponit pro alio: ut Socrates currit, & alius disputat: quadam verò identitatis: ut qui, ille idem. Relatiuum, autem substantia identitatis est, quod refert, & supponit pro eodem in numero, pro quo supponit suum antecedens: ut Socrates currit, qui disputat: ibi hoc relatiū, qui refert Socratem, & supponit pro Socr. Relatioru substantia idem, quidam sunt nota: ut q. quidam, quidam sunt pronomina,

Summul. Petri Hispan.

I ut ille, idē. Item relatiū p̄o noīum idētatis quādām sunt reciproca: ut sui, sibi, se cum suo possesso: ut suus sua, suum: alia non reciproca, ut ille, idē. Relatiū autem reciprocū dicitur, non q̄ sit patiens: sed quia ponit modū patientis supra sub-

Relatiū re-
ciprocū-
zur di-
stum.
I Relatiū reciprocū dicitur, non q̄ sit patiens: sed quia ponit modū patientis supra sub-stantiam agentem; quia aliud est patiens, & aliud est modus patientis: quod patet per hoc, q̄ nominatiū pōt esse patiēs: ut Socrates percutitur: sed non pōt habere modū patientis: unde modus patientis semper est in obliquis, & sic patet, quod aliud est patiens, & aliud modus pa-tientis. Si queratur, quid ad dātur supra patiens per relatiū reciprocū? Dicēdū est, q̄ ad dit identitatem substantiæ, & ponit eā sub mō patientis: ut Socrates iubet se; ibi substantia, q̄ prius erat agens, ponitur sub mō patientis: ut in hoc pronoīe, se, unde reciprocū potest sic diffini-ri. Reciprocū est, quod signifi-cat substantiā agentem sub mō patientis: vel sic, Reciprocū est

Recipro idem quod suūpsius passiuū: en quid. & iō hoc relatiū, sui significat

p̄ modū patientis, in quem di-citur trāsire actus verbi; nomi-natiū autem significat p̄ mo-dum agentis. Item si queratur,

Ques-
tim. quare hoc pronomen, sui sibi, se, carent nominatiū? Dicendū

est, q̄ solutio patet ex p̄missis: G-
quia agens non pāt significare
patiens, siue sub mō patientis,
nisi in obligis: sed nominatiū dicit modū agentis: & ideo na-tura nominatiū repugnat na-tura huīus pronominis, sui, & ideo non pōt habere nominatiū. Ex p̄dictis patet, q̄ relatiū identitatis referunt eādē rem sub eodem antecedente, & semper supponunt pro eadem re in numero. Et ex hoc patet, q̄ Corolla
maior est certitudo p̄ relatiū idētatis, q̄ per suum antece-dens loco relatiū positiū: ut hō currit, hō disputat; qā dubium est utrum de eodem hōe dicatur: Sed cum dicitur: hō currit, & idem disputat; certum est, q̄ de eodem hōe dicatur; hoc n. patet p̄ Priscianum dicētem in maiori suo volumine, q̄ cum di-citur: Ajax venit ad Troiā: & Ajax fortiter pugnauit; dubiū est, an de eodem Aiace dicatur, an de diuersis. Sed cum dicitur Ajax venit ad Troiā, & idem fortiter pugnauit de eodem Aiace in numero statim intelligi-tur: Et sic patet; quod maior est certitudo per relatiū idētatis, quādām per suum antece-dens, loco talis relatiū positiū. Solet autem dubitari circa re-Dubita-
latiū idētatis; utrum de-
ceptio facta ex diuersa relatio-

A ne, fiat secundum aquiuocationem, vel secundum amphibologiam, vel secundum aliquam altam fallaciā, ut dicendo homo videt asinū, qui est rationalis; ibi hoc relatiūm, qui potest referri ad hunc terminū qui est, homo, vel ad terminū, qui est asinus. Et sic sunt ibi diuersæ relationes: Et ergo secundum aliquos solet ibi convenienter assignari aquiuocatio. Sed contrarium arguitur: hoc nomen, qui, secundum quod est relatiūm, significat rē unā, equaliter se habentem ad illud, quod significatur per modum substantiae, ut color, qui est in corpore, locus, qui continet rem locatam: Et sic de alijs: ergo deceptio facta ex diuersa relatione, non facit aquiuocationem. Item hoc nomen, qui, secundum quod est nomen, significat substantiam infinitam: sed ista substantia infinita, apta est finitari tam per unum antecedens, quam per aliud: ergo cum illa substantia infinite sumpta, in se sit una, Et possit referre quodlibet antecedens: ergo significatio huius relatiū erit una: quare sequitur, quod ibi non erit aquiuocatio. Item ratio cuiuslibet relatiū, secundum quod relatiūm, est tantū una: hac s. res antelata, vel rei ante lata recordariū: ergo omne relatiūm, secundum quod re-

latium participat unum non tamen eam unam rationem: ergo relatiūm est uniuocum: in quantum est ante latē rei recordariū: ergo particularia relativa, ut qui, ille, & alius, in quantum sunt relativa suorum antecedentium non sunt aquiuoca. Si aliquis obiectat, quid hoc relatiūm, qui alterius est rationis, secundum quod tenetur in hoc antecedente, homo, & alterius, secundum quod tenetur in hoc antecedente, asinus, ut in predicta oratione: ergo est commune, & habet rationes diuersas: ergo est aquiuocum. Dicendum, quod hoc argumentum non valet. Nam si similiter posset probari, quod quodlibet uniuocum esset aquiuocum: ut animal esset aquiuocum, secundum quod est homo, vel secundum quod est in homine; & aliam habet rationem, secundum quod est equus, vel secundum quod est in equo, Et sic hoc nomen, animal, aliam habet rationem hic, & ibi: & est comune, non rāmen aquiuocum, sed uniuocum. Soluendum est breviter, quod si uniuocum dicuntur habere eandem rationem: non secundum se, sed in uniuoco uniuocante, ut homo, bos, equus, & similia in animali; ita similiter omnia relatiūm

Summul. Petri Hispani.

Tuia dicuntur habere rationem eandem, non secundum se, sed in referente, siue in relatione: Etiam habent idem nomen: ideo uniuocantur in eo: sed ille obiectebat de rationibus relati- uorum secundum se. Vnde predictas obiectiones ab ista concedimus: Et ideo concedimus, quod deceptio facta ex diuersa relatio ne non est secundum equiuocationem. Item illa deceptio est in ordinatione dictionum inter se: ergo est in oratione: quia ordinatio dictionum nihil aliud est, quam oratio: ergo non est aquiuocatio, cum aquiuocatio so lüm fiat in una dictione. Item quod ibi non sit amphibologia, probatur: ubicumq; fit amphibologia ibi est constructio unius cum alio: ut in hoc exemplo, liber Arist. quo ad primum modum: quo ad secundum, ut hic; littus aratur: quo ad tertium, ut in hoc: scit saculum. Et secundum hoc patet inducitur per omnes modos amphibologia: quod ubicunque est amphibologia, ibi est constructio unius cum uno tantum: sed ubicunque sunt diuersa relativa, non est constructio unius cum unotatum, immo unius cum diversis: ergo deceptio facta ex diuersa relatio ne, non facit amphibologiam. Item ubicunque est deceptio ex eo, quod aliqua dictio potest re ferri ad diuersa, est compositio vel divisione: sed deceptio ex diuersa relatione, est ex eo, quod aliqua dictio potest referri ad diuersa: ergo deceptio ex diuersa relatione est compositio vel divisione: Et hoc idem concedimus. Sequitur de relativis diuersitatis. Relativum diuersitatis est, quod supponit pro alio ab eo, quod refert: ut Socrates currit, et alius disputat: ibi hoc relativum, alius, refert Socratem, et supponit pro alio a Socrate: Et ita facit recordatione de Socrate. De relativis autem diuersitatis talis datur regula: Si relativum diuersitatis ad datur superiori fit inferius: Et si addatur inferiori, fit superius. V.g. cum dicitur, aliud ab animali: ergo aliud ab homine: ibi est locus à specie ad genus, siue a parte subiectiva ad suum totum uniuersale: Et in hac propositione, aliud ab animali, hoc relativum diuersitatis, aliud, cum additur animali, quod est superius ad hominem: facit ipsum inferius: Et in hac, aliud ab homine, additur inferiori, scilicet homini: Et ergo facit ipsum superius: Et ergo aliud ab animali est inferior ad aliud ab homine; Et ideo ibi est locus à species siue a parte subiectiva. De relati viis

A trius identitatis datur regula ab antiquis. Nulla propositio inchoata a relatiuiis identitatis, habet contradictriam. Et assignant talem causam: quia cum dicitur, omnis homo currit, & ille disputat: hoc relatiuum, ille, habet respectum ad hoc antecedens, homo, propter dependentiā suā relationis: sed cum negatio aduenit propositioni inchoata relatiuo, dicendo sic: ille non disputat: tunc negatio negat verbum, quod sequitur, & non negat respectum relationis, quem habet ad antecedens: ergo negatio non negat totū, quicquid affirmatio affimat: ergo non contradicit.

B Sed cum hoc fiat in qualibet propositione inchoata à relatiuo: sequitur, quod nulla propositio inchoata à relatiuo habet contradictionem. Sed cōtra hoc objiciatur: Quicquid contingit affirmare, contingit & negare de quolibet supposito, sed verbum contingit negare de quolibet supposito: ergo & contingit affirmare de quolibet supposito, quod est dictio relativa: ergo qualibet propositio inchoata à relatiuo, habet contradictionem. Item qualibet propositio, sine enunciatio, qua est una, habet contradictionem: sed propositio inchoata à relatiuo, dummodo ibi non

C sit aliqua dictio equiuoca, neque plura subycentur, neque pradiscuntur, est una propositio: ergo propositio inchoata a relatiuo habet contradictionem. Item dicit Aristot. in primo Perihermenias circa affirmationem, & negationem, quod uni affirmationi una est negatio opposita: & econuerso una negatio uni affirmatione est opposita: ergo affirmatio inchoata à relatiuo negatio una est opposita: quod concedimus, dicentes, predictam regulam esse falsam. Ad rationes corum respondemus, quod relatiuum comparatur ad antecedens, & comparatur ad verbum, cui subyicitur: unde cum affirmatio, & negatio sint oratio affirmativa, vel negativa alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, hoc est predicti de subiecto. Et ideo, sicut patet per definitionem predictam affirmationis, & negationis, affirmatio, & negatio resipiunt tantummodo comparationem subiecti ad predicatum: ergo in propositione inchoata à relatiuo, tantummodo sumitur contradictionem per comparisonem relatiui ad verbum, cui subyicitur, & non per comparisonem relatiui ad antecedens: quia ille respectus non est

Summul. Petri Hispan.

est ibi p p naturam affirmatio- differentia relatiui substantie
nis, nec p p dependentiam sub- ad relatum accidentis, quia
iecti, in quantum est subiectum: relatum substantia refert rem
sed p p dependentiam eius, quod yniuocum per modum, quod qd
est subiectum; quia aliud est su- est, ut albedo, quae est in parte-
biectum in quantum subiectum: te, color, qui est in corpore; Rela-
Et id quod est subiecti, Et aliud tium autem accidentis est, quod
est prædicatum, Et illud quod est refert rem suam per modum de-
prædicati, Et sic quicquid affir- nominationis: ut Socrates est
matur in propositione ipsochoata albus, Et talis est Plato. Alia
à relatio, negatur in sua con- autem differentia datur eorum
tradicторia: quia contradicторia dem: quia relatum substantia
istius, ille disputat, est ista: nō il- refert idē in numero relatum
le disputat, negatione præposita vero accidentis refert idem in
relatio. De relatio idētatis specie: ut Socrates est albus, Et
nō reciprocotalis datur regula: talis est Plato: quia idem nu-
Omnis relatum identitatis nō mero non potest esse in diuersis
reciprocum, habet eandem sup- subiectis, sed bene idem specie.
positio rem, quā habet suum an- Relatiorum autem accidentis
tecedens, ut cum dicitur, omnis aliud est relatum identitatis,
homo currit, Et ille est Socrates: ut talis, aliud vero diuersitas,
hoc relatum, ille, supponit pro ut alter. Relatum accidentis
omni homine, quia sensus est, oīs identitatis est, quod re-
hō currit, Et ille est Socrates. i. ferte eandem qualitatem in spe-
omnis homo est Socrates. Dico cie, Et supponit p eadem in spe-
autem non reciprocū: quia cum cie: ut Socrates est albus, Et ta-
dicitur, oīs homo videt se, nō est lis est Plato. Relatum autem
sensus, omnis homo video omnē accidentis diuersitatis est, quod
hōem: unde loco huius relatio, refert eandem qualitatē in spe-
se non licet ponere suum antec- cie, sed supponit pro alia diuer-
dens: loco autem alterius licet sa in specie, ut Socrates est al-
ponere. Habito de relatio sub- bus. Et alterius modi est Plato.
stantia dicēdum est de relatio Differt autem relatum sub-
accidentis. Relatum autem stantia identitatis a relatiois
accidentis est, quod refert eandē accidentium identitatis: quia
rem p modum denominationis: relatum identitatis substanc-
ut tale, quale, Et c. unde hac est ia refert eandem substantiam

Regula.

P positiō rem, quā habet suum an- Relatiorum autem accidentis
tecedens, ut cum dicitur, omnis aliud est relatum identitatis,
homo currit, Et ille est Socrates: ut talis, aliud vero diuersitas,
hoc relatum, ille, supponit pro ut alter. Relatum accidentis
omni homine, quia sensus est, oīs identitatis est, quod re-
hō currit, Et ille est Socrates. i. ferte eandem qualitatem in spe-
omnis homo est Socrates. Dico cie, Et supponit p eadem in spe-
autem non reciprocū: quia cum cie: ut Socrates est albus, Et ta-
dicitur, oīs homo videt se, nō est lis est Plato. Relatum autem
sensus, omnis homo video omnē accidentis diuersitatis est, quod
hōem: unde loco huius relatio, refert eandem qualitatē in spe-
se non licet ponere suum antec- cie, sed supponit pro alia diuer-
dens: loco autem alterius licet sa in specie, ut Socrates est al-
ponere. Habito de relatio sub- bus. Et alterius modi est Plato.
stantia dicēdum est de relatio Differt autem relatum sub-
accidentis. Relatum autem stantia identitatis a relatiois
accidentis est, quod refert eandē accidentium identitatis: quia
rem p modum denominationis: relatum identitatis substanc-
ut tale, quale, Et c. unde hac est ia refert eandem substantiam

A in numero; relatiuum autem identitatis accidentis non refert idem accidens in numero, sed solum idem accidens in specie. Relatiuorum identitatis accidentis aliud est relatiuum quantitatis continua, ut tantus: aliud vero quantitatis discrete: ut, tot, quot. Item relatiuorum numerorum: quadam sunt nomina, ut totidem: quadam sunt aduerbia; ut totiens. Sciendum quod talis, tantus, tot, totiens, totidem possunt dici relativa, & demonstrativa; relativa ut si ad presentes referantur; demonstrativa, ut cum dicimus demonstrando mare tale est rau-

B beum: demonstrando Herculem; talis fuit Plato. Si autem non referantur ad presentes, sine per demonstrationem rerum praesentium: tunc sunt redditiva; quia redeunt interrogacione precedente: ut qualis est Plato, talis est Socrates: relativa quando sine interrogacione proferuntur, ut talis est Socrates, qualis est Plato, & quando ad nomina adiectiva dicuntur specialium accidentium; ut athiops est niger, & talis est corvus; & Socrates fuit albus, & talis fuit Plato.

PRIMO sciendum quod relatiuum est duplex, scilicet grammatical, & logicale; de logicali

visum est in praedicamentis: & de istis, cuiusmodi sunt pater, & filius: simile, & quale, non est ad propositum: quia talia relativa habent talern suppositionem, sicut alij termini absoluti; ideo solum videndum est de relatiuis grammaticalibus. Vnde de relatiuum grammaticale, potest capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, allo modo secundè intentionaliter. Primo intentionaliter est terminus mentalis, vocalis, vel scriptus, secundario notificans rem prius notificatam per suum antecedens: & hoc est quod dicitur, quod relatiuum est rei ante latè recordatum; ut Socrates currit, & ille mouetur; ibi, ille, est relatiuum grammaticale: quia secundario notificat rem, scilicet Socratem prius notificatam. Sed secundo intentionaliter est respectus rationis, qui attribuitur termino mentali, vocali, vel scripto: qui secundario notificat rem, prius notificatam per suum antecedens. Et aduertere, quod in isto tractatu nihil aliud volumius videbitur, nisi qualiter talia relativa grammaticalia, supponantur. Pro cuius declarazione est aduentendum, quod talia relativa grammaticalia, aliquando in oratione sunt pura syncategoremata, limitantia terminum, vel conceptum, supra quem cadunt ad standum, relativa: & tunc talibus in mente non correspondet, nisi actus referendi, qui sit quando in referendo ponuntur cum suis relatis: ut Socrates currit, & ille Socrates disputat: & tunc dicuntur relativa referentia tantum; & de talibus non queritur.

Summul. Petri Hispan.

E tur suppositio; quia talia nō supponunt, cum sine pura syncategoremata. Aliquando sunt partim categoremata, & syncategoremata: quibus in mente correspondet aggregatum ex actu referendi, & concepi: & hoc est quando in referendo ponuntur sine suis relatis: ut Socrates currit, ille disputat ibi ille, tenetur partim categoreticè, & partim syncategoreticè, & tunc dicitur relativum referens, & relatum similiter: & de talibus queritur qualiter supponant. Et dicitur referens, & relatum, eo quod supplet vicem relativi referentis, & relati. Vnde relatum relativum propriè est antecedens, iunctum immediate suo relatio ut Socrates currit, & ille Socrates disputat: ibi ille est relativum referens, & Socrates

F relativum relatum: & totum simul dicitur relativum referens, & relatum simul, & quia quādō relativum ponitur sine tali antecedēte, supp^l et vicem illorum duorum: ideo dicitur relativum referens, & relatum simul.

Art. 2. SECUND^O sciendum, quod relativorum grammaticalium quādam sunt substantiæ, & quādam accidentis. Relatum substantiæ est, quod in referendo suum antecedens, non connotat aliquam dispositionem accidentalem adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, neque alicui rei comparatæ rei antecedentis: ut suus, sui, ille, ipse. Ex quo sequitur, quod non dicitur substantiæ, eo quod referat substantiam: quia indifferenter potest referre substantiam, & accidentem, sed dicitur substantiæ, quia non connotat aliquam dispositionem

adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, neq; rei comparatæ rei antecedentis. Sed relativum antecedentis est, quod in referendo suum antecedens, connotat aliquam dispositionem adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, vel rei comparatæ rei antecedentis, ut dicendo Socrates est albus, & talis est Plato: ibi ly talis, est relativum accidētis, & refert ly Socratem: & connotat aliquam dispositionem accidentalem adiacere Socrati & Platonis, qui comparatur Socrati. Et ideo dicitur accidentis: quia connotat aliquam dispositionem tali vel tali rei adiacere. Item relativorum substantiæ aliud est idētitatis; ut idem, suis aliud diuersitatis; ut alterum, aliud, reliquū. Vnde relativum substantiæ identitatis est, quod refert antecedens præcisè pro illo, vel illis; pro quo, vel quibus tale antecedens capit. Sed relativum diuersitatis est, quod importat aliam, vel alias, res quam suum antecedens importet: ut Socrates currit, & reliquus disputat: ibi reliquus importat aliam rem, quam Socrates. Item relativorum idētitatis, quādam sunt reciproca; ut idem, sui; & quādam non reciproca. Vnde relativum reciprocum est, quod in referendo suum antecedens, existens totale subiectum propositionis, vel pars principalis, denotat actum importatum per verbum, transire immediate in rem, pro qua supponit suum antecedens, & tunc ponitur in eadem categorica cum suo antecedente; ut Socrates diligit se; ibi denotatur quod actus importatus p^ly diligit, inest ipsi Socrati.

Ati. Sed relatiua nō reciproca referunt suum antecedens, existē totale subiectū, vel pars principalis subiecti, nō denotans actū importatum per verbum, immē diatē transfere in rem, pro qua supponit suum antecedens; & non ponuntur in eadem categorica cū suo antecedente. Et talia quandoque tenentur demonstratiue quandoque relatiue, & quandoque indefinite: demonstratiue, quando non p̄cedit alius terminus, ad quē referuntur, vt ille Socrates currit: relatiue quando p̄cedit aliquis terminus, ad quem referrantur, vt dicendo, Socrates currit, & ille mouetur: indefinite, quando nullam rem certam important, vt dicendo, qui fuerit audax, expugnet castrum.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod de suppositione relatiui substātiæ identitatis non reciprociponuntur aliquæ regulæ. Prima; relatiuum identitatis substantiæ non reciprocum, referens relatione personali, supponens in propositione hypothetica copulatiua, supponit solum pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propositio sui antecedentis. Et dicitur notanter, referens relatione personali, quia si referret relatione simplici, nō oporteret, vt femina clausit portam, quæ reseruit; ibi ly, quæ, non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis; nā femina in antecedente supponit pro Eua, & ly quæ pro qualibet alia muliere. Vnde relatio personalis est quando relatiū identitatis substantiæ supponit pro eadem re in numero

cum suo antecedente, sed relatio simplex est, quando nō supponit pro eadem in numero cū suo antecedente, sed solum in specie, vt in p̄dicto exemplo. Et aduerte, quod in ista regula non est controvēsia inter Doctores, vt dicendo asinus est animal, & illud est homo; ibi istud relatiuum illud, supponit solum pro illo vel illis, de quibus verificatur pro animali, qđ est asinus; ideo ista copulatiua est falsa, & est sensus, asinus est animal, & illud animal quod est asinus, est homo, & illud est falsum, & tamen si supponeret pro illo, pro quo supponit suum antecedens, sic scilicet, quod loco eius liceret ponere suum antecedens, esset vera: quia sensus esset; asinus est animal, & animale est homo, & sic illa copulatiua esset vera, quæ est contra modum concipiendi hominum, secundum quæ debent fieri istæ proprietates logicales. Ex istis sequitur, quod relatiuum substantiæ identitatis non reciprocum supponit, vbi suum antecedens non supponit, vt antichristus non est, & ipse erit; ibi ly ipse supponit pro antichristo, & tamen iste terminus, antichristus, in antecedente, non supponit. Sequitur secundo, quod in propositione merè categorica de præsenti, in qua nullum ponitur ampliatuum; supponit pro illo, quod non est, sed fuit, vel erit; vt hic antichristus erit, & ille non est; ibi, ille, supponit pro antichristum, qui erit; quia pro eo verificatur propositio sui antecedentis. Et aduerte etiam, quod relatiuum non supponit

Corolla
ris.

Summul. Petri Hispan.

in propositione copulativa duobus modis antecedente supponente. Primo quando relatum restringitur per aliquid ita, quod pro nullo potest capi licet propositione sui antecedentis pro aliquo verificetur, ut Socrates est homo, & ipse existens a simus currit: ibi ily, ipse, non supponit propter illam restrictionem, existens a simus. Secundo quando propositione sui antecedentis est falsa, ut homo est a simus, & ille est rationalis: ibi ille pro nullo supponit: quia si supponeret, supponeret pro illo, pro quo verificatur propositione sui antecedentis, sed talis pro nullo verificatur: igitur. Et si quis dicat: unde venit, quod relatum aliter refert antecedentes in propositione copulativa: quia restrictè ipsum refert, & aliter

F in propositione disiunctiva, vel conditionalis, ubi non referrestrictè? Respondetur: quod provenit ex modo concipiendi hominum, qui inclinatur naturali inclinatione ad assentendum vero, & dissentendum falso. Circa hoc queritur de hoc sophismate: aliquid enunciabile est falso, & idem necessario est verum. Probatur: quia est una copulativa, cuius ambæ partes sunt veræ: igitur; de prima, notum est: de secunda probatur: quia aliquid idem necessario est verum, ut patet per aequivalentiam propositionum. Improbatur, quia impossibile est idem enunciabile simul esse verum, & falso. Respondeatur, quod idem potest capi duplicititer. Vno modo relatum, & sic sophisma est falso: quia secunda pars est falsa; & est se-

sus, idem enunciabile, quod est falsum, est verum: vel potest res nisi indefinitè, & ly necessario nominaliter est datui casus, & sic verum est, & est sensus aliquod enunciabile, quod est idem cum necessario, est verum.

ARGVITVR primo sic: Si relatum secundario faciat notitiam rei, sequeretur, quod sibi correspondet conceptus antecedentis, sed hoc est falso: quia dicendo, Socrates currit, & ille Socrates discutat: illi relatio, ille, non correspondet, nisi actus referendus sit purum syncategorema. Secundo sic: tale relatum est purum syncategorema: ergo non supponit: Nec valet dicere, quod, ut est relatum pure referens non supponit, sed ut supplet vicem relatiui referentis, & relati simul. Contra: quia sic aequaleat aggregato ex syncategoremate, & categoremate: ergo non supponit. Tertio sic: Nihil est in mente, quod supplet vicem relatiui inferentis, & relati simul: ergo nullum erit relatum mentale. Antecedens probatur: quia in mente omnia ex primuntur. Ad primum dicitur, quod relatio referenti tantum, correspondet actus referendi, sed tale propriè non est relatum, sed relatio, quod supplet vicem aggregati ex relativo referente, & relato simul, bene correspondet conceptus antecedentis: ita quod: quando dicitur, quod relatum facit secundario notitiam, id est, excitat potentiam ad formandum conceptum de antecedente: & per hoc

Obiect.

Sophis-
ma.

A Hoc soluitur tercia ratio. Ad secundum dicitur ponendo aliquas propositiones. Prima: relatum identitatis pure referens, non supponit, quia est purum syncategorema. Secunda: relatum diversitatis; substantiaz non reciprocum, supplens vicem relatiui referentis, & relati simili; supponit. Et ad rationem dicitur, quod verum est quando a tali syncategoremate propositio capit suam quantitatem, sed quando non capit: tunc tale aggregatum ex uno syncategoremate, & categoriate, potest supponere, & tunc illud syncategorema potest esse pars subiecti. Ad tertiam patet solutio in solutione primi argumenti.

B *Sequitur aliqua regula de de-*
latiis.

C *Allia.* PRIMO sciendum, quod secunda regula est talis: non potest, quod relatum, substantiaz identitatis, non reciprocum, supponens, positum, in propositione hypothetica conditionali praeclara supponat pro illo vel illis, pro quo, vel quibus verificatur propositio, in qua ponitur sicut antecedens: quia ista propositio communiter negatur, Deus non est, si ipse est omniipotens, & tamen si illud relatum, ipse, solum supponeret pro illo vel illis, pro quo vel quibus propositio antecedentis verificatur, ipsa esset vera, cum sensus eius esset, Deus non est, si ipse Deus, qui non est, est omnipotens: modo ille sensus est verus, cum sit bona consequentia: quia antecedens est propositio impossibilis: modo omnino

D *cōditionalis: cuius antecedens C*
est impossibile, est vera: similiter diceretur de ista; Socrates est asinus, si ipse est rationalis: quia sensus est, Socrates est asinus, si ipse Socrates qui est asinus, est rationalis. Tertia regula: relatum, substantiaz identitatis: non reciprocum, supponens in propositione hypothetica disiunctiva: non solum supponit pro illo vel illis, pro quo, vel quibus verificatur propositio sui antecedentis: sed pro omni illo, pro supponit suum antecedens: ista communiter conceditur: Socrates currit, vel ipse quiescit, tamen si illud relatum, ipse, supponeret praeclara pro illo pro quo propositio antecedentis verificatur, illa esset falsa suppositio. *¶* Socrates non currit: quia esset una disiunctiva: cuius veraq; pars esset falsa, cum sensus esset talis. *D* Socrates currit vel ipse Socrates, qui currit: requiescit: modo hoc est falsum: similiter ista communiter conceditur, Socrates est asinus, vel ipse est homo, & tamen si illud relatum ipse supponeret praeclara pro illo, pro quo propositio antecedentis verificatur, tunc ipsa esset falsa, cum sensus eius esset talis: Socrates est asinus, vel ipse Socrates, qui est asinus, est homo; ille sensus est falsus, & similiter diceretur de multis alijs. Ex ipsis sequitur, primo: quod in copulativa affirmativa loco relatiui non licet ponere antecedens: quia propositio de antecedente, loco relatiui posita, esset vera, quae esset falsa: si relatum ponetur, ut ista est falsa; asinus est animal, & Socrates est illud, & tamen illa est vera, asinus est

Cerol-
laris.

Summul. Petri Hispan.

Est animal, & Socrates est animal. Sequitur secundo, quod in disiunctua, & conditionali loco relativi licet ponere antecedens, vt homo currit, vel ipse quiescit. Similiter idem est dicere, Socrates est homo, si ipse est asinus, & dicere, Socrates est homo, si Socrates est asinus.

Arti. 2. SECUNDO sciendum, quod ad videndum: qua suppositione supponat relatum, ponuntur aliquæ regulæ.

Regula. Prima: relatum substantiæ identitatis, habens pro antecedente terminum, discrete tètum, dummodo illud relatum sit primitiæ speciei: supponit discretè: vt Socrates currit, & ille mouetur: ibi illud relatum, ille, supponit discrete, & loco talis relatiui licet ponere antecedens.

Secunda regula: relatum substantiæ identitatis non reciprocum, supponens cōmuniter, supponit illa suppositione, qua supponeret terminus absolutus communiter tentus, in tali loco positus, vt homo currit, vel ipse mouetur: ibi illud relatum, ipse, supponit personaliter, & determinate; quia si loco eius ponetur suum antecedens tale antecedens supponeret determinate: similiter cū dicitur, homo currit, & omnīt ille mouetur: ibi ly ille supponit confusè, & distributiue: quia si loco illius ponetur suū antecedens; tale supponet confuse, & distributiue. Ex quo patet, quod relatum substantiæ identitatis non reciprocum, variat suam suppositionem per additionem vel remotionem signorum distributiorum, sicut & alij termini. Et si quis

dicat, quod hoc est cōtra regulam communem omnium logicorum, dicentiū; quod relatiū substantiæ identitatis nō reciprorum supponit eodem modo, sicut suum antecedens. Respondetur, quod illa regula est vera, quando antecedens & relatum accipiuntur sine signo confusio, & q̄ non sit aliquid impediens. Tertia regula: relatiū substantiæ identitatis reciprocū primitiæ speciei, supponit eadē specie suppositionis, sicut suum antecedens, & etiam pro illo, vel illis, pro quo vel quibus suū antecedens supponit: tamen est differentia: quia sub relatio substantiæ identitatis reciproco, supponente confuse, & distributiue, fit solum descensus sigillatim: ideo loco relatiui substantiæ identitatis reciproci non licet ponere suum antecedens; vt loco istius relatiui, se, in ista propositione, omnis homo videt se, non licet ponere antecedens eius cum tali specie suppositionis, sic dicendo, omnis homo videt omnem hominem, quia prima potest esse vera, secunda existente falsa. Vnde descendere sigillatim, est, quando sub termino supponente cōmuniter pro pluribus, posito a parte prædicati, non sit descensus, quin etiam fiat sub subiecto: sic quod singulare, quod sumitur sub prædicato, debet correspondere singulari sūpro sub subiecto, vt omnis homo videt se, sic debet descendere: ergo Socrates videt se, & Plato videt se, &c. vel sic: Socrates videt Socratem, Plato Platonem. Sed de suppositione relatiui, suus, est aduertendū, q̄ istud relatiuum

Corol-
lerium.

Anum, suus, ponitur in proposi-
tione cum termino significante
quem possessam, vel sine tali ter-
mino. Si cum tali termino, hoc
est dupliciter: quia vel ponitur
in eadem categorica, & tunc
supponit sicut suum antecedēs;
puta pro possesso, ut Socrates
equitat suum equum: ibi ly suū,
supponit discretē pro ipso So-
crate. si in alia categorica: tunc
supponit, sicut supponeret termi-
nus absolutus, communiter
tentus loco eius positus, ut So-
crates currit, & suus equus e-
quitat: ly suus, supponit deter-
minatē pro possesso. Si vero
ponatur sine termino, signifi-
cante rem possessam, suppo-
nit sicut supponeret terminus
absolutus loco eius positus, pro
re possessa, ut omnis homo ha-
Bbet suum: ibi suum, supponit
confusè tantūm pro re, posses-
sa.

Art. 3.

TERTIQUE sciendum, quod
relatiuum substantiaz diuersita-
tis nunquam supponit pro illo,
pro quo verificatur propositio
sui antecedētis, ut Socrates cur-
rit & reliquus disputat: ibi ly
reliquus non supponit pro il-
lo pro quo verificatur propositio
sui antecedētis. Et aduerte,
quod tale relatiuum diuersita-
tis, si supponat, supponit sicut
terminus absolutus communiter
tentus supponeret, si lo-
co eius ponetur, & variatur
eius suppositio secundum aliam
& aliam additionem signi, ut
homo currit, & aliis dispu-
tat: ubi ly aliis supponit de-
terminate; Socrates currit, &
iste alius disputat: ibi aliis
supponit discretē. Aduerte ta-
men, quod tale relatiuum di-

uersitatis stat in duobus casi-
bus non supponeret primo, quā
do antecedens eius non suppo-
nit, vt antichristus currit, &
alius scribit: ibi, aliis, non
supponit: quia de nullo ente
verum est dicere: quod sit aliis
ab antichristo: quia tunc sequē-
retur antichristum esse, ut pa-
ret exponendo. Secundo quan-
do antecedēs supponit pro quo
libet ente mundi, ut omne ens
est, & aliud currit: ibi, aliud
non supponit: quia nullum est
ens mundi, quod sit ab omni
ente mundi aliud. Relatiuum
accidentis est duplex, scilicet
cet identitatis, & diuersitatis;
Identitatis est, quod natum est
supponere pro re simili, vel sa-
quali illi rei pro qua verificae-
tur propositio sui antecedētis:
ut Socrates est albus, & talis est
Plato. Sed diuersitatis est, quod
natum est supponere pro re
dissimili, vel inæquali, pro qua
verificatur propositio sui ante-
cedētis, ut Socrates est albus,
& alterius modi est Plato: Ex
quodlibet tale potest esse du-
plex, scilicet reciprocum, & non
reciprocum; reciproca supple-
tūt per ista complexa, se taliter
qualificatum, vel se aliter
qualificatum, ut Socrates videt
se, taliter qualificatum sicut,
Plato, Socrates videt se aliter
qualificatum, quam sit Pla-
to. Vnde pro suppositio om-
nium istorum ponuntur duæ
regulæ. Prima: nunquam relatiuum
accidentis supponit pro
illo vel illis, pro quo, vel qui-
bus verificatur propositio sui
antecedētis, sed pro te simili,
vel æquali, vel dissimili, vel
inæquali, pro qua verificatur:

Prima Pars.

T

p. 10.

Regula

Summul. Petri Hispan.

Sophis
ma.

F propositio sui antecedentis. Secunda regula: suppositio relatiui accidentis variatur secundum aliam; & aliam additionem signi: nam si addatur signum universalis, supponet confusè & distributiù. **v** Socrates est albus, & talis est Plato: ibi talis supponit determinatè, Socrates est albus, & omnis talis est homo: ibi talis supponit confusè & distributiù. Circa hoc queritur de hoc sophismate: Omnis homo est animal, & risibile est illud. Probatur: nam est una copulatiua, cuius utraq; pars est vera, de prima notum est de secunda patet: nam hoc relatiū, illud, supponit determinatè: ergo est vera: nam ad eius veritatem sufficit verifica-
F batur sic: risibile supponit determinatè: signet ergo aliquod suppositum eius; & si Socrates: tunc hæc est falsa, omnis homo est animal, & Socrates est illæ: ergo sophisma est falsum. Respondetur, quod ipsum est verum, & negatur quod ista sit falsa: omnis homo est animal, & Socrates est ille, & si arguitur: quia non sequitur, omnis homo est animal, & Socrates est ille, ergo Plato est animal, & Socrates est ille: responderetur, quod consequentia non valet: quia arguit à termino supponenti determinatè, ad ipsū supponentem discretè. Et per idem potest solvi istud: aliquis homo est: & omnis homo est ille, & est verum, & ly ille supponit confusè tantum; nec sequitur: aliquis homo est, & omnis homo est ille: ergo iste homo est, & quilibet homo est il-

le, vel iste homo est, quilibet homo est ille: quia arguitur à termino supponente confusè tantum ad ipsum supponentem discretè tantum.

A R G V I T V R primò sic: In ista propositione; Socrates est currens, & illud est homo: Ibi illud est relatiū substantiæ identitatis: & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis; quia tunc supponeret determinatè, quod falso est. Secundò sic: In ista propositione; Socrates est dictio prolatæ a Ioanne, & illud est dysyllabū: ibi illud, est relatiū substantiæ identitatis, & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis; quia tunc supponeret materialiter, quod est falso: quia ibi tenetur relatiū.

Tertiò sic: In ista; antiquissimis non est, & ille erit; ibi ille, est relatiū identitatis: & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis; quia ampliatur, ubi antecedens non ampliatur.

Ad primum respondetur, quod supponit discretè: quia sensus eius est Socrates est currens, & illud currens, quod est Socrates, est homo. Ad secundum dicitur, quod supponit materialiter relatiū: quia includit in se relatiū referens significatiū: & cum hoc includit relatiū relatum, materialiter acceptum: dicunt tamen aliquis, quod supponit personaliter. Ad tertium dicitur, quod relatiū substantiæ identitatis non debet ampliari, neque restringi ad supponentem

A pro aliquibus, hisi pro illis, pro quibus verificatur propo-
sitio sui antecedentis, vel deno-
tatur verificari, potest tamen bene supponere pro illis ample C
antecedente non ampliato, im-
mo antecedente non supponē-
te.

S V M M V L A R V M P E T R I H I S P A N I

Tractatus Nonus.

Cui titulus est. De Ampliationibus.

P

ersonalis suppositio est acceptio termini communis pro suis inferioribus cuius alia est determinata.

Sup. c. alia confusa ut prius patuit, 331. D. Item personalium suppositionis alia est restrictiva, alia ampliativa.

Restriktio habent fieri circa suppositionem personalem. Restriktio Amplia est coarctatio termini communis a maiori suppositione ad minorem: ut cum dicitur homo ab his currit: hoc adiectivum, ab his, restringit hominem ad supponendum tam pro album.

Ampliatio est extensio termini communis a minori suppositione ad maiorem: ut cum dicitur homo potest esse antichristus: iste terminus homo, non supponit solum pro his qui sunt, sed et pro his, qui erunt: unde am-

pliatur ad futuros. Dico autem termini communis, quia terminus singularis: ut Socrates, non ampliatur, neque restringitur.

Ampliationum alia fit per verbum, ut per hoc verbum, potest, ut homo potest esse antichristus:

alia fit per nomen, ut hominem esse antichristum est possibile; alia fit per participium, ut homo potens est esse animal; alia per adverbium, ut homo necessario est animal: homo enim non solum ampliatur pro praesenti tempore: sed etiam pro futuro;

et ideo sequitur alia divisione ampliationis, scilicet, quod ampliationis alia fit respectu suppositionum: ut homo potest esse antichristus: alia fit respectu temporum: ut homo necessario est ab aliis, ut dictum est. Circa praecepta queritur: utrum hoc sophismam impossibile potest esse verum;

Ampliationum genera.

Quae

Summul. Petri Hispan.

Esit verum vel falsum. Quod sit verum, probant: quia illud, quod est, vel erit impossibile, potest esse verum: sed antichristum non fuisse post tempus suum, est impossibile, & modo potest esse possibile: & verum; ergo impossibile potest esse verum. Contra: quicquid potest esse verum, est possibile: sed impossibile potest esse verum: ergo impossibile est possibile: in tertio modo prima figura, sed conclusio est falsa: ergo aliqua praemissarum: non maior, ergo minor: sed haec est prima: ergo prima est falsa.

Fsolutio, prima simpliciter est falsa: haec scilicet impossibile potest esse verum: & sophisma peccat contra fallaciam accidentis: quia cum dico id, quod est, vel erit impossibile, duo dico scilicet subiectum illius impossibilitatis, & illam impossibilitatem, sive ipsum possibile: sed illud, quod est, vel erit, est res subiecta, & impossibile accidit ei: & posse esse verum assignatur inesse utrique sicut haec: antichristum non fuisse, erit possibile: sed antichristum non fuisse potest esse verum: ergo impossibile potest esse verum, non valet: quia antichristum non fuisse, est res subiecta, & impossibile est accidentis, & posse esse verum, assignatur inesse utrique. De amplia-

tione, qua filtratione suppositorum talis datur regula: Termi-
nus communis supponens verbo, habenti vim ampliandi a se,
vel ab alio, ampliatur ad ea, que possunt esse sub forma termini supponentis: ut homo potest esse animal: hic iste terminus, homo, non solum supponit praesentibus: sed etiam ampliatur ad omnes, qui erunt:
dico autem de se, quia verbum, potest, de se habet vim ampliandi: dico autem ab alio, quia hoc participium, potens, & haec nomen possibile, dicit virtutem ampliandi verbo, cui am-
iunguntur: ut homo est potens esse animal: vel animal possibile est esse album, & sic de alijs.
De ampliacione autem, qua fil-
tratione temporis talis datur re-
gula: Terminus communis sup-
ponens, vel apponens verbo, habente vim ampliandi quo
ad tempus, supponit pro his,
qui sunt, qui erunt, vel qui
fuerunt: ut homo necessario est
animal: ibitam homo, quam an-
imal tenentur pro his, qui sunt,
& qui erunt.

P R I M O sciendum, quod: **Art. 1.**
ampliatio est acceptio termini
in propositione pro suo signifi-
cato, vel suis significatis respe-
ctu signi, vel & quia ualeant im-
portantis diuersas differentias
temporis disiunctim, in ordine
ad

A ad terminum supponentem, respectu plurium differentiarum temporis diuisim. Vnde in ista definitione ponuntur, acceptio, sicut in definitione suppositionis, & hoc loco generis. Dicitur notanter, in propositiones, quia termini extra propositionem, non ampliantur, vnde ad hoc, q̄ terminus ampliatur, oportet quod supponas; ideo termini non supponentes propriè non ampliantur. Dicitur notanter, pro suo significato, propter terminos singulares, vt dicendo, Petrus curret; ibi ille terminus, Petrus ampliatur, & tamen

Ampliatio supponit pro pluribus significatis. Et talis ampliatio vocatur ampliatio temporum, & nō quæ significatorum. Vnde ampliatio temporum est, quād terminus

B accipitur pro pluribus differentijs temporum, quām accipereatur, si non ampliatur, respectu quarum seorsum verificatur. Sed ampliatio suppositorum est quando terminus accipitur pro pluribus suppositis, quām accipetur, si non ampliatur, & tali ampliatione ampliatur termini communes, vt homo fuit. Dicitur notanter, respectu signi importantis, &c. ad denotandum illud, per quod sit ampliatio.

Ampliatio vnde. Nam ampliatio instrumentaliter fit per terminos, & principaliter per intellectum; Vnde illud signum dicitur importare diuersas differentias temporum, quod est tales, quod ratione ipsius intellectus accipit terminum in ordine ad diuersas differentias temporum. Vnde tres sunt differentiæ temporum, scilicet præsens, preteritū, & futurū, & possunt ponendi ad hanc due

. scilicet possibile, & imaginabile. Vnde de termino: ampliatio: qui datum ampliat terminos à parte ante positos, ut verba præteriti: & futuri temporis, & eorum participia; quidam ampliat terminos, post se positos, ut sūt verba significantia actum interiorem animæ, ut intellego, cognosco; quidam ampliantur à parte ante, quā a parte post, ut possibile, impossibile. Ex quo sequitur, q̄ aliqui termini dicunt ampliare ratione temporis, ut illi termini, qui importat aliquā differētiā temporis aliā à præsentij, & tales termini ampliant à parte ante terminos, & non à parte post, cuius ratio est intellectus, qui vult quod virtus eorum feratur ante, & non à parte post: alij termini ampliati ratione significacionis, quorū significatio potest conuenire tam rebus existentibus quām non existētibus, ut sunt termini importantes actum interiorem animæ. Et dicitur notanter, disiunctim. Vnde ille terminus dicitur importare diuersas differentias temporum disiunctim, qui importat tales differentias, ac si loco eius poneretur unum disiunctum, importans illas differentias. Dicitur notanter, in ordine ad terminum supponentem respectu plurium differentiarum temporis diuisim, nam si terminus non possit accipi respectu illarum differentiarum temporis diuisim, tunc propriè non ampliatur; ideo ibi non est ampliatio, antichristus, erit, quia non potest accipi respectu differentiarum temporis præsentis, & futuri seorsum. Ex quo sequitur, quod nō quilibet

Covale
laris.

Summul. Petri Hispan.

E terminus, qui accipitur respectu verbi futuri temporis, vel præteriti ampliatur: licet bene accipiatur respectu diuersarum differentiarum temporum dicitur. **Art. 2.** siunctum.

SECUNDО sciendum, quod ad hoc, quod aliquis terminus à parte subiecti amplietur, respectu copulæ de præterito, vel cōsimilis, duo requiruntur. Primo, q̄ talis termin⁹ habeat suppositū, vel supposita, sibi correspondens, vel correspondentiam in ordine ad copulā de præsenti, quām ad copulam de præterito: ppter cuius defectū dicendo: Adam fuit, ibi, Adam, nō ampliatur. Secundo, quod talis terminus à parte subiecti nō restringatur, propter cuius defectum dicendo, quod est homo fuit animal, ibi homo, non ampliatur quia restringit per illā implicationem, quod. Et aduerte, quod terminus non dicitur ampliari in propositione eq̄, q̄ plura significet, quām si nō ampliaretur: quia terminus ybicūque ponatur, semper & quemulca significat; quia ybicūque ponatur, siue in propositione, siue extra, siue cum ampliatione, siue non, semper subordinatur eidem concepiū mentali, sed talis concepius semper & qualiter significat, quia significat naturaliter. Aduerte etiam quod terminus dicitur ampliari ratione significati, vel significatorū, & etiam ratione suppositionis; idest, quod terminus non ampliatur, nisi habeat significatum vel significata, & quod supponat. Ex istis sequitur, quod ampliatio se tener ex parte materialis propositionis, quia se tenet

ex parte terminorum significatiū, & etiam se tener ex parte formæ propositionis, quia terminus nō ampliatur in propositione, nisi accipiatur in ordine ad diuersas copulas importantes diuersas differentias temporis, & tunc ponuntur, aliquę regulę. Prima est, quilibet terminus supponens, positus à patre subiecti, respectu copulæ principalis, vel verbi includentis copulam principalem præteriti temporis, vel respectu participijs præteriti temporis, quod est prædicatum, vel adiectiuū principalis prædicati, habens significatum, vel significatiū sibi correspondentia in ordine ad tempus præsens, & præteritum, ampliatur ad supponendum pro significato, vel significatiū, quod est, vel fuit. Dicitur notanter, supponens, quia terminus non supponens non ampliatur. Et dicitur notanter, positus à parte subiecti, quia si poneretur à parte prædicati, non, sic ampliaretur. Dicitur notanter, respectu copulae principalis, vel verbi includentis copulam principalem, quia non oportet, quod amplietur respectu copulæ minus principalis, vt dicendo, homo, qui fuit, est, ibi ille terminus, homo, non ampliatur. Dicitur notanter, respectu participijs, &c, quia si tale particiū non esset prædicatum, vel adiectiuū principalis prædicati, non ampliaretur, vt dicendo, homo videt a finitum genitum, ibi, homo, non ampliatur, quia genitum non esse prædicatum, neque adiectiuū principalis prædicati, quia videns

A dens est principale prædicatiū. Ex omnibus istis sequitur, quod istæ propositiones sunt conce-
dendæ: virgo fuit meretrix: nam sensus est, quod est virgo, vel quod fuit virgo, fuit meretrix: puer fuit senex: viuū fuit mortuum: præteritum fuit futurum generandum fuit mortuum, & sic de alijs.

Art. 3. T E R T I O sciendum, quod secunda regula est talis, quilibet terminus supponens, positus à parte subiecti respectu verbi futuri temporis, quod est copula principalis, vel includens copulam principalem, vel respectu participij, futuri tempore, quod est prædicatum vel adiectivum principalis prædicati, habens significatum vel significata; sibi correspondētia

B pro tempore præsenti, & futuro ampliatur ad supponendum pro significato, quod est, vele-
rit: nisi testringatur ad unam differentiam temporis, & omnes istæ particulæ declarantur, sicut in regula præcedenti. Ex ista regula patet, quod omnes istæ sunt concedendæ: album, erit nigrum, cum sensus eius sit, quod album, quod est, vel quod erit, erit nigrum, similiter meretrix erit virgo: similiter mortuum est generandum, & sic de similibus.

Tertia regula: quilibet terminus supponens, captus respectu huius verbi, potest, vel respectu istorum modorum, scilicet possibile, contingens, impossibile, & necesse, primè intentionaliter, & syncategorematice captorum, supponit pro eo, quod est, fuit, vel erit, vel potest esse: dummodo habeat

significatum vel significata; respondeat, vel correspondētia pluribus differentijs temporum. Et dicitur potanter in littera, primo intentionaliter & syncategoreticamente captorum quia si tales modi caperentur secundè intentionaliter, prout faciunt propositiones modales, compositas non ampliarent.

Quarta regula: quilibet terminus positus à parte subiecti respectu prædicati, quod est nomen, verbale terminatum inabile, vel in tiuum, importans arietudinem: ampliatur pro eo, quod est, vel potest esse; dummodo non testringatur ad unam differentiam temporis; ut homo est amabilis Homo est amatius; ly homo ampliatur pro eo, quod est, vel potest esse. Dicitur potanter: importans arietudinem; quia si non importaret, tunc non haberet vim ampliandi, ut sunt isti termini, cubile, sedile, & sic de alijs. Quinta regula: quilibet terminus rectus ab istis verbis, significatur, ampliatur, verificatur, mediante ista propositione, pro, ampliatur ad supponendum ad quinque differentias temporum, yd dicendo homo supponit pro homine, propositio verificatur pro homine, ibi ly homo supponit pro homine, qui est, qui fuit, erit, potest esse, vel imaginatur esse. Et dicitur potanter, rectus mediante ista præpositione pro, quia aliter non ampliaretur, at dicendo, propositio verificatur pro homine, ibi propositio non ampliatur. Circa hoc queritur Sophi de hoc sophismate, homo est ma-

Suumul Petri Hispani.

Emōnius: Probatur: quia quod est, vel fuit homo, est mortuum: ergo homo est mortuus. Inprobatur: nullus homo qui est, est mortuus; omnis homo est homo, qui est: ergo nullus homo est mortuus. Item omnis homo est viuus: ergo nullus homo est mortuus: tenet consequentia a contrarijs. Ad sophisma respondeatur, quod ipsum est verum. Et ad primam rationem dicitur, negando consequentiam; quia arguitur a minus amplio ad magis amplum cum distributione magis ampli. Pro cuius declaratione po-

Regula. nuntur aliquæ regulæ. Prima: arguendo a magis amplio ad minus amplum cum distributione magis ampli, & posita constantia minus ampli, est bona consequentia; ut bene sequitur:

Fitur: omnis homo fuit albus, & homo est: ergo homo, qui est, fuit albus. Secunda regula: arguendo a magis amplio ad minus amplum sine distributione magis ampli, non valet consequentia; ut non sequitur homo fuit albus: ergo homo qui est, fuit albus. Tertia regula: arguendo a minus amplio ad magis amplum sine distributione magis ampli, est bona consequentia, ut bene sequitur, homo, qui est, fuit albus: ergo homo fuit albus. Quarta regula: arguendo a minus amplio ad magis amplum cum distributione magis ampli, non

valet consequentia, ut non sequitur, omnis homo: qui est, fuit albus; ergo omnis homo fuit albus. Ad secundam rationem negatur consequentia, ad probationem dicitur, quod non

debitè arguitur a contrarijs; quia termini non tenentur eque ample.

A R G V I T V R primo sic: Unus terminus non dicitur agere in aliud terminum; igitur unus terminus non dicitur ampliare aliud terminum. Secundo sic: Copula præteriti & copula futuri, sunt simplices copulæ, ergo non habent vim ampliandi magis, quam copula præsentis temporis. Tertio sic: Si regulæ supradictæ essent bona, sequeretur quod ista esset vera: iustus damnabitur: cum sensus eius sit, qui est, vel erit iustus, damnabitur, sed consequens est falsum: quia propositio vera de futuro, debet habere, vel saltē potest habere aliquam de præsenii veram, sed nunquam ista erit vera: iustus damnatur. Ad pri-
Munim dicitur, quod unus terminus non dicitur ampliare aliud eo, quod agat in aliud terminum, sed quia intellectus mediante tali termino accipit aliud terminum amplè pro suis significatis. Ad secundum dicitur, quod talis copula est simplex, & quantum est de se non habet virtutem ampliandi subiectum, sed ampliatur ex bonitate modi intelligendi, & communis modi concipiendi ipsius intellectus, sic accipientis subiectum in ordine ad diuersas differentias temporum.

Ad tertium dicitur, quod non debet sic reduci ad unam de præsenti, sed sic, hoc damnatur, demonstrando perly hoc illud, pro quo supponebat ly iugis. Unde ad sciendum, qua-

A litter. propositiones de præterito, & futuro debeat reduci ad unam de præsenti: ponuntur

Regula. aliquæ regulæ. Prima si in propositione de præterito, vel de futuro ponatur aliqua determinatio præteritionis, vel futuritionis, tales determinationes debent dimiti, reducendo eas ad unam de præsenti, vt ego fui heri, sic reducitur: ego sum: ego habbam eras: sic reducitur: ego bibo. Secunda regula: si tales propositiones sint de copulato extremo: hoc est si integræ partes subiecti ponitur coniunctio copulativa, reducuntur per plures propositiones inconiunctim; sumptas, vt Adam, & Noe fuit, sic reducitur Adam est, Noe est. Tertia regula: si in talibus propositionibus ponatur terminus numeralis, debet reduci

B per plures propositiones, secundum exigentiam numeri, vt Helena peperit decem filios, sic reducitur: Helena parit istum filium: Helena parit istum filium, &c sic de alijs. Quarta regula: si tales propositiones constituantur ex terminis contrariis vel repugnantiibus, si tales propositiones sint particulares, vel indefinitæ, loco subiecti debet poni pronomen demonstratum, demonstrans illud, pro quo supponebat subiectum: vt album erit nigrum: sic reducitur hoc est nigrum, sed si tales sint universales, debent reduci per plures singulares, successivè possibles, vt hæc est vera: omnis homo morietur, quando unus solus homo morietur.

Sequuntur adhuc aliqua regulae.

C

PRIMO sciendum, q̄ quinta regula talis est: ablatiūs præcessè exprimens significatiū termini ampliatiū, rectus à parte post a tali termino ampliatio, ampliatur ad tot differentias temporū, ad quot talis dictio potest ampliari: dum modo non restringatur, vt homo est amabilis amore ibi amore, ampliatur pro amore, qui est, vel qui pō: esse. Sexta regula, terminus positus respondeat dictiū importantiū actuū interiorē animæ, rectus à parte post à tali dictione, dum modo in illum terminum transeat actus talis dictiōnis, ampliatur ad supponendū pro eo, quod est, fuit, erit, potest esse, & imaginari esse. Dicunt etiam aliqui similiter de verbis importantibus actus sensus exterioris, q̄ ampliant terminum pro tempore, præsenti, & ad modicum tempus præteritum, vt audiō sonum, ibi ampliatur ad sonum, qui est, & qui statim antē fuit. Septima regula, terminus supponens positus à parte antē respectu istius termini, p̄sūs, importantis prioritatem temporis, ampliatur pro eo, quod est, vel fuit: nisi impeditur, vt homo est prior alio ibi ille terminus, homo, ampliatur pro eo, quod est, vel fuit. Et dicitur notanter, importantem prioritatem temporis, quia si importaret aliam prioritatem, puta naturæ, vel ordinis, vel honoris nō ampliaret, sed tertius positus a parte post, rectus ab eo, ampliatur pro eo, quod est, vel erit, & per oppositū dicatur de posterius. Nā terminus positus a parte

Summūl. Petri Hispan.

E a parte antē , ampliatur pro eo , quod est , vel erit . dummodo de- notetus præcedere , & terminus sequens pro illo , quod est , vel fuit , dummodo denotetur se- qui , & quod posterius importet posterioritatem temporis : vt homo est posterius asino , homo ampliatur pro eo , quod est , vel erit , & asino , pro eo quod est , vel fuit . Secunda regula : terminus supponens , captus respectu verbi importatis mutationem ac quisitiūm , ampliatur pro eo , quod est , & immediatē post hoc erit : dummodo significatum ibilius termini denotetur acquireti , vt asinus generatur ; ibi ly asinus supponit pro eo quod est , & immediatē post hoc erit : sed terminus captus respectu verbi importatis mutationem deperdituam , ampliatur ad suppo- nendum pro eo quod est , vel im- mediatē ante fuit : vt asinus corrumptus : ibi asinus supponit pro eo , quod est , vel pro eo , quod immediatē ante hoc fuit . Nona regula : terminus , qui est subiectum huius verbi , incipit , ampliatur ad supponendum pro eo , quod est , & immediatē post hoc erit : vt homo incipit

esse : ibi homo ampliatur ad sup- ponendum pro homine , qui est , & immediatē postea erit : hoc tamen non est semper necessa- rium : Nam secundum Scot. res In quo aliquia potest durare per solūm q. 12. instans , & tūc tantūm supponit pro illo , quod nunc est & antea non fuit . Sed terminus , qui est subiectum illius verbi , desinit , ampliatur ad supponendum pro eo , quod est , vel immediatē ante fuit , vt homo desinit esse : ibi ho- mo , ampliatur ad supponendum pro homine , qui est , vel qui im- mediatē ante hoc fuit , & debent iste dux regulæ intelligi in re- bus duratibus plusquam per in- stans . Sed aduerte , quod termi- nus ampliatus importat illa , ad quæ ampliatur secundum exi- gentiam suppositionis , vt si sup- ponit determinatē , importat il- la disiunctiū , si confusè , & di- stributiū , importat illa copula- tiū , & sic de alijs . Aduerte tamē , quod propositiones in qua- bus ponuntur termini ampliati- ui , debent exponi disiunctim , hoc est per propositionem cate- goricam de disiuncto extremo ; in qua differentiæ temporales disiunctim accipiuntur .

S V M M V L A R V M
P E T R I H I S P A N I

Tractatus Decimus.

Cuius prescriptio est. De Restrictionibus.

Restri-
ctio qd
& quo-
duplex.

Restrictio est coarctatio termini communis a maiore suppositione ad minorem: ut dictum est prius. Restrictionum autem alia fit per nomen: ut homo albus: iste terminus, homo, non supponit pro nigris, neque pro medio colore coloratis, sed restringitur ad albos; alia fit per verbum: ut homo currit; iste terminus, homo, supponit pro presentibus tantum. Alia fit per participium: ut cum dicitur: homo currens disputat; ille terminus, homo; supponit pro presentibus. Alia fit per implicationem: ut cum dicitur, homo, qui est albus; currit; haec implicatio, qui est albus, restringit hominem ad albos. Item restrictionum fastarum per nomen; alia fit per inferius, superiori appositorum; ut animal homo currit; ille terminus, animal, tantum supponit pro animalibus, qua sunt homines. Alia fit per differen-

tiam advenientem generi, qua est essentialis: cum sit constitutiva rei; ut cum dicitur animal rationale; hic animal supponit pro rationalibus animalibus. Altera fit per adiectum accidentis, ut cum dicitur; homo albus; iste terminus, homo, supponit tantum pro albus hominibus. De restrictione facta per nomine communiter sumptum tales dantur regula. Omnes Regulae, non nomen, non diminuens, nec habens utm ampliandi, adiunctum ex eadem parte termino magis communi, restringit ipsum ad supponendum pro his, ad quas exigit sua significatio; ut patet in exemplis predictis, ut homo per suam significacionem restringit animal ad animalia, qua sunt homines; ut cum dicitur, animal homo; et albus restringit hominem per suam significacionem ad homines albos; ut cum dicitur, homo albus. Dico autem non diminuens, ad remouendum nomina diminuentia ratione adiuncti,

Summul. Petri Hispan.

Eiuncti, ut mortuus, vel corruptus, & similia quae non restrin-
gunt, sed potius destruunt ad iunctum. Dico autem non haben-
tia vim ampliandi, ad remouen-
dum dictiones ampliativas, ut,
potens, potest, possibile, quae non re-
stringunt, sed potius ampliat. Et
sciendum, quod minus commu-
ne semper restringit magis com-
mune: ut cum dicitur, homo al-
bus currit; quia homo reperitur
in aliis hominibus, & nigris,
& medio colore coloratis: albus
autem non. Vnde quia ad hoc,
quod homo est magis commu-
ne, & albus minus commune,
& sic albus restringit hominem:

Fed secundum quod albus repe-
ritur in hominibus, lignis, lapi-
dibus, & brutis; homo autem
non: ut sic albus est magis com-
mune, & homo minus commu-
ne: & sic homo coartat album
ad albedinem existentem in ho-
minibus cum dicitur homo al-
bus currit; & sic utrumque coar-
tat alterum secundum diuersa.

Regula: Item de termino restricto talis
datur regula. Si signum univer-
sale adueniat termino restricto,
non distribuit ipsum, nisi pre-
bis, ad quae restringitur: cum ne-
dice: omnis homo albus currit;
ibi homo restringitur ad albos,
& non potest distribui, nisi pre-
albis. Item de restrictione dat

tur regulatalis. Nihil positum **G**
a parte predicati potest restrin- **R**
gere terminum coem, positum a
parte subiecti, quod ad principa-
lem eius significationem: ut ho-
mo est albus: iste terminus al-
bus, in predicato positus: non po-
test restringere hominem in su-
becto, positum ad albos, & quia si
restringitur ad albos: ergo per
regulam praecedentem, si signum
universale adueniret termino
restricto, solum distribuit ipsum
pro his, ad quae restringitur: ut
in proposito, homo, distribueret
solum pro aliis hominibus:
& sic istius propositionis, omnis
homo est albus, sensus esset, om-
nis homo albus est albus: ergo si
una erit vera: reliqua erit ve-
ra: & si una est falsa, reliqua
erit falsa: quod tamē est falsum
ergo cum dicitur: omnis homo
est albus: iste terminus, homo,
non restringitur: & sic patet illa
regula. Dico autem quo ad prin-
cipalem eius significationem:
quia predicatum restringit su-
biectum quod ad significatio-
nem, quae est genus, ut cum dia-
citur, cygnus est albus: iste ter-
minus, cygnus, restringitur ad
mares & non ad mulieres; &
sic albus restringit ipsum, quo
ad con significacionem, quae est
genus. & non quo ad suam si-
gnificationem. Item de restri-
ctione dat

Actione facta per implicationem talis datur regula. Omnis implicatio immediatè coniuncta termino communī, restringit ipsum, sicut suum adiectiuū: ut cum dicitur: homo, qui est albus, currit: iste terminus, homo restringitur ad albos per hanc implicationem, scilicet qui est albus. Item de eadem restrictione talis datur regula: Quotiescumque signum uniuersale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, duplex est oratio, ex eo quod signum potest præcedere implicationem: et sic distribuit terminum communem pro quolibet supposito: cum dicitur, omnis homo currit, qui est albus. Item implicatio potest prius aduenire, & restri gere terminum communem: & tunc signum postea adueniens, non distribuit ipsum, nisi pro his, ad qua restringitur: ut unus homo, qui est albus, currit: & tunc aquila et huic, omnis homo albus currit. Sequitur de reflectione facta per verbum, de qua plures dantur regulæ: quarum prima talis est: terminus communis supponens, vel apponens verbo presentis temporis, simpliciter sumpto, non habente vim ampliandi, neque ex se: neque ex alio, restringitur ad supponendum pro

bis, qui sunt sub forma termini communis supponentis. Dico autem termini communis: quia terminus discretus neque restringitur, neque ampliatur. Dico autem verbum presentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum: quia terminus communis altam habet suppositionem cum eis. Dico autem simPLICITER sumpto, ad remouendum verba sumpta cum particulis diminuentibus: ut est opinabile, & inopinabile. Dico autem non habente vim ampliandi, ad remouendum verba ampliativa: ut, potest. Dico autem, neque ex se, neque ex alio, ad remouendum verba, habentia vim ampliandi ex alio; ut putata ex coniuncto, sicut hoc verbum, est, cum dicatur, est, potest esse. Dico autem sub forma termini supponenti; quia homo supponit pro his, qui sunt sub humanitate: & animal, quae sunt sub animalitate: ut, eum dicitur, homo est animal. Item alia datur regula: Terminus communis supponens, vel apponens verbo de præterito simpliciter sumpto, non habente vim ampliandi, nec ex se, nec ex alio, restringitur ad supponendum pro his, quae sunt, vel

Regul.

Summul. Petri Hispan.

E fuerūt, sub forma termini supponentis: ut cum dicitur, homo fuit animal: iste terminus, homo, supponit pro his qui sunt vel fuerunt homines: et animal pro his, quae sunt vel fuerunt animalia. Item alia datur regula: Terminus cōis supponens, vel apponens verbo de futuro, etiā supponit pro his, qui sunt, vel erunt sub forma termini supponentis, scilicet praeis, qui sunt, vel erunt in futuro, ut homo erit animal. Ex predictis patet, quod verbum restringitur quo ad significationem quae est tempus: & non quo ad significacionem principalem.

Sophis-
ma. Circa predicta queritur de hoc sophismate, omne aīal fuit in arca Noe. Probatur: homo fuit in arca Noe; equus fuit in arca Noe, &c. ergo omne aīal fuit in arca Noe. Contra: omne aīal fuit in arca Noe: sed Cæsar fuit aīal: ergo Cæsar fuit in arca Noe, quod est falsum: ergo aliqua præmissarū est falsarū minor, ergo maior. Quod autem prima sit falsa, pa-

Regul. tet per quandā regulā, quae dicit: q̄ terminus cōis supponens, vel apponens verba de præterito, simpliciter sumpto, restringitur ad supponendum pro his, qui sunt, vel fuerunt sub forma termini supponentis. Item alia est regula: q̄ si signū uniuersa-

le adueniat termino restricto, distribuit ipsum pro oības illis, ad quā restringebatur: ergo cā dicitur, oē animal fuit in arca Noe: iste terminus, aīal, supponit pro it animali, quod fuit in arca Noe, quae non fuerunt, omnia in arca Noe: ergo prima est falsa. Item ad idem in hac propositione, omne animal, qđ tunc fuit, fuit in arca Noe: iste terminus, aīal, restringitur magis q̄ in ista oratione, omne animal fuit in arca Noe: cum in prima plura supponantur, sed iste terminus, aīal, restringitur ad ea, quae fuerunt tunc in illa rēpōrē, propter implicationem ibi posita: ergo si solum illa, que fuerunt in præterito, fuerunt in arca Noe, & non plura: oportet quod hæc sit falsa, oē aīal fuit in arca Noe, cum in ea plura animalia supponantur: Solutio quidā dicunt, q̄ hæc oē animal fuit in arca Noe, est duplex: eo q̄ potest fieri distributio pro singulis generum, vel pro generibus singulorum: Primo modo est falsa: secundo modo est vera: quia quando fit distributio pro singulis generum, tunc est distributio pro singulis in diuiduis, quae sub eodem genere, & sub eadē specie continentur: tunc oportet quod oīa individua contēta sub animali, fruissent in arca Nae, quod est

Aest falsum. Sed cum sit distri-
butio; pro generibus singulorū;
tunc solum est distributio pro
generibus, vel speciebus; sed
non fuit aliqua species anima-
lis, quæ non fuit in arca Noe?
Et illo modo est vera. Sed huic
solutioni non acquiesco, quia
species animalis non fuit per
se in arca Noe: sed tantum in-
dividuum, unde illo tempore
non habuit veritatem, nisi pro
singulis generibus, i.e. pro indivi-
duis, & non pro generibus simi-
lariis. unde dico quod proposi-
tio, est falsa, & concedo omnes
rationes adductas ad hoc: Et pro-
batio peccat secundum cōsequēs,

B ab insufficiēti inductione: quia
non accipit oēs partes distribu-
tionis, quæ sunt sub subiecto
istius propositionis; omne ani-
mal fuit in arca Noe. Solet etiā
quari, utrum similiter restrin-
gantur termini in propositione
affirmativa, & negativa? Di-
cunt aliqui, quod non: quia esse
restringit ad existens: & nō esse
ad non existens: ergo non pro eo
dem sit restrictio in affirmati-
va, & negativa. Item videtur,
quod oīs negativa: in qua esse
negatur simpliciter est falsa.
Si similiter restrinquentur ter-
mini in propositione negativa;
& affirmativa: quia in hac
propōne, rosa est: iste terminus,

rosa, restringitur ad existens:
& si in hac rosa non est, simili-
ter restringatur ad existēs: tūc
est sensus, quod rosa, q̄ nō est, est:
Et hac est falsa: ergo est rosa, &
nō est: Et sic q̄libet negatiua, in
qua esse negatur, esset simpliciter
falsa: qd̄ falsum est, ergo vi-
detur, quod nō similiter restrin-
guntur termini in propōne affir-
matiuā, & negatiua. Sed pba-
tur, & similiter restringantur:

q̄ si in hac propōne, hō est: iste
terminus, hō, restringitur ad
existēs: in hac nullus hō est,
ad non existens: ergo utraq; est
vera: quia de existentib. vere
predicatur esse, & de non existen-
tib. remouetur esse: ergo contra-
dictoria sunt simul vera, quod
est impossibile: ergo illud etiā,
ex quo sequitur impossibile, s. &
non similiter restringantur ter-
mini in affirmativa, & negati-
ua. Itē rēgula ēst: quod oē ver-
bum simpliciter sumptum, nōn

habens vim ampliādi nec a se,
nec ab alio, restringit terminū
supponentem quo ad consignifi-
cationem, q̄ est tempus, & non
quo ad significacionem: ergo tē-
pus est cā restrictionis illius:
Sed idē tēpus est affirmativa, &
negativa sibi opposita, vt rosa
est, nulla rosa ēst, ergo eadē ēst
cā restrictionis in utraq; ergo
eodem sit restrictionis in utraque;

Quaest.

Regulae

Summul. Petri Hispan.

Ecce hoc argumenta concedimus. Ad illud, quod primo obijicitur, est dicendum quod esse non restringit ad existēs, et non esse restringit ad non existēs: sicut nec hoc verbū, currō, ad currēs: quia nullum verbum restringit sibi terminum supponentē quo ad significationem, sed quo ad consignificationē, quae est tempus. Vnde non restringit supposita existētia, sed præsentia: supposita. n. præsentia posse sunt esse in aliquibus terminis tam existētia quam non existētia: ut cum dico, enūciabile est: enūciabile supponit tam pro existētibus, quam non existētibus. Omnia autem enūciabilia, quae sunt falsa in præsenti, sunt in præsentia, sed non existētia: quia nullum falsum est: Et sic esse non restringit ad existētia, sed ad præsentia: cū idem tempus sit utroque, quod est causa restrictionis. Ad aliam dicendum est: quod duplex est forma termini communis. Quamdam est, quae saluatur rebus existētibus tantum: sic humana, quae est forma hominis: Et animalitas, quae est forma animalis: Et in talibus omnia supposita præsentia sunt existētia. Alia est forma terminis: communis: quae saluatur tam in rebus existētibus, quam non existētibus: ut enūciabilitas. **G**qua est forma enūciabilis: quia quadā sūt enūciabilia existētia: ut Deū esse, et omnia vera: Et alia sūt nō existētia: ut hominē esse asinū, et omnia falsa: Et in talibus nō restringitur terminus cōis ad existētia, sed restringitur tā ad existētia, quam ad non existētia. Vnde istius ppositionis, rosa nō est nō est sensus, rosa, quae est, nō est, sed est sensus: rosa aliter sūpta, quā in præsenti, nō est. Solet autē ppositionem **H**ni, quod quadā restrictione ab aliageusu, ut cū dicitur, nihil est in nera. area, quāvis sit plena aere quā iste terminus nihil, supponit ab usus, pro rebus solidis siue firmis: Et rex pro rege patria, et magister tegit p. magistro proprio, Solet etē poni, quod quadā restrictione per transitionē verbi, ut cum dicitur. Socrates passus hominem: iste terminus, hō supponit pro alio a Socrate, virtute transitionis verbi; quia dās, et recipies debet esse diuersa; Et quō si aliquādos sint eadē hoc tamē est per accidens: per hoc quod idem subiectū est utriusq; sicut idem est dux, et comes secundum accidentem. Vnde dicitur, quod nō sequitur, Socrates pascit seipsū. Et ipse est homo; ergo pascit hominem; quia est fallacia accidentis; quia hoc pronomen,

A se, non potest supponere pro diversis a Socrate, sed homo bene potest.

Art. 1. PRIMO sciendum, quod restrictio est acceptio termini in propositione pro paucioribus significatis, vel paucioribus differentijs temporum, quam in propositione, in qua si non restringeretur, acciperetur, ut homo albus currit; ibi homo, accipitur solum pro hominibus albis. Est hanc duplex restrictio, scilicet aliena, & non aliena. Alienam est, quae fit respectu copulae ratione cuius terminus accipitur pro aliquibus suis significatis, pro quibus potest supponere, & non pro omnibus, ut homo est albus: per illam copulam, est, homo restringitur ad standum solum pro presentibus, id est pro hominibus, qui sunt. Sed B restrictio non aliena est, quae fit respectu alicuius termini, qui non est copula, ratione cuius terminus aliter supponit pro paucioribus suis significatis, quam supponeret, si talis terminus sibi non adderetur, ut homo albus currit: ibi, homo, restringitur ad homines albos.

Art. 2. SECUNDUM sciendum, quod de istis ponuntur aliquæ regulæ. Prima: adiectuum restringit suum substantium; secundum exigentiam talis adiectiū: dummodo tale adiectuum addatur immediate substantiō, ut homo albus currit: ly homo, restringitur pro albis tantum. Et dicitur notanter, dummodo immediate addatur substantiō: quia si in di-

uersis extremis ponetur substantiū, & adiectiū, non esset restrictio. Secunda regula: aduersum restringit verbum, secundum exigentiam ipsius aduersib; ut homo currit velociter; ly currit, restringitur pro currentibus velociter, verbum etiam restringitur per casum rectū ab eadē parte post; ut homo bibit vinum ibi, bibit, restringitur pro bibentibus vinum. Tertia regula: pronomen demonstrativum primitiū speciei restringit terminū cui additur pro eo, quod demonstrat, ut iste homo currit. Item obliquus, rectus ab alio casu, restringit eum pro illis, pro quibus competere potest, ut cappa Socratis est nigra: ibi ly cappa restringitur ad standum præcisè pro cappa Socratis.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod quarta regula est talis: copula praesentis temporis restringit subiectum, & prædicatum pro illis, qui sunt, & hoc in propositionibus contingentibus, in quibus nō ponitur copula absoluta a tempore, neque terminus ampliatus: quia in necessarijs propositionibus hoc non est verum, ut alias visum est. Quinta regula: implicatio restringit terminū, cui additur secundum exigentiam talis implicacionis, ut ens, quod est ex i; ibi, ens, restringitur ad præsen- tia. Aduerte tamē, quod totum subiectū ampliatur pro his, qui sunt, & erūt rōne illius copulæ erit. Et aduerte, qd ad hoc, qd aliquis termin⁹ possit restringere alium, oportet, quod dicatur, vel quod possit dici de aliquibus suppositis illius termini, &

Regula

su. capo

128. H.

Summūl. Petri Hispan.

**Sophis-
ma.** E de aliquibus non; ideo, si omnis homo esset albus, & nullus niger, ibi propriè non esset restri-

ctio, homo albus currit. Circa

hoc quæritur de hoc sophisma-

te, aliud à nigro erit nigrum? Et

videtur, quod si verū: quia be-

ne sequitur, nihil aliud à nigro

erit nigrū, sed omne album est

aliud à nigro: ergo nullum albū

erit nigrum, consequens est fal-

suum: ergo aliqua præmissatum:

non minor: ergo maior, & per

consequens sua contradictoria

erit vera quæ est sophisma, scilicet

aliud nigro erit nigrum. In

oppositum arguitur: quia in di-

cta ppositione ly, nigro, amplia-

eunt pro omni nigro, quod est, vel

erit: sic, ad eius veritatem re-

quiritur verificatio tam pro om-

ni, quod est, quam pro omni il-

lo, quodd erit, scilicet quod nec

est nigrum, neque erit nigrū; ita

quod sit sēsus, illud, quod nec

est nigrum, neque erit nigrum,

erit nigrum, quod falsum est. I-

deo respondetur ad rationē ante

oppositam, negando consequē-

tiam: quia ibi arguitur a minùs

amplio ad magis amplum, cum

distributio magis ampli.

A R G V I T V R primò sic:

Nullus terminus potest restri-

gi: ergo nullus terminus potest

ampliari. Patet consequentia:

quia non videtur maior ratio

de uno, quam de alio. Antece-

dens patet: quia pauci, vel nulli

logici determinat de restrictione.

Secundò sic: Si aliquis terminus ampliaretur, maximè esset

prædicatum in propositione de

præterito, vel futuro, sed hoc est

falsum; quia predicatum in tali

bus propositionibus stat præcisè

secundum exigentiam copulæ.

Tertiò, Si aliquis terminus am-

pliaret, maximè esset subjectum

huius propositionis, Socrates iu-

uenis fuit disputaturus quod

est falsum: quia termini amplia-

tes debet se impedire ad inui-

cē, sicut signa distribuentia. Ad

primū dicitur, & multi fecerint

mentionem de restrictione, &

dato, quod nō fecissent mentio-

nem, satis poterat intelligi per

ampliationem. Ad secundū di-

citur negando consequentiam,

quia verbū præteriti, vel futu-

ri temporis non habet vim nisi

a parte antē; ideo prædicatum stat

præcisè secundum exigentiam illi-

lius copulæ, vnde si sint duæ, sta-

bit secundum exigentiam illa-

ruth duarum, ut homo est, vel

erit albus ibi album supponit

pro illo, quod est, & erit. Ad ter-

tium dicitur, quod termini am-

pliatiui nō impedient se ad in-

uicem: id est subiectum in ista p-

ositione, Socrates iuuenis fuit

disputaturus, ampliatur ad sup-

ponendum tam pro illo, quod

est, fuit, & erit ita, quod est satis

sus, quod est, fuit, vel erit Socrate-

s iuuenis fuit disputatus:

A S V M M V L A R V M^c
P E T R I H I S P A N I

Tractatus Undecimus.

Quem de Appellationibus inscribunt:

Appel-
latio qd
& quo-
duplex.

B
Appel-
latio si-
gnifica-
rio, &
supposi-
tio dif-
ferunt.

Ppellatio : est acceptio termini pro re existente. Dico autem pro re existente : quia terminus significans non eas, non appellat : ut Caesar, vel antichristus, vel chymara &c. Differit autem appellatio a significacione, & suppositione : quia appellatio est tantum de re existente, sed suppositio, & significatio sunt tam pro re existente, ut antichristus significat antichristum: & supponit pro antichristo, sed non existente, qd pro re non appellat : homo enim significat hominem: & de natura sua supponit tam pro existentiis, quam pro non existentibus hominibus: appellat autem tantum homines existentes. Appellationū autem alia est termini communis, ut homo: alia est termini discreti, vel singularis: ut

Socrates: Terminus singularis idem significat, supponit, & appellat: scilicet rem existentem, ut Petrus, vel Ioannes. Item appellacionum termini communis, alia est termini communis pro re in communi: ut quando terminus communis simplicem habet suppositionem: ut cū dicitur: homo est species, animal est genus: & tunc terminus idem supponit, significat, et appellat: ut homo significat hominem in communi, & supponit pro homine in communi, & appellat hominem in communi. Alia autem est appellatio termini communis pro suis inferioribus: ut quando terminus communis personaliter habet suppositionem: ut cum dicitur, homo currit: tunc homo non idem significat, supponit, & appellat: sed significat hominem in communi, & supponit pro particularib. hominibus, & appellat particulares homines, tantum existentes.

Summul. Petri Hispan.

E. PRIMO sciendum, quod

Art. I. duplex est appellatio, scilicet formalis, & rationis. Vnde appellatio formalis, est acceptio termini cōnotatiui in propositione pro suo significato formaliter, tanquam adiacenti, vel non adiacenti, vel de abdīnanti alterum secundum aliquam differentiam temporis, ut homo est albus: ibi, albus appellat albedinem adiacere illi rei, pro qua supponit. Ex quo sequitur, quod appellatio formalis solum conuenit terminis cōnotatiuis. Vnde terminus cōnotatiuus, vel cōcretiuus, vel denominatiuus est, qui de significatione formaliter significat suum significatum formale per modum adiacentis, vel non adiacentis rei, pro qua supponit. Et adverte, quod

F duplices sunt termini cōnotatiui: quidam sunt positivi, qui cōnotant aliquid per modum alteri adiacentis, vt album, nigrum. Alij sunt priuatiui, qui cōnotant aliquid per modum alteri non adiacentis, vt cœcum supponit pro oculo, & cōnotat visum per modum non adiacentis oculo: similiter pauper, supponit pro Socrate cōnotando bona exteriora non sibi adiacere. Et adverte, quod terminus cōnotatiuus habet duplex significatiū, scilicet materiale, & formale. Materiale est illud, pro quo supponit. Formale est, quod principaliter importat, vel illud, quod cōnotat alteri adiacere, vel non adiacere, vt significatum materiale albi, est Socrates: formale, est albedo. Et adverte, quod de cōnotatione termini diversitas est inter Do-

ctores: dicū enim aliqui, quod G

terminus cōnotat significātum materiale, & non formale. Sc. in 1. d. 4. q. E Alij dicunt econtra, quod cōnotat significatum formale, & arg. 4.

supponit pro materiali, & illius sententiae sunt Doctores aliqui moderniores Scoto: pūia, Ocham, & sui sequentes. Et adverte, quod iste terminus albū dupliciter accipitur. Vno modo pūie adiectiū, & tunc habet significatum formale tantum: significat enim solum albedinem, non tamen eodem modo sicut albedo: quia album significat albedinem sub modo actualis inhārentiē ad subiectum, sed albedo significat albedinem per modum per se stātis sed quando capitū substantiū, habet significatum materiale & formale. Alius est terminus, absolutus, qui absolute significat suum significatum, non cōnotādo aliquid alteri adiacere, vel non adiacere, vt homo, bos, leo. Vnde pro declata Regula. tione appellationis formalis ponuntur aliquæ regulæ. Prima: terminus appellatiuus aliter appellat suum significatum formale, quando solitariè ponitur tanquam subiectum, vel p̄x̄dicatum, & aliter quando configitur cum alio termino: quia quando per se ponitur, appellat suum significatum formale adiacere rei, pro qua supponit ut album currat ibi, album appellat albedinem adiacere rei, pro qua supponit. Sed quando ponitur cum alio termino, hoc est dupliciter vel ille terminus est absolutus, & tunc appellat suum significatum formale adiacere rei, pro qua terminus absolutus

Quæst.

A tuus supponit, vt homo albus currit: ibi albus appellat albedinem rei, pro qua supponat homo, vel talis terminus est cōnotatiuus, & tunc appellat suum significatum adiacere, vel non adiacete rei appellate per aliū terminum, vt Socrates est albus monachus: ibi albus, appellat suum significatum formale adiacere rei qua cōnotatur per illum terminum, monachus: modo iste terminus, monachus appellat habitum monachalem: ideo quādō dicitur: iste est monachus, albus, sensus est: iste est monachus habens habitum album. Similiter iste terminus, tuus, in ista propositione, iste canis est tuus: aliter appellat, quām in ista, iste canis est pater tuus: quia in prima appellat re, tanquam possessorem canis, & in secunda appellat te, tanquam genitum a cane.

B SECUNDO sciendum, quod quando duo termini appellatiui, quorum unus determinat alterum, & ponuntur a parte eiusdem extremiti, & se tenent ad idem extremum: ita quod determinabile præcedit, & determinatio sequitur, appellant sua significata formalia adiacere, vel non adiacere pro eodem tempore verbi præcisè, vt ego percucio magistrum: ibi a parte prædictat̄ ponuntur illi duo termini, scilicet percutiens magistrum, & unum determinat alterum: ideo ad veritatēm talis propositionis requiritur, quod percussus sit magister, quando eum percucio. Alia regula:

Regula quando in propositione ponuntur duo termini cōnotatiui a

parte eiusdem extremiti, mutuo se determinantes, & se habentes ad initium, sicut substantiuum, & adiectiuum: tunc terminus, qui se habet per modum adiectui, appellat suum significatum formale adiacere, vel non adiacete cōnotato alterius, se habentis per modum substantiui, vt Socrates est albus monachus: ibi illi duo termini, scilicet albus, & monachus se habent, sicut substantiuum & adiectiuum, & sunt termini cōnotatiui: ideo albus appellat suum significatum formale adiacere cōnotato illius termini, monachus. Alia regula: terminus cōnotatiuus, seu appellatiuus non ampliatiuus, appellat suum significatum formale secundum exigentiam ampliationis vel restrictionis: ita, quod si terminus stet pro præsentibus, appellat suum significatum tantu pro tempore præsenti: vt album cutitur: ibi album appellat albedinem adiacere rei tantum pro tempore præsenti, sed si terminus amplietur ad præsentia, & futura: tunc appellat suum significatum adiacere, vel non adiacere tam pro tempore præsenti, quām futuro, vt album erit Socrates: ibi album appellat albedinem adiacere Socrati pro tempore præsenti, vel futuro, & est sensus: illud, quod in tempore præsenti habet albedinem, vel in tempore futuro habebit albedinem, erit Socrates. Et dicitur notanter dummodo non sic ampliatiuus, quia si esset ampliatiuus, non eodem modo appellaretur: vt Adam,

Summul. Petri Hispan.

Ecce genitus: ibi ille terminus, genitus, non appellat generationem passiuam pro tempore praesenti, sed pro tempore praeterito: similiter dicendo: antichristus est generandus. Ex istis sequit, quod magna est differentia inter istas propositiones album fuit Socrates, & Socrates fuit albus, nam in prima album, appellat albedinem adiacere pro tempore praesenti, praeterito, sed in secunda appellat albedinem adiacere solum pro tempore praeterito: ideo una potest esse vera, & reliqua falsa. Etiam est differentia inter istas duas propositiones, crudum hodie comedisti, & hodie comedisti crudum: nam sensus primae est rem, quae habet cruditatem, vel quae habuit cruditatem hodie comedisti, sed sensus secundae est, hodie comedisti rem habentem cruditatem pro tempore comestionis: ideo una potest est vera, & alia falsa. Et veritas, & falsitas istarum non cognoscuntur, nisi per appellations: ideo sunt vobis necessarie appellations ad discernendum veritatem, vel falsitatem multorum propositionum. Vnde ista est vera, sanctus in celo erit peccator: sensus enim est, quod in tempore praesenti habens sanctitatem in celo, vel in tempore futuro, erit peccator. Etiam iste possunt cōsideri: pater erit Socrates, quando Socrates non erit pater: pater manebit Ioannes, quando Ioannes non manebit patet.

Mib. 3. T E R T I O sciendum, quod terminus dicitur dupliciter, appellare suam rationem. Vno

modo dicitur appellare suam rationem formalem sub disjunctione ad omnes rationes conuenientes rei: ut ibi venientem cognosco: ibi venientem appellat suam rationem formalem sub disjunctione ad omnes alias rationes, conuenientes suo significato: ideo ad veritatem talis propositionis, sufficiit quod ego habeam aliquam notitiam de veniente: siue illa notitia sit propria notitia venientis, siue hominis, siue animalis, siue aliqua alia conueniens venienti. Alio modo terminus dicitur appellare suam rationem propriam: ut cognosco venientem. Vnde ad hoc, quod ista sit vera, requiritur, quod ego habeam propriam notitiam, secundum quam aliquis dicitur veniens, & de ista appellatione ponitur talis regula. Terminus sequens dictio nem, importantem actum interiorum animarum, rectus a tali distinctione, terminans actu impositum per talem dictionein, appellat praeclaram propriam rationem, secundum quam talis terminus significat, ut cognosco venientem ly venientem appellat praeclaram propriam rationem, secundum quam talis terminus significat, ut cognosco, venientem ly venientem, appellat propriam rationem, secundum quam ille terminus, veniens, significat. Circa hoc quod ritur de hoc sophismate, Socrates est magnus clericus; posito, quod Socrates sit parum sciens, & sit magnus corpore, quo factio probatur sic: Socrates est magnus, & est clericus: ergo est magnus, clericus. Improbatur; quia

Regula

Sophis.
ma.

A quia magnus appellat magnitudinem scientie esse in Socrate: ergo sophisma est falsum. Ad rationem dicitur, negando consequentiam, quia in antecedente, maupus, appellat magnitudinem corporis, & in consequente magnitudinem scientie.

ARGVITVR primo sic. Si regulæ essent veræ, sequeretur quod ista non bene conuerteretur, albus fuit Socrates, ergo Socrates fuit albus; quia ibi variatur appellatio, sed hoc est falsum: igitur. Tertio sic; Si terminus appellaret suum significatum formale, appellaret omne vel aliquod; non omne (vt notum est) neq; aliquod, quia non videtur

major ratio de uno, quā de alio, C
Tertio sic: Si terminus appellaret suum significatum formale, tunc ista esset vera, album currit: posito casu, quod solū æthiops currit, & æthiopi adiaceat albedo. Ad primum dicitur quod talis non bene conuerteretur, sed aliter debet converti, ut videbatur in cōuersationibus. Ad secundum dicitur, quod terminus semper appellat suum significatum formale aliquando magis amplè, aliquando minus amplè. Ad tertium dicitur, negando consequentiam; quia licet æthiopi adiaceat albedo, tamen illa non est sufficiens denominare subiectum,

Supra
car. 219.
H

S V M M V L A R V M

P E T R I H I S P A N I

Tractatus duodecimus,

Quide Distributionibus circumfertur.

Distrib-
utio-
nem.

Distributio est multiplicatio termini communis per signum universate facta, ut cum dicitur, omnis homo: iste terminus distribuitur, siue confunditur pro qualibet inferiori, & per hoc signum, omnis, & sic est ibi multiplicatio. Dico autem termini communis: quia terminus singularis non potest distribui. Vnde ista sunt incongrua, om-

nis Socrates, omnis Plato, &c. sic de alijs, & sic ibi est solacismus per partes orationis. Signorum universalium, alia sunt distributiva substantia, ut omnis, nullus; alia sunt distributiva accusantium, ut qualis, quantus. Signum autem distributionum substantia distribuit res, se habentes per modum eius, quod est quid: ut omnis, nullus: ut cum di-

Signo-
rum di-
stribu-

Summul. Petri Hispan.

Ecitur, omnis albedo, omnis nigredo. Substantia autem communiter sumitur ad res cuiuslibet generis: ut cum dicitur, signum distributium substātē. Signum distributium accidētis est, quod distribuit res, se habentes per modum accidentis, ut per modum qualis vel quanti: ut qualiscunque, quantuscunque. Item signorum distributorum substantia: alia sunt distributiva partium integrarium, ut totus: alia sunt distributiva partium subjectuarum ut omnis, nullus. Itē signorum distributiorum partium subjectuarum, alia sunt distributi-

Fua duorū: ut eter, neuter: alia sunt distributiva plurium: ut omnis, nullus, & similia. Horū autem signorum primo dicendum est de signis distributivis substantia: & inter hæc primo de hoc signo, omnis. Sciendum quod omnis, in plurali numero dupliciter sumitur. Vno modo collectiū: ut omnes apostoli Dei sunt duodecim, non sequitur: ergo isti Apostoli Dei sunt duodecim, demonstratis aliquibus de ipsis. Alio modo sumitur distributiū, ut hic, omnes homines naturaliter scire desiderant. Et tunc queritur, quid significet hoc signum, omnis. Et videtur,

Omnis dupli-
cer su-
mitur. quod nihil significet: quia om-

nis res aut est uniuersalis, aut particularis, sed hoc signū, omnis, non significat rem uniuersalē, vel particulare; ergo nul lam rem significat. Itē ad idem cīs, neq; est prædicabile de uno, neque de pluribus, ergo nec est uniuersale, nec particulare, & sic nihil significat. Sed contra, ab eo q; res est vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa; ergo si, omnis, nihil significet propter appositionem, vel remotionem eius, nō causabitur veritas, vel falsitas in oratione; sed hæc est vera, animal est homo; ergo & hæc, omne animal est homo, q; est falsum; ergo & prima, scilicet, quod omnis, nihil significat. **H**

Solutio; ad dubium dicitur, q; omnis, non significat uniuersale, sed uniuersaliter; quia facit terminum cōmūnem suum stāre pro omnibus suis inferioribas: ut omnis homo currit; & sic omnis, significat aliquam rem. Sed duplex est res, quia Rosdu quādam est res subiçibilis, vel plex. prædicabilis; ut homo, animal, currit, disputat; & sic est verum quod, omnis, nihil significat; quia quælibet talis res, aut est uniuersalis, aut particularis. Alia est res, quæ est dispositio res subiçibilis vel prædicabilis; & talem rē significat hoc signum, omnis, & tam ab ista re, quam ab

G
1. Metaph. I.
Quæst.

In præ-
di. c. de
substā-
tē.

A ab alia causatur veritas, vel falsitas in oratione. Objcitur autem, quod omnis, non significat dispositionem rei subiectibilis; quia in syllogismo medium debet reiterari cum suis dispositionibus in minori propositione: ergo debemus syllogizare sic, omnis homo est animal, Socrates est omnis homo: ergo Socrates est animal: quia omnis est dispositio in maiori propositione: ergo debet reiterari in minori, quod est falsum: ergo, omnis, non est dispositio subiecti. Solutio, sicut pater duo dicit, scilicet illud, quod est pater, & pater in quantum pater:

B similiter subiectum duo dicit: scilicet illud, quod est subiectum: & subiectum in quantum subiectum: & secundum hoc

D Disposi- duplex est dispositio subiecti: tio subie quia quedam est dispositio illius
cti du- rei, qua est subiectum: ut al-
plex. bus, niger; & sic de alijs dispo-
sitionibus accidentalibus; &

istae debent reiterari in mino-
ri propositione cum medio. Alia
est dispositio subiecti scilicet subiecti in quantum subiectum,
videlicet in ordine ad predica-
tum; ut omnis, nullus: & om-
nia signata universalia, quam
particularia: & talis disposi-
tio non debet reiterari cum me-
dio in minori propositione, quia

est respectiva; disponit enim su-
biectum in coparatione ad pra-
dicatum: ut cum dicitur, om-
nis homo albus currit; ista di-
positio, albus, debet reiterari in
minori propositione cum medio,
cum sit dispositio eius, quod est
subiectum: quia est absoluta.
Ista autem dispositio omnis: non
debet reiterari: quia est respe-
ctiva subiecti ad predicatum,
& ita subiecti, in quantum sub-
iectum est. Vnde debemus di-
cere sic, omnis homo albus cur-
rit. Socrates est homo albus: er-
go Socrates currit: & non, So-
crates est omnis homo albus.
Habito: quid significet hoc. si-
gnum, omnis, & cuius disposi-
tionem significet: Consequenter
quaritur utrum, omnis, exigit
tria appellata. Et videtur quod
sic: quia omnis perfectio est in
tribus, ut habetur primo caeli,
& mundi; & sic omne perfectum
est in tribus: sed omne, & perfe-
ctum idem sunt, ut habetur ibi-
dem; ergo omne est in tribus; er-
go omnis vult habere tria ap-
pellata. Ad idem, dicit Ari-
stot. in eodem loco, quod de duo-
bus viris non dicimus omnes,
sed de tribus viris dicimus om-
nes; ergo omnis vult habere tria
appellata. Sed contra: in qua-
libet demonstracione sunt pro-
positiones universales: sed de-

C

Quest-
ium.Tix. 6.
men. 2.

mot.

Summul. Petri Hispan.

E monstrationes sunt ex Sole, & Libra: ergo oportet dicere omnis sol, omnis luna: sed sol non habet nisi unicum suppositum: & similiter luna: ergo omnis, non vult habere tria appellata. Ad idem omne priuatum lumine à terra obiectu deficit, haec propositio est cōcessa, cum habeatur ab auctoribus: sed omne priuatum plures: lumine à terra obiectu non habet nisi unicum suppositum, scilicet hanc lunam singularem, ergo, omnis, non vult habere tria appellata. Ad idē: hoc signum, omnis, significat quoniā uniuersaliter; sed hoc quod dico, quoniā uniuersaliter, est modus proprius uniuersalis: proprium autem diuersificatur secundum diuersitatem sui subiecti: ut si homo est diminutus, & risibile est diminutum: & si homo est mortuus, risibile est mortuum: sed uniuersale aliquādo saluat in pluribus, ut homo, equus: aliquādo in uno tantū, ut sol, luna: ergo oīs vult habere quandoq; tria appellata, & quandoq; non: immo unum tantū. Ad Forma idē: duplex est forma: quia quadrupliciter est forma materia: ut anima est forma corporis: & ista forma est pars, & non prædicatur de eo, cuius est pars. Aliq; est forma, qua est forma prædictabilis: & sic omnia superiora, ut genera, & species, & differentiæ, dicuntur formæ inferiorum, ut homo equus, & sic de alijs: & individua huius formæ prædictabilis sunt materia eius: ergo cum forma neutro prædictorum modorum suam exceedit materiam, nec exceditur ab ea; nullum uniuersale excedit sua individua, nec exceditur ab eis, ergo cum omnis dicat adequationē uniuersalium cū suis individualiis, ut omnis homo; tunc oportet, quod sol habeat, nisi unicum suppositum, ut verè dicatur omnis sol: quod concedimus dicendo prædictas propositiones esse veras: & quod omnis, non semper exigit tria appellata: sed quando adiungitur termino communi, habenti plura supposita, tunc exigit plura appellata: quando vero adiungitur termino, habenti solum unum suppositum, tunc exigit solum unum appellatum. Ad illud, quod primò obijcietur, quod omnis perfectio est in tribus, dicitur, quod verum est: & hac tria sunt se substantia rei, virtus eius, & operatio eius. Et hac tria tangit Aristot. ubi super sub brevibus verbis, cum dicit: natura apta nata sic facit: per hoc enim, quod dicit, natura, tangit substantiam rei: & per hoc quod dicit, apta nata, tangit

Agit virtutē eius: & per hoc quod dicit, sic facit, tangit operationē debitam ei. similiter hoc signū, omnis, habet substantiam signi uniusalis, & virtutē qua est distribuere, & operationem eius quando distribuit, & in his tribus est perfectio eius. Ad secundum dicendum est, qd homo, & homines differunt; quia homo dicit istam speciem secundum se, qua est de pluribus praedicabilis, sed homines in plurali numero non dicit speciem secundum se: sed multiplicatam actus secundum materiā individuorum numero diuersam; unde, omnis, in pluralitate multitudinis facta, **B** facit distributionem per diuersas materias: & vult habere tria appellata; sed oīs, in singulari numero, ex quo recipit speciem secundum se, & non materiā individuorum, exigit essentiā aptam natam praedicari de pluribus, siue actu p̄dicetur de pluribus, siue de uno; ideo exigit tria appellata aut unū solū secundum naturā uniuersalē, cui adiungitur. Quidam tamen dicunt qd omnis, vult habere tria appellata ad minus, & dant talē rationē. Quotiescumq; signū uniuersale additur termino cōi, non habenti sufficiētiā appellatorum, recurrit ad non ens: ut cum dicitur, omnis phoenix est; quia ly, phoenix non habet nisi unicum suppositum; ideo recurrit ad non existentes phoenixes; & ideo cum dicitur, oīs phoenix est: sensus est; unus phoenix, quod est, est & duo phoenixes, qui non sunt, sunt; & ideo dicunt has duas propositiones esse falsas: quidā phoenix non est: & oīs phoenix est: & non esse contradictiones: qd in negativa supponitur phoenix, qui est, & in affirmatiis supponuntur duo phoenixes, qui non sunt; & sic non est idem subiectū in utraque: Hoc autē potest multipliciter improbari; qd hac inconuenientia sequuntur ex falso, qd supponunt: quia supponunt, qd oīs semper vult habere tria appellata, quod superius ostēsum est esse falsum. Propreterea vult Arist. quod propositio, in qua subiectur uniuersale ut herme, niuer saliter sumptū alicui prædicato, cōtradicat illi propositio- ni negativa, in qua subiectur uniuersale nō uniuersaliter sūptū eidē prædicato; sed iste sunt tales, oīs phoenix est, quidā phoenix non est; ergo sunt contradictiones: qd tamen ipsi negāt; ergo regula eorū est falsa. Itē ad idē alia regula talis est: terminus cōi supponens, vel apponēs verbo presentis temporis, simpliciter sumpto, non habenti vim ampliandi, nec à se, nec ab alio, re-

Regula^a

Stringit

Summul. Petri Hispan:

Estringitur ad supponendum pro his, qui sunt sub forma termini supponentis: ergo cū dicitur: oīs phoenix: ly, phoenix, restringitur ad supponēdum prophœnicetātū, qui est, cū iſſius non sit nisi unicum suppositū: ergo per illam regulam prius datam, si signum uniuersale adueniat: & non distribuit ipsum, niſi prō unico ſuppoſito: ergo regula eorum eſt faſa, & ſupra falſum furdatur: quod cocedimus. Circa p̄dicta queritur de hoc sophismate, omnis homo eſt, & quodlibet differens ab illo eſt non homo. Probatio: hæc eſt una copulatiua; cuius utraq; pars eſt vera: ergo ipſa eſt vera. Improbatio, omnis homo eſt, & quodlibet differens ab eo, eſt non homo: Socrates eſt homo: ergo quodlibet differens a Socrate eſt non homo, quod eſt falſum: quia hæc eſt una copulatiua, cuius altera pars eſt falſa: ergo ipſa eſt tota falſa. Solutio, prima eſt simpliciter vera: & improbatio peccat penes falaciā consequentis: quia ly differēs ab omni homine in minūs eſt, quā differens a Socrate, quia differens ab omni homine ſupponit ſolū pro alijs rebus ab homine: ſed differēs à Socrate ſupponit pro eisdem: & etiam pro alijs hominibus a Socrate, ut beneſequitur, differēs ab omni ha-

mine: ergo differens à Socrate: & locus a parte ſubiectua ad ſuum totū: ſeſi huic propofitioni: differens ab omni homine, apponatur ſignum, erit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cū diſtributione: & ſic incidit fallacia conſequentis in improbatione, & ſecundum urum proceſſum: quia duplex eſt proceſſus ab improbatione: quia beneſequitur, omnis homo eſt, ergo Socrates eſt, & eſt locus a toto in quantitate, ſed non ſequitur, hoc eſt differens ab omni homine: ergo differens a Socrate: ſed eſt fallacia conſequentis, ſic hic; oīs homo eſt: ergo omne animal eſt. Itē queritur de hoc sophismate, omnis homo, & alius homo ſunt. Probatio, Socrates, & alius homo ſunt Plato, & alius homo ſunt, & ſic de alijs: ergo omnis homo, & alius homo ſunt. Improbatio: alius, eſt relatiuum diuerſitatis ſubſtātia: ergo ſupponit pro diuerſis ab homine: ſed non eſt alius homo ab omni homine: ergo prima eſt falſa. Solutio, prima eſt simpliciter falſa: & probatio peccat ſecundū falaciā figura dictionis a pluribus determinatis ſuppositionibus ad unam determinatā ſuppositionem in conclusione. Item probatio peccat ſecundum falaciā accidentis: quia licet

Sophis-
mate.

Sophis-
mate.

Sophis-
mate.

Socra-

Socrates, & Plato, & sic de alijs inferant omnem hominem secundum se, non tamen sub hac copulatione, qua est, omnis, & alius homo sunt: ut cum dicitur, omnis homo, & alius homo sunt: sicut cognosco coruscum secundum se: non tamen sub hoc accidente, quod est venire: unde talis datur regula:

Quotiescumque aliud sequitur, siue conuersim, siue non: si aliquid conueniat uni, quod non conueniat alteri: per illud, cui conuenit: inferatur de eo, cui non conuenit, semper est fallacia accidentis: verbigratia, homo est: ergo substantia est: & species conuenit homini, & non substantia: ideo si per hominem inferatur species de substantia, est fallacia accidentis: ut homo est species: ergo substantia est species: similiter hic: risibile est proprium: ergo homo est proprium. Horum autem, quae consequuntur: quedam consequuntur conuersim: ut homo & risibile: alia non, ut homo, & substantia. Dicto de hoc sophismate: restat dicere de

Sophis- isto, omnis homo est omnis ma. homo. Probatio, Socrates est Socrates: Plato est Plato, & sic de alijs: ergo omnis homo est omnis homo: & ut vult Boetius, nulla propositio est

verior illa, in qua prædicatur C.

idem de seipso: sed sic est hic: quia omnis homo prædicatur de omni homine: ergo nulla est ne insuperior ista: & per consequens idem de est vera. Improbatio, sua contradictoria est vera, scilicet illa, quidam homo non est omnis homo: ergo ipsa est falsa.

Item ad idem: omnis homo est omnis homo: sed Socrates est homo: ergo Socrates est omnis homo: syllogismus est in Darij: conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum: non minor: ergo maior: sed maior est sophisma: ergo est falsum. Solutio,

prima est simpliciter falsa: & probatio peccat secundum consequens, ab insufficienti enumeratione singularium: quia cum illis, quas assumit: debet assumere has a parte subjecti: Socrates est omnis homo, Plato est omnis homo: & etiam istas, a parte prædicati: omnis homo est Socrates: omnis homo est Plato, & sic de alijs, quas dimittit: & sic peccat secundum consequens ab insufficienti enumeratione singularium. Ad aliud dicitur, qd ibi idem non prædicatur de seipso: sed prædicatur omnis homo de homine, sūt pro pro qualibet sui parte, Sequitur de hac signo, nullus, quod significat quoniam universaliter

Summul. Petri Hispani

E ter negatiū. Vnde significat idem, sicut hoc signum, omnis; cum negatione postposita: Et iō, oīs non, Et nullus & equipollent.

Regul. De hoc signo, nullus, talis datur régula. Quotiescumque hoc signum, nullus, immediatè adiungitur termino communi, cōfundit ipsum mobiliter, Et distributè, similiter terminū cōmunē sibi adiūctum mediatè: ut nullus homo est asinus. Vnde potest fieri descensus sub subiecto sic: ergo Socrates non est asinus, nec Plato, Et sic de alijs: Et etiam sub predicato. Scām predicta queritur de hoc sophisme: nullas homo est omnis

Sophis-
ma. F homo. Probatur sic, Socrates nō est omnis homo, Plato nō est oīs homo, Et sic de alijs, ergo prima est vera. Vnde sic, sua contradic̄toria est falsa. si ista, quidā hō est oīs hō: ergo est vera. Contra, ibi predicatur oppositū de opposito: ergo locutio est falsa. Solutio, prima est vera: Et ad improbationē respondetur per interpretationē: quia ibi non predicatur oppositum de opposito, sed remouetur omnis homo, ab homine sumpto pro quolibet suo supposito: Et hoc est verum. Sequitur de hoc signo nihil, quod significat idem, quod nullus: sed includit in se terminū recipientem suā distributionem;

quia nihil est signem uniuersale, cū negatione: Et res est terminus recipiens eius distributionem, Secundū predicta queritur de hoc sophisme, nihil videns est aliquid videns. Probatur sic: non hanc rē videns, est aliquid videns, quia nō videns Socratē, est videns Platonem: non illam rem videns, est aliquid videns, Et sic de alijs: ergo nihil vidēs est aliquid videns ergo prima est vera. Contra, ibi predicatur oppositum de opposito: ergo locutio falsa: Quidā distinguunt, nihil vidēs est aliquid videns, eo q̄ hēc dictio, nihil, pōt esse accusatiui casus, Et est sensus, nullum rē videns H est aliquid videns: vel potest esse noīatiui casus, Et est sensus, nulla res videns est aliquid videns: Et scām hoc ponunt amphibologiam ex parte casus: sed hoc non soluit: quia in utroque sensu est falsa. Sed alij hāc distinguunt iterum, nihil vidēs, eo q̄ negatio in hoc termino, nihil potest negare participiū primo positum: Et est sensus, nullā rem videns est aliquid videns, Et sic est diuisa: vel potest negare hoc verbum, est, Et tunc est sensus: quamlibet rem videns non est aliquid vidēs: Et sic est cōposita: sed hoc non soluit: quia in utroque sensu est falsa: cum opor-

A opposita ponatur circa idem. Solutio dicendum est, & prima simpliciter est falsa: & probatio peccat contra fallaciā figura dictionis à pluribus determinatis ad unā determinatā huius termini, videns, quia i præmissis habet suppositionē determinatam, & in cōclusionē similiter: vel peccat secundum fallaciā accidētis: quia quāuis, videre, communiter omnibus secundū se, nō tamen secundum q[uod] unius in hoc toto, nihil videt: unde totum accidit parti: & esse videns aliquid, assignatur inesse utriusque. Sciendum est, q[uod] oēs præmissæ sunt duplices: quia negatio potest determinare verbum, vel participium: ut dictum est prius: unde antiqui posuerunt præmissas esse duplices propter talem regulam; quam dabat. Quotiescumque negatio, & distributio includuntur in uno termino, ad quodcumque refertur unum, & reliquum: unde cū distributio posita in obliquo, nō possit in predicta oratione attingere verbū, ita neq[ue] negatio. Item idem est iudicium de istis sophismatibus: Nullum caput habens est aliquid caput habens. A nullo homine differens est, ab aliquo homine differens, &c. Sequitur de signis distributiviis duorum, & talia

sunt neuter, & uterque. Et differunt à predictis: quia oīs, neutrius, & similia distribuunt per oībus individuis termini cōmuni: sed uterq[ue] & neuter distribuunt solū pro duobus per demonstrationē: ut uterq[ue] istorū, neuter istorū. Secundum predicta queritur de hoc sophisme: ab utroque istorū enunciatus est verū, posito, q[uod] Socrates dicat, Deū esse: Plato vero dicat, hoīem esse animal, & ambo dicant simul hoīem esse asinum: & ille duo demonstrantur per hoc pronomen, istorū. Probatio, à Socrate enunciatum est verū, à Platone enunciatum est verum: ergo ab utroq[ue] istorū enunciatus est verū. Cōtra, ab utroq[ue] enunciatum est verum: sed nihil enunciatum est ab utroque istorum, nisi hominem esse asinum: ergo hominē esse asinū est verū, quod est falsum. Solutio, prima est vera: & probatio peccat secundum fallaciā accidentis: sicut habetur ab Aristotele, hac propositio ponitur esse vera: omnium contrariorum eadem est disciplina: & tamen nulla particularis disciplina est omnium contrariorum, sed disciplina communiter sumpta: unde hic est fallacia accidentis: omnium contrariorum eadem est disciplina, sed nulla est disciplina nisi

Regula

Sophis-
mata.Sophis-
ma.I. Prior.
cap. I.

Summūl. Petri Hispāni.

¶ nisi hæc vel illa; & sic de alijs: ergo cūm contrariorū hæc edem sūt disciplina, vel ista, qđ est falsum. Similiter hic hō est species: sed nullus est homo, nisi Socrates vel Plato, & sic de alijs ergo Socrates est species vel Plato, & sic de alijs: & sic est fallacia accidentis in proposi-
 to quia hæc dictio, enūciatū, & hæc dictio, verum, tenetur p ip-
 so in cōi: & sic ab utroq; istorū enūciatū est verū: unde, enū-
 ciatū, nō tenetur p particulari
 enunciato ab utroq; unde parti-
 culare enūciatū ab utroq; ac-
 cedit enūciato in cōmuni: sicut
 ¶ particulare inferius accedit suo
 superiori: & verum assignatur
 utrique inesse. Et appellatur
 superius hic, omne, quod est ma-
 ius, siue sit esseentiale, siue acci-
 dentale. Quidā tamen dicunt,
 qđ prima est simpliciter falsa,
 & dicunt qđ enūciatum acci-
 pitur pro particulari enunciato
 ab utroque, & similiter verū,
 pro particuliari: & propō peccat
 secundum fallaciam figura di-
 ctionis, à pluribus determina-
 tis ad unā determinatā huius
 termini, enūciatum, & huius
 termini verū, sed prima solu-
 tio melior est. Sequitur de hoc
 signo neuter, quod significat
 idem, qđ uterque cū negatione
 sibi præposita. Vnde sicut, nul-
 lus, de se hēt distributionem, &
 negationē: similiter & neuter:
 sed neuter est distributiuum
 duorū tantum. Itē queritur de
 hoc sophismate neutrū oculum
 habendo tu potes videre. Proba-
 tio, dextrū oculū non habendo
 tu potes videre: sinistrum oculū
 non habendo tu potes videre: er
 go prima est vera. Contra, neu-
 trum oculum habendo tu potes
 videre: ergo si neutrū oculum
 habes, vel dum neutrū oculum
 habes, tu potes videre: quod est
 falsum: cōsequentia patet; quia
 gerundia terminata in, o, ha-
 bent resolvi per, dum, per, si, vel
 per, quia, sed utroque mō est fal-
 sa: ergo prima falsa est Solutio,
 prima est falsa, et probatio pec-
 cat secundum fallaciam acci-
 dentis: quia posse videre con-
 uenit partib secundū se. f. prout
 sunt diuīsa, sed non conuenit
 eis, prout sunt unita ī suo toto:
 unde hoc patet per primam re-
 gulam, cum ad partes sequan-
 tur totum: ut potestas videndi
 conuenit partibus, & non totis:
 ideo si partes inferantur de to-
 to, ibi est fallacia accidentis.
 Habito de signis distributionis. Quasi-
 partium subiectuarum, conse-
 quenter queritur utrū negatio
 habeat vim distribuendi, siue
 confundēdi. Et uidetur qđ sic:
 quia Aristoteles in secundo
 peri-

Sophis-
ma.

Lib. 2.
cap. 1.

A peribermenias dicit, quod illæ contradicunt, homo est iustus, non homo est iustus; ergo altera est uniuersalis, cū subiiciatur terminus cōis: sed non nisi hac, non homo est iustus; ergo ille minus, homo, distribuitur, sed non est ibi aliquid à quo distribuitur, nisi negatio, ergo distribuitur a negatione. Contra si negatio habeat vim confundendi; ergo sicut ista est incongrua, omnis Socrates currit, similiter hac, non Socrates currit, quod est falsum, quia quāvis signum distributivum non possit addi termino singulari; tamen negatio bene potest addi. Item

B ubique est distributio, ibi est terminus communis sumptus uniuersaliter; ergo oportet, qd ibi sit dictio significans, quoniam uniuersaliter, sed signum uniuersale significat, quoniam uniuersaliter tantummodo: negatio vero non; ergo negatio non habet vim distribuendi; quod concedimus, dicentes, qd negatio nō confundit, sed negat hoc, quod post se inuenit; unde cū adiungitur termino cōmuni, negat ipsum, sed ad negationem superioris sequitur negatio cuiuslibet inferioris, eo quod de structo superiori, destruitur quodlibet eius inferius: ergo negatio non confundit, sed negat quod post

se inuenit, siue sit uniuersale, siue particulare. Solutio autem patet: ad hoc quod obicitur: quia quod bac est uniuersalis, non homo est iustus, hoc non est propter naturam distributionis existentis in negatione: sed hoc est, quia negatur homo in communi, quo remoto, removetur quodlibet eius inferius. Item solet ponи quadam distributio aptitudinis, ut homo tñ An de- met in mari; id est, aptus na- tur di- tribu- tis timere in mari. Item solet sibi ap- ponи distributio accommoda: rudinis vt talum tegit omnia, prater & accō seipsum. Et Deus creauit omnia alia a se, sed ista duogenera distributionis non sunt D ita propria sicut alia.

P R I M O sciendum, quod distributio est acceptio termini, communiter sumpti, omnibus suis significatis copulatiæ & sunt duo in distributione. scilicet distribuens, quod est signum: & distributum, quod est ipse terminus. Vnde signorum distribuentium quædam sunt distribuentia indifferenter substantiarum & accidentis: vi omnis, nullus: quædam sunt distribuentia accidentis tantum: vt qualelibet quantumlibet. Item signorum distribuentium quædam sunt distribuentia plurimi, vt omnis, nullus, qualibet, unusquisque; & quædam duorum: vt uterque, neuter. Et istorum quædam sunt affirmativa, & quæ-

Summul. Petri Hispan.

¶ dam negativa. Vnde signum Signū yniuersale est inuenitum, vt faciati terminum, cui additur, statale curre pro omnibus suis significatiuersis copulatiuè. Et aduerte, quod omnis, differt ab istis, quilibet, & vnuſquisque: quia, omnis nō potest addit, nisi termino similis casus, sed quilibet, & vnuſquisque, possunt addi; indifferenter nominatio, vel genitiuo plurali, vel singulari: vt quilibet hominū, vnuſquisq; hoīum.

¶ Quæſt. Et aduerte vltra, quod de hoc signo, omnis sūt aliquæ difficultates. Prima: utrum omnis possit distribuere terminum, cui additur pro generibus singularium, id est pro speciebus individualium, sic quod non distribuat pro individuis illarum specierum. Pro cuius solutio-

nē est aduentendum, quod illud signum dicitur propriè distribuere pro speciebus generum, quod in se includit illum terminum specie, vel genere cum actu distributivo: sicut est illud signum quodlibet, quod potest distribuere pro speciebus individualium, & pro individuis specierum, vt quælibet partes continui sunt in continuo: nam si distribuat pro individuis specierum, illa est falsa: quia ly, partes, distribuitur pro omnibus partibus continui, sed si distribuat pro speciebus individualium, propositione est vera, & sensus: de qualibet specie numeri partes sūt in continuo: & tunc ly, partes, non distribuitur: immo est regula generalis, quod quando terminus dicitur distribui pro speciebus generum nūquā ille terminus virtute illius distribui-

tur: ideo aliquē terminū distribui pro speciebus generum nō est aliud, quām ipsum subiectum signi distribuentis accipi pro speciebus individualium. Ex istis sequitur, quod solū syncategorema mixtum dicitur distribuere pro speciebus individualium, & non quodlibet, sed solū illud, quod includit in se illum terminum, specie, vel genere. Ideo licet ista signa, nunquā, vbi cūque semper, sint mixta, tamen non distribuunt pro speciebus individualium: quia non includunt istum terminum, specie, vel genere, cum actu distributivo; & quia propriè illud signum, omnis, vel omne, non est signum mixtum, saltem includens illum terminū, specie, vel genere: ideo de rigore sermonis non distribuit terminū pro speciebus individualium. Ex qua sequitur, quod ista de rigore non est concedenda: omne animal fuit in arca Noe: Et quando dicitur, quod sancti concesserunt, dicitur, quod sancti concesserunt multas propositiones ad sensum, secundum quem ipsi accepterunt, quæ tamen de vi sermonis sunt falsæ: ideo cōcesserunt istam, omne animal fuit in arca Noe, ad istum sensum, de qualibet specie animalis perfecti, necessarij ad sustentationem, vita hominis, fuit aliquid individualium in arca Noe.

S E C V' N D O sciendum, ¶ alia difficultas est: utrū hoc signum omnis, in singulari numero possit teneri collectiuè. Ad quam respōdetur breuiter, quod non, licet bene in numero plurali, & tunc accipitur & qui- Art. 10. Quæſt. hoc.

Regula

A uocē. Alia difficultas quod significat hoc signum, omnis. Respondeatur, quod significat quomodo vniuersaliter i.e. denotat terminum, supra quem cadit: accipi pro omnibus suis significatis copulatiuē. Alia difficultas: virum

Dubito.
Quest.
Tex. cōmen. 2.

hoe signum omnis, non possit addi termino, nisi talis terminus actu habeat tria significata? Respondeatur, quod non, immo si esset tantum unus homo, adhuc ista est congrua, & vera: omnis homo est etiam omnis phœnix est: omnis luna est: nec est alleganda auctoritas Aristoi primo de cœlo, quod de tribus dicimus omne: quia non loquitur ibi ad tale propositum.

B Quinta difficultas: virum: omnis, sit pars subiecti, vel prædicati. Respondeatur breuiter ponendo talem regulam. Quod quandocunque signum vniuersale, vel particula-re ponitur inter partes subiecti vel prædicati, semper est pars:

Regula.
Regula.

ut Socrates existens omnis homo currit: ibi, omnis, est pars subiecti. Socrates est videns omnem eum: ibi, omnis, est pars prædicati. Et aduretes quod quādo signum vniuersale, vel particula-re est pars subiecti, vel prædicati, virtus eius terminatur in illum terminum, cui additur. Vnde numquam signum vniuersale est pars subiecti, vel prædicati, nisi ponatur inter partes subiecti vel prædicati, nisi tota virtus eius terminaretur ad illum terminum: ut in ista, homo est omnis hō: ibis omnis, est pars quia virtus eius totaliter terminatur ad terminū, cui additur. Vnde potest haberi pro regula, quod omne signum est pars termini, cui immediace additur, si

virtus eius totaliter terminetur ad illum terminum: sicut est negatio infinitans, & signum collectuum. Sed restat. videre de isto signo, neto. Vnde nemo, est signum partim categorema, & partim syncategorema, valens tantum sicut, non homo, sed illud signum, nihil, est etiā partim categorema, & partim syncategorema, valens tantum sicut non ens: ut nihil currit. I.nō ens currit: ita, quod includit negationem, & istum terminū ens. Et aduertere, quod negatio inclusa in eo, potest esse negatio negans vel negatio infinitans; & per hoc soluitur illud sophisma, nihil, & chimæra sunt fratres. Vnde si negatio inclusa in ly nihil, sit negatio negans, sophisma est verum: & est sensus, nullum ens, & chimæra sunt fratres: sed si sit infinitans, sophisma est falsū, & est sensus, non ens & chimæra sunt fratres: & per hoc etiā soluitur illud: nihil prædicatur de omni homine. Ex hoc patet differētia inter nihil, & nullus: nam propriè nullus, non dicitur signum negatiū, sed negatio: nā ad hoc quod aliquid sit signum negatiū, requiritur, quod sit partim categorema, & partim syncategorema id est quod includat negationem cum aliquo categoremate.

Sophis-
ma.

Nihil
& nullus di-
ferunt.

T E R T I O scendum, quod ista duo signa scilicet vterque, & neuter, sunt signa distribuentia duorum, id est denotant, quod terminus, cui adduntur: distribuatur tantum pro duobus; & differunt inter se: quia vterque est signum affirmatiū; & neuter est signum negatiū idem. & signa particularia eorum sūt

Art. 3.

Vterque
& Neut-

Summul. Petri Hispan.

E alter, & vter; Alter tamen aliquando est signum particulare, & aliquando relatiuum diuersitatis. Aduerte etiam, quod ista duo signa, scilicet vterque, & neuter cum suo distribuibili, requirunt pronomen demonstratiuum duorum tantum. Vnde si demonstrarentur tres, aut quatuor, dicendo, vterq; istorū hominum currit, talis non est propria; etiā quando adduntur terminis cōmunitibus sine tali pronomine, tūc tales propositiones non sunt propriæ: vt dicendo, utrūque oculum habens tu potes videre: talis de virtute sermonis nō est ppria. Et aduerte, quod à ppositione, in qua ponitur vterq; ad propositionem, in qua ponitur hoc pronomē, isti, loco de, vterq;, est bona consequētia, & econtra: vt, bene sequitur, vterq; istorū currit: ergo isti currunt, & econtra isti currunt: ergo vterq; istorū currit, & hoc capiendo ly isti diuisiuè, & non complexiuè. Pro quo est aduentum, quod, isti, accipitur dupliciter. Vno modo diuisiuè, quando propositione, in qua ponitur, aquiualeat vni hypotheticæ copulariæ. Sed tenetur cōplexiuè, quando propositione, in qua ponitur, aquiualeat vni categoricæ de copulato extremo: & debemus cognoscere, quando prædicatum conuenit illis, pro quibus supponit subjectū seorsum: sed quando prædicatum non conuenit cuilibet, tunc tenetur complexiuè. Et per hoc soluuntur multæ consequētiae: vt si arguatur: utrque istorum portat lapidem, ergo isti portant lapidem, & ultra: ergo lapis portatur ab istis, & hoc est

falsum: quia nullus lapis portatur ab ipsis: posito casu, quod ambo portent lapidem unum. Respondeatur, quod illa est falsa: illo casu posito: vterq; istorum portat lapidem, quia singulares eius sunt falsæ. Dico secundo, quod non valet consequentia: quia dicendo, isti portant lapidem, isti, capitum complexiuè: modo à propositione de vterque, ad propositionem de, isti, capiendo ly, isti complexiuè, non valet consequentia. Circa hoc quæritus de hoc sophismate: ab utroque istorum enūciatum est verum: posito casu, quod Socrates ^{Sophiscat}, Deum esse: & Plato dicat, ^{mata} hominem esse, & ambo dicant simul, hominem esse asinum. Probatur: à Petro enunciatum est verum, & à Platone enunciatum est verum: ergo ab utroque enunciatum est verum. Improbatur sic: nullum enunciatum ab utroque istorum est verum: ergo ab utroque istorum enunciatum non est verum. Respondetur, quod sophisma est verum. Et ad improbationem dicitur, quod committitur fallacia figuræ distinctionis: nam in ista ab utroque istorum enunciatum est verum: ly enunciatum supponit confusè tantum; vt dicendo: nullum enunciatum ab utroque ibi supponit confusè, & distributiue, & est vera. Sed cum ultra inferratur: ergo ab utroque istorum enunciatum, non est verum: ly enunciatum supponit confusè tantum: ideo arguitur a distributiua ad confusam tātum. Ex quo sequitur, ^{Corolla} que quod propositione, in qua vterque

Isti, dupliciter sumuntur

A que ponitur in praedicato, nunquam potest esse vera, vt ista est falsa, vterq; istorum est vterque istorum: quia descendentes sunt falsae, scilicet ergo iste est vterq; istorum, & iste est vterq; istorum.

Instan. Et si quis improbat: quia bene sequitur, & iste istorum est iste istorum, & iste istorum est iste istorum: ergo vterq; istorum est vterq; istorum. Respondeatur, negando consequentiam: quia ad hoc inductio sit bona, oportet quod quoniam inducitur sub subiecto, quod idem praedicatum maneat, similiter possit solvi illud sophisma: vterque istorum est homo vel asinus, posito quod sint duo, quorum unus sit homo, & alius asinus. Probatur: iste est homo vel asinus, iste est homo vel asinus: ergo vterq; istorum est homo vel asinus improbatur: vterque istorum est homo vel asinus: ergo vterq; est homo, vel vterque est asinus. Respondeatur quod sophisma est verum: & est propositio de praedicatione disiuncto, & ad improbationem, negatur consequentia: quia arguitur a propositione categorica de extremo disiuncto ad propositionem disiunctiuam.

ARGVITVR primo sic: Dicendo omnis homo & asinus currit: ibi, omnis, non distribuit totum subiectum: ergo male dicitur, quod, omnis, est signum distributium. Secundo sic: In ista, ois, vel aliquis homo currit, illud signum omnis, non distribuit ly homo: ergo &c. Tertio sic: Ab utroque istorum enunciatum est verum: ergo enunciatum ab utroque istorum est verum, per conuersionem: sed consequens est falsum: ergo

& antecedens. Ad primum dicitur, ponendo talen regulam: quod quando istud signum, omnis vel aliquod aliud signum universalis affirmatiū additur ali cui copulato, tunc nūquam potest distribuerē totum copulatum: quia illud copulatum & qui ualeat plurali numero: sed, omnino non potest addi, nisi termino singulari: ideo ista, ois homo & asinus currunt, est mixta quantitatis, & nunquam debet distingui, sed ista distinguitur, ois homo, vel asinus currit. Ad secundum dicitur, quod talis est mixta quantitatis. Et si quis dicat, omnis propositio de subiecto simplici est simplicis quantitatis, sed ista est huiusmodi: igitur. Respondeatur quod major debet intelligi, nisi tali simplici subiecto addatur disiunctum vel copulatum ex pluribus signis diversarum virtutum. Ad tertium dicitur, quod non bene conseruitur: quia arguitur a confusa ratione ad determinatam, manente eodem signo confusione: ideo non valet consequentia.

Obiect.

Sequitur de hoc signo, rotus, quod est distributium partium integralium: ut hic rotus Socrates est albus: est enim sensus, Socrates secundum qualibet sui partem est albus. Unde ad istam: totus Socrates est albus: immediatè sequitur, ista: Socrates secundum qualibet sui parte est albus, ad quod sequitur, qualibet pars Socratis est alba. Probatio: quia in hac ro-

Summu. Petri Hispan.

Etus Socrates est albus, Socrates subiectur albedini scđm se, & partes eius non secundū se, sed prout sunt in suo toto, siue sub formā totius: ergo non subiectū tur albedini, nisi per totum, & sic per prius sequitur hac: Socrates scđm q̄libet partem sui est albus, et postea illa, q̄libet pars Socratis est alba. Itē in hac, totus Socrates est albus, totus subiectur albedini in rectitudine: partes autē in obliquitate: q̄a in eo q̄ est totū, partes intelliguntur in obliquis, & in eo qđ est pars totū sumitur oblique, q̄ patet per diuisionem eius, q̄ est totū, ut domus est ex parte, tecto, & fundamento, & Socrates est ex partibus: ergo illud q̄ est totum, dat intelligere partes obliquas: ergo ad hanc, totus Socrates est albus, immediatē sequitur hac, Socrates secundū q̄libet sui partē est albus: & immediatē sequitur ista, qualibet pars Socratis est alba. Itē ad idem, illud q̄ est pars non hēt esse nisi ab eo, q̄ est totum: quia non hēt perfectionem nisi ab eo, ergo nō subiectur aliqui nisi per totū: ergo totū prius subiectur: ergo ad hanc, totus Socrates est albus, immediatē sequitur, Socrates scđm q̄libet sui partē est albus; et immediatē qualibet pars Socratis est al-

ba. Circa predicta queritur de G
hoc sophismate, totus Socrates est minor Socrate. Probatio: q̄-
libet pars Socratis est minor Sa- Sophis-
crale, & Socrates scđm q̄libet ma.
sui partē est minor Socrate: er-
go totus Socrates est minor So-
crale. Cōtra: totus Socrates est
minor Socrate: ergo Socr. est mi-
nor Socr. Solutio prima est vera
. s. hac, totus Socr. est minor So-
crale, & probatio peccat scđm
accidens, q̄a in ista, totus So-
cates est minor Socr. prædica-
tū attribuitur partibus, quibus
verè conuenit, Socrati autē non
verè cōuenit, & iō hac est sim-
pliciter falsa, Socr. est minor So-
cr. & ideo si partes inferat es-
se minorē Socr. de toto, siue de
Socr. erit fallacia accidentis, p
vnam regulā supradictā. Vn-
de totus Socrates est res subie-
cta, & Socr. accidit ei, & esse
minor Socr. assignatur utrique
in esse. Etiā improbatio peccat
scđm quid ad simpliciter: q̄a
ista, totus Socr. est minor Socr.
non ponit Socratē scđm se, sed
scđm suas partes, et ideo ponit
Socratem secundū quid eſe mi-
norē Socrate: ita cū simpliciter
inferatur: ergo Socr. est minor
Socrate, peccat scđm quid ad
simpliciter, sicut Socr. scđm pe-
dem est minor Socr. ergo Socra-
tes est minor Socr. Itē in qui-
busdam

A busdā sequitur, totus Socrates, ergo Socrates: ut totus Socrates est albus: ergo Socrates est albus, & in quibusdam nō. Queritur in quibus est & in quibus non. Dicendum est, quod sunt quadam accidentia, qua indifferenter conueniunt parti & coplici di- scrip- no. libus bene sequitur, totus Socr. ergo Socr. Alia sunt accidentia, qua conueniunt partibus & non toti, vel econtra toto & non partibus: ut totalitas, minoritas, parvitas, & in talibus non sequitur, totus Socr. ergo Socrates. Sequitur de signis distributiviis accidentium, inter qua primo dicendum est de signis distributiviis qualitatis. Dicitur autē signum distributiuū qualitatis, quod distribuit res habentes per modum qualitatis; ut qualelibet cuius particulare est aliquilibet. Sed tunc obijcitur: si accidens multiplicetur multiplicato subiecto; ergo cum signa distributiva substantia distribuant, siue multiplicens subiectum, oportet quod multiplicent, siue distribuant ipsum accidentem: ergo signa distributiva accidentium superfluunt. Ad hoc dicendum est quod duplex est multiplicatio accidentis; quia quadam est multiplicatio acci-

C dentis, secundum numerum: & hoc fit per signum distributiuū substantia; ut omnis homo albus currit. Atia est multiplicatio secundum speciem, & hoc fit per signa distributiva accidentis: ut qualemque currit. i.e., habens qualitatem, currit. Circa predicta queritur de hoc sophismate. Quodlibet qualelibet de quolibet tali, scit ipsum esse tale, quale ipsum est, positio quod Socrates sciatur Grammaticam, Logicā, Rhetoricam: & Plato & Cicero similiter: & sciant se habere eas: & sunt alij tres homines, quorum unus sciatur Logicam, alter Grammaticam, & alius Rhetoricam: & iei ne sciant se habere eas: & de alijs nihil sciant. & alij sciant de se & de istis, & nō sunt plures homines, neque plures qualitates. Probatio: hoc qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale, quale ipsum est; & sic de secundo, & tertio, & non sunt plura qualelibet: ergo quodlibet qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale, quale ipsum est. Cōtra quodlibet qualelibet, &c. ergo quodlibet grammaticum de quolibet tali scit ipsum esse tale, quale ipsum est. Solutio, prima est vera, & improbatoppelat secundum fallaciam consequentis, ab inferiori ad superiorius

Sophis.
ma.

Obiect.

Multipli-
catione
acciden-
tis du-
plex.

Summul. Petri Hispan.

Ecum distributione superioris: quia qualelibet supponit tantum pro tribus. si pro tribus primis: sed grammaticus supponit pro eisdem, & etiam pro aliquo qui habet grammaticā tātūm: ita grammaticum est in plus, quā qualelibet. Vnde si apponatur signū uniuersale distributioniū sic, qđ libet qualelibet &c. ergo quodlibet grammaticum sit consequens: ut hic omnis homo: ergo omne animal, & similiter in ultimo: ut de quolibet qualelibet: ergo de quolibet grammatico cū dicit de qualibet rati. Sequuntur de signis distributionis quantitatis: & sunt illa,

Fqua distribuunt res, se habentes per modum quantitatis; ut quotiescunq;. Et secundum hoc queritur de hoc sophismate. Quotiescumq; fuisti Parisijs, toties fuisti homo; Probatio, una vice fuisti Parisijs, & illa vice fuisti homo, alia vice fuisti Parisijs, & illa vice fuisti homo, & sic de alijs, ergo quotiescunq; fuisti Parisijs, toties fuisti homo. Improbatio quotiescunque fuisti Parisijs, toties fuisti homo: sed bis fuisti Parisijs, ergo bis fuisti homo, qđ falsum est; quia hæc dictio, bis, importat interruptionem eius, cui adiungitur; sed actus esse di hominem non fuit interruptus in te. Solutio;

prima est falsa. Ad probationem G autem respondendum est per interemptionē: quia secunda pars copulativa est falsa, si illa vice fuisti homo: quia adhuc nulla vice fuisti homo, eo quod nondī vita fuit terminata, ut iterum inciperes vivere, & postea terminaretur: quod tamē requiriatur ad hoc, quod bis fuisses homo sicut bis incipitur cursus, & bis terminatur ad hoc, quod aliquis bis currat. Et nota, quod bis nō importat interruptionem temporis: sed tātūm actus illius, cui adiungitur ad terminum autem sequitur interruptio. Si aut̄ formaretur sc̄paralogismus, Quādocunq; fuisti Parisijs fuisti homo, sed bis fuisti Parisijs, ergo bis fuisti homo. Prima est vera, & improbatio peccat secundum fallaciam figuræ dictionis, ex mutatione prædicamenti: quia, quandocumq; est in prædicamento quādo: & bis in prædicamento quantitatis, quia est de genere quantitatis discreta. Sequitur de infinito, quod quinq; modis dicitur. Primo modo dicitur, infinitum quod non potest pertransiri, ut vox dicitur inuisibilis, quantum ad visum: quia est inuisibilis, eo quod non est apta nata videri. Alio modo dicitur infinitū, quod habet transitum imperfectum, eo quod nō datur

Sophis-
ma.

Adum est terminatum: tamen a-
ptum natum est terminari, ut
dum aliquis transit spaciū, e-
nondum peruenit ad suum fi-
nem. Tertio modo dicitur in-
finitum secundum appositionem:
ut numerus augmentabilis est
in infinitum, appositione unita-
tis, vel alterius numeri. Quarto
modo dicitur, infinitū secundum
diuisiōnēm: ut continuum: om-
ne autem continuum diuisibile
est in infinitum. Unde sic diffi-
nitur ab Arist. in tertio physico-

Tac. cō- **Ment. 1.** Continuum est diuisibile
31. 69. in semper diuisibilia. Alio mo-

do dicitur infinitum utroq; mo-
do, scilicet per appositionem, e-
diuisiōnēm: ut tempus: sic conti-

nuum est diuisibile in infini-
tum in diuisione: Et cum post
vnū tempus veniat aliud tem-
pus: sic per appositionem unius
temporis ad aliud est finitum:
Et quo ad h̄is tres ultimas si-
gnificationes diffinitur sic in-
finitū. Infinitum est, cuius quan-
titatem accipiētibus semper est
extra sumere: ut si post ultimā
partem linea accipiatur alia
post: alteram tertia, e-
nun-
quam possit attingi terminus
eius: ideo linea dicitur infinita.
Solet autem poni, quod in-
finitum quandoq; sumitur pro ter-
mino communi: Et tūc ista pro-
positio: infinita sunt infinita;

equivalēt huic aliqua infinita C
sunt. Quandoq; sumitur pro si-
gno distributio: Et tunc illa
equipollēt huic, quo ad distribu-
tionem: quolibet plura sunt in-
finita. Et probatur sic: una plu-
ra sunt finita: duobus plura
sunt finita: tribus plura sunt fi-
nita, e-
sic de alijs: ergo quolibet
plura sunt finita: Et sic di-
citur facere inter scala rem di-
stributionem, vel interruptam,
vel disiunctuam: quia hēc di-
ctio, plura, in prima propositio-
ne supponit pro duobus, e-
dein-
teps in secunda pro tribus, e-
sic gradatim, e-
scalariter a-
scendēdo, e-
sic ista oratio, quo-
libet plura facit distributionem D
inter scalarem: quia pro alijs
supponit hoc, quod dico, quolibet,
e-
pro alijs hoc, quod dico;
plura, secundum numerū ascen-
dendo: ut dictum est. Circa pra- Sophis-
dicta queritur de hoc sophisma-
ma. infinita sunt finita. Proba-
tio: duo sunt finita, tria sunt fi-
nita, e-
sic in infinitum: ergo
infinita sunt finita. Improbatio:
ibi prædicatur oppositum de op-
posito: ergo locutio est impossibi-
lis. Potest etiam sic probari:
quilibet plura sunt finita: ergo
infinita sunt finita. Solutio, qui-
dā distinguunt, eo quod finitum
est aquiuacum ad infinitū quo
ad nos, e-
ad infinitū simplici-
ter.

Summul. Petri Hispan.

E ter. Vnde si sumatur infinitum quo ad nos, prima potest esse via: Et non predicatur oppositum de opposito; quia infinita quo ad nos sunt stella & arena maris: que non sunt infinita simpliciter. Si autem sumatur infinitum simpliciter, est simpliciter falsa: Et predicatur oppositum de opposito. Alij autem distinguunt eo quod infinitum potest esse terminus communis: Et sic prima est falsa, vel potest esse dictio syncategorematica, importans in se distributionem: sicut dictum est, Et sic ponunt eam esse veram. Sed neutra istarum solutionum valet; quia si sumatur utraque distinctione, et sumatur infinitum simpliciter: Et secundum quod est terminus communis, adhuc remanet probatio, Et improbatio huius sophismatis. Vnde dicendum est, quod prima simpliciter est falsa: Et probatio pectat secundum quid, ad simpliciter: quia infinitum apposizione, est infinitum quodammodo, Et non simpliciter. Vnde cum accipit partes numeri secundum appositionem: ut duo, Et tria, non accipit infinitum simpliciter, sed quodammodo, siue secundum quid, Et ideo non potest ex his inferri infinitum simpliciter.

PRIMO sciendū, quod totus potest capi duplicitate. Vno modo categorematicè; alio modo syncategorematicè, categorematicè duplicitate. Vno modo ut idem dicitur. est, quod aliquid non existens pars alterius; & sic oī illud, quod non est pars alicuius, potest dici totum: & sic conceditur ista: totum quod est in mundo, est in oculo meo, posito quod sit festuca. Alio modo capitur ut idem est, quod ens habet partes: & sic omne ens, quod haber partes, dicitur totum. Alio modo capitur syncategorematicè: & hoc duplicitate. Vno modo ut idem est, quod omne: & tunc ista propositione: do tibi omne quod habeo, exponitur sic, do tibi totum illud ens, quod habeo. Alio modo accipitur, ut communiter vtimur eo: & tunc idem est, sicut quelibet pars: & tunc ista propositione; totus Socrates est minor Socrate, tanum valet, sicut quelibet pars Socratis quantitatua, est minor Socrate; & sic est vera, & est universalis; & tunc, totus, est signum includens terminum suum distributionis, scilicet pars quantitatua: & totum subiectum illius propositionis est totum illud complexum, pars quantitatua Socratis. Adhuc tertio modo accipitur partim categorematicè, & partim syncategorematicè; & sic tantum valet, sicut aliquid, & nihil ipsius, quin ipsum; & sic conceditur ista: anima est tota in toto & in qualibet eius parte: quae sic exponitur; anima rationalis est in Socrate, & nihil ipsius est, quin sit in Socrate. Aduerte ulterius, quod consequenter dicendum est de signis accidentiis. Et primo de illo, qualelibet. Vnde qua-

A qualelibet potest capi in neutro genere, & tunc includit istum terminum, ens, & cum hoc ly, de qualibet qualitate, & sic tunc est distinguenda; quia vel ly ens præcedit distributionem, & sic talis est indefinita; vel sequitur, & sic illa est vniuersalis, & tunc ly ens supponit confusè tantum, ut qualelibet currit, potest habere duplēm sensum; unus est secundum quod ly ens præcedit distributionem, & tunc est sensus ens habens de qualibet qualitate currit, & sic est indefinita, & non habet contrariam; alijs sensus est secundum quod ly ens sequitur distributionem, & tunc sensus est de

B qualibet qualitate ens habens currit, & sic ipsa potest dici vniuersalis, saltem, secundum figuram distributionis, & potest habere contrariam. Alio modo ponitur in masculino, vel in feminino genere, & sic distribuit ly qualitatem non simpliciter: sed secundum quid, id est restitutè secundum terminum cui additur, ut qualiscumque est Plato, talis est Socrates, & est sensus; de quacumq; qualitate habet Plato, de omni tali habet Socrates. Et aduertere quod propriè ista signa magis dicuntur æquivalencia alicui complexo, quam dicantur signa; ideo ipsis potest addi aliud signum, ut quolibet qualelibet currit; Et similiter dicatur de isto signo, Quantumcumque, dummodo commutetur qualitas in quantitatem; ita quod sicut qualelibet est distributium qualitatis; ita quantumlibet est distributium quantitatis.

Allo. 20 SECUNDΟ sciendum, quod

consequenter dicendum est de C isto signo. Quotiescumque. Vnde quotiescumq; distribuit terminum pro temporibus inter se ferentibus actus interruptos. Et huiusmodi tempora importantur per hęc aduerbia, bis, ter, quater; secundum quod determinant verbum ratione temporis, connotati per ipsum, per istā enim propositionem; bis fuisti homo significatur quod aliquando fuisti homo, & quandoque post non fuisti homo, & iterum fuisti homo. Et per istā, vna vice fuisti homo, significatur quod fuisti homo; & postmodum non fuisti homo. Et si quis arguat, si Instan. hoc esset verum, hęc esset falsa, bis duo fuerūt quatuor; quia esset sensus aliquando duo fuerunt quatuor, & postmodum non fuerunt quatuor, & iterum fuerūt quatuor, hoc est falsum; D igitur. Respondeatur, quod ista propositio; bis duo fuerūt quatuor, est multiplex; eo quod illud aduerbiū, bis, potest determinare hoc verbum, fuerūt, & sic est sensus, duo fuerūt quatuor, & sic est falsa; & bene valet consequentia, vel potest determinare ly, duo, & tunc est vera, & non valet consequentia; quia talis consequentia non valet, nisi quando talia aduerbia determinant verbum ratione temporis. Et per hoc potest faciliter solui illud sophisma; quotiescumque fuisti Parisijs, fuisti homo. Quod potest sic probari, in A fuisti Parisijs, & tunc fuisti homo; in B fuisti Parisijs, & tunc fuisti homo, & sic de alijs partibus temporis, in quibus fuisti Parisijs; ergo quotiescumq; fuisti Parisijs, tunc fuisti Sophis- ma.

Summul. Petri Hispan.

Efisti homo: sed bis fuisti Barisijs: ergo bis fuisti homo, conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum: non minor: ergo maior. Et quod conclusio sit falsa, patet: quia bene sequitur, bis fuisti homo: ergo aliqua fuisti homo, & postea non fuisti homo, & iterum fuisti homo: sed hoc est falsum: igitur. Dico ergo ad sophisma, quod est falsum. Ad improbationem dico, quod non valet consequentia; sed committitur fallacia cōsequentis ab insufficiēti enumeratione. Unde ad hoc, qđ valeat consequentia, oportet addere in antecedēte interruptionem temporis sic arguendo, in A fuisti Parisijs & tunc fuisti homo, & quandoque post, nec fuisti Parisijs, nec fuisti homo, & iterum fuisti Parisijs, & fuisti homo, & similiter de

Falijs, & tunc bene sequeretur conclusio, sed sicut consequens est falsum, ita & antecedēs. Sed restat dicere de hoc signo. Quolibet, quod est signum distributionium quantitatis discretæ, & includit intra se istum terminū, specie, pro termino suæ distributionis, ex quo patet, quod sensus huius propositionis, quotlibet entia sunt finita, est iste, de qualibet specie numeri entia, numerata sunt finita: ita quod by entia numerata supponit cōfusè tantū, & hoc totum, ipse numeri, supponit distributiū, & sic distribuit pro speciebus individuorum, aliquādo etiam distribuit pro individuis spe-

car. 61. cierum; vt visum est superius.

G. T E R T I O sciendum, quod Art. 3. iste terminus, infinitū, potest capi dupliciter. Vno modo categoricè, alio modo syncatego-

rematicè, categoricè: accipitur dupliciter. Vno modo qñ per se ponitur sine substantiō, ut infinitū currit; ibi infinitū capitur categoricè, scilicet quo

G Infinitum dupliciter.

ad officiū. Et talis propositio potest dici indefinita, & sic capitur propriè dicendo, infinita sunt finita: quia ly infinita capitur categoricè: licet multi accipiunt syncategoricè valens tm, sicut quilibet plurima: & iūc dico, quod est vniuersalis. Alio modo vt attribuitur magnitudini, seu numero, vel multitudini, & tunc tm valet, sicut extensa fine termino, seu sine fine, & hoc qñ attribuitur magnitudini, veb valet tm, sicut multitudo, cuius non est dabilis ultima vnitas; & hoc qñ attribuitur multitudini: vnde ista propositio, linea est infinita, sic exponitur; linea est extensa sine fine, & ista, multitudo est infinita, sic exponitur, multitudo rerum non connumeratarum, cuius non est dabilis ultima vnitas. Alio modo capit syncategoricè, & hoc dupliciter. Vno modo, vt attribuitur magnitudini; alio modo, vt attribuitur multitudini. Magnitudini, & hoc dupliciter; vno modo, vt tm valet, sicut hoc complexus aliquantum; & non tantum, quin maius, & sic ista propositio; corpus est infinitum; sic exponitur, corpus est aliquantum, & non tantum, quin maius, & secundum hoc conceditur ista; infinitus pondus potest Socrates portare, quæ tantum valet: sicut ista, pondus potest Socrates portare, & non tantum quin maius. Alio modo capit, vt tantum valet sicut hoc complexum aliquantum & tantumlibet maius;

A ius; & secundum hoc negatur ista; infinitum pondus Socrates potest portare; quia se^slus est; ali quantum p^odus Socrates potest portare; & quantumlibet maius Socrates potest portare. Alio modo capitur syncategorematicè, ut attribuit multitudini; & hoc duplicitè. Vno modo, ut tantū valet, sicut hoc cōplexum duo, tria, quatuor, & sic de alijs sine statu; & isto modo ista propositiō infinitæ partes sunt in cōtinuo, exponitur sic; duæ partes, tres partes, quatuor partes & sic de alijs sunt in continuo; & sic conceditur illa propositiō. Alio modo capitur, ut tantum valet, sicut hoc complexum, aliquot, & nō tot quin plura, & tunc ista p^opositio; infinitæ partes sunt in continuo, exponitur sic; aliquot partes sunt in continuo, & nō tot quin plures, & isto modo negatur illa propositiō. Et sic patet, quod omnis propositiō, in qua ponitur ille terminus, infinitum, est distinguenda, salte si accipiatur cum substatiō: quia potest capi categorematicè, vel syncategorematicè; & viroque modo distinguendum est. Sed quereret aliquis, quomodo supponit iste terminus, magnitudo in ista propositione; infinita est magnitudo: Dicitur, quod si, infinita, capiatur categorematicè, tunc supponit determinatè; sed si capiatur syncategorematicè, tunc supponit confusè tantum: sed dicendo: infinitum pondus Socrates potest portare, capiendo infinitum; ut tantum valet, sicut aliquantum, & quantumlibet maius: tunc ille terminus, infinitum, distribuit pro speciebus contentis sub ly pondus de-

genere quantitatis: & p^opportio-
nabilitē dicatur de alijs. Et ad-
uerte, quod a propositione de in-
finito in sensu diuiso mediante
possibili affirmatio, ad aliam de
sensu composito, c^atēris parti-
bus, non valeat consequentia: vt
non sequitur: in infinitas partes
continuum possibile est esse di-
uisum; ergo possibile est in infi-
nitās partes continuum esse di-
uisum: dicūt tamē aliqui, quod
antecedens est falsum, sicut, &
consequens Circa hoc queritur
de hoc sophisme: quotlibet
partes cōtinui sunt in cōtinuo.
Pro cuius declaratioⁿe supponi-
tur, quod ly quoilibet in sophis-
mate potest distribuere ly, parti-
tes, pro individuis, & tunc so-
phisma est propositiō categori-
ca vniuersalis affirmativa: & su-
biectum est ly partes, & prædi-
catum est, in continuo, vel en-
tia in continuo. Ex subiectum
supponit distributive pro qui-
busunque partibus, & prædi-
catum confuse tantum pro om-
nibus entibus, & conuertitur
per accidēns: ergo entia in con-
tinuo sunt partes, & est in ma-
teria contingentia: & contradic-
toria eius est illa, non quotlibet
partes continui sunt in con-
tinuo, vel ly quoilibet distri-
buit pro speciebus singulorum:
& sic propositiō est categori-
ca affirmativa mixta quanti-
tatis, & tunc ly, quoilibet, est
syncategorema mixtum, &
valet tantum, sicut de quali-
bet specie numeri partes sunt
in continuo, & subiectum est
hoc de specie numeri, partes, &
contradictoria est illa, de specie
numeri, nullæ partes sunt in cō-
tinuo, & in illo sensu est verū:

Sophis-
ma.

Quest-
rum.

B

partes sunt in continuo, & nō tot quin plures, & isto modo ne-
gatur illa propositiō. Et sic pa-
tet, quod omnis propositiō, in
qua ponitur ille terminus, infi-
nitum, est distinguenda, salte si
accipiatur cum substatiō: quia
potest capi categorematicè, vel
syncategorematicè; & viroque
modo distinguendum est. Sed
quereret aliquis, quomodo sup-
ponit iste terminus, magnitudo in
ista propositione; infinita est
magnitudo: Dicitur, quod si, in-
finita, capiatur categorematicè,
tunc supponit determinatè; sed
si capiatur syncategorematicè,
tunc supponit confusè tantum:
sed dicendo: infinitum pondus
Socrates potest portare, capien-
do infinitum; ut tantum valet,
sicut aliquantum, & quantum-
libet maius: tunc ille terminus,
infinitum, distribuit pro specie-
bus contentis sub ly pondus de-

& sic.

Summul. Petri Hispan.

E & sic dicunt multi, quod illud signum, omne, potest distribuere pro speciebus singulorum, & sic concedunt illam: Omne animal fuit in arca Noe.

ARGVITVR primo sic: Ista signa quantumlibet, qualelibet æquivalent orationi: ergo non sunt signa. Antecedens patet, quia qualelibet valet tam, sicut de qualibet specie qualitatis ens habens. Secundo sic: Iste signo, qualelibet, potest addi aliud signum: ergo non videtur, quod sit signum distributium. Tertio sic: Iste terminus, infinitum, non facit propositionē vniuers-

salem: ergo non videtur, quod sit signum distributium: & per consequens male determinatur hic de eo. Ad primum dicitur, quod talia signa magis debent dici æquivalentia signis vel aliquibus cōplexis, quam dicātur signa: ideo potest addi aliud signum: quia non sunt propriè signa: Et per hoc soluitur secunda ratio. Ad tertium dicitur, quod si ly infinitum capiatur syncategorematice, potest facere propositionem vniuersalem: vi patet in fine notabilis præcedentis: de ista: infinitum pondus Socrates potest portare.

S V M M V L A R V M

P E T R I H I S P A N I

Tractatus tertius decimus & ultimus.

Quem de Exponibilibus nominat.

Proposi-
tio expo-
nibilis
quid.

Ropositio exponibilis, est proposi-
tio habens obscuruū sen-
sum, expo-
sitione indi-
gentem propter aliquod syn-
categorema, in ea implicitè
vel explicitè positum in ali-
qua dictione: ut in hac: tam
homo est animal, Socrates inci-
pit esse albus; infinita est linea

& sic de alijs. Pro quo scien- Qua fas-
dum est, quod ea que faciunt ciat pro-
propositionem exponibilem, sūt positiu-
in multiplici differentia; quia nem ex-
ponib-
quedam sunt signa exclusiva, lem.
ut tantū, scilicet quædam ex-
ceptiua, ut præter, nisi quædam
reduuplicatiua, ut inquantum,
secundum: quædam vero im-
portant inceptionem, vel defi-
tionem, ut incipit, definit; quæ-
dam important priuationem
finis, ut infinitum; quædam

A important excessum cōparati-
ui, & superlativi gradus: qua-
dā verò distinctionem, ut dif-
fert, aliud ab, & sic de alijs, q-
dam vero important specialem
modū distributionis, ut totis,
quilibet, & sic de alijs. Vnde
propter illa propositio redditur
obscura, sic quod indiget exposi-
tione & ideo dicuntur facere
propositionem exponibilem qua-
re de ipsis videndum est per or-
dinem. Et primò de exclusiis.
Vnde signa exclusiva sunt, que
ex sua consignificatione exclu-
sionem important, & a quibus
reditur propositio exclusiva:
ut sunt ista dictiones, solus, u-
nicus, tantum, tantummodo,
dumtaxat, & sic de alijs. Hac
autem signa quandoque exclu-
dunt gratia aletatis: & quan-
doque gratia pluralitatis, &
quandoque ponuntur in oratio-
ne sine negatione, & quando-
que cum negatione præcedente,
aut sequente. De ipsis autem
dantur tales regulae: Prima
est, quod propositio exclusiva
sine negatione, exponitur per
unam copulatiuam affirmati-
uam, cuius prima pars est præ-
iacens exclusiva: & secunda
pars est negativa, importans
negationem prædicati de omni
bus alijs a subiecto: ut tantum
homo currit, id est homo cur-
rit, & nihil aliud ab homine C
currit: vel tantum Apostoli
Dei sunt duodecim, id est A-
postoli Dei sunt duodecim, &
non sunt plures, quam duode-
cim; Secunda regula est, quod
propositio exclusiva huius gene-
ris infert copulatiuam compo-
sitam ex duabus exponentibus
sive cōponentib. & quamlibet
earum seorsum, & non econ-
tra: ut tantum homo currit: er-
go homo currit, & nihil aliud
ab homine currit: Tertia regu-
la est, quod ab exclusiva affir-
mativa ad universalem de ter-
minis transpositiis est bona
consequentia: si fiat exclusio D
gratia aletatis, & non econ-
tra, ut tantum animal est ho-
mo: ergo omnis homo est ani-
mal. Quarta regula est, quod
exclusiva contradictoria prioris
exponitur per disjunctiuam
affirmatiuam de partibus, con-
tradicentibus prioris exclusi-
ua: ut ista: non tantum homo
currit, id est nullus homo cur-
rit, vel aliquid ab homine cur-
rit, patet ex virtute contradi-
ctionis, quia utrobique serua-
tur oppositio contradictionis.
Ex hoc etiam patet qualiter in
eis valeat consequentia. Quinta
regula est, exclusiva, in qua
ponitur una negatio sequens ex-
clusionem exponitur per unam

Summul. Petri Hispan.

copulatiuā affirmatiuam, cuius prima pars est negatiua præsacens, alia est affirmatiua, in qua prædicatum affirmatiua enunciatur de quolibet alio ut tantum accidens nō est substantia, id est, accidens non est substantia, & omne aliud ab accidente est substantia. Et per hoc patet qualiter contradicatio eius sit exponenda, & qualiter valeat consequentia in exclusiuis.

Art. I.

PRIMO sciendum, quod sequitur tractatus exponibilium, id est, propositionum habentiū sensum obscurum propter aliquod signum, in eius positum: cuiusmodi sunt, tantum homo currit; omnis homo præter Socratem currit. Vnde propo- nibilis propriè capta, de qua est hic ad propositum, est proposi- tio habens sensum obscurū ratione alicuius signi, in ea posi- ti, ut solus homo currit, & talis solet vocari exponibilis, & pro- positio per quā veritas, seu sensus talis propositionis manife- statur, dicitur Propositio exponens: quæ propositio exponens vel est una copulatiua, vel una disiunctiua. Ex quo sequitur, & exponere propositionem non est aliud, quam sensum proposi- tionis obscuræ, ratione alicuius signi, per propositionem sibi æquivalentem exprimere, seu declarare, ut ista copulatiua: homo currit, & nulla res, quæ non est homo currit, declarat istam: tantum homo currit. Et aduer- te, & multiplicia sūt signa: quæ-

Corolla-
rium.

dam faciunt ad veritatem quā- titatis propositionum: vt signa vniuersalia, vel particularia, & singularizantia, & etiam negatio negans: nam dicēdo, nō homo currit: si ly non, sic negatio negans, ipsa est vniuersalis: & nunquam talis negatio negans adverbialis est pars extremi, cui additur, saltē si in principio propositionis ponatur, sed si sic negatio infinitans, non varia quantitatem propositionis, li- cet ipsa faciat terminum sequē- tem supponere, immediaṭe, cō- fusè, & distributiuè. Vnde sicut ista est indefinita, homo currit: ita & ista: non homo currit, ca- piendo ly non infinitanter, & totale subiectum est totum hoc, non homo, & dicitur terminus infinitus, qui termin⁹ infinitus supponit pro omni illo, de quo non potest verificari terminus finitus, ut non homo, supponit pro omni illo, quod non est ho- mo: & tunc ly non est pars sub- jecti. Ex quo sequitur, & propo- sitio, in qua ponitur illa negat- tio non, in principio est distin- guēda, eo & potest esse negatio negans, vel infinitans: & per- talem distinctionem soluuntur multa sophismata. Primo istud: nō homo prædicatur de omni homine; vnde si ly nō sit ne- gatio negans, est vera & est sensus, nullus homo prædicatur de omni homine: sed si sit infini- tans, tunc est falsa & est sensus, iste terminus, nō homo, prædi- catur de omni homine, & est falsa: quia ista est falsa, Petrus est non homo. Et per hoc etiam solet solui istud: quatuor sunt prædicabilia, & non plura; quia quatuor sunt prædicabilia, & ynam;

H

Corolla-
rium.

Sophis-
ma.

A vnum, sed vnum non est plura: ergo quatuor sunt prædicabilia & non plura, soluitur; nam in ista; quatuor sunt prædicabilia, & non plura: ly non, potest esse negatio negans, vel infinitans: si infinitans, est vera, & sensus est: quatuor sunt prædicabilia: & aliquid, quod est non plura: & tunc est vna propositio categorica de prædicato copulato: si sit negatio negans, tunc est falsa, & est sensus, quatuor sunt prædicabilia, & non sunt plura quam quatuor; & sic est vna copulativa. Similiter possunt fieri sophismata de ista negatione, nullus, ut nullo homine currente, tu es asinus. Et quod sit vera, patet: quia contradictoria eius est falsa, ista, aliquo homine currente, tu es asinus, cum prima sit vniuersalis negativa, & alia particularis affirmativa.

B Respondetur, quod ista, nullo homine currente, tu es asinus, est falsa: & est vna hypothetica; ideo propriè non est quanta; & similiter ista, aliquo homine currente, tu es asinus. Vnde ponitur talis regula; quælibet propositio de absoluto absolute tento, gratia consecutionis est hypothetica conditionalis, causalis, vel temporalis: ita quod talis vocalis: nullo homine currente tu es asinus; sole lucente, dies est, subordinatur vni conditionali causali, vel temporali: ideo contradictoria istius: nullo homine currente, tu es asinus: est ista, non nullo homine currente, tu es asinus: & istud est verum: Et ad rationem in oppositum dicitur, quod non est sua contradictoria, immo est ita affirmativa, sicut sophisma

quia copulà hypothetica manet **C** affirmata: etiam signa, ratione quorum propositiones, de quibus hie tractandum est: sunt exponibiles: non variant quantitatem propositionis; sicut ista. homo currit, est indefinita; ita etiam ista, tantum homo currit est indefinita: licet subiectum non supponat eodem modo, ut alijs visum est.

SECVNDO sciendum est quod incidit vna difficultas: utrum propositiones exponibiles sine categoricæ, vel hypotheticæ. Et videatur, quod sint hypotheticæ: quia æquivalent, & exponuntur per hypotheticas; igitur sunt hypotheticæ. Pro solutione est aduertendum, quod alii quæ propositiones dicuntur æquivalere dupliciter. Uno modo insinuando, alio modo in veritate & falsitate, seu in cōsēquendo. Vnde illæ propositiones dicuntur æquivalere in significando, quæ sunt in synonymæ, quæ sic se habent, quod subordinantur vni propositio mentali, vel pluribus synonymis, & sic istæ æquivalent, Marcus currit, & Tullius currit. Sed in veritate, & falsitate propositiones dicuntur æquivalere dupliciter. Uno modo materialiter, quæ sic se habent, quod utraque est illatiua alterius in consequentia materiali: sicut indefinita & vniuersalis in materia naturali. Alio modo formaliter: quia utraq; est illatiua alterius in consequentia formalis: & isto modo æquivalent propōnes æquipollentes secundū regulas æquipollentiarum: & non æquipollent primo modo: quia captis istis duabus propositionib;

*Art. 5.
An proposi-
tiones ex-
ponibili-
les sine
catego-
rica, ,
vel hy-
pothe-
ticas.*

D

Summul. Petri Hispan.

3

E non quilibet homo non currit,
& aliquis homo currit, illæ duæ
non subordinantur idem men-
tali: nam prima subordinatur
mentali, in qua ponuntur duæ
negationes, & secunda subordi-
natur mentali, in qua non poni-
tur negatio. Iстis positis ponitur
talis propositionis propositiones
exponibilis sunt categoricæ;
alias non habemus aliquam
exclusiūam, vel exponibilem
mentalem: etiam mentalis, quæ
correspondet propositioni co-
pulatiuæ, non exponeretur per
mentalem rēspōdēntem exclu-
siūam: quia esset eadem men-
talit: & sic copulatiua vocalis
non exponeret exclusiūam vo-
calem: nisi mentalis clarior ex-
poneret mentalem. Et ad im-
probationē dicitur, quod æqui-
valent in veritate, vel in infe-
rendo, sed non in significan-
do. Et si quis vltius dicat,
quod de æquivalentibus idem
est iudicium: dicitur, quod ve-
rum est quod ad veritatē, & fal-
sitatē, sed non: quod ad alias
proprietates. Sed restat ibi par-
uum dubium: vtrum vniuersali
æquivalat formaliter vni
hypotheticæ. Pro responsione
ponuntur aliquæ propositiones.
Prima, aliqua propositionis vni-
uersalis formaliter æquivalat
vni hypotheticæ, vt patet de
vniuersali, in qua ponuntur ista
signa: vterque, neuter: vnde ista
vterque istorum currit æquiva-
let hypotheticæ, scilicet isti, iste
currit, & iste currit. Secunda
propositio: nō quilibet vniuersali
æquivalat formaliter hypotheticæ,
vt patet de illis, in qui-
bus ponitur tale signum, om-
nis, nullus, quilibet, & hoc

quando ponuntur cū rectis:
vt dicendo: quilibet homo
currit. Et dicitur notanter, cū
terminis rectis, quia in termi-
nis obliquis potest bene forma-
liter æquivalere: vt quilibet isto
rum currit: Ista propositio pro-
batur: quia propositio vniuer-
salis potest esse vera, cuius om-
nes singulares sunt falsæ, vt po-
nendo causam, quod sint tan-
tum tres propositiones, scilicet
ista: omnis propositionis singula-
ris est falsa: & istæ duæ singula-
res, scilicet, hæc singularis est
falsa: & hæc singularis est fal-
sa, demonstrando per ly hæc
ipsas met propositiones singula-
res: & hoc tenendo, quod pro-
positiones falsificantes se ipsas,
sunt categoricæ, de quibus alias
magis videbitur: tunc vniuersa-
lis est vera, & singulares falsæ H
quia falsificant se ipsas. Patet e-
tiam propositio: quia vniuersa-
lis potest esse possibilis, vbi aliæ
quæ singulares erūt impossibi-
les, ponendo casum, quod aliæ
qui homines currant, & aliqui
asini currant; tuc ista est possi-
bilis: omnne currens est asinus:
quia qualitercumque per ipsa
significatur esse possibile est ita
esse, & iamē alia quæ singulares
eius sunt impossibilis. Et si quis
dicat: ista vniuersalis: quilibet
homo currit æquivalat ista hy-
pothetica, aliquis homo currit:
& non est alius, qui non cur-
rat. Respōdetur, q̄ non æquiva-
let formaliter: quia propositio
hypothetica nō dicitur forma-
liter æquivalere categoricæ nisi
illa hypothetica sit clarior, quæ
categorica; modo ista hypothetica
non est clarior, quam ista
vniuersalis categorica.

Infrā
tracta.
tu insolu-
lub a.6.

Infrā-
ctio.

Dubi-
tatio.

Tertio

A T E R T I O sciendum, quod tunis facit propositionem ex eo.

Art. 3. inter propositiones expónibilis proposi primo videndum est de exclusi-
o nis. Vnde propostio exclusi-
ua est propositio expónibilis, ra-
tione signi exclusiui: ut tanum
homö currit. Signa exclusiva
sunt hæc: tanum, solus, unicus,
dumtaxat, & similia. Vnde hæc
dictio tanum, potest capi du-
pliciter. Uno modo relatiuè ut
dicendos istud lignum est bipre-
date, & tantum est illud. & sic
non est ad propositionem sed qua-
do capitur exclusiue: Si misere-
tia, solus, potest capi duplicitate;

Sc. l. 1. d. 21. q. Uno modo eucogotematis: ut
unicus valeat, sicut solitarius. &
in sol. si non facit propositionem expónibilem: sed dicit vegetationem
associationis: ut solus. Socrates
currit, id est, Socrates non asso-
ciatus currit. Alio modo capitut

B syncategorematicis: & sic tanum:
valet, sicut tanum. Aduerte, quod
ista dictio, unicus, solum deno-
tat exclusionem a specie, de qua
est subiectum propositionis: ut
cum dicitur: unicus homo cur-
rit, id est unus homo currit, &
non plures homines currint.
Ex isto patet solutio huius so-
phismatis: unicus homo currit
posito casu, quod unus homo
currat, & non plures, & cum hoc
multi equi currant. Secundo se-

Sophis-
ma. Logica
commu-
niter no-
est tra-
dita de
exclusio-
ne, ad-
dita prae-
dicato.
ma. 1. 1.

qui-
tur, quod hæc est vera, uni-
ca fæmina est in paradi-
so, & tamē ista est falsa, sola fæmina est
in paradi-
so. Aduerte, quod dictio
exclusiva aliquando determi-
nat subiectum, & sic facit pro-
positionem de subiecto exclu-
so: & aliquando prædicatum,
& tunc facit propositionem de
excluso prædicato, & aliquan-
do totam propositionem. &

Sc. in. 2
d. 6. 9. 1

suum. Vnde si determinet sub-
iectum, tunc denotat, quod
prædicatum dicitur de subiecto,

sumpto cum dictione exclusiva:
vt, tantum homo est animal: si
dicitur tantum determinet solum
subiectum sicut sensus est: si
quidquid est tantum homo, est
animal: vel illud, quod est hor-
um, & non est non homo, est
animal.

Et si conceditur ista,
tantum duo sunt prædicabilia,
id est aliqua que sunt tantum
duo, sicut prædicabilia ut genus,
& species: que sunt tantum duo,
sunt prædicabilia: & hoc est si-
cius, quod signum exclusivum ad
ditum subiecto, præcisè excludit
respectu prædicato omne in-
lud, de quo verò non dicitur, ne-
que per se, neque per accidens:
ut solum album cuitisibilly so-
lum, non excludit Socratem, D

vel musivum cuitere: de quibus
dicitur per accidens: sed solum
nigrum currere, de quod non dicitur
album. Sed quando additur
prædicato, id est excludit respe-
ctu subiecti, quam quod non fot
malitet vel essentialiter dicitur
de prædicato, nec econtra, & ma-
xime eiusdem rationis: ut hoc
est solum album, denotatur,
quod nulla alia qualitas inheret
illi; hoc modo accipitur in diuis-
inis, quando illa negatur: Christus
est solum homo, vel Christus
est solum Deus, non, quod
aliquid aliud sit Christus, quam
Deus. Tamē ultra illa verba Sco-
ri nota, quod quando determinat
prædicatum, tunc potest capi dupli-
citer, scilicet propriè, & in propriè. Pro-
priè quando denotat, quod præ-
dicatum dicitur de subiecto; &

Sc. li. 1.
d. 21. q. 2
unicus
in solo
arg.
Sc. li. 3.
ve supra

etiam illud, ut quo remogetur
Y 2 piz.

Summūl. Petri Hispani.

Ep̄d̄icatum remoueatur a subiecto, vel quod oppositum pr̄dicati remoueatur à subiecto: vt homo est tantum animal, significatur, quod homo est animal, & non est aliud ab animali; vel significatur, quod hō est animal, & non est non animal. Ex isto

Regula sequitur vna regula, quod a p̄positione categorica affirmativa ad p̄positionē de p̄dicato excluso, est bona consequentia; vt bene sequitur, homo est albus: ergo homo est tantum albus, & hoc capiendo, tantū propriè nō tamen dico, quod sit formalis: quia in diuinis forsitan nō teneat: vt nō sequitur essentia diuina est pater: ergo essētia diuina est tantū pater. Sed impropriè potest teneri dupliciter. Vno modo quando additur verbo adiectiuo vel termino connotatiuo: si verbo, tunc excludit om-

Fne aliud verbū, importās actionem vel passionem a subiecto: vt Socrates tātū currit: sensus est Socrates currit, & nullum alium actum facit: si pr̄dicato connotatiuo, tunc illa dictio excludit ratione alietatis, vel alteritatis:

vt Socrates est tantū albus: si

Sc. l. 1. excludat ratione alietatis: tunc d. 2. q. sensus est: Socrates est albus, & **vnica** non est aliud ab albo; vel Socratis est albus, & nō est nō albus:

arg. & tunc capitur propriè. Sed si excludat ratione alteritatis: tūc sensus est: Socrates est albus, & non est aliter qualificatus, & tūc capitur impropriè. Ex quo sequi-

Nota de di-
stione
exclusi-
one.
ma.

tur, quod quando dictio exclusiva additur verbo adiectiuo, vel pr̄dicato connotatiuo, tunc est distinguenda; quia ly, tantū, potest capi propriè vel impropriè: sed quando determinat totam

propositionē; aliquando capitur **G** propriè, aliquando impropriè. Propriè qñ excludit pr̄dicatu ab oī illo, quod nō est subiectū, siue sit intrinsecum, siue extrinsecum. Et hoc modo propositione exclusiva de, est, secundo adiacēte, potest esse impossibilis sex modis. Primo dicitur impossibilis, quando additur termino concreto, importati formam distinctam a subiecto, pro quo supponit talis terminus concretus: vt tantū album est, illa est impossibilis; quia si album est, oportet albedinem esse. Secundo quando additur toti integrali, vt tantū domus est, quia si domus est, oportet partes eius esse, & etiam quando additur toti essentiali. Tertio quando additur termino, significanti rem diuisibilem; vt tantū albedo est; quia si albedo sit, oportet vnum suorum graduum esse. Quarto **H** quando additur termino relatio primi, & secundi modi relati uorum; vt tantū pater est; quia si pater est, oportet filium esse. Quinto quando additur termino numerali, importante numerum; vt tantū duo sunt. Sexto quando additur termino collectiuo; vt tātū populus est, quia si populus est, oportet hominem esse. Aliquando tamen potest capi impropriè, quando determinat totam propositionem. Primo quando additur termino communi distributo; vt tantū oninis homo currit; ibi tantū, potest capi propriè, & impropriè, si propriè, tunc, denotat exclusionem pr̄dicati ab omni illo, de quo verificatur terminus, cui additur dictio exclusiva; si impropriè, tunc denotatur

A prædicatū remoueri a quolibet alio termino, sumpto cum signo particulari, ut tantum omnis homo currit; ergo quidam asinus non currit. Secundo quando dictio exclusiva additur termino habenti partes, ut tantum dominus est albus; talis est distingue da, quia vel ibi est exclusio propriè dicta, & tunc est falsa, vel potest esse exclusio impropriè dicta, & tunc denotatur prædicatum remoueri à quolibet extrinseco subiecti, & tunc potest esse vera. Tertiò quando dictio exclusiva additur termino numerali, vel termino supponenti pro aliqua multitudine, sicut est terminus numeralis pluralis, vel terminus collectivus, tunc omnes sunt impossibilis, si sic

B exclusio propriè dicta, & hoc si prædicatum possit conuenire partibus; quia si non possit conuenire partibus, tunc posset esse possibilis, ut tantum quatuor homines trahunt nauem.

A R G V I T V R primò sic: Si esset aliqua propositione exponibilis, tunc fieret ratione alicuius signi, vel termini exponibiliis: sed hoc est falsum: quia talia signa nihil faciunt ad veritatem vel falsitatem propositionis, cum non significant. Secundò sic: Si essent alia signa facientia propositionem exponibilem, esset affirmatiua vel negatiua: sed nullum illorum est dicendum: igitur. Tertiò sic: Ista dictio tantum est aduerbiū: sed aduerbiū semper natum est determinare verbum: igitur non potest determinare subiectum, vel prædicatum. Ad primum dicitur, quod talia signa nihil significant, sed bene significant

aliqualiter. & hoc sufficit ad C hoc, quod faciant ad veritatem, vel falsitatem propositionis. Ad secundum dicitur, quod talia signa sunt signa specialia, distincta ab alijs signis: ideo non oportet quod sint affirmatiua vel negatiua, tamen aliqua possunt esse affirmatiua, & aliqua negatiua. Ad tertium dicitur quod bene verum est, quod ad ueribiū determinat verbum sive mediatis sive immediate, sed non operari, quod semper determinat primum immediate.

Sequitur ad idem.

P R I M O sciendam, quod pro expositione propositionum exclusuarum, quatuor sunt consideranda, scilicet subiectum principale, copula principalis: prædicatum principale, & signum exclusivum. Vnde omnis propositione exclusiva, in qua signū non negatur, sēper debet exponi copulatiū: sed in qua signum negatur, debet exponi pér unam disiunctiū. Vnde exclusiū quādam sunt, in quibus nulla ponitur negatio: ut tantum animal est homo: quādam sunt, in quibus negatio immediate ponitur ante copulam: ut tantum animal non est homo; aliæ sunt in quibus una negatio præponitur toti propositioni, & alia negatio ponitur immediate ante copulam: ut non tantum animal non est homo. Vnde pro expositione exclusuarum gratia alienatis, in quibus nulla ponitur negatio ponitur, talis regula: Omnis propositione exclusiva, in qua nulla

Art. II.

Y 3 ponit

Summūl. Petri Hispan.

E ponitur negatio expōibilis gra-
tia aletatis debet exponi perva-
nam copulatiqam affirmatiuam
cuius prima pars est p̄iacens ;
secunda est vna negatiua, in qua
negatur p̄dicatum principale
de subiecto composito ex tran-
scendente, & isto termino, qui
est, mediante negatione, vt tan-
tum animal est homo, sic expo-
nitur, animal est homo, & nul-
lum ens, quod non est animal,
est homo. Exemplum, quando
subiectum distribuitur, vt tan-
tum omne animal est homo, ex-
ponit sic: omne animal est ho-
mo, & nullum ens, quod non est
omne animal, est homo, & po-
test intelligi ista propositio per
istam dictiōnem. Dives, intelli-
gendo per vocales qualitatem,

& quantitatē propositionum G
exponentium. Secunda regula,
omnis propositio exclusiva, ex-
ponibilis gratia aletatis, in qua
negatio p̄a ponitur signo exclu-
siuō, debet exponi per vnam di-
finitionem affirmatiuam, com-
positam ex partibus contradic-
centibus illis, vel propositionib;
ex quibus exponitur exclusiva
affirmatiuē de eisdem ter-
minis, in qua nulla ponitur ne-
gatio, vt non tantum animal est
homo: sic exponitur, nullum ani-
mal est homo, vel aliqua res,
qua non est animal, est homo;
ecce quomodo exponentes hu-
ius contradicunt exponentibus
istius; tantum animal est homo.
Et intelligitur ista expositio per
suam dictiōnem Hely.

F

Dives

Tantum homo est animal: sic
exponitur.
homo est animal, & nulla res,
qua non est homo; est animal.

Orat

H

Tantum homo non est ani-
mal.
homo est animal & omnis res,
qua non est homo; est animal,

Nod

A Non tantum homo
non est animal.
Omnis homo est animal.
vel aliqua res, quæ
non est homo, non est animal.

C Non tantum homo
est animal.
Non homo est animal, vel
aliqua res, quæ non est
homo, est animal.

Amo.

Tertia regula: propositio exclusiva, in qua negatio preponitur copula exponibilis gratia alienatus, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam: cuius prima pars est praedicens: & in secunda affirmatur praedicatum principale de termino trascendente, sumpto cum subiecto principali mediante hoc complexo, quod non est. Exemplum, ut tantum animal non est homo: sic exponitur: animal non est homo, & omnis res, quæ non est animal: est homo. Exemplum quando subiectum distribuitur, ut tantum omnis homo non est animal; sic exponitur: omnis homo non est animal, & omnis ens, quod non est omnis homo, est animal, & expositio talium exclusuarum: quando subiectum non distribuitur, potest intelligi per istam dictionem, Orat. Quarta regula: omnis propositio exclusiva exponibilis gratia alienatus, in qua ponuntur duæ negationes, una in principio, & alia ante copulam; exponitur per unam disiunctiuam affirmatiuam, compositam ex partibus contradictoribus copulatiuæ, exponentibus propositionem, in qua nulla negatio ponitur, ut ista: non tantum unum est: sic exponitur: nullum unum est, vel aliqua plura, quam unum sunt. Et intelligitur ista expositio per istam dictionem, Hely.

Quædam sunt, in quibus negatio ponitur ante signum exclusivum: ut, non tantum unum est: & talis debet exponi per unam disiunctiuam de partibus contradictoribus copulatiuæ, exponentibus propositionem, in qua nulla negatio ponitur, ut ista: non tantum unum est: sic exponitur: nullum unum est, vel aliqua plura, quam unum sunt. Et intelligitur ista expositio per istam dictionem, Hely. Quædam sunt, in quibus ponitur negatio ad copulam tantum: ut tantum unum non est: sic exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars debet esse praedicens: secunda

Summul. Petri Hispan.

E debet esse affirmatiua , affir-
mans plura vniuersaliter ; vt
tantum vnum non est , sic ex-
ponitur : vnum non est : & om-
nia plura , quam vnum sunt , &
talis expositio potest intelligi
per istam dictionem . Orat.
Quædam sunt , in quibus nega-
tio ponitur ante signum , & an-
te copulam , & talis exponitur
per unam disiunctiuam de pa-
titibus contradicentibus copula-
tię exponentis propositionem ,
in qua negatio ponitur ante co-
pulam ; vt ista , non tantum vnum
non est , sic exponitur : omne
vnum est , vel aliqua plura , quam

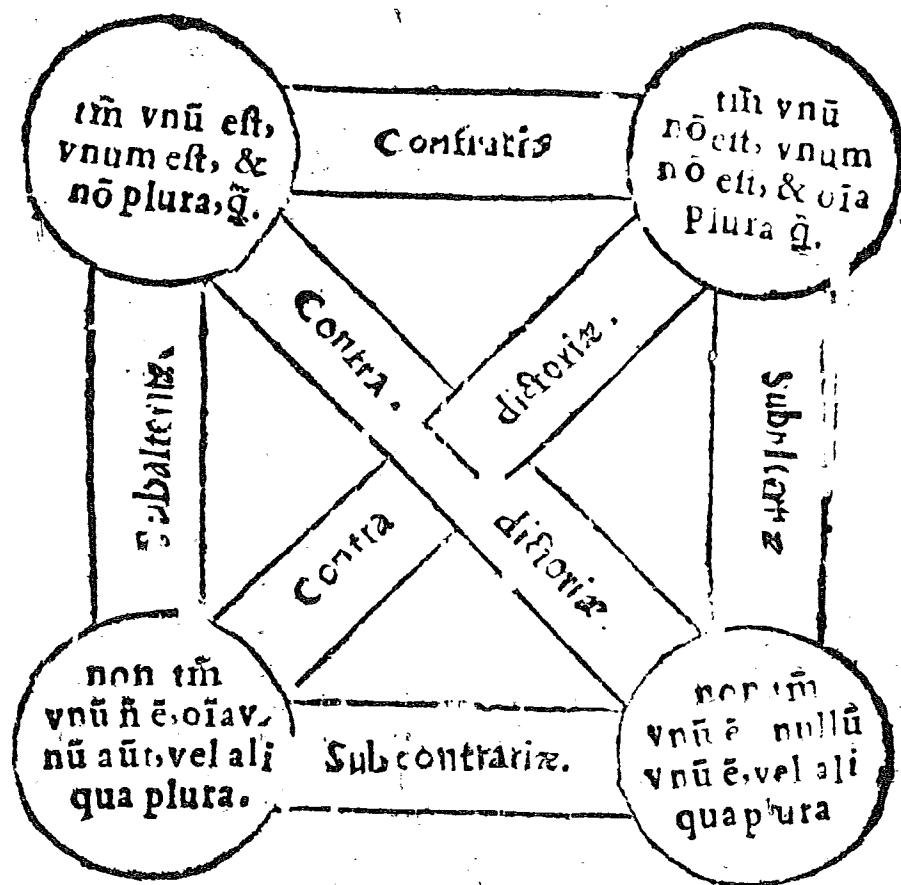
Diues

vnum non sunt ; & intelligitur G
ista expositio per illam dictio-
nem , Amo . Aduerte tamen ,
quod omnis exclusua , in qua di-
ctio exclusus additur termino
numerali , est distinguenda :
quia potest exponi gratia alie-
taloris & pluralitatis ; si gratia
alietatis , exponitur sicut alię &
si gratia pluralitatis exponitur
secundum ea , quæ dicta sunt ; vt
ista : non tantum vnum est , po-
test exponi gratia alietatis , & sic
exponitur sicut ista , tantum ho-
mo est animal , vel gratia plura-
litatis , & tunc expōnitur sicut
visum est .

Orat

F

H

Amo

Aff. 2. SECUNDO sciendum , quod
consequenter videndum est de
suppositione terminorum pro-

Hely

positionum exclusuarum , &
ponuntur aliquæ regulæ . Pri- Regula.
ma , cuiuslibet propositionis ex-
clu-

Aclusiū exponibilis gratia alie-
Sc. in 1. tatis, in qua dictio exclusiva nō
d. 21. in negatur, subiectū supponit con-
resp. q. fusē tantū, dūmodo sit termi-
nica. nps communiter tentus, & quod
non addatur signum vniuersale,
vt tantū animal est homo: ly
animal supponit confusē tantū.
Et dicitur notanter, terminus
communiter tentus, quia altas
non oportet illum terminum
supponere confusē tantū. Di-
citur notanter, dummodo non
addatur signum vniuersale, quia
tunc supponeret confusē & di-
stributiū, vt tantū omnis ho-
mo est animal: ibi homo suppo-
nit confusē & distributiū. Di-
citur notanter, dummodo di-
ctioni exclusiū nō addatur ne-
gatio, quia tunc supponeret con-
fusē & distributiū, vt non tan-
tū animal est homo. Dicitur

Bnotanter, exponibilis gratia
aliegatis, quia si exponeretur
gratia pluralitatis supponeret
determinate, & prædicatū con-
fusē tantū, sub quo licet fieri
descensus copulatus; vt tantū
quinquaginta prædicabilia: ibi,
quinquaginta supponit determinate,
& prædicatum confusē tantum.
Sed prædicatū propositionis ex-
ponibilis exclusiū gratia alie-
gatis, supponit confusē & distri-
butiū, si sit terminus cōmu-
niter tentus, & dummodo non sit
impeditus per negationem, vel
per aliquod aliud signum: vt in
animal est homo: ibi homo sup-
ponit confusē & distributiū.

Sc. ubi supra. Et per istam regulā faciliter po-
test cognosci, qualiter supponat
termini propositionum exclusi-
varum, in quibus ponitur nega-
tio, & faciliter etiam potest co-
gnosci quantitas illarum propo-

sitionum; nam si subiectum sup-
ponat confusē tantū, ipsa est
indefinita, ut quācumq; animal est
homo: si supponat confusē, &
distributiū, ipsa est universalis,
vt tantū omne animal est ho-
mo, vel non tantū animal est
homo. Sed de cōuerione talium
propositio prima, ponitur aliqua
regula; quamprimum prima est: Om-
nis exclusiū affirmativa, in qua
nulla ponitur negatio, conueri-
tur in vniuersitatē affirmatiū am-
da terminis transpositis, remota
dictione exclusiū, bene, q. se-
quuntur, tantū animal est homo;
ergo omnis homo est animal. Et
aduerte, quod ibi proprius nō est
conuersio, sed magis debet dici
converse, ut ipso unius propositionis
ad aliam; nam prima est, nō defini-
nita, quā non conuertitur in vni-
uersalem, sed si propriè de heret
conuersi, sic conuertetur; tan-
tū animal est homo; ergo ho-
mo est animal per conuersiōm
simplicem. Secunda regula; pro-
positio negatiū exclusiū, in
qua dictio exclusiū, non nega-
tio, conuertitur in vniuersalem
affirmatiū de terminis tran-
positis, cuius subiectum est ter-
minus infinitatus; vt bepe se-
quitur, tantū substantia non
est accidens, ergo omne non ac-
cidens est substantia. Tertia re-
gula propositio exclusiū, cui
negatio additur signo exclusiō,
in conuersiō in particularem
negatiū, mutando terminos
finitos in terminos infinitos; vt
non in animal est homo, con-
uertitur in istam: nō homo nō
est non animal. Quarta regula,
propositio exclusiū, in qua po-
nuntur due negationes, conuertitur
in exclusiū in qua ponuntur
duas

Summūl Petri Hispan.

Edūz negationes, vt ista; non tantum asinus non est lapis, conuertitur in istam, ergo non tantum lapis non est asinus, & vide quomodo omnes istae conversiones magis dicantur consecutiones illarum propositionum, quam propriè conversiones, nisi capiendo conversionem largè. Sed pro consequentijs, quæ fiunt in istis exclusiuis

Regulae ponuntur aliquæ regulæ. Prima, ab exclusiua ad eius totalem exponentem, est bona consequentia, & etiam econtra; vt bene sequitur: tantum animal est homo: ergo animal est homo, & nulla res, quæ non est animal, est homo, & etiam econtra. Aduerte tamen, quod, quahdo dictio exclusiua non negatur: tunc ab exclusiua ad quilibet partem eius exponentem seorsum, est bona consequentia, sed non econtra: vt bene sequitur: tantum animal est homo: ergo animal est homo. Sed quando dictio exclusiua negatur: tunc non valeat consequentia, ad quilibet partem exponentem seorsum: vt non sequitur: non tantum animal est homo, ergo: licet bene econtra valeat: vt bene sequitur: nullum animal est homo: ergo non tantum animal est homo. Secunda regula, ab exclusiua affirmativa exponibili gratia alietatis, ad suam uniuersalem affirmatiuam de terminis transpositiuis, & ceteris partibus manentibus, est bona consequentia: vt bene sequitur: tantum animal est homo: ergo omnis homo est animal. Similiter econuerso bene sequitur: omnis homo est animal:

ergo tantum animal est homo. **G**Et debet intelligi regula, dummodo totale subiectum illius, vniuersalis distribuatur, etiam distributione completa & perfecta: quia si totale subiectum non distribueretur non oportet consequentiam valere: vt non sequitur, tantum currens est asinus hominis; ergo cuiuslibet hominis est asinus currens; neque econtra. Dicitur etiam, si subiectum distribuatur distributione completa, & perfecta, quia aliter non oportet consequentiam valere; vt non sequitur, omnis essentia diuina est pater; ergo tantum pater est essentia diuina; nisi ly essentia diuina distribueretur distributione completa & perfecta: in qua sit descensus tam in terminis, quam extra terminum, tam in numero, quam extra numerum: de qua alias vi sum est in primo Priorum tractat. 1. capit. 2. dub. 2. Dicitur noranter, exponibilis gratia alietatis: quia si exponeretur gratia pluralitatis, non oportet consequentiam valere; vt non sequitur: tantum duo decim sunt Apostoli Dei: ergo omnes Apostoli Dei sunt duodecim: capiendo, omnes, distributiue: quia, si caperetur collectiue, esset bona consequentia, sed non virtute illius regulae. Debet etiam intelligi regula, dummodo non varietur aliqua proprietas logicalis; quia si varietur, non oportet consequentiam valere: vt non sequitur: tantum animal fuit album: ergo omne album fuit animal: cum ibi arguatur & minus ample ad magis amplum,

Num
animal est
homo.

A plum, cum distributione magis ampli.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: quando dictio exclusiva additur termino copulato, vel disiunctivo, tunc est multiplex exclusio: eo quod potest fieri exclusio circa totum terminum copulatum, vel disiunctum, vel circa unam partem eius, id est, potest denotari, quod praedicatum remouetur ab omni illo, de quo non potest verificari totum disiunctum, vel copulatum, vel denotari prædicatum remoueri ab illo, quod non dicitur una pars copulati vel disiuncti. Et secundum hoc soluitur istud sophisma, tantum verum & falsum opponuntur. Quod potest sic probari, tantum verum opponitur falso: ergo tantum verum, & falsum opponuntur. Consequentia tenet: quia istæ duæ conueruntur, verum, et opponitur falso, & verum & falsum opponuntur: ergo addita distinctione exclusiva ambabus, adhuc conueruntur. In oppositum arguitur: quia bonum & malum opponuntur, ergo. Ad sophisma respondetur per distinctionem: quia potest fieri exclusio circa totum copulatum, vel circa partem eius: si fiat circa totum copulatum, sophisma est falsum, & significat, quod tantum verum & falsum sunt opposita: si autem fiat exclusio circa primâ partem eius, tunc sophisma est verum, & est sensus: tantum verum est aliquid, quod opponitur falso. Etiam possit solui istud sophisma tantum Socrates vel Plato est albus: posito quod solus Plato sit albus: si enim fiat

exclusio circa totum subjectum disiunctum, sophisma est verum, & exponitur sicut Socrates vel Plato est albus; & nulla res, quæ non est Socrates vel Plato, est alba: si autem fiat exclusio circa primam partem disiuncti, tunc sophisma est falsum, & tunc sic exponitur, Socrates est aliquid, quod vel Plato est album. Secunda regula: quando duas determinationes ponuntur in eadem oratione, oratio est multiplex: eo quod potest indicari per unam, vel aliam determinationem, sicut hæc est distinguenda, sola necessaria necessariò sunt vera, & nulla alia a necessarijs necessariò sunt veras: si autem sit modalis, tunc est falsa, & significat, quod hæc est necessaria, tantum necessaria sunt vera, quod falsum est: quia contingens etiam sunt vera: sed si sit exclusiva, ipsa est vera: quia significat, quod necessaria necessariò sunt vera, & nulla alia a necessarijs necessariò sunt vera. Similiter de ista, ad solum Socratem currere, sequitur hominem currere, si sit exclusiva, est falsa: si conditionalis, est vera. Tertia regula: quoniamq; in eadem oratione ponuntur duas dictiones exclusivæ, oratio est multiplex, eo quod potest exponi per unam vel per aliam: ut ista, solum genitium præcedit solus nominatiuus, eo quod potest exponi per ly solum positum in obliquo, & tunc est sensus, genitium solus præcedit nominatiuus, & nullam rem, quæ non est genitiuus, præcedit solus nominatiuus: si autem exponatur per ly solus, sic exponitur, nominatiuus solus præcedit geni-

Sophis-
ma.

B

Sophis-
ma.

Summul. Petri Hispan.

E genitium, & nulla res, quæ non est nominatiuus casus, præcedit solum genitium: mō prima exponentium est falsa: igitur. Per

Sophis- hoc potest solui hoc sophisma: ma. solis tribus sola duo sunt pauciora. Probatur sic, tribus sola duo sunt pauciora, & nullis alijs a tribus sola duo sunt pauciora. Improbatur sic solis tribus sola duo sunt pauciora: ergo solis tribus duo sunt pauciora, conse- quens est falsum; consequentia tenet ab exclusiva ad suam præ- iacentem: falsitas consequentis patet: quia nō solum tribus duo sunt pauciora, sed etiam alijs tribus, puta quatuor. Responde- tur distinguendo, quia vel expo- nitur secundum primam exclu- sionem, & sic est falsum. Posset etiam solui tale sophisma: pos- sibile est Socratem videre tan- tum omnem hominem, non vi-

F dētem se: posito casu, quod tan- tum sint tres homines non vi- dentes se, & quod Socrates vi- deat tantum illos tres. Breui- ter dicitur ad sophisma, quod est simpliciter impossibile in- cludens duo contradictoria, sci- licet ista: Socrates videt se, So- crates non videt se: ut patet ex- ponēdo. Aduerte finaliter, quod sicut est aliqua exclusiva de sub- jecto excluso, sic etiam de co- pula exclusa: ut homo tantum est animal, & est sensus, homo est animal, & homo non est non animal.

ARGVITVR primo sic: Di- cīo exclusiva includit negatio- nem; ergo subjectum exclusivā non supponit confusē, tantum, sed confusē, & distributiū. Se- cundō: Subjectum exclusivā, de- bet supponere sicut in exponen-

tibus; sed in exponentibus non G supponit confusē tantum: igi- tur. Tertiō. Conversiones, quæ fiunt in exclusiuis, non viden- tur fieri secundum aliquam re- gulam conuersionum; igitur. Ad primum dicitur, quod si- gnum exclusiuum non includit negationem, sed est signum specialiter, habens vim opposi- tam signo vniuersali affirmati- uo. Ad secundum negatur mi- nor: nec oportet, quod termini supponant eodem modo in exponentibus, sicut in exposi- ta, cum tales non æquiualeant in significando; sed solum in ve- ritate & consequendo. Ad ter- tium dicitur, quod propriè tales conuersiones debent magis dici consequentię seu consecutiones propositionum, quam conuer- siones.

H

Sequitur de dictiōibus ex- ceptiūis. Dicuntur autem di- cīones exceptiū, quae signifi- cant exceptionem alicuius, con- tenti sub aliquo distributo: cu- iusmodi sunt præter, præter- quam, & sic de alijs, de qui- bus tales dantur regula. Pri- ma est, quod omnis exceptio fit a toto in quantitate, seu a ter- mino sumpto sub signo vniuer- sali. Est autem totum in quan- titate terminus communiter sumptus cum signo vniuersali: ut omnis homo præter So- cratem currit. Secunda re- gula est, quod dictio excepti- ua non impedita facit termi-

- A** num communem super quem cedit, immediate supponere simpliciter: ut omne animal prater hominem est irrationalis: ibi, hominem, supponit simpliciter. Tertia regula est, quod universalis affirmativa exceptiva, exponitur copulatiuè per tres categoricas exponentes: quarum prima affirmat prædicatum de subiecto, sumpto cum aliud ab; secunda affirmat prædicatum de termino excepto: tertia est negativa, in qua prædicatum negatur de termino excepto: ut omne animal prater hominem est irrationale: ista exponitur sic: omne animal, aliud ab homine, est irrationale: homo est animal, & homo non est irrationalis. Quarta regula est, quod universalis negativa exceptiva exponitur copulatiuè per tres propositiones: in quarum prima prædicatum negatur de subiecto, sumpto cum, aliud, & ab: in secunda affirmatur subiectum de termino excepto: in tertia affirmatur universaliter prædicatum de termino excepto: ut hic, nullum animal praterquam homo, est risibile: exponitur sic: nullum animal aliud ab homine est risibile: homo est animal, & omnis homo est risibilis. Ex his patet, qualiter sue contradictoria sint exponenda: & qualiter valeat consequentia in ipsis.
- B** liud ab homine, est irrationale: homo est animal, & homo non est irrationalis. Quarta regula est, quod universalis negativa exceptiva exponitur copulatiuè per tres propositiones: in quarum prima prædicatum negatur de subiecto, sumpto cum, aliud, & ab: in secunda affirmatur subiectum de termino excepto: in tertia affirmatur universaliter prædicatum de termino excepto: ut hic, nullum animal praterquam homo, est risibile: exponitur sic: nullum animal aliud ab homine est risibile: homo est animal, & omnis homo est risibilis. Ex his patet, qualiter sue contradictoria sint exponenda: & qualiter valeat consequentia in ipsis.

Art. I.

P R I M O sciendum, quod postquam visum est de propositionibus exclusiuis, videndum est de propositionibus exceptiuis. Vnde propositio exceptiuæ est, propositio exponibilis ratione signi exceptiui. Vnde signa Exceptiuæ sunt ista, præter, præterquam, nisi, & differunt inter se; quia ly præter, additur accusatio, & potest ponit tam in propositione affirmativa, quam negativa; sed ly præter quam additur nominatio, & similiter potest ponit tam in propositione affirmativa, quam negativa: sed ly nisi additur nominatio, & non ponitur communiter, nisi in propositione, in qua ponitur negatio, & dicuntur ista exceptiuæ; quia excipiunt illum terminum, cui adduntur à principali prædicato. Adverte quod dictio præter, capitur multipliciter. Vno modo negatiuè, & idem est, quod sine; vi Socrates currit præter Platonem, id est sine Platone. Alio modo capitur abstractiuè; vt octo præter tria, sunt quinque. Tertio modo capitur addiectiuè; vt Socrates soluit hospiti præter expensas. id est, cum expensis. Quartomodo capitur pure exceptiuè; & sic constituit propositionem exceptiuam; & habet virtutem distribuendi terminum communem immediate sequentem, supra quem cedit; vt visum est in suppositionibus. Similiter, nisi, potest teneri dupliciter. Vno modo illatiuè;

Summul. Petri Hispan.

E modo exceptiuè. Vnde quando tenetur illatiuè, includit istam coniunctionem, si, & istam negationem, non: & facit propositionem conditionalem, ut nisi homo moueretur, homo non curreret: nullus legit Parisijs, nisi sit magister: sensus est: si nullus homo sit magister, nullus legit Parisijs. Et nota, quod dictio exceptiva nō potest addi propriè alicui termino, nisi illud, ad quod

**Propositi-
onis
excepti-
ue con-
ditiones** fit exceptio: sumatur cum signo vniuersali. Vnde ad hoc, qđ propositio exceptiva sit, p̄pria, qua- tuor requiruntur. Primo, quod illud, ad quod fit exceptio: sit ter minus communis sumptus cum signo vniuersali: vel quod sit ter minus distributus. Ex quo seque- tur, quod ista propositio non est propria, nec vera, nec falsa: alii quis homo præter Socratem cur-

Frit, capiendo ly præter exceptiuè: quia illa dictio præter, ex suo modo significandi non potest addi alicui nisi illud, ad quod fit exceptio: sit terminus communis, sumptus cum signo vniuersali. Sequitur secundo, qđ istæ non æquivalent: non omnis homo præter Socratē currit, & aliquis homo præter Socratem nō currit: quia ista secunda non est vera, neque congrua. Tertio se- quitur, qđ ly omnis, & ly quidam non: non semper faciunt propo- sitiones æquipollere extoto. Se- cundo requiritur, qđ terminus à quo fit exceptio: habeat plura, supposita. Tertio requiritur, qđ verificetur de termino exceptio: ideo ista non est propria: omnis asinus præter equū currit. Quar- to requiritur, quod verificetur de alio, quam de exceptio: ideo ista nō est propria: omnis homo

præter rationale currit. **Vnde G** propositionū exceptiuarū quædam sunt, in quibus nullā ponitur negatio, aliæ sunt, in quib. **D**ivisio negatio cadit supra signum ex- excepti- ceptiuum, & tales exponuntur **uarum** disjunctiū, & aliæ copulatiū. **P**roposi- **Vnde** propositionum exceptiuarū quædam sunt, in quibus nulla ponitur negatio: quædam in qui- bus præponitur negatio toti propositiōni: quædam in quibus di- ctio exceptiva non negatur, licet ponatur negatio: vt nullus ho- mo præter Socratem currit: que- dam est, in qua ponuntur duæ negationes: quarum una cadit supra signum exceptiuum, & alia non: vt nullus homo non præter Socratē currit. Aliæ sunt in quibus negatio immediate ponitur ante dictiōne exceptiuam: vt omne animal non præter hominem currit: quædam **H** in quibus negatio una præponi- tur toti propositioni, & alia im- mediate præponitur signo exce- ptuo: vt non omne animal non præter hominem currit: quædam in quibus ponuntur duæ nega- tiones; una immediate ante di- ctionem exceptiuam, & alia im- mediale ante copulam: vt ho- mo non præter Socratē non cur- rit: quædam in quibus ponun- tur tres negationes: quarum una præponitur toti proposi- tioni, & alia immediate præponi- tur dictiōne exceptiuæ, & alia, immediate præponitur copula: vt non omnis homo non præter Socratem non currit; & in qua- libet istarum præter copulam, & signum vniuersale, sunt quatuor scilicet, terminus à quo fit exce- ptio, & est principale subiectum & dictio exceptiuæ; & dictio, su- pra

B præ quam cedit dictio exceptiua, quæ vocatur dictio excepta; quario est ibi prædicatum principale; ut omne animal præter Socratē currit; ibi ly animal est terminus à quo fit exceptio; & præter, est dictio exceptiua, & Socratem, est dictio excepta; & currit, principale prædicatum;

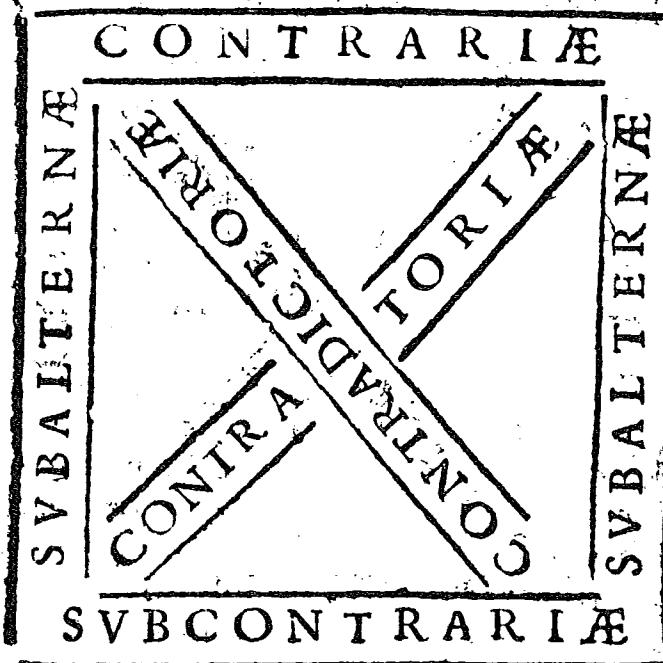
Et aduerso, quod iſa dicitur, exceptiua quandoque faciunt propositionem exceptiua; quæ doque propositionem de excepto subiecto; quandoque de excepto prædicato; ut Socrates verberat omnem hominem, præter Socratem.

Peccata

Amate
Omnis homo præter Socratem currit.

Omnis homo qui non est Socrates, currit; & Socrates est homo, & Socrates non currit.

Omnis homo, præter Socratem non currit.
Omnis homo, qui non est Socrates non currit; & Socrates est homo, & Socrates currit.

Non omnis homo, præter Socratem, non currit.

Aliquis homo, qui non est Socrates, currit: vel Socrates non est homo, vel Socrates non currit.

Non omnis homo, præter Socratem currit.

Quidam homo, qui non est Socrates, non currit: vel Socrates non est homo, vel Socrates currit.

Idolos

Art. 2.

Regula

SECVNDO sciendum, quod pro expositione propositionum exceptiarum ponuntur aliquæ regulæ. Prima omnis

Comodi.

Propositio exceptiua affirmativa, in qua nulla ponit negatio, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam; cuius prima pars

Summūl. Petri Hispan.

Epars est propositio vniuersalis, in qua principale prædicatū affirmatur de termino, à quo fit exceptio, sumpto cum ly quod non est, & termino exceptio: in secūda parte affirmatur terminus, a quo fit exceptio de termino exceptio vniuersaliter sumpte: & in tertia: si sit terminus communis, prædicatum principale remouetur de termino exceptio, vniuersaliter sumpto; vt omne animal præter hominem est irrationale, sic exponitur, omne animal, quod non est homo, est irrationale: & omnis homo est animal, & nulla hō est irrationalis, & talis expositio potest significari per illam dictionem, Amate. Sed contradictoria eius debet exponi p vnā disiunctiuam, compositam ex partibus contradicentibus, vt nō omne animal præter hominem est irrationale: exponitur sic, aliquid animal, quod non est homo, non est irrationale: vel aliquis hō non est animal; vel aliquis hō est irrationali, & talis expositio potest significari per istam dictionem, Commodi. Sed propositio exceptiva, in qua negatio non cadit supra signum exceptuum, sed supra copulam principalem: exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam, compositam ex

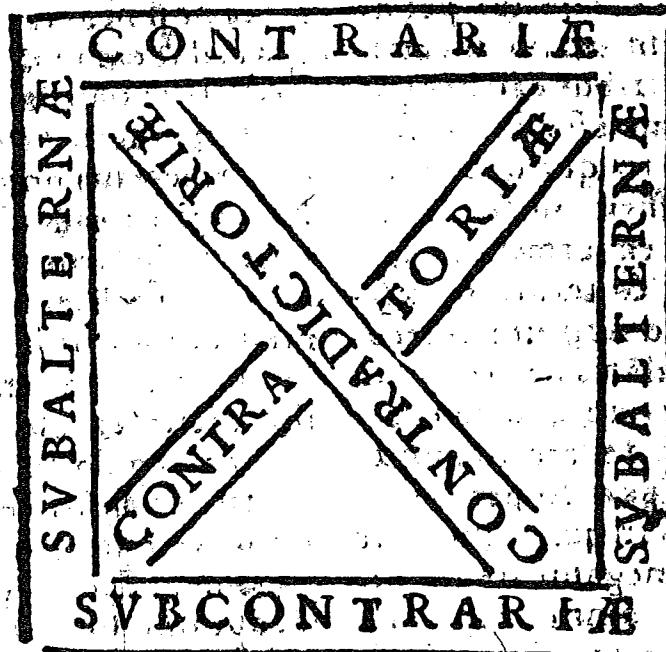
tribus categoricis: in quarum **G** prima prædicatum principale remouetur de subiecto vniuersaliter sumpto, cōposito. ex termino, a quo fit exceptio & termino exceptio, & ly quod non est, & secunda affirmatur terminus a quo fit exceptio de termino exceptio vniuersaliter sumpto, si sit terminus communis: & in tertia affirmatur prædicatum principale de termino exceptio, vniuersaliter sumpto: si sit terminus communis, vt omne animal præter hominem nō est irrationale: sic exponitur, omne animal, quod non est homo, non est irrationale; & omnis homo est animal, & omnis homo est irrationali; & talis expositio potest significari per **H** istam dictionem, Peccata. Sed eius contradictoria debet exponi per vnam disiunctiuā affirmatiuam, compositam ex partibus contradicentibus partibus copulatiuæ: per quam exponitur talis prima propositio, vt nō omne animal præter hominem non est irrationale: exponitur sic: aliquid animal, quod non est homo, est irrationale; vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo non est irrationalis: & talis expositio potest significari per illam dictionem, Idolos.

B Meroris

Omnis homo nō præter Socratem currit: omnis homo, qui nō est Socrates, nō currit: vel Socr. non est homo, vel Socr. currit.

Amodo

Omnis hō nō præter Socratem non currit. Oīs homo, qui non est Socr. currit, vel Socr. non est homo, vel Socrates non currit.

A Non omnis homo, non præter Socratem, non currit.

Quidam homo, qui non est Socrates, non currit: & Socrates est homo, & Socrates currit.

Dogmata

SE Dominis propositio exceptiua negatiua, in qua negatio immediate præponitur signo exceptio; exponitur per propositionem disiunctiuam affirmatiuam cōpositam ex tribus categoricis; cuius prima pars est propositio universalis in qua prædicatum principale negatur de termino, a quo fit exceptio, sūmpto cum ly quod non est, & termino exceptio; & secunda pars est propositio particularis: in qua terminus, a quo fit exceptio: negat de termino exceptio: & tertia pars est particularis affirmatiua, in qua prædicatum principale affirmat de ter-

Non omnis homo, non præter Socratem currit.

Quidam homo, qui non est Socrates, currit: & Socrates est homo, & Socrates non currit.

Vitare.

mino exceptio, vt omne animal nō præter hominem est irrationale; sic exponitur, omne animal, quod non est homo, nō est irrationale, vel aliquis hō, non est animal, vel aliquis hō est irrationalis, & talis propō signatur in istā dictione, Meroris. Sed pro exceptiua sibi contradictria exponitur per copulatiuam affirmatiuam, compositam ex partibus cōtradictib⁹ disiunctiue, per quā exponitur talis exceptiua, vt nō omne animal nō præter hominem est irrationale, exponitur sic; aliquod animal, quod nō est hō, est irrationalis, & oīs hō est animal, & nul-

Summul. Petri Hispani.

E Ius homo est irrationalis: & talis expositio significatur per istam dictiōnē. Vitare: Sed propositio exceptiua affirmatiua, in qua vna negatio immediaē p̄ip̄ponit signo exceptiuo, & alia copulæ exponitur per di-
fūctiuam affirmatiuam, com-
positam ex tribus categoricis,
quarum prima est, vniuersalis
affirmatiua, in qua principale
prædicatū affirmatur de subie-
cto, cōpositū ex termino, a quo
fit exceptio; & termino exce-
pto, & lī quod nō est: & secū-
da est particularis negatiua, in
qua terminus ad quo fit exce-
ptio negatur de termino exce-
pto: & tertia pars est particula-
ris negatiua, in qua principale
prædicatum negatur de termi-
no excepto, ut omne animal nō
præter hominem non est irra-
tionale: sic exponit; omne
animal, quod non est homo,
est irrationale, vel aliquis homo
non est animal, vel aliquis homo
non est irrationalis: &
talis expositio significatur per
istam dictiōnem, Amodo.
Sed eius contradictoria, exponit
per copulatiuam affirmatiuam, compositam ex parti-
bus contradicentibus illius di-
fūctiūe; ut non omne ani-
mal nō præter hominem non
est irrationale: exponit; sic:
aliquid animal, quod non
est homo, non est irrationa-
le, & omnis homo est ani-
mal, & omnis homo est irra-
tionalis: & talis expositio signi-
ficatur per istam dictiōnem,
Dogmata.

Ars. 3. T E R T I O sciendum, quod
pro maiori declaratione pōnu-
tur aliquæ regulæ, quarum pri-

ma est: Dictio exceptiua nun-
quam negatur, nisi negatio sit. *Regula*
mediatè cadat supra eam, vel
supra signum vniuersale: ideo
in ista, nullus homo p̄atet So-
cratem currit: ibi dictio exce-
ptiua non negatur, licet negatio
p̄ceedat eam: ista enim à qui-
uālēt isti: omnis homo p̄atet
Socratem non currit, in qua dictio
exceptiua non negatur. Et
si quāratatur causa istius regulæ.
Dico, quod nō est aliud, quam
modus intelligendi: in ista tam-
en propositione: non nullus
homo p̄atet Socratem currit:
ibi dictio exceptiua negatur.
Ex ista regula sequitur, quod
omnis prop̄positio exceptiua ne-
gatiua, est in qua dictio exce-
ptiua negat per negationē negā-
tē. dummodo talis negatio ca-
dat super signum: ut non nul-
lus homo p̄atet Socratem cur-
rit: p̄iacens est ista, nōnullus
homo currit: non omnis homo
p̄atet Socratem currit, p̄ia-
cens est ista particularis: non
omnis homo currit: vnde prop-
ositio p̄iacens est proposi-
tio, qua remanet dempto si-
gno exceptiuo. Ex isto etiam se-
quuntur, quod nō semper propo-
sitio exceptiua est vniuersalis;
immo quādoque est indefinita,
vel particularis. Ex isto etiam
patet quantitas omnium pro-
positionum exceptiuarum; nam
propositiones exceptiuae sunt
talies quātitatis, cuius sup̄p̄ia-
centes ipsarum. Secunda regu-
la, aliquæ sunt propositiones
vniuersales, quæ sunt cōtrariæ;
& tamē non habent aliquas sub-
cōtrarias, quæ sint indefinitæ, vel
particulares sed in totale subie-
ctū, licet bene habeant particu-
lares;

A Iarem, secundum partem principalem subiecti: ut iste; omnis homo præter Socratem currit; nullus homo præter Socratem currit; non habent alias indefinitas; vel particulares; secundum totale subiectum; quia essent iste; aliquis homo præter Socratem currit; vel aliquis homo præter Socrate non currit; quod est falsum: nam iste non sunt propriæ neque veræ, neque false; sed particulares istarum sunt iste; aliquis homo aliud à Socrate currit; vel aliquis homo aliud à Socrate non currit. Et si quis dicat vniuersalis; & particulatis debent esse eiusdem subiecti. Respondetur; quod ipsa oportet; quod sint eiusdem subiecti totalis; sed sufficit; quod sint crudeliter subiecti secundum partem principalem eius subiecti. Unde

B totale subiectum huius propositionis; omnis homo præter Socratem currit; est totum hoc homo præter Socratem; sed principialis pars est homo. Et sic patet; quod descendendo sub termino distributo propositionis exceptiua; non oportet ponere in singularibus dictiōnēs exceptiua; sed loco eius ponetur; alius; vel aliud; ut descendendo sub termino distributo huius propositionis; omnis homo præter Socratem currit; sic descendunt ergo iste homo; etiā; à Socrate; currit; Sed circa ista mouendae sunt aliquæ paruæ dubitationes.

Dubitaciones. Prima: quomodo supponant termini in propositione exceptiua. Respondetur primo; quod terminus sequens dictiōnēm exceptiua; supponit confusè; & distributiū; si sit terminus communica sumptus; subiungo debet

fieri descensus; sicut visum est in **C** Sup. car. 3a F. 136. B. suspositionibus; vel (ut dicunt aliqui) non potest fieri descensus sub eo; quia prius fiat descensus sub termino principali; sūtfecti; et cum ne uniusprincipiis hominum currit; sub aliis hominibus non debet fieri descensus; et nisi prius fiat subiunctio; etiam fieri debet: ergo hominibus aliud ab hoc horum; aut si; ab hoc animali aliud ab hoc homini secundum; semper demonstrando pote ly; hoc aliud animali debet animo rationabili; et termino supponere; sicut in sua propria sente secundum; etiā; genitivo et regis etiam suppositione; et additio et dividens; et signac; etiam propositio non; et exceptiua sunt ad duplitudinem; quod nullum excepit; et omnia sunt; conuenientia; etiam; et omnia sunt; prius non enim in duplicitate; nisi homo præter Socratem currit. D situr ergo aliquod quicunque præter Socratem; est homo; et cum talis conuenientia non sit propria; sed ad debitè conuenientium; oportet inutere; id est; omnia; excepit; et in singulari; et aliud; ut omnia animal præter hominem est; et rationale; debet fieri connectu; ergo aliquod rationales aliud ab homine; est animal; similiter nullus homo præter Socratem currit; ergo nullus curiens aliud à Socrate est homo; et nullus curiens

ARGVibT R primo sic: Ad vniuersalem sequitur particularis; ergo bene sequitur; omnis homo præter Socratem currit; ergo qui dicit homo præter Socratem currit: Secundo fieri: In hac propositione nullus homo præter Socratem currit a dicti exceptiua negatur; ergo male dictum est; quod talis debet expos

Regula

Summul. Petri Hispan.

E ni copulatiuè. Antecedens patet: quia negatio præcedit dictio nem exceptiuam . Tertio sic: si exceptio semper fieret a termino, sumpto cum signo universalis, sequeretur quod exceptiva non haberet contradictoriā: hoc est falsum: igitur. Consequētia patet: quia contradictoria vniuersalis semper est particularia: ergo cum in tali non possit ponī exceptio, sequitur, quod non poterit esse contradictoria alterius. Ad pri-
mū dicitur concedendo antecedens, & negando consequētiā: quia illa, quæ infertur, nō est sua particularis: sed est ista: quidam homo aliis a Socrate currit. Ex quo sequitur, quod particularis alicuius exceptiva non est exceptiva: nec etiam sua contradictoria est exceptiva, si sumatur cum signo particulari.
F Ad secūdum patet solutio: quia sicut negatio præcedat dictio nem exceptiuam, non tamē cadit supra eam.

Ad tertium dicitur, quod exceptiva vnuersalis non habet contradictoriā, in qua ponitur dictio exceptiva, nisi præponatur negatio iori propositio ni: vnde contradictoria huius: omnis homo præter Socratem currit, est aliqua istatum, aliquis homo aliis a Socrate non currit, vel, non omnis homo præter Socratem currit: nec ista, non omnis homo præter Socratem currit, æquipollit huic: aliquis homo præter Socratem non currit: sed magis ista: aliquis homo aliis a Socrate non currit, & ad regulam æquipollentiarum dicitur, quod intelligenda est, seruata proprietate sermonis,

Sequitur de dictiōibus reduplicatiis, Dicuntur autem dictiones reduplicativa, que important rationem, secundum quam aliquid alteri attribuitur: ut, inquantum, secundum quod, ea ratione qua, & sic de alijs, de quibus dantur tales regulae. Prima est, quod dictio reduplicativa presupponit aliquid predicatum inesse alicui subiecto, & denotat illud, super quod cadit: immediate esse causans inherentia illius.

Secunda est, quod dictio reduplicativa semper fertur ad predicatum, & numquam reduplicat ipsum. Tertia est, quod propositio reduplicativa affirmativa exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarum prima affirmsat predicatum principale de subiecto: secunda autem affirmsat reduplicatum de subiecto: tercias vero affirmsat predicatum principale de reduplicato: quarta est una causalis, in cuius antecedente ponitur dictio, super quam cadit reduplicatio de aliquo transcendentē: & in consequente predicatum principale affirmatur de relatio illius transcendentis: ut, hic homo, inquantum rationalis, est flebilis, id est homo, est flebilis, & homo est rationalis, &

A omne rationale est flebile, & quia aliquid est rationale, ipsum est flebile. **Quarta** regula est, quod propositione reduplicatiua in qua ponitur negatio post dictio[n]em reduplicatiuam, exponitur copulatiu[m] per quatuor exponentes, quarum prima negat prædicatum de subiecto; secunda affirmat reduplicatum de subiecto, tertia negat universaliter prædicatum principale de reduplicato, quarta est una causalis, in cuius antecedente affirmatur reduplicatio de suo transcendentie, & in consequente negatur prædicatum de relatio[n]e illius transcendentis, ut, nullus homo, in quantum rationalis, est rudibilis, id est, nullus, homo est rudibilis: omnis homo est rationalis, & nullum rationale est rudibile, & quia aliquid est rationale, ipsum non est rudibile. Ex quo patet per legem contradictioriarum, qualiter exponenda sint contradictiones istarum, & qualiter valeat consequentia in ipsis.

P R I M O sciendum, quod propositione reduplicatiua est propositione exponibilis ratione signi reduplicatiui: unde signa reduplicatiua sunt ista: in quantum secundum, quod: & sic de alijs. Unde ista signa possunt ca-

pi duplicitate. **Vno modo** aduersaliter, ut cum dicitur, Socrates currit, in quantum potest. & sic non faciunt propositionem reduplicatiuam. **Alio modo** tenentur coniunctionaliter, & hoc duplicitate. **Vno modo** specificatit **Scot. 3.** uè, quando specificant, & determinant rationem, sub qua prius lib. dicatum inest subiecto, ut cum in 3. dicitur, diligo Socratem, in quantum scholaris: **enp** in quantum ens est subiectum metaphysicæ: homo, in quantum species, prædicatur de pluribus differentiis numero. Et aduerte, quod aliqui dicunt, quod quando tales dictiones tenentur, sic specificatiuè, non possunt addi nisi termino, qui sequitur verbum vel participium, significans actum animæ: ideo dicunt quod ibi in quantum, in ista propositione: ens in quantum eos est subiectum metaphysicæ de rigore sermonis non teneat specificatiuè. **Alio modo** tenetur reduplicatiuè, & hoc tripliciter. **Primo**, ut faciunt propositionem de subiecto reduplicato. **Secundo**, ut faciunt propositionem de prædicato reduplicato. **Tertio**, ut faciunt propositionem reduplicatiuam. Exemplum primi: ut aliquid, quod est homo, in quantum rationale, est risibile. Exemplum secundi, ut risibile est homo, in quantum rationale. Exemplum tertij: ut, omnis homo in quantum rationalis, est risibilis. Et aduerte, quod quando faciunt propositiones de extremis reduplicatis, tunc propriè sunt partes illorum extreborum, sed quando faciunt propositionem reduplicatiuam, tunc propriè non sunt partes

Summul. Petri Hispan.

Ex extremorum. Aduerte etiam, quod quando faciunt propositiones reduplicatiuas, capiuntur adhuc multis modis. Vno modo conditionaliter, seu concomitanter, & tunc ultima exponens debet esse conditionalis. Alio modo capiuntur causaliter, & tunc ultima exponens debet esse una causalis. Alio modo capiuntur, ut denotant immeditationem praedicati principalis cum termino reduplicato; ita quod tunc denotatur, praedicatum principale praedicari immediate de termino, cui additur signum reduplicativum, & tunc exponendo tales propositiones, debet ultra alias propositiones addi una propositio, puta, ista & ista sunt immeditate se habentia, ut homo, in quantum rationalis, est homo. Alio modo capiuntur, ut important conuertibilitatem praedicari principalis cum termino reduplicatio, & tunc ista est falsa, Socrates, in quantum homo, est animal, & tunc debet addi ista propositio, ista sunt conuertibilia, & hoc in exponendo tales propositiones. Alio modo capiuntur, ut denotant alienationem rationis praedicati principalis a ratione termini reduplicati, & tunc in exponendo debet addi ista propositio: terminus reduplicatus, & praedicatum principale habent diuersas rationes. Et illo modo videsur cepisse philosoph⁹ in j. Priorum, ubi dicit: quod omnis propositio est intelligibilis, in qua signum reduplicativum additur praedicato, reduplicans ipsum, & isto modo ista est falsa, homo est animal, in quantum animal. Ex omnibus istis parer:

Scot. 3.
q. quol.

Cap. 22.

quod propositio, in qua ponitur signum reduplicativum, est distinguenda secundum illas diuersas acceptiones. G

SECVNDO sciendum, quod Art. 2. in qualibet propositione reduplicativa quatuor inueniuntur, scilicet principale subiectum, principale praedicatum, reduplicatio, & terminus; supra quem cadit reduplicatio. Et aduerte, quod omnis propositio reduplicativa, in qua signum reduplicativum non negatur, debet exponi per unam copulatiuam: sed illa, in qua signum reduplicativum negatur, debet exponi per unam disiunctiuam. Et pro expositione talium ponuntur alii quae regulæ. Prima: omnis propositio reduplicativa in qua nulla ponitur negatio, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam, compositam ex tribus categoricis, & unam hypotheticam, in quarum prima affirmatur praedicatum principale de principaliori parte subiecti, & in secunda affirmatur terminus, cui præponitur signum reduplicativum de principaliori subiecto, & in tertia affirmatur principale praedicatum de termino, cui additur signum reduplicativum, & quarta est una conditionalis, in cuius prima parte terminus, cui præponitur signum reduplicativum affirmatur de subiecto transcendentem, & in secunda parte affirmatur praedicatum principale de relatio id estitatis substantiaz, habente pro suo antecedente illud transcedens, & hoc si talis propositio exponatur gratia concomitantiz. Sed si exponetur gratia causalitatis, Regulae H quæ-

quarta propositio deberet esse una causalis, composita ex consimilibus partibus conditionalis. Sed reduplicatio contra dictoria debet exponi per disiunctiuam compositam ex partibus contradicentibus talis copulati ux. Exemplum primi: y omnis homo in quantum rationalis est risibilis: exponitur sic: omnis homo est risibilis. & omnis homo est rationalis. & omne rationale est risibile: & si aliquid est rationale illud est risibile; & hoc si exponatur gratia concomitantie. Et si exponeretur gratia causa, tunc quarta esset ista: & quia aliquid est rationale, ideo illud est risibile. Et aduerte, quod si propositio reduplicativa sit universalis, tunc duæ primæ expoenentes erunt universalales, & si particularis, particulares: tertiam semper debet esse universalis: & quarta est semper una conditionalis vel causalitatis: & talis expositio significatur per istam dicti onem, Adam ascisti, si reduplicativa sit universalis: sed si sit particularis, significatur per hanc dicti onem, Vitiasti. Et oppositæ dictiones debent ponri ad expoenendum contradictiones. Secunda regula talis est: propositio reduplicativa negativa, in qua signum reduplicativum non negatur, exponitur per unam copulati uam affirmatiuam; in cuius prima parte praedicatum principale negatur de subiecto principali; & in secunda parte terminus, qui additur signum reduplicatiuū, affirmatur de subiecto principali: & in tertia negatur principale praedicatum de termino reduplicato universaliter accepto, & quarta est una conditio-

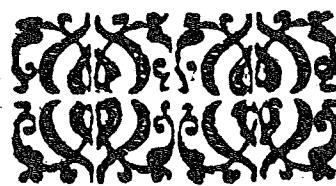
nalis vel causalitatis, in qua terminus reduplicatiuus affirmatur determino transcendentem in prima parte illius propositionis; & in secunda parte negatur praedicatu principale de relatione substantiæ illius transcedentis: ut omnis homo in quantum rationalis non est risibilis: sic exponitur: omnis homo non est risibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est risibile, & si aliquid est rationale, ipsum non est risibile, & hoc si sic reduplicatio concomitantia; vel quia aliquid est rationale, ipsum non est risibile; & hoc si fiat reduplicatio gratia causæ, & expositio talium propositionum significatur per istam dicti onem, detrahendo. Sed contradictionis talis propositionis debet exponi per unam disiunctiuam, de partibus contradicentibus copulati ux; per quas exponitur talis propositio; ut non omnis homo in quantum rationalis non est risibilis: & talis expositio potest significari per istam dicti onem, Symonia. Tertia regula propositio reduplicativa negativa, in qua una sola negatio immedia te preponitur signo reduplicatiuū, exponitur per disiunctiuam affirmatiuam ex quatuor propositionibus compotata; in quarum prima praedicatu principale negatur de subiecto; & in secunda terminus reduplicatus negatur de subiecto; & in tertia praedicatum principale negatur de reduplicato, particulariter sumpto, & quarta est una conditionalis vel causalitatis negativa; in cuius prima parte reduplicatu affirmatur de subiecto transcendentem, & in secunda parte praedicatum prin-

Summul. Petri Hispan.

Ecipale affirmatur de relatio
substantię illius transcendentis:
vt omnis homo non in quantum
rationalis est risibilis; exponi
turus sic, omnis homo non est ri
sibilis. vel omnis homo non est
rationalis, vel aliquid rationa
le non est risibile: vel nō si ali
quod est rationale, ipsum est ri
sibile: & hoc si sit reduplicatio
gratia causæ, & expositio talis
propositionis significatur per
istam dictionem, Pentecoste. Et
contradictoria eius exponitur
per unam copulatiuam affirma
tiuam, compositam ex partibus
contradicentibus partibus illius
disiunctiuæ, & potest significari
per istam dictionem, Vigilasti.
Quarta regula: omnis proposi
tio reduplicatiua affirmatiua in
qua ponuntur duæ negationes:
una immediaṭe antè signum re
duplicatiuum, & alia immedia
ṭe ante copulam, exponitur per
disiunctiuam affirmatiuā, com
positam ex quatuor propositio
nib⁹, in quarum prima prædi
catum principale affirmatur de
subiecto principali: & in secun
da terminus reduplicatus nega
tur de subiecto principali: & in

tertia prædicatum principale **G**
affirmatur de termino reduplica
to, & quarta est vna conditio
nalis, vel causalis negativa: in
cuius prima parte reduplicatum
affirmatur de subiecto transcen
dente: & in secunda parte præ
dicatum principale negatur de
relatio substantię illius tran
scendentis: vt omnis homo non
in quantum rationalis non est
risibilis: exponitur sic: omnis
homo est risibilis, vel omnis
homo non est rationalis, vel ali
quod rationale est risibile, vel
non si aliquid est rationale, ip
sum non est risibile, vel nō quia
aliquid est rationale, ip
sum non est risibile, vel nō quia
aliquid est rationale, ipsum non
est risibile s & talis expositio
potest significari per illam di
ctionem, Rarefio. Sed contradic
toria eius debet exponi per co
pulatiuam affirmatiuam, com
positam ex partibus contradic
centibus partibus dictæ disiun
ctiæ, vi ista, non omnis homo
non in quantum rationalis non
est risibilis, & expositio eius po
test significari per istam dictio
nem, Rompleta.

H

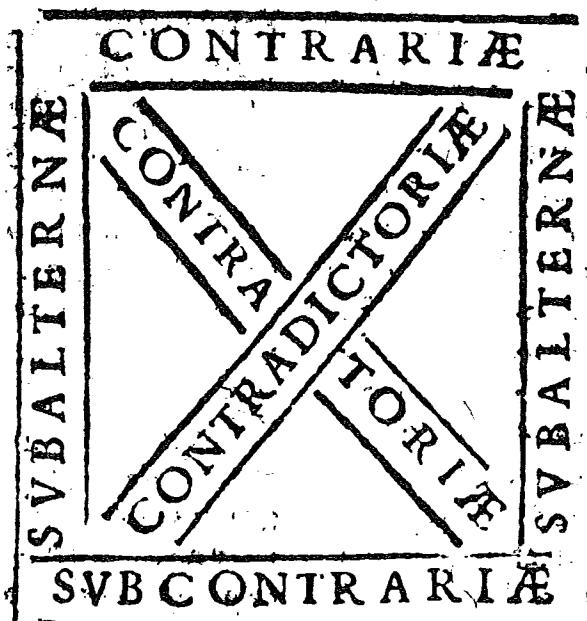
A Adamasci.

B Detrahendo.

C

Omnis homo in quantum rationalis est risibilis:
Omnis homo est risibilis, & omnis homo est rationalis,
& omne rationale est risibile: & quia aliquid est rationale ipsum est risibile.

Omnis homo in quantum rationalis non est risibilis,
nullus homo est risibilis,
& omnis homo est rationalis,
& nullum rationale est risibile: & quia aliquid est rationale ipsum non est risibile.

Non omnis homo in quantum rationalis non est risibilis: aliquis homo est risibilis, vel aliquis homo non est rationalis, vel aliquid rationale est risibile: vel quia omne rationale est, ipsum est risibile.

Non omnis homo in quantum rationalis est risibilis: aliquis homo non est risibilis, vel aliquis homo non est rationalis, vel aliquid rationale non est risibile, vel si aliquid est rationale, ipsum non est risibile.

D Simonia

D Tonodore

Art. 3. TERTIO sciendum, quod pro maiori declaratione propositionum reduplicatiuarum ponuntur aliquæ regulæ. Prima; a reduplicatiua ad suam preiacentem est bona cōsequentia; vt bene sequitur, nullus homo in quantum rationalis est asinus: ergo nullus homo est asinus. Probamus quia ab exposita ad

quamlibet exponentium est bona consequentia: & hoc quando exponitur copulatiuè: sed preiacens reduplicatiuè semper est altera exponentium: igitur & hoc quando reduplicatio non negatur: quia si negaretur, exponeretur disjunctiuè. Ex ista regula sequitur quod ista propositio est falsa, logicus in-

quā-

Summul. Petri Hispani.

E quantum logicus non est grammaticus: etiam ista, nullus pater in quantum pater est filius: nullum simile, in quantum simile est dissimile: nullum agens, in quantum agens est patiens. Ex ista regula potest videri, quod multæ propositiones tam in philosophia, quam in theologia conceduntur, quæ tamen de virtute sermonis non sunt veræ, sed solum ad intellectum dicentia: sicut tales, omnis creatura, in quantum est in mente diuina, est vita æterna, & est perpetua: similiter talis actus malum, in quantum malus non est à Deo, sed à sola creatura. Secunda regula: omnis reduplicatiua siue affirmatiua, siue negatiua in qua dictio reduplicatiua negatur, debet exponi per unam disiunctiuam affirmatiuam, sed in qua dictio reduplicatiua non negatur, debet exponi per unam copulatiuam. Unde multæ regulæ possent adhuc ponni scilicet qualiter arguatur in ipsis reduplicatiuis ab inferiori ad superiori, vel econtra, sed quia tales sunt faciles; ideo omittuntur. Sed de suppositione terminorum propositionum reduplicatiuarum ponitur talis regula: subiectum, & prædicatum propositionis reduplicatiua supponunt eodem modo, sicut in præiacente: ut in ista, omnis homo in quantum rationalis est risibilis: subiectum, & prædicatum supponunt eodem modo, sicut in ista, omnis homo est risibilis, sed tecumus, super quem cadit dictio reduplicatiua: supponit confusè, & distributioè: nisi impeditatur. Dicunt tamen aliqui, quod talis termini-

nus respectu subiecti supponit G confusè ā um, sed respectu prædicati confusè, & distributioè, sed hoc non est multum probabile: quia non oportet terminos eodem modo supponere in exposita, sicut in exponentibus: cum tales propositiones non aqualeant in significando, sed solum in inferendo. Sed pro Conver-
conuersione talium proposicio-
nium ponuntur duæ paræ re-
gulæ, quarum prima est: nulla ^{sio dupli-} _{parum,} reduplicatiua, siue affirmatiua,
siue negatiua conuertitur for-
maliter in reduplicatiuam, vt
ista, omnis homo, in quantum ra-
tionalis est risibilis, nō conuer-
titur in istam; ergo risibile, in-
quantum rationale est homo.
Secunda regula: omnis reduplicatiua siue affirmatiua, siue negatiua conuertitur formaliter in unam non reduplicatiuam, capiendo subiectum reduplicatiuè pro prædicato conuerten-
tis, & capiendo pro subiecto aggregatum ex prædicato pro-
positionis reduplicatiuae, & ter-
mino reduplicatiuo, mediante
hoc pronomine, quod, vel cum
hoc toto, aliquid, quod, inquan-
tum, quæ propositione potest dici
de reduplicato subiecto: ut ista,
omnis homo in quantum ratio-
nal is est risibilis, ergo aliquid,
quod, in quantum rationale est
risibile, est homo, similiter ista,
nullus homo in quantum ratio-
nal is est asinus sic conuertitur,
nihil, quod in quantum rationale
est asinus, est homo; & prop-
portionabiliter dicatur de alijs.

A R G V I T V R primò sic:
Hæc non est reduplicatiua, So-
orates bibit in quantum potest,
& tamen in ea ponitur dictio
redu-

A reduplicatio igitur. Secundò sic. Iste duæ æquipollent, omnis homo, in quantum rationalis, non est asinus: & omnis homo non est asinus, in quantum est rationalis: Tamen in una reduplicatio negatur, & in alia non; ergo negatio reduplicatio nihil facit, quo ad affirmationem, vel negationem propositionis. Tertio sic; Si ad dannam contradictoriam sufficeret ferre negationem ad reduplicationem, sequeretur, quod iste duæ contradicerent, animab in quantum est homo, est risibile, & animal non in quantum est homo, est risibile; sed hoc est fal-

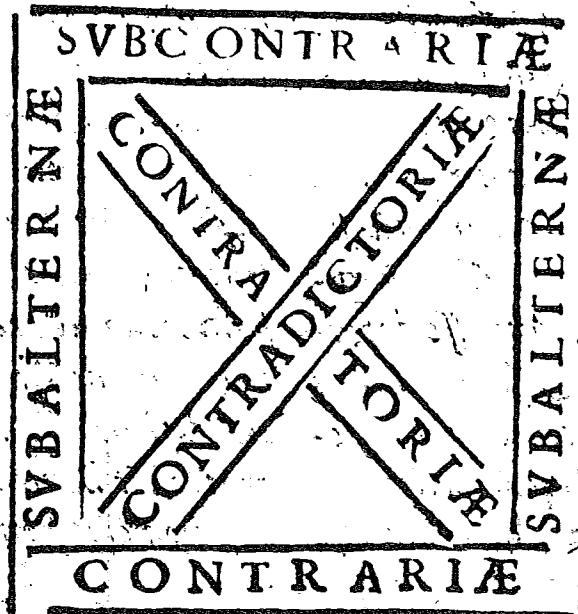
sum; quia ambæ sunt simul veræ. Ad primum patet solutio in primo notabili. Ad secundum distinguitur ista, omnis homo non est asinus, in quantum rationalis, eo quod hæc negatio, non, potest solum negare verbum, & hoc modo ille duæ æquipollent, vel negat verbum & reduplicationem, & tunc non æquipollent. Ad tertium dicitur, quod ad hoc, quod aliquæ proposiciones reduplicatiæ contradicunt, non sufficit, quod reduplicatio negetur in una & non in alia, sed cum hoc requiritur, quod termini econtrario supponantur in una, & in alia,

Pentecoste

Omnis homo non in quantum rationalis est risibilis; Nullus homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel, aliquod rationale non est risibile, vel quia nullum rationale, ipsum non est risibile.

Rarefio

Omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis; Omnis homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel quia aliquid non est rationale, ipsum non est risibile.

Summul. Petri Hispan.

E Non omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis : quidam homo non est risibilis , & quidam homo est rationalis , & nullum rationale est risibile , & quia omne rationale est , ipsum est risibile .

Non omnis homo non in quantum rationalis est risibilis : aliquis homo est risibilis , & aliquis homo est rationalis , & omne rationale est risibile , & quia aliquid est rationale ipsum est risibile . G

Romipeta

De incepit , & desinit : pro quorum expositione notwithstanding , quod rerum quædam sunt , quarum totum esse in instanti , & simul acquiritur : ut homo , vel binarius : siue sit mediante aliqua mutatione successiva precedente : ut in productione naturali , siue nulla mutatione precedente , ut in creatione angeli . Aliæ verò sunt , quarum esse acquiritur successiæ , & pars post partem : ut sunt res naturæ permanentes : ut album , nigrum , quare denominatio depèdet a dominio supra contrarium , sicut albū & nigrum & calidum , & etiā res naturæ successiæ , ut motus & tempus , & similiter aliquarum rerum , quarum esse deperditur totū simul , & in instanti . Aliarū autem , quarum totum esse deperditur successiæ , & secundū has dictiones ponuntur quatuor regulae . Prima est , q̄ propositiones de Incipit rerum , quarum esse totum simul acquiritur , exposuitur per unam copulatiuam ,

Vigilaſti

cuius prima pars est affirmativa de presenti , secunda negativa de præterito , ut homo incipit esse , i.e. homo nunc est , & immediatè ante non fuit . Secunda regula est , q̄ propositiones de Incipit rerum , quarum esse acquiritur successiæ , exponuntur per unam copulatiuam , cuius prima pars est negativa de præsenti , & secunda affirmativa de futuro , ut hic Socrates incipit esse est albus , id est Socrates nunc non esse albus , & immediatè post hoc erit albus , vel sic : motus incipit esse , id est motus nūc non est : & immediatè post erit . Tertia regula est , quod propositiones de desinit rerum , quorum esse acquiritur totum simul , exponuntur per unam copulatiuam ; cuius prima pars est affirmativa de præsenti , secunda negativa de futuro , ut Socrates desinit esse homo , id est Socrates est homo , & immediatè post non erit homo . Quartā regula est , quod propositiones de desinit rerum , quarum esse de- perditur

Aperditur successiū, exponuntur copulariū per unam negatiū de præsentī, & aliam affirmatiū de præterito. vt hic, Socrates desinit eſſe albus; id eſt Socrates nunc non eſſe albus. & immediate ante hoc fuit albus. Ex prædictis patet, qualiter cōtradicторia istarum ſint expo-nenda, & qualiter valeat con-sequentia in iſtis.

Art. I.

BPRIMO sciendum quòd pro-positionum de Incipit, & de de-finīt quædā ſunt, in quibus hoc verbum eſſe, seu verbum infinitiui modi, ſequens hoc verbum. Incipit, vel desinit, manet affir-matum: vt Socrates incipit eſſe: Socrates incipit currere; Socra-tes desinit bibere. Et in iſtis pro-positionibus intelligendā ſunt, quæ conſequenter dicentur. A-liaz vero ſunt, in quibus hoc ver-bum, eſſe, seu verbum infinitiui modi negatur, vt Socrates incipi-t non eſſe, Socrates desinjt nō currere, vnde iſta, Socrates incipi-t nō eſſe, æquiuale iſti, Socra-tes desinit eſſe, & eodem modo debet exponi, & hoc ſecundum eommuniter loquentes. Et ad-uer-te, quòd pro expositiōne talium propositionum, videndum eſt, quòd duplices ſunt res, quædam ſunt permanentes, quæ ſe-cundum naturam earum deter-minat ſibi omnes partes eſſe ſimul, & adæquate pro eodem tem-pore, vt homo, lapis, equus: aliaz ſunt successiū, quibus ſe-cundum naturam repugnat ha-bere, omnes partes ſimul pro eo-dem tem-pore, vt tempus, mo-

tus, cursus. Aduerte tamē, quòd C-re ſpotest dici ſuccessiua dupli-citer. Vno modo, quòd ad eſſe, vt motus, tempus, cui repugnat ſi-mul habere omnes suas partes. Alio modo dicitur ſuccessiua, quo ad productionem, quæ ſuc-cessiū potest acquiri, ſicut qua-litates ſenſibiles: vt albedo, ni-gredo, caliditas, frigiditas: quæ naturaliter ſuccessiū acquiruntur, & tamen cum hoc habent omnes suas partes ſimul, & ta-les propositiones de rebus per-manentibus propriè debent ex-poni, ſicut res, quæ non poſſunt habere ſuas partes, niſi tales res per aliquam potentiam in in-stanti producerentur, quia tunc deberent exponi tales proposi-tiones, ſicut propositiones de re-bus permanentibus. Aduerte uletius pro expositiōne talium propositionum, quòd quadru-plex eſt instans, ſcilicet primum instans eſſe rei, primum instans non eſſe rei, ultimum instans eſſe rei, ultimum instans non eſſe rei. Vnde primum instans eſſe rei, eſt instans, in quo verum eſt dicere: hæc res eſt, & imme-diately ante hoc non fuit: ſed primum instans non eſſe rei, eſt instans, in quo verum eſt dicere: hæc res nunc non eſt, & ante hoc imme-diately fuit.

Sed ultimum instans eſſe rei, eſt illud instans, in quo ve-rum eſt dicere: hæc res eſt, & imme-diately post hoc non erit: ſed ultimum instans nō eſſe rei, eſt illud instans, in quo verum eſt dicere, hæc res nunc non eſt, & imme-diately post hoc erit, vñ res pmanētes hñt duo iſtātia, ſcilicet primum instans eſſe rei, & primum instans non eſſe rei, ſed

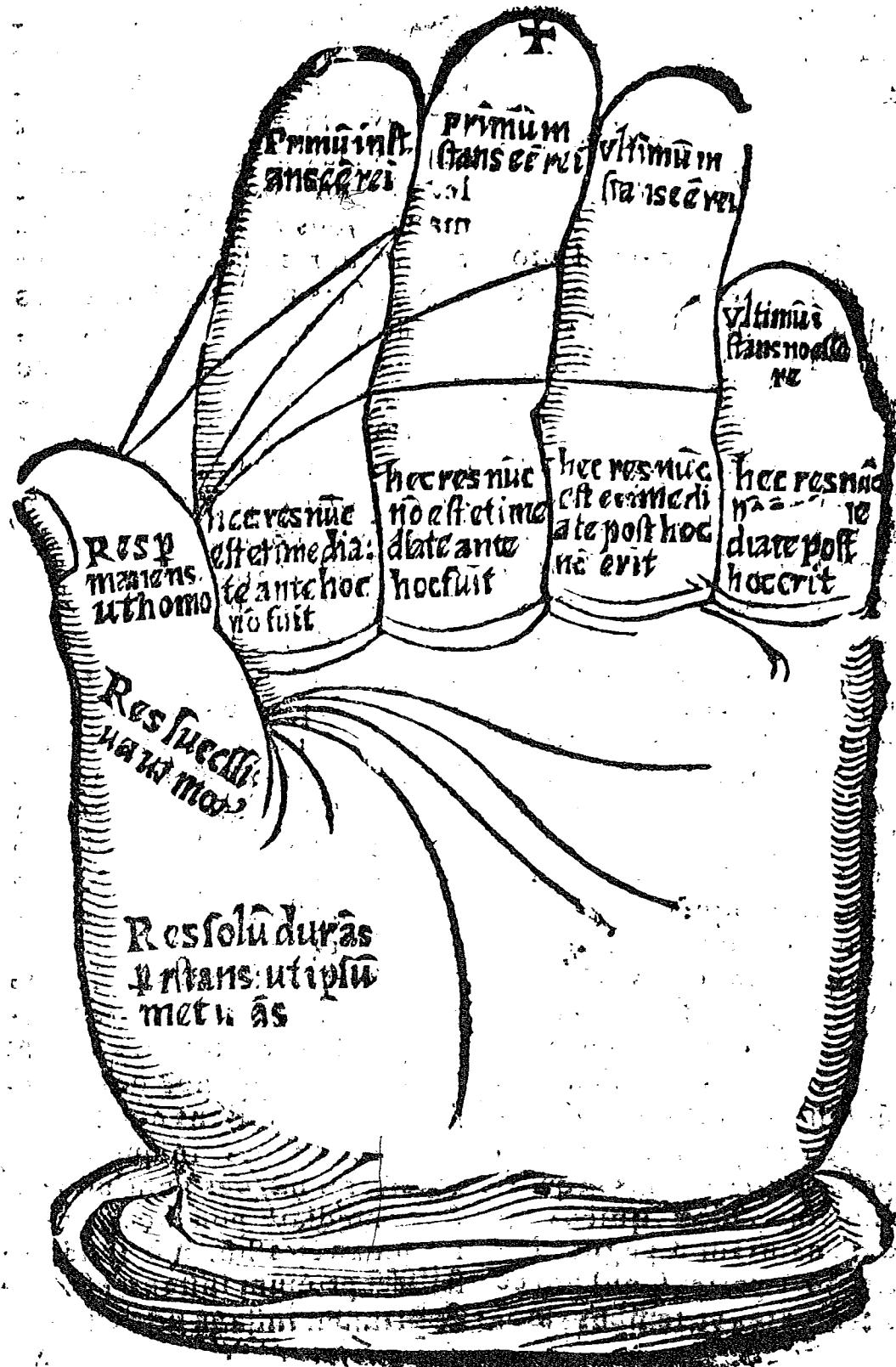
D

Instans
quadru-
plex.

Summul. Petri Hispan.

E sed res successivæ et̄ habent duplex instans, scilicet ultimum instans non esse rei, & primum instans non esse rei. Aduerte ulterius, quod præter res, quæ dicitæ sunt, quædam sunt res, quæ solum durant per instans: cuius-

modis sunt mutata esse in motu, & instantia in ipso tempore; & **R**es du-
talia etiam habent duo instan-
tia, scilicet primum instans esse instans.
rei, & ultimum instans esse rei;
licet tamen multi negant tales
res, solum durantes per instans.

A SEGUNDUM sciendum, quod
Art. 1. pro expositione propositionum
de incipit, & de Desinit ponu-
rit aliquæ regulæ, quarum pri-
ma est: propositio de incipit in
rebus permanentibus, in qua
nulla ponitur negatio exponi-
tur per unam copulatiuam, cu-
mus prima pars est affirmativa,
& secunda negativa de praeteri-
tos; ut Socrates incipit esse, statim
ponitur: Socrates nūd est & im-
mediate ante hoc non fuit, hoc
incipit esse, sic exponitur; hoc
nūd est, & idē immediate ante
hoc non fuit. Sed propositio in
qua negatio ponitur ante loci-
pum exponitur per unam desinu-
ctuam de partibus contradicenti-
bus partibus copulatiæ, ut
Socrates non incipit esse, sic ex-
ponitur; Socrates nūc non est,
vel inmediate ante hoc fuit. Sec-
unda regula: propositiones de
desinuit, in rebus successivis,
in quib[us] negatio non ponitur
exponuntur per unam copula-
tiuam sicut in prima pars est ne-
gativa de præsenti, & secunda
affirmativa de futuro; vi Socrate-
s incipit currere, sic exponitur;
Socrates nūd non currit, & imme-
diatè post hoc curreret motus in-
cipit esse sit exponitur; motus
nūc non est, & idē immediatè
post hoc erit. Et illa in qua nega-
tio ponitur ante incipit exponi-
tur post disiunctuam de partibus
contradicentibus, vi Socrates no-
incipit currere, sic exponitur;
Socrates nūc currit, vel imme-
diatè post hoc non curreti. Sed
quæqueret aliquis; quō exponun-
tur propositiones de Incipit, &
de Desinit, i quibus negatio po-
nitur ante infinitum. Respon-
detur, Φ propositio de desinit,

in qua negatio ponitur ante in-
finitum exponitur per unam
de incipiunt, quæ nullam ponit
negatio, & ista sententia de desinit nō
est, exponitur sicut ista. Socres
incipit esse, & illa de incipit, &
qua negatio ponitur ante infinitum
nulla exponitur sicut vnde
desinit, in qua nulla ponitur ne-
gatio, ut Socrates incipit esse, exponi-
tus sicut ista, Socrates
desinit esse. Ea quæ sequitur q[uod]
propositio de incipit, in qua
negatio ponitur ante infinitum
ad unam de Desinit, in qua nulli
la ponitur negatio, valde conser-
quens, & etiam ab errando de desini-
tia in qua negatio ponitur ante
infinitum, ad unam de incipi-
tum in qua non potius negatio
est bona consequentia, vi bene-
seque Socrates desinit, nō esse;
ergo Socrates incipit esse. Φ ergo
regula, p[ro]positio de Desini-
tia in qua nulla ponitur nega-
tio, siue in rebus successivis, si-
ne in rebus permanentibus, ex-
ponitur per unam copulatiuam
affirmatiuam; cuius prima pars
est affirmativa de præsenti, &
secunda negativa de præsenti,
sumpta cum relatio identita-
tis, vi homo desinit esse, sic ex-
ponitur; homo immediatè ante
hoc fuit, & idem nūc non est;
motus desinit esse, sic exponi-
tur; motus immediatè ante hoc
fuit, & idem nūc non est. Et si
quis dicat; nō nūc beatis sic exponi-
tus, homo nūc nō est, & im-
mediatè ante hoc fuit. Responde-
tur; q[uod] non, quia statim exponi-
tam esse veram, & exponit eam
falsam; nā ista semper est falsa.
homo nō est, cum sua contra-
dictoria sit vera, scilicet omnis
homo est. Et similiter dicunt alii
qui,

Hmō:
ppōnes
aliter
quan-
doq[ue]; ex
ponit
tura Sc.
II. q[uod].
quodl.

Quæsi-
jum.

Summi Petri Hispani

E qui, quod propositio de incipit, in rebus successivis de subiecto communis debet exponi per copulatiū, cuius prima pars erit affirmativa de futuro, & secunda negativa de praesenti; virgo natus incipit esse, sic exponitur; modus intermediae post hoc erit de idem nunc non est; quia dicitur, & ista est falsa, motus nunc non est, & sua contradictria est vera, scilicet omnis motus nunc est. **Quarta regula;** a propositione de Incipit, vel de Desinit, ad totam exponentem, est bona consequentia, & contra; sed si exponatur copulatiū ad alteram partem exponentium, valet consequentia, sed non ecōtra, sed si exponatur disjunctiū, tunc ad alteram partem nō valet consequentia, licet bene ecōtra, & eodem modo potest dici in oībus exponibilibus. **Quinta regula;** arguendo ad inferius ad superius, mediante hoc verbo. Incipit, & Desinit; dummodo inferius, & superius ponantur a parte prædicati, non valet consequentia, ut nō sequitur, Socrates incipit esse albus; ergo Socrates incipit esse coloratus; cū antecedens possit esse verū, cōsequente existente falso; posito, & Socfes prius fuerit niger. Dicitur notanter in regula, dummodo arguat a parte prædicatiū, quia si superius, & inferius ponantur a parte subiecti, tunc bene valet consequentia: ut bene sequit, Socfes incipit esse; ergo hō incipit esse. Similiter albū incidit esse; ergo coloratū incipit esse. **Sexta regula;** arguendo ab hoc verbos, Incipit, vel Desinit cum aliqua determinatione ad p̄positionē, i qua ponit hoc

verbum, incipit, cum aliqua determinatione verbi infiniti modi, vel in qua dimittitur illa determinatio, nō valet cōsequētia: ut nou sequitur, Socr. incipit esse albus; ergo Socrates incipit esse nec sequitur, Socrates desinit esse albus; ergo desinit esse. **Septima regula;** a p̄positione de Incipit, vel de Desinit, in qua post illud verbū incipit, vel desinit ponitur dictio sumptuā signi vniuersali, ad propositionem in qua dimittitur tale signū nō oportet cōsequentiā valere; ut nō sequit. Socr. incipit scire omnē propositionē; ergo Socr. incipit scire propositionē; nam potest stare, & Socrates incipiat scire omnē propositionē. nihil incipiat scire posito casu, & sint tālū tres p̄positiones, inter quas Socrates tantū vnam sciat. & alias duas desinant esse tunc Socr. incipit scire oēm propositionē, & tamē nihil incipit scire. Etiam Socr. potest incipere esse omnis homo, & non incipere esse hō; ut posito, & alij homines a Soc. corrūpantur: tūc illa esset vera: Soc. Incipit esse oīs homo: similiter So. potest desinere scire oēm p̄ponē, & nihil desinere scire.

TERTIUS. sciendū, quod adhuc penūtur aliquæ regulæ. **Prima;** quando subiectum propositionis de Incipit, vel Desinit, est quodammodo copulatum, tunc debet resolui in unā hypotheticā, & tunc qualibet pars illius hypotheticō debet exponi; ut Socfes, & Plato incipiūt currere: si illa coniunctio, & capitur diuisiū: tūc illa debet resolui in istā, Socrates incipit currere, & Plato incipit currere; & tunc qualibet illarum debet se-

Audsum exponi: sed si illud cog-
iūctum capereatur complexum,
talis debet exponi sive resolu-
tione. Similiter si sint de subie-
ctis pluralis numeri, tunc debet
resolutio in propositiones singu-
laris supponi: & tunc quælibet
illarum debet exponi. Et per
hoc soluitur illud sophisma. in
istis scholis incipiunt esse virgin-
ium scholarum: posito casu, quod
per totam diem fuerit decē &
nouē; & tunc primo inutruus,
qui sit vigesimus. Tunc proba-
tur in istis scholis sunt virginum
scholarum: & immediate ainde
hoc non fuerunt virginum scholarum
in istis scholis: ergo in istis
scholis incipiunt esse virginum
scholarum. Tamen improbatum
tantum unus scholaris incipit es-
se in istis scholis: ergo non virgin-
um. Item in istis scholis incipiunt
esse virginum scholarum: ergo in
istis scholis incipiunt esse plures
scholarum, ab inferiori ad super-
iorum. Item in istis scholis incipiunt
esse virginum scholarum: ergo in
istis scholis incipit esse numerus
scholarum. Responde-
tur quod sophisma est verum: casu
posito, & ad primam improba-
tionem dicitur, quod non sequit,
sed bene se queretur: ergo non
virginum scholarum incipiunt esse.
Ad secundam & tertiam dicitur,
negando consequentiam: quia ta-
les sequentiae in istis verbis in-
cipit, & desinit, non valent; vi
sum est. Similiter propositiones
universales debet resolutio in suas
singulares, & tunc quælibet sin-
gulari debet exponi seorsum.

Secunda regula: a proposicio-
ne de incipit, & de. Desinit in
qua aliqua determinatio postpo-
nit illi verbo, incipit vel desi-

nit, & verbo infinitiu modi AC
ad propositionem, in qua talis
determinatio praeponitur, non
valet consequentia, ut non sequi-
tur. Socrates incipit esse albus,
ergo albus incipit esso Socrates.
Et si quis dicat, bene sequit: hoc
incipit esse Socrates; demonstra-
do illud, pro quo album suppo-
nebat: ergo etiam bene sequitur,
albus igitur esse Socrates per
locum & coquilibus. Respon-
detur quod tripli casibus a con-
vertilibus non valeat consequen-
tia. Primo in suppositione sim-
pli, ut non sequitur, homo est A con-
species ergo visibilis est species. ueribili-
Secundo, quando verbo additum libus qn
aliqd syncategorema! ideo non valeat
sequitur, homo est per se. Secun- cōsequē-
do visibilis: ergo homo est per sis.
se, & secundò rationalis. Tertio
non valer in multis propositionib-
us de praeterito, & de futuro,
vel de terminis: continuo D
præteritum, vel futurum, cuius-
modi sunt ista verba, incipit &
desinit. Sed de suppositione pri-
mitur talis regula. Terminus isti
propositionum supponunt sic ut
in prædictis si sit unius a
lis affirmativa, terminus sequens
infinitum, supponit confusum
tum; si negativa, supponit con-
fusum & distributum; si non sit ul-
niuersalis, nec negativa, supponit
determinate, non in intel-
ligendum, quod talis terminus sup-
ponat determinate, vel confusum
præsérib. tñ. sed pro presen-
tib. presitis, & futuris. Ex quo se-
quitur, quod si Socrates incipiat esse
albus, & primo fuerit niger: hec
est falsa, Socrates incipit hinc colo-
rem; si unum acciperetur pro colo-
re, quod est partialiter, tunc eet vera
qua haec est vera, Socrates incipit

Summul. Petri Hispan.

E habere colorē qui ē. Ex quo patet q̄ nō sequit. Soc̄es est coloratus, & prius nō fuit coloratus colore, qui est: ergo incipit esse coloratus, quia coloratū nō solū ampliatur ad colorē, qui est, sed ēt ad colorem qui fuit: video ad hoc φ̄ h̄c sit vera. Socrat. incipit esse colorat⁹ oportet quod immediaṭe aīn hoc nō fuerit colorat⁹: neq; color, qui est, neq; colore, qui fuit. Dicūt tñ aliqui, φ̄ termin⁹ positus post infinitiuū non supponit vñica suppositionē; quia in vna exponentiū supponit determinatē, & ī alia supponit confusē & distributiuē, aliās argueret a non distributo ad distributū: quia dicendo, Socrates incipit esse alb⁹; ly alb⁹, supponit determinatē, & ī vna exponentiū cōfusē & distributi-

Fuē. Sed p̄ conuersione talū p̄ positionū est aduentendū, quod ppōnes de Incipit, & Desinit, non conuertuntur in similes, sicut ista, Socrates incipit esse albus, nō conuerſitur sic ergo albū incipit esse Socrat. quia posito casu quod Soc̄es nunc sit albus, & prius nō fuerit albus, antecedens est verū, & cōsequens falsum: quia ad hanc propōnē, albū incipit esse Socrat. sequit ista, ergo album incipit esse, demonstrādo Socrat. Et ad hoc φ̄ hm̄i propositiones debitē cōuertantur oportet addere toti p̄dicato hoc totū, aliquid φ̄ est, vel nihil quod est in negatiuis. Exemplū Socrā. incipit esse albus cōuertit sic, aliquid qđ est. incipiens esse albū est Socrā. Ulterius aduerte, φ̄ ppōnes de Incipit, in reb. successiuis debent cōuerti in propositionē de futuro: sicut ista notus incipit esse

debet sic conuerti aliquid quod G incipit esse, erit motus: & ppōsitiones de Desinit in eisdē reb. debent cōuerti per ppōnes de præterito: sicut illa; motus desinit ēē: ergo aliquid quod desinit esse, fuit motus. Et ēt propositiones de Desinit, in rebus p̄manētib. sicut Socrates desinit esse: ergo aliquid, quod desinit esse, fuit Socrates. Aduerte finaliter, φ̄ ppōnes de generat, & de ly fit, in permanētib. exponūtur eodem mō sic vt ppōnes de Incipit, vt Socr. fit, sic exponit. Socrat. nūc est, & immediaṭe ante hoc nō fuit, sed ī successiuis; vbi idē est totaliter esse, & fieri, sufficiēt exponit p̄ vñā p̄positionem de præsentī; vt ista, motus fit; sic exponitur, motus est. Sed propositiones de morit, corrūpit, exponunt sicut propōnētes de Desinit, vt hō morit, sic exponit: hō ante hoc fuit, & idē nūc nō ē. Sed propō de isto cōplexo, factū est, exponit p̄ duas de p̄tō, vñā affirmatiūā, & aliā negatiūā vt ista, cēlū factū est, sic exponit, cēlū fuit, & cēlū nō semper fuit, & hoc capiendo ly semper largē vt se extēdit ad perpetuū, & nō strictē vt se extēdet ad t̄ps, quia tūc eēt impossibilis, cū t̄ps non posset esse sine cēlo; similiter ista, Soc̄es factus est albus: sic exponit, Soc̄es fuit albus, & Socrat. nō semper fuit albus. Sed propōnes de hoc vēbo fiet, exponūtur per duas de futuro, p̄ vñā negatiūā, & aliā affirmatiūā, vt antichristus fiet sic exponitur; antichristus erit, & nō semper erit; Socrat. fiet albus, Socrates erit albus, & Soc̄es nō semper erit albus. Sed ppō, in qua ponit ly immediaṭe, exponit

A pónitur per vnam copulatiuam: cuius prima pars est præiacens: & in secūda apponitur illi præiacenti hoc totum, nullum erit istans inter ipsum, vt ista, imme diatè post diem iudicij erit hō: sic exponit, post diē iudicij erit nox, & nullū erit instās post diē quin inter ipsum, & diē sit nox.

ARGVITVR primò sic: Incipit, & Desinit sunt verba præsentis temporis; ergo non includent præteritum, & futurum, & per consequens non debent exponi per propositionem de præterito, & futuro. Secūdò sic. Ista propositio, Socrates incipit esse, non potest exponi secundū aliquā prædictarum regularū: ergo illæ regulæ insufficienter ponuntur. Tertiò sic: Incipit & Desinit includunt negationem: ergo distribuunt terminos sequentes.

B Ad primum dicitur, q̄ licet incipit, & desinit ex consignificatione non includant ips præteritum, & futurum, sed solum consignificant præsens, tēpus: tamē bene ratione principalis, significationis. Incipit enim significat inceptionem rei; cuius duo sunt termini, scilicet præsens, & præteritum in permanentibus, & præsens, & futurū in successiuis. De sinit verò significat desitionem rei: cuius ēt sunt duo termini, s. præsens, & præteritum. Ad secūdū dī, q̄ prædictæ regulæ solum intelliguntur, de propositionib. de pñti, pōt tñ ex eis sufficienter haberi modus exponendi illas de pñterito, aut futuro: ista. n. Socrates īcepit esse: sic exponit, Socrates in aliquo istati pñterito fuit, & immediatè ante illud nō fuerat: ēt ista: Antichristus incipit esse; sic exponit in aliquo

instati futuro erit, & immediatè C ante hoc non erat. Ad tertiu negat consequentia: quia hæc verba solum distribuunt terminos cū quibus cōstruuntur: modo tales termini sequentes infinituum, nō construuntur cum illis: sicut in ista, Socrates incipit esse albus, ly, albus, non constructur cū ly, incipit, sed cū hoc verbo esse,

Sequitur de differt, aliud, ab, Differ.
de quib. datur tales regula Prima est, q̄ differt, aliud, ab, ēt dīversū, cōvenit tātū entib. nā r̄g dicitur 4. Metaph. nec non ens enti, nec ens non enti, est idem, vel diuersum. Secunda regula est, q̄ ablatiuū rectus ab istis dictionib. mediāte A vel Ab, distribuitur si sit distribuibilis, nō si habeat aliud impedimentum. D

Tertia regula est, q̄ proposi-
tio de differt, affirmativa expo-
nitur per tres exponētes affirma-
tivas, in quarū prima affirma-
tur hoc verbū est, de eo qđ dif-
fert: in secūda affirmatur idem
de eodē, & quo differt; tertia ne-
gat unū illorū de alio: ut homo
differt ab asino. i. hō ē, & asinus
est, & hō non est asinus. Quarta
regula, q̄ propō negativa de dif-
fert dēt exponi p̄ unā disiūcti-
uā de partib. cōtradicētibus ut
Socrates non differt ab asino. i.
Socrates nō est, vel, asinus nō ē,
vel Socrates est asinus: & valēt
cōsequētia in istis, sicut in pre-
cedentibus. Sequitur de noīe in-

Summul. Petri Hispán.

**Infinitu
varie ca
pitur.**

Bfinito, cuius solent assignari qdā distinctiones. Prima est, qdā infinitū quādoq; tenetur negatiōne: qdā illud qdā nō ē finitū, neq; aptū natū finitari: ut, De⁹. Alio modo pot̄ priuatiū capi. Et est il-
lud, qdā non est finitū, tamen est
aptū natū finitari: ut motus nō
dum pfectus. Et infinitus, Et il-
lud est triplex. s. infinitū p appo-
sitionē: ut in numeris. Aliud p
dictiōne tātum: ut incontīnuis.
Allud p vtrūq; ut tps. Secunda
distiictio est de infinito, qua pot̄
distingui qlibet modorum pce-
dentiū: qdā aliud dicitur infinitū
in actu, qdā est qdā non teria-
tum: aliud est infinitū in poten-
tia, ut sunt cōtinua; aliud est i-
finitū quo ad nos, Et nō scdm re.
Tertia distiictio est, qdā infinitū
vnd mō capitur categorematicē,
prout est qdātis rei subiecta, vel
prädicata: ut cū dicitur mundus
est infinitus. Aliomō syncatego-
rematicē: non prout dicit qualia-
titate rei, sed equaliter se hēt ad
subiectū in ordine ad p̄dictum:
Et sic est distributio subiecti, Et
signum distributiū, Et de his
dantur qdā regulae. Prima est,
qdā infinitū syncategorematice
captum, positum in subiecto, fa-
cit terminum cōm sequentē sta-
re cōfusē tantū: ut infiniti hoēs
currunt: ibi, hoēs, supponit con-
fusē, non tamē mobiliter. Scda

regula est, qdā propositiō de infini- G
to, syncategorematice capto ex-
ponitur p unā copulatiū: cu-
ius prima pars affirmat pāictū
de subiecto sumpto, sub aliquo
qdātate continua vel discreta:
Et secunda negat p̄dictum ines-
se tali subiecto scdm debitā qdā-
tate: ut ista, infiniti hoēs cur-
runt: qdā sic exponitur, aliq; hoēs
currunt, Et nō tot, qn plures duo-
bus vel trib. vel sic hoēs aliqui
currunt, Et non quilibet plures.
Tertia regula est, qdā propositiō de
infinito, capto categorematice ex-
ponitur p unā copulatiū: cuius
prima affirms qdātate de subie-
cto, Et scda negat terminum il- H
lius qdātatis: ut hic, linea est in-
finita. i. linea est qdā, Et nō hēt
terminum sua qdātatis, Et hoc
est si infinitum sic in p̄dicto:
sed si in subiecto prima affirms
p̄dictum de subiecto quantum,
Et scda negat terminum illius
qdātatis: ut hac, aliqd corpus
infinitum est album. i. aliqd cor-
pus qdātum est album: Et idem
corpus non habet terminum sua
qdātatis. Et non, qdā oportet nega-
re terminum illius qdātatis,
scdm quem dicitur infinitum,
ita quin si sit infinitum in actu,
negandus est terminus illius qdā-
tatis, Et si sit in potentia: ita qdā
sit infinitum secūdum qdātita-
tē potentiale, Et nō secundum
actua-

A actualē, negandus est terminus quantitatis potentialis; & non quantitatis actualis, sille sit infinitum scđm appositionem, vel dictione. Sequitur de hinc signo Totus. Pro quo sciēdū est, q̄ hoc syncategemā Totus, pōt capi coiter pro oī illo, q̄ habet partes, unde componitur. Alio mō rapitur magis propriè pro omni illo, q̄ ex oībus suis partib̄ est perfectū: sicut domus dicitur tota, quando est cōpletæ, q̄ h̄is duobus modis. Totus, tenetur significatiū. Tertio mō capitur syncategematičē, prout includit signū distributiū, ut hic, totus B Socr. est albus, q̄ sīc non dicit, quale sit obiectū, sed qualiter se habeat ad predictū, q̄r mō reddit propōnem exponibile, de quo dātur dū regula. Prima est, q̄ totus distribuit terminū, cui adiū git pro qualibet parte integrali eius, ut totus Socr. est albus. i. qualibet pars Soc. est alba. Scđa regula, quod propō affirmativa de toto, exponitur per vñā categoricam, transsumendo ly Totus in hoc, q̄ est scđm quamlibet sui partē ut totus Socr. est minor Socrate. i. Socr. secundū qualibet sui partē est minor Socrate. Præterea notaū est, q̄ h̄ec signa qualibet, quantumlibet, nō propriè faciunt propōnes exponibiles, sed faciunt distributionem

absolutam scđm modū reliquo-
rum signorum, sicut sunt ista,
oīs, quilibet: se contrahunt ad
determinatum genus p̄dicamē-
tale, ut quantumlibet, distinguit
q̄ quantitate continua, & tan-
tum vñlet, sicut h̄ens oēm q̄tita-
tem continuam, & quilibet,
pro oī qualitate, q̄ tantum ux-
let sicut habens oēm, qualitatē,
& sic dicuntur mētuliter cōple-
xa, quorū propōnes flunt p̄ cō-
pōnem. Sequitur de cōparatiūis
& superlatiūis, de quib. dantur
talēs regulae. Prima est, p̄ appō, superla-
hēns cōparatiūi propriū cōceptum, Compa-
ratio, ratiua.
& non ab: siue, exponitur cōpa-
latiūe per tres exponentes: qua-
rum prim. affirmat positū de D
re excedēte; scđa affirmat eun-
dem de re excessa, & tertia af-
firmat excessum de re exceden-
te respectu rei excessa, ut hic,
Socrates est albior asino, exponi-
tur sic, Socr. est albus, asinus est
albus, & Socr. est magis albus
quam asinus, vel negando aqua-
litatem forma inesse excesso re-
spectu rei excedentis, ut hic So-
crates est albus, asinus est albus
sed asinus non est aquē, albus si-
cut Socr. Secunda regula est, q̄
superatiūus distribuit terium
cōem sequentem: q̄ significat rē
excessiū, ut, leo est fortissimus
āliū, ālium, d. stribuitur.
Tertia regula est, q̄ suplatiūus

Summul. Petri Hispan.

E proprie tentus vult genitiū, significantē rem excessam conuenire rei excedenti: patet, quia hoc est impropria locutio, leo est fortissimus lynx: quia lynx de leone oīo non verificatur. Quarta regula est, quod propō de superlativo, p̄priè capto, exponitur copulatiū per tres exponētes, quarū prima affirmat positiuū de re excede nte, & sc̄da affirmat eiundē de re excessa, & tertia negat uniuersaliter excessum de re excessa, per respectū ad rē excedentē. ut hic, rosa est pulcherrimus flos florum. i. rosa est pulchra, & oīs flos ē pulcher, & nullus flos est pulchrior rosa:

F si vero superlatiuus teneatur affirmatiū tertia exponens debet esse affirmatiua affirmans excessum de re excedente, per respectum ad rem excessam acceptum uniuersaliter, ut dicendo rosa est pulchrior omni flore: & omnes propositiones de maximo, & minimo, & sic de alijs superlatiuis, his duobus modis pos sunt exponi, dummodo ponatur genitiū, importās rem excessam: & si non ponitur ille genitiū, debet omitti secūda exponens, ut hic, Socrates est fortissimus, id est Socrates est fortis, & null⁹ est fortior ipso. Et cōtrarie istarū debet ponī per disiunctinas de partibus oontradicentibus.

P R I M O sciendum, quòd G consequenter videndum est de s̄xpositionib⁹ propositionū de differt, diuersum, seu differens, & alter. Vnde propositio de differt, est propositio exponibilis, multe ratione dictiōnis importantis alie plūciter tam, vt sunt ista dictiones differt, aliud alterū diuersum à, vel ab. Vnde hoc signū, alter, qñque capitū relatiū: vt unus illorū currit, & alter quiescit. Alio modo capitū indefinite, & sic est signum particulare huius signi uniuersalis, vterq;. Alio modo vt dicit diuersitatem, vel differētiam inter res significatas per terminos positos a parte ante, & a parte post, vt Socrates est alter ab aīino, & sic capitū hic. Vnde propositiones de, differt, pos sunt diuersificari eodem modo, H sicut propositiones merē categoricæ, nam quādam sunt de subiecto singulari, quādam de subiecto communi, quādam affirmatiꝝ, quādam negatiꝝ; Vnde exponendo propositiones de differt debet in secunda exponente ponī illud complexum, simul tempore, etiam debet caueri, quod terminus distribuibilis, qui non distribuitur in exponibili, nō distribuatur in exponente, sicut dicendo, leo ab homine differt, si ly, homine, nō distribuitur, etiam non debet distribui in exponentib⁹ suis. Vnde pro expositione p̄positionū Regula de Dif. de, differt, ponitur talis regula. fert. Omnes p̄positiones de differt, in quib⁹ non ponitur negatio, exponuntur copulatiū per tres exponētes, quarum prima affirmat hoc verbū, est, s̄m adiacens de eo, a quo differt, secunda affimat idem verbum, est, de eo, a quo

A a quo differt, & tertia est, negatiua in qua negatur illud, a quo differt, de eo, quod differt, ut Socrates differt ab hoīe, sic exponitur; Socrates est, & simul tempore hō est, & Socrates nō est homo. Sed contradictoria talis propositionis debet exponi per disiūstiuam de partibus cōradicentib⁹ ut Socrates non differt ab hoīe; sic exponitur, Socrates nō est, vel simul tempore nullus hō est, vel Socrates est hō. Ei similiter p̄t dari exēpla de præterito, & futuro; exēplū vbi terminus restus a ly, differt, non distribuit, vt hō ab asino, differt; exponitur sic, hō est, & simul tempore asinus est; & idem homo asinus nō est. Sed pete ret aliquis; quō debet exponi ista, homo differunt a se inuicem. Dī quod debet exponi sicut ista, homo ab hoīe differt,

Interro-
gatio.

B & etiā ista Socrates & Plato differunt a se inuicem, vt Socrates est, & simul tempore Plato est, & Socrates; Plato non est. Aduerte, qđ si in propositionibus de p̄te-
rito, vel futuro sit terminus cō-
muni⁹, non distributus, tunc in
tertia exponēte a parte subiecti
debet poni relatiū substantiæ
idētitatis, vt ista, homo differet
a Platone, sic exponitur, hō erit,
& simili tempore Plato erit, &
idem homo non erit Plato, pos-
to casu, quod cras nullus sit ho-
mo, nisi Socrs, & post cras nul-
lus sit homo, nisi Plato, & nunq̄
post sit aliquis homo, tunc hæc
est falsa, homo differet à Platone,
& tñ si in tertia exponente
non poneretur relatiū substaniæ
identitatis erit vera. Secūda
regula, arguendo à propositione
affirmatiua de differt ad totam
eius exponentem, & ad quamli-

bet eius partem principalem, est **C** bona consequentia. Tertia regu-
la, a qualibet exponente prope-
sitionis de, differt, ad propositiō-
nem negatiuā de, differt est bo-
na consequentia, sed non econ-
tra. Quarta regula, arguendo ab
inferiori ad superiorius, qñ su-
perius & inferius ponuntur post
differt, mediātē ista propositiō-
ne a, vel ab, non valet cōsequen-
tia, vt nō sequitur, Socrates dif-
fert ab asino; ergo Socrates dif-
fert ab animali. Et dī notamer,
dummodo ponatur post, quia si
præponeretur, posset esse bona
consequentia; vt bene sequitur.
Socrates differt ab asino, ergo
homo differt ab asino; Sed ar-
guendo a superiori ad inferiori,
posita constantia inferioris, est
bona cōsequentia, vt bene sequi-
tur, lapis differt ab animali, &
homo est, ergo lapis differt ab **D**
hoīe, quia ex opposito cōsequē-
tis in inferiore oppositū antecedentis. Sed arguēdo a toto in quan-
titate ad suam partē signo præ-
cedente, non valet consequentia
vt non sequitur: Socrates differt
ab oī hoīe, ergo Socrates differt
a Socrate; Etiā a parte in modo
ad suū totū: verbo etiā præcedē-
te non valet cōsequentia: vt non
sequit̄, Socrates differt ab hoīe
albo; ergo Socrates differt ab ho-
mine. Et aduerte, qđ de supposi-
tione terminorū taliū propositiō-
nū satis dictū est suppositio-
nibus. Sed de conuersione dī. qđ
huiusmodi propositiones debet
conuerti sicut ille de inesse, dum-
modo fiat de præciso prædicato
præcīsum respectū, qđ faciliter
p̄t fieri, facta expōne huius ver-
bi in hoc verbum est, & suū par-
cipiū; sicut ista, Socrates differt

Summul. Petri Hispani.

E ab homine; debet sic exponi, Socrates est differens ab homine, & sic conuerti, differens ab homine est Socrates.

Mit. 2. SECUNDО sciendum, quod de expositione propositionū de infinito, & huius signi, Totus, satis visum est in tractatu distributionū: ideo de eis nihil diceat: ideo videndū est de expositione propositionum comparatiui, & superlatiui gradus. Vnde est aduertendum, quod comparatiuus aliquā tenetur positiuē: vt Socrates est homo doctior i. Socrates est doctus. Similiter species predicatur de pluribus. i. de multis. Alio modo capitur partitiuē, vt Socrates est doctior hominū: & tunc ly hominum supponit confusē & distributiuē, sicut supponere, dicendo Socrates est doctior homine, & istis duobus modis non capitur in proposicio.

Alio modo capitur cōparatiuē, & hoc multis modis. Vno modo īpropriissimē valet, qn̄ forma comparatiui non conuenit: neque rei excessā, neq; rei excedēti: vt fornicatio est melior adulterio: & debet exponi per formā oppositam formē importatā per comparatiuum, ideo talis sic exponitur, fornicatio est mala, & adulterium est malum, & fornicatio non est ita mala, sicut adulterium. Similiter de illis dicendum est: melius est perdere digitum, quām caput de duobus malis minus malum magis est eligendum. Alio modo capitur īpropriē, qn̄ forma importata per comparatiuum conuenit rei excedenti, & non rei excessā; vt Deus est melior diabolo, & sic exponit, Deus est bonus, & diabolus non est bonus. Alio modo

capitur propriē: qn̄ ambo extrema. s. res excedens, & res excessa conueniunt in forma, secundum quam sit cōparatio: vt Socrates est melior Platone. Pro cuius expositione ponitur talis regula: propositio affirmativa, in qua terminus significans rem excessā sequitur cōparatiuum exponitur per vñā copulatiuām compositām ex tribus categoriis, in quarum prima denotatur posituum comparatiui gradus affirmari de re excedente, sumpta cum sua dispositione; in secunda denotatur idē posituum dici affirmatiuē de re excessa vniuersaliter sumpta, & tercia est negatiua, negans positiuū sumptum cum ista dictione, ita, de re excessa in ordine ad rem excedētem; vt Socrates est fortior asinus; sic exponitur; Socrates est fortis, omnis asinus est fortis; & nullus asinus est ita fortis; sicut Socrates: si autē propositio fuerit vniuersalis, debet dici in vltima & nullus asinus est ita fortis, sicut omnis homo: & in ista vltima iste terminus, homo, supponit eodē modo, sicut in expōsita. s. distributiuē, & hoc virtute trium signorum distributiuorū. Sed contradictoria talis dēt exponi per vnam disjunctiūam de partibus contradicentibus & in ista expositione cauedum est nō terminus, qui nō distribuitur in exponibili non etiam distribuitur in exponente; vt Socrates est homine fortior, sic exponit, Socrates est fortia; homo est fortis & homo non est ita fortis, sicut Socrates. Et si propositio de cōparatiuo sit negatiua, & negatio nō cadat super comparatiuum, talis propositio debet exponi eōpula-

A pulatiua, ut ista: fortior hoīe Socrates non est: sic exponitur, fortis Socr. nō est, & oīs homo fortis non est. Sed si quēreret alio*s*: qūo debet exponi ista: ego video metiorem hoīem, quam Plato. Respōdetur quod sic; homo quē ego vidi, est bonus & homo quē Plato vidit, est bonus & nullus homo, quem vidit Plato, est ita bonus sicut ille, quem ego vidi.

Sed pro expositione de superlativo est aduertēdum, quod superlatiuus aliquā exponitur affirmatiuē, aliquā negatiuē, p quo ponit talis regula: Omnis propositione de superlativo, propriè capio: exponitur per unam copulariuam, cōpositam ex tribus categoricis: quā sūptima affirmitat posituum de re excedenter. Secunda de re excessa: & tertia affirmitat excessum de re excedente in ordine ad rem excessam: rosa est pulcherrimus florū: sic exponitur, rosa est pulchra, & omnis flos est pulcher, & rosa est omni flore pulchrior: & hoc si exponatur affirmatiuē: sed si exponatur negatiuē tertia negat excessum de re excedente. & idem exemplū potest ponī, sicut prius, & tūc tertia exponens debet esse ista, nullus flos est pulchrior rosa, & expositiō est bona, si genitiuus sequens superlatiuim ponatur sine signo uniuersali si autem ponereur cū signo uniuersali & præcedat, adhuc expositiō esset bona: sed si sequat superlatiuis debet ponī in ablativo, sūpto cū signo uniuersali & sequente cōparatiuū, ut ista rosa est pulcherrimus omniū florū, sic exponitur: rosa est pulchra, aliquis flos est pulcher, & rosa est pulchrior omni flore. Sed

si genitiuus p̄cedat superlatiuū, Cūnūc debet fieri tertia exponens secundum exigentiam suppositionis illius termini. Sed contradictoriē talium propositionum debet exponi per diliūctias de partibus contradicentibas.

TERTIO sciendum quod superlatiuus aliquā ponit sive genitiuō phrasalit. & tūc propositione est exponenda per duas propositiones, quarum una est affirmatiuā, & alia negatiuā, ut illa Socrates est fortissimus, sic exponit Socrates est fortis, & nihil est ita forte, sicut Socrates de propositione auctē terminorum propositionum de cōparatiuo & superlativo, satis dictum est in tractatu suppositionum. Sed de conuersione talium propositionū ponit hēc regula, quod profubito conuertentis debet cōparatiuus vel superlatiuus. D

cū hoc complexo, aliquid quod est & hoc in affirmatiuis, & nihil quod est, in negatiuis ut ista: Socrates est fortior oī animati, sic conuertitur: aliquid quod est fortius oī animali, est Socrates: & ita dicatur de superlativo. Et si quis q̄rat de qualitate & quantitate talium propositionum. Rādetur q̄ sumēda est, sicut in alijs tia. Instanter q̄ sumēda est, sicut in alijs tia. categoricis. Sed pro expositione propositionū de signis collectiuis est aduerrendū, quod signa quædā sunt uniuersalia, quæ secundū usum semper accipiuntur distributiū; & nunquā collectiū, sicut singulus, viresque neuter: & quædā accipiūtur collectiū: ut cūctus, uniuersus: vt patet in litteris notiorū sic signa scribētū, uniuersis, & singulis. collectiū mādamus, sed illud signū, cīs, in uē. pluralinum eo pōt capi indiffe-

Summūl. Petri Hispan.

E rēter collectiuē, & distributiū:

Supra vt multo iens visum est: qñ ta-
car. 130 men capitur collectiuē, tunc ca-
pitur multipliciter. Vno modo
vt iñ valet, sicut hoc cōplexum,
tota collectio, & sic ista propo-
sitio. Omnes Apostoli Dei sunt
duodecim; sic exponitur, tota
collectio Apostolorum Dei est
duodecim. Alio modo vt tantum
valet sicut hoc complexum, ma-
xima multitudo, vel maximus
numerus, & sic ista propositio,
omnes Apostoli Dei sunt duo-
decim, sic exponitur, maxima
multitudo Apostolorum Dei est
duodecim, vel maximus nume-
rus Apostolorum Dei est nume-
rus duodenarius. Tertio modo
capitur vt tantum valet sine hoc
aggregatū, nulli, quin sit de nu-
mero istorum, & tunc exponitur
per vnam copulatiuam bimem-
brem, sic Apostoli Dei sunt duo-
decim: & nulli sunt Apostoli
Dei, quin sint de numero istiū;
& negatiua opposita tali propo-
sitioni debet exponi per vnam
disjunctiuam de partibus contra-
dientibus. Et de hoc ponuntur
aliquæ regulæ. Prima: arguendo
a propositione de signo collectiuo
ad propositionem eam suffi-
cienter exponentem, est bona
consequentia: & econtra.

Secunda regula, arguendo a
propositio de signo collectiuo ad
eius præiacente, ceteris paribus,
est bona consequentia, sed non
econtra: vt bene sequitur: omnes
Apostoli Dei sunt duodecim, ergo
Apostoli Dei sunt duodecim:
quia ad eam sequitur, quod duo
Apostoli Dei sunt duodecim. Sed
de quantitate huius proposicio-
nis oēs Apostoli Dei sunt duo-
decim, & de suppositione termi-

norum, satis visum est in suppo-
sitionibus Finaliter videndū est
de expositione propositionū de,
Ita, & de Sicut. Pro cuius decla-
ratione est aduertendum, q̄ ista
dictio, ita, aliquā est aduerbiū,
affirmatiuum, vt cum dī, ita fa-
ciā: aliquā est aīs; vt cum dī,
ita, ēst, sicut dicit Plato: aliquā est
relatiū; vt cum dī, sicut Socra-
tes currit, ita facit Plato. Alio
modo capitur: vt mediante vt
mediante ipsa comparantur ali-
quæ res in aliqua proprietate si-
mili, vt Socrates est ita doctus,
sicut Plato. Etiam, sic potest capi
multipliciter: primo explicati-
uē: Secūdo yt importat apparē-
tiā: & de eo sic non est ad pro-
positū. Alio mō vt est aduerbiū,
mediāte quo cōparantur aliqua
plura in aliqua proprietate. Vñ
propositio de, Ita, vel de Sicut, nō
debet exponi per oīno similiter
vel aequivalēter, quia posito ca-
su, quod Socrates sit diues de cē-
tum, sicut in pecunijs, & Plato in
mercātijs, iñ ista est vera, Socra-
tes est ita diues, sicut Plato; & iñ
hēc est falsa, Socrates est diues
oīno sicut Plato; sed si, ita, & sic,
dicāt oīmodam similitudinem,
tunc talis propositio sic exponi-
tur, Socrates est diues, & Plato
est diues, & Plato non est magis
neq; minus diues, quām Socra-
tes; sed si non dñt oīmodā simi-
litudinē, neē negant excessum
rei, significat̄ per sequēs extre-
mū, supra rē, significat̄ per præ-
cedens extremū in illa proprie-
tate, in qua sit cōparatio, tūc illa
propositio, Socratis est ita fortis
sicut Plato, sic exponitur. Socra-
tes est fortis, & Plato est simul
fortis, & Plato nō est fortior So-
crates. Vñ in propōnibus de pte.
rito,

Supra
car. 134
G. &
inde.

Ita, &
Sicut.

H

A rito, & de futuro in secunda propositione debet addi ista particula, in eodē tpe præcisè, vt ista, Socrates erit ita sapiēs sicut Plato, exponitur sic, Socrates erit sapiens & Plato in eodem tēpore præcisè erit sapiens, & Socrates non erit, nec magis nec minus sapiēs, quā Plato, & hoc si dicat totalem similitudinē, & de hoc ponuntur aliquę regulę.

Regula. ab inferiori ad superius præponendo ly ita, vel sicut, non valet consequentia, vt non sequitur, Socrates est ita fortis sicut Plato, ergo est ita fortis sicut alius homo; quia aliquis homo distribuit, vt visum est in suppositiōnibus. Sed à superiori ad inferius, posita constantia inferioris bene valet cōsequentia, vt bene sequitur, Socrates est ita fortis sicut animal: ergo est ita fortis

B sicut homo: quia arguitur à superiori ad inferius cum distributione superioris. Secunda regula, à propositione affirmatiua de Ita, vel Sicut (ceteris paribus) ad propositionem negatiuā de cōparatiuo gradu, extremis cōuersis formaliter, valet consequentia, vt, bene sequitur, Socrates est ita fortis sicut Plato, ergo Plato non est fortior Socrate. Tertia à propositione affirmatiua de comparatiuo ad affirmatiuam de Ita, vel Sicut, respectu eorundem extremorum non conuersorum (ceteris paribus) valet consequentia, vt, bene sequitur, homo est fortior homine: ergo Socrates est ita fortis sicut homo. Circa hoc quæritur de hoc sophismate, Deus est ita bonus, sicut diabolus. Quod sit verum, probatur, quia contradictoria eius est falsa, si nullus

Deus est ita bonus, sicut diabolus, saltem prima facie non vī esse neganda. Improbatur, quia vna exponēs est falsa, si ista: diabolus est bonus: ergo sophisma est falsum. Respondeatur, quod si ly sicut, capiatur propriè, iūc est falsa, & sua cōtradictoria est vera, sed non est afferenda coram vulgaribus, qui ignorant naturas terminorum, si vero ly sicut, capiatur impropriè, sicut vulgariter capit, secunda est vera: & non est exponenda, nisi per duas propositiones, sicut propoſitio de cōparatiuo, abusuē capto, vt Deus est ita bonus, sicut diabolus, capiendo ly sicut vulgariter, debet sic exponi, Deus est bonus, & nullus diabolus est bonus, & in illo sensu notum est, quod illa est vera.

ARGVITVR primo sic: Ista **D** propositiones: Deus est melior diabolo, prodigalitas est melior illiberalitate, sunt de comparatiuo, & iūc non exponuntur secundum prædictas regulas: igitur. Secundo sic: A superiori ad inferius cum distributione superioris est bona consequentia: ergo præcedente comparatiuo, vel superlativo erit bona consequentia, & sic bene sequeretur, animal quod est debilius omni animali, est debilius musca. Tertio sic: Omnis in definita potest esse vniuersalis: sed ista fortissimū animalium currit, nō potest fieri vniuersalis; non. n. potest dici: omne fortissimum animalium: ergo non est indefinita, & per consequens malè dictum est, q̄ quātitas talium propositionum assumenda est secundum quantitatem propositionum catego. *Sup. caro* ricarum. Ad priū patet solu- **134.**

Summul. Petri Hispan.

Etio tam hic quām in suppositiōnibus Ad secundū dicitur, quod superius ibi non distribuitur; vi visum est. Ad tertium dicitur, q̄ illa potest fieri vniuersalis, licet fortissimum nō habeat, nisi vnu suppositum, & nō supponat pro pluribus, tamen ex impositione terminis sibi non repugnat supponere pro pluribus, & sibi addi signum vniuersale.

Sequuntur fragmenta quātam miscellanea ad idem.

Art. 1. PRIMO notandum est, quod duplex est terminus scilicet significatiuus, & non significatiuus. Terminus significatiuus est qui ex impositione, quam actu habet, vel naturali significacione significat aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter, tūpple aliud à se, vel à sibi simili, vel suo prolatore, & per oppositū dicatur de termino non significatiuo.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod terminus significatiuus est duplex, scilicet complexus, & insignificans. complexus, & quilibet istorum triplex, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus. Vnde terminus, vocalis incomplexus, est qui subordinatur termino mentali incomplexo, seu conceptui incomplexo, & similiter dicatur de scripto. Sed terminus mentalis incomplexus, est conceptus simplex, seu notitia simplex, vt notitia lapidis vocatur conceptus incomplexus, ita quod conceptus lapidis, vel bouis, non est nisi notitia simplex bouis, vel lapidis. Similiter terminus complexus est triplex, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus. Vnde terminus mentalis complexus, & notitia complexa, seu notitia, quæ ha-

betur de aliquo complexo, seu de aliquo se habēte per modum complexi. Sed terminus complexus vocalis, vel scriptus est, qui subordinatur cōceptui complexo mentali, id est quod significat suum significatiū, mediante concepiū complexo.

TERTIO sciendū, quod adhuc duplex est terminus scilicet adiectualis, seu adiectivus, quod idem est, & substantialis, seu substantiuus. Vnde terminus adiectualis est, qui significat suum significatiū principale per modū alteri adiacētis, & de significatione minus principali significat illud, pro quo supponit. Aduerte, quod terminus adiectualis potest teneri dupliciter, scilicet substantiū, & adiectiū. Substantiū quando accipitur pro suo significato minus principali, seu pro illo, pro quo supponit, siue pro illo, cui denotatur suū significatum principale adiacere, & tunc dico, q̄ adiectuum substantiū captum supponit. Alio modo accipitur purè adiectiū, q̄ accipitur pro suo significato principali, & nunquam de communi us, seu rigore logices sit in propositione: sed solū extra propositionem, & tunc dico, quod adiectuum adiectiū tenui, nunquam supponit, licet bene significet. Ex quo sequitur, quod omne adiectiuū adiectiū retinum, est purum syncategorema ratione officij, licet non ratione significationis, & de hoc magis visum est in summulis. Notandum est ulterius, quod adhuc duplex terminus, scilicet connotatiuus, & absolutus, seu non connotatiuus. Vnde terminus abso-

*Art. 3.
Duplex
terminus.*

*S
bi*

Per

Absolutus est, qui nihil connotat: ut sunt omnis termini in praedicamento substantia; sicut Petrus, Ioannes, homo, animal, &c. Sed termini connotati sunt, qui connotant aliquid per modum habitudinis essentialis vel accidentalis: sicut albus, niger. Adueretur, quod communiter dicitur quod etiam verum est, quod terminus connotatus dicitur habere duplex significatum, scilicet formale, & materiale:

Sc. li. 1. **d. 4. q. 1.** **in fo. 6.** **argum.** sea principale, & minus principale. Materiale est res, pro qua talis terminus natus est supponere: ut significatum materiale istius termini, albus, est res alba seu res habens albedinem: puta Petrus, vel lapis. Sed significatum formale seu principale est illud, ad quod

B talis terminus impositus est ad significandum, vel quod principialiter significat: ut signum principale huius termini, albus, est ipsa albedo, & non res alba de termino dicto.

Arti. I. **P.R.I.M O** sciendum, quod suppositio est acceptio termini in propositione pro aliquo vel aliquibus, pro quo vel huibus talis terminus natus est verificari, mediante copula talis propositionis, vel sibi aequivalens in acceptione terminorum. Vnde sequuntur aliquae: Primum, quod solus terminus dicitur supponere suppositione principali. Secundum sequitur contra Petrum Hispanum, quod terminus extra propositionem positus non supponit: licet bene significet: immo proverbialis dicitur, quod nulla proprietas logicalis conuenit termino

extra propositionem: puta nec supponere nec ampliare, & sic de alijs. Sequitur tertium, quod syncategorematum non possunt supponere, cum nihil significent: oportet enim terminum supponentem aliquid significare, pro quo supponat. Ex quo sequitur, quod pronomina pure pronominaliter sumpta, non supponunt, cum sic capta sint pura syncategorematum. Sequitur etiam, quod adiectiva adiectivae capta, non supponant. Ex quo sequitur, quod multi sunt termini significantes aliquid, qui pro nullo supponunt: & similiter dicunt de partici- pijs. Sequitur etiam, quod termini scripti in libris, bene supponunt, cum sint nati verificatio de aliquo vel aliquibus. Se- quitur etiam, quod postquam conceptus, seu terminus mentalis sunt nati accipi pro aliquo vel aliquibus, quod tales supponunt: immo de conceptibus non ultimatis dicentur est eodem modo, sicut de vocalibus. Se- quitur etiam, quod nulli termini possunt distribui in proposi- tione, qui non possunt supponere: ut in ista propositione: omnis chimæra est chimæra, ille terminus chimæra, distribui- tur, cum sit subiectum proposi- tionis universalis: & tamen non potest supponere, cum significatum eius nihil sit immo impos- sibile est ipsum esse: ideo non potest supponere pro aliquo af- firmatiue, & vere praedicari: tamen proprius hoc non sequi- tur quin sit terminus communis: cum sibi non prouenda ex natura sue in propositionis, sed propter impossibilitatem sci... Vn- de

Supposi-
tio q.d.

Error
Pet. H.

Summul. Petri Hispani.

E de stat, terminū communē tribus modis non posse supponere, neque vere affirmari de pluribus. Primo propter impossibilitatem rei significatæ, sicut iste terminus, chimæra. Secundò propter defectum rei significatæ: vt sunt isti termini; mundus, sol luna: Tertiò propter modum significandi adiectivalem, sicut sunt termini adiectivales, adiectivè tenti.

Art. 2. SECUNDÒ sciēdū, quod suppositio in prima sui diuisione diuiditur in suppositionē simplicem, seu non mixtam, & in suppositionē mixtam. Vnde suppositio simplex, seu non mixta

Diuisione suppon. est acceptio termini simplicis, seu termini mixti, cui⁹ una pars non supponit alio genere suppositionis, quām alia: vt hō albus disputat. Sed suppositio mixta est acceptio termini complexi, cuius una pars supponit alio genere suppositionis, quām alia: vt dicendo iste terius, homo, est dictio dissyllaba: ibi ly terius supponit personaliter, & ly homo materialiter: ideo illud totū extreinū dicitur supponere suppositionē mixta. Similiter dicēdo, Socrates, vel busbaf currit, ibi toū extremū supponere dici^t supponere suppositionē mixta. Aduerte vteri⁹, qud^d triplex est genus suppositionis communis non mixtæ: scilicet suppositio materialis simplex, & personalis. Vnde suppositio materialis est acceptio termini pro se, vel simili sibi in voce, vel in scripto: vt dicendo, Socrates est dictio dissyllaba: Petrus est nominatiui casus: Vel sic potest diffiniri: suppositio materialis est acceptio termini pro suo si-

gnificato non vltimato; vel suis significatis non vltimatis, secundum conceptum, secundumque non vltimate accipitur. Et aduerte, qud^d pro tali suppositio ne ponitur talis regula: quando cunque terminus accipitur respectu alicuius prædicati, quod non dicitur conuenire significato vltimato illius termini; tunc talis terminus dicitur supponere materialiter. Aduerte vterius, qud^d moderni logici pro non intelligentibus suppositionē materialē posuerunt unum signum scilicet ly; ita quod ly denotat terminum, cui additur, supponere materialiter.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod suppositio materialis ē duplex,

scilicet communis, & discreta.

Vnde suppositio materialis discrete est acceptio termini materialiter sumpti cum pronominē primatiuæ speciei; vt hoc ly homo est dictio dissyllaba; ibi homo supponit materialiter discrete. Sed suppositio materialis communis est acceptio termini materialiter sumpti, sine aliquo pro nomine primatiuæ spe-

ciei; vt homo est communis generis; ibi ly homo supponit ejo ma-

materialiter communiter; & serialis est duplex suppositio materia-

lis communis, scilicet determinata, & confusa. Determinata est acceptio termini materialiter sumpti, sub quo gratia for-

mæ potest fieri descensus disun-

ctus; vt, amo est verbum: ibi ly amo supponit materialiter determinata. Ex quo sequitur,

qud^d istæ sunt simul veræ; a-

mo est verbum; amo non est verbum. Sed suppositio confusa

est duplex, scilicet confusa, & di-

Genus suppositionis triplex. stri-

est acceptio termini pro suo si-

Atributiua simul, & confusa tñ. Vnde confusa, & distributiua simul est acceptio termini materialiter sumpti, sub quo gratia formæ potest fieri descensus copularius: vt omne ly homo est dictio dissyllaba. Sed cñfusa tñ. tum est acceptio termini materialiter sumpti, sub quo gratia formæ potest fieri descensus di-
sensus, vt omne ly homo est vox dissyllaba; ibi ly vox dissyl-
labo, supponit confusè tantum.

ITEM sciendum, quod sup-
positio simplex est acceptio ter-
mini in propositione pro suo si-
gnificato adæquato respectu

Supposi-
tio si m-
plex qd
& quo-
triplex.

B. prædicati, ponētis differentiam inter superiorius, & inferiorius, seu magis commune, & minus cā-
mune, vt homo est species: mo-
dus sciendi est subiectum in lo-
gica: sonus diuiditur in sonum
vocem, & sonum nō vocem: ibi
subiecta istarū propositionum
supponit simpliciter, & est du-
plex suppositiones simplex, scilicet
communis, & discreta. Com-
munis est acceptio termini cōis
p̄ suo significato adæquato, re-
spectu prædicati nō conuenientis
suo inferiori. Sed suppositione
discreta, est acceptio termini di-
scerti pro suo significato, respe-
ctu prædicati non conuenien-
tis suo superiori, vt Soc̄es est in
diuiduū, ibi ille termin⁹, Soc̄es,
supponit simpliciter. Et ad-
uerte, p̄ de illa suppositione sim-
plici ponuntur aliquæ regulæ.
Prima: nūquam à termino sup-
ponente simpliciter potest fieri
descensus; ideo non sequitur,
modus sciendi est subiectum in
logica: ergo iste, vel iste. Ex quo
sequitur: quod ibi sunt proposi-
tiones indefinitæ veræ; quorum

nulla eatum singularis est vera: C
vt substantia est genus genera-
lissimum, est vna indefinita,
& nulla singularis contenta.
sub illa indefinita est vera, &
cetera. Secunda regula est: nullus terminus, cui additur ali-
quod signum vniuersale, parti-
culare, vel singulare supponit
simpliciter: ideo licet subie-
ctum istius, modus sciendi est
subiectum in logica, supponat
simpliciter, non tamen subie-
ctum istius, nullus modus sciendi
est subiectum in logica. Ter-
tia regula est: nullus terminus
communis sumptus in numero
plurali supponit simpliciter. Ex Etorum
quo sequitur corollarium con-
traria aliquos communes, quod
subiecta istarū propositionū:
homo est dignissimas creatura-
rum, hos est utilissimus aratio: D
non supponunt simpliciter, sed
personaliter, & sunt falsæ; licet
omnes conesserint eas. Sequi-
tur etiam falsicas istorum, qui
ponunt plures gradus supposi-
tionis simplicis.

ITEM sciendum, quod
suppositio personalis est accep-
tio termini in propositione,
respectu prædicati non ponen-
tis differentiam inter superiorius
& inferiorius; vt homo currit, ho-
mo disputat. Et est duplex sci-
licet communis, & discreta. Cō-
munis est acceptio termini cō-
munis, p̄ suo significato vel suis
significatis, respectu pdicati nō
ponētis differentiam, inter supe-
riorius, & inferiorius; vt hō est ani-
mal. Sed discreta est acceptio ter-
mini discreti pro suo significa-
to respectu pdicati non po-
nentis differentiam inter supe-
riorius, & inferiorius, vt Soc̄es & currit.

Et

. Sumimul Petri Hispan.

E Et est duplex suppositio communis scilicet determinata, & confusa: de quibus proportionabiliter dicendum est: sicut in suppositione materiali: ita quod sicut est duplex suppositio confusa materialis, confusa, & distributiva, & confusa tantum: ita etiam est duplex suppositio confusa personalis, scilicet confusa, & distributiva; & confusa tantum.

ETE M sciendum quod omnis terminus communiter tenetur; cui immediatè additur signum universalē non impeditum supponit confusè & distributiuē, siue tale signum affirmatiuum, siue negatiuum: ut omnis homo currat nullus homo currat ibi homo, in vita que propositione supponit confusè, & distributiuō, id est pro omnibus suis significatis copulatiuē. Secundū regula, quod terminus communiter tenetur, sequens negationem negantib; siue mediatię, siue immediatię, supponit confusè, & distributiuē: ita quod negatio est talis naturæ, quod facit omnem terminum sequentem distribuibilem supponere confusè, & distributiuē, & hoc est quod dicebant antiqui, quod negatio negans est malignantis naturæ: quia quod post se inuenit destruit. Et debet intelligi ista regula: dummodo negatio, & illitteromi pertineant ad eadē copulam; quod notanter dicitur; nam in ista propositione, lapis, qui non est animal, est albus; ibi ly albus non distribuitur; quia non pertinet ad copulam negantem. Tertia regula: omnis etminus communis

communiter tenetur, sequens comparatiū comparatiū tenum non impeditum: rectum ab illo comparatio, supponit cōfusè, & distributiuē; vt musca est fortior animali ly animali superponit confusè, & distributiuē ideo ita est falsa musca est fortior aliquo animali, ubi ista est vera, musca est fortior omni animali. Quarta regula: omnis terminus communis communiter tenetur, sequens terminum includentem negationem, vel diuersitatem, aut arietatem, rectum ab eo non impeditum supponit confusè & distributiuē, vt iste caret teste: ibi ly teste supponit cōfusè, & distributiuē: iste differt ab alio: ibi ly asino distribuit: ideo illa est vera: Petrus differt ab omni animali: ubi illa est falsa. Petrus differt ab animali. Quinta regula: omnis terminus communis communiter tenetur, sequens immediatè pmodum cātualis: istas duas distinctiones, scilicet & sine, supponit confusè, & distributiuē: vt Gregorius est sine pedibus: ibi ly pedibus supponit cōfusè, & distributiuē: Petrus est extra dominum; ibi ly dominū supponit confusè & distributiuē. Sexta regula: terminus communis communiter tenetur ex iis predicationis orationis, & exclusiū supponit cōfusè, & distributiuē, vt tantum animal est homo: ibi ly homo supponit confusè, & distributiuē. Septima regula, & ultima est: omnis signum universalē, siue affirmatiuum, siue negatiuum existens pars tubie-cti, vel predicationis distribuit terminum: immediatè sequētem: vt Gregorius videns omnem homi-

Arti. 3.

Regula
la qua-
dam.

A hominem, quod est ibi tantum sy-
homine distribuitur, item pro
suppositione confusa tantum
nota has regulas.

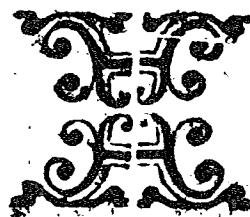
PRIMA est: omnis terminus
communis communiter tenus
existens praedicatum propositionis
vniuersalis affirmatiꝫ
supponit confusè tantum.

Secunda regula: omnis ter-
minus communis communiter
tenus, sequens mediatis vel im-
mediate terminū distributiū
per signum affirmatiuum, suppo-
nit confusè tantum, ut cuiusli-
bet hominis asinus dicitur, ibi ly
asinus supponit confusè tantū.

Tertia regula: omnis termi-
nus communis communiter ten-
sus, existens subiectum proposi-
tionis exclusiꝫ, supponit con-
fusè tantum: ut tantum homo
est animal: ibi ly homo suppo-
nit confusè tantum.

B Quarta regula: omnis termi-

nus communis communiter ten-
tus, rectus à parte post à dictio-
nibus importantibus actum in-
teriorē anima, supponit con-
fusè tantum, ut promitto tibi
equum: ibi ly venientem sup-
ponit confusè tñ: cognosco ve-
nientem; ibi ly venientem sup-
ponit confusè tantū. Ultimo
est adquerendum quod moder-
ni logici pro suppositione con-
fusa tantum adinuerunt unū
signum scilicet A, ita quod om-
nis terminus, cui additur ista lis-
tera, A, supponit confusè tantū,
ut dicendo, A homo non est ho-
mo, ibi primum ly homo sup-
ponit confusè tantum, ideo ista
est vera, A homo non est homo,
ubi illa est falsa, homo non est
homo. Ex quo sequitur falsitas
aliquorum logicorum, dicen-
tiū omnem propositionem
esse veram, in qua idem praedi-
catur de seipso.

PETRITATARETI^o PARISIENSIS,

Tractatus de Descensu.

*Et suppositionibus, & consequentijs quād
maxime conferens.*

Descen-
sus du-
plex.

Deo cuius declaratione notatur primo, quod duplex est descensus scilicet diuisiuus, & arguitiuus Diuisiuus, qui fit per diuisionē: ut animalium aliud rationale, aliud irrationale: & de isto non est hic ad propositum. Sed descensus arguitiuus est consequētia formalis, in qua arguitur à terminō communiter supponēte ad eius inferiora in supponēdo virtute suppositioni, ceteris tamen terminis, sub quibus nō sit descensus tam categorematicis, quām syncategorematicis non variatis. Nota secundō, q̄ ex hoc quod dī, consequētia formalis, sequitur, q̄ ibi non est descensus: oīs homo currit; ergo Socres si est, currit: & Plato si est, currit, & sic de alijs: nisi capiendo ibi descensum largē, p̄ bona consequētia siue materiali, siue formalí quia tunc nō est formalis; quia in simili forma non sequitur, vt non sequitur: oīs hō currit; ergo Guillermus si est, currit: & Fauellus si est, currit: & tā seruat consimilē formā: quia ibi non variatur, nisi superioritas, & inferioritas, que non se tenent ex parte formæ

consequētia, oportet ergo sic descendete oīs homo currit: ergo iste hō si est, currit: & iste hō 74. H̄ si ē, currit, & sic de alijs. Et quō Ut viuū ibi sit consequētia formalis, & est in iūnō in prima visum est in sum- mulis eīnūlīs capitulo de inductione. Dicitur notanter, a termino cō- muniter supponente, ad denotandū quod sub termino suppo- nente discrete non pōt haberi descensus: ideo ibi non est de- scensus, isti homēs currunt; ergo iste hō currit: & iste hō currīt, quia subiectū primæ supponit discrete, non habens inferiora sub se. Dī notanter; ad inferiora in supponendo, ad denotandū, q̄ non dēt fieri descensus ad inferiora insignando, & rō est. q̄a terminus cōiter sumptius nō semper supponit pro inferiorib⁹ in significando, vt homo non semper supponit pro Adā. & tamen est inferioris in significando, quia iste terminus, hō, se cūdatiō significat omnia talias siue sint, siue non sint; & tamen nō supponit sp̄ pro eis, nisi esset respectū copulæ ampliatuę, vel in propōne necessaria. Dī notanter, ceteris terminis, sub q̄b, nō sit descensus, non variatis, quia tales nullo modo debet variatiō quod

Proposi-
tio de-
scensa
guid.

Condi-
tiones
descen-
sa re-
quisita.

Inseri^d

A quod non debet intelligi quātū ad suppōnē, sed quātū ad significationē; nam in istā oīs homo est animal; ly animal supponit confusè tantū, & tñ in descēdētibus supponit determinatē; vt in ista, iste homo est animal. Dī notanter, sub quibus non fit descēsus, quia termin⁹, sub quo fit descensus; bene potest variari; vt patet descendendo sub ly homo i illa ppositione; omnis homo est animal, qui accipitur in descendētibus cū pronomine demonstrante; vt ista homo est animal. Et aduertere, φ ppositio descensa est propositio, sub cuius termino vel terminis fit descensus; & ppōnes descēdētes sunt propositiones, per quas descēdimus sub aliquo termino. Nota tertio, quod ad hoc qđ descensus sit sufficiens tres cōditiones requiruntur.

B Prima, φ enumerentur omnia supposita termini, sub quo fit descēsus in propria forma, vel mediāte ista particula, & sic de alijs, vel aliqua sibi æquialente; ideo non est ibi descensus sufficiēs; omnis homo currit; ergo iste hō currit, & ista homo currit, licet tñ sit bona cōsequētia & etiā formalis; tñ non est sufficiens descensus: quia oīa singulatia non enumerantur. Secūda φ fiat taliter qualiter debet fieri. Vñ debet sic fieri, videlicet, φ sub termino suppōnēte cōfusē. Badi. Distributiū fiat descensus copulatiū: & sub termino suppōnēte determinantē descēsus disiūcētiūs; & sub termino suppōnēte confusē tantū, descensus disiunctus, vel copulatus, vel nullus; vt postea videbitur; & sub termino suppōnēte discretē, nul-

Ius debet fieri descensus. Ex quo sequit, quod ibi non est descensus sufficiens; omnis homo currit: etgo iste homo currit, vel iste homo si est, currit, & sic de alijs licet tamen sit bona consequentia. Tertia conditio, quod ecōtra, valeat ascensus, sicut valet descensus; ideo non est ibi descēsus sufficiens; omnis homo currit; ergo iste homo currit, & iste homo currit; quia ecōtra non valeat ascensus; vt nō sequitur: iste homo currit, & iste homo currit: ergo omnis homo currit. Vnde ascensus est argumentatio, in quo arguitur ab inferioribus in supponendo, ad superius, mediante ista particula, & sic de alijs, vel sibi æquialente; vt iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs; ergo omnis homo currit; Et per contrarium descensus insufficiens est: cui deficit vna illarum trium conditionum. Et aduertere, quod ascensus potest multis modis fieri. Prima, à copulatiua composita ex singularibus, ad vniuersalē illorum singularium; vt iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs; ergo omnis homo currit. Secundō, a disiunctiua, in qua ponuntur inferiora ad indefinitam, seu ad propositionem, in qua terminus illorum singularium ponitur; vt iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs; ergo homo currit. Tertio, a propositione categorica de extremo copulato, vel disiuncta ex singularibus, ad propositionem in qua terminus superior adulat singularia supponit confusē tantum, vt bene sequitur omnis hē est hoc animal, vel

Asce-
, & qu-
& qu-
modo

Summul. Petri Hispan.

Descen-
sus ar-
guitu⁹
duplex
typ.

E hoc animal, & sic de alijs: ergo omnis homo est animal. Nota Quartò, quod duplex descensus arguitius ponitur ab aliquibus scilicet simplex, & mixtus: simplex est quadruplex, scilicet copulatiuus, disiunctiuus, copulatus, & disiunctus. Vnde descensus copulatiuus est, quo ut sic descendendo, subinfertur vna propositio hypothetica copulatiua, composita ex omnibus singularibus illius termini supponentis, virtute cuius descenditur. Descensus disiunctiuus est, vbi in descendendo subinfertur vna disiunctiuua, composita ex omnibus singularibus illius termini supponentis: virtute cuius descenditur: Sed descensus disiunctus est, vbi in descendendo subinfertur vna propositio categorica de disiuncto extremo, composita ex omnibus singularibus illius termini supponentis, virtute cuius descenditur. Sed descensus copulatus est, quando in descendendo subinfertur vna propositio categorica de extremo copulato, composita ex omnibus singularibus illius termini supponentis, virtute cuius descenditur. Quintò nota, quod sub termino, sub quo potest fieri descensus copulatiuus, potest fieri descensus disiunctiuus, & disiunctus, & aliquando copulatus: sed non ecōtra: cuius ratio est, quia ad propositionem copulatiuam sequitur propositio disiunctiuua composita ex consimilibus terminis: vt bene sequitur, iste homo currit, & iste homo currit: ergo iste homo currit, vel iste homo currit. Etiam ad propositionem disiunctiuam sequitur

propositio categorica de extre-
mo disiuncto: vt bene sequitur:
iste homo currit, vel iste homo
currit: ergo iste homo, vel iste
homo currit. Sed ad proposi-
tionem de disiuncto extre-
mo non potest fieri gratia formæ de-
scensus disiunctiuus, neque co-
pulatiuus, neque copulatus: vt
non sequitur: omnis homo est
hoc animal, vel hoc animal, &
sic de alijs: ergo omnis homo
est hoc animal, vel omnis homo
est hoc animal: nec etiam sequi-
tur: ergo omnis homo est hoc
animal, & omnis homo est hoc
animal. Etiam non sequitur: omnis
homo habet hoc caput, vel
hoc caput: ergo omnis ho-
mo habet hoc caput, vel omnis
homo habet hoc caput. Etiam
sub termino, sub quo potest fie-
ri descensus copulatus: non po-
test fieri gratia formæ descen-
sus disiunctus, neque disiunctiuus,
neque copulatiuus: vt non
sequitur, nullum caput habet i-
ste homo, & iste homo, ergo
nullum caput habet iste homo,
vel iste homo, nam prima est ve-
ra, & secunda falsa. Et aduerte,
quod iste descensus copulatus fit
sub termino supponente con-
fusè tantum, & primò sub ter-
mino supponente confusè tan-
tum ratione signi collectiui, cu-
iusmodi est, omnes: vt, omnes a-
postoli Dei sunt duodecim: ibi,
Apostoli Dei, supponit confusè
tantum, sub quo fit descensus
copulatus: vt omnes Apostoli
Dei sunt duodecim, ergo isti a-
postoli Dei, & isti apostoli Dei,
& sic de alijs sunt duodecim. Fit
etiam sub p̄dicateo propositio-
nis exclusiū, vbi dictio exclu-
siva tenetur gratia pluralitatis:

A vt tantum quinq; sunt prædicabilia: ibi prædicabilia supponit confusè tantum, sub quo fit descensus copulatus: vt tñm quinque sunt prædicabilia: ergo tñm quinq; sūt ista prædicabilia, & ista prædicabilia. Fit et iste descensus copulatus sub termino, supponente confuse tñm ratione duorum signorum: quorum primum est negatiū, & secundū affirmatiū, vt nullum caput habet omnis homo: hō ibi supponit confusè tantum, & sub eo licet fieri descensus copulatus, vt prius visum est. Descensus mixtus est, qui componitur ex disiunctivo, & copulativo, & fit sub termino supponente confusè & distributiū distributione incompleta & imperfecta. Pro

B cuius declaratione est aduertēdū, quod aliquis terminus dicit supponere confusè & distributiū dupliciter. Vno modo distributione cōpleta: alio modo distributione incōpleta. Vn de terminus dicitur supponere cōfusè & distributiū distributione completa & perfecta, qui sic supponit quod remoto signo cōfusio, ratione cuius supponit cōfusè & distributiū: supponit determinatè: vt omnis homo currit, remoto, omnis homo supponit determinatè, & sub tali fit descensus copulatus. Sed terminus dicitur supponere distributiū distributione incōpleta & imperfecta, qui sic se habet, quod remoto signo confusio, ratione cuius supponit cōfusè & distributiū: supponit confusè tantum, vt ad equitādū non requiritur equus, supponit cōfusè & distributiū distributione incompleta, & imperfe-

cta: quia remoto ly non, ratione cuius distribuitur: tunc supponit confusè tantum, & sub tali fit descensus mixtus, nisi appellatio impeditat, vt ad equitandū non requiritur equus: ergo ad equitandum non requiritur iste equus, vel iste equ⁹, & ad equitandū non requiritur iste equus vel iste equus. Et similiter posset dici de ista: ego nos promitto tibi equū, sic quod ly equum supponit confusè & distributiū, distributione incompleta & imperfecta. & potest fieri descensus mixtus, nisi appellatio impeditat: quia ly equū appellat suā ratione formalem, & videtur quod sit necesse ponere talē descensum, vel negare duas regulas logicales. Prima, quod negotio distribuit terminū sequētem, cōmuniter tentum. Secunda, qđ terminus distribuibilis in vna contradictionum non distributus, debet distribui in alia, nisi sit determinatio accepta vniā acceptance cū suo determinabili. Et si q̄s dicat iste descensus est nugatorius: q̄a secūda pars illius descensus nihil facit. Dico q̄ verū est quo ad veritatem, sed bene facit quod ad formam descensus copulatiū, qui nō est formalis sub quolibet termino supponente confusè & distributiū, sed solum sub termino supponente cōfusè & distributiū distributione incōpleta, & imperfecta. Et aduerte, quod de suppositione istius termini, equum, nō promitto tibi equū, est cōtrouersia inter Doctores: eam dicunt aliqui, quod supponit cōfusè tantū, sicut in ista, ego promitto tibi equum; & quod negotio impeditatur per signum

Sup pa-
gina.
229.

D.

Insta-
tia.

Summul. Petri Hispani.

Notandum.

Ex speciale confusium. Etiam est contiouersia de ista, ego promitto tibi equum: nam dicunt aliqui, quod ly equum supponit simpliciter pro equo in communi, Sed ista opinio non est multum communis: ideo dicunt alij, quod supponit confusè tātūm: & isti diuersificantur ad inuicē: Nam dicunt aliqui: quod promittendo equum, omnē equū promitto: ita quod bene sequitur, ego promitto tibi equum: ergo omnem equū tibi promitto, & bene etiā sequitur: ego promitto tibi equum: ergo equū tibi promitto, & isti sic probant suam opinionem; quia promittendo equū, promitto aliquid vel nihil. Dicūt alij de alia opinione, quod promitto aliquid. Cōtra: quia ista est vera: nihil pmitto, concedunt: etiam ista, nullum equū promitto concedunt, & cū dicitur: ergo si ista sit vera, nullum equum promitto, sequitur quod ero absolutus dando aliquid, quod non debeo; quia dādo istum equum, ero absolutus & tamen istum equum non debeo; concedunt quod sunt absoluti, dando quod non debent. Probant vterius, quod bene sequat: promitto tibi equū, ergo omnē equū tibi promitto; quia dando tibi istum equū, ego ero absolutus: & istum equū, & aliū equū, & sic de alijs; ergo oēm equū tibi promitto. Dicitur negādo consequētiām; quia iam dicitur, quod ero absolutus, dādo aliquid, quod nō debeo. Cōtra, si tu dicis corā iudice, quod tu nihil debes mihi, eris absolutus; ergo illa erit falsa, nihil debeo. Dico, quod si dicam istā; nihil debeo ubi corā iudice; ego nō ero

absolutus, nisi dicam istā. Quod ego G non debeo aliquid. Item bene sequitur, debeo tibi equū: ergo à me debetur tibi equus; consequētia patet ab actuo ad passūm, & ultra à me debetur tibi equus, ergo equus debet tibi à me. Patet consequētia, quia aīs & cōsequēs sunt ex eisdem extremis, & hñt eādē cām veritatis: nā sicut ad istā; à me debet tibi equū, sufficit quod extrema pro eodē supponant: ita ad istā equus debet tibi à me. Respondeatur quod hoc nō sufficit præcisē ad ista; equus debetur tibi à me: sed quod vnum suppositū subiecti, sit vnum suppositū p̄dicati: modo nullus est equus, qui debeatur tibi à me. H̄e bene sequitur, debeo tibi equū: ergo omnem equum debeo: quia promittendo equū omnem equū promitto: ergo debendo tibi equum, omnem equū debeo, cōsequentia est nota: & antecedēs probat, quia missio est actus voluntatis, qui non fit nisi secūdum aliquam rationē, sed promittendo equum, promisi secūdum propriā rationē equi, quae cōuenit omni equo: quia secūdum tales omnem equū significat. Respondetur primō, quod talis ratio, seu conceptus significat indisūctū, vel copulatim oēm equum, & disūctim cōuenit omni equo: sed nō disūctiū. Dico vteri⁹, quod tua pmissio fit secundū aliq̄ ratione, illi, vel illi equo cōuenientē; sed nō isti equo conuenientem, vel isti equo conuenientem; nā qñ dē equum pmitto, denotat quod actus pmissionis fit ad omnem equum disūctiū; & pro aliquo vno verificetur pmissio, sed dicēdo:

Ado: promitto ibi equū; non requiritur hoc: Et cū dī ad hoc, quā sit vera: equū tibi promitto, sufficit promittere equū secundum rōnem propriā equi, vel secundū alia: ergo si promittā tibi equū secundū rōnē propriā equi, equū tibi promittā: qui promittā tibi equū secundū propriam rōnem, vel alia. Dī, quod ad hōc quod ista sit vera, equū tibi promitto: non sufficit quod promittā tibi equū: sed qđ ratio p̄pria equi vel alia eadai supra aliquā determinatū suppositū. Sed qđ nō sequatur, p̄mitto tibi equū: ergo oēm equum tibi promitto: probatur: quia iunc sequit quod oporteret, quod dare tibi omnē equum, antequā esset absolutus: quia nullus absolvitur a debito, nisi soluat ea, quę debet; sed oēm equum tibi debereim: igitur: Rñdēt negando, qđ nō possim absoluī a debito, nisi oē illud soluā quod debeo: sed sufficit, qđ aliquo modo vel aliquid soluā, cui vel quibus conuenit ratio, secundum quā facta est obligatio. Secundo sic: si promittendo equū, omnē equū deberē, sequeretur quod equum regis Franciæ tibi deberē; quod est falsum; quia ad illum soluendū me non obligauī. Rñdēt, quod equū regis Franciæ tibi debeo: & ad ipsum soluendū me obligauī: & ideo si illum haberē, & tradicerem tibi, soluerem tibi: & tñ cū hoc stat: qđ non debeo tibi equū regis Franciæ, nec me obligauī ad soluendum equū regis Franciæ secundum illam rationem, secundū qđ dī equus re-

gis Franciæ; sed obligatio fuit facta secundū rationem specificam, conuenientē oī equo. Tertio sic: quia sic arguēdo, promitto tibi equū: ergo equū tibi promitto; arguitur à termino supponente confusè tñ, ad ipsum supponentē determinatē, remanente signo cōfusuo: ergo nō bene sequitur. Item sic arguēdo, promitto tibi equū: ergo omnem ei quām tibi promitto: arguitur à non distributo ad distributum: igitur. Rñdēt quod terminus dī supponere confusè tñ duplīciter. Vno modo secundū distributionem termini præcedentis; & sic non valet consequentia; vt non sequitur, oīs homo est aīal, ergo aīal est omnis homo. Alio modo dī supponere cōfusè tñ, rōne alicuius signi specialis cōfusui: sic qđ sub eo nō pōi fieri descensus, nec copulatiuus, nec disiunctiuus: & iunc non est inconveniens arguere a tali termino supponente cōfusè tñ ad ipsum præcedentē supponentē determinatē. Dñt vterius, quod a non distributo ad distributū est aliquā bona consequentia & materialis, vt in proposito; & ponūisti duas regulas. Prima, quod à termino appellante suā propriā rationē, ad ipsum non sic appellantem, est bona consequentia; dūmodo non ponatur terminus importans negationem; vt bene sequitur, cognosco venientē; ergo venientē cognosco, quia impossibile est, aīs esse verum sine consequente; sed non sequitur, ego ignoro hominē; ergo hominē ignorō; quia ignorō importat negationem. Secunda regula; à termino non appellante suā rationē formalem sub disiunctione,

Sc. li 4,
d. 15. q.
1.2.3.4.

Bequum tibi debereim: igitur: Rñdēt negando, qđ nō possim absoluī a debito, nisi oē illud soluā quod debeo: sed sufficit, qđ aliquo modo vel aliquid soluā, cui vel quibus conuenit ratio, secundum quā facta est obligatio. Secundo sic: si promittendo equū, omnē equū deberē, sequeretur quod equum regis Franciæ tibi deberē; quod est falsum; quia ad illum soluendū me non obligauī. Rñdēt, quod equū regis Franciæ tibi debeo: & ad ipsum soluendū me obligauī: & ideo si illum haberē, & tradicerem tibi, soluerem tibi: & tñ cū hoc stat: qđ non debeo tibi equū regis Franciæ, nec me obligauī ad soluendum equū regis Franciæ secundum illam rationem, secundū qđ dī equus re-

Summul. Petri Hispani.

Pad omnem alium terminū præcisè appellantem suā propriam rationēm, nō valet consequentia: nisi esset terminus importās negationem: vt nō sequitur, ve-

nientem cognosco: ergo cognoscō venientem: licet bene sequatur, lectionem ignoro: ergo ego ignoro lectionem: p p negatio-

nem, quam includit, ignoro, & propter utrasque rationes & ea-
cum defensiones, ambæ opinio-
nes, videntur multum probabi-
les, & ultima multū videtur esse

subtilis, quā multi moderni re-

pent. Sequuntur regulæ de de-

scensu. Prima: sub termino sup-

ponente discretè, non potest fieri aliquis descensus. Cuius ratio

est: quia descēsus debet fieri per

inferiora: sed terminus discretè

tenuis, non habet inferiora: igi-

ur. Et si quis dicat: iste termi-

nus homines, in ista proposizio-

ne, isti homines currunt, suppo-

nit discretè: & tñ sub eo potest

fieri descensus: quia bene sequi-

tur: isti homines currunt, ergo

iste homo currit, & iste homo

currit, & iste homo currit. Re-

spondetur, quod ibi non est de-

scensus: quia descensus fit a su-

periori ad inferiori: modo iste

terminus homines, nō est supe-

rius ad istos terminos, iste ho-

mo & iste homo, eum non possit

de ipsis prædicari. Et si quis ite-

xum dicat, ly homines supponit

pro pluribus diuisim: qd demō-

stratis quatuor hominibus, de

quibuscumque duobus illorum

quatuor verū est dicere: isti sunt

isti homines isti sunt homines.

Dicitur quod verū est equivo-

cè: quia aliis est actus demo-

stratiuus, per quē demonstran-

tur alij duo homines, & aliis

per quem demonstrantur alij duo
homines. Ex quo sequitur, quòd
est possibile aliquem terminum
supponere pro pluribus equivo-
cè secundum cūdem conceptum
formalem: Nam in istis duabus
propositionibus: iste homo cur-
rit, & iste homo currit, demon-
strando per ly, iste, in prima So-
cratem, & in secunda Platonem:
tunc ly homo secundū eundem
conceptum communem & spe-
cificum, representatiuum om-
nium hominum: supponit pro
Socrate & Platone æquivoce: &
hoc p p diversitatē actuum de-
monstrandi sibi coniunctorum.
Secūda regula: sub quolibet ter-
mino cōiter tanto, quantum est
ex se, potest fieri descensus; dū
modo habeat plura supposita, &
dummodo possit singularizari.
Notanter dicitur dummodo ha-
beat plura supposita, quia si non
haberet plura supposita, propriè
nō posset fieri descensus, vt sunt
isti termini, mūdus, sol: sub qui-
bus non fit descensus. Et si quis
dicat, dicendo: phēnix potest es-
se, phēnix non habet nisi vñum
suppositum: & iñ potest fieri de-
scēsus ad phēnicem, qui fuit, &
ad phēnicem qui est: & ad phē-
nicem qui erit: cum phēnix ibi
amplietur Respondetur, q pphē-
nix, ibi non ampliatur, quia ad
hoc quod alij quis terminus am-
plietur, oportet qd habeat sup-
posita, correspondentia illis dif-
ferentijs tem porum. Dī noran-
ter, dūmodo possit singularizare:
i: p p verba adiectiva, quæ non
possunt singularizari: vt Socra-
tes currit: ibi sub ly, currit, non
potest fieri descensus; cum ad ly
currit non possit addi signū si-
gulare. Dicebatur etiam notan-

Ater quātum est de se, qui propter va-
riationem appellationis non po-
test fieri aliquin descensus, vt ego
cognosco venientem: ibi sub ly-
venientē, qui est terminus ternis,
non sit propriè descensus, quia
non sequitur cognosco venien-
tem: ergo cognosco huc venien-
tem, vel hunc venientem, quia
descensa potest esse vera, descen-
dente existente falsa. Dicunt min
aliqui, sed Buridanus & Dorp. quod
bene potest sic descendit: cognos-
co venientē, ergo hunc venien-
tem, vel hunc venientem congno-
sco. Tertia regula, cāvēdum est,
quod quando sit descensus sub
aliquo termino, quod alij terminis
sub quibus non sit descensus, non
sint pro pluribus neque pro
paucioribus in descendētibus,
quam in descensa. Vnde ad hoc
quod bene descendat ueruan-
do sunt aliquæ cautelæ. Prima
quod nullus terminus debet a-
liter appellari in descendētibus,
quam in descensa. Secun-
da; quod nullus terminus debet
aliter restringi in descendētibus,
quam in descensa. Tertia;
quod nullus terminus debet a-
liter ampliari in descendētibus,
quam in descensa. Quar-
tas quod termini, sub quibus sit
descensus, non accipiantur pro
pluribus in descendētibus,
quam in descensa; ideo non se-
quitur, omne animal quod non
est homo, est irrationale: ergo
omne animal, quod non est iste
homo, est irrationale; & omne
animal, quod non est iste homo,
est irrationale; nam descensa est
vera, & descendentes falsæ; &
hoc propter hoc quod ly animal
accipitur pro pluribus in de-
scendētibus, quam in descen-

sa. Similiter non sequitur, qui-
libet asinus cuiuslibet hominis
currit; ergo quilibet asinus istius
hominis currit, & quilibet asin-
us istius hominis currit, quia
in aliquo casu descensa potest es-
se vera, descendētib. existētibus
falsis, vt postea casu, quod si
tanum tres homines, & quod
illi tres homines habeant tres
asinūs communes, qui currant,
& quilibet habeat unum specia-
lem, qui non currat; tunc ista est
vera, quilibet asinus chiluslibet
hominis currit, & tamē descen-
dentes sunt falsæ, scilicet iste; er-
go quilibet asinus istius homini-
s currit, & quilibet asinus istius
hominis currit, & hoc est pro-
pter hoc, quod asinus accipitur
pro pluribus in descendētibus,
quam in descensa. Eiam pro-
pter talem defectum non sequi-
tur, omne animal preter homi-
nem est irrationale, ergo omne
animal preter huc hominem est
irrationale. Eiam non sequitur
omne animal videat omnem a-
sinū, est homo, ergo omne ani-
mal videns hunc asinum, est ho-
mo, quia in aliquo casu stat au-
tecedens esse verum, & conse-
quens fallum, nam ponendo ca-
sum, quod sint tanum tres asinū,
quos solūm videat homo, &
quod tamen quilibet asinus vi-
deat se, tunc ista est vera, om-
ne animal videntes omnem a-
sinum, est homo, & ista est falsa;
omne animal videns hunc a-
sinum, est homo, quia ipsem et asinū
videt se, qui non est homo.
Vnde propriè, debet sic fieri de-
scensu: omne animal, quod non
est homo, est irrationale: ergo
omne animal quod non est ho-
mo, & iste homo, est irrationale;
& om-

Sūmimul. Petri Hispan.

E & omne animal quod nō est iste homo, est irrationale. Aliqui tñ dicunt, quod in descendendo sub ly homo oportet descendere sub ly animal; demonstrando solum animalia bruta; vt omne animal quod non est homo, est irrationale: ergo hoc animal quod non est iste homo, est irrationale, & hoc animal quod nō est iste homo, est irrationale. Et proportionabiliter dicat de alijs, vt de ista: omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem, & hunc hominem est irrationale, vel sic: hoc animal aliud ab hoc homine est irrationale, & hoc animal aliud ab hoc homine est irrationale, semper demonstrando per ly hoc animal brutum. Et pp ignorantiam illius descensus multi dixerunt, quod sub ly hominem non poterat fieri descensus: quia supponeret simpliciter, quod nō est verum: sed supponit confusè, & distributiù. Etiam datur de ista: omne differens ab ente non est: descendendo sub ly ente: quia non sequitur: ergo omne differens ab hoc ente: nō est, sed oportet sic descendere, ergo omne differens ab hoc ente, & hoc ente, non est. Sed nunc restat parvum dubium, quo debeat fieri descensus sub ly hominis in ista propositione, quilibet asinus hominis currit: quia terminus hominis supponit confusè & distributiù, ex regula omnium logorum, q̄ aggregatum ex recto & obliquo recto præcedente, cui immediate additur signum universalis, supponit confusè & distributiù: non potest. n. sic descendit: ergo quilibet asinus istius hominis currit: & q̄libet asinus

istius hominis currit: quia stataret aīs esse verum, consequente existente fallo in aliquo casu, vt posito casu, q̄ solū tres homines habeāt asinos, qui currāt, & alij homines non habeant, tunc ista cōiter cōceditur: quilibet asinus hominis currit, & tñ aliquæ descendentes sunt falsæ: quia veniendo ad hoīes, qui non habēt asinum: tunc ista est falsa: ergo quilibet asinus istius hoīis currit, quæ est vna affirmatiua, cuius subiectum pro nullo supponit. Vnde pro respōsione est advertendum, quod de suppositiōne illius termini hoīis in prædicta propositione, est cōtrouersia inter doctores. Dñt aliqui q̄ ly hominis supponit cōfusè im, & q̄ sub eo debet fieri descensus disiunctus: & cū hoc dñt: q̄ totum aggregatū supponit confusè & distributiù: nec hoc est inconueniens, & totum supponat alia suppositione a suis partibus: nā illud disiunctū Socrates vel Platon currit, supponit cōiter, & tñ partes supponit discretè: & hoc est multū probabile. Alij dicunt, quod supponit cōfusè, & distributiù secundū quid. i. restrictè, & dicūt: q̄ sicut ly asinus restringit per ly hominis, ita q̄ ly hoīis restringit per ly asinus, ad statū solū pro hoībus habentibus asinū, seu asinos: ita quod sensus, quilibet asinus hominis habentis asinum currit: & tunc non oportet descendere nisi pro hominibus habētibus asinum. Sed hoc est multū difficile videre, quo rectus ille restringit obliquū: cū hoc non fiat pp modum constituendi, neq; pp aliquem modum significandi neq; vñ quod fiat per aliquā regulam restri-

A restrictionū : ideo vñ esse vnum purum voluntarium. Ideo dicūt alij quod supponit cōfusē, & distributiūe simpliciter pro quo libet homine, & dicūt quod sub eo in tali propositione nō oportet quod fiat descensus ; sed sufficit, q̄ sub eo, vel sub alio consimiliter supponēte, fiat descensus copulatiuus ; Ideo dāt talem regulam, quod nō oportet, quod sub quolibet termino cōmuni- ter tento, habente supposita, & singularizabile, possit fieri descēsus, & hoc maximē est in terminis supponentibus per signa restrictionis, & distributionis, vt in ista, asinus cuiuslibet hominis curri; nullum aliud à vero est verum; ecce quomodo sub ly hominis (vt dicunt) non potest fieri descensus : quia ly asinus, sub quo non fieret descensus, acciperetur pro tot, & aequalibus in descendēntibus & descensa, vt asinus cuiuslibet hominis currit; ibi asinus accipitur pro omni asino cuiuslibet hominis, & in descendendo; dicendo, ergo asinus istius hominis currit, & asinus istius hominis currit, ibi asinus, accipitur solum pro asino vnius hominis. Etiam in ista, nullū aliud à vero est verū; ibi aliud supponit pro illo, quod non est verum; sed dicēdo; ergo nullum aliud ab hoc vero est verū, supponit pro omni illo, quod non est hoc verum, & sic nō accipitur vniiformiter. Probant hoc etiam ; quia in ista propositione ; tantū substantia non est accidens, ibi accidēs supponit determinatē & tamen sub eo non potest fieri descensus disiunctiuus, vt non sequitur, tantū substantia non est

accidens ; ergo tantū substantia nō est hoc accidens, vel tantū substantia non est hoc accidens, cum descendētes sint falsa, & descensa vera. Et quod supponat determinatē probant, quia quando duo signa distribuentia cadunt supra aliquem terminū in propositione indefinita, singulari, vel particulari ; tunc debet supponere determinatē. Alia regula, in descendendo sub termino supponēte confusē & distributiūe, respectu termini supponentis determinatē, debet addi in descendēntibus alijs a prima, relativum identitatis, vt non homo est animal, sic debet descendēti sub ly animal, ergo homo non est hoc animal, & idem homo non est hoc animal, & idem homo non est hoc animal, & tādem deuenietur ad vnam falsam. Similiter dicatur de ista; quidam homo est omnis homo. Similiter hominis quilibet asinus currit. Etiam hominis quilibet pars est in scholis. Alia regula, in descendendo sub subiecto exceptiūe, oportet mutare ly p̄t̄er, in aliud ab, vt omne animal p̄t̄er hominem est irrationale, ergo omne illud animal aliud ab homine est irrationale, & illud animal aliud ab homine, est irrationale demonstrando solum per ly illud animal brutum. Ex quo sequitur, q̄ non potest descendēti sub termino supra quē cadit dictio exceptiua, nisi prius descendatur sub alio termino. Vel potest dici, quod sic debet descendēti, ergo omne animal p̄t̄er hominem, & hūc hominem, est irrationale, vt v̄sum est in summulis. Alia regula, sub terminis propositionum

D

Sup
car 129
H. 136
H. 175.
6.

Summul. Petri Hispan.

Enūm hypotheticarū propriè nō debet fieri descēsus : quia ex vero sequetur falsum : vt ista est vera, si oē aīl currit, omne aīl mouetur. Et ratio huius est: quia non oportet, q̄ si ad aliquā propositionē sequatur alia propositiō, q̄ ad singularē illius sequunt illa propositio, vel si fiat descēsus debet primo fieri descēsus copulatus sub vno termino : vt si oē aīl currit: & illud aīl currit, & illud aīl currit, & sic de alijs: ergo omne aīl mouet: & sic posset fieri descensus. Alia regula : qñcunq; descēditur sub termino supponente confusē, & distributiū. quē sequit terminus supponens confusē iñ, & illum terminū stantem confusē iñ, sequitur aliis terminus supponens confusē & distributiū, tunc qñ descēditur sub termino stante confusē & distributiū,

Foportet quòd terminus, qui stabant confusē iñ, etiā stet eos fusē iñ in descendantibus vt oī tpe animal est oīs homo: ista est vera, cū ista sit vera: omni tempore oīs homo est animal; per regulā Logitorū; qñ sunt due propositiones constitutæ ex cōsimilibus terminis, eodē modo supponentibus eis idem quantitatis, si una est vera, reliqua est vera; sed ista sunt huiusmodi, igitur. Nec valet dicere quòd in ista, cī tēpore animal est oīs homo, p̄dicatur vniuersale vniuersaliter sumptum; quia vniuersale vniuersaliter sumptū, potest p̄dicari de termino supponente cōfusē iñ: vt ista est vera, homo est omnis homo; vt patet intuēti, ideo descendit oī sub ly tempore in ista, omni tempore aīl est omnis homo, non oportet sic

descendere: ergo in isto tpe ani- mal est omnis homo, & in isto tēpore animal est oīs homo, &c. quia ista sunt falso, & tota causa est, quia terminus, qui stabant confusē iñ in descensa, non stat confusē iñ in descendantibus, sed determinatè, s. ly animal: ideo debet sic descendit: ergo in isto tempore oīs homo est animal, & in isto tēpore: oīs homo est animal. Similiter dicatur de ista: semper homo non est animal, quæ est vera: quia æquivallet isti, omni tēpore omne animal homo non est, quæ est vera. Alia regula: qñ in aliqua propositione ponuntur duo termini supponentes confusē & distributiū, distributione sigillata in terminis absolutis, id est non relativis: ad descendendum sub primo, oportet secundum in propria forma manere: sed in descendendo sub secundo, oportet capere vnum suppositum primi, & inducere in omnibus alijs secundi termini, vt capta ista propositione, omnis homo est omnis homo: si velimus descendere sub subiecto, sic debemus descendere: ergo iste homo est omnis homo, & iste homo est omnis homo: sed si velimus descendere sub praedicato, oportet capere vnum suppositum primi: vt sic dicatur ergo iste homo est iste homo, & iste idem homo est iste homo: & iste idem homo est iste homo. Alia regula: sub termino supponente determinatè, debet fieri descensus disiunctivus; & hoc si talis terminus habeat plura supposita; & quod possit singularizari; vt super car. 125. rius visum est. Sed circa hoc pe. C. teret aliquis quomodo debent Dubijs feri

A fieri descensus sub isto termino copulato, homo & asinus currunt. Rūdetur primo, quod tale copulatum, & omne copulatum ex terminis cōbus supponētibus, supponit cōiter; nō quidem pro aliquo, quia nihil est, de quo possit verificari illud copulatum, sed supponit cōiter pro pluribus; & de pluribus seorsum potest prædicari; ut ista est vera, iste homo, & asinus nō est homo, & asinus; & iste homo, & iste asinus est homo, & asinus, & debet sic descendere, homo, & asinus currunt; ergo iste homo, & iste asinus currunt; vel iste homo, & iste asinus currunt; vel sic, ergo isti currunt, demonstrando per ly isti, hominem, & asinum: vel isti currunt. Aduertere etiam, quod copulatum ex termino discreto & termino cōi, supponit cōiter; ut Socrates, & homo currunt: illud copulatum supponit cōiter, & potest verificari de pluribus seorsum: ut ista est vera, Socrates, & iste homo sunt Socrates: & homo, & Socrates, & iste homo sunt Socrates, & homo; demonstrando per ly iste semper vnum alium hominem a Socrate. Ex quo sequitur, quod tale copulatum supponit cōiter pro oī aggregato, seu copulato ex Socrate, & alio homine: puta pro Socrate, Platone & pro Socrate, & Petro: & potest etiā sic verificari, isti sunt Socrates, & homo: demonstrando per ly isti, aggregatum ex Socrate, & alio hominem: & debet sic descendere: ergo Socrates, & iste homo currunt, vel Socrates, & iste homo currunt, & sic de alijs: vel sic, ergo isti currunt, vel isti currunt: demonstrando per ly isti, aggregatum ex Socrate, & alio homine. Et si

quis dicat, ista propositio: Socrates, & homo currunt: non potest fieri vniuersalis: ergo subiectum non supponit cōiter. Rūdetur, quod immo potest fieri vniuersalis sic: omnis homo, & Socrates currunt: & potest etiā fieri descensus copulatius: sic, ergo isti currunt, & isti currunt, & sic de alijs: demonstrando per ly isti aggregatum ex Socrate, & alio homine. Sed quereretur aliquis de subiecto huius propositionis, Socrates, & Plato currunt. Respōdetur, quod tale subiectum supponit discreti, licet pro pluribus complexiuè supponat: & sub eo non licet fieri descensum: quia sub termino supponente discreti, non potest fieri descensus. Sed quereretur aliquis de subiecto disiuncto: pro quo ponuntur aliquæ propositions. Prima: disiunctum compositum ex terminis discretis, supponit communiter; ut Socrates vel Plato currunt: illud disiunctum supponit cōiter; quia potest prædicari de pluribus seorsum: ut ista est vera, Socrates est Socrates vel Plato; Plato est Socrates vel Plato; & sub eo potest sic descendere; ergo iste vel Plato currunt: vel iste vel Socrates currunt; demonstrando per ly, iste, alterum illorum. Secunda propositio: disiunctum ex terminis communibus, supponit communiter: & sub eo potest fieri descensus: ut homo vel asinus currunt: & potest sic descendere: ergo iste homo vel iste asinus currunt, vel iste homo vel iste asinus currunt, vel sic, ergo iste vel iste currunt, vel iste vel iste currunt: demonstrando per vnum iste hominem, & per aliud asinum. Et si quis petit de isto subiecto, Socrates vel

Quæstum.

D
Regula
de sub
iecto di
siuncto

chimæ

Summul. Petri Hispani.

Dubitatio. **E**chimera currit, qualiter supponi. Respōdetur, quod supponit cōser. Et si quis dicat, supponit p̄ vno solo, puta pro Socrate, & q̄ nō p̄t supponere p̄ chimera cū nihil sit. Respōdetur, q̄ verū est, q̄ supponit p̄ vno solo: ergo non supponit communiter, negat cōsequentia: quia ex parte sui modi significandi vel acceptationis suæ non repugnat supponere pro pluribus: quod sufficit ad hoc, qđ supponat cōmuniter: potest fieri descensus proportionabiliter disiunctiuus, si cut in alijs. Sed quereret aliquis quōdo debeat fieri descensus sub subiecto huius propositionis: omne animal si est rudibile, est asinus: supponendo, q̄ ipsa sit vna de conditionato subiecto. Dico primò, q̄ de suppositione talis subiecti, est cōtraversia inter doctores. Nam dicunt aliqui, q̄ supponit cōfusè, & distributiū p̄ omni illo, de quo est verum dicere, q̄ est animal si est rudibile: & sic supponit p̄ quolibet ente, & etiam p̄ non ente: quia de quolibet tali verū est dicere, q̄ est aīal sit est rudibile. Et sic dicunt; q̄ non est inconveniens aliquid conditionatū supponere p̄ ente, & non ente, sicut ibi tale; nā verum est dicere de aīino, quod est aīal, si est rudibile: & etiā de chimera verū est dicere, quod est aīal, si est rudibile. Et dicunt ultra, quod ad hoc p̄ ppositio affirmativa, in qua p̄dīcat aliquid eōditionatum: sit vera, non requirit, quod subiectū p̄ aliquo supponat: ideo ista est vera, chimera est animal, si est rudibile, & iam subiectū p̄ nullo supponit, immo etiam importat rationē

impossibilem, & est communis **G** opinio fere omnium Logicorū. Et dicunt isti, quod talis propoſitio: omne animal si est rudibile: est aīin⁹: est falsa, quia aliqua singularis eius ē falsa; puta ista; hoc est aīinus, demōstrando per ly hoc, hominem. Alij aliter dicunt, quod illud conditionatū supponit confusè, & distributiū: sed nō pro omni illo, de quo verum est dicere, q̄ est aīal, si est rudibile, sed solū p̄ omni aīali rudibili, ita, quod illud cōditionatum, oē aīal si est rudibile, æquivalet huic: omne animal rudibile, & sic dicunt, oē animal si est rudibile, est aīinus, æquivalere isti, oē aīal rudibile est aīinus, sed hoc non videtur multū probabile; quia illud cōditionatum non importat illa absolute, sed conditionaliter, aliter oportet dicere, nullā esse propositionē de conditionato subiecto, quia tale subiectum, omne animal si est rudibile, subordinatur isti subiecto mentali, omne animal rudibile, vel huic: omne animal, quod est rudibile, est aīinus, & secūdum istas diuersas opiniones aliter, & aliter potest descendere. Alia regula, quādo subiectum alicuius propositionis supponit, suppositione mixta ratione alicuius coniunctionis vel aduerbiij: sic, quod talis p̄positio est mixta quantitatis: tunc propriè sub tali subiecto, non debet fieri descensus unus, mediante quo descendatur sub quolibet termino: vt in ista propositione, omnis homo, & aīinus currunt: subiectum supponit suppositione mixta, & est mixta quantitatis, & non est distinguēda: quia ly omnis propriè non potest distri.

A scribuere totum subiectum: ut visu est in Tractatu de distributionibus: ideo non debet fieri unus descensus sed duo: primò descendendo sub ly homo copulatiuè: sic, ergo iste homo, & asinus curunt, & sic de alijs: secundò descendendo sub ly asinus: ergo omnis homo, & iste asinus currit: vel omnis homo, & iste asinus cutrit. Ex quo sequitur, quod multæ sunt propositiones non singulares, sub quarum subiectis non potest fieri descensus.

B Vnde se s̄esus talis propositionis: omnis homo, & asinus currit: est iste de omni illo: de quo verum est dicere, quod ipsum est homo, & de aliquo de quo verum est dicere, quod ipsum est asinus: de illo verum est dicere quod ipsum est currens, vel potest sic exponi: omnis homo est aliquid quod & asinus est currens: consimiliter dicatur de ista, omnis homo vel asinus currit: Quemadmodum dictum est in Sumulis. Alia regula: sub termino supponente confusè tamen sit descensus disiunctus vel copulatus, aliquando nullus: dummodo appellatio non impedit, vt visum est: vel dummodo talis terminus, sic supponens confusè tantum, non exprimat descensum alteris terminis supponentis confusè tan-

tuim: nam dicendo, omnis homo est l. o. animal, vel hoc animal, totum illud prædicatum quo est unum totale disiunctum, supponit confusè tantum: & tamen sub eo non potest fieri descensus: quia tale prædicatum exprimit desensum illius prædicati, animal, in ista propositione: omnis homo est animal aliter oportet esse processum in infinitum in descendedentibus. Qualiter fiat descensus disiunctus vel copulatus sub termino, supponente confusè tantum: & quando appellatio impedit illum: visum est superius. Alia regula, & finalis: descendendo sub relatio substantię identitatis in propositione copulativa, antecedens debet resumē: vt Socrates est animal, & asinus est illud; ad descendendum sub ly illud oportet resumere suum antecedens, secundum exigentiam suppositionis: vt Socrates est animal, & asinus est illud animal, quod est Socrates: ideo ibi sub ly illud, non potest fieri descensus, cum supponat discreta pro animali, quod est Socrates, & proprie nabiliter oportet dicere in alijs relatiis, & alijs propositionibus, de relatiis ponendo antecedens loco talis relatiū, secundum exigentiam suppositionis:

Suz car.
163. C.

Suz car.
118 H
& Ide

E PETRITATARETI^G PARISIENSIS,

Tractatus Insolubilium.

Art. I.

CIRC A veritatem, & falsitatem propositionum supponitur aliqua. Primo supponitur, quod propositio vocalis, vel scripta, dicitur esse vera vel falsa: quia subordinatur mentali veræ vel falso. Hic videlicet, quod si non subordinaretur mentali, non esset nec vera, nec falsa: quia ipsa vocalis, vel scripta non signaret: & si non signaret, non

Fo^{rum} esset vera, nec falsa. Et si quis dicat: si vocalis, vel scripta, non subordinetur mentali, adhuc erit propositio: & ultra erit propositio: ergo vera vel falsa: quia istud disiunctum, verum vel falsum, est propria passio propositionis. Respondeatur, quod vocalis oratio non est propositio, nisi subordinetur mentali. Dico ultra, quod illa passio propriè cōuenit mentali: & scriptæ: & vocali solùm conuenit propter mentalem. Secundò supponit, quod nulla propositio vocalis, vel scripta

Sc in 1. significat ad placitum verum, d. 27. in vel falsum: quia nulla talis ad fol. 2. ar placitum significat propositio- guitar, ante op. nem: ergo neque verum neque falsum; cum sola propositio sit vera vel falsa: capiendo verum vel falsum logicaliter. Tertio supponit, quod propositio vocalis, vel scripta naturaliter com-

muniqueret significat verū vel fal- sum: quia omnis talis naturaliter cominuniter significat seipsum, quæ est vera vel falsa. Et si quis dicat, propositio vocalis ad placitum significat mentalem, cui subordinatur: ergo ad placitum significat verum vel falsum, cum talis sit vera vel falsa. Respondeatur, ut videbitur in pri- mo Perihet.) quod vocales non si- gnificant mentales, nisi in sensu improprio: quia significant me- diantibus terminis metalibus.

Quarto supponitur, quod vocalis non ultimâ naturaliter propriè significat verum vel falsum, nā talis naturaliter propriè potest significare vocalem, cuius est naturalis similitudo, quæ vocalis est verā vel falsa. Unde men- talis, quæ est naturalis similitu- do huius vocalis: homo est ani- mal: significat illam vocalem na- turaliter propriè, & ad placitum illud, quod significat vocalis: Ideo sicut nulla vocalis ad placitum significat verum, vel fal- sum, ita nulla talis significat ad placitum verum vel falsum.

Quintò supponit, quod nulla men- talis ultimata naturaliter pro- priè significat verū, vel falsum: quia nulla talis naturaliter pro- priè significat propositionē, nisi diceretur quod idem esset noti- tia distincta sui ipsius, de qua ma- gis postea dicetur. Sextò suppo- nitur, quod qualibet mentalis

Infe-
rīus e-

signi-

A. significat verum vel falsum naturaliter cōmuniter: quia quālibet talis naturaliter communiter significat seipsum, quā est vera vel falsa.

Ser. 6. SEQVITVR de causa veritatis, q. tatis, & falsitatis propositionū: 3. & in de qua ponuntur aliquæ propo- 1. d. 3. q. nes. Prima. Nō omnis propo- q. Veri- est vera; quia qualitercunque si- gnisicat, ita est in re significata, positi- vel rebus significatis; quia ista num un est vera. Antichristus exiit: & tamen non ita est in re significa-

ta: quia res significata non video, tur esse aliud, quā Antichristus; modo Antichristus nihil est de hoc tamē postea magis di- cetur: vnde ponatur quod Deus possit creare vnum angelum, quem tamē nunquam creabit ista est vera angelus, à Deo pōt esse: & tamen non est ita in re: quia illa; angelus non est, neq. fuit, neque erit. Secunda pro-positio: omnis propositio affir- mativa vera, quā est de præsen- ei, & de inesse, ea est vera: quia qualitercunque significat esse, ita est in re significata, siue in re bus significatis; sed de præteri- to dicitur vera: quia qualiter- cunque significat fuisse, ita fuit sed de futuro: quia qualitercun- que significat fore, ita erit; & proportionabiliter dicatur de modalibus, sicut de illa de pos- sibili, contingent, necessario, & imposibili. Tertia propositio: quācunque sunt causæ verita- tis alicuius propositionis ex par- te earum significatarum: ille eadem sunt causæ falsitatis, siue cōtradictoriæ: Ideo propter hoc accidit, quod si vna contradic- toriarum est vera, reliqua est falsa quia eadem sunt causæ in re,

istius, & illius. Ex quo inferitur q. C omnis negativa falsa, ex eo est falsa; quia qualitercunque sua cō- tradictoria affirmativa signifi- cat esse, ita est in re, positio, q. il- la sit de inesse, & de præsenti: & dicatur ita proportionabiliter de illis de præterito, & futuro. Quarta propositio ad falsitatem affirmativa nulla est causa in re significata per ipsam: quia ni- hil requiriunt in re significata vel in rebus significatis, sed suf- ficit, q. sit formata, & non vera. Si. n. sit formata, & non vera, ser- quitur, q. sit falsa: modo ad hos qd nō sit vera, non oportet esse aliquid à parte rei significata: sed sufficit, non esse causam, propter quā est vera, quia dato, q. nunquā asinus vel equus esset adhuc illa esset falsa: homo est asinus. Quinta ad veritatem ne- gatiæ nulla causa requiritur ex parte rei significata: quia dictū fuit, quod quācunque causa re- quiritur ad veritatem negatiæ, illa eadem requiritur ad falsi- tatem affirmatiæ sibi oppositiæ: sed constat quod nihil requiri- tur ex parte rei significata ad falsitatem affirmatiæ: ergo ni- hil requiritur ad veritatem ne- gatiæ, saltem ex parte rei si- gnificata. Sed si quis dicat: non ne aliqua falsa est, eo falsa, quia non qualitercunque significat esse, ita est in re si siede præsen- ti. Potest responderi: quod sīca, sed hoc nihil est contra pre- dicta.

SEQVITVR de possibi- litate propositionū, de qua ali- quæ posuntur propositiones. Pri- mas propositio nō dicit possibi- litate, ideo qd possit esse; quia tunc quis proposito dicere possibilis, cō-

Summul. Petri Hispan.

Possibi-
litas pro
positio-
nū vna
de.

E omnis propositio possit esse. Se-
cunda: propositio nō dicitur pos-
sibilis, quod possit esse vera: qa-
tunc ista esset possibilis, homo
est asinus, cū talis possit esse ve-
ra: putā si asinus imponeret ad
significandum tñ, quantum iste
tertius homo, vel homo tñ, quā-
tum rudibile. Tertia: propositio
non dicitur possibilis, eo q̄ pōt
esse vera sine impositione termi-
norū: quia tūc sequeretur, q̄ ista
non esset possibilis, nulla propo-
sitio est negatiua, quiā talis non
pōt esse vera, sine noua imposi-
tione terminorū: q̄ toties, quo-
ties formabitur illa erit falsa: &
hoc saltem tenendo propositio-
nes isolubiles esse categoricas,
de quo magis postea videbitur.

Quarta, propositio non dī pos-
sibilis, eo q̄ subiectum, & prædi-
catum possint pro eodem suppo-
nere, q̄a tūc sequeret, q̄ ista nō
esse possibilis. Soc̄es dicit fal-
sum, posito casu, q̄ non dicat ni-
si istam propositionem, sed hoc
est falsum, nam si Plato dicat il-
lā, Socrates dicit falsum, tūc illa
est possibilis, & pōt esse vera, &
tñ subiectum, & prædicatum non
p̄nt supponere pro eodē. Quin-
ta, p̄positio dī iō possibilis, q̄a
qualitercunque per ipsam signi-
ficatur sine noua impositione
terminorum significacione tota-
li, & p̄positionali, ita pōt esse,
vt ista est possibilis, oīs homo ē
oīs homo, oīs homo currit, oīs
homo est albus. Sed cōtra illud
arguit, q̄a si istud esse verum, se-
queret q̄ ista esse possibilis, om-
ne ens est Deus, cū possibile sit
ita esse, sicut per eam signifi-
catur. Dicitur, q̄d nō: quia p̄posi-
tio vniuersalis nō est possibilis,
cuius aliquæ singulares sūt im-

possibles, sed singulare aliquē G
illius vniuersalis sūt hmōi, igit.
Nam ista est impossibilis, hoc
ens est Deus, demonstrando as-
nū. Respōdetur cōcedēdo, quod
illa est possibilis, omne ens est
De⁹, & qđ multæ singulares ei⁹
sunt impossibiles, saltē quæ nūc
sunt singulares. Ex quo sequitur
qđ ad possibilitatē vniuersalis
non sequitur, qđ quælibet sin-
gularis sit possibilis. Sequitur se-
cundo, qđ ista consequentia nō
est bona, omne ens est Deus, ergo
hoc ens est Deus, demonstra-
to asino. Sequit̄ tertio qđ descē-
sus non est propriè consequētia
formalis, iō aliqui addūt in dif-
finitione p̄pōnis possibilis, vel
sicut pōt significare, p̄p̄ istam,
omne ens est Deus, nā licet, non H
sit possibilis, sicut tunc signi-
cat, n̄ ista potest esse, sicut pōt si-
gnificare, accipendo ens in esse
actuali, & non obiectuali, vel es-
se cognito, tūc potest ista esse,
quōd oē ens sit Deus, si oīa De⁹
annihilaret. Et si quis diceret, si
hoc esset vērū, sequeretur, quōd
ista esset possibilis, oē ens ē as-
n⁹: quia nō videtur maior rō de-
vna, q̄ de alia, cum cuiuslibet ali-
quæ singulare sint impossibili-
les. Respōdetur primō, qđ talis
est impossibilis, omne ēs est as-
nū, quia qualitercūnq. per ip-
sam significatur esse, impossibili-
le est ita eē. Dī secundo, qđ non
est simile, quia istius, omne ens
est asinus, est vna singularis, cu-
ius subiectum non pōt suppone-
re pro aliquo, quæ est impossibili-
lis, sed istius omne ens est De⁹,
nulla est talis singularis. Ex quo
sequit̄ ultra, qđ ista est possibili-
lis, omne quod est, est Deus, &
quod non sequitur, oē quod est,

Dubia-
tio.

A est Deus ergo Socr. est Deus, cum possibile sit, ita esse, sicut per antecedens significat; quia ita sit, sicut per consequens significat.

Necessitas propositio non est.

QVÆRITVR de necessitate propositionum: de qua ponit ut aliquæ propositiones. Prima: Propositio non dicitur necessaria, eo quod non potest esse falsa: quia tunc sequeretur quod ista non esset necessaria: Deus est: quia talis per nouam impositionem potest esse falsa. Secunda propo nō dicitur necessaria: quia non potest esse falsa: sine noua impositione terminorum: quia tunc sequeret. Quod ista esset necessaria, hæc p̄pō nō est vera: demonstrando illam, homo est animus: quia nō potest esse falsa: nisi si fiat noua impositio alicuius talis termini. Tertia, propo dicitur necessaria: quia nō potest esse aliter, quod significat, vel significare p̄t si de noua impositione terminorum

B significatione totali, & propōnali, & hoc si sit de inesse, de præsēti, & affirmatiua. Cōtra hoc agit: quia tunc sequeretur, quod ista esset necessaria, oē ens est: sed consequens est falsū: quia nō est necesse ita esse, sicut p̄ ea significatur? Itē multæ singulares ei⁹ nō sunt necessariæ, sed merē contingentes. Itē bene sequitur: oē ens est: ergo Plato est. sed consequens est cōtingens, igitur, & an si nisi dicat, quod ex necessario sequatur cōtingens. Et, quod cōsequēcia si bona patet: quia nō est possibile, quod aliter sit, qualitercumque per an⁹ significatur nūc quinā sit, sicut per consequens significatur: igitur. Respōdetur, quod talis est necessaria: quia non potest esse aliter, quam ipsa significat si de noua impositione terminorum. Dicitur secundo, quod

licet ad veritatē virtutē falsis requiratur veritas omnium singularium: non tamē ad eius necessitatē requiriūr necessitas omnium suorum singularium. Dicitur vītra, quod illa consequentia non valet: omne ens est: ergo Socrates est. & ad probationem dicitur, quod illud nō sufficit ad bonitatem consequentia. Aliqui tamē non habent prop̄ inconvenienti, quod ex necessitate sequantur cōtingens, & ex contingentia impossibile. Dicitur vīterius, quod sit necesse, ita esse, qualitercumque ipsa signatur: cum non potest ita non esse, qualiter signari, vel signare potest. Ed aduerte, quod propositio nō est. Prop̄cessaria est duplex, scilicet, gratia formæ: vt omnis divisione cessatio de partibus contradicentibus. Quædam est necessaria gratia materiæ, seu gratia certe habitudinis terminorum. Et ista potest esse duplex. Quædam est necessaria simpliciter: vt De⁹ est. Quædam secundum quid: vt omnis propositio de præterito vero: vt Adam fuit. Aduerte, quod propositio de præterito vero potest esse falsa, duplicitet. Primo, quando dependet ab una de futuro & quando ponitur terminus de futuro cum termino præteritis: vt Deus scivit antichristum fore. Secundo, quando est de aliis: quo extremo distributo: vt ista de omni homo fuit in paradiso testi, quæ fuit vera per medium horam, postquam Adam creatus est: & tamē nūc est false.

SEQVTVR de impossibilitate propositionis de qua ponitur talis regula: Propositio dicitur impossibilis: quia qualitercumque per ipsum significatur, vel unde

Ge a signif.

Tractatus

Es significare potest sine noua impositione terminorum, & significatio impossibili impossible est ita esse: ut homis est dux. Et est duplex. Quædam est impossibilis gratia formæ, sicut copulativa composta ex partibus contradicentibus. Quædam est impossibilis gratia materiæ. Et ista etiam est duplex. Quædam est impossibilis simpliciter: quædam secundū quid: ut propositio falsa de præterito. Et aduerte, quod in talibus propositionibus, contradictoriæ, si formentur, sunt necessariæ: ut ista, nullus homo est asinus. Sed de contingentia propositionis uniformiter dicatur, sicut de possibilitate.

Veritas SEQUITVR de veritate, & falsitate propositionum insolubilium. Pro cuius declaratione lubilius supponitur primo: quod propositio habens reflexionem supra-

False, est propositio, quæ significat seipsum sub aliqua ratione, puta sub ratione veri, vel sub ratione falsi: vel sub aliqua alia ratione: ut ista: omnis propositio est necessaria. Et breuiter omnis propositio, in qua ponitur aliquis terminus, qui potest supponere propositio aliquia propositione: habet reflexionem supra seipsum. Et si quis dicat, ista propositio, Socrates dicit falsum: est propositio habens reflexionem supra se, cum aliquo casu potest esse propositio falsificans seipsum: & tamen non significat seipsum. Respondeo, quod talis propositio potest esse in aliquo casu propositio habens reflexionem supra seipsum: ut puta, quod Socrates solùm dicat illam propositionem. Nam in alio casu potest esse

propositio non falsificans seipsum: ut puta, quod Plato dicat illam, Socrates dicit falsum. Nam Socrates potest dicere istam propositionem, homo est asinus: quo facto Plato dicens istam propositionem: Socrates dicit falsum, erit vera, & in hoc conueniunt fere omnes Logici. Nam sicut cognitio dicitur reflexa, quia est cognitio alicuius cognitionis, & voluntas dicitur reflexa, quæ est voluntio alicuius volitionis, sic propositio dicitur reflexa, quia aliqualiter seipsum significat, quæ est propositio. Et sic si aliqua cognitio esset cognitio sui ipsius, ipsa esset reflexa, & de hoc magis videbitur. Et si quis dicat, ex hoc sequeretur, quod omnis propositio haberet reflexionem supra seipsum, cum in qualibet propositione ponatur istud verbum, est, quod significat omne ens: & per consequens significat illam propositionem. Respondetur, quod istud verbum, est tertium adiacens, nihil significat: sed solùm denotat compositionem prædicati cum subiecto: seu, quod subiectum, & prædicatum pro eodem supponant, si sit affirmativa ideo non significat omne ens. Aduerit tamen, quod hoc verbum, est, accipitur sub aliqua differentia temporis presentis: quæ differentia debet accipi, secundum significata subiecti, & prædicati, vere vniuntur ad inuicem. Nam quandoque in instanti: & tunc denotat, vel significat instans, Et quandoque in tempore: de hoc tamen vide latius Sco. in 4. distin. 8. q. 2. Ex quo sequit, quod non significat tempus præsens prolationis propositionis. Et dico, breui-

Inferat.

Ater, quod illud tempus praesens, potest accipi secundum, quod placet ipsu assignare per intellectum: ut aliquando pro anno, aliquando pro uno die, ut patet in nostris locutionibus communibus. Nam dicimus, iste annus est bonus, ista dies est bona. Et sic patet, quod iste possunt esse veræ in uno & eodem tempore, Socrates est albus, Socrates est niger, Socrates est sedens, Socrates est ambulans, & significando unum totum tempus, quod significetur per illud verbū, est, in cuius medietate, Socrates sit albus, & in alia niger, & sic etiā iste possunt simul esse veræ pro eodem tempore, Socrates prandet, Socrates cenat, immo ista est vera duæ contradictiones possunt simul esse veræ sibi inuicem

Bcontradictoriæ, & ly simul dicit simultatē alicuius totius temporis. Et ex ipsis sequit, quod potest cōcedi, quod aliquis in eodem tempore est albus, & non albus. Sed non sequitur, est non albus: ergo non est albus: quia ibi negatur totum tempus praesens, id est pro quolibet tempore praesenti, non est albus. His suppositis ponit divisio propositionis, habentis reflexionem

Divi- super seipsā, & est duplex. Quodam est falsificant seipsam, ut **posi-** nulla ppositio est negativa, quodam est non falsificant seipsam, **bentis** ut omnis propositione est affirmativa. Secunda divisio: propositionem suum falsificantium seipsas, **pra- se** quodam falsificant seipsas per ipsam, se; aut nullo casu positio ut hęc est falsa, demonstrando per ly hęc, ipsammet propositionem, quodam per accidentem, id est in aliquo casu, ut Socrates dicit

falsum, posito quod Socrates nihil dicat, nisi illam propositionem. Tertia divisio, propositionem significantium se esse falsas: quodam significant se esse falsas directe, ut hęc est falsa, demonstrando per hęc ipsammet propositionem. Quodam indirecte, ut posito casu, quod Socrates dicat istam, Plato dicit falsum, & quod Plato dicat istam, Socrates dicit falsum. Dicunt tamen aliqui quod ista: hęc non est vera, demonstrando per ly hęc, seipsam, indirecte falsificat seipsa: quia se non esse veram significat ex propria significations terminorum, & ex consequenti significat se esse falsam, sed de hoc postea dicitur. Item propositionum falsificantium seipsas, rius quodam immediatē falsificant seipsas, ut hęc est falsa: demonstrando per hęc ipsammet propositionem, & quodam mediante, ut ista, hęc est vera, demonstrando per ly hęc suam contradictionem: talis significare esse falsam mediante sua contradictione, quam significat esse veram. Et si quis arguit, probando, quod ista non falsificant seipsam: hęc est falsa, demonstrando per ly hęc, ipsammet propositionem: quia tunc sequeretur, quod due propositiones omnino sibi similes ex eisdem terminis, sic se habent, quod una esset insolubilis & falsa, & alia esset non insolubilis & vera; Patet consequentia: nam sit ista, hęc est falsa, demonstrando per ly hęc ipsammet propositionem, & sit una alia, quae significet illa primaria esse falsam, tunc illa secunda.

Summul. Petri Hispan.

Esta erit vera, & prima falsa, & tamen penitus sunt similes ex eisdem terminis, & pro eisdem supponentibus. Ad hoc dicunt aliqui, quod non est inconveniens. Ideo dicunt, quod nullæ sunt propositiones singulares omnino similares, & penitus idem significantes: quarum ambæ sunt insolubiles. Nam si prima esset insolubilis, significaret seipsum esse falsam, & si secunda etiam esset insolubilis, significaret etiam se esse falsam, & tunc penitus idem non significarent. Et hoc dicunt, qui tenent propositiones insolubiles esse categoricas. Pro cuius declaratione est adquerendum, quod de istis insolubilibus multi sunt modi dicendi: tamen prouincia narrabuntur modi communiores & subtiliores. Vnde

Opinio-
nes va-
tis.

Evnuus modus est, qui tenet, quod qualibet propositio insolubilis sit propositio plures, simul vera & simul falsa. Nam semper subordinatur duabus mentalibus, inconiunctim captis, quarum una est vera, & reliqua falsa. Alius modus est, quod qualibet insolubilis est hypothetica, cui correspondent duæ mentales coniunctæ per coniunctionem. Sed quia isti duo modi parum differunt, ideo reputabimus eos pro eodem, tamen aliqualiter differunt. Nam secundum istum modum, omnis propositio insolubilis est falsa; sed secundum primum modum omnis propositio insolubilis est simul vera, & falsa. Et conueniunt in hoc, quod nulla propositio insolubilis est syllogizabilis per syllogismum categoricum, cum propositio hypothetica non ponatur in syllogismo categorico, sicut neque

propositio plures. Modo syllagismus debet constitui ex propositionibus categoricis, vel proportionalibus propositioni categoricæ, saltem si sit categoricus syllogismus. Vnde ista vocalis: nulla propositio est negativa, est propositio plures, & subordinatur istis mentalibus; nulla propositio est negativa, & hec non est negativa demonstrando per ly hac, primam mentalem. Et aduertitur quod secundum istos modos ista mentalis, nulla propositio est negativa, non falsificat seipsum: quia nulla pars propositionis mentalis potest supponere pro ipsa tota propositione mentali, sicut in vocali, & scripta. Et istud sumendum est pro regula, tenendo illo modos, ideo ibi ly propositio, non supponit pro ipsamet propositione: licet bene pro omnibus alijs, & est sensus, nulla propositio negativa, alia scilicet ab ista. Et iste modus tenet, quod idem non potest esse notitia distincta sui ipsius, licet bene confusa: nam conceptus transcendentiales significant naturaliter, & confuse seipso. Vnde imaginatur, quod sicut iste terminus est, omnes res mundi, & seipsum significat: ita conceptus mentalis significat naturaliter omnia entia, & per consequens significat seipsum. Et proportionaliter dicatur de conceptibus communibus: vnde si intellectus formaret istam mentalem: omnis propositio est falsa: ipsa seipsum non significaret, saltem distinctè, etiam si sola esset: quia tunc idem esset notitia distincta sui ipsius, quod prouincia negamus. Et ex isto potest haberi, quomodo subiectū illius

Diffan-
tia.

A propositionis non supponat pro ipsa, cum supponere præsupponat significare. Et si quis dicat: ista est falsa, demonstrando illā; nullus homo est animal, & ista est falsa demonstrando illā; nullus Deus est, & volo quod non sint, nisi illa duc cum ista, omnis propositionis universalis est falsa: tunc bene sequitur, illa universalis est falsa: & ista universalis est falsa, ergo oīs universalis est falsa. Dicitur ista, oīs propositionis universalis est falsa, potest esse mentalis, & sic est vera: quia nō falsificat seipsum. Si sit vocalis, tunc dico, quod est falsa, ideo cuncte inspicēdum est, si inferatur mentalis, vel vocalis. Nā iste modus tenet, quod nulla mentalis est falsificans seipsum, cum nulla pars propositionis mentalis possit supponere pro ipsa tota mentali. Et si quis vltius inferat, si illa cō-

Obiect.

B clusio esset universalis, ergo ex vero sequeretur falsum. Dico quod illa consequentia tunc nō valet, quia ibi arguitur a propositionibus ad non propositionē, quae non est proppositio, neq; habens propriè contrariū, neq; cōtradictoriū. Ex isto sequitur, quod nulla potest esse mentalis sententiā ultimā, quia significaret oīm mentalem esse falsam vel veram: quia tunc significaret seipsum, cū ipsam est sit mentalis, quod tunc est falsum. Et ex isto sequeretur, quod si quis vltius tenere, quod vocalis significaret mentalē, tunc diceretur quod nulla vocalis potest significare omnē mentalē esse falsam: quia tunc mentalis, cui subordinaretur, significaret se esse falsam: ut sit ista vocalis, oīs mentalis est falsa, & sic ipsam est falsa, & falsificaret seipsum, quod tunc est

negandū: quia mentalis nō falsificat seipsum, Dicitur tamen quod vocalis potest significare suā partialē mentalē esse falsam: ut patet de ista, hanc est falsa, demonstrando seipsum, quae subordinatur isti mentali, hanc est falsa, & hanc est falsa, demonstrando per ly secundum hanc, primam mentalē. Sed primum, hanc, in prima mentali non demonstraret seipsum: quia tunc falsificaret seipsum: sed forte demonstraret vocalē, quae sibi subordinatur. Et si quis iterū argumentat, aliqua vocalis potest significare omnē vocalē esse falsam: ergo aliqua mentalis significat omnem vocalē esse falliam. Dicitur concedendo argū, ergo mentalis falsa subordinabitur mentali verē. Etiā vocalis non significabit se esse falsam: ut sit ista vocalis: omnis propositionis vocalis est falsa; ipsa est falsa, quia significat se esse falsam, & tunc mentalis eius erit vera, quae ista erit: omnis propositionis vocalis est falsa. Dicitur quod non sequitur: sed bene sequit, quod illa vocalis subordinabitur vni mentali: cuius una pars significat aliā esse falsam; ideo subordinatur mentalis cuius una pars significat aliā esse falsam: ideo subordinat mentali falsam. s. vni copulatiā, cuius una pars significat aliam esse falsam. Et si quis adhuc dicat ista vocalis est falsa, si falsificaret seipsum, sequeretur quod id ē significaret seipsum quod est falsum. Dicitur quod nullū est inconveniens, idem ad placitum significare seipsum, cū posset pro

Sig-
codēm supponere. Aduerte ta-
men circa hoc, quod ipsius pro-
positionis duplex est significa-
tio. Quazdam est, quae sibi con-
duplex.

Tractatus

Euenit ratione significationis terminū suorum: & ista significatione propositio significat, quicqđ termini eius significat: & istā significationē propositio nō potest mutare, sine noua impositione terminorū. Et ex parte illius non attenditur veritas vel falsitas propositionis: quia tunc ista esset falsa, homo est albus: quia homo significat oēm hominem: & tūc significaret omnē hominem esse albū. Alia est significatio propositionis, quæ sibi cōuenit ratione acceptationis terminorū. Et illa significatione propositio solū significat illud, pro quo subiectum, & prædicatū accipiuntur, saltem si supponat.

Significatio p- SEQUITVR de significatione **positio-** propositionis insolubilis. Pro **nis insu-** quo est aduertendū, quod significatio propositionis insolubilis **bilis** duplex. Quædā est naturalis,

F quæ sibi conuenit ratione impositionis terminorū, & hæc significacionem primo intendūt termini. Et dico, qđ si propositio insolubilis solū haberet illam significacionem: tunc aliqua propositio esset falsa, in qua qualitercunq; per eā significatur esse. Alia est significatio reflexa, quā secundario per se dicunt termini, vi propositio ex reflexione eius supra seipsum in significando: & secundum istas duas significaciones propositio dicitur insolubilis. Et secundū ipsas subordinatur duabus mentalibus, siue inconiūctim, siue cōiunctim. Et rōne primæ significationis propositio insolubilis significat omnē taliter, qualiter est. Sed rōne secundæ significationis propositio aliter significat, quā sit ita, quod qualibet propositio insolu-

bilis affirmatiua subordinatur mentali hypotheticæ: cuius prima pars præcisè illud significat, quod talis propositio insolubilis sine reflexione significat: & secunda pars significat illā esse falsam. Circa ista vidēdæ sunt aliquæ difficultates aliquarū propositionum. Prima, ista est falsa: hæc est vera, demonstrando per ly hæc, suam contradictoriā: quia significat suā contradictoriā esse verā: ergo significat se esse falsam: & subordinatā mentali falso puta isti, hæc est vera, & hæc est falsa, demonstrando per ly secundū hæc, primam partem copulatiæ. Ex isto sequitur, quod ista, hæc non est vera, demonstrando seipsum, est vera: patet quia sua contradictoria est falsa; cum sua contradictoria sit ista, hæc est vera, demonstrando per ly, hæc, illam, quæ demonstratur per ly, hæc, in alia, puta istā: hæc non est vera: quia si in duabus contradictorijs ponatur alia quod demonstratum, idem debet demonstrari. Sequitur etiam quod ista, hæc est falsa, demonstrando per ly hæc, suam contradictionem, est vera: nam demonstrando suam contradictionem esse falsam, significat se esse veram. Vnde pro regula debet haberi in istis insolubilibus, quod si velimus videre veritatem vel falsitatem negatiæ, debemus immediate aspicere ad affirmatiā, quia facilius cognoscimus affirmatiā, quam negatiā, & tunc si affirmatiā erit vera, negatiā erit falsa, vel econtraria. Aduerte quod propriè nulla propositio, significans seipsum esse veram, siue directe, siue consequiè est propositio insolubilis.

Ex

A Ex quo sequitur, quod proposi-
tio, significā suam contradicto-
riam esse falsam, non est insolu-
bilis: ut ista, hæc est falsa, demō-
strando per ly hæc, suam con-
tradictoriā. Ex isto sequitur,
quod ad hoc quod aliqua pro-
positio sit insolubilis, opōriet
quod directe, vel indirecte, me-
diate vel immediate significet
se esse falsam: Sequitur quod se-
cundum istum modum quælibet
propositio insolubilis, dici-
tur, habere duplē significati-
onem. scilicet reflexam, & non refle-
xam. Ex isto videtur sequi, quod
nulla propositione dicitur falsa: qn̄
Ita est, sicut significat secundum
duas significations: licet be-
ne secundum unam significatio-
nem, potest non reflexam. Sed ad-
vīens
hic in-
videt. **B** sit vera, vel falsa: hæc est vera
demonstrando per ly hæc suam
contradictoriā. Dī, quod est fal-
sa, quia significando suam con-
tradictoriā esse veram, signi-
ficat se esse falsam. Sed contra
hoc arguitur: quia significat suā
contradictoriā esse veram, &
ita est, ergo. Si sit falsa, erit fal-
sum quod sua contradictoriā es-
set falsa. Dī quod falsum est, illā
propositionem, scilicet suā con-
tradictoriā esse falsam: dum mo-
do capiantur in sensu insolubili:
sed ex isto non sequitur, quod
non ita sit, quod sua contradi-
ctoria sit vera. Secunda difficultas
est, de ista, hæc non est vera, de-
monstrando seipsum. Rūdetur,
quod hæc est falsa. Arguitur qd̄
nō, quia tunc ista esset vera, hæc
est vera, demonstrando suā con-
tradictoriā: & tamen iam di-

ctum est quod est falsa. Dī bre-
uiter, quod ista est vera: hæc non
est vera, demonstrando per ly
hæc, ipsammet propositionem,
& hoc iam fatis visum est. Alius
est modus dicendi, quod propo-
sitio insolubilis bene subordi-
natūr propositioni hypotheticę,
sed nō eę hypothetica: quia nō
æquivalent sibi in significātiōni,
licet bene in inferendo: quia non
vñ, quod in ipsis ponat aliquod
syncategorema, quod includat
coniunctionē: ideo non vide-
tur quod debeant dici hypotheticae.
Alius est modus, qui tenet,
eas præcisè esse categoricas: &
quod tales falsificant seipsum in
casu insolubilium. Vnde casus
insolubilium est, quod proposi-
tio falsificant seipsum; & secun-
dum istum modū ponuntur ali-
quæ propositiones. Prima pro-
positio mentalis potest esse pro-
positio falsificant seipsum. Se-
cunda, probabile est, quod nulla
cognitione incomplexa & distin-
cta, sit adæquata formalior co-
gnitio sui ipsius. Et de ista co-
gnitione intelligit illud, quod
dicitur, quod nulla cognitione est
cognitio formalis sui ipsius.

Tertia propositione: possibile
est idem esse notitiam comple-
xam & distinctam sui ipsius. Et
cum dicitur, quod idem causa-
retur a se ipso: dicitur negando:
quia talis notitia complexa cau-
satur à notitijs incomplexis ex-
tremorum, ex quibus componi-
tur, & nō ab ipsamet notitia com-
plexa, & notitia, per quā cognos-
co, Petrum currere, causatur ex
notitia incomplexa Petri, & a
notitia incomplexa cursus. Et
tā iste modus, qd̄ ad hoc quod
aliqua ppositio dicatur falsifi-
cans

Summul. Petri Hispan.

E **e**ans seipsam vel insolubilis, nō sufficit quod significet seipsam sub ratione falsi : sed requiritur, quod ad ita esse, sicut per ipsam significatur, sequatur ipsam esse falsam. Ideo dicūt quod iste non sunt insolubiles : Socrates dicit falsum : nulla propositio est negatiua ; & omnis propositio est particularis, & sic de alijs : quia ad ita esse, sicut per ipsas significatur, nō sequitur ipsas esse falsas. Quarta propositio, aliqua propositio est insolubilis, quæ præcisè de se ipsa significat, quod sit falsa: ut hæc est falsa demonstrando, per ly hæc, ipsammet

Instan-
gia. propositionem? Et si quis dicat, omnis illa propositio est vera, quæ qualitercumq; significet esse, ita est, sed ista est huiusmodi : ergo. Dicitur quod ad veritatem propositionis hoc nō sufficit, sed requiritur, quod non falsificet

F seipsam: Dicitur etiam quod potest esse aliqua mentalis, quæ præcisè & adæquate significet seipsam esse falsam, nisi significando de sua vocali: ut hæc mentalis est falsa, demonstrando per ly hæc, ipsammet propositionē. Dicūt etiam quod ad veritatem negatiuæ requiritur & sufficit, quod significet taliter non esse, qualiter non est: vel quod sua contradictoria non significet se esse falsam: & ideo stat aliquam negatiuam esse veram, quæ qualitercumq; significet non esse, ita est: ut contradictoria huius: hæc est vera. Dicit etiam quod hæc negatiua est vera : hæc non est

vera, demonstrando per ly hæc, ipsam propositionem: quia sua cōtradictoria est falsa. s. ista, hæc est vera, demonstrando per ly hæc, primam, quæ est sua contradictoria. Ex quo infert, quod dabilis est aliqua propositio vera : quæ tamen præcisè significet se non esse veram: ut predicta. s. ista hæc non est vera demonstrando per ly hæc, ipsammet propositionē Secundo infert, quod non est dabilis aliqua propositio vera, quæ adæquatè significet seipsum esse falsam : quia non idem significare formaliter non esse veram, & propositionem significare se esse falsam. Nam omnis propositio significans præcisè, se non esse verā, est vera: & omnis propositio significans se formaliter esse falsam, est falsa : Et iste modus videtur esse multum subtilis, primus modus principalis est Petri de Aliaco in tractatu insolubilium: secundus est Gregorij de Arimino. Alius est modus & vltimus, qui tenet, quod nullus terminus alicuius propositionis possit supponere pro propositione, cuius est pars. Et probat hoc per modum loquendi hominum, qui cōcedunt istas: nihil dico, dato quod aliquod dicant; nihil video, dato quod videant se, & de multis. Et iste modus non est multum subtilis: licet sit multum facilis. Ideo in ista propositione. nulla propositio est negatiua: hæc propositio nō potest supponere protali propositione.

E R V D I T I S S I M I^c
 MAGISTRIMARTINI
 MOLENFELT
 L I V O N E N S I S
 Tractatus Obligatoriorum.

*Vnde subtilitatem Logicam, pariter & veritatem
 Physicam apprimè redolens.*

Obliga-
tio quid.

CIRC A materiam obligationum, notwithstanding primo, quod obligatio sic diffinatur: Est praefixio alicuius enunciabilis, scilicet obligati a respondente propter suam admissionem intra tempus obligationis, secundum eundem statum, secundum quem ad miserat: simul cum suis pertinentibus sustinendi. Dicitur primo in definitione obligationis, praefixio, i.e. actus praefixius, puta actus voluntatis, quo praefigo aliquam propositionem respondenti, ad quam tenetur defendendum propter suam admissionem. Et hoc capiendo obligationem primo intentionaliter & logicè, tunc obligatio est ille actus praefixus: ut pono tibi istam, tu es Romæ: meus actus voluntatis primo; deinde voces, quibus ego propono tibi istam propositionem, tu es Romæ, dicuntur obligatio primo intentionaliter: & hoc, quod tu eam admittis. Et isti actus praefixui habent illa signa, quæ dicuntur signa obligationis scilicet po-

no, depono, dubiè pono, pe-
 to &c. Sed secundo intentiona-
 liter capiendo obligationē: tunc
 in illa diffinitione est prædicatio
 fundamentalis, & est sensus
 diffinitionis. Obligatio est re-
 latio rationis, fundata in actu
 præfixuo alicuius propositionis,
 quod dicitur obligatum, &
 terminatur ad respondentem,
 admissentem eam, & tunc est
 alia relatio rationis in respon-
 dente ad opponentem, quæ e-
 stiam potest dici obligatio: quæ
 fundatur in ipso, mediante sua
 concessione; qua ipse dicitur ob-
 ligatus opponenti ad sustinen-
 dam propositionē propositam
 & admissam, secundum modum,
 quo ad miserat. Dicitur secundo,
 alicuius enunciabilis, id est, pro-
 positionis scilicet obligati. Un-
 de propositio, ad quam defen-
 dendam respondens est obliga-
 tus, vocatur obligatum, & acci-
 piendo obligatum substantiè,
 pro materiali, est illa proposi-
 tio. Sad pro formali, est rela-
 tio rationis fundata in tali pro-
 positione, & terminatur ad re-
 spondentem, qui gerum habet
 rela-

Tractatus

E relationem ad illā propositio nem, ad quam sustinēdam est ipse obligatus. Vnde sicut in obligatione iuridica est primo obligatus: sic est hic respondēs. Et ille, cui est obligatus: sic est hic opponens. Et res, ad quam est debito obligatus: sic hic propositio præfixa, vel obligatum, quod est sicut debitum quoddā. Dicitur tertio, sustinēdi a respondentē propter suam admissionem, ibi tāgitur terminus illius relationis. Vnde sicut primo intentionaliter nō vocatur actus meus præfixius, præfixio, vel obligatio: nisi respondens admittat: quia si non admittit, non posui aliquam propositiōnem fixās ad ita descendendam: ita etiam non est obligatio pro secunda intentione, nisi sit respon-

F spōdentis admissio; quæ admissio fit per illa verba, cōcedo, admitto, volo, & sic de alijs. Dicitur quarto, intra tempus obligationis. Vnde tempus obligationis, est illud tempus, quo tenetur respondens defendere obligatum, & durat illud tempus; quo ad dicit opponens, cessat tempus obligationis: vel r̄identem obligat noua obligatione, repugnante primæ. Dicitur quinto, secundum illum statum, secundum quem admiserat sustinendi. Vnde status non est, nisi modus respondendi ad obligatum: pura affirmatiū, negatiū, vel dubitatiū. Ex quo sequitur, quod non omne obligatum semel admissum, quotiescumque intra tempus obligationis præponitur, est concedendum: patet de dubia positione, vt dubiè pono tibi illam, Papa sedet; tu dicis, admitto, præpoco iterum, non

respondente dicendo, admitto, sed dubito. Similites sequitū, quod non omne sequens ad obligatum prōpositum intra tempus obligationis est concedendum. Dī sexto & vltimo, quod obligatum est sustinēdum, propter obligationem factā simul cum suis pertinentibus. Ad cuius eu-

Duplex
est perti
nens.

uidētiam aduerte, quod duplex est pertinens, scilicet sequens, & repugnans. Repugnans est propositio, quæ repugnat ipsi obligato: vt in priori exemplo: hæc propositio, Papa stat, est pertinens repugnans. Et tale pertinens repugnās est in multiplici differentia, quoddā enim regugnās obligato tantū, quoddam obligationi tantū: quoddam admissioni tantū, sed quia illa possunt eognosci ex multiplicatione, & descriptione pertinentium sequentium: ideo o mitto. Et de illis pertinentibus, non intelligebatur in diffinitione, quod respondens esset obligatus ad defendendum illa secundum eundem statum, secundum quē defendere tenetur obligatum. Sed pertinens sequens est propositio, quæ sequitur formaliter secundum consequentiam præiūc non negandam (vt statim dieciū) ad ipsum obligatum, vel obligationē, vel admissionem, &c. Vnde sequitur, quod multiplex est pertinēs sequens; aliquod enim est sequēs ad solam positionem, vel depositionem, vel dubiè positionem. Exemplum: vt pono tibi istam, Papa sedet: deinde pono tibi illam, aliquid est tibi positum: hæc propositio, aliquid est tibi positum, est sequens pertinēs ad solam positionem, ita decla-

Perti
nens se
quens quēs es
multi
plex.

getur

A retur etiā de depositione, & dubia positione. Aliud est enim pertinens sequens ad positionē dubiē positionē, &c. & concessionem respondentis simul, & non ad alterum tātum: vt pono tibi illam, Papa sedet, & si dixeris, admitto, tunc sequitur, tu es obligatus. De illis pertinentib. propriè non intelligebatur in diffinitione, quod respondens debeat illa sustinere secundum eundem statum, secundum quē sustinet obligatum: patet, si dubiē posuero tibi illam, Papa sedet: te concedente, propono illam, tu es obligatus: est concedenda illa propositio, & tamen obligatum dubitatur. Etiā aliquando obligatū est affirmatiū defendendum, vbi illa pertinentia simpliciter negantur, & habentur pro impertinentibus:

B ut si ponatur illa, tu nō es obligatus: te concedente, ponatur illa, tu es obligatus: est neganda ex toto. Aliud est pertinens, quod sequitur ad solū obligatum: vt sit obligatum, tu es Romæ, sequitur, ergo tu non es Parisijs. Correlarium sequitur, quod interdū, idem potest esse pertinens sequens obligato tātum, & positioni tantū; vt ponno tibi istā, aliquid est tibi positum: tunc ista, aliquid est tibi positum, est pertinens sequens ad solam positionem. Similiter ad scđum obligatum, id est sequitur ad obligatū, & ad illud totaliter sequit̄, quod nihil est, quām obligatum: & hoc non est inconueniēs: sed tamē esset inconueniens, quod idem esset tātū pertinens obligato, & positioni, cum sit exclusiva falsa. Aliud est pertinens sequens ad

obligatum, cum bene concessio, C vel concessis: vel sequēs ad obligatū cum opposito bene negati, vel negatorum. Exemplum primi ponat ista, omnis homo est Romæ; qua admissa, & concessa, ponatur ista, tu es homo: est vera, & impertinēs: ideo cōcedatur; deinde ponatur ista, tu es Romæ, est pertinens sequens ad obligatū, & bene cōcessum, sequitur enim bene, omnis homo est Romæ, tu es homo ergo tu es Romæ. Aduerte tamen φ ista propositio; tu es Romæ, est nunc pertinens sequēs; vt ostēsum est, quia tertio loco positū. Sed si poneretur, secundo loco hoc pacto, si obligatum; omnis homo est Romæ, qua concessa, ponatur ista, tu es Romæ; negāda, quia falsa, & impertinēs. Et D G tūc vltra ponere quā illa, tu es homo, si negas vel dubitas, negas, vel dubitas impertinēs verum; ergo malè. Si cōcedis, ponatur ista, tu es Romæ, si concedis, concedis prius negatum; si negas, negas ergo pertinens sequens aq̄ bene concessum. Respōdetur, quod illa tunc est neganda, tu es homo; quia repugnās pertinēs est ad obligatū; puta, omnis homo est Romæ, & ad illam bene concessam, tu nō es Romæ. Aduerte tamen, quod in illa ppositione accipitur, homo, p̄ esse reali, sicut in illa, omnis homo est Romæ: & hoc cōiter fit in illis propositionib. Ex hoc sequitur correlarium, φ sepe aliqua propō, est pertinēs sequens in vno loco posita, quā si poneretur in alio loco, esset impertinēs, & aliquādo pertinēs repugnās; vt patet in dicto exēgio. Exēplū scđe p̄tis illi⁹ prīnd

Corre-
dariū.

Summul. Petri Hispan.

E tis, pono, quod ista conuertatur. Deus est, & omnis homo est asinus : negatur quia impertinens: deinde ponatur ista, hæc non est vera, Deus est : est admittenda: quia pertinens sequens ad obligatum, & ad oppositum bene negoti. Sequitur enim bene, Deus est, & homo est asinus conuertatur, sed hæc, homo est asinus, non est vera : ergo hæc, Deus est, non est vera. Et de illis pertinentibus intelligitur, qd debet defendi in tempore obligationis eodem modo, sicut obligatum; saltem in multis speciebus obligationis ita est, & non intelligitur, & non de alijs duobus pertinentibus sequentibus: puta ad solam obligationem, vel positionem, nisi pro quanto etiam esset pertinencia ad obligatum tantum: vt ante dictum est.

Pertinēt quid
Et ratio huius est in promptu: quia per obligationem obligatur respondens ad sustinendum obligatum, & non obligationem: igitur, & eius pertinencia, & non alterius. Adverte finaliter, quod tot modis diei erit pertinens repugnans, & possum membra declarari oppositio modo. Vnde pertinens est propositio, quæ habet relationem pertinētiæ ad obligationem, vel obligatum. Et hoc vel sequendo, vel repuguando, & eius oppositum est impertinens: & est propositio, quæ habet negationem illius relationis, puta quæ nec sequitur ad obligatum, nec ei repugnat aliquo prædictorum quatuor modorum, & sic patet, quid sit obligatio. Notandum secundo, quod pro modo respondendi in obligatorijs supponitur primo, quod propositio dicitur possibilis, eo quoq sicut per ipsa pro-

nunc significatur significatione G totali, & propositionali; ita possibile est esse. Exemplum; vt ista, hæc est vera, homo est asinus; aliqua sitiones hæc est vera, homo est asinus, significat instanti orationem esse veram, hominem esse asinum, & ita potest esse facta noua impositio. Item Deus est, & homo est asinus conuertuntur, etiam est possibilis. Si militer hæc est vera, Deus est. Ad uerte, quod ibi semper propositiones accipiuntur materialiter, & non personaliter: quia prædicata communiter in tota propositione, vt est conuerti, & esse verum, respiciunt propositionem in se, & non earum significata. Et est duplex possibile, naturaliter, & supernaturaliter. Nam le est dū quod supernaturaliter est possibile, naturaliter est impossibile. Supponitur secundo, quod propositio dicit impossibilis: quia sicut per eam præ nūc significatur significatione totali, & propositionali: ita impossibile est esse: vt ista, homo est asinus, Deus non est, sunt impossibile. Et est propositio impossibilis duplex. Quædam sm quid: vt Adam non fuit: cuiusmodi est omnis propositio de præterito falsa. Alia sm plièiter, quod implicat cōtradictionem. Et talis adhuc est duplex: vt habet Scot. II. dis. I. q. 2. Quoddam enim est, quod ex intellectu suo statim includit duo contradictionia; vt homo irrationalis: & vniuersaliter, omnis ratio in se falsa. Similiter copulativa composita ex partibus cōtradictoriis: vt Socrates currit, & Socrates nō currit. Alia est propositio impossibilis, quod non includit ambo contradictionia.

Aria in suo intellectu, nec possunt per consequentiam essentiali inferri ambo contradictionia ex eo, sed tantum unum inferiur per consequentiam essentiali; & aliud per consequentiam accidentalium, & extrinsecam, ut hoc non est risibilis, sequitur unum contradictionum per locum in trinsecum, scilicet non est risibilis, sed aliud puta: hoc est risibilis, non nisi per consequentiam extrinsecam ad hunc risibile. Item bene sequitur, homo non est risibilis: ergo hoc est rationalis: quia consequens est necessarium, & est homo: ergo est rationalis. Sed alia pars contradictionis pura, homo non est rationalis non sequitur per consequentiam intrinsecam, id est tenet per intrinsecam quidditatem hominis, sed

B solus a negatione posteriori ad negationem prioris. Supponitur tertio, quod propositio necessaria est, cui opposita est impossibilis. Et est duplex: secundum quid, puta praeterita vera, ut Ad a fuit. Simpliciter, quod opponit impossibili simpliciter. Et tale est duplex per oppositum ad impossibile. Quoddam opponitur impossibili simpliciter primo modo, ut hoc est animal rationale. Aliud opponit impossibili secundo modo ut hoc est risibilis. Supponitur quartum, quod quis potest se obligare ad possibile, aut naturaliter, aut supernaturaliter, aut ad impossibile secundum quid, aut necessariu negandum secundum quid, aut impossibile simpliciter: quod tamen non includit contradictionia in suo intellectu, aut ad necessariu negandum simpliciter, quod tamen non opponit impossibili includenti duo contradictionia in

suo intellectu, ut statim videbitur. Supponit quintum, quod oes nostrae disputationes, & responses, debet accipi, ac si fieret in eodem instanti. His suppositis: Quo ponuntur aliquae propositiones, ligatio ad sciendum, quomodo quis debet respondere in obligationibus, quae valent sicut in pluribus speciebus obligationis. Prima propositio, seu regula est: oem possibile siue naturaliter, siue supernaturaliter, & oem impossibile secundum quid, siue similiter necessariu secundum quid, siue ponatur, siue deponatur, siue dubie ponatur a sciente ipsum esse tale est admittendu. Probatur: quia non est maior ratio de uno possibili, quam de alio: sed aliquem est omni modo admittenda: ut patet de illa, tu es Romae: ergo quilibet de impossibili secundum quid. Etiad de necessario secundum quid: patet, quia talia simpliciter sunt possibilia: igit sunt admittenda sicut possibilia. Sequitur ex illa, propone quod pertinet repugnat obligacioni, vel admissioni, vel bonae responsioni est admittendu. Exemplum ut illa, tu non es obligatus; nihil est tibi possum; tu admittis duo contradictionia: tu male respondeas: tu negas obligatum concessum, & sic de aliis: quia omnes tales propones sunt simpliciter possibles, licet aliqui voluerint dicere, quod non essent admittenda. Secunda propositio: oem impossibile, quod statim ex intellectu suo includit duo contradictionia, neque admitti: tamen illa, quod ex intellectu suo unum contradictioniorum includit, & aliud non, nisi per consequentiem accidentalem, vel per locos extrinsecos: bene ut posse admitt-

Tractatus

Eti. Ista propositio, quantum ad secundā partem, est contra oēs fermē Doctores in hac arte, sed Sco. in 11. d. 1. q. 2. in principio: ponit illā propositionē in forma, & reputo eam esse veram. Et probatur ista propositio pro prima parte: quia admissō tali impossibili, nullę regulę disputationis possū sustinēri; immo illico oportet cōcedere duo cōtradictoria. Secūda pars probatur per locum à contradictorio; quia tali impossibili posita, possunt adhuc sustinēti regulę disputationis, puta quod nō concedat duo contradictoria, quòd nō idem affirmet & neget, ergo est admittenda; consequentia patet per locum à contrario. Ideo enim aliqua positio nō admittitur: quia ipsa admissa, non potest respondens respondere, quin immediatē esset in meta. Antecedens probat Scot. ibidē: quia respōdens pōt concedere sequens, consequētia essentiali, & negare repugnāns. Et si infexatur repugnās, sequens per locum extrinsecū, vel consequētia accidentalē, negādum est illud sequi: quia propositio illa, per quam talis consequētia teneret distractur expositione. Ad illam probationē nota pro regula, ad respondendum positioni tali impossibili: quia postea eam non ponam. Exēplum regulę posui in secūda suppositione istius notabilis. Et si contra hoc arguatur, ex impossibili sequitur quodlibet: vt vult Scot. in præallegato loco, & idē Scot. dist. 1. sententiā. q. 3. ergo nō potest talis positio sustinēri si ne concessionē duorum contradictoriōrum; & per consequens

nulla est talis admissio. Dicitur ex verbis Sco. in 11. dist. 1. vt supra: si bene inspicies, habes responsum; puta, quòd hoc est p cōsequētias extrinsecas, quas pro tunc negant. Potest etiam illa cōsequētias probari, vt Sco. probat ibidem; quia Augustinus, Richardus, Aristoteles cōcesserunt tales positiones, &c. Ex quo sequitur, declaratio illius dicti, quod posuit Scot. in 8. dist. 1. q. 5. quòd ad impossibile non sequitur impossibilius; ita ergo oportet sustinēri tale impossibile, quod non concedatur impossibile, cōcludens duo cōtradictoria ī suo intellectu; nec oportet negare necessariū, oppositum tali impossibili, includente duo contradictoria ī suo intellectu. Et nota illa, quæ hic dixi dispositione impossibili, cū sua declaratio; quia quēcumque post hac dicam, vel quascūque regulas posuero (ne materia simul confundatur) intelligi volo de possibili, & nō de impossibili. Tertia ppositio, Omne possibile admissum in toto tempore obligationis; ita est defendendum secūdum eum statutum, quo semel admissum est, vt non cōcedatur aliquod impossibile simpliciter, licet bene secūdū quid, nec negetur aliquod necessarium simpliciter, licet bene secundum quid. Probatur, ista propositio, primō quo ad eius presuppositum; quia omne semel admissum, quotiens iterum proponitur, in tempore obligationis est admittendum; vt patuit ī definitionis declaratione obligationis. Sed prima pars eius probatur; quia ad possibile non sequitur necessario impos-

A impossibile simpliciter, cum antecedens possit esse verum sine consequente. Etiam patet ex Aристotele primo priorū. Sed & possit admitti impossibile secundū quid, probat: quis potest esse persona sequens. Probo assumptum, pono in instanti primo iustificeris: & in eodem instanti possum tibi illam, tu nunquam fuisti iustus: concedenda est: quia vera. Deinde post instantes, adhuc tam in tempore obligationis, pono illam, tu nunquam fuisti iustus, concedēda, quia semel concessa. Et si posuissem secundo loco illam, tu fuisti iustus: neganda esset ibi, igitur concedit impossibile secundum quid in primo, & negatur necessarium secundum quid in secundo. Et intellige, illam primam partē propositionis, nisi esset facta obligatio ad hoc, ut si ponem tibi istam, tu concedis duo contradictoria, que est possibilis. Deinde ponem tibi istam, tu concedis duo contradictoria. Vel ponere primo illam, tu cōcedis impossibile deinde iterum eādem. Secunda pars probatur: quia propter nullum falsum oportet negare necessarium: nec propter negationē alicui⁹ veri nō oportet negare, necessariū simpliciter, licet bene secundum quid: ut dictum est.

Quartā proposītio: ad omne impertinens est eodem modo respōdendum in tempore obligationis, sicut responderetur extra; nisi eius veritas variaretur propter concessionem: ut si illa præponeretur post factam obligationē tu non es obligatus: tunc esset negāda, licet sit impertinens ad obligāgū: quia eius veritas est variata.

Pars Tertia.

Sed omne pertinēs, repugnans saltē obligato, est negandum. Probatur prima pars: quia propter obligationem non oportet variare responsiones talium. Secunda pars probatur quia aliās cōcederentur incompossibilia, & sic impossibile: quia copulati uam compositā ex partibus cōtradictorib⁹, cū disputationes debet referri ad idem, instanti. Quinta proposītio: omne illud, quod sequitur ex cōcessō, vel cōcessis, vel ex oppositō bene negati, vel negatorū scitum esse, rāle est concedēdum: illa proposītio est satis declarata supra ī primo notabili, vbi digimus de pertinentibus. Sexta proposītio: cōcedens possibile naturaliter, nō debet ppterēa negare cōsequētias nāles, vt pono te esse Romę: deinde pono illam: tu non es Parisijs: illa cōsequentia nō est negāda: quia idē nō potest esse in duobus locis. Sed cōcedens possibile supernaturaliter, ppterēa negare cōsequētias naturales, pnia pono illā, tu es Romę: ergo non Parisijs: si ponat idē corpus in duobus locis. Similiter albedo est: ergo albū est: illa consequētia est negāda tenendo q̄ albedo ēēt sine subiecto. Septima pō: ī tempore obligationis nō est in cōueniens concedere falsum, & negare ppterū actum: immo cōcedere se malē intendere, & concedere se concedere falsum, licet si extra tempus obligationis ducere ad hoc: ut oporteret fate ri se malē respōdisse, esset in cōueniēs; immo in meta. illa proposītio declarabitur postea in multis exemplis. Vnde aduerte, si quis vult inquirere, an q̄ bepe respōdeat ī tempore oblī-

Tractatus

E gationis, dieat cedat & plus obli-
gationis: & si tunc potest ostendere, eum male respondisse
contra propositiones dictas, pu-
ta, vel dicendas: tunc talis est in
meta. Octaua propositio: non
tenetur respondens arguentem
certificare in tempore obliga-
tionis de omni quæstione, & ca-
su. Probatur proponendo, q̄ Sō-
crates solo existētē in scholis, po-
naf ei ista, Soc̄es nō est in scho-
lis: qua admissa, ponatur ipsi
ista: aliquis h̄o est in scholis:
concedatur, quia vera, & impertinens. Si tunc petatur a Soc̄es
quis est ille homo, qui est in
scholis istis? nō cogit Soc̄em eū
certificare: quia quocunque alio
homine ostēso, concedat fal-
sum; & impertinens. Si seipsum
ostendat, cōcedit contradicto-
riū obligati. Vnde sequitur pri-
mō aliquam indefinitam esse
cōcedendā, cuius quodlibet singu-
lare est negādū. Secundō se-
quitur, q̄ in casu vniuersalis est
concedenda, cuius q̄libet singu-
laris est negāda: vt posito, quòd
tātū duo sint homines: puta So-
crates, & Plato, & rāceāt; tūc po-
nat̄ ista: omnis homo loquit̄:
qua admissa, quia possibilis, po-
natur ista: Soc̄es loquitur negā-
da est, quia falsa, & impertinens.
Ponat̄ ista deinde: Plato loqui-
tur: negāda similiter q̄a falsa, &
impertinens. Non enim seq̄ut̄,
oīs h̄o loquīt̄: ergo Soc̄es: Sed
contra, tu dicis, concedit vniuer-
sali: & negas q̄dlibet singulare:
ergo male ināes concedat̄. Vel
dic. q̄ nō: quia obligatio req̄rit.
Notādū tertio circa sp̄s obliga-
tionis. Vñ vna opinio est, quæ di-
cir, quòd tātū tres sunt species
obligationis: puta positio, depo-

F sitio & dubiē positio: aliꝝ enim G
puta, petitio, impositio, & si ve-
rum, ad positionem reducūt̄ur;
quia eius sunt species. Proba-
tur illa opinio: quia tātū tres
sunt status, igit̄. Sed commu-
niter alij sunt in oppositum, &
similiter Sco. in 39. dist. 3 in ter-
cio art. vbi ponit petitionē, spe-
ciē distinctam cōtra positionē;
& per consequens non contine-
tur sub positione, consequentia
probatur a simili. Dicēdum igit̄ *Sex sūb*
ut, q̄ sex sunt species obligatio species
nis, & hoc distinguendo eas ex *obliga-*
parte obligationis; vt videbitur *ratione*
de vnaquæque suo loco. Prima
species vocatur positio, quæ sic
describitur: est obligatio alīcui⁹
etūncabili, sustinendi affirma-
tiuē. Vel elatius, vt dicit Scot. in
præallegato passu: Positio c̄t̄ spe-
cies obligationis, q̄ obligat re- H
spondentem ad sustinendum,
positum tanquam verum: & ad-
de, vel tanquam possibile ex sua
ratione formata. De qua spe-
cie ponuntur aliquæ proposicio-
nes. Prima, quòd per illam spe-
ciē possunt admissi omnia pos-
sibilia, tanquam vera, & omnia
impossibilia, quæ non includē
cōtradictoria in suo primo intel-
lectu tāquā possibilia ex ratione
formali terminorū: sic quòd ex
ratione formali terminorū non
est impossibilitas: vt homo non
est risibilis. secundum, quòd di-
ctum est in duabus primis pro-
positionibus præcedentis, nota-
bilis. secunda propositio, omne
positū, & admissum in rātepus
obligationis sub forma positi
positū, est concedēdum. Patet
illa propositio ex dictis i primō
& secundo notabilibus. Ex primo
soluitur illud sophisma: posse

A tibi illam : alter istorū est risibilis, demonstrando a sinū, & Socratē concedatur, quia vera. Deinde pono illā: Socrates est risibilis, concedenda, quia eadem est cū prima. Deinde pono istam, alter istorum est risibilis : si negas, negas positum, prius concessum, si concedis. Arguitur sic, bene sequitur, alter istorum, puta Socrates, est risibilis, & alter isto rū est risibilis; sed alter istorum aliis a Socrate est a sin⁹: ergo a sin⁹ est risibilis. Respondeo, non concedendo illam. secundo, propositā : alter istorum est a sin⁹; quia iunc accipitur relatiū : & ita prius non accipiebatur: quia nunc aliquid præcessit: sed prius indefinitè accipiebatur. Tertia propositio : positio est duplex. s. simplex, & composita. Simplex est, in qua ponitur propositione categorica; Et talis est multiplex : quædam repugnat positioni: quædam repugnat admissioni: quædam his ambabus simul: quædam, nec positioni, nec admissioni. Et tales dicuntur, simpliciter positiones. Quædam dicuntur similes: quædam dissimiles: partes patebunt. Quarta propositio : omnis positio simplex, repugnans positioni in se, est admittenda. Aliqui illam propositionem non concedunt. Probatrū tamen, quia omnis talis est possibilis: igitur. Exemplum huius propositionis, pono tibi illā: nihil est tibi positum, concedēda est secundū istam propositionem. Deinde pono illam: aliquid est tibi positum: cū sit op̄ positum positi, non est dubitan- da nec concedenda, sed negan- da. Si negas; contra; posai tibi istam nihil est tibi positum: licet

ista sit aliquid : ergo solui tibi a- liquid. Respondeo concedendo positiū, & negando illam, aliquid est tibi positum, esto, quod sit pertinens, sequens ad positionē, non tamen ad obligatum, & per consequens reputabitur pro im- pertinenti. Et ad probationē ne- gatur maior, quia repugnās. Sed contra; tē veritas est, quod ali- quid est tibi positum, sed tu ne- gas illud verum, & non es obli- gatus, quia nihil est tibi positū ergo male respondes. Responde- tur concedēdo maiorem, mino- rem, & totum pro tempore obli- gationis: cadente autem tem- pore obligationis, negabo minorē pro viaque sui parte, & per con- sequens conclusionem. Vel al- ter negatur maior in tempore obli- gationis. Vel tertio negatur minori concedendo maiorem. Prima est melior, & secunda si- militer. Quinta ppositio: positio simplex, repugnans admissionis, est concedenda. Probatur, contra aliquos in hac arte, sicut præce- dēde: quia propōne sit hoc ex- exemplum, pono tibi istam, tu non es: quia possibilis cōcedit. De hinc pono tibi illam : tu admissis ali- quid: vñ, q̄ eam non possis nega- re: cū admissisti illam : tu non es. Si ergo concedis, potio, tunc ultra tibi illam: tu es: quam si cō- cedis, aut dubitas: igitur opposi- tum positi concedis, aut dubi- tas: quod tamen est secundū regulas negandum. Si negas: ergo negas sequens ex bene con- cesso, vel ex aliquo dubio, vt be- ne sequit: tu, aliquid admissis: ergo tu es; si aīns est cōcessum, ergo & consequens. Si dubium, simili- ter, & consequens, & non nega- dum: sed vel admitterendū, vel dubi-

Tractatus

Ptandum, ergo eius oppositum, quod est ipsum positum principale. Respondetur, negando illam, tu admittis aliquid. Et simi liter nego, quod admisi illud positum, tu non es: quia repugnat obligato; sed cedente tempore obligationis, cōcedo me negasse verum, & q̄ illa sit mihi posita: sed tunc nihil concludit contra positum, nec male respondi: quia ita exigebat obligatio. Sed contra, ponatur tibi ista, tu es: si concedis, oppositum positi ergo concedis. Si negas tunc sic, bene sequitur, tu negas, vel dubitas; ergo tu es. Respondetur, negango positum; ad improbationem negatur antecedens. Sexta propositio; positio repugnans positioni, & admissioni simul, est admittenda; illa similiter, sicut p̄e-

Pcedentes duę, est contra aliquos; sed p̄ba vt p̄cedentes; q̄a est possibilis, igitur. De qua ppōne sit hoc exēplū, pono tibi illā, tu nō es obligatus, qua admissa, cū sit possibilis, pono de hinc tibi illam, tu es obligatus, quā si cōcedis, aut dubitas, oppositū; igitur positi concedis, aut dubitas: Si nega: contra; posui tibi illam, tu non es obligatus, & tu admissisti eam: ergo es obligatus. Responde tur, concedendo positū principale, negādo sī, puta, q̄ sim obligatus, quia ei repugnat. Ad improbationem negandū aīs pro viraq; sui parte, prout vna sequitur aliā; licet viraq; seorsum concederē, quia impertinens vera, q̄ simpliciter dicitur pō sine addito. Septima propō, omnis positio simplex, non repugnans admissioni, & pōni simul, est admittēda; illā tenet oēs, probatur, quia possibilis est, igit̄. Exēplū huius

datū est in fine primi notabilis, G puta; omnis est Romæ. Deinde tu es Romæ, deinde tu es homo, deinde iterum tu es Romæ: ut ibi declaratum fuit. Aliqui hie dñt admittēdo illā: tu es homo: & cum infertur: ergo tu es Romæ, quod est contra prius concessum: dicunt, q̄ veraque pars copulatiæ potest esse vera, non tamen compossibilis, & sic non sequitur conclusio. Sed hoc est destruere omnem modū arguēdi. Aliud exemplum, pono tibi illam: tu differs à chimæra: si concedis, pono illam: chimæra est: si negas, negas pertinens sequens: si concedis, impossibile. Item ponatur illa: aliqua res non est: si cōcedis, ponatur ista: omnis res est, si concedis: concedis igitur oppositum positi; si negas vel dubitas, igitur necessariū propter possibile negas, vel dubitas. Respondetur, non admittendo posita: quia sūt impossibilia. Aliud exemplum, ponatur tibi ista: homo est asinus, est tibi positum, & à te concessum, concede: nam possibile est te male respondisse. Deinde pono tibi illam: homo est asinus: quam si concedis, aut dubitas: igitur impossibile simpliciter cōcedis, aut dubitas propter possibile. Si negas, contra: illud est tibi positum & à te admissum: ergo est concedendum. Si tu eam negas: ergo male respondes. Respondetur primo: concedendo penultimam cōsequentiā cū aīte, & consequente: sed nego minorem ultimā consequentiā: puta, q̄ ego eā negauī, tanquā repugnās bonę iñfissioni: quotiens iñ tibi proponitur, nega eā. Vel secundo dic, ne gando: ultimā consequentiā. s. q̄

A ergo male respondes, cōcedendo præcedentia : quia obligatū hoc exigit . Vel tertio concédo etiam vltimā consequentiā : sed hoc est in ipso obligationis : Aliud exemplū, ponat tibi ista : tantum Deum esse Deū, est tibi positum, admittatur quia possibilis. Deinde ponatur ista : Deus est Deus est tibi positū, concedatur, quia sequens ad positū, ut præiacens ad exclusiū. Sed contra, Deus est Deus, est tibi positū : ergo aliud, q̄ iñ Deum esse Deū, est tibi positū, cōcedo consequētiā & consequens: q̄ sensus est, alia propō, q̄ illa, tantum Deus est Deus, est tibi posita: q̄ ei pars, vel præiacēs. Sed cōtra, aliud q̄ iñ Deum esse Deū , est tibi positū : ergo non iñ Deum esse Deū, est tibi positum, consequentia probatur ab exponente ad exclusiā. Rūdetur distinguēdo consequens, vel n. accipitur ly iñ ; vt facit exclusionē ad ly Deū, tunc est falsa, & non valet consequētiā, & sensus est, nō iñ Deus est Deus , illa ppō est tibi posita. Aut facit exclusionē ad ly positum, vt sit sensus, non iñ hæc propō; Deus est Deus, est tibi posita , & sic concedo consequētiā, & hoc non repugnat positioni , tamē potest diversimodē solui, & possunt fieri plures deceptions ī hoc, quod ly tātū facit exclusionē ad ly positū, vel ad ly Deum. Per hoc soluitur rātle argumētū, stante priori positione ponatur ista, nihil aliud q̄ Deum esse Deum , est tibi positum & ultra aliud, quām Deum esse Deum, est tibi positū . Probatur, quia hæc tantū, Deus est Deus, est tibi positum, & illa est alia ab ista, Deus est Deus, ergo,

&c. Negabitur ista: alīd quām C Deum esse Deum : est tibi positiū, cūm sua probatione. Per hoc soluitur etiam illud, si rei veritas, quod Socrates & Plato sine Romæ, pono tibi istam, iñ alteri istorum est Romæ : admittatur. Deinde ponatur illa: vterq; istū est Romæ: quæ est admittenda : quia vera, & impertinēs : quia vterq; istorū est alter istorum, & tunc si inferatur: ergo non iñ alteri istorum est Romæ. Dicitur quod si primū positum exponat gratia possibilitatis, secundū postea non est concedendū, tamquam ei repugnans. Si vero gratia aletatis, cōcedatur, & negetur consequentia vltima, quia vterq; istorum est alter istorum, quia accipitur, alter, iñ definitè. Octaua quādācumq; D propositiones ponuntur esse similes, non faciendo mentringē de adēquato significato respondendū eī ad eas, sicut extra, puta negando, affirmando, vel dubitando. Sed ad prima propositionem esse falsam, vel verā respondeatur, sicut extra, & ad secundam, sicut ad primā. Probat illa propō per exemplū, & præsuppono, quod propōnes esse similes, est eas esse similes ī veritate, vel falsitate, hoc supposito, ponat tale exemplū. Sit rei veritas, quod tu sis in Friburgo: iñc pono tibi istā, tu es ī Friburgo, & tu es in Liuonia, sūt similes, concede, quia possibilis est. Deinde pono tibi illā, tu es in Friburgo, quæ nō v̄r̄ esse negandas, quia verū & impertinēs; non. nō sequit, tu es in Friburgo, & tu es in Liuonia, sunt similes, ergo tu es in Liuonia, cum aīs possit es se verū, mutatis earū signatis sūt.

Tractatus

¶ ne consequente. Si igitur concedis contra : concedis falsum & impertinēs : q̄ sit impertinens, patet. Quod sit falsum, probatur, quia propono tibi illā ; tu es in Liuonia : quam non possis concedere, quia falsum & impertinens : tunc si h̄c est falsa, tu es in Liuonia : ergo h̄c , tu es in Friburgo. Respondeatur q̄ cōcedēdā est illā , tu es in Friburgo ; quia verum impertinens, & negādā illā : tu es in Liuonia, quia falsa impertinens. Et q̄n dī. sūt similes, verum est : & ergo si cōcederē vnā esse verā, & reliquā : si vnam falsam, & reliquam : q̄n igitur dicetur h̄c est vera ; tu es in Friburgo : concedendo, ergo h̄c est vera : tu es in Liuonia ; Nā dum stant termini personaliter, nō est tunc cōcedenda, sed neganda. Nona propositio , q̄n ponuntur propōnes adæquatē significando, sicut nūc significat : quarum vna alteri contradiictoriē repugnat, vel vna est simpli- citer impossibilis, non est casus admittendus. Socrates sedet. Socrates nō sedet : Deus est : & hō est asinus. Sed q̄n ponuntur ad æqualē significādo duas esse similes , quarum vna sequitur ad contradicitorium alteria , tunc ambæ sunt veræ : vt tibi cōcludiunt, & tu nescis tibi concludi , sunt similes, secundū adæquatū significatum, q̄ quodlibet nunc habet. Admisso casu ponat ista : tibi concluditur, est verum , & etiā ista , tu nescis tibi cōcludi , est verū quia si dices secūdā esse falsā: ergo eius oppositū es set verum, s. tu scis tibi cōcludi , & tunc bene sequitur, tu scis tibi concludi; ergo tibi concludi- pri. Vnde quomodo diuersimō-

dè esset respondendum , si non G ponerētur cum adæquato signi- ficate. Decima propō, si ponerē tur duę propōnes secundum adæquatā significationem esse si- miles , & ex quarum vna sequit̄ oppositum alterius, tales ambæ sunt simile in falsitate, & ambæ negandæ. Sed si ponerentur p- positiones similes in adæquata significatione, q̄ sunt impertine- res inuicem tunc possunt esse si- miles in veritate & falsitate, & possunt negari, vel cōcedi. Exē- plū primę partis, vt tibi cōcludi- tur, & tu nō scis tibi cōcludi, tu es albus, & tu nō es coloratus, q̄ ambæ sunt concedendē esse fai- s̄, & negandæ: Si dicas, q̄ non sunt falsæ, arguitur sic: ergo illa est vera, tu es albus, & sequitur, ergo es coloratus, & sic conse- quens erit verum, & sic illæ duæ G erunt veræ, tu es coloratus, & tu non es coloratus. Exemplum se- cundæ partis , tu es homo, & tu curris , si prima proponatur , & conceditur vel esse vera, ita etiā dic de secunda. Undecima pro- positio, quandocumq; proponū tur duę ppositiones dissimiles esse , non dicendo de adæquata significationes, respondendum est ad eas intra tēpus , sicut ex- tra. Tamen ad primā proposi- tam esse veram , respondēdum, sicut extra tēpus obligationis , & ad aliam dissimiliter prima pars potest declarari ex octaua ppositione, secūda pars patet, & pono, quod istæ sint dissimiles, tu es homo, & tu es animal, vel melius, tu es in Liuonia, & es in Friburgo cōcedatur. Deinde po- natur ista , tu es in Liuonia, est vera, nego quia est falsa, ponat illa , tu es in Friburgo , est

A verum: nego, dico quod simili-
ter est falsa: contra, est imperti-
nens verum: dico quod non, im-
mo est pertinēs repugnās. Duo-
decima propositiō: quando po-
nuntur duæ propositiones esse
dissimiles secundum adæquatam
significationem, quarū vna cum
altera conuertatur, non admit-
tēdus est casus, sed si vna est ne-
cessaria, & alia contingens vel
impossibilis, necessaria est con-
cedenda, & impossibilis, vel cō-
tingens negāda. Prima pars pa-
tet per hoc exemplum: homo est
risibilis: & rationale est risibile,
sunt dissimiles, proponatur tunc
illa homo est risibilis, imperti-
nens vera: igitur concedenda:
deinde rationale est risibile; si
concedis, igitur nō sunt dissimi-
les secundum adæquatam signi-
ficationem: si negas, negas ergo
necessarium p p verum, & possi-
bile; igitur casus non est admit-
tēdus. Secunda pars patet per
hoc exemplum, Deus est & ho-
mo est asinus; secundum adæqua-
tam significationem sunt dissi-
miles. Decimatertia propositiō:
si ponuntur duæ cōtingentes pro-
positiones, secundū adæquatam
significationem dissimiles, qua-
rum vna tamē antecedit aliam,
& non econtra: antecedens ubi-
cunq; ponitur, semper est negā-
dum, & cōsequens est conceden-
dum: ut tu curris, & tu moueris;
sed si sunt omnino impertinen-
tes, ad primam respondeatur, si-
cūt extra: ad aliam vero dissimi-
liter. Sequuntur nūc aliquæ
propositiones depositio p com-
posita. Et primo supponitur,
quod positionū compositarum,
aliqua est copularia, aliqua di-
functiua, aliqua dependens,

Tūc sit prima propositiō, & hoc
de disiunctiua; nulla pars disiun-
ctiua est sequens ad ipsam totam
formaliter, licet bene quan-
do una pars est simpliciter im-
possibilis, altera vero possibilis,
tunc possibilis sit sequens ad ip-
sam in consequentia necessaria.
Prima pars patet; quia ad veri-
tatem disiunctiua, nulla pars for-
maliter est vera. Secunda pars
probabit: quia si tota disiunctiua
est vera, oportet vham partem
esse veram, & impossibilis non
potest, ergo possibilis. Ita etiam
dic, quod quādo disiunctiua est
composita ex partibus, quarum
una sequitur ad aliam; tunc illa,
quæ sequitur ex alia, est perti-
nens ad disiunctiua veram, vt
tu curris, vel moueris; ly moue-
ris est sequens ad disiunctiua.
Circa istam propositionem sol-
uitur hoc sophisma, pono illam,
Socrates currīt, vel Plato dispu-
tat, cōceditur quia possibilis; de-
inde ponatur ista, Socrates cur-
rit; dubitāda est; sicut extra. De-
inde pono illam, Plato disputat;
si concedis dubitabile imperti-
nens, eōdēm modo si negas, si
dubitā, contra, tota disiunctiua
est concessa, & prima pars est
negata, ergo secunda est conce-
denda. Respondeatur quod non
est inconveniens concedere di-
siunctiua, & dubitare de vita-
que eius parte. Iterum ponatur
illa, tu es in Liuonia, vel homo
est asinus, qua concessa ponatur
illa, tu es in Liuonia: quia est
falsa, neganda est. Deinde illa,
homo est asinus, si negatur, ergo
malē tota disiunctiua est cōces-
sa; si concedatur, igitur impossibi-
le proprie possibile. Respōde-
sus, concedendo illam: tu es in

D
Sophis-
ma.

**Positio
copula
triplex.** Sequuntur nūc aliquæ
propositiones depositio p com-
posita. Et primo supponitur,
quod positionū compositarum,
aliqua est copularia, aliqua di-
functiua, aliqua dependens,

Tractatus

Liuonia, & nego, quod nunc sit impertinens. Item, ponatur illa, antichristus est vel antichristus currit: qua admissa, pono illam: antichristus est, videtur neganda, quia falsa & impertinens. Si concedis, proponitur iterum illa antichristus est, tunc si negas, negas sequens, ex concessis concedendum, igitur oppositum prius negari. Respondetur concedendo illam, antichristus est, & dico, quod nunc est pertinens. Secunda propositio, copulativa est concedenda, esto quod aliqua eius pars repugnet positioni. Exemplum, si rei veritas, quod nullus currat, ponatur ista, omnis homo currit, & nihil est tibi positum, qua concessa, ponatur ista, tu non es obligatus; videtur concedenda, quia sequens pertinens cum nihil sit tibi positum, nec es obligatus per aliam speciem. Deinde illa ponatur, omnis homo currit, si negas, igitur pertinens sequens, si concedis, igitur falso concedis, non obligatus. Dico concedendo in tempore obligationis: igitur male responderem, concedendo, sed hoc negabo extra: quia negabo, me non fuisse obligatum. Item soluitur illud sophisma, Socratis, sedente ponatur ista, Socrates currit; & nulla copulativa est tibi posita; qua concessa, ponatur illa, Socrates currit, concedenda, quia est sequens. Deinde ponatur ista, tu non es obligatus, quae videtur concedenda, quia nulla copulativa est tibi posita, & nihil aliud tibi posui, quam copulatiuam, igitur non es obligatus, si concedis, igitur ponatur ista Socrates currit, si

concedis, igitur falso concedis non obligatus. Si negas, aut dubitas, igitur prius concessum negas, aut dubitas. Respondetur negando, quod non sit obligatus, & similiter quod nihil aliud tibi posui, quam copulatiuam, quia copulatiuam ponendo ponitur quilibet pars. Item ponatur ista, aliquis homo est Parisiensis, & nullus alius a te est Parisiensis, qua admissa, ponitur illa, tu es Parisiensis, quam videris non posse negare, quia est sequens, sequitur enim, aliquis homo est Parisiensis, & nullus alius est a te; ergo tu: si concedis; igitur concedis falso & impertinens. Respondetur negando illam, tu es Parisiensis. Ad probationem dicitur, quod non sit sequens, quia te mortuo, antecedens potest esse verum sine consequentie, putat, quod aliquis esset Parisiensis, & etiam nullus alius a te, quia tunc nullus diceretur alius a te, & tamen tu non es Parisiensis. Tertia propositio, positione dependens, quae est, quando aliquid ponitur sub conditione potest admitti, & continet sub se positionem cadentem, & renascentem. Exemplum de positione dependente in se, ponatur ista, si affirmatiue respondebis ad primum tibi possum a me, te esse regem sit tibi possum, qua concessa ponatur ista, tu non es rex, quam si concedis, igitur oppositum positi concedis, quia cum tunc affirmatiue respondeas, ergo te esse regem est tibi possum, & tu non es rex, est eius oppositum. Si negas, negas verum & impertinens. Respondetur conceden-

Sophis-
ma.

A do illam, tu non es rex, sed nego quod affirmatiū respondōdeo: & similiter quod est primum mihi positum, tāquām repugnans positioni, cum prius sit illa posita: tu es rex, si affirmatiū respondes. Vel concede te male respondere, & totū in tempore tamen obligationis. Item aliud exemplum: Socrates dabit Platoni denarium, si ei obviauerit, & non aliter, & Plato non obviauit Socrati, si Socrates dedit illi denarium: qua admissa, ponatur ista: Socrates dabit Platoni denarium: si concedis ergo Platoni Socrati non obviabit per secundam partem, & ultra: ergo non dabit Platoni denarium. Item Socrates vult comedere, si Plato vult comedere, & non aliter, & Plato non vult comedere, si Socrates vult comedere: omnia ista non admittuntur: quia includunt contradictionia. Sed propositione cadente, hæc scilicet cadit præter hoc, quod dicatur, cedet item p̄us obligationis, si hoc exemplum: si Socrates in veritate niger, tunc pono tibi illam: Socrates est albus, donec posuero aliquod tibi negandum; quia concessa, pono illam; Socrates est niger: quam si negas, negas, p̄i dubitas verum impertinet. Quod verum patet, quod imperitens: quia cum negas Socrates esse album, non est plus tibi positum, concedē igitur. Sed contra, tu concedis illam: Socrates est niger: ergo non est aliquod tibi negandum positum, & ultra; ergo Socratem esse album est tibi positum: ergo oppositum eius concedis. Respondeatur negando illam, tu concedis

illam: Socrates est niger: quia C. repugnat bona responsioni. Sed propositione cadente, & renascente ponitur tale exemplum, unde positio dicitur cädens, & rebascens, quando si ne nouo signo obligativo, desinit esse positum, & deinde iterum fit positum, & iterum desinit, ut te negatiū respondere, sit tibi positum, quādīu est verum, & quando non est verum, non sit tibi positum, & quando iterum est verum, sit tibi positum, quo admisso ponitur illam, tu negatiū respondes, si negas vel dubitas, negas positum, cum enim dicas, nego, negatiū respondendum, & si est sic, ergo est verum, te negatiū respondere, & per consequens est tibi positum. Si concedis, tunc sic arguitur, bene sequitur, tu concedis te negatiū respondere, ergo falsum est, te negatiū respondere, ergo te negatiū respondere non est tibi positum, & sic concedis falsum non obligatius. Respondeatur, concedendo positum, & nego illud quod negatiū respondet, & nego me ultra negare. Notandum quarto circa alias species obligationis, puta circa impositionem, depositionem, petitionem, & sit verum. Et primo dicendum aliquid de impositione. Unde impositione est obligatio, qua mediante aliquod complexum vel incomplexum, complexe vel incomplexè imponitur ad significandum. Aduerte pro illa definitione, quod duplex est impositione, absoluta scilicet, & dependens. Dependens, quando inponitur

Impose
rio quid
& quo-
tuplex.

Tractatus

E ponitur aliquid ad significandum rem non determinatam, nec manifestam respondentis; ut impono, quod, A, significet primum proponendum a me. Absoluta est, quando imponitur ad determinatam rem significandum. Et qualibet est duplex, aut enim sit per complexum congruum, aut incongruum. Item qualibet potest fieri, aut in ponendo complexum ad significandum aliquod incomplexum, aut complexum. Similiter potest fieri in ponendo aliquod incomplexum ad significandum aliquod complexum vel incomplexum: ut videbuntur illa in exemplis. Hoc supposito ponuntur aliquæ propositiones de impositione. Prima propositio omne impositum & admissum: quotiescumq; intra tempus obligationis propo-

nitur, est concedendum: & omne impositum est imperitens sue impositioni. Prima pars patet. Pro secunda nota, quod impositum est oratio, vel dictio: quæ est imposta ad significandum. Sed impositio est tota oratio, qua impono aliquid, ut dicendo, impono, quod hominem esse animum significet Deum esse: tota illa oratio dicitur impositio. Sed illa: homo est animus, est impositum; & impositio est obligatur, & non impositum. Unde sequitur, quod consequentia non valeat, qua aegreditur a terminis secundæ intentionis ad terminos prime intentionis. Et patet, quo modo illæ consequentæ non valcent. A significat hominem; B significat risibile: ergo A est B. Item patet, quomodo quidam in principio sophismatum multum sit deceptus, ubi dicit, quod, A, significet omnis homo, & similiter B; tunc hæc est vera A est aliquid; & in nihil est B. Similiter B, & A, converguntur, & tamen, A, non est B, nec econuerso. Sed contra secundam partem propositionis arguitur, si eōiter, postquam imposuit aliquid, inferimus impositum simpliciter; ut impono, φ, A, significet hominem: tunc hæc est vera; A est risibilis. Dico quod hoc est ex usu vtentium, & qui accipiunt terminos pro significatis, pro quibus imposuerunt: sed pro illis non accipitur ex rigore impositionis in propositione, absolute sumpta sine aliqua secunda intentione; ut homo est asinus: & non est formalis consequentia, A est nomen tantum, ergo tu es A; ita neque B. Tertia propositio: omnis propositio imposita ad significandum, siue prius fuerit possibilis, siue non, siue necessaria cum possibilis vel impossibili, non faciendo mentionem de aequali significato, est concedenda; & ad propositiones est respondendum per se, sicut extra. Exemplum, impono, quod hominem esse animum, significet Deum esse, vel quod illæ duæ conuentantur: concessso illo, ponitur ista; Deus est; est concedenda: quia vera & imperitens. Deinde ponatur ista, homo est animus; si concedis aut dubitas: igitur impossibile concedis, aut dubitas propter possibile. Si negas, ponatur ista: Deus est, non est illa neganda: quia semel concessa: & si concedatur, tunc sic, unam conuentibilium negasti, igitur & reliquam. Respondeatur, quod ista propositio ita intelligitur, si quis negat, unum conuentibilem esse verum, & reli-

Regula
imposi-
tionis:

F

Error ca
pus 44m;

Et patet, quo modo illæ consequentæ non valcent. A significat hominem; B significat risibile: ergo A est B. Item patet, quomodo quidam in principio sophismatum multum sit deceptus, ubi dicit, quod, A, significet

A quum: & si vnū cōcedit esse falsum, & reliquū: ita hic concedo hominē esse asinum, esse verum quoties tibi pr̄ponit negatio. Sed contra, ipsa est concedenda, quia vera, cōcedo: & tu eam negasti, possis concedere illud, vel negare. Si concedis: qn̄ tunc inferretur: ergo male responde: nego consequiam, quia sum obligatus. Vnde possum cōcedere aliquam propositionem esse necessariā, & iñ ipsam propositam negare, & aliquam cōcedere esse impossibile, ipsam iñ propositam concedam. Et consequiam dicere esse bonam, at iñ negare. Similiter dicere, aliquā hō valere, iñ propositam cōcedere. Nam omnem consequiam malam negabo: quia propositio est impossibilis, & oēm bonā cōcedā, quia necessaria, & ad impossibile, & necessariū eodē modo est respondendū intra, sicut extra. Exemplū, pono te esse in Liuonia, est propositio necessaria, concedatur. Deinde ponatur illa tu es in Liuonia: neganda, quia falsa & impertinens, cum sim in Friburgo. Itē pono te esse in Friburgo, est impossibilis propositio: qua concessa, pono illam: tu es in Friburgo, concedatur: quia vera impertinens. Item pono illam cōsequiā esse necessariā, Liuonienses habēt portum maris: ergo sunt bellicosi. Deinde proponat ista: Liuonienses sunt bellicosi, extra, dubitares igitur, & nunc ponatur. Deinde Liuonienses habent portum maris; concedatur, quia verū & impertinēs. Deinde iterū illa: ipsi sunt bellicosi: si dubitas, dubietas sequens: sequitur. n. habent portū maris, concedo; ergo bellicosi;

C nego cōsequiam: sic fac exē. C plum de consequia bona: tam quādo ponit, negabitur.

Tertia proposicio, qn̄ ponitur duæ propositiones conuerti secundum adæquatam significationem ipsarū: quarum una est necessaria, & alia impossibilis: similiter, quarum una est possibilis, & alia impossibilis, aut una necessaria, alia contingens, aut ambæ sunt contingentes, una in alteri contradictoriè opponitur, talis casus non est admittendus sed si sunt contingentes, non repugnantes, possunt admitti. Prima pars patet: quia ex necessario sequeretur impossibile, vt Deus est: ergo homo est asinus. Secunda pars patet: quia ex possibili sequeretur impossibile: vt tu es in Friburgo, & homo est asinus: adæquatè conuertuntur tunc pono illam, tu es in Friburgo; ergo homo est asinus.

D Tertia pars patet, quia ex necessario sequeretur contingens. Ratio in illis cōix est; quia ponuntur conuerti secundum adæquatā significationem; ergo valet simpliciter, quia consequia ab uno cōvertibilem ad alia valet. Quarta pars patet: quia iūc duæ contradictoriæ essent simul veræ. Sed alię propositiones, quæ repugnant, iñ pñt simul esse falsæ, pñt admitti, vt tu curris, & nō moueris & primas voco contradictoriè oppositas, alias contrariè. Ad ultimam partem propositionis, nota q̄ tunc oportet respondere; ad primum sicut extras ad secundū sicut ad sequēs. Quarta propositio, aliquid cōplexum incōgruum potest imponi ad significandum. Probatur, quia impossibile est, q̄ ita nomē, vel di-

Tractatus

Ecce imponas sub inflexione tali significare. Exempli, impono quod homo currit significet conuertibiliter cum illa. Deus est; qua admissa, ponatur ista, homo currit, si concedis; ergo concedis ipsam congruam. Si negas, ponatur ista, Deus est, concedenda est. Deinde iterum ista, homo currit, si negas unum conuertibilem, alterum concedendo. Respondeatur, nec negando, nec concedendo illam, homo currit, sicut & extra: quia non est congrua, in dico, eam esse veram, & necessariam, & cum secundis intentionibus eam bene concedere non tam in se similitudinem.

5. Propositio. Quinta propositio, aliquid incomplexum potest imponi ad significandum incomplexum, & potest imponi ad significandum complexum. Exemplum primae partis, impono quod A significet oē illud quod nō est A, quo posito propono illam: tu es A, si concedis: ergo A, non significat te, & per consequens, tu non es A, si negas: ergo A, te significat, per consequens tu es A. Respondeatur negando illam, tu es A. Ad improbatonē negatur consequentia. Exempli secundae partis, vole quod A significet tantum quantū illa Deus est, qua admissa, ponatur illa A, si concedis ergo impertinens, & non propositionē concedis. Si negas aut dubitas: ergo dubitas illam, Deus est. Rūdetur, nec negando, nec dubitando, nec concedendo, dico tamen quod est concedenda, & vera, & necessaria, & habens prædicatum & subiectum subiectum. Ad exemplum primæ partis imponatur, quod A significet in oī propositione vera asinū, in falsa hominē; in dubia jū, quantum

hoc complexū (homo, vel aliud ab hoīe) qua posita licet multi non admittant, ponatur ista, homo est A. Si concedis, hoc ideo quia impertinens vera, ergo, A significat asinū, & per consequens concedis illam, homo est asinus. Si dubitas: ergo ideo quod est dubia impertinens, ergo dubitas illam, homo est homo, vel aliud ab homine, nega ergo Contraria tu negas: ergo A, significat hominem: ergo negas illam, homo est homo. Respondeatur concedendo primam consequentiam; sed negando ultimā consequentiam, puta, quod ego nego illam, homo est homo, concedo. n. quod sunt conuertibilia, & quod si unum est verū, & reliquum; tamen eam propositam ego nego. Aliud exemplum, impono A, significare iū, quantum una istarum, rex sedet: nullius rex sedet, & te lateat, quia istarum est vera. Deinde ponatur tibi ista, tu scis A. Si negas, contra, scis A, esse verā, per impositionē, quia alterum istorū significat distributiū, & concedis, ponatur deinde qualibet pars, quam optaret dubitare: ergo male concedis illam, tu scis A, esse veram. Respondeatur quod nō est inconueniens, scire totam disiunctiuam & dubitare omnes partes. Sexta propositio: impositio dependens est admittenda. Probatur per tale exemplū: impono quod A sit nomen tam, si primum tibi a me positū sit falsum concedat. Deinde pono illam, tu es A, si concedis, ergo A non significat te, & per consequēs nō es A, & sic male concedis. Similiter si dubitas: ergo nō es A, quia A nō significat te, & sic dubitas falsū imponens:

A tinens : nega ergo. Sed contra, ergo est impertinens falsa, concedo, ergo A significat te: concedo; ergo tu es A, & nego illam consequentiam : ut prius visum est.

Disposi-
cio quid

Septima propositio de depositione. Depositio est obligatio, vel praefixio alicuius enunciabilis, ad sustinendum ipsum negatiue. Et datur talis regula de ea, quod omne depositum, & concessum, quotiescumq; infra tempus obligationis præponitur scitum esse, tale est negandum : & eius oppositum, vel sequens ad eius oppositum est concedendū. Exemplum, deponatur ista, aliquis homo non est in Friburgo : qua admissa, ponatur ista omnis homo est in Friburgo, est concedenda, quia oppositum depositum : Deiude ponatur ista, tu es in Friburgo, & sit veritas, quod sis in
B Liuonia, neganda est, quia falsa, & impertinens. Deinde ponatur ista, tu es homo: quæ videtur concedenda, quia vera, & impertinens. Si ergo concedis, ponatur ista, tu es in Friburgo, & tunc si concedis, ergo prius negatum concedis. Si negas ergo sequens ad concessum, & oppositum depositum negas. Respondeatur negando illam, tu es homo; quia pertinens repugnans. Alia exempla vide per te. Octaua propositio est de petitione, quæ secundum Scotum in 39. dist. 3. artic. 3. obligat ad exequendum petitum in facto, id est ad exercendum aliquem actum supra illud, quod ponitur in obligato, vel super ipsum obligatum. Et est duplex, quædam absoluta, & determinata. Exemplum, peto te concedere hominem esse asinum, concedatur,

& ponatur ista, homo est asinus, si concedis, ergo impossibile. Similiter si dubitas, ergo impossibile, propter possibile; si negas, facis contra petitum. Respondeatur concedendo petitum, negando positum, & nego me negare. Defende omnia exempla, ut prius in alijs speciebus sunt defensa. Nona propositio: dubiè positio est obligatio, ad sustinendum positum dubiè. Vnde aduerte, quod impossibile simpliciter non est dubiè ponendum, nec necessarium cum limitatione, tamen illam, quam posui de impossibili, & necessario in secundo notabili. Item in dubiè positione non oportet sustinere sequens, sicut obligatum: quia ad dubium bene sequitur necessarium quod non debet dubitari intra, sicut extra. Exemplum, dubiè ponatur ista, antichristus est, qua concessa, concedis sequens ad antecedens per te dubium. Si dubitas, dubitas, & necessario simpliciter. Item in dubiè positione non oportet concedere antecedens scitum esse tale; quia tunc oporteret concedere consequens, & sic non esset dubiè positio. Exemplum dubiè ponatur illa, aliquis homo est in Friburgo, quo admisso ponatur ista, tu es in Friburgo; & sit veritas, quod sis ibi, si negas; negas igitur verum impertinens. Similiter si dubitas, si concedis, tunc sic; tu es in Friburgo, ergo aliquis homo est in Friburgo. Antecedens est concessum, igitur, & consequens, & sic male respondeas. Respondeatur dubitando illam tu es in Friburgo. Et ad improbationem concedo, quod est im-

pete

Tractatus Obligatoriorum.

E pertinens obligatio: tamen ecōtra obligatum non est ei impertinens: & sic oportet hic specia-liter attendere ad consequēs; & sic non oportet concedere antecedens. Item dubiè pono illam: Omnis homo est Romæ: qua concessa, propono istam: tu es Romæ. Negatur, quia falsa & impertinens. Deinde ponatur ista: tu es homo. Si negas, vel dubitas: negas, vel dubitas verum impertinens. Si concedis: Arguiuntur tunc sic.: Omnis homo est Romæ: tu es homo; ergo

tu es Romæ. Maior est dubia, G minor concessa; ergo male negligas conclusionem. Respondebitur dubitando illam, tu es homo: & dic quod est pertinens dubie positio cum bene negato. Decima propositio, sit verum, est obligatio, qua obligatur respondens ad sustinendum aliquid esse verum: vt si homo est asinus, verum. Deinde ponatur ista, homo est asinus. Nega: quia est impertinens. Exempla possunt declarati sicut in petitione, & positione.

F I N I S.